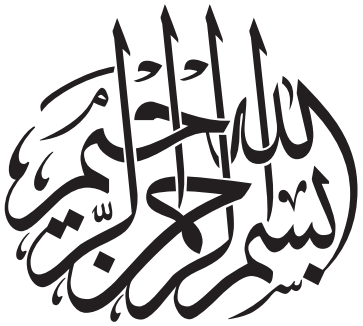
بسم الله الرحمن الرحيم

Autor
Dr. Ali Muhammed es-Sallabi

Prevod sa arapskog jezika
Hfz. Edin Redžepović
Selma Plojović-Ademović
Dženan Kamešničanin

Izdavač
El-Kelimeh

Za izdavača
Malik Nurović
Muzafera Nurović

Urednik
Senad Redžepović

Recenzenti
hfz. Senad Dazdarević
hfz. Edin Redžepović

DTP
Fahrudin Smailović

Lektura
Mirza Fortić

Štampa
Grafostil, Kragujevac

Tiraž
300

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

28-32
28-1

AL Salabi, Ali Muhamed, 1963-
Ibrahim, mir neka je na njega, otac vjerovjesnika i poslanika / Ali Muhammed Muhammed es-Sallabi ; [prevod sa arapskog jezika Edin Redžepović, Selma Plojović-Ademović, Dženan Kamešničanin]. - Novi Pazar : El-Kelimeh, 2023 (Kragujevac : Grafostil). - 771 str. ; 24 cm

Izvornik na arap. jeziku i pismu. - Tiraž 300. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7980-390-0

а) Куран -- Пророци -- Ибрахим б) Ислам

COBISS.SR-ID 126206217

Dr. Ali Muhammed es-Sallabi

IBRAHIM,
MIR NEKA JE NA NJEGA,
OTAC VJEROVJESNIKA I POSLANIKA

Novi Pazar, 2023.

بسم الله الرحمن الرحيم

إذن بترجمة وطباعة ونشر كتب الدكتور علي محمد الصلابي

2021/9/1

أنا الموقع أدناه علي محمد الصلابي أوافق على منح **دار "الكلمة" للنشر ، التابعة للمشيخة الإسلامية في صربيا** الإذن بطباعة وترجمة مؤلفاتي من اللغة العربية إلى اللغات البوسنية والصربية وغيرها من اللغات، وفي مقدمة الكتب:

- موسوعة أركان الإيمان (الإيمان بالله – الإيمان بالملائكة – الإيمان بالرسل والرسالات – الإيمان بالكتب السماوية والقرآن – الإيمان بالقدر – الإيمان باليوم الآخر

- كتاب إبراهيم عليه السلام

- كتاب دولة السلاجقة

- أيُّ مؤلف من مؤلفاتي المنشورة أو اللاحقة إن شاء الله تعالى

وسنوفر لهم ما يحتاجه من الكتب المطلوبة بصيغتي الـ word أو pdf.

وأسأل المولى عز وجل من فضله وكرمه وجوده وعطائه أن يكون هذا العمل خالصاً لوجهه الكريم وأن يتقبل منا ومنهم ومن جميع المسلمين صالح الأعمال وأن تكون هذه الكتب وأعمال ترجمتها ونشرها سبباً لإحياء روح الأمة وحضارتها ونشر دعوة الإسلام الدين القويم دين رب العالمين. وأساله تعالى ان يحشرنا مع النبيين والصديقين والشهداء والصالحين والصادقين وحسن أولئك رفيقاً.

د. علي محمد محمد الصلابي

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

DOZVOLA ZA PRIJEVOD, ŠTAMPANJE I IZDAVANJE KNJIGA DOKTORA ALIJA MUHAMMEDA ES-SALLABIJA

1. 9. 2021.

Ja, dolje potpisani, Ali Muhammed es-Sallabi, saglasan sam da se **El-Kelimeh, izdavačkoj kući Mešihata Islamske zajednice u Srbiji**, dodijeli dozvola za štampanje i prijevod mojih djela s arapskog na bosanski, srpski i druge jezike, a naročito sljedećih knjiga:

- Temelji imana: Vjerovanje u Allaha, Vjerovanje u meleke, Vjerovanje u Allahove poslanike, Vjerovanje u nebeske knjige i Kur'an, Vjerovanje u Allahovo određenje, Vjerovanje u Sudnji dan,

- Ibrahim, alejhis-selam,

- Država Seldžuka,

- kao i drugih mojih objavljenih djela i onih koja će biti objavljena, ako Bog da.

Molim Uzvišenog Gospodara za Njegovu milost, plemenitost i darežljivost, da ovo djelo bude posvećeno Njegovom plemenitom licu, da primi od nas, od njih i od svih muslimana dobra djela, te da ova djela budu uzrokom za oživljavanje duha i civilizacije ummeta, za širenje poziva islama, ispravne vjere, vjere Gospodara svjetova. Molim Uzvišenog da nas proživi u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divno društvo biti!

Dr. Ali Muhammed es-Sallabi

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

POSVETA

Mojoj braći i sestrama, onima koji tragaju za uzorom u svom vjerskom, duhovnom, etičkom, socijalnom i ideološkom životu...

Onima koji tragaju za zdravim odgovorima na glavna, egzistencijalna pitanja o jednoći Allaha Uzvišenog, o stvaranju svemira, o dženetu i džehennemu, o određenju i sudbini, o vjerovjesništvu i poslanstvu, o Allahovim zakonima stvaranja, o borbi između dobra i zla, upute i zablude, nevjerstva i vjerovanja...

Prosvijećenim umovima, onima lijepe ćudi, čistih duša, onima koji osjećaju najveću potrebu za upoznavanjem životopisa vjerovjesnika i poslanika općenito, a posebno ulu'l-azma, tj. najodabranijih poslanika – među kojima je Ibrahim El-Halil, alejhis-selam (otac vjerovjesnika i poslanika poslije njega) – putem Allahove Knjige kojoj *"laž je strana, bilo s koje strane, ona je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga."* (Fussilet, 42)

Divnim sljedbenicima ummeta, muškarcima i ženama, starima i mladima, onima koji se trude, strpljivo podnose i štite prave vrijednosti i zdrave principe, koji uzdižu riječ istine i šire je i na istoku i na zapadu zemlje.

Svima njima posvećujem ovo djelo, moleći Allaha Uzvišenog da ga učini svjetiljkom kojom će zalutali naći pravi put, izvorom historijske istine i korisnim znanjem svim ljudima.

Ovo je knjiga u kojoj se nalazi mnoštvo pouka, lekcija, korisnih i interesantnih stvari. Svaka manjkavost koja se u njoj nađe pripada meni, a svaka ispravna i dobra stvar rezultat je Allahove pomoći od Koga tražimo da nas na pravi put uputi i primi naša djela, i molimo Ga da nam se smiluje, On je, doista, Onaj Koji sve čuje i Koji se odaziva.

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

UVOD

Zahvala pripada Allahu, Njega hvalimo, od Njega pomoć i oprost tražimo. Kod Allaha se utječemo od zla nas samih i od loših postupaka naših. Onoga koga Allah uputi, niko ga u zabludu odvesti ne može, a onog koga Allah u zabludi ostavi, niko ga uputiti ne može. Svjedočim da nema boga sem Allaha Jedinog, Koji druga nema, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.

"O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani!" (Ali Imran, 102)

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi." (En-Nisa', 1)

"O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao – postići će ono što bude želio." (El-Ahzab, 70–71)

Allahu moj, Tebi pripada hvala kakva dolikuje Tvojoj uzvišenosti i veličini Tvoje moći. Hvalimo Te dok ne budeš zadovoljan, hvalimo Te kada si zadovoljan i hvalimo Te poslije Tvog zadovoljstva.

Naime, ova knjiga predstavlja novu naučnu studiju koja se bavi pričama vjerovjesnika i poslanika u Časnom Kuranu, a posebno ulu'l-azma, najodabranijih među njima.

Ona predstavlja dio serijala *Ulu'l-azm – Najodabraniji poslanici* za koji se nadam da će biti zaokružen, molim Allaha da nam pomogne i podari uspjeha i da bude od opće koristi Njegovim robovima.

Jedna od najvećih ljudskih potreba jesu zdravi odgovori na velika, egzistencijalna pitanja o Allahu, univerzumu, životu, džennetu i džehennemu, određenju i sudbini, poslanstvu i vjerovjesništvu, drevnim civilizacijama:

kada su nastale i kako su se razvijale, o Allahovim zakonima u stvaranju, o osnovama različitosti i duhovnim vrijednostima, o borbi između dobra i zla, o uputi i zabludi, nevjerstvu i vjerovanju. Do tih odgovora može se doći upoznavanjem životopisa vjerovjesnika i poslanika putem Allahove Knjige kojoj je laž strana, s bilo koje strane, putem Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, vjerodostojnih hadisa i riječi učenih ljudi koji su savremenim metodama duboko ušli u nauku.

Zahvaljujem Svemoćnom Allahu Koji mi je darovao blagodat da svoju pažnju usmjerim na ovu plemenitu oblast, da se napajam sa izvora i korisnih studija. Hvala i zahvala Njemu na Njegovim neizmjernim i neizbrojivim blagodatima. Molim Ga da me na pravi put uputi, da mi podari uspjeha i pomogne mi na putu korisnog pisanja koje će među ljudima biti prihvaćeno, te da ga učini uzrokom upute onih koji tragaju za istinama, uzrokom povećanja imana u srcima, čišćenja duše, produhovljenosti, pronicljivosti, otkrivanja i pridržavanja istine i njene zaštite.

Iz serijala *Ulu'l-azm među poslanicima* izašlo je nekoliko knjiga među kojima su:

- *Es-siretupn-nebevijjeh...A'rd hakaikk ve tahlil ahdas;*
- *Isa, alejhis-selam (El-hakikatu'l-kamileh);*
- *Nuh, alejhis-selam vet-tufanu'l-a'zim – Miladu'l-insanijjetis-sanijeh.*

Ovo predstavlja uvod i početak u četvrtu knjigu u ovom nizu pod naslovom: *Ibrahim, neka je mir na njega, otac vjerovjesnika i poslanika – životopis, životno putovanje i pravi put.*

Knjiga je podijeljena na četiri dijela. U prvom dijelu bavili smo se imenom, porijeklom, rođenjem, vremenom, preseljenjem i stepenom Ibrahima, alejhis-selam...

Prvi dio se sastoji iz tri poglavlja.

Prvo poglavlje tretira ime, porijeklo i nadimak Ibrahima, alejhis-selam.

Drugo poglavlje tretira vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, i njegove hidžre (preseljenja, emigracije). U njemu se, također, govori o historijskoj epohi koja prethodi Ibrahimu, alejhis-selam, o vjerskom i

ideološkom životu u njegovo vrijeme, kao što je obožavanje nebeskih tijela, zvijezda i kipova, obožavanje kraljeva, prinošenje žrtava i zavjeta, izgradnja svetišta (hramova), kako prizemnih tako i visokih, prisustvo sabijanstva. U njemu se, također, govori o društvenom i političkom životu, slojevima društva kao što su viša, srednja i niža klasa, o bračnim i porodičnim obredima, običajima zajednice, praznicima, obrazovnom i političkom pravcu, kao i o Ibrahimovim, alejhis-selam, hidžrama.

Treće poglavlje tretira životopis Ibrahima, alejhis-selam, u povorci vjerovjesnika i poslanika. U njemu će biti riječi o pojmu vjerovjesnika i poslanika i razlici među njima, o vjerovjesništvu i poslanstvu, o ulu'l-azmu, o suštini vjerovjesništva, o mudrosti slanja poslanika, o ljudskoj potrebi za njima, o Allahovoj objavi vjerovjesnicima koju je učinio putem spoznaje okultnih učenja, o ljudskoj potrebi za lijepim uzorom, o popravljanju i čišćenju duše, o ostvarenju uzvišenih ciljeva i velikih odgovornosti kao što je pozivanje ljudi u pokornost Allahu, dostavljanje božanskog vjerozakona, objašnjenje onoga što je od vjere objavljeno, ljudske reforme, uspostavljanje Allahovog vjerozakona među ljudima i njegova primjena, o svjedočenju poslanika protiv naroda na Sudnjem danu, o adaptaciji na Allahove zakone među pojedincima, nacijama, narodima i državama, o upravljanju srca i duša prema plemenitim životopisima vjerovjesnika i poslanika.

U ovoj knjizi bit će govora o odlikama vjerovjesnika i poslanika, o odabiru njih za objavu i poslanstvo. Njihove oči spavaju, ali ne spavaju njihova srca. Oni su živi u svojim kaburovima, zemlja ne jede njihova tijela, oni se poslije smrti ne nasljeđuju. Također će biti govora o tome kako ih je Allah pripremio za poslanstvo.

Osim toga, pojasnit ćemo da je vjera vjerovjesnika i poslanika, neka je Allahov mir i spas na njih, jedna (zajednička). Njen je izvor priznanje jednoće Allaha Uzvišenog. Poziv poslanika je, također, jedan (zajednički), i on počiva na osnovama vjerovanja. Također ćemo pojasniti i činjenicu da je njihova vjera islam, da je prvo vjerovanje na zemlji monoteizam (tevhid), da su vjerovjesnici i poslanici u prioritetima složni i saglasni, a da se razilaze u sporednim stvarima. Posebnu pažnju

smo usmjerili na važnost priče o Ibrahimu, alejhis-selam, u Kur'anu Časnom, na to da je on veličanstven primjer čovječanstvu, da je njegov poziv čisti monoteizam. Iz ovog poziva nastaje duboka veza između Ibrahima, alejhis-selam, i muslimana.

Pojasnit ćemo mudrost raspoređivanja dijelova priče o Ibrahimu, alejhis-selam, u više sura, a svaki njen prizor može biti priča sama za sebe koja pruža svoje pouke. Iz tog razloga su ti prizori na taj način raspoređeni kroz Kur'an i njegova poglavlja, dok priču o Jusufu, alejhis-selam, nalazimo sabranu u jednoj suri, jer ona predstavlja uzajamno povezane prizore koje nije moguće razdvojiti kako bi se sačuvala tematska cjelina. Svaki prizor priče o Ibrahimu, alejhis-selam, dolazi na pravo mjesto u suri u kojoj se spominje, u skladu sa tematikom sure i vremenom njenog objavljivanja, što ćemo, uz Allahovu dozvolu, vidjeti kroz ovu knjigu.

Raspršenost prizora priče o Ibrahimu, alejhis-selam, je jedan od simbola poziva na monoteizam i klanjanje samo Allahu i jedan veličanstven putokaz na putu istine. Ovaj simbol koji poziva na monoteizam, na obožavanje Allaha, na borbu protiv širka (višeboštva) i nevjerstva, musliman uvijek treba držati na umu i ne zaboraviti ga jer je on njegov uzvišeni uzor i primjer. Na ovo se aludira u Časnom Kur'anu riječima: *"Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik."* (Merjem, 41) Ovime se ukazuje na to da kazivanje o Ibrahimu dato u Časnom Kur'anu i vjerodostojnim predajama od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, rasvjetljava interesantne strane priče o Ibrahimu, alejhis-selam.

Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, u Kur'anu je autentična, i s aspekta tačnosti i ispravnosti ona ne postoji u Tevratu niti u Indžilu (Tora i Jevanđelja). Ona je potpuna istina daleka od iskrivljivanja, izmjena i laži, čista i pouzdana utkana u kur'ansku nadnaravnu riječ kojoj *"laž je strana, bilo s koje strane, ona je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga."* (Fussilet, 42)

Ibrahim, alejhis-selam, u kur'anskom govoru zauzima posebno mjesto, o njemu Allah Uzvišeni kaže: *"Ibrahim je bio primjer čestitosti, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije druge smatrao Allahu ravnim."* (En-Nahl, 120)

Allah Uzvišeni kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."* (El-Enbija', 51)

Allah Uzvišeni kaže: *"Divan uzor za vas je Ibrahim i oni koji su uz njega bili..."* (El-Mumtehine, 4)

Allah Uzvišeni kaže: *"A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!'"* (El-Bekare, 124)

Allah Uzvišeni kaže: *"Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na Onome će biti među dobrima."* (El-Bekare, 130)

Allah Uzvišeni kaže: *"Reci: 'Allah govori istinu! Zato slijedite vjeru Ibrahimovu, pravog vjernika, koji nije bio od onih koji Allahu druge smatraju ravnim.'"* (Ali Imran, 95)

Ibrahim, alejhis-selam, je Halilur-Rahman (Prijatelj Milostivog), on je otac vjerovjesnika, graditelj časne Kabe. Odlikovao se veličanstvenim osobinama, kao što su znanje, iskrenost, hrabrost, požrtvovanost, nepristrasnost, strpljivost, razboritost, ustrajnost, obazrivost, pobožnost i druge, o kojima će biti više riječi.

Drugi dio obuhvata kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u surama El-Ena'm, Merjem, El-Enbija, Eš-Šua'ra, El-A'nkebut i Es-Saffat, i on se sastoji iz šest poglavlja.

Prvo poglavlje iz ovog dijela sadrži kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, iz sure El-Ena'm i njegov razgovor sa ocem i svojim narodom o obožavanju nebeskih tijela, zvijezda, Sunca. Kroz plemenite ajete sure El-Ena'm saživili smo se sa Ibrahimom, alejhis-selam, i shvatili kako mu je Allah proširio vidike u kraljevstvu nebesa i zemlje, pa je dospio do stepena čvrstog ubjeđenja. Uvidjeli smo kakvim razumom, logikom, moći, dokazom i postojanošću ga je Allah obdario naspram obožavatelja nebeskih tijela i zvijezda koje je, iako vrlo mlad, duboko protresao ukazavši im na besmislenost mnogoboštva i udaljenost od monoteizma na kojem su bili. Pozivao ih je na pokornost Allahu, Jedinom i Svemoćnom, nakon što im je unio sumnju u njihova ubjeđenja i ukazao im da

su skrenuli s pravog puta. Allah Uzvišeni kaže: *"On reče: 'Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete!'"* (El-Ena'm, 78–79)

Zadržali smo se kod metode postepenosti u dokazivanju koju je primjenjivao Ibrahim, alejhis-selam, tokom razgovora i pregovaranja sa protivnicima, logičkog zaključivanja i iznošenja rezultata.

Spomenut ćemo neke od poslaničkih i historijskih nadnaravnosti u kazivanju o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Ena'm, i upustit ćemo se u tumačenje plemenitih ajeta – kao što je ajet: *"To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući..."* (El-Ena'm, 83) – oslanjajući se na riječi prijašnjih i savremenih učenjaka i mufessira.

Drugo poglavlje tretira kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Merjem i njegov razgovor sa ocem.

Treće poglavlje tretira kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Enbija', njegov razgovor sa ocem, njegovim narodom i obožavateljima kipova, o njegovom iskušenju i bacanju u vatru, o spašavanju od nje Allahovom naredbom, o njegovoj hidžri, o Allahovoj blagodati koju mu je dao kroz dobro potomstvo koje poziva na monoteizam i predanost pokornosti jedino Allahu.

Četvrto poglavlje tretira kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Eš-Šua'ra, u kojoj, između ostalog, Allah Uzvišeni kaže: *"Doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova, koji me je stvorio i na Pravi put uputio, i koji me hrani i poji, i koji me, kad se razbolim, liječi, i koji će mi život oduzeti, i koji će me poslije oživiti, i koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti! Gospodaru moj, podari mi znanje i uvrsti me među one koji su dobri i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći, i učini me jednim od onih kojima ćeš džennetske blagodati darovati – i ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih – i ne osramoti me na Dan kad će ljudi oživljeni biti, na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti."* (Eš-Šua'ra, 77–89)

Ajeti koji se tiču kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, protumačeni su na osnovu tefsira, njegovih pravila i principa, iz čega smo izvukli korisne i poučne stvari kako bi bile od koristi ljudima u životu.

Peto poglavlje tretira kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-A'nkebut, koja govori o njegovom pozivanju svog naroda na pokornost Allahu, ostavljanje kumira, vjerovanje da opskrba dolazi od Allaha i da je trebaju jedino od Njega tražiti, da pokornost i zahvalnost upute Njemu, da se pripreme za susret sa Njim, jer Njemu će se sve vratiti. Ajeti ukazuju na Allahov zakon po pitanju pozivanja vjerovjesnika, na važnost vjerovanja u Sudnji dan i njegove dokaze, na to da: *"On kažnjava onoga koga On hoće i milost ukazuje onome kome On hoće, i njemu ćete se vratiti"* (El-A'nkebut, 21), na to kako je odgovorio njegov narod, na njihovu mržnju prema njemu, zatim na njegovo spasenje od vatre, a zaista je mnoštvo dokaza u ovoj suri: *"To su, uistinu, dokazi za narod koji vjeruje."* (El-A'nkebut, 24) Prvi dokaz jeste spasenje od vatre. Drugi dokaz jeste nemoć zlikovaca da naude onome koga Allah želi spasiti. Treći dokaz jeste činjenica da nadnaravnosti ne mogu uputiti na pravi put nezahvalna srca, a onaj ko duboko razmotri povijest misionarenja i povode upute i zabluda, shvatit će da je to istina.

Nastavili smo sa tumačenjem ajeta o kazivanju o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-A'nkebut do riječi Uzvišenog Allaha: *"I Lut mu jedini povjerova! A Ibrahim reče: 'Ja se selim onamo kuda mi je Gospodar moj naredio, jer je On, uistinu, silan i mudar.' I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonili i potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali, a njemu na ovom svijetu lijep spomen sačuvali, a na onome će, doista, jedan od onih dobrih biti."* (El-A'nkebut, 26–27)

Šesto poglavlje tretira kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam u suri Es-Saffat, gdje ajeti jasno ukazuju na to da je Ibrahim potomak Nuha, alejhis-selam, da je bio čista srca, da je ocu i narodu svome jasan dokaz donio za besmislenost njihovog obožavanja nekog drugog mimo Allaha, da je on, kako to stoji u mudroj Knjizi: *"A on se kumirima njihovim prikrade, pa reče: 'Zašto ne jedete? Šta vam je što ne govorite?' – i krišom im priđe desnom rukom ih udarajući."* (Es-Saffat, 91–93) *"Zatim se je sa*

njima raspravljao i razgovor vodio, pa ga oni baciše u vatru, a Allah ga od nje spasi: 'I htjedoše ga na muke staviti, ali Mi njih učinismo poniženim.'" (Es-Saffat, 98)

Poslije ovoga, riječi će biti o Ibrahimovoj hidžri i njegovim dovama da mu Allah podari dijete, koje mu je Allah uslišio. Allah Uzvišeni kaže: *"'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio' – reče – 'On će me kuda treba uputiti.'"* (Es-Saffat, 99)

Spomenut ćemo priču o braku Ibrahima, alejhis-selam, sa Hadžerom, majkom Ismailovom, o okrilju, zaštiti i samilosti stanovnika Egipta, o rođenju Ismaila u Šamu, zatim o preseljenju Ibrahima sa svojom suprugom Hadžerom i novorođenčetom u Hidžaz, o Hadžerinom traganju za pomoći nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, Allahovom naredbom, otišao, o kerametima i mu'džizama vezanim za izvor Zemzem, o dolasku plemena Džurhem, o Ibrahimovoj ponovnoj posjeti Hadžeri i Ismailu, o snoviđenju klanja Ismaila. Allah Uzvišeni kaže: *"I Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi. I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: 'O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati, pa šta ti misliš?' – 'O oče moj,' – reče – 'onako kako ti se naređuje, postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati.' I njih dvojica poslušaše, i kad ga on čelom prema zemlji položi, Mi ga zovnusmo: 'O Ibrahime, ti si se Objavi u snu odazvao – a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine – to je, zaista, bilo pravo iskušenje!' – I kurbanom velikim ga iskupismo i u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo: 'Nek je u miru Ibrahim!' Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je, doista, bio rob Naš, vjernik.'"* (Es-Saffat, 101–111)

U ovom poglavlju bit će objašnjeno ko je zapravo bio žrtvovan, spomenut će se ajeti koji govore o Ismailu, alejhis-selam, o njegovim najznačajnijim osobinama, kao što su: iskrenost, održavanje obećanja, ustrajnost u misionarenju i općoj dobrobiti, dobroćudnost, spremnost za vjerovjesništvo i poslanstvo, razboritost, moć, odlikovanje, kao i o tome da je on poklon od Allaha.

Bit će riječi o Ismailovoj vještini u streljaštvu o kojoj se govori u El-kutubus-sitte, o tome da je on bio prvi koji je govorio standardnim

(klasičnim) arapskim jezikom, o Ibrahimovom, alejhis-selam, traženju zaštite kod Allaha za svoje sinove Ismaila i Ishaka, o postanku plemena Kinane od Ismaila, o opovrgavanju potvore na Ibrahima i Ismaila, alejhimas-selam, za proricanje bacanjem strelica, a sve to uz navođenje onoga što povijesne knjige pišu o Ismailu, alejhis-selam.

Treći dio donosi razgovor između Ibrahima i zloćudnog kralja, Ibrahimovo pitanje upućeno Gospodaru o tome kako oživljava mrtve, ajete o odanosti i čistoći, o gostima Ibrahima, alejhis-selam.

Prvo poglavlje trećeg dijela bavi se dijalogom Ibrahima, alejhis-selam, sa nepravednim kraljem i Ibrahimovo pitanje upućeno svom Gospodaru o tome kako oživljava mrtve, a njega smo podijelili na dvije sekvence.

Prvo – razgovor Ibrahima, alejhis-selam, sa nepravednim kraljem i tumačenje ajeta vezanih za to, Allah Uzvišeni kaže: *"Zar nisi čuo za onoga koji se sa Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao, onda kada mu je Allah carstvo dao? Kad Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje' – on odgovori: 'Ja dajem život i smrt!' – 'Allah čini da Sunce izlazi sa istoka' – reče Ibrahim – 'pa učini ti da grane sa zapada!' I nevjernik se zbuni. – A Allah silnicima neće ukazati na Pravi put."* (El-Bekare, 258)

Drugo – pitanje Ibrahima, alejhis-selam, koje je uputio svome Gospodaru o tome kako oživljava mrtve. Allah Uzvišeni kaže: *"A kada Ibrahim reče: 'Gospodaru moj, pokaži mi kako mrtve oživljuješ!' – On reče: 'Zar ne vjeruješ?' – 'Vjerujem' – odgovori on – 'ali bih da mi se srce smiri.' – 'Uzmi četiri ptice' – reče On – 'i isijeci ih, pa pojedine komade njihove stavi na razne brežuljke, zatim ih pozovi, brzo će ti doći. Znaj da je Allah silan i mudar.'"* (El-Bekare, 260)

Drugo poglavlje trećeg dijela sadrži kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u surama Et-Tevbe, Ez-Zuhruf i El-Mumtehine, kao i tumačenje ajeta vezanih za odanost i čistoću, a ovo poglavlje podijeljeno je na sekvence.

Prvo – kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Et-Tevbe, u kojoj Allah Uzvišeni kaže: *"Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će*

oni stanovnici u Džehennemu biti. A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv." Ovi plemeniti ajeti su protumačeni uz isticanje propisa i pouka u njima.

Drugo – kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Ez-Zuhruf, u kojoj Allah Uzvišeni kaže: *"A kad Ibrahim reče ocu svome i narodu svome: 'Nemam ja ništa s onima kojima se vi klanjate, ja se klanjam samo Onome Koji me je stvorio, jer će mi On, doista, na Pravi put ukazati.' On učini riječi Tevhida trajnim za potomstvo svoje, da bi se dozvali."* (Ez-Zuhruf, 26–28)

Treće – kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Mumtehine, gdje Allah Uzvišeni kaže: *"Divan uzor za vas je Ibrahim i oni koji su uz njega bili kada su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni sa onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate; mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja će između nas ostati sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali!' – ali nisu riječi Ibrahimove ocu svome: 'Ja ću se moliti da ti oprosti, ali te ne mogu od Allaha odbraniti.' – Gospodaru naš, u Tebe se uzdamo i Tebi se obraćamo i Tebi ćemo se vratiti. Ne dopusti, Gospodaru naš, da nas nevjernicima staviš u iskušenje i oprosti nam, Gospodaru naš! Ti si, zaista, Silni i Mudri. Oni su vama divan uzor – onima koji žele Allaha i onaj svijet. A onaj koji leđa okrene – pa, Allah, zaista, nije ni o kome ovisan i On je jedini hvale dostojan!"* (El-Mumtehine, 4–6) Ajeti su protumačeni i u njima istaknuti propisi, molbe, uvjerenja. Tretirat će se i Allahova lijepa imena koja su u njima spomenuta.

Treće poglavlje nosi razgovor Ibrahima, alejhis-selam, sa melekima, u doba njegove starosti i ugodnog života, radosnu vijest o Ishaku i Jakubu, o obavijesti koja mu je – putem sura Hud, El-Hidžr, El-A'nkebut i El-Zarijat – data da će Lutov narod biti uništen. Ovi ajeti su protumačeni i iz njih su izvedene pouke, poruke i propisi. Tumačeni i pojašnjeni ajeti tiču se sljedećih stvari:

Prvo – kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, i njegovog razgovora sa melekima u suri Hud, u kojoj Allah Uzvišeni kaže: *"I Ibrahimu smo izaslanike Naše poslali da mu donesu radosnu vijest. 'Mir!' – rekoše. – 'Mir!'*

– odgovori on, i ubrzo im donese pečeno tele. A kad vidje da ga se ruke njihove ne dotiču, on osjeti da nisu gosti i obuze ga neka zebnja od njih. 'Ti se ne boj!' – rekoše oni – 'mi smo Lutovu narodu poslani.' A žena njegova stajaše tu, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom, i ona se osmjehnu. 'Jadna ja!' – reče – 'zar da rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star. Ovo je zaista nešto neobično!' 'Zar se čudiš Allahovoj moći?' – rekoše oni – 'Allahova milost i Njegovi blagoslovi su na vama, obitelji vjerovjesničkoj. On je dostojan hvale i On je plemenit!' I pošto Ibrahima prođe strah i dođe mu radosna vijest, on se poče raspravljati sa Našim izaslanicima o narodu Lutovu. Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan. 'O Ibrahime, prođi se toga, naređenje od Gospodara tvoga je stiglo; njih će stići patnja, sigurno!'" (Hud, 69–76)

Drugo – rasprave Ibrahima, alejhis-selam, o Lutovom narodu u suri El-A'nkebut, gdje Allah Uzvišeni kaže: *"I kad izaslanici naši Ibrahimu radosnu vijest donesoše: 'Mi ćemo uništiti stanovnike onoga grada, jer su njegovi stanovnici nevjernici.' 'U njemu je Lut' – reče Ibrahim. – 'Mi dobro znamo ko je u njemu' – rekoše oni – 'mi ćemo njega i porodicu njegovu sigurno spasiti, osim žene njegove, ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti.'"* (El-A'nkebut, 31–32)

Treće – kazivanja o Ibrahimovim, alejhis-selam, gostima i propasti naroda Lutovog u suri Ez-Zarijat, u kojoj Allah Uzvišeni kaže: *"Da li je doprla do tebe vijest o uvaženim gostima Ibrahimovim kada mu oni uđoše i rekoše: 'Mir vama!', i on reče: 'Mir vama, ljudi neznani!' I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele, i primače im ga: 'Zar nećete da jedete?' – upita, osjetivši od njih u duši zebnju. 'Ne boj se!' – rekoše, i obradovaše ga dječakom koji će učen biti. I pojavi se se žena njegova uzvikujući i po licu se udarajući, i reče: 'Zar ja, stara, nerotkinja?!' 'Tako je odredio Gospodar tvoj' – rekoše oni – 'On je Mudar i Sveznajući.' 'A šta vi hoćete, o izaslanici?' – upita Ibrahim. 'Poslani smo narodu grješnom' – rekoše – 'da sručimo na njih grumenje od ilovače, svako obilježeno u Gospodara tvoga za one koji su u razvratu svaku mjeru prešli.' I Mi iz njega vjernike izvedosmo – a u njemu samo jednu kuću muslimansku nađosmo – i u njemu za sve one koji se boje patnje neizdržive znak ostavismo."* (Ez-Zarijat, 24–37)

Četvrti dio govori o Ibrahimovom uspjehu u iskušenju, njegovom predvodništvu ljudi, izgradnji Kabe, skrušenim molitvama, oporuci sinu iz u sure El-Bekare da se čvrsto drži islamske vjere, o njegovim iskrenim dovama u suri Ibrahim, njegovom pozivu upućenom ljudima za hodočašće; spomenuti su njegovi suhufi, njegove vrline, osobenosti, njegova velika bliskost sa našim vjerovjesnikom, Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, njegov stepen na Danu sudnjem, njegova smrt i njegov mezar.

Prvo poglavlje ovog dijela tretira iskušenje Ibrahima, alejhis-selam, njegovo predvodništvo ljudi, njegovu izgradnju Kabe, njegovu dovu i njegovu oporuku sinu u suri El-Bekare, u kojoj Allah Uzvišeni kaže: *"A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!' – 'I neke moje potomke!' – zamoli on. – 'Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike' – kaza On. I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima. 'Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude prostor iza koga ćete namaz obavljati!' – I Ibrahimu i Ismailu smo naredili: 'Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu molitvu obavljali.' A kada je Ibrahim zamolio: 'Gosodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a snabdij plodovima stanovnike njegove, one koji budu vjerovali u Allaha i u Onaj svijet!' – On je rekao: 'Onome koji ne bude vjerovao dat ću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno će ona prebivalište biti!' I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, oni su molili: 'Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš neka bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!' Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na onome će biti među dobrima. Kada mu je Gospodar njegov rekao: 'Budi poslušan!' – on je odgovorio: 'Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!' I Ibrahim ostavi u amanet sinovima svojim a i Jakub: 'Sinovi moji, Allah vam je*

odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drugačije nego kao muslimani!'" (El-Bekare, 124–132)

Drugo poglavlje tretira molitvu Ibrahima, alejhis-selam, njegovu skrušenost, njegovu hvalu Allahu u suri Ibrahim, gdje Allah Uzvišeni kaže: *"A kada Ibrahim reče: 'Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim i sačuvaj mene i sinove moje da se ne klanjamo kumirima, oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli. Onaj ko bude mene slijedio – moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao – pa, Ti, uistinu, praštaš i samilostan si. Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, molitvu obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili. Gospodaru naš, Ti zacijelo znaš šta mi tajimo, a šta na javu iznosimo. Allahu ništa nije skriveno ni na Zemlji ni na nebu. Hvala Allahu, Koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj, uistinu, uslišava molbe. Gospodaru moj, daj da ja i neki potomci moji obavljamo molitvu; Gospodaru naš, Ti usliši molbu moju! Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljima mojim, i svim vjernicima – na Dan kad se bude polagao račun!'"* (Ibrahim, 35–41)

Prethodne ajete tumačili smo shodno izvorima iz tefsirske znanosti, te pojasnili ono na što aludira na Ibrahimovo, alejhis-selam, pozivanje ljudi na hodočašće u suri El-Hadž, u kojoj Allah Uzvišeni kaže: *"'I oglasi ljudima hadž!' – dolazit će ti pješke i na kamilama iznurenim; dolazit će iz mjesta dalekih, da bi koristi imali i da bi u određene dane, prilikom klanja kurbana, kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali. Jedite meso njihovo, a nahranite i siromaha ubogog! Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Hrama drevnoga obilaze."* (El-Hadž, 27–29)

Bit će govora i o prepiranju religija oko Ibrahima, alejhis-selam, o kur'anskim riječima upućenim njima kojima je razjašnjeno kojim svojstvom ga je Allah Uzvišeni odlikovao, a On kaže: *"Ibrahim nije bio ni jevrej ni kršćanin, već pravi vjernik, vjerovao je u Boga jednoga i nije bio idolopoklonik."* (Ali Imran, 67) Također će biti riječi o Ibrahimovim, alejhis-selam, suhufima, njegovim osobinama, vrlinama i najvažnijim odlikama, kao što su pripadnost islamu, čistoj vjeri, razboritost,

pobožnost, pokornost, istinoljubivost, zahvalnost, skrušenost, čistoća srca... Spomenut će se i izgradnja Časnog hrama, ugošćavanje gostiju, prijateljstvo, njegova odlikovanost nad svima, njegova odabranost, njegovo slijeđenje pravog puta, njegovo vjerovjesništvo, njegovi potomci, uzimanje Mekama (mjesta na kome je stajao Ibrahim, alejhis-selam) za obavljanje namaza, njegova sljedbenost Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njegova bit koja je značila cijeli narod mimo ljudi, njegova smrt, njegova iskrenost, oštroumnost i drugo. Bit će govora o njegovoj velikoj bliskosti sa našim vjerovjesnikom, Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, i takvoj uzajamnoj povezanosti, koja je, uprkos velikoj vremenskoj razlici i geografskoj udaljenosti, poput pravog, biološkog odnosa između oca i sina. Iz tog je razloga Ibrahim, alejhis-selam, u noći Isra i Mi'radža, svog sina Muhammeda dočao očinskim pozdravom rekavši: "Dobro došao, dobri potomče i dobri poslaniče!"

Naišli smo na divnu, korisnu, sjajnu studiju dr. Šejha Abdulvehhaba bin Nasira et-Taririja sa kojim smo se u mnogim aspektima složili i na koju smo se, na kraju knjige, oslanjali. Dr. Abdulvehhab, između ostalog, tretira sljedeće teme:

- razvoj;
- razmišljanje o Allahovom carstvu;
- neprijateljstvo bližnjih;
- Ibrahimovo traženje oprosta za svog oca;
- Ibrahimova, alejhis-selam, bliskost s vjernicima;
- Ibrahim, alejhis-selam, i izgradnja Kabe;
- predvodništvo među ljudima;
- hidžra;
- sveopća milost;
- Ibrahimova molitva;
- Ibrahimov harem i Muhammedov harem, alejhimas-selam;
- dova za bereket;
- Allahova zaštita nad njima;
- egipatsko porijeklo;

– otvaranje horizonata pitanjima;
– dovoljan nam je Allah, divan je On zaštitnik;
– spoljašnjost i izgled;
– Ibrahimova vjera.

Također, govori o Ibrahimu, alejhis-selam, na Sudnjem danu:

– prvi koji će biti odjeven na Dan proživljenja;
– status Ibrahima, alejhis-selam, po pitanju šefa'ata (zalaganja) na Sudnjem danu;
– stanje Ibrahima, alejhis-selam, na Sudnjem danu;
– Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, snoviđenje u kome djeca mušrika kruže oko Ibrahima.

Na kraju knjige govor će biti o preseljenju Ibrahima El-Halila, alejhis-selam, i njegovom mezaru, a poslije toga o rezultatima do kojih je došla studija.

Ova knjiga, Allahovom dozvolom, učinit će da se čitalac saživi sa Ibrahimom, alejhis-selam, u periodu njegove mladosti u Iraku, sa njegovim ogromnim trudom na putu pobjede za istinu, pozivanja ljudi u monoteizam i obožavanja jedino Allaha. Čitalac će doživjeti Ibrahimov veliki san, rijetki sabur, požrtvovanost prema narodu, porodici i domovini, hidžru sa suprugom Sarom i bratićem Lutom, alejhimas-selam.

Također će se saživjeti sa njim u njegovom putovanju u Šam, olakšanoj opskrbi, ljubavi prema ljudima, blagoslovljenom i dobrom potomstvu kojim su ga meleki obradovali. Tokom boravka u Šamu, njegovo putovanje u Egipat bilo je ispunjeno poukama i porukama, Allahovom odredbom i određenjem. Čitalac će imati priliku da uvidi Allahovu blagodat spram Hadžere i njenog sina Ismaila, alejhis-selam, te to kako je tekla Ibrahimova, alejhis-selam selidba u Hidžaz i izgradnja Allahovog časnog hrama, kako su se odvijali mnogi događaji i iskušenja, kao i kako je postao veliki narod od Ibrahimovog, alejhis-selam, roda: *"Allahova milost i Njegovi blagoslovi su na vama, obitelji vjerovjesničkoj. On je dostojan hvale i On je plemenit!"* (Hud, 73)

Pisanje ove knjige završio sam u nedjelju večer, tačno u 22 časa i 22 minuta, drugog redžeba 1442. god. po H., tj. 14. februara 2021. godine. Noć je bila hladna i snježna i u njoj se Istanbul pretvorio u bijelu snježnu kuglu, slavljen neka je Stvoritelj Sveznajući.

Zahvalnost pripada Allahu i prije i poslije. Molim Njega Uzvišenog da primi ovo djelo, da nas počasti društvom vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih Allahovih robova.

Jedino što mi preostaje u završnoj fazi ove knjige jeste da, skrušena srca, stanem pred svog Veličanstvenog Storitelja, Plemenitog Gospodara, priznajući njegove blagodati, a odričući se svoje moći, prepustivši Njemu svaki svoj pokret i pomak, život i smrt. Allah je moj Stvoritelj, On je Plemenit, moj Plemeniti Gospodar je Pomagač, moj Veličanstveni Gospodar je Onaj Koji uspjeh daje, ako bi me prepustio samome sebi, moj razum bi otupio, znanja bi nestalo, prsti bi se osušili, emocije presahle, a pero nemoćno postalo.

Allahu moj, usmjeri me prema onome što će Tebe zadovoljnim učiniti, prsa moja prostranim učini, udalji mene, moje srce i moj um od onoga čime Ti nećeš zadovoljan biti. Molim Te, Allahu, Tvojim najljepšim imenima i uzvišenim svojstvima, da učvrstiš na Pravom putu mene i moju braću koja su mi pritekla u pomoć pri upotpunjenju ovog djela.

Allahu moj, učini da ovo djelo bude iskreno u ime Tvoje, da robovima Tvojim od koristi bude, prospi na njega bereket i veliku blagodat. Također, svakog ko se upusti u čitanje ove knjige molim da ne zaboravi zamoliti svog Gospodara da mu se smiluje, oprosti mu i bude njime zadovoljan. Allah Uzvišeni kaže: *"Gospodaru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati tvojoj, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!"* (En-Neml, 19)

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

Dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallabi

Allah se smilovao i oprostio njemu, njegovim roditeljima i svim muslimanima

I DIO

IBRAHIM, ALEJHIS-SELAM (IME, PORIJEKLO, ROĐENJE, PERIOD, HIDŽRA I STEPEN MEĐU VJEROVJESNICIMA I POSLANICIMA)

Prije nego pređemo na priču o misionarenju Allahovog vjerovjesnika i poslanika Ibrahima El-Halila, alejhis-selam, i njegom iskustvu u pozivanju na čisti monoteizam, o velikoj odgovornosti koju je među svojim narodom nosio, njegovom stepenu među vjerovjesnicima i poslanicima, bitno je ukazati na to da je on jedan od poslanika koji su se suočavali sa patnjom, kažnjavanjem i odbijanjem od strane svog naroda. On je jedan od ulu'l-azma, najodabranijih poslanika, i zato je neophodno govoriti o njegovom rođenju, porijeklu, korijenima i okolnostima njegovog perioda.

Stepen i odlikovanost Ibrahima, alejhis-selam, jasno se mogu vidjeti kroz ono čime ga je Allah Uzvišeni opisao i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. On je rob koji je lijepo postupao i svoje obaveze izvršavao, pa ga je Allah Uzvišeni počastio onako kako dolikuje njegovom stepenu, čisti monoteizam učinio njegovom vjerom, a one koji slijede njegovu vjeru opisao kao razumne. On je predvodnik ljudi i njihov uzor. Allah je njegove potomke učinio vjerovjesnicima, svi vjerovjesnici potiču od njegove loze, a posljednji od njih je najbolje stvorenje, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koji predstavlja Allahovo uslišenje Ibrahimove dove koji je Allaha molio da arapskom ummetu pošalje poslanika koji pripada njima.

Ibrahim, alejhis-selam, je treći praotac vjerovjesnika. Naš prvi praotac je Adem, drugi je Nuh – svi stanovnici na zemlji su iz njegovog

potomstva, dok je Ibrahim predvodnik svim monoteistima. Njega je Allah, Slavljen i Hvaljen neka je, uzeo za prijatelja, a vjerovjesništvo i Objavu dao potomcima njegovim: *"I samo potomke njegove u životu ostavili."* (Es-Saffat, 77) To je prijatelj Milostivog i praotac svim vjerovjesnicima poslije njega.

I POGLAVLJE

Ime, porijeklo, nadimak i rođenje

Prvo: Ime i porijeklo

1. Ime

Ibrahim je ime aramejskog (sirijskog) porijekla koje unutar sebe sadrži dvije riječi: *Eb Rahim* (Milostivi otac). U hebrejskom jeziku ovo je ime kojeg čine dvije riječi: *Ebu* što znači *otac* i *Raham* što znači *narod, mnoštvo* (Ibrahim – Otac naroda).[1]

Također, postoji mišljenje da je ime *Ibrahim* stranog, nearapskog porijekla, da je izvedenica od *elbrehameh* koja znači *intenzitet i trajnost vizije*.[2]

Također se navodi da ime *Ibrahim* spada u imena nastala po vjerskoj osnovi jer u sebe uključuje značenje *Allahov miljenik*; *Eb Ram – Ram* na aramejskom jeziku znači *ljubav*, pa je moguće da se promjena nastala u ovom imenu desila radi pojačanja značenja *Habibullah* (Allahov miljenik), umjesto Božiji miljenik – bog koga je obožavao njegov otac u idolopokloničkim hramovima.[3] Ibn Hadžer kaže: "Kaže se da na aramejskom jeziku znači *milostivi*."[4]

Allah Uzvišeni učinio je Ibrahima, alejhis-selam, trećim praocem na svijetu. Allah Uzvišeni kaže: *"... U vjeri pretka vašeg Ibrahima."* (El-Hadž, 78) Naš prvi otac je Adem, drugi je Nuh, a treći Halilurrahman, predvodnik poslanika[5] kako ga je nazvao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[6]

---

[1] Vidi: *Mu'džemu lisani'l-a'reb*, Ibn Menzur, 711. god. po H., Dar sadir lit-tibaa'ti vennešr, Bejrut, Liban, 1414. god. po H., str. 257.

[2] Ibid, 48/12.

[3] *Ibrahim ebu'l-enbija'*, Abbas Mahmud El-I'kad, Muesseseh hindavijjeh lit-ta'limi ves-sekafeh, El-Kahireh, Misru, 2012. god., str. 294.

[4] *Fethu'l-Bari, Šerhu Sahihi'l-Buhari*, Ahmed bin Alijj bin Hadžer el-Askalani, Daru'l-kutubu'l-i'lmijjeh, Bejrut, Liban, 1410. god. po H., (389/6).

[5] *Sahihul-Buhari*, Daru Ibn Kesir, Damask, Bejrut, 2002. god., Kitabul-enbija, 8. poglavlje.

[6] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra' El-Emirijj, Darul-Menar, Džedda, Saudija, 1406. god. po H., str. 28.

Ibrahim, alejhis-selam, nazvan je predvodnikom poslanika i ocem vjerovjesnika iz razloga što je on bio začetnik vjerovjesničke misije u cijelom ljudskom svijetu.[7] Od njega potiču i slijede jedan za drugim vjerovjesnici. Svi vjerovjesnici iz Benu Israila su porijeklom od njega jer su oni sinovi Jakuba, sina Ishakovog, a Ishak je sin Ibrahimov, tako da se vjerovjesničko stablo koje seže do posljednjeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem – a on je potomak Ismaila – grana od Ibrahima, alejhis-selam. Allah Uzvišeni kaže: *"I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonili i potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali..."* (El-A'nkebut, 27)[8]

2. Porijeklo

On je Ibrahim, sin Azerov, a Kur'an ne spominje njegovo porijeklo dalje od ovoga. Muslimanski i drugi historičari se oslanjaju na ono što stoji u Tevratu (Tora) vezano za porijeklo Halilullaha, alejhis-selam. Postoji razilaženje po pitanju imena njegovih, alejhis-selam, predaka. Moguće je da je to rezultat različitog prevođenja sa starih jezika i grešaka kojima je staro štampanje Tevrata i drugih historijskih knjiga obilovalo.[9]

U Časnome Kur'anu i hadisima spominje se da je Ibrahimov otac Azer, a neki navode da je to Tarih, kako stoji u Tevratu. Učenjaci koji smatraju da se otac Ibrahima, alejhis-selam, zvao Tarih svoje mišljenje opravdavaju mogućnošću da se kur'anski ajet može na više načina (te'vila) pročitati. To je povod nekim neprijateljima islama da unose sumnju oko imena Ibrahimovog, alejhis-selam, oca, te da Časni Kur'an sumnjiče za postojanje grešaka. U vezi sa tim, Er-Razi kaže: "Nevjernik je onaj ko na ovaj način kleveta Časni Kur'an i govori da je pogrešno ovo porijeklo."[10] Islamska enciklopedija savremenog doba podržava ovakvu sumnju svojim sadržajem u kome stoji: "Azer je ime Ibrahimovog oca u Časnome Kur'anu. Po pitanju ovoga postoji zabuna, jer ime Azer se

[7] *Ibrahim Ebu'l-enbija'*, Abbas Mahmud El-I'kad, str. 28.

[8] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 29.

[9] Ibid, str. 29.

[10] *Et-Tefsirul-kebir Mefatihul-gajb, (Tefsiru Er-Razi)*, Fahruddin Er-Razi, Daru ihja-it-turasil-a'reb, Bejrut, Liban, 1417. god. po H., (37/13).

za Ibrahimovog oca ne spominje na drugim mjestima. Tarih je, također, ime koje se spominje u verzijama nekih muslimanskih historičara i mufessira za Ibrahimovog oca. Iz tog razloga su oni pribjegli konsolidaciji ove dvije verzije, ali ona nema neku vrijednost.[11]

Prije nego li iznesemo mišljenja islamskih učenjaka po pitanju imena Ibrahimovog, alejhis-selam, oca i istaknem ono što mi smatramo ispravnim, osvrnut ćemo se na riječi autora ove enciklopedije, primijetivši da je upravo on taj koji, iz nekog svog cilja, pribjegava konsolidaciji. On ističe onaj dio istine koji odgovara njemu i većini orijentalista vezano za islam. Počinje tako što baca sumnju na Kur'an, govoreći: "Po pitanju ovoga postoji zabuna", a zatim nastavlja, govoreći kako islamski učenjaci pribjegavaju konsolidaciji ove dvije verzije, iako su mnogi među njima odbili verziju koja je došla u Tevratu i uzeli, kao istinu, ono što stoji u Kur'anu. Oni drugi učenjaci su pokušali, na naučnoj osnovi, izmiriti ove dvije verzije, ne nagađajući ono što ne znaju, niti slijedeći svoje prohtjeve ili namjerno skrivajući istinu, jer to nisu odlike vrsnih i uspješnih učenjaka, kako teorijski, tako i praktično.

Islamski učenjaci se razilaze po pitanju imena Ibrahimovog, alejhis-selam, oca shodno različitom tumačenju riječi Uzvišenog: *"A kad Ibrahim reče svome ocu Azeru..."* (El-Ena'm, 74)

Ibnu'l-Dževzi navodi četiri mišljenja u vezi sa Azerom. *Prvo mišljenje* jeste da je to ime Ibrahimovog oca. *Drugo mišljenje* jeste da se radi o imenu kipa. *Treće mišljenje* jeste da to ne predstavlja ime, već prekoravajući izraz koji može da ima dva značenja: onaj koji je je iskrivljen – u smislu svog nedostatka uslijed odstupanja i iskrivljivanja istine; i onaj koji je grješan, pa kao da se hoće reći: "Grješniče, zar kipove za božanstava uzimaš?"[12] *Četvrto mišljenje* jeste da je to nadimak Ibrahimovog oca, a ne njegovo ime, jer čovjek može biti poznatiji po svom nadimku nego po svom imenu.[13]

---

[11] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 86.

[12] *Tadžul-arus fi dževahiril-kamus*, Muhammed Murtedi El-Zubejdi, Daru mektebetil-hajat, Bejrut, (13/3).

[13] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra' El-Emirijj,

Muhammed Murtedi El-Zubejdi kaže: "Kaže se da je to ime amidže Ibrahimovog, neka je na njega i Muhammeda najljepši selam. Amidža se zvao ocem, to je bio običaj kod Arapa, jer oni često upotrebljavaju izraz *otac* za amidžu.[14]

Osvrnuvši se na sve ovo, jasno je da je mišljenje u kome stoji da je Azer ime kipa, a koje se pripisuje Mudžahidu, slabo s aspekta lanca prenosilaca i neispravno s aspekta arapskog jezika.[15]

El-Hafiz bin Hadžer kaže: "Et-Taberi prenosi slabim putem od Mudžahida da je Azer ime kipa. Ovo je šaz hadis po pitanju lanca prenosilaca, a po pitanju jezika Et-Taberi u svom tefsiru kaže: 'Ovo mišljenje je po pitanju arapskog jezika daleko od ispravnog. Arapi u upitnoj rečenici ne upotrebljavaju objekat ispred prelaznog glagola. Neće reći npr: *S bratom jesi li razgovarao?*, već: *Jesi li razgovarao sa bratom?* Što se tiče mišljenja da se radi o prijekoru i grdnji – također je daleko od ispravnog jer vjerovjesnik se na takav način ne obraća svome ocu, a posebno Ibrahim, alejhis-selam, koji je svome ocu – nakon što ga je on potresao riječima: *'Zar ti mrziš božanstva moja, o Ibrahime? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena napusti!'* – odgovorio: *'Mir tebi!' – reče Ibrahim. 'Molit ću Gospodara svoga da ti oprosti, jer On je vrlo dobar prema meni.'* Pa, zar je razumljivo da onaj ko na ovakav način, u najžustrijoj raspravi, postupa sa svojim ocem – svog oca poziva u vjeru s grdnjom i prijekorom?!'"[16]

Što se tiče mišljenja da je Azer nadimak Ibrahimovog oca ili da mu je drugo ime kao što je Israil za Jakuba[17], ono je prihvatljivo ukoliko

str. 187.

[14] *Kamusul-Kur'ani ev islahul-vudžuh ven-nezair fil-Kuranil-Kerim*, El-Husejn bin Muhammed Ed-Damigani, tahkik: Abdulaziz sejjidul-ehli, Darul-ilmi lilmelajin, Bejrut, 1983, str. 13.

[15] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra' El-Emirijj, str. 187.

[16] *El-Muarreb minel-kelamil-ea'džemijj ala hurufil-mu'džem*, Ebu Mensur El-Dževaliki, Tahkik: Ahmed Muhammed Eš-Šakir, Darul-kutubil-misrijjeh, El-Kahireh, 1361. god. po H., str. 361.

[17] *Tadžul-a'rus fi dževahiril-kamus*, Muhammed Murtedi El-Zubejdi, (13/3).

postoji dokaz za njega, a jedini dokaz je pokušaj konsolidacije dvije verzije. Što se tiče mišljenja da se radi o imenu amidže, ono podrazumijeva prijelaz iz pravog u figurativno značenje riječi bez ikakve indicije na potrebu za metaforom. Sve okolnosti ukazuju na to da se ovdje radi o pravom, a ne figurativnom značenju, jer Allah Uzvišeni kaže: *"A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao..."* (Et-Tevbe, 114)

Također je jasno iz svih ajeta koji se nalaze u surama Merjem, El-Enbija', Es-Saffat, Ez-Zuhruf, El-Mumtehine da je pozivanje u vjeru od strane Ibrahima, alejhis-selam, bilo upućeno njegovom ocu, pa zašto bismo iz pravog značenja prelazili u figurativno i skretali sa bukvalnog značenja riječi, a pritom nijedna okolnost ne ide u prilog tome?![18]

Po pitanju mišljenja o različitim načinima čitanja (kiraeti) imenice *Azer* – ono nije utemeljeno i čak se ne može svrstati ni u šaz predaju. Prema ispravnim i poznatim kiraetima, *Azer* se može čitati samo sa fethom (vokal e) na harfu r (Azere), kao i sa dammom (vokal u) na istom harfu (Azeru). Čitanje sa dammom[19] je jasan dokaz u prilog tome da se radi o vlastitoj imenici u vokativu.

Naposljetku, ovo veliko razilaženje po pitanju imena Ibrahimovog, alejhis-selam, oca svodi se na dvoje. *Prvo* – na riječi genealoga i *drugo* – na ono što se nalazi u svetim knjigama.

Što se tiče riječi genealoga, ne treba se na njih oslanjati, jer daleka rodoslovlja nije moguće precizno utvrditi i u njima postoje mnoge nepodudarnosti i nejasnoće. Ibn Seid, kako navodi u svom djelu *Et-Tabekat*, prenosi od Ibn Abbasa da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi navodio svoje porijeklo, ne bi u svom rodoslovlju išao dalje od Muadda ibn Adnana ibn Udeda. Tada bi zastao i rekao: "Netačno je ono što govore rodoslovci. Allah Uzvišeni kaže: *'...i mnogim narodima između*

[18] *El-Muarreb minel-kelamil-ea'džemijj ala hurufil-mu'džem*, Ebu Mensur El-Dževaliki, str. 362.

[19] *En-Nešru fil-kiraatil-ašer, Ibnul-Džezeri*, Tahkik: Alijj Muhammed Ed-Diba', El-Matbeatut-tidžarijjetul-kubra, Tasvir daril-kitabil-i'lmijjeh (350/2).

njih.'" (El-Furkan, 38) Što se tiče svetih knjiga, nije ispravno pouzdavati se i zaključivati na osnovu onoga što se nalazi u njima, a naročito ukoliko je to u suprotnosti sa jasnim kur'anskim ili hadiskim tekstom.

Allah Uzvišeni je Kur'an opisao kao knjigu koja bdije i nadzire nad knjigama prije nje: *"A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi..."* (El-Maide, 48)[20]

Hadis Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, koji Buhari bilježi u svom *Sahihu* jasno i izričito ukazuje i potvrđuje da je ime Ibrahimovog oca Azer, a ne Tarih. Naime, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, se prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ibrahim, alejhis-selam, će na Sudnjem danu sresti svoga oca Azera, a na njegovom licu bit će prašina i blato, pa će mu Ibrahim reći: 'Zar ti nisam govorio da mi se ne suprotstavljaš?!' Otac će mu odgovoriti: 'Danas ti se ne suprotstavljam.' Onda će se Ibrahim, alejhis-selam, obratiti dovom Allahu i reći: 'Gospodaru moj, Ti si obećao da me na Sudnjem nećeš osramotiti, pa ima li veće sramote od toga da moj otac bude udaljen danas od Tvoje milosti i oprosta.' Tada će mu Allah objaviti: 'Ja sam džennet zabranio nevjernicima.' Ibrahim, alejhis-selam, će onda zašutjeti, jer će mu biti jasno da je Allahova odredba konačna i da se ona ne mijenja. Zatim će mu Allah reći: 'Ibrahime, pogledaj šta ti je pod nogama', i Ibrahim, alejhis-selam, ugledat će svoga oca u liku hijene koji će nakon toga biti bačen u Vatru."[21]

Grčki kršćanski historičar Jozef navodi da se otac Ibrahima El-Halila zvao Aser, što je slično imenu Azer, ali nikakve sličnosti nema sa imenom Tarih.[22]

---

[20] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 189.

[21] *Sahihul-Buhari*, br. (3350).

[22] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra El-Emirijj, str. 190.

Drugo: Rođenje, nadimak i jezik

1. Rođenje

Historičari i biografi se razilaze oko mjesta rođenja Ibrahima, alejhis-selam. Neki kažu da je rođen u Suzi, na području Ahvaza, a neki da je rođen u Babilonu, u Iraku.[23] Neki navode da je rođen u Kušu[24], a neki u Haranu, a većina učenjaka smatra da je rođen u vrijeme Nemruda, Nemruda ibn Kuš.[25] Navodi se da je rođen u Guti, u Damasku, u selu Barzeh, u podnožju planine Kasijon. Ibn Asakir kaže: "Ispravno je da je rođen u Babilonu, u gradu Ur, i ovo je ono što je općeprihvaćeno kod biografa, historičara i stručnjaka.[26] Ibrahim je živio u periodu između 1765. i 1940. godine prije nove ere.[27]

Ono što stoji u svetim knjigama ukazuje na to da je Ibrahim, alejhis-selam, rođen u Uru[28], bilo da je to u oblasti donjeg ili gornjeg toka rijeke Eufrat, ili u području između Tigra i Eufrata.[29]

Ibrahim, alejhis-selam, je bio srednji od trojice sinova. Njegova dva brata zvali su se Haran i Nahur. Haran je otac Luta, alejhis-selam. Preselio je za života svog oca u Babilonu, a ispravno je da mu je on bio najstariji sin.[30]

Kur'an časni ne navodi mjesto ni datum rođenja Ibrahima, alejhis-selam, niti postoji šerijatski (pravni) tekst kojim možemo sve ovo jasno i precizno utvrditi. Uslijed toga se historičari razilaze oko mjesta i

---

[23] *Menhedžu Ibrahime, alejhis-selam, fi takriril-a'kideti*, Sa'd El-Kahtani, Džamia'tul-Kur'anil-kerimi ve u'lumil-islamijjeh, Umm Dirman, Sudan, 2018. god., str. 13.

[24] Ibid, str. 13.

[25] *El-Kamilu fit-tarih*, Ibnul-Esir, Daru'l-kutubu'l-i'lmijjeh, Bejrut, Liban, 1407. god. po H. / 1987. god., (53/1).

[26] *El-Bidajeh ven-nihajjeh*, Ibn Kesir, Mektebetul-ma'rifeh, Bejrut, Liban, 1407. god. po H. / 1987. god.

[27] *Dirasatun fi tarihil-arebil-kadim*, Muhammed Bujumi Meheran, Darul-marifetil-džamii'jjeh, Aleksandrija, 1998. god., str. 189.

[28] *El-kitabul-makades*, Seferut-tekvinil-ishah, 11.

[29] *Menhedžu Ibrahime, alejhis-selam, fi takriril-a'kideti*, Sa'd El-Kahtani, str. 13.

[30] *En-nubuvvetu vel-enbija'*, Muhammed Alijj es-Sabuni, El-mektebetul-asrijjeh, Bejrut, Sida, Liban, 2003. god., str. 148.

vremena njegovog rođenja. Većina historičara smatra da je to u periodu između 19. i 20. vijeka prije nove ere, ne navodeći godinu rođenja, dok neki to pokušavaju približno odrediti.

Prema kazivanjima koje historičari navode, Ibrahim, alejhis-selam, rođen je za vrijeme Nemruda, kada je bila zastupljena astrologija, koja je otkrila da će se roditi muško dijete koje će obezvrijediti težnje svog naroda i njihova božanstva. Stoga je Nemrud, koji je tada bio kralj, naredio da se ubije svako muško novorođenče u njegovom kraljevstvu. Međutim, kada se rodio, Ibrahim, alejhis-selam, sakriven je u jednoj pećini, gdje je ostao sve dok nije poodrastao. Godinama poslije je izašao iz pećine u kojoj se razvijao i izrastao u mladića, pa je otišao svome ocu koji mu se obradovao. Tada je počeo posmatrati horizonte, duboko razmišljajući o dokazima koji su se nalazili u njegovom okruženju, sve dok nije došao do Upute. Tada mu je Džibril, alejhis-selam, došao donoseći mu Objavu od Allaha Uzvišenog, nakon čega je on počeo svoj narod pozivati u vjeru.

Ovo je priča koju navode historičari iz raznih predanja koja se ne spominju u Kur'anu niti u drugim svetim knjigama, kao ni u hadisima Poslanika, alejhis-selam. U njima postoji kontradikcija, pa ih se treba kloniti radi njihove nepouzdanosti.[31]

2. Nadimak

Ibrahim, alejhis-selam, je dobio nadimak El-Halil. Allah Uzvišeni u Kur'anu kaže: *"A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja."* (En-Nisa', 125) Od Džunduba, radijallahu anhu, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Doista je Allah mene uzeo za Svoga prisnoga prijatelja, kao što je uzeo Ibrahima za prisnog prijatelja."[32]

Njegov nadimak bio je i *Ebu Dajfan* (Otac gostiju)[33] jer je bio poznat

[31] *Menhedžu Ibrahime, alejhis-selam, fi takriril-a'kideti*, Sa'd El-Kahtani, str. 14.

[32] *El-Mustedrek alas-sahihajni*, El-Imam Abdullah El-Hakim En-Nejsaburi, Tahkik: Mustafa Abdulkadir Ata, Daru'l-kutubu'l-i'lmijjeh, Bejrut, Et-tabatul-ula, 1411. god. po H. / 1990. god., br. (4018).

[33] *Tehzibu tarihi Dimeška*, Ibn Asakir, Tehzib: Abudlkadir Bedran, Aman – El-Erden, Darul-mesireh lit-tibaa'ti ven-nešr, 1979. god., (137/2).

po plemenitosti i darežljivosti prema gostima, kako to Allah Uzvišeni u brojnim ajetima kazuje o Ibrahimu, alejhis-selam. Allah Uzvišeni kaže: *"Da li je doprla do tebe vijest o uvaženim gostima Ibrahimovim kada mu oni uđoše i rekoše: 'Mir vama!', i on reče: 'Mir vama, ljudi neznani!' I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele, i primače im ga: 'Zar nećete da jedete?' – upita."* (Ez-Zarijat, 24–27)

3. Jezik kojim je govorio Ibrahim, alejhis-selam

Šejh Muhammed Rešid Rida smatra da je Ibrahim, alejhis-selam, govorio starim arapskim jezikom koji je sličan arapskom jeziku plemena Džurhem. On kaže: "U savremenim knjigama i staroj, arapskoj povijesti poznato je da je Ibrahim svoga sina Ismaila sa njegovom majkom Hadžerom, Egipćankom, smjestio u dolinu u kojoj je kasnije nastala Mekka, te da je Allah Uzvišeni njima dvoma potčinio skupinu iz plemena Džurhem koja se sa njima nastanila na tom mjestu, kao i to da ih je Ibrahim, alejhis-selam, posjećivao, i da su on i njegov sin Ismail sagradili Allahovu svetu kuću i raširili vjeru islam u arapskim zemljama."[34]

Iz toga se da zaključiti da je stari arapski jezik jezik našeg poslanika Ibrahima i Hadžere, jezik Hamurabija i njegovog naroda, jezik starih Egipćana, ili većinski jezik u tim dvjema zemljama, i da je on, uz tuđice iz kaldijskog (stari aramejski jezik) i egipatskog jezika, bio veoma blizak džurhumskom arapskom jeziku. Iz tog razloga se Hadžera mogla sporazumijevati sa svojim susjedima, a i oni sa njom. U Buharijevom *Sahihu*[35] se navodi da je Ibrahim jednom prilikom posjetio Ismaila, pa je, ne zatekavši ga kod kuće, porazgovarao sa njegovom suprugom, koja je bila iz plemena Džurhem, a koja mu se nije svidjela. Zatim ga je posjetio drugi put i, ne zatekavši ga kući, porazgovarao sa njegovom drugom suprugom, pa mu se ova svidjela.[36]

---

[34] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 32.

[35] *Sahihul-Buhari*, Kitabul-enbija, br. (9) Fethul-Bari Šerh Sahihi'l-Buhari, Ibnul-Hadžer el-Askalani, (1398/6).

[36] *Tefsirul-Menar (Tefisrul-Kur'anil-hakim),* Muhammed Rešid Rida, El-hej'etul-misrijjetul-ameh lil-kitab, El-Kahireh, 1990. god., (535/7).

Iako dokazi koje smo prethodno iznijeli imaju naučnu vrijednost, oni – po mom mišljenju – ne dostižu stepen nepobitnosti i čvrstog ubjeđenja, i nisu ništa drugo do teorije i logički zaključci o onome što se tiče prahistorijskog perioda. Pripisivanje arapskog porijekla Ibrahimu, alejhis-selam, zasniva se na našem definisanju istog, a njegov koncept iz tog perioda razlikuje se od toga kako ga mi danas koncipiramo. U svakom slučaju, zalaženje u ova pitanja je beskorisno i može izazvati kakvu nacionalnu i rasnu osjetljivost i netrpeljivost između muslimana Arapa i muslimana nearapa. Mi smo protiv toga, naročito zato što muslimani danas žive u stanju razdvojenosti i razjedinjenosti. Nama je potrebno okupljanje, a ne dodatno razjedinjavanje.[37]

Profesor Akkad smatra da jeste najispravnije Ibrahimu, alejhis-selam, pripisati arapsko porijeklo, ali se to onome ko sluša čini čudnim. Onome ko to tvrdi se postavlja pitanje: "Odakle je ta vijest koju nismo prije čuli?"[38] Za Ibrahima se ne može reći da je Izraelićanin jer je Jakub prvi koji je nazvan Israilom (Izrael), a Jakub je Ibrahimov unuk; za Ibrahima se ne može reći da je Jevrej, jer su Jevreji (Jehudijje) porijeklom od Jehuda (Juda), četvrtog Jakubovog sina, od koga se rodoslovlje počelo navoditi nakon što je njegovo ime postalo naziv područja koje mu je dodijeljeno prilikom podjele zemlje među Jakubovim sinovima; za njega se ne može reći da je Hebrejac jer hebrejski jezik spada u grupu semitskih jezika kojim govori samo jedna grupa Semita, dok je Ibrahim govorio jezikom koji razumiju svi stanovnici Mezopotamije i Kanaana, a hebrejski jezik u tom periodu nije bio formiran kao zaseban semitski jezik.[39]

U pogledu njegovih predaka, za njega se može reći da je Semit porijeklom od Sema, sina njihovog, ali to nije nacionalno porijeklo. Semitskim jezikom su govorili Habešije (Abesinci), a oni nisu ni Sirijci ni

[37] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 33

[38] *Ibrahim Ebu'l-enbija'*, Abbas Mahmud El-A'kkad, str. 289–291.

[39] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra' El-Emirijj, str. 31.

Aramejci ni Himjarci, pa ako bismo se bavili Ibrahimovim, alejhis-selam, porijeklom, zaključili bismo da je najpouzdanije to da je on arapskog porijekla, kao i to da je tada arapski jezik na Arapskom poluotoku i području Plodnog polumjeseca.

Najtačnije procjene su da je Ibrahim rođen u porodici koja je tek emigrirala sa sjevera Jemena na jug Iraka. Ta porodica bila je među onima koji su došli iz Zemlje mora – kako su to Babilonci govorili za Arape koji su živjeli u blizini Perzijskog zaliva – te su se arapska imena pojavila u kraljevskim porodicama na jugu Babilona, tokom dugog perioda koji obuhvata i vrijeme Ibrahima El-Halila, prema najstarijim procjenama.[40]

Muhammed Bujumi Mahran podržava ono što je rečeno za Ibrahimovo, alejhis-selam, arapsko porijeklo, ističući da je Ibrahimov narod napustio srce Arapskog poluotoka u kome je nastala jedna od raznih semitskih grupa. On je stava da je Ibrahim čistokrvni Arap, arapskog porijekla koje seže do Sama, sina Nuhovog, alejhis-selam; da je on predak Arapa Adnanija koji su potomci njegovog sina Ismaila. Stoga, on je predak Arapa prije nego je predak Izraelićana.[41]

[40] Ibid, str. 31.

[41] Ibid, str. 32.

II POGLAVLJE

Ibrahim El-Halil... Njegovo vrijeme i hidžra

Prvo: Historijska epoha koja je prethodila Ibrahimovoj, alejhis-selam, poslanici

Ibrahimovoj, alejhis-selam, poslanici prethodilo je nekoliko nebeskih poslanica, kao što je Nuhova, Hudova, Salihova poslanica, a prije njih Ademova. Napisali smo dvije knjige o epohama koje su prethodile periodu Ibrahima El-Halila, alejhis-selam: *Nuh, alejhis-selam, vet-ufanul-azim* (Nuh, alejhis-selam, i veliki potop) i *Kissatu bedi'l-halki ve halki Ademe, alejhis-selam* (Kazivanje o početku stvaranja i stvaranja Adema, alejhis-selam). Imamo nijjet pisati i o Hudu i Salihu, alejhimas-selam, uz Allahovu dozvolu, ali nas to neće spriječiti da ukratko kažemo nešto o vjerovjesnicima i poslanicima koji su prethodili Ibrahimu, alejhis-selam, kao što su Nuh, Hud, Salih. Izučavanje biografija vjerovjesnika i poslanika rasvjetljava istraživaču i čitaocu tok drevne kulture i njen razvoj, kojoj čovječanstvo duguje za mnoge oblasti razvoja i civilizacije sve do danas.[42]

Te oblasti nalaze se na području koje se naziva Arapski istok ili Bliski istok, u dobrom dijelu sa njegovom klimom i na njegovoj teritoriji, koji je isprekidan rijekama Nil, Tigar i Eufrat.

U tim oblastima su se, početkom petog milenijuma prije nove ere, razvile velike i pokretačke civilizacije, među kojima su sumerska, egipatska, babilonska, asirska i druge.[43]

Nije tajna da su postojale druge civilizacije u drugim dalekim oblastima, kao što je, recimo, kineska civilizacija, koja je nastajala na obalama rijeka. Međutim, u pogledu njihove izoliranosti i udaljenosti od

---

[42] *Sunenullahi ve'l-hadaretul-insanijjeh*, Ahmed Serirat, Darus-selam lit-tibaa'ti vennešr, El-Kahireh, 2013. god., str. 43.

[43] Ibid, str. 42.

područja iz kog su dolazili vjerovjesnici, one nisu imale prioritetnu važnost po svojim prilikama.[44]

Područje istočno od Sredozemnog mora, koje se pruža na Arapski poluotok, poznato je kao kolijevka civilizacija i nebeskih vjera. Ono je izvorište kulture na zemlji. Narodi koji su razvili te civilizacije su porijeklom od Nuhovih, alejhis-selam, potomaka, a većina njih su vjernici iz prvih arapskih naroda, Ada i Semuda (dva uništena naroda), koji su napustili Arapski poluotok pošto je Allah Uzvišeni njihove pretke osudio na potpuno uništenje kao jasnu kaznu za njihovo suprotstavljanje pozivu poslanika, nered, klevetu, razvrat i zlo.

Mobilizacija drevnih društvenih grupa koje napuštaju svoju teritoriju tragajući za novim sredinama je poznata pojava koja je svojstvena čovjeku koji se želi nastaniti u mjestu u kojem je dostupna voda i ostale potrepštine za ugodan život. Te migracijske grupe su svoj cilj pronašle na obalama rijeka Tigar, Eufrat i Nil, gdje počinje proces njihovog istraživanja i nastojanja za najboljim materijalnim i organizacionim postignućima, pa su tako unaprijedili tehnologiju svog vremena, administrativne sisteme i životna sredstva. Tako su se počele formirati grupe ljudi i izrastati u velike države, monarhije i imperije.

I, usred tog prelaska u fazu odgovorne države, nakon što je drevni čovjek uspio razviti civilizacije oko velikih rijeka na Bliskom istoku i uspostaviti upravljanje na temeljima kraljeve vlasti koja se kao kakav sveti dar nasljeđuje, a koga postavlja njegova zajednica po sistemskim pravilima definisanim u oblasti religije, etike, privrede, društvenog i vojnog života – pojavio se Ibrahim, alejhis-selam, među svoj narod, u Uru, Babiloniji, u južnom dijelu Iraka,[45] pošto su ljudi skrenuli sa monoteizma i pokornosti Allahu Uzvišenom i upali u Iblisove spletke i prepustili se obožavanju idola, kipova, zvijezda, planeta, ljudi, zaboravljajući Nuhovo, Hudovo, Salihovo, alejhimus-selam, pozivanje u vjeru i daleko skrenuvši sa nje.

[44] *Sunenullahi fi'l-hadaretul-insanijjeh*, Ahmed Serirat, str. 43.
[45] *Sunenullahi fi'l-hadaretul-insanijjeh*, Ahmed Serirat, str. 45

Drugo: Vjerski život u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam

Ibrahim, alejhis-selam, rođen je u Mesopotamiji, današnjem Iraku, i odrastao u zajednici u kojoj su se obožavale zvijezde i kipovi i u kojoj su se ljudi klanjali kraljevima i vladarima umjesto Allahu Uzvišenom. Odrastao je u nevjerničkoj porodici koja je izrađivala i prodavala kipove, kako se to u predajama navodi.[46] I pored toga što je Ibrahim El-Halil, alejhis-selam, odrastao u ovakvoj idolopokloničkoj sredini, ostao je pri svojoj čistoj, plemenitoj i nepatvorenoj prirodi. Njegovo vjerovanje nisu oskrnavile nečistoće mnogoboštva, niti je išta od zla na kojem je odrastao njegov narod moglo utjecati na njegovu zdravu misao. On je odrastao prezirući pogrešna uvjerenja svog naroda.[47]

Allah Uzvišeni počastio je El-Halila, alejhis-selam, time što ga je još od detinjstva sačuvao od mnogoboštva, tako što ga je darovao razboritošću i ukazao mu na istinu. Allah Uzvišeni kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."* (El-Enbija', 51)

Na taj način je, uz pomoć razuma i upute kojom ga je Allah darovao, shvatio da postoji samo jedan Gospodar univerzuma, El-Muhejmin (Koji sve pazi i prati), Musajtir (Vladar) svih stvorenja u njemu, te da se ljudi moraju klanjati Stvoritelju univerzuma. Tako je Ibrahim, alejhis-selam, čistom svojom prirodom i posvećenošću istini, zaslužio da mu Allah Uzvišeni otvori vidike i pokaže mu znakove i tajne skrivene u svemiru. Allah Uzvišeni kaže: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao."* (El-Ena'm, 75)

Allah Uzvišeni je Svom prijatelju, alejhis-selam, pokazao carstva nebesa i zemlje, Sunce, Mjesec, zvijezde, drveće, životinje i druga stvorenja, i otkrio mu njihove vidljive i nevidljive stvari, kako bi Ibrahim, alejhis-selam, bio čvrsto uvjeren u Allahovu jednoću i zalutalost svog naroda koji obožava kipove i uzima ih za božanstva umjesto Allaha.

---

[46] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud "Ard ve nakd",* Fatimeh bint Halid Ridman, Kulijjetud-daveh ve usulid-din, Džamia'tu Ummil-Kura, Mekketul-mukerremeh, Es-Suudijjeh, 1421. god. po H., 2001. god., str. 5.

[47] Ibid, str. 5.

Putem ove čiste prirode, proširenih vidika, ovakve posvećenosti istini, odbacivanja neistine, Allah Uzvišeni mu je pokazao carstvo, carstvo nebesa i zemlje i tajne skrivene u svemiru. Otkrio mu je razasute dokaze kako bi svojom prirodom i srcem došao do čvrstog vjerovanja i dokaza Pravog puta u ovom veličanstvenom univerzumu, pa tako dospio sa stepena odvraćanja svog naroda od obožavanja lažnih božanstava na stepen svjesnog i čvrstog vjerovanja u Pravog Boga.[48]

Život Ibrahima, alejhis-selam, predstavljao je pozivanje u monoteizam, pokornost jedino Allahu Uzvišenom u zemlji koja se nalazi između dvije rijeke na početku njegove misije, a poslije toga u Šamu, Egiptu i Hidžazu.

Mesopotamija, zemlja između dvije rijeke, zbog plodnog zemljišta i lahkog života u njoj, bila je prebivalište mnogim raseljenim arapskim i drugim plemenima. Međutim, u njoj se pojaviše različite vjere, uvjerenja, jer su doseljenici u nju donijeli svoja pogrešna vjerovanja, kao što je obožavanje kipova, zvijezda, kraljeva i pojava u univerzumu.[49]

Ukazujući na brojnost vjera i vjerovanja u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, Akkad kaže: "Od drugog do trećeg milenijuma prije nove ere, u arapskim zemljama živjeli su ljudi svih vjerskih ubjeđenja poznatih u to vrijeme. Njihov najveći centar bio je u Mesopotamiji, gdje su jedna za drugom nastajale civilizacije, a sa njima i religije, vjerski obredi i ceremonije u kojima su se obožavale zvijezde, te kraljevi i lokalni vladari kojim su se klanjali stanovnici oblasti na čijem su čelu. Održavali su se obredi koji su se razlikovali kod svake od ovih vjera.

U narednim redovima navest ćemo najrasprostranjenije religije i vjerovanja u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam.

1. Zvjezdopoklonstvo

Narod Ibrahima, alejhis-selam, obožavao je zvijezde, planete, nebeska tijela. Sabejci su imali svoju religiju, zvjezdopoklonstvo. Oni su se klanjali zvijezdama tako što su u svojim hramovima kao simbole

[48] *Fi zilalil-kur'an,* Sejjid Kutb, Daruš-šuruki lit-tibaa'ti, El-Kahireh, 2003. god., 1139/7.

[49] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 55.

(predstavnike) nebeskih zvijezda smještali kipove i pred njima izvodili vjerske rituale kao što su molitve, klanjanje, prinošenje žrtava, davanje zavjeta i drugo.[50]

O religijama Ibrahimovog, alejhis-selam, naroda Ibn Kesir veli: "Pripadnici Ibrahimovog naroda su obožavali sedam planeta. Oni koji su živjeli u Damasku ispovijedali su ovu vjeru, okretali bi se licem prema sjevernom polu, klanjajući se pokretima i govorom prema sedam zvijezda. Iz tog razloga je na svakoj od sedam drevnih kapija Damaska stajala skulptura za svaku od tih zvijezda kojoj su određeni praznici i prinošene žrtve. Stanovnici Harana su isto tako obožavali zvijezde i kipove. Svi koji su bili na Zemlji bili su nevjernici osim Ibrahima El-Halila, njegove supruge i njegovog bratića Luta, alejhis-selam."[51]

Ovo njihovo klanjanje zvijezdama nije značilo klanjanje vrhovnom bogu. Oni su vjerovali da zvijezde imaju svoga boga koji ih je stvorio i odredio im položaj na nebu. Akkad o Ibrahimovom, alejhis-selam, narodu kaže: "Oni su vjerovali da postoji vrhovni bog koji je stvorio mala božanstva i odredio im položaje na nebu. Ta mala božanstva su nebeska tijela među kojima je najpoznatiji Mjesec. Kod svih Semita je bilo zastupljeno obožavanje Mjeseca, posebno kod prvih Arapa na prostoru između Mesopotamije i Sinaja, a nazivali su ga Sin, dok je u Mesopotamiji njegovo ime bilo Nanar. Njemu su se klanjali, a u gradu Ur i na sjeveru Iraka postojali su i njegovi centri. Pored njega postojao je i drugi bog koga su nazivali Merduh ili Merih (Mars). Pravili su visoka zdanja za posmatranje zvijezda, a među najpoznatijim obožavanim zvijezdama poslije Mjeseca bile su Venera ili Ištar i Mars ili Merduh. Veneru su smatrali boginjom ljubavi zbog njenog sjaja, raskošnosti i promjenljivosti. Mars su nazivali bogom rata zbog njegove poput krvi crvene boje. Iako su se ranije klanjali Suncu, nazivajući ga Šamaš, njihovo obožavanje Sunca nije bilo zastupljeno kao što je to bilo sa obožavanjem Mjeseca.[52]

[50] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 56.
[51] *Kisasul-enbija' fi rihabil-kevn*, dr. Abdulhalim Mamud, Darur-rešad lin-nešr, El-Kahireh, 2010. god., str. 117–118.
[52] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 58.

Napravili su skulpture za boga Mjeseca – Sina i boga Sunca – Šamaša, kao i za Veneru poznatu pod imenom Ištar i boga Marsa – Merduka ili Merduha.[53]

2. Obožavanje kipova

Ljudi su u vrijeme Allahovog vjerovjesnika Ibrahima El-Halila, alejhis-selam, obožavali kipove i kumire umjesto Allaha Uzvišenog. Činili su im ibadet, klanjali im se tako što su im upućivali molitve, prinosili im žrtve i izvodili različite vjerske rituale iz ubjeđenja da su ti kumiri bogovi ljudima, da su odgovorni za stanja ljudi, da su oni izvor plodnosti, opskrbe i života. Uz sve to, oni su smatrali da su ova božanstva mala i podređena jednom najvećem bogu koji vlada cijelim univerzumom. Oni su imali hramove ili posebne kuće namijenjene za vjerske ceremonije ili obrede, kako pojedinačne tako i kolektivne, a svaki član u porodici imao je svog zasebnog kumira.[54]

Citirajući Vuleja (Voolley), Akkad u svome djelu o Ibrahimu, alejhis-selam, kaže: "Kod Sumera su postojala tri nivoa božanstava: vrhovna božanstva kojima su namjenjivani državni hramovi, božanstva kojima su zidane bogomolje pored putnih prelaza i porodična božanstva. Vrhovna božanstva su određivala snagu prirode – Sunca, Mjeseca, vode, zemlje, borbe, blagostanja i smrti..."[55]

Ibrahimov, alejhis-selam, narod je svojim božanstvima pripisivao osobine koje su se od ljudskih razlikovale samo po tome što su izraženije i potpunije. Odjeća bogova im je bila poput ljudske odjeće, samo što je bila raskošnija od odjeće kraljeva i zasljepćujućeg sjaja. Bogovi su im imali porodice i bili su naoružani, borili su se poput ljudi, samo, naravno, daleko snažnije i strašnije. Pored toga, od ljudi su se razlikovali po besmrtnosti i po tome što uvijek čine dobro. Zlo dolazi od zlih duhova koji se nadvijaju nad ljudima, a ne od bogova.

---

[53] Ibid, str. 58.

[54] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 59.

[55] *Ibrahim Ebu'l-enbija'*, Abbas Mahmud El-A'kkad, str. 161.

Najpoznatije božanstvo kojem se narod Ibrahimov, alejhis-selam, klanjao bilo je sveto trojstvo koga su činili: An, Enlil i Enki.[56]

Među religijama koje su bile najrasprostranjenije u narodu Ibrahimovom, alejhis-selam, bilo je slavljenje i obožavanje kraljeva, pri čemu se vjerovalo da oni posjeduju moć davanja života i smrti, te da su oni ti koji mogu donijeti korist ili štetu, sreću ili nesreću. Razlog nastanka ovoga jeste njihovo vjerovanje da su prvi kraljevi koji su zavladali poslije potopa (za vrijeme Nuha, alejhis-selam) sišli sa nebesa na zemlju. Među kraljevima koji su tvrdili za sebe da su božanstvo je nasilnički vladar koji se raspravljao sa Ibrahimom, alejhis-selam.[57]

Jedan od vidova slavljenja i veličanja kraljeva bilo je i to da su, kada umre kralj, sa njim zakopavali njegovu pratnju i pomoćnike čemu su dokaz posmrtni ostaci. Iz tog razloga Vulej (Voolley) u svome djelu *Ur od Kaldejanaca* (Ur of the Chaldees) tvrdi da su oni, svojom voljom, pili otrovne supstance kako bi im u potpunosti oduzeli svijest i usmrtili ih, jer su vjerovali da će, sijeleći zajedno sa kraljevima, na nebesima imati isti status kao na zemlji.[58]

3. Prinošenje žrtava i davanje zavjeta

U zastupljene vjerske rituale iz perioda Ibrahima, alejhis-selam, spada prinošenje žrtava i davanje zavjeta kumirima za različite ciljeve, kao što su otkup od grijeha ili opšte pridobijanje njihovog zadovoljstva. Žrtve koje su ljudi prinosili bogovima su bile u vidu poljoprivrednih dobara, kao što su pšenica, kukuruz, ječam, susam i drugo, ili životinjske žrtve, kao što su ovca ili koza, koje bi bile zaklane ispred kipa, što bi bilo praćeno vjerskim slavljem uz molitve i druge rituale. Poljoprivredna dobra koja su stavljali pred skulpture bogova su se dijelila za sveštena lica, vjernike i kraljeve.

---

[56] *Dirasatun tarihijjetun minel-Kur'anil-kerimi*, Muhammed Bujumi Meheran, Darun-nehdatil-a'rebijjeh lit-tibaa'ti ven-nešr, Bejrut, Liban, 1988. god. / 1408. god. po H., (105, 106/4).

[57] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 60.

[58] *Ibrahim Ebu'l-enbija'*, Abbas Mahmud El-A'kkad, str. 163.

Jedan od zastupljenih rituala u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, bilo je davanje zavjeta uz donošenje zlata, srebra, žitarica, tkanine ili odjeće pred kipove. To su uzimala sveštena lica i, pošto procijene vrijednost i zapišu, ostavljala u skladištu hrama. Zatim bi na glinenu ploču zapisali potvrdu o prijemu, čija bi se kopija sačuvala za onoga ko je dao zavjet. Bogovima bi znali prinositi svoju djecu kao zavjet, koljući ih pred kipovima.[59]

Vil Durant (Vill Durant) o Babiloncima kaže: "Kada bi im se desila neka važna stvar, tim povodom bi svoju djecu žrtvovali kako su to radili i Feničani. Roditelji bi došli na slavlje okićeni kao da im je praznik, a zvukovi bubnjeva i stihovi psalama prigušivali su vrisak njihove djece dok gore u Božijoj odaji.[60] To nije bilo sve, čak su smatrali najboljim žrtvovanjem djevojku koja svoju nevinost pokloni svešteniku.[61]

Među najvećim žrtvovanjima u to vrijeme bilo je da žene poklone svoje tijelo bogovima. Abdulhamid Dževdet kaže: "Ona koja bi poklonila sebe hramu žrtvovala je svoje tijelo za božanstva i njena žrtva je bila veća od žrtve onoga koji zakolje ovna, jare ili bika, jer je njen cilj veći od zadovoljenja seksualne potrebe. Žena je, nudeći svoje tijelo nepoznatom čovjeku, to činila na oltaru."[62]

4. Izgradnja hramova

Hramovi su zauzimali važno mjesto kod stanovnika Mesopotamije, kao i kod drugih kenanskih i egipatskih naroda. Hram je s vjerskog aspekta predstavljao centar vjerskog i društvenog života, jer se prema shvatanju stanovnika Mesopotamije i drugih drevnih naroda smatrao najsvetijim mjestom, budući da je, po njihovom vjerovanju, to božije prebivalište u kojem on živi sa svojom suprugom, djecom, pratnjom i pomoćnicima.

---

[59] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 61.

[60] *Kisatul-hadareh*, Vill Durant, Takdimu Muhjiddin Sabir, Terdžemetu Zekijj Nedžib Mahmud, El-munezzametul-a'rebijjeh lit-terbijeh ves-sikafeh ve'l-u'lum, Tunis, Darul-džejli lit-tabi' ven-nešr vet-tevzi', Bejrut, (318, 319/2).

[61] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 62.

[62] *Ibrahim Ebu'l-enbija'*, Abdulhamid Dževdet Es-sehar, Min silsiletis-siretin-nebevijjeh Muhammed Resulullah vellezine mea'hu, Mektebetu Misre, El-Kahireh, 1965, str. 21.

S društvenog aspekta, hram je bio centar za sudstvo, mjesto povjeravanja dužnosti, čuvanja naučnih i književnih zapisa i kraljevskih knjiga. Zato su stanovnici Mesopotamije nastojali izgrađivati hramove u središtu grada. Oni su imali svoj ritual prilikom polaganja temelja za hram, pri kojem su stavljali zaloge sa slikama i talismanima koji, po njihovom mišljenju, štite hram od zlih duhova. Postojale su dvije vrste hramova.

Prva vrsta jeste prizemni hram. Svrha izgradnje ovog hrama je da se bog nastani u njemu, budući da su vjerovali da bog živi među ljudima, da čuje njihove žalbe i molitve i da prima njihove žrtve.[63]

Vil Durant kaže: "Božije sluge su boravile u hramovima gdje su im vjernici prinosili žrtve u vidu imetka ili hrane, kao što su datule, smokve, krastavci, maslac, zejtin, kolači ili koze, ovce, golubovi, kokoš, patke."[64]

Druga vrsta jeste visoki hram. Visoki hram je hram koji se sastojao od tri ili četiri sprata, okružen izvana uzlaznim putem koji postepeno vodi svakom spratu prema gore sve do oltara koji se nalazi na vrhu. Svrha izgradnje ovakvog hrama bila je to što se, prema njihovom vjerovanju, na njega bog spušta sa neba i u njemu se, prilikom spuštanja sa nebesa na zemlju, odmara.

Svaki grad je imao po jedan hram, dok je u velikim gradovima čak bilo i više hramova sa visokim kulama. Među hramovima koji su se izgrađivali bili su hram boga Enlila, hram Ez-Zehre (Venera), hram Sina – boga mjeseca, hram Šamaša – boga Sunca, i drugi.

Ovo su neki od segmenata vjerskog života u Mesopotamiji u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, koji umnogome sliče vjerskom životu u Šamu, Egiptu i ostalim krajevima Arapskog poluotoka. Prirodne pojave poput Mjeseca, Sunca, Venere i drugih smatrane su božanstvima u Iraku, Šamu, Egiptu i ostalim krajevima Arapskog poluotoka.[65]

---

[63] *Misru ve eš-Šerku'l-edne'l-kadim, Surijetu el-Finikijjune vel-Kena'nijjune vel-Israilijjune vel-Filistinijjunel-Aramijjune*, Nedžib Mihail Ibrahim, Darul-Mearif, El-Kahireh, Misru, 1964. god., (164/6).

[64] *Kisatul-hadareh*, Vill Durant, (29/2).

[65] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud*, Ard ve nakd, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 63.

Kenanije su imali bogove neba, Sunca, Mjeseca, vjetrova, kiše, kao i mora, plodnosti i drugo. Njihova najpoznatija božanstva su:

– *Il.* On je najveće i najuzvišenije božanstvo kod Kenanija. Nazivaju ga Vrhovno božanstvo ili Najveći bog.[66] U religijama stanovnika Mesopotamije on odgovara božanstvu An. Kenanije su vjerovali da je bog Il otac bogova i stvoritelj nebesa i zemlje, darovatelj plodnosti ljudima, da je on onaj koji kišom i rijekama oživljava zemlju. Prema vjerovanju Kenanija, bog Il imao je svoju suprugu Ašeru – boginju mora, a njihova djeca su bogovi Baal i Anat.

– *Baal.* Ime ovog božanstva znači gospodar. Kod Grka se naziva Adonis. Kenanije vjeruju da je Baal bog plodnosti i kiše, upravitelj univerzuma i da ima moć donijeti nesreću i blagostanje istovremeno.[67]

– *Ištar.* Ova boginja predstavlja boginju plodnosti, prema vjerovanju Kenanija. Ona odgovara boginji Aštarti u babilonskoj religiji.[68]

Egipćani su svoja božanstva[69] predstavljali kao sklop ljudskih tijela sa glavom životinja kao što su tele, ovan, mačka, zmija, jer su vjerovali da se duše bogova nastanjuju u tijelima tih životinja koje su za njih svete.[70]

Nauka o komparativnim religijama je ustanovila da je obožavanje Mjeseca prethodilo obožavanju Sunca i da je kod Grka vrhovnog boga predstavljao Jupiter, a ne Sunce i Mjesec. Zato su ga nazvali Jupiterom, imenom koje se sastoji iz dvije riječi u značenju Otac bogova. Također je ovom naukom ustanovljeno obožavanje kraljeva.[71]

Plemeniti Kur'an je prije nauke o komparativnim religijama kazivao o obožavanju zvijezda, kumira i kraljeva – koje je, kao stvarnost, bilo

---

[66] *El-Mufsal fi tarihil-arebi vel-jehud fit-tarih*, Ahmed Susah, Darul-Virak, Bejrut, 2014. god., str. 120.

[67] *Ed-dijanatul-vadi'jjetul-munkaridah*, Muhammed El-Aribi, Darul-fikril-libanijj, Bejrut, 1995. god., str. 183–183.

[68] *El-Mufsal fi tarihil-arebi vel-jehud fit-tarih*, Ahmed Susah, str. 133.

[69] *Kisatul-hadareh*, Vill Durant, (156/2).

[70] *Hadžeru El-Misrijjeh Ummul-Areb*, Abdulhamid Dževdet Es-sehar, min silsiletis-siretin-nebevijjeh, Muhammed Resulullah vellezine mea'hu, Mektebetu Misre, El-Kahireh, 1965. god., str. 33.

[71] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 65.

prisutno u prošlosti. Na ovo Kur'an jasno ukazuje kroz Ibrahimovo, alejhis-selam, pozivanje sljedbenika ovih božanstava na obožavanje Allaha Jedinog, Koji druga nema. Allah Uzvišeni nas podsjeća na raspravu koju je El-Halil, alejhis-selam, vodio sa svojim narodom – obožavaocima planeta i zvijezda, objašnjavajući im besmislenost tog njihovog obožavanja.

Allah Uzvišeni kaže: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao. I kad nastupi noć, On ugleda zvijezdu i reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, reče: 'Ne volim one koji zalaze!' A kad ugleda Mjesec kako izlazi, reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, on reče: 'Ako me Gospodar moj na Pravi put ne uputi, bit ću, sigurno, jedan od onih koji su zalutali.' A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: 'Ovo je Gospodar moj, ovo je najveće!' – A pošto zađe, on reče: 'Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete!'"* (El-Ena'm, 75–78)

Kur'an časni nam kazuje o Ibrahimovom, alejhis-selam, odvraćanju svoga oca i svoga naroda od obožavanja kumira koji nikakvu korist niti štetu ne mogu donijeti. Allah Uzvišeni kaže: *"Kad on ocu svome i narodu svome reče: 'Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?'"* (El-Enbija', 52)

O Ibrahimovoj, alejhis-selam, raspravi sa tadašnjim vladarom koji je sebe smatrao božanstvom Allah Uzvišeni kaže: *"Zar nisi čuo za onoga koji se sa Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao, onda kada mu je Allah carstvo dao? Kad Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje' – on odgovori: 'Ja dajem život i smrt!' – 'Allah čini da Sunce izlazi sa istoka' – reče Ibrahim – 'pa učini ti da grane sa zapada!' I nevjernik se zbuni. – A Allah silnicima neće ukazati na Pravi put."* (El-Bekare, 258) O ovome će biti riječi u dijelu koji govori o Ibrahimovom, alejhis-selam, pozivanju, kako to stoji u Časnom Kur'anu i Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu.[72]

Na osnovu prethodnoga zaključujemo da se vjerska strana u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, ogledala kroz sljedeće stvari:

[72] Ibid, str. 66.

– Društvo u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, je bilo društvo koje je gacalo u idolopoklonstvu. Ljudi su zvijezde smatrali bogovima, obožavali kumire i kraljeve pored vjerskih rituala kao što su molitve, prinošenje žrtava, davanje zavjeta svojim lažnim božanstvima.

– Toliko su bili vjerski zalutali u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, da nije bilo lahko pronaći ni u jednom drugom vremenu takvu mješavinu religija i pogrešnih uvjerenja. To govori o teškoći misije sa kojom se suočio Ibrahim, alejhis-selam, pozivajući svoje savremenike na pravi put i suočavajući se sa idolopokloničkim religijama i Sabejcima, odnosno kraljevima, koji su sebi pripisivali božansko svojstvo.

– Vjere i religije u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, kako u Iraku, tako i u zemlji Kenanija i u Egiptu, sličile su jedna drugoj, budući da su ljudi tada obožavali kipove, pojave u univerzumu poput Sunca, Mjeseca, zvijezda. Obožavanje kraljeva je bilo široko zastupljeno, što ukazuje na snažnu vezu među tadašnjim religijama.[73]

5. Sabejci

Postoji veliko razilaženje među učenjacima po pitanju sabejaca, njihove povijesti, obreda i vjerovanja. Ustanovili su da su oni zapravo mnogobrojne i raznolike skupine koje se i po pitanju prioriteta i po pitanju sekundarnih stvari razlikuju jedne od drugih[74] i koje se nisu ni vremenom prestale mijenjati. Časni Kur'an u tri konteksta spominje sabejce. Jednom ih spominje poslije jevreja i kršćana. Allah Uzvišeni kaže: *"One koji su vjerovali, pa i one koji su bili jevreji, kršćani i sabijci – one koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili – doista čeka nagrada od Gospodara njihova; ničega se oni neće bojati i ni za čim neće tugovati!"* (El-Bekare, 62) Spominje ih između jevreja i kršćana. Allah Uzvišeni kaže: *"Oni koji su vjerovali, pa i oni koji su bili jevreji, i sabijci, i kršćani – oni koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili – ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati."* (El-Maide, 69) Allah Uzvišeni, spominjući ih na još jednom mjestu, kaže: *"Allah će na*

[73] Ibid, str. 67.

[74] Ibid, str. 67.

Sudnjem danu odvojiti vjernike od jevreja, sabijaca, kršćana, poklonika vatre i mnogobožaca. Allah je, zaista, o svemu obaviješten." (El-Hadž, 17)

Stručnjaci dovode u vezu sabejce koji su spomenuti u Kur'anu sa sabejcima Harana i sabejcima Iraka. Dijele ih na dvije skupine: sabejci monoteisti, oni koji su sljedbenici Ibrahima, alejhis-selam, od onih koje je on pozivao, i sabejci mnogobošci, oni koji su obožavali zvijezde.[75] O imanu sabejaca spomenutih u Kur'anu govori šejhul-islam Ibn Tejmijje[76] od prijašnjih generacija, a od savremenih[77] Muhammed Izzet Dervezeh.[78]

Studija o sabejacima je važna za naše istraživanje sa više aspekata. S aspekta mjesta je važna jer predstavlja sponu sa svakim mjestom za koje se veže životopis El-Halila, alejhis-selam, od južnog do sjevernog Iraka, sirijske zemlje i nabatejske zemlje u Hidžazu.[79] Ona je važna i s vremenskog aspekta jer se njihovim svetim jezikom ukazuje na vrijeme koje je posredovalo između starih izumrlih jezika i savremenog sirijskog jezika. Jezik Ibrahima, alejhis-selam, nije bio savremeni sirijski jezik, niti ijedan od izumrlih jezika, jer se prekinula veza tih izumrlih jezika sa onima poslije, za razliku od Ibrahimovog, alejhis-selam, jezika. Budući da sabejski jezik ukazuje na vrijeme koje je posredovalo između izumrlih i kasnijih semitskih jezika, to predstavlja jedan od tragova pomoću kojih se može odrediti period El-Halila.[80]

Ona je, također, sa suštinskog aspekta važna jer nam ukazuje na sukob između tevhida i idolopoklonstva, kao i na ostale kolizije između ove dvije religije kakve su bile između vjere El-Halila i njegovih protivnika.

---

[75] *El-Mufsal fi tarihil-arebi kablel-islam*, Dževad Alijj, Darus-saki, Bejrut, 1422. h. god. / 2001. god., (701/1).

[76] *El-dževabus-sahih limen bedele dinel-Mesih*, Ibn Tejmijje, Tahkik: Alijj ibn Hasan ibn Nasir ve Abdulaziz ibn Ibrahim El-Asker ve Hamedan ibn Muhammed El-Hamedan, Darul-a'simeti lin-nešr, Rijad, Es-Suudijjeh, 1999. god., (62–63/2).

[77] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 42.

[78] *Asrun-nebijj, alejhis-selam, ve bietuhu kablel-bi'seti*, Muhammed Izzet Dervezeh, Matbeatu daril-jekazatil-a'rebijjeh, Dimeška, 1946. god., str. 696–719.

[79] Ibid, str. 42.

[80] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 43.

Tragovi sukoba među religijama vidljivi su u vjeri sabejaca, kao da se jednim svojim dijelom suprotstavlja svom drugom dijelu. Niti je idolopoklonstvo niti je zvjezdopoklonstvo, a istovremeno nije ni lišena od toga dvoga, na neki način. Moguće je da je religija sabejaca mješavina zajednice sa dvije strane poslije emigracije Ibrahima i njegovih sljedbenika iz svoje postojbine.[81]

Stoga je izučavanje vjere sabejaca bilo važno za izučavanje religija općenito, a posebno za izučavanje Ibrahimove vjere. Među najvažnije doktrine sabejaca spadaju monaški pokret, zvjezdopoklonstvo i kumirstvo.

Kada je u pitanju monaški pokret, ideja sljedbenika ovog učenja zasniva se na tome da je svijet stvorio mudri tvorac lišen pojavnosti i na nama je da shvatimo svoju nemoć u dostizanju spoznaje njegove uzvišenosti, te da mu se robovi mogu posredno približiti i to preko čistih, svetih duhovnika.[82]

Što se tiče zvjezdopoklonstva, možemo reći da su sljedbenici duhovnika, nakon što su spoznali da je čovjeku neophodan posrednik i da je neophodno da taj posrednik bude vidljiv, da se u njegovom pravcu može okrenuti, približiti mu se i od njega se okoristiti, potražili utočište u zvijezdama, sedam kružećih zvijezda, definišući na prvom mjestu njihove stanice i sjedišta, zatim mjesto njihovog pojavljivanja i nestanka, onda različite položaje u odnosu na svoje satelite, potom dane, noći i vrijeme shodno njima, a na kraju i njihove oblike, položaje i putanje.[83] Smatrali su ih božanstvima. Približavali su se kumirima ne bi li se približili duhovnicima, a približavajući se duhovnicima nastojali su približiti se Uzvišenom Stvoritelju.[84]

---

[81] Ibid, str. 43.

[82] *El-Melel ven-nahl*, Eš-Šehrestani, Muessesetul-halebi ve šerikah, El-Kahireh, 1387. god. po H. /1968. god. (64/2).

[83] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 44.

[84] *El-Melel ven-nahl*, Eš-Šehrestani, (107/2).

Sljedbenici pravca kumirstva smatrali su da je, s obzirom na to da zvijezde izlaze i nestaju, pojavljuju se i skrivaju, neophodno podići im kumire koji će ih predstavljati i uvijek biti vidljivi i posredstvom kojih se može približiti zvijezdama, a posredstvom zvijezda približiti se duhovnicima, a posredstvom duhovnika Allahu: *"Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili."* (Ez-Zumer, 3) *"Ovo su naši zagovornici kod Allaha."* (Junus, 18) Ibrahim, alejhis-selam, je i zvjezdopoklonike i idolopoklonike pozivao, sa njima se raspravljao, dokaze im iznosio i kipove njihove im razbio.[85]

Komentarišući religije Babilonaca koji pripadaju sabejcima, idolopoklonicima, kaže: "Babilonci nisu proučavali zvijezde da bi crtali karte koje bi od pomoći bile u određivanju puteva karavanama i lađama, već su ih proučavali – uglavnom – da bi predviđali budućnost ljudima i njihovu sudbinu. Zbog toga su oni bili astrolozi, većinom astronomi. Babilonci su, iz jedne od svojih strasti, veliki trud ulagali u izvođenje nauke o budućnosti na osnovu položaja zvijezda."[86]

Treće: Društveni i politički život

Prije nego što pređemo na vjerske strane koje su dominirale u društvu Ibrahima, alejhis-selam, razmotrit ćemo tamošnje sociološke odlike, na koje ćemo se osvrnuti posebno u Mesopotamiji, zemlji koja je bila rodno mjesto El-Halila Ibrahima, alejhis-selam. Te odlike se ogledaju u stvarima koje ćemo navesti.

1. Društvene klase

Društvenu zajednicu u Mesopotamiji činile su tri klase: viša klasa, odnosno klasa slobodnih, zatim srednja klasa, zvana muskinum, i na kraju niža klasa.

Višu klasu činila je vladajuća skupina na čelu sa kraljevskom porodicom koja zauzima sveto mjesto i posebno poštovanje uslijed položaja koji uživa kralj sa svojom porodicom od ljudi općenito jer oni kralja

[85] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra'El-Emirijj, str. 45.

[86] Ibid, str. 45.

smatraju predstavnikom bogova na zemlji i njihovom zamjenikom. Ova klasa uključuje, također, i ugledne ljude, ambasadore, nadzornike hramova, vojskovođe, poreske službenike i svještenike.

Srednju klasu činili su pripadnici srednjeg sloja koji su sačinjavali vojne bataljone, bili naoružani zbog rada u vojsci, pravno postupali i uživali prava i obaveze sve dok zakon ne naloži drugačije. Svi su oni teorijski bili slobodni, ali suštinski je sloboda velikog broja njih bila ograničena u pogledu na njihove teške ekonomske prilike.

Nižoj klasi pripadali su ratni zarobljenici i robovi koji su se prodavali na pijacama. Također su se kao niža klasa tretirali pojedinci iz srednje klase u situacijama kada bi izvršili zakonom krivično djelo, ili ako ne bi bili u stanju izmiriti dug, ili ako usvojilac ne priznaje onoga koga je usvojio. Na taj način, žena, ukoliko odbija ili ne priznaje svog muža, postaje pripadnica niže klase.

Ova klasa nije imala nikakav utjecaj na društvo i na njene članove se nije gledalo kao na ljude, već se sa njima postupalo kao sa stvarima. Raspoznavali su se po imenima svojih vlasnika i ako bi kakvu štetu napravili, odštetu bi plaćao njihov vlasnik. Razlikovali su od ostalih članova zajednice ili po skraćivanju kose ili tako što bi se na njihova tijela stavile oznake robova.[87]

2. Brak i porodica u Mesopotamiji

Ono u što nema sumnje jeste da je porodica osnovna ćelija u uspostavljanju zajednice. Porodicu čine otac/muž, majka/supruga i djeca koja predstavljaju jedan od plodova braka.

Brak je u Mesopotamiji počivao na nekoliko temelja. Među njima je i to da brak bude sklopljen transparentnim ugovorom i uz prisustvo svjedoka. Nije se priznavao brak bez ovakvog ugovora kojim se uvjetovala saglasnost roditelja zaručnika/momka i roditelja zaručnice/djevojke jer su veliki udio u odabiru odgovarajuće djevojke za svog sina

[87] *Misru veš-šerkul-ednal-kadim*, Nedžib Mihail Ibrahim, str. 30; Vidi: *El-I'rak fit-tarih*, Medžmuah minel-bahisine, Darul-hurrujjeh lit-tibaa'ti ven-nešr, Bagdad, Irak, 1983. god., str. 188.

imali roditelji. Odmah nakon saglasnosti obje porodice za brak, zaručnik ocu zaručnice šalje jedan dio vjenčanog dara/turhano, a naknadno ostatak. Ukoliko zaručnik odustane od braka, nema pravo na povraćaj vjenčanog dara. Međutim, ako porodica zaručnice odustane od braka, sav vjenčani dar moraju vratiti zaručniku.

Babilonska zajednica je dozvoljavala stupanje u intimni odnos prije braka i to je bilo poznato kao "sveti blud". Vil Durant kaže: "Obično se Babiloncima u velikoj mjeri dozvoljavalo stupanje u intimne odnose prije braka i nije bilo neobično da muškarci i žene stupaju u nelegitimnu vezu kao 'instrumentalni brak' koja se okončavala onda kada je bilo ko od njih dvoje poželi okončati."[88]

Zakoni i tradicija su dopuštali da supruga svome mužu dodijeli ropkinju koja će mu izroditi djecu i potom ostvariti svoju slobodu. Dozvoljavalo se da pojedinac prisvoji mušku ili žensku djecu u skladu sa ugovorom sklopljenim između podnosioca zahtjeva za usvajanje i odgajatelja djeteta uz nekoliko uvjeta. Usvojilac mora izvršavati svoje obaveze spram usvojenog djeteta i prema njemu se ophoditi kao prema svojoj biološkoj djeci. On također treba da obezbijedi obrazovanje usvojenom djetetu kao da je njegovo rođeno dijete, a mora usvojeno dijete uvrstiti u nasljedstvo kao svoju biološku djecu.

Nasuprot tome, usvojeno dijete je dužno iskazivati poslušnost roditeljima koji su ga usvojili i smatrati ih svojim biološkim roditeljima. Ukoliko ih ono uvrijedi ili ih se odrekne, oni imaju pravo udariti ga ili ga istjerati.[89]

3. Praznici

Među društvenim pojavama prisutnim za vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, bili su praznici, zajednička slavlja i vjerski rituali. Najvažniji praznici bili su praznici koji su slavili čast bogova. Svako božanstvo imalo je svoj zaseban vjerski praznik, a prilikom svake nove godine slavili su svoj najveći praznik i to po pozivu, kako oni tvrde, svih bogova.

---

[88] *Kisatul-hadareh*, Vill Durant, (231/1).

[89] *Tarihil-arebil-kadim ve bi'setun-nebevijjeh*, El-I'rakul-kadim, dr. Salih Ahmed El-Ali, Šeriketul-matbuat lin-nešr vet-tevzi', Abu Dabi, El-Imaratul-arebijjetul-muttehideh, 2000. god., str. 192.

Tog dana svi stanovnici gradova, i muškarci i žene i djeca, izlaze kako bi prisustvovali slavlju koje predvodi kralj izvodeći, pritom, pred vrhovnim bogom Mardukom, vjerske rituale kao što su molitve, dozivanja, prinošenje žrtava i drugo, a to bi potrajalo i nekoliko dana.[90] Možda je upravo to praznik na koji je Ibrahimov, alejhis-selam, narod izašao zatraživši od njega da i on sa njima izađe i prisustvuje njihovom slavlju. Međutim, Ibrahim, alejhis-selam, se nije odazvao njihovom pozivu, već je tu priliku iskoristio da ode u njihov hram i razbije im kipove. Allah Uzvišeni kaže: *"A on se kumirima njihovim prikrade, pa reče: 'Zašto ne jedete? Šta vam je što ne govorite?' – i krišom im priđe desnom rukom ih udarajući."* (Es-Saffat, 91–93)

4. Obrazovanje

U vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, obrazovanje je bilo dostupno. Privatne škole u okviru hramova bile su rasprostranjene u svakom mjestu u svrhu podučavanja ljudi različitim znanostima kao što su čitanje i pisanje. Pritom su pisali koristeći olovke od trske na glinenim pločama. Osim toga, ljudi su se, u njegovo vrijeme, interesovali za astronomiju, gradeći visoka zdanja kako bi posmatrali nebeska tijela, što im je bilo od pomoći za proricanje sudbine i gatanje.[91]

Među rasprostranjenim naukama u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, bila je matematika. Ljudi su imali veliko interesovanje za ovu nauku kako bi mogli izračunati doprinose hramova i žrtvovanja, kako bi olakšali svoje trgovinske poslove u kojima su bili odlučujući brojevi i radi drugih računskih radnji. Knjige su čuvali u hramovima i kraljevskim dvorovima pored službenih dokumenata. Ovo ukazuje na posvećenost ljudi obrazovanju u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam. Nakon završetka škole, odlazili bi u službu hramova i kraljevskih dvorova.[92]

Iz prethodno rečenog, možemo zaključiti da se društvena sredina u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, odlikovala po tome što je bila duboko i kreativno civilizovana sredina sa zakonima i propisima kojima su ljudi

[90] *Ed-dijanatul-vadi'jjetul-munkaridah*, Muhammed El-Aribi, str. 88–89.

[91] *Ibrahim, alejhis-selam, fi esfaril-jehud, Ard ve nakd*, Fatimeh bint Halid Ridman, str. 72.

[92] Ibid, str. 73.

regulisali svoje društvene procese. Također, društvena sredina u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, bila je materijalno civilizovana, pri čemu su se isticali u astronomiji i gradili visoka zdanja radi posmatranja zvijezda. Također su se interesovali za matematiku, čitanje, pisanje i druge znanosti, a to jasno ukazuje na bogatstvo i luksuzan život koji su uživali. Društvenom sredinom u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, vladalo je moralno rasulo u svakom obliku, čime su oni gacali u blatu poroka, nemorala i moralne dekadencije.[93]

Vjera je bila odvojena od morala, a vrijednosti daleko od života i primjene. Razvrat se javno i bez stida činio. Neki su čak nemoral vezivali za vjeru i smatrali ga čovjekovim sredstvom za približavanje bogovima.[94] U vezi sa ovim, Vil Durant kaže: "Svaka žena Babilona morala je jednom u životu biti u Venerinom hramu i spolno općiti sa nepoznatim čovjekom. 'Sveti blud' bio je običaj koji se primjenjivao u Babilonu sve dok ga Konstantin nije ukinuo oko 325. god. p. n. e. Osim ovoga, bio je rasprostranjen i 'gradski nemoral' u barovima kojima su upravljale žene, tako da su, uglavnom, Babiloncima seksualni odnosi prije braka bili dopušteni."[95]

Ovo je kratak prikaz stanja u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, u kome vidimo duboki jaz između vjere, čistog monoteizma i takvog nehaja i razvrata.[96]

5. Politika

Egipat i Babilon su bile dvije uspješne zemlje u kojima su nastale najnaprednije drevne civilizacije. Hanan (Kanan, Kenan) je bio pod utjecajem posljedica ratova i rivalstva između dvije države. Vlast nad Hananom i njegovim stanovnicima bila je uglavnom u rukama ove dvije države. Babilonski arheološki ostaci ukazuju na to da je Babilon vladao

[93] Ibid, str. 74.

[94] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra El-Emirijj, str. 46.

[95] *Kisatul-hadareh*, Vill Durant, (229–234/2).

[96] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra El-Emirijj, str. 46.

Hananom u III milenijumu p. n. e. zbog čega je civilizacija Kenanija (Hanan) bila pod utjecajem babilonske civilizacije.[97]

Neki historijski izvori navode da je Ibrahim, alejhis-selam, rođen za vrijeme oholog vladara, tiranina Nemruda ibn Kenan ibn Kuš ibn Sam ibn Nuh, koji je potcjenjivao svoj narod i sebe im kao božanstvo nametnuo. Oni su se, pored klanjanja kumirima i idolima, klanjali i njemu.[98]

Logično je, kao jedan vid tiranije tog perioda, da je vladar ove zemlje ili njen kralj bio oholi tiranin koji sebe smatra božanstvom. Kako i neće kad mu je tako lahko bilo izdati naredbu za spaljivanje Ibrahima: *"'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!' – povikaše."* (El-Enbija', 68) Kako i neće kad je sebe smatrao božanstvom i onime koji daje život i smrt: *"... On odgovori: 'Ja dajem život i smrt!'"* (El-Bekare, 258)

Četvrto: Preseljenje Ibrahima El-Halila, alejhis-selam

Ibrahim, alejhis-selam, je svoju misiju započeo u Iraku, počev od svog oca prvo, zatim svog naroda, a onda nepravednog kralja, nevjernika koji je naredio da se Ibrahim baci u vatru, ali ga je Allah od nje spasio. Nakon toga, Allah mu je naredio da izađe i napusti Irak, što je on i učinio odselivši se sa Lutom, alejhis-selam, u blagoslovljenu, Svetu zemlju.

Ibrahim, alejhis-selam, je sa svojom suprugom, vjernicom Sarom, boravio u blagoslovljenoj zemlji Palestini, a onda je sa Sarom otputovao u Egipat, gdje im je egipatski kralj poklonio Hadžeru, o čemu će, uz Allahovu dozvolu, detaljno biti priče u dijelovima koji slijede. Sara je Hadžeru dala Ibrahimu, pa mu ona rodi prvo dijete, Ismaila, alejhis-selam. Allah je naredio Ibrahimu da Hadžeru i Ismaila povede u Hidžaz, te je on izvršio Allahovu naredbu. Nakon toga mu je, pošto je starost doživio, Allah darovao Ishaka, alejhis-selam, od supruge Sare, koja je bila nerotkinja. Ibrahim je pratio odrastanje Ishakovo, kao što je prije

[97] *Mukarenetul-edjan "el-jehudijjeh"*, dr. Ahmed Šelebi, Mektebetun-nehdatil-misrijjeh, El-Kahireh, 1990. god., str. 44.

[98] *Tarihu Et-Taberi Tarihur-rusuli vel-muluki*, Et-Taberi, Darul-Mearif, Misru, 1387. god. po H. /1967. god., (142/1).

njega pratio Ismailovo[99], a o tome će detaljnije biti riječi u onome što slijedi.

Učenjaci i historičari kazuju o emigracijama i selidbama El-Halila Ibrahima, alejhis-selam, koje su se odvijale na sljedeći način. Nakon što je napustio Babilon, zemlju Kaldeju, otišao je u Haran, koji se također nalazio u Kaldeji. Napustivši Haran, otišao je u Šam, u zemlju Kaldenu, istočno od Bejtul Makdisa. Potom je napustio Šam i krenuo u pravcu Mekke sa Hadžerom i Ismailom, da ih ostavi u neplodnoj dolini, povinujući se Allahovoj naredbi, a potom se vratio u Šam, gdje je prije bio. Nakon što mu je došla naredba od Allaha da zakolje svog sina Ismaila, uputio se prema svetoj Mekki, a onda se opet vratio u Šam. Treći put se, napustivši Šam, uputio prema Mekki da posjeti svog sina Ismaila sa kojim se nije sreo i tom prilikom mu je poručio da otpusti svoju prvu ženu, poslije čega se vratio u Šam. Četvrti put je posjetio Mekku, i opet se, ne sretnuvši svog sina, vratio u Šam, pošto mu je poručio da svoju drugu suprugu zadrži. Peti put je posjetio Mekku da sagradi Allahovu kuću sa Ismailom.[100]

Stoga, sve emigracije Ibrahima, alejhis-selam, mogu se sažeti u tri velike hidžre:

- prva: odlazak iz Babilona u Šam i njegov prolazak kroz Haran;
- druga: putovanje iz Šama u Egipat, a potom povratak u Šam;
- treća: posjeta časnoj Meki.

Detaljno ćemo u ovoj knjizi, uz Allahovu dozvolu, obraditi ove hidžre.

Cijeli Ibrahimov, alejhis-selam, život bio je u ime Allaha, radi Allaha i s imenom Njegovim u svrhu pozivanja ljudi u pokornost Allahu, klanjanje samo Njemu i slijeđenje Njegovog puta iskreno, predano, smireno i s čvrstim ubjeđenjem u Allahovu pomoć i pobjedu.

---

[99] *El-Kasasul-Kuranijjeh ardul-vekaii' ve tahlil ahdas*, Salah El-Halidi, Darul-kalem, Damask, Ed-daruš-šamijeh, Bejrut, 1419. god. po H. / 1998. god., (313/1).

[100] *Ibrahim, alejhis-selam, ve da'vetuhu fil-Kuranil-Kerim*, Ahmed El-Berra El-Emirijj, str. 49.

III POGLAVLJE

Ibrahim, alejhis-selam, i njegov stepen među vjerovjesnicima i poslanicima

Plemeniti Kur'an prikazuje časnu povorku imana koju predvodi skupina poslanika, od Nuha, alejhis-selam, preko Ibrahima, alejhis-selam, do Pečata vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Prikaz toka ove povorke jeste dug i povezan i ne pridržava se historijskog redoslijeda, jer je ovdje cilj povorka u cjelini, a ne njen historijski redoslijed.

Allah Uzvišeni kaže: *"To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući. I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo – a Nuha smo još prije uputili – i od potomaka njegovih Davuda, i Sulejmana, i Ejjuba, i Jusufa, i Musaa, i Haruna – eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine – i Zekerijjaa, i Jahjaa, i Isaa, i Iljasa – svi su oni bili dobri – i Ismaila i El-jese'a i Junusa i Luta – i svima smo prednost nad svijetom ostalim dali – i neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu – njih smo odabrali i na Pravi put im ukazali. To je Allahovo uputstvo na koje On ukazuje onima kojima hoće od robova Svojih. A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili. To su oni kojima smo Mi knjige i mudrost i vjerovjesništvo dali. Pa ako ovi u to ne vjeruju, Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati. Njih je Allah uputio, zato slijedi njihovu Pravi put. Reci: 'Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima.'"* (El-Ena'm, 83–90)

Ovoj blagoslovljenoj povorci u Kur'ani-kerimu slijedi:

"... tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine." (Jusuf, 22)

"... i svima smo prednost nad svijetom ostalim dali." (El-Ena'm, 86)

"... njih smo odabrali i na Pravi put im ukazali." (El-Ena'm, 87)

Ovime se ističe dobročinstvo i odabranost ove plemenite povorke, kao i njihovo slijeđenje pravog puta, a sve to je ustvari preambula iskazu koji slijedi: *"To je Allahovo uputstvo na koje On ukazuje onima kojima hoće od robova Svojih. A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili."* (El-Ena'm, 88) Ovo je potvrda za izvore upute na zemlji, a Allahovu uputu ljudima predstavlja ono sa čime su došli poslanici i ništa mimo toga, jer je Allah Uzvišeni Onaj Koji je tako odredio i Koji Svoje robove upućuje na pravi put.

Ako oni robovi koji su primili ovo uputstvo odstupe od vjere u Jednog Boga, skrenu od izvora sa kojeg uputa dolazi i Allahu druga pripišu u ispovijedanju vjere i pokornosti – ishod im je poništenje djela njihovih, tj. propast kakva slijedi životinji koja pase otrovno bilje, zatim se naduje i ugine.

Allah Uzvišeni kaže: *"To su oni kojima smo Mi knjige i mudrost i vjerovjesništvo dali. Pa ako ovi u to ne vjeruju, Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati."* (El-Ena'm, 89) Ovo je druga potvrda. Prvom potvrdom se ističe izvor upute i njena ograničenost na Allahovu uputu sa kojom su došli poslanici. Drugom potvrdom se ističe da su poslanici koji su spomenuti i na koje se aludira oni kojima je Allah darovao knjigu, mudrost, moć i vjerovjesništvo.

Izraz "hukm" dolazi u značenju mudrosti, ali i moći. Oba značenja sadržana su u ajetu. Nekima je od ovih poslanika Allah objavio knjigu, kao što je Musau, alejhis-selam, Tevrat, Davudu, alejhis-selam, Zebur, Isau, alejhis-selam, Indžil. Nekima od njih Allah je darovao mudrost, kao što je Davudu i Sulejmanu, alejhimus-selam, dok je svima njima data moć, u smislu da vjera sa kojom su došli predstavlja Allahovu vlast i da vjera sa kojom su došli sadrži Allahovu moć nad dušama i stvarima. Allah je poslanike slao da bi im se ljudi, Njegovom dozvolom, pokoravali. On je spuštao objavu kako bi se među ljudima pravično postupalo, kako to u drugim ajetima stoji. Svima njima data je mudrost i dato im je vjerovjesništvo. Allahova vjera je ljudima dostavljena, uspostavljena, slijeđena, sačuvana, a to što su nevjernici među Arapima poricali

objavu, mudrost i vjerovjesništvo, pa – Allahova je vjera od njih neovisna, kao i ova plemenita skupina i vjernici. Oni su sljedbenici ove vjere.[101]

To je nepatvorena istina čiji korijeni i grane daleko sežu, neraskidivi niz misija koju su poslanici jedan za drugim nosili i u nju vjerovali, garancija koja donosi smiraj srcima vjernika, ma koliko ih bilo.

Čovjek vjernik, na bilo kom mjestu i u bilo koje vrijeme, ostaje snažan i ukorijenjen, poput čvrstog i visokog stabla, u dubinama čiste ljudske prirode i dubinama ljudske povijesti. On je karika u plemenitom nizu povezanom još od davnina sa Allahom i Njegovom uputom.[102]

"Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put. Reci: 'Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima.'" (El-Ena'm, 90) Ovo je treća potvrda. Ova plemenita skupina koja predvodi povorku imana su oni koje je Allah uputio, uputa im je od Allaha došla, u njoj je uzor Allahovom Poslaniku i onima koji sa njim vjeruju. Ova uputa je upravo ono što se slijedi, ova uputa je upravo ono čemu se poziva, ona je upravo ono što donosi radosnu vijest onima kojima se upućuje: *"Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima."* (El-Ena'm, 90) Njome se ne izdvaja niti koji narod, niti rod, niti bližnji, niti daljnji; ona je Allahova uputa za opomenu cijelom čovječanstvu, te stoga nagrada za nju slijedi jedino od Allaha.[103]

Prvo: Vjerovjesnik i poslanik, vjerovjesništvo i poslanstvo

1. Jezičko i terminološko značenje riječi nebijj (vjerovjesnik)

Kada je u pitanju jezičko značenje riječi nebijj, možemo reći da je arapski izraz nebijj nastao od imenice nebe, što znači vijest. Nebijj znači obaviještena osoba od strane Allaha Uzvišenog, jer je On Taj Koji mu šalje vijesti. Također, ovaj izraz može biti izvedenica od imenice nebaveh, što znači uzvisina, pa bi u tom smislu nebijj bio onaj koji se izdvaja

[101] *Fi zilalil-kur'an*, Sejjid Kutb, (1144/2).
[102] Ibid, (1144/2).
[103] Ibid, (1145/2).

u odnosu na sva ostala stvorenja.[104] El-Fejruz Abadi, definišući izraz nubuvveh / vjerovjesništvo, kaže: "To je posredovanje između Allaha i razumom obdarenih u svrhu otklanjanja nedostataka, kako po pitanju onog, tako i po pitanju ovog svijeta."[105] Er-Ragib El-Asfahani u vezi sa ovim kaže: "Nebijj je nazvan ovim imenom zbog uzvišenosti njegovog položaja u odnosu na ostale ljude, na što ukazuju riječi Uzvišenog: *'I Mi smo ga na visoko mjesto digli.'* (Merjem, 57)"

Što se tiče samog terminološkog značenja riječi nebijj, možemo reći da je vjerovjesnik onaj koji je poslan da potvrdi prijašnji vjerozakon.[106]

2. Jezičko i terminološko značenje riječi resul (poslanik)

Što se tiče jezičkog značenja riječi resul, možemo reći da je riječ resul izvedenica od imenice resl, što znači slanje, te stoga resul znači poslanik, odnosno nosilac poruke. Ova imenica također može značiti laganost, blagost.[107]

Izraz resul se upotrebljava za jednog poslanika. Allah Uzvišeni kaže: *"Došao vam je Poslanik, jedan od vas..."* (Et-Tevba, 128), ali i za njih više. Allah Uzvišeni kaže: *"Otiđite faraonu i recite: 'Mi smo poslanici Gospodara svjetova.'"* (Eš-Šua'ra, 16)[108] Množina od riječi resul glasi rusul. Rusulullahi se u Kur'anu upotrebljava kao izraz kojim se misli na meleke: *"Kur'an je, zaista, kazivanje Izaslanika plemenitog."* (Et-Tekvir, 19)[109] Međutim, upotrebljava se i kao izraz kojim se misli i na vjerovjesnike. Allah Uzvišeni kaže: *"O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga..."* (El-Maide, 67)

---

[104] *Tenevvu' hitabil-Kur'anil'kerim fil-ahdil-mekkijji*, Ridža' bint Salih Muhammed El-Bahr, Mektebetul-Mutenebbi, El-Kahireh, 2016. god., str. 244.

[105] *Mufredat elfazil-Kur'an*, Er-Ragib El-Asfahani, Tahkik: Safvan Adnan Davudi, Darul-Kalem, Dimeška, Ed-daruš-šamijeh, Bejrut, 1430. god. po H. / 2009. god., str. 790.

[106] *Ruhul-mea'ni fi tefsiril-Kur'anil-azim ves-sebi'l-mesani*, El-Alusi, Tahkik: Ali Abdulbari Atijeh, Daru'l-kutubu'l-i'lmijjeh, Bejrut, 1425. god. po H., (173/17).

[107] *Tenevvu'hitabil-Kur'anil'kerim fil-ahdil-mekkijji*, Ridža' bint Salih Muhammed El-Bahr, str. 244.

[108] U ovom ajetu je izraz resul upotrebljen u značenju *poslanici.*

[109] U ovom ajetu je resul upotrebljen u značenju *izaslanik*, tj. Džibril, alejhis-selam.

Jezičko značenje riječi resul jeste onaj koji donosi (slijedi) vijesti od onoga ko ga je poslao. Komentarišući riječi Uzvišenog u kojima, govoreći o Musau i njegovom bratu, kaže: *"... i recite: 'Mi smo poslanici Gospodara svjetova…'"* (Eš-Šua'ra, 16), Ebu Ishak En-Nahvijj kaže: "*Inna resulu Rabbil-a'lemin / Mi smo poslanici Gospodara svjetova* zapravo znači: 'Mi smo nosioci poslanice Gospodara svjetova.' Poslanik se naziva poslanikom jer je on nosilac poslanice."[110]

Terminološko značenje riječi resul / poslanik, veže se za tumačenje da resul / poslanik predstavlja onoga koji je poslan sa novim vjerozakonom.[111] Imam Eš-Ševkani, u vezi sa definicijom kojom se pravi razlika između vjerovjesnika i poslanika, kaže: "Resul / poslanik je onaj koji je poslan sa novim vjerozakonom i kome je naređeno da ga dostavi, a nebijj / vjerovjesnik je onaj kome je naređeno da poziva prijašnjem vjerozakonu i kome nije data objava, a nema sumnje u to da su i vjerovjesnici i poslanici imali jasne mu'džize (nadnaravnosti)."[112]

Dakle, postoji razlika između vjerovjesnika i poslanika, kako se to može zaključiti iz njihovog terminološkog značenja. Vjerovjesnik je poslan da potvrdi prijašnji vjerozakon, dok je poslanik odabran za dostavljanje novog vjerozakona. Stoga je svaki poslanik vjerovjesnik,[113] ali nije i svaki vjerovjesnik poslanik.

Ibrahim, alejhis-selam, je vjerovjesnik i poslanik. Allah Uzvišeni ga je o nebesima obavijestio i objavu mu spuštao, kao što mu je i naredio da poziva ljude i dostavlja poslanicu Gospodara svoga.[114]

Neki kao dokaz o broju vjerovjesnika i poslanika koriste hadis koji prenosi Ebu Zerr. Naime, od Ebu Zerra se prenosi da je rekao: "Upitao sam: 'Allahov Poslaniče, koliko ima vjerovjesnika?' 'Stotinu i dvadeset

[110] *Mu'džemu lisani'l-a'reb*, Ibn Menzur, Madetu Rusul.

[111] *Ruhul-mea'ni fi tefsiril-Kur'anil-azim ves-sebi'l-mesani*, El-Alusi, (173/17).

[112] *Fethul-kadir*, Eš-Ševkani, Daru Ibn Kesir, Damask, 1414. god. po H., (461/3).

[113] *Tenevvu' hitabil-Kur'anil'kerim fil-ahdil-mekkijji*, Ridža' bint Salih Muhammed El-Bahr, str. 245.

[114] *Ibrahim, alejhis-selatu ves-selam, fil-Kuranil-Kerim diraseh mevdui'jjeh*, Muhammed el-Emin Ismail, Risaletu madžistar, Kullijetu usulid-din, Džamia'tu Ummi Dirman, Sudan, 2000. god., str. 2.

hiljada', odgovorio je. Zatim sam upitao: 'Allahov Poslaniče, koliko je poslanika od toga?' 'Ukupno 313', odgovorio je."[115] Međutim, ovaj hadis je slabog lanca prenosilaca.[116]

Ispravno je to da broj vjerovjesnika i poslanika zna samo Uzvišeni Allah: *"I prije tebe smo poslanike slali, o nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima ti nismo kazivali..."* (El-Mu'min, 78)

3. Poduka Ibrahima, alejhis-selam, od strane Allaha Uzvišenog

Ova poduka obuhvata Ibrahimovu, alejhis-selam, poslanicu koju je primio od svog Uzvišenog Gospodara putem objave. Allah u Kur'anu spominje Ibrahima, alejhis-selam, među onima kojima je objava data.

Allah Uzvišeni kaže: *"Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima poslije njega, a objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu i unucima, i Isau, i Ejjubu, i Junusu, i Harunu, i Sulejmanu, a Davudu smo dali Zebur – i poslanicima o kojima smo ti prije kazivali i poslanicima o kojima ti nismo kazivali – a Allah je, sigurno, s Musaom razgovarao – o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. – A Allah je silan i mudar."* (En-Nisa', 163–165)

Ovaj kur'anski kontekst govori o jednoj povorci koja u sebe uključuje najodabranija stvorenja: Nuha, Ibrahima, Ismaila, Ishaka, Jakuba i unuke, Isaa, Ejuba, Junusa, Musaa, Haruna, Sulejmana, Davuda i druge o kojima je Allah kazivao Mustafi, sallallahu alejhi ve sellem, u Kur'anu i one o kojima mu nije. Ovo je skupina iz različitih naroda i rasa, različitih krajeva i oblasti, različitih vremena i perioda. Različitim ih ne čini ni porijeklo, ni rasa, ni zemlja, ni otadžbina, ni vrijeme, ni okolina. Svi oni su upozoravali i radosne vijesti donosili. Svi su oni nastojali držati huzde karavane koja vodi tom svjetlu, bilo da su poslani da upućuju svoj narod, bilo da su poslani cijelom čovječanstvu kao što je to bio Muhammed, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Pečat vjerovjesnika.

---

[115] *Sahih Ibn Hibban*, Ibn Hibban, Muessesetur-risaleh, Bejrut, 1993. god., Kitabus-sijer, (361).

[116] U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ibrahim ibn Hišam ibn Jahja El-Gassani, okarakterisan kao nepovjerljiv.

Svi oni su Objavu primali od Allaha Uzvišenog, ništa po svojoj volji nisu činili. To su poslanici među kojima su oni o kojima je Allah kazivao Svome Poslaniku i oni o kojima mu nije kazivao. Svojom pravičnošću i milošću ih je Allah poslao robovima Svojim kako bi im radosne vijesti donosili o blagostanju i nagradi koja slijedi pokornim vjernicima, i upozoravali ih na patnju i srdžbu koju je Allah obećao nevjernicima: *"... da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali..."* (En-Nisa', 165) Allah Uzvišeni je svakom čovjeku dao razum pomoću kojeg može razmisliti o dokazima vjere koji se nalaze u svemu što nas okružuje. Međutim, On Uzvišeni je, iz Svoje mudrosti, znajući da prohtjevi mogu nadvladati to veličanstveno sredstvo koje je čovjeku dao (razum), te iz velike milosti prema Svojim robovima, slao poslanike da donose radosne vijesti, opominju, upozoravaju, da nastoje spasiti njihovu čistu prirodu i osloboditi im razume od gomile prohtjeva koji zaklanjaju dokaze upute i vjere. Allah Uzvišeni kaže: *"A Allah je silan i mudar."* (En-Nisa', 158) Silan, odnosno kadar da robovima da ono što zaslužuju; Mudar, odnosno Onaj Koji mudro rasuđuje i sve na svoje mjesto postavlja.[117]

Ovo je uzvišena pravda. Plemeniti Kur'an, otvorena knjiga univerzuma, u sebi sadrži ajete i dokaze Stvoritelja, Njegove jednoće, upravljanja, moći, znanja. Uprkos ispunjenosti fitre (čiste, nepatvorene prirode) čežnjama i povicima prema svom Tvorcu, pokornosti, dosljednosti, odazivu i njenoj sprezi sa dokazima postojanja Stvoritelja, kako u univerzumu, tako i unutar duše, uprkos razumu kao datom poklonu koji može dokučiti dokaze i iz njih izvesti zaključak, Allah, slavljen i hvaljen neka je, znajući sve faktore slabosti koji postoje i koji svu ovu snagu onesposobljavaju, narušavaju, zamućuju, znajući kakvi nedostaci ljudima zaklanjaju autentičnost univerzuma, autentičnost fitre, autentičnost razuma, slao je poslanike kako bi se ljudi iz svega toga izbavili i pravično rasuđivali, shodno poslanici koju treba prihvatiti, slijediti i pokoriti joj se, jer u suprotnom slijedi kazna.[118]

[117] *Fi zilalil-kur'an*, Sejjid Kutb, (805–806/2).
[118] Ibid, (811/2).

Greška i zabluda je, ako ne prevara i obmana, svaka tvrdnja u kojoj stoji da su veliki umovi dostojni dokučiti bez poslanice ono što bi dokučili s njom. Razum uz poslanicu reguliše ispravan način viđenja i samo pomoću nje može biti upotpunjen, jer ljudski razum ne može biti neovisan od nje.

Ljudska povijest nije zabilježila da je neki od velikih i rijetkih umova mogao dokučiti ono što su obični, prosječni umovi mogli dokučiti sa poslanicom, kako u religijskoj percepciji, tako i u ličnoj prirodi, u sistemu života, ili u nekom zakonodavstvu ovog sistema.

Zasigurno je da su Platon i Aristotel veliki umovi. Međutim, ako se osvrnemo na to kakva je bila Aristotelova (poznatog kao najveći ljudski um) percepcija Boga, shodno onome kako Ga je opisao, shvatit ćemo koliko se ona samo razlikuje od percepcije prosječnog muslimana vođenog uputom poslanice.[119] Slavljen neka je Allah Koji u Svojoj plemenitoj Knjizi kaže: *"O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. – A Allah je silan i mudar."* (En-Nisa', 165)

4. Ibrahim, alejhis-selam, među odabranim poslanicima

Allah Uzvišeni kaže: *"Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici..."* (El-Ahkaf, 35) Ulu'l-azm (odabrani, odlučni) od poslanika su: Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, alejhimus-selam. Allahova naredba Isau i odabranim poslanicima, alejhimus-selam, bila je ono što Allah Uzvišeni navodi u suri Eš-Šura: *"On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: 'Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!' Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati."* (Eš-Šura, 13)

Ibrahim je bio od ulu'l-azma, onih koji su ispovijedali vjeru čime je Allah obavezao vjerovjesnike i poslanike. Ovo je poruka od Allaha Uzvišenog ummetu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u kojoj

[119] Ibid, (811/2).

im poručuje: *"On vam propisuje u vjeri..."* – dakle, jasnom i dostupnom vam je učinio vjeru koju ispovijedate. *"... ono što je propisao Nuhu..."* – ono čime je Nuha obavezao. *"... i ono što objavljujemo tebi..."* – tj. ovo je vjera koju je Allah dodijelio i objavio tebi, Muhammede, i svim Svojim robovima. *"... i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau..."* – ovu vjeru, islam, propisao je Ibrahimu Halilullahu, Musau Kelimullahu, Isau Ruhullahu, nakon što ju je propisao Nuhu, ocu čovječanstva poslije Adema, i naposlijetku, Muhammedu, posljednjem poslaniku i Pečatu vjerovjesnika. Ovo su ulu'l-azm – odabrani poslanici.

"Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!" – dakle, Allah im je svima naredio da ispovijedaju ovu vjeru i nje se pridržavaju, a zabranio im da odstupaju od tevhida (monoteizma) i islama. *"Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu..."* – tj. teško je mnogobošcima da se odazovu islamu i monoteizmu, da se odreknu idolopoklonstva, da se samo Allahu, Koji sudruga nema, klanjaju, da se Njemu Uzvišenom povinuju i pokoravaju. *"Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati..."* – dakle, Allah zna dobre robove Svoje i na Pravi put ih upućuje, odabire ih među svim ljudima, njihovi su im poslanici naređivali da se samo Allahu klanjaju, upućuje ih da vjeruju u meleke, Sudnji dan, proživljenje, da obavljaju namaz, daju zekat, da poste, hadž obavljaju, Allahu se dobrim djelima približavaju, kao što je ispunjavanje obećanja, povjerljivost, održavanje rodbinskih veza, a zabranjivali su im ubijanje, nevjerstvo, blud, nanošenje štete stvorenjima, zlostavljanje životinja, prostota. Sve ovo je propis jedne vjere, sveobuhvatne religije, identične na različitim jezicima vjerovjesnika. Jedino u čemu su se vjerozakoni razlikovali jesu pojedinosti ibadeta.[120]

Ono što je Allah Uzvišeni propisao odabranim poslanicima je proisteklo iz savršenog znanja i mudrosti. Time je spomenutim poslanicima istaknuta ova vjera kao prava, ispravna vjera koja je okupila sve poslanike, kao i poruka ummetu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

[120] *Hakikatul-Mesih vet-teslis*, Mensur Temim Netšeh, Daru gida' lin-nešr vet-tevzi', Oman, 2008. god., str. 144.

Dakle, ovim se želi reći da je Allah vama propisao vjeru koju je propisao Nuhu i onima poslije njega od nosilaca vjerozakona i odabranih, najpoznatijih poslanika, alejhimus-selam. Njihova odabranost za Objavu ukazuje na njihovu veličinu i značaj, kako bi nevjernička srca privoljeli na slijeđenje i prihvatanje vjerovjesništva. Za jevrejski narod je bio odabran Musa, alejhis-selam, a za kršćane Isa, alejhis-selam.[121]

Allah Uzvišeni također spominje da je od svih vjerovjesnika zavjet uzeo, a posebno istakavši ulu'l-azm. Allah Uzvišeni je zavjet uzeo od Nuha, Ibrahima, Musaa, Isaa, sina Merjeminog, za nošenje emaneta ovog pravca, njegovog slijeđenja, dostavljanja ljudima i uspostavljanja među narodima kojima su poslani. Nakon toga, nakon slanja poslanika, ljudi bivaju odgovorni za svoju uputu ili zabludu, vjerovanje ili nevjerovanje. Allah Uzvišeni kaže: *"Mi smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina, smo čvrst zavjet uzeli da bi On mogao pozvati na odgovornost vjerovjesnike za ono što su govorili; a nevjernicima je On pripremio bolnu patnju."* (El-Ahzab, 7–8)

To je jedan zavjet koji seže od Adema, alejhis-selam, do Pečata vjerovjesnika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. To je jedan zavjet, jedan pravac, jedan emanet koji je svaki od njih prihvatio i sačuvao.

I Allah kaže: *"Mi smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli..."* – dakle, od vjerovjesnika i poslanika Allah Uzvišeni izdvojio je Nosioca Kur'ana časnog koji je poslan svim svjetovima.

Zatim se osvrnuo na ulu'l-azm, nosioce najvećih poslanica, kada je rekao: *"... i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina..."* – dakle, nakon što je pobrojao one od kojih je zavjet uzeo osvrnuo se na isti, opisujući ga. *"... smo čvrst zavjet uzeli..."* – dakle, On Uzvišeni je ovaj zavjet opisao kao čvrst. Ovaj zavjet / misak, čije je jezičko značenje *otvoreno uže*, uzet je u svrhu sporazuma i veze. S druge strane, suštinsko značenje je ono što dodatno budi emocije. To je čvrst, postojan zavjet, zavjet između Allaha i Njegovih odabranih robova da prime Objavu,

[121] *Kasasu uli'l-azm miner-rusuli*, Lejla Belhir, Daru tibeh lit-tibaa'ti ven-nešr vet-tevzi', Dimeška, 2014. god., str. 42.

dostave je i da vjerno i dosljedno njen pravac slijede. *"... da bi On mogao pozvati na odgovornost vjerovjesnike za ono što su govorili..."* – tj. sadikun / vjerovjesnici su vjernici, oni koji istinu govore i istine se pridržavaju; svako ko je mimo toga je lažac, onaj ko se laži pridržava i laž govori.

Pozivanje njih na odgovornost za ono što su govorili na Sudnjem danu je kao pozivanje marljivog i uspješnog učenika od strane profesora na odgovor kojim će zaslužiti uspjeh. To pozivanje je počast, obznana, zasluga i pohvala onima koji zaslužuju počast na Dan proživljenja. Međutim, onim neiskrenim, onim koji su ispovijedali lažnu vjeru, koji su laž govorili – njima pripada kazna, a Allah je za nevjernike bolnu patnju pripremio.[122]

Njih peterica su izdvojeni spomenom u odnosu na ostale vjerovjesnike jer su oni nosioci Knjiga i vjerozakona i odabrani poslanici.[123]

Iako za sve vjerovjesnike i poslanike kažemo da su odabrani, ipak su ova peterica odlikovani u odnosu na ostale, kako se to i zaključuje iz riječi Uzvišenog: *"Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge."* (El-Bekare, 253)

Većina mufessira i drugih učenjaka je stava da su ulu'l-azm ovih pet vjerovjesnika. Šejh Es-Sa'di, tumačeći ajet iz sure El-Ahzab u kome se spominju ulu'l-azm poslanici: *"Mi smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina, smo čvrst zavjet uzeli..."* – kaže: "Allah Uzvišeni nas obavještava da je od svih vjerovjesnika, općenito posebno istakavši ulu'l-azm, ovu petericu spomenutih, čvrst zavjet uzeo, čvrst i postojan sporazum da će ispovijedati Allahovu vjeru, boriti se na Njegovom putu i ljudima naređivati da ih slijede."[124]

---

[122] *Fi zilalil-kur'an*, Sejjid Kutb, (2830/5).

[123] *Tefisirul-Begavi "Mea'limut-tenzil"*, El-Begavi, Muhammed Abdullah En-Nemr, Daru Tibeh, Rijad, 1416. god. po H., (320/6).

[124] *Tefsiru es-Sa'di Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, Abdurrahman ibn Nasir Es-Sa'di, Daru Ibnil-Dževzi, Ed-Dimam, El-Memleketul-arebijjetus-suudijjjeh, 1435. god. po H., (659/1).

5. Suština vjerovjesništva

Vjerovjesništvo je veza između Stvoritelja i stvorenja putem dostavljanja Njegovog vjerozakona, veza između Jednog Jedinog Vladara i robova Njegovih, poziv od Milostivog, Samilosnog, slavljen i hvaljen neka je, Svojim stvorenjima, da ih iz tmine izvede na svjetlo i tjeskobu dunjaluka zamijeni dunjalučkim i ahiretskim prostranstvom. To je blagodat koju je Allah Uzvišeni robovima Svojim podario, Božiji poklon kojim ih je počastio.

Što se tiče onoga kome je vjerovjesništvo dato – to je počast od Allaha kojom On časti onoga koga On hoće, kojom On izdvaja jednog roba od ostalih ljudi, Božiji poklon kojim izdvaja jedno od svih stvorenja. Vjerovjesništvo se ne stiče znanjem niti aktivnošću, ne postiže se velikom predanošću i pokornošću, ne ostvaruje se patnjom i samopožrtvovanošću, kako to naivni misle. To je Božiji poklon i Božiji odabir. On Uzvišeni kaže: *"A Allah milost Svoju daruje kome On hoće; Allah je neizmjerno dobar."* (El-Bekare, 105)

Vjerovjesništvo se ne daje po izboru vjerovjesnika, niti na njegov zahtjev. Nevjernici su kazali: *"Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen kakvom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!"* (Ez-Zuhruf, 31) Allah Uzvišeni im je odgovorio: *"Zar oni da raspolažu milošću Gospodara tvoga? Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovome svijetu i Mi jedne nad drugima uzdižemo po nekoliko stepeni..."* (Ez-Zuhruf, 32) Pa, Allah je Taj Koji to određuje, Koji time daruje onoga koga On hoće, odabira među robovima Svojim koga On hoće i nikome mimo onoga koga On izabere to ne može pripasti.[125]

Vjerovanje u vjerovjesništvo je put koji vodi ka spoznaji Allaha Uzvišenog i Njegovoj ljubavi, pravac koji vodi Allahovom zadovoljstvu i njegovom džennetu, put koji vodi izbavljenju od Allahove kazne i postizanju Njegovog oprosta.[126]

---

[125] *Kitabun-nbuvvat*, Ibn Tejmijje, Abdulaziz ibn Salih Et-Tavijan, Advaus-selef, Rijad, Es-Suudijjeh, 1420. god. po H. / 2000. god., Mukaddimetul'muhakkak, (20/1).

[126] Ibid, (20/1).

Ibn Tejmijje kaže: "Vjerovanje u vjerovjesništvo je temelj spasa i sreće. Onome ko ne dostigne ovaj stepen pomutit će se uputa i zabluda, vjerovanje i nevjerstvo, pa neće moći razlikovati ispravno od neispravnog."[127]

Potreba ljudi za vjerovjesništvom jača je od njihove potrebe za zrakom koji udišu, od potrebe za hranom koju jedu, vodom koju piju, bez koje ne bi mogli opstati na dunjaluku. Bez vjerovjesništva izgubili bi i dunjaluk i ahiret, Bože sačuvaj! Allahova je mudrost u tome da ljudima, kad god osjete potrebu spoznati nešto, olakša i to im učini dostupnim.[128]

O potrebi ljudi za vjerovjesništvom i Poslanikom, Allah Uzvišeni u Svojoj knjizi podrobno i opširno kazuje. Ibn Tejmijje kaže: "Kazivanje o vjerovjesništvu u Kur'ani-kerimu opširnije je od ovog ovdje; ono predstavlja stub vjere, osnovu vjerovjesničke misije, izvor svakog dobra, zbir svih uputa."[129]

Divno je kazao Ibn Tejmijje: "Allah, slavljen neka je, učinio je poslanike posrednicima između Njega i Njegovih robova ukazujući im na ono što im je od koristi i ono što im je od štete, usmjeravajući ih na ono čime će upotpuniti svoj dunjalučki i ahiretski život. Svi su oni poslani sa pozivom ka Allahu, definicijom puta koji Njemu vodi i jasnom slikom o onome što slijedi poslije susreta sa Njim. Prvi temelj obuhvata iskaz o Allahovim svojstvima, monoteizmu i sudbini, spomen Allahove moći nad Svojim sljedbenicima i Svojim neprijateljima kroz kazivanja koja je Svojim robovima iznio i primjere koje im je naveo. Drugi temelj obuhvata pojedinosti vjerozakona, naredbe, zabrane, dozvoljene stvari, ono što Allah voli i ono što ne voli. Treći temelj obuhvata vjerovanje u Sudnji dan, džennet i džehennem, nagradu i kaznu. Ovo su tri temelja u kojima počivaju sreća i radost, a do kojih se može doći samo putem poslanika. Razum ne može dokučiti njihove pojedinosti i spoznati njihove suštine. Ako i shvati nešto, onda je to površni dio, kao što bolesnik površinski

[127] *Nuh, alejhis-selam, vet-tufanul-azim*, dr. Ali Muhammed es-Sallabi, Daru Ibn Kesir, Damask, 2020. god., str. 79.

[128] Ibid, str. 79.

[129] *Kitabun-nubuvvat*, Ibn Tejmijje, Mukaddimetul'muhakkak, (21/1).

shvata da mu je potrebno liječenje i onaj koji će ga liječiti, ali ne može zaći u pojedinosti bolesti i lijeka koji mu je potreban. Potreba čovjeka za poslanicom (objavom) veća je od bolesnikove potrebe za liječenjem, jer ono najgore što ljekar može konstatovati jeste smrt tijela, međutim, srce čovjeka do koga nije doprla svjetlost Objave doživjet će smrt poslije koje nikakvog života nema, odnosno živjet će teškim životom u kojem sreće nikada biti neće. Sreća je samo u slijeđenju poslanika."[130]

Drugo: Mudrost u slanju poslanika

1. Ljudska potreba za njima

Vjerovjesnici i poslanici su odabrana stvorenja. Stvorenja imaju potrebu za njima, imaju potrebu da im poslanici razjasne ono što Allah voli i čime je zadovoljan, ono što Allaha srdi i što Mu je mrsko. Veliki je broj nepokornih i zalutalih i pored toga što su postojali vjerovjesnici, a kako li bi tek stanje bilo da Allah nije slao poslanike kao donosioce radosnih vijesti i one koji upozoravaju?!

Poslanici su slati da bi ljude usmjeravali i izbavljali ih iz pokornosti stvorenjima u pokornost Gospodaru svjetova; da bi ih izbavili iz ropstva pokornosti stvorenjima u slobodu pokornosti Svevišnjem Gospodaru, Koji ih je ni iz čega stvorio, i Koji će ih usmrtiti, a potom ih proživjeti da bi bili od sretnih ili nesretnih. Međutim, ako se ljudi od ovoga nehajno i ne mareći okrenu, sigurno će teškim životom živjeti u neznanju, zaslijepljujućoj zabludi, pometnji i razvratu gdje će zajednički život postati džungla u kojoj jači jede slabijeg, gdje gornji ponižava donjeg. Allah Uzvišeni, iz Svoje mudrosti, robove Svoje nije uzalud stvorio, niti ih je sebi samima prepustio: *"Zar čovjek misli da će sam sebi prepušten biti, da neće odgovarati?"* (El-Kijameh, 36)

Allah Uzvišeni je, iz milosti Svoje, stvorenja blagodatima obasuo, te im je poslanike slao kao donosioce radosnih vijesti i opominjatelje, da im dokaze Gospodara njihovog kazuju, podučavaju ih onome što će

[130] *Medžmuu'l-fetava*, Ibn Tejmijje, Tabeatu dari alemil-kutub, Rijad, 1412. god. po H., (96–97/19).

im od koristi biti i usmjeravaju ih na izvor dunjalučke i ahiretske sreće, iako su u očitoj zabludi bili.

2. Pozivanje ljudi na pokornost Allahu

Najveći cilj radi kojeg je Allah stvorio stvorenja jeste da Mu se pokoravaju i samo Njemu se klanjaju, dobra djela čine i grijeha se klone. Allah Uzvišeni kaže: *"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju."* (Ez-Zarijat, 56) Čovjek može spoznati ibadet kroz činjenje onoga što Allah voli i što Ga zadovoljnim čini i ostavljanje onoga što Mu je mrsko i ugledaju se na poslanike koje je Allah, u odnosu na sva ostala stvorenja, odabrao i odlikovao, koje je od svega neprikladnog i nepristojnog zaštitio, koje je mu'džizama i jasnim dokazima potpomogao, kojima je uputu spustio i naredio im da ljude pozivaju u istinsku pokornost jedino Njemu.[131]

3. Slanje poslanika kao dokaz protiv ljudi

Allah Uzvišeni kaže: *"O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. – A Allah je silan i mudar."* (En-Nisa', 165)

"... A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!" (El-Isra', 15)

"A da smo ih kakvom kaznom prije njega uništili, sigurno bi rekli: 'Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao, pa bismo riječi Tvoje slijedili prije nego što smo poniženi i osramoćeni postali.'" (Ta-ha, 134)

Allah, slavljen i hvaljen neka je, slao je poslanike da nevjernike u korijenu istrijebi, da ne bi, uslijed svog nevjerstva, opravdanje imali kako im nije opominjatelj došao, da pokorne od nepokornih izdvoji, ali i da time uspostavi čvrst dokaz koji će u korist pokornih, a na propast nepokornih, biti.

---

131 *Kitabun-nbuvvat*, Ibn Tejmijje, (23/1).

4. Vjerovjesnici su put koji vodi spoznaji vjerovanja u nevidljivi svijet

Ljudi pomoću svog razuma većinu nevidljivog svijeta ne mogu shvatiti, oni imaju potrebu za nekim ko će ih tome podučiti, kao što je, naprimjer, znanje o Allahovim lijepim imenima i Njegovim svojstvima, melekima, džinima i šejtanima, znanje o Vječnoj kući blagostanja koju je Allah Uzvišeni obećao Svojim pokornim robovima, kao i o Vječnoj kući propasti koju je nepokornima obećao. Stoga, ljudi osjećaju potrebu za onim ko će ih svemu ovome podučiti.

Allah Uzvišeni, hvaleći one koji u nevidljivi svijet vjeruju, kaže*: "Elif Lam Mim. Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali; onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali..."* (El-Bekare, 1–3) Da Allah nije slao poslanike, ljudi ne bi spoznali ove nevidljive stvari i vjerovali bi samo u ono što mogu čulima svojim dokučiti. Hvaljen neka je Stvoritelj Sveznajući Koji je robove Svoje slanjem vjerovjesnika i poslanika darovao.

5. Potreba ljudi za uzorom

Allah je na najljepši način upotpunio ćud vjerovjesnika i zaštitio ih od niskih požuda i prohtjeva. Oni su svjetionik upute, obasjavajuće svjetlo koje ljudi slijede i njihov životopis uzimaju za uzor po kome postupaju na putu ka Vječnoj kući mira.

Oni su uzor i lijep primjer vjernicima u ibadetu (vjerskim obredima), etici, međuljudskim odnosima, ustrajnosti na Allahovoj vjeri. Allah Uzvišeni kaže: *"Divan uzor za vas je Ibrahim i oni koji su uz njega bili kada su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni sa onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate; mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja će između nas ostati sve dok ne budete u Allaha, Njega jedinog, vjerovali!' – ali nisu riječi Ibrahimove ocu svome: 'Ja ću se moliti da ti oprosti, ali te ne mogu od Allaha odbraniti.' – Gospodaru naš, u Tebe se uzdamo i Tebi se obraćamo i Tebi ćemo se vratiti."* (El-Mumtehine, 4)

"Uputi nas na Pravi put, na Put onih kojima si milost Svoju darovao..." (El-Fatiha, 6–7)

Prvi koji spadaju u red onih kojima je darovana milost jesu Allahovi vjerovjesnici i njihovi sljedbenici, a tome svjedoče riječi Allaha Uzvišenog u suri Merjem: *"To su ti vjerovjesnici koje je Allah milošću Svojom obasuo, potomci Ademovi i onih koje smo sa Nuhom nosili, i potomci Ibrahimovi i Israilovi, i onih koje smo uputili i odabrali. Kad bi im se ajeti Milostivog čitali, oni bi licem na tle padali i plakali."* (Merjem, 58)

Vjerovjesnici su živjeli bezgrješnim životom, posebno kada je u pitanju akida (vjerovanje) i ono što im je bilo naređeno dostaviti jer ih je Uzvišeni odabrao i odlikovao iz Svog znanja i mudrosti: *"... onih koje smo uputili i odabrali..."* (Merjem, 58)

On Uzvišeni o Ibrahimu, Ishaku i Jakubu, alejhimus-selam, kaže: *"Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet; i oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi."* (Sad, 46–47)

O Svom vjerovjesniku Musau, alejhis-selam, kaže: *"... i da rasteš pod okom mojim..."* (Ta-ha, 39)

O Svom odabiru poslanika, Allah Uzvišeni kaže: *"... A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje..."* (El-Ena'm, 124) *"Allah odabire poslanike među melekima i ljudima..."* (El-Hadž, 75)

Puno je ajeta koji govore o tome, a njihova poenta je u tome da su one koje je Allah odabrao kao nosioce Objave najprečiti da budu slijeđeni jer ih je Allah Uzvišeni sačuvao od grijeha i prijestupa. Oni koji su darovani ovakvim osobinama dostojni su da budu slijeđeni, da se njihovi životi izučavaju i da njihova uputstva budu prihvaćena jer ih je Allah Uzvišeni sačuvao grijeha i Uputu im podario.[132]

6. Uspostavljanje reda i blagostanja i čišćenje duša

Poslanici, alejhimus-selam, su dolazili kako bi uspostavljali red i blagostanje, čistili i oplemenjivali duše. Oni su slati da bi ljude usmjeravali na Pravi put i da bi im ukazali na plemenita svojstva. Allah Uzvišeni kaže: *"On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete*

[132] *Vakfatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, Daru tibeh, Rijad, Es-Suudijjeh, 1419. god. po H. / 1998. god., (18/3).

Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, jer su prije bili u očitoj zabludi." (El-Džumuaʼ, 2)

Na više mjesta u svojoj knjizi Ibn Tejmijje govori o ljudskoj potrebi za poslanicima. Između ostalog, kaže: "Objava je neophodna ljudima, ono što im je prijeko potrebno. Njihova potreba za njom je jača od bilo koje druge potrebe. Objava je duša svijeta, njegova svjetlost i život, pa kakve bi koristi od svijeta bilo da mu nije duše, živosti i svjetlosti. Dunjaluk je mračan i proklet, izuzev ondje gdje ga je sunce Objave obasjalo. Isto tako i čovjek: u mraku će živjeti i mrtav biti ako mu srce ne obasja sunce Objave i u njega ne dopre njena živost i duša. Allah Uzvišeni kaže: *'Zar je onaj koji je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi?...'* (El-Enaʼm, 122) Ovo je opis vjernika koji je bio u zabludi (mrtav), pa ga je Allah oživio ruhom Objave i svjetlošću imana, i time mu podario svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće. Nasuprot njemu je nevjernik koji mrtvog srca u tminama hodi."[133]

Doista je Objava neophodna za dobrobit čovjeka, i na dunjaluku i na ahiretu. Dobro na ahiretu postići će samo onaj koji Objavu slijedi, a isto tako, dobro na dunjaluku okusit će samo onaj koji Objavu slijedi. Čovjek je prinuđen na vjerozakon jer se nalazi između dva poteza: potez kojim će ostvariti dobro i potez kojim će otkloniti zlo. Upravo je vjerozakon svjetlost koja mu razjašnjava šta je dobro, a šta loše po njega. To je Allahovo svjetlo na zemlji, Njegova pravda među Njegovim robovima, Njegovo okrilje u kojem je onaj ko u njega uđe siguran. Svrha vjerozakona nije bukvalno u odvajanju dobra od zla; i životinje mogu razlučiti šta je dobro, a šta nije, i magarac i deva znaju šta je ječam, a šta zemlja. Njegova svrha je u razlučivanju djela koja će čovjeku koristiti i na dunjaluku i na ahiretu, kao što su: iman, tevhid, pravda, dobročinstvo, iskrenost, dobrotvornost, povjerljivost, opraštanje, hrabrost, blagost, strpljivost, naređivanje na dobro, odvraćanje od zla, održavanje rodbinskih veza, dobročinstvo prema roditeljima, dobročinstvo prema vladarima i komšijama, poštovanje tuđih prava,

[133] *Medžmuul-fetava*, Ibn Tejmijje, (199–200/19).

djelovanje iskreno u ime Allaha, oslanjanje na Njega, traženje pomoći od Njega, zadovoljstvo Allahovim određenjem, poslušnost za Njegova naređenja, prijateljstvo sa Njegovim prijateljima i neprijateljstvo prema Njegovom neprijateljima, strahovanje od Njega javno i tajno, približavanje Allahu uz izvršavanje Njegovih naredbi i klonjenje od Njegovih zabrana, nadanje Njegovoj nagradi, vjerovanje u Njega, Njegove poslanike i sve ono čime su nas obavijestili, pokornost prema svemu što je naredio. U svemu ovome je korist i dobrobit za čovjeka, kako dunjalučka tako i ahiretska. Nasuprot tome je nesreća i šteta, kako na dunjaluku tako i na ahiretu.

Da nije Objave, razum ne bi mogao dokučiti šta je korisno, a šta štetno, i na dunjaluku i na ahiretu. Stoga, jedna od najvećih blagodati kojom je Allah Uzvišeni darovao Svoje robove jeste to što im je slao poslanike, objavljivao im knjige i uputio ih na Pravi put. Da nije toga, bili bi na stepenu životinja i zvijeri, ili gore od toga. Oni koji prihvate Allahovu Objavu i nje se pridržavaju – pa, oni su najbolja stvorenja, a oni koji je odbiju i od nje odstupe, oni su najgora stvorenja, gori su od psa, svinje, divlje zvijeri.[134]

Ljudskoj potrebi za poslanicima nema slične; nema veće neophodnosti za njih od te neophodnosti.[135] O ovome Ibn Tejmijje kaže: "Potreba stanovnika zemlje za poslanikom nije kao njihova potreba za Suncem, Mjesecom, vjetrovima, kišom; ona nije kao čovjekova potreba za životom, niti je kao potreba oka za svjetlosti, niti kao potreba tijela za hranom i pićem. Ona je veća i jača od svega toga. Poslanici su posrednici između Allaha i Njegovih stvorenja u onome što je On naredio i zabranio; oni su izaslanici između Njega i Njegovih robova."[136]

Ljudska potreba za poslanicima, donosiocima radosnih vijesti i opominjateljima ne sliči niti jednoj drugoj potrebi.[137]

---

134 *Medžmuu'l-fetava*, Ibn Tejmijje, (100/19).
135 *Kitabun-nubuvvat*, Ibn Tejmijje, (27/1).
136 *Medžmuu'l-fetava*, Ibn Tejmijje, (101/19).
137 *Kitabun-nbuvvat*, Ibn Tejmijje, (27/1).

Ibn Kajjim el-Dževzi kaže: "Radost i sreća, kako na ovom tako i na onom svijetu, mogu se postići samo uz pomoć poslanika. Jedini način kojim se temeljito može razlučiti dobro od zla jeste put poslanika. Allahovo zadovoljstvo se može postići samo pomoću poslanika. Shodno tome da li se slijede razlikuju se oni koji su na uputi i oni koji su na zabludi. Potreba za njima veća je od potrebe tijela za dušom, oka za svjetlošću, duše za živošću. Pa, šta misliš o onome koji, ako bi se od tebe koliko je za tren oka udaljio, tvoje srce bi zalutalo i postalo poput kita odvojenog od mora i stavljenog na tavu? Poput ovog je stanje roba čije je srce udaljeno od onoga sa čime su došli poslanici, čak i gore. Međutim, ovo može osjetiti samo živo srce jer 'mrtvu osobu rana ne boli.'"[138]

Poslanici su predvodnici ljudi. Oni ih vode putevima dobra i na Pravi put ih usmjeravaju, a od puteva zablude i zavođenja ih odvraćaju. Oni su uzor ljudima u ponašanju, ibadetu i načinu življenja. Allah Uzvišeni je naredio da im se pokorava i njihov put slijedi: *"Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put..."* (El-Ena'm, 90)[139]

7. Ostvarenje uzvišenih ciljeva i velikih zadataka

Allah Uzvišeni je obavezao vjerovjesnike i poslanike ostvarenjem uzvišenih ciljeva i velikih zadataka.

Jedna od obaveza koju je Uzvišeni dao vjerovjesnicima i poslanicima jeste pozivanje ljudi na obožavanje samo Allaha i nikog osim Njega. Allah Uzvišeni kaže: *"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: 'Allahu se klanjajte, a kumira se klonite!'"* (En-Nahl, 36) On Uzvišeni, također, kaže: *"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!'"* (El-Enbija', 25)

Još jedan od zadataka vjerovjesnika i poslanika jeste dostavljanje božanskog vjerozakona ljudima. Allah Uzvišeni kaže: *"O, Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, ako ne učiniš, onda nisi*

---

138 *Zadul-Mead fi huda hajril-i'bad*, Ibn Kajjim el-Dževzi, Muessesetur-risaleh, Bejrut, Liban, 1415. god. po H., (69/1).

139 *Risaletul-enbijai min Šua'jb ila Isa*, Umer Ahmed Umer, Darul-hikmeti lit-tibaa'ti ven-nešr vet-tevzi', El-Kahireh, 1997. god., (7/1).

dostavio poslanicu Njegovu – a Allah će te od ljudi štititi. Allah doista neće ukazati na Pravi put narodu koji neće da vjeruje." (El-Maide, 67)

Također, pojašnjenje onoga što je od vjere objavljeno bila je obaveza koju je Allah dao vjerovjesnicima i poslanicima. On Uzvišeni kaže: *"Jasne dokaze i Knjige. A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili."* (En-Nahl, 44)

Donošenje radosnih vijesti i upozoravanje ljudi je zadatak koji je Allah dao vjerovjesnicima i poslanicima. U okviru ovoga jeste navođenje ljudi na činjenje dobra, podsjećajući ih na obećanu nagradu koja im potom slijedi, kao i upozoravanje ljudi na loša djela, podsjećajući ih na kaznu koja potom slijedi. Allah Uzvišeni kaže: *"O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. – A Allah je silan i mudar."* (En-Nisa', 165)

Poslanici i vjerovjesnici bili su zaduženi i za uspostavljanje blagostanja među ljudima. Allah Uzvišeni kaže: *"Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put. Reci: 'Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima.'"* (El-Ena'm, 90) Uzvišeni kaže: *"Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onome svijetu, i koji često Allaha spominje."* (El-Ahzab, 21)

Uspostavljanje Allahovog vjerozakona među ljudima i njegova primjena je također ono čime je Allah zadužio poslanike i vjerovjesnike. On Uzvišeni kaže: *"I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj ih se da te ne odvrate od nečega što ti Allah objavljuje. A ako ne pristaju, ti onda znaj da Allah želi da ih zbog nekih grijehova njihovih kazni. A mnogi ljudi su, zaista, nevjernici."* (El-Maide, 49)

Svjedočenje poslanika na Sudnjem danu da su narodima dostavili jasnu poruku i Objavu Gospodara svjetova njihova je obaveza i dužnost. Allah Uzvišeni kaže: *"A šta će biti onog Dana kad protiv svakog naroda dovedemo po jednog svjedoka, od njega samog, i tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih! Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vijest za one koji jedino u Njega vjeruju."* (En-Nahl, 89) Uzvišeni kaže: *"I tako smo od vas stvorili pravednu*

zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da poslanik bude protiv vas svjedok...” (El-Bekare, 143)

Ovo su neki od zadataka poslanika koji ih čine odlikovanijim i počastvovanijim, a dovoljan im je ponos što dostavljaju Objavu od Gospodara svjetova. Slavljen neka je Onaj Koji ih je počastio ovako visokim stepenom, ovako uzvišenim zadatkom, te ih odabrao i odlikovao nad svim ostalim Svojim stvorenjima.[140]

8. Efekat primjene Allahovih zakona među pojedincima, narodima, državama

Izučavanje životopisa vjerovjesnika, alejhimus-selam, upoznaje ljude sa Allahovim zakonima o reformi, o napadu i odbrani, kao što i misionarima na Allahovom putu otkriva tu dugu i gorku borbu između dobra i zla i, naposljetku, posljedice za istinu i njene sljedbenike. Sve ovo se najjasnije vidi kroz životopise vjerovjesnika, alejhimus-selam, i njihovu borbu riječima, dokazima, emigracijama, bitkama, sve dok im Allah Uzvišeni ne bi pomoć i pobjedu dao.[141]

Zakoni koje možemo spoznati kroz proučavanje života vjerovjesnika, alejhimus-selam, su sljedeći:

- loš svršetak onih koji su poslanike u laž utjerivali i njihova propast;
- Allahova pobjeda data vjernicima;
- naizmjeničnost između teških dana i dana blagostanja;
- nestanak naroda uzrokom izopačenosti, razvrata, nepravde i oholosti nad ljudima;
- preuzimanje odgovornosti od strane ljudi i za dobro i za zlo;
- stradanje i propast naroda dešava se s razlogom;
- zakon koji uvijek traje jeste iskušenje vjernika;
- sukobljavanje i borba između dobra i zla.[142]

Kroz ovu knjigu, uz Allahovu dozvolu, iznosit ćemo pouke i poruke iz kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam.

---

[140] *Kitabun-nubuvvat*, Ibn Tejmijje, (28–29/1).

[141] *Vakfatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (22/3).

[142] *Sahihul-Buhari*, br. 6167.

9. Vezivanje duša i srca za skladni životni put i blagoslovljenu karavanu vjerovjesnika i poslanika

U izučavanju života vjerovjesnika, alejhimus-selam, iskreno i sa željom da se slijedi njihova uputa, postoji način na koji su oni vodili skladan život i putovali blagoslovljenom karavanom. Allah Uzvišeni želi da njihovoj mubarek karavani priključi one koji su ih slijedili i da ih na Sudnjem danu zajedno proživi. Allah Uzvišeni kaže: *"Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku bit će u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divni drugovi biti! Ta blagodat će od Allaha biti, a dovoljno je to što Allah sve zna."* (En-Nisa', 69–70)

Molimo Njega Uzvišenoga da nas obaspe Svojim zadovoljstvom i milošću i da nas počasti društvom ove plemenite skupine, iako su naša djela i naše stanje mnogo daleko od njih. Od Enesa, radijallahu anhu, se prenosi da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika: "Allahov Poslaniče, kada će biti Sudnji dan?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga je upitao: "A šta si pripremio za Sudnji dan?" Čovjek je rekao: "Ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku." Allahov Poslanik, alejhis-selam, mu tada reče: "Ti ćeš biti sa onima koje voliš." Enes reče: "Ja volim Allaha i Njegovog Poslanika, Ebu Bekra i Omera, pa se nadam da ću biti sa njima, iako nisam radio koliko su oni radili."[143]

Komentarišući osobine Allahovih robova spomenute krajem sure El-Furkan – *'Allahovi poslanici su oni koji su ih na najpotpuniji način primijenili'* – šejh Es-Sa'di kaže: "Veličanstvena li su ovo svojstva, divne li su ovo ambicije, uzvišeni zadaci, čiste duše, plemenita srca! Blistava li je ova skupina, divni li su ovo predvodnici... Allah Uzvišeni je, iz Svoje blagodati, ljudima ukazao na njihove osobine i opisao im njihove odlike, zadatke i nagrade koje im slijede kako bi ljudi čeznuli da im budu slični, tome stremili i molili Onoga Koji ih je počastio i darovao – čije se blagodati nalaze na svakom mjestu, u svakom vremenu i svakom trenutku – da i njih uputi na Pravi put i okiti ih odgojem kakvim je i njih okitio. Gospodaru moj, tebi pripada hvala, Tebi žal svoj iznosimo,

143 *Sahihul-Buhari*, br. 6167.

Ti si Onaj Koji pomaže, nema snage niti moći osim s Tobom. Mi sami sebi nikakvu korist niti štetu ne možemo donijeti. Mi ni koliko zrno dobra nismo u stanju učiniti ako nam Ti u tome ne pomogneš. Mi smo slabi i nemoćni u svakom smislu. Svjedočimo da, ako nas koliko je za treptaj oka prepustiš nama samima, prepustio si nas slabosti, nemoći i grijesima. Gospodaru naš, mi se samo u Tvoju milost pouzdamo kojom Si nas stvorio, opskrbio i vidljivim i nevidljivim blagodatima obasuo, pa nam se smiluj milošću koja će nas neovisnom učiniti od svake druge milosti sem Tvoje, a razočarao se nije onaj koji je od Tebe tražio i molio Te."[144]

Treće: Odlike vjerovjesnika i poslanika

Vjerovjesnici, neka je Allahov mir i spas na njih, su odabrana stvorenja i predvodnici ljudi. Oni su potomci Ademovi, njihova svojstva i osobine su ljudske i oni ne izlaze iz okvira ljudskih bića. Međutim, Allah Uzvišeni ih je odabrao i odlikovao da budu poslanici ljudima i počastio ih odlikama i karakteristikama kakve ne posjeduju ostala ljudska bića. Ove odlike ih ne izvode iz okvira ljudskosti niti pokornosti Allahu Uzvišenom. Allah Uzvišeni, jezikom nekih svojih poslanika prilikom rasprave sa narodima njihovim, kaže: *"'Mi jesmo ljudi kao i vi' – govorili su im poslanici njihovi – 'ali, Allah daje poslanstvo samo onim robovima Svojim kojima On hoće; mi vam ne možemo donijeti čudo bez Allahove volje – a vjernici neka se samo u Allaha uzdaju.'"* (Ibrahim, 11) Allahova je mudrost što je za poslanike birao ljudska bića, jer, da nije bilo tako, ne bi ih ljudi mogli slijediti i saosjećati sa njihovim stanjem, a mudrost koja nam je skrivena još je veća.

Neki među učenjacima su govorili o osobinama vjerovjesnika, alejhimus-selam, kako bismo mi shvatili kakvo pravo im pripada, kako bismo ih cijenili kako im dolikuje, pružili im poštovanje, ljubav i lojalnost kakvu zaslužuju i kako bismo se povinovali njihovoj uputi i saosjećati sa njihovim životom...

---

144 *Tefsiru es-Sa'di Tejsirul-kerimi-r-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, (455/3).

Prije nego što pređemo na ove njihove osobine, dobro bi bilo da se upoznamo sa nekim osobinama poslanika kao ljudi koje je svaki narod svom poslaniku osuđivao. Allah Uzvišeni kaže: *"A ljude je, kad im je dolazila objava, odvraćalo od vjerovanja samo to što su govorili: 'Zar je Allah kao poslanika čovjeka poslao?'"* (El-Isra', 94)

Začuđujuća je činjenica da nevjernički narod nije shvatio kao blagodat od Allaha to što im je On Uzvišeni slao poslanike od ljudske vrste. Naprotiv, oni su osuđivali i poricali ono u čemu su plemenitost i očita blagodat. Allah im je slao poslanike od njihovog roda, ne bi li shvatili ono što im oni dostavljaju od Allaha Uzvišenog i ne bi li mogli primijeniti ono čemu bivaju pozivani. Da su ljudima slati poslanici od meleka ili neke druge vrste mimo njihove, oni od njih ne bi mogli shvatiti ni prihvatiti poslanicu, i govorili bi: "Oni su drugačija vrsta od nas, ne možemo prihvatati ni shvatati od njih." Dakle, možemo vidjeti da se u oba slučaja izgovor zasniva na hiru, da nas Allah sačuva!

1. Ljudske osobine poslanika, alejhimus-selam

Kada su u pitanju ljudske osobine koje su se mogle naći kod poslanika, neka je na njih Allahov blagoslov i mir, možemo navesti sljedeće:

- oni, poput ostalih ljudi, imaju potrebu za hranom, pićem i brakom;
- sklapali su brakove, imali su djecu, roditelje, rodbinu;
- stavljani su na iskušenja kroz bolesti, nesreće, propuste, zaborav i san, a njihova iskušenja su često bila veća i teža od iskušenja ljudi;
- radovali su se i srdili, bivali sretni i tužni;
- znali su o nevidljivom svijetu onoliko koliko ih je Allah podučio;
- obavljali su poslove koje su i ostali ljudi obavljali, kao što je čuvanje ovaca, trgovina, izgrađivanje sablji i štitova i sl.;
- nisu posjedovali nijedno božansko svojstvo, oni su, zapravo, robovi Allaha Uzvišenog, koji su na najpotpuniji način svoju pokornost iskazivali, odricali se svoje snage i moći, samo se na Allaha oslanjali i svoje stanje Njemu prepuštali.

Oni su, kao ljudska bića, na najljepši način upotpunili svoju ljudsku besprijekornost, jer ih je Allah Uzvišeni odabrao, odlikovao i pod Svoj nadzor stavio, pa su tako njihova srca postala najčistija ljudska srca, njihovi umovi najblistaviji i najprosvjećeniji, njihov moral najuzvišeniji i najpotpuniji, njihova spoznaja i pokornost Allahu najpotpunije. Čak su i po svom spoljašnjem izgledu bili najpotpunija i najljepša bića. Allah Uzvišeni kaže: *"A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje..."* (El-Ena'm, 124)

Prethodno spomenuta svojstva su ljudska svojstva koja su poslanici, kao svi ostali ljudi, posjedovali. Međutim, Allah Uzvišeni im je, Svojim sveobuhvatnim znanjem i mudrošću, podario blagodat vjerovjesništva i poslanstva. Izdvojio ih je zbog osobina i odlika kojima su se izdvajali u odnosu na ostale ljude i time zaslužili omaž, ljubav, poslušnost, slijeđenje i povinovanje od strane ljudi. Svaki narod je bio dužan slijediti svog vjerovjesnika u vjerozakonu koji je namijenjen njima.[145] Odlike kojima su se poslanici izdvajali u odnosu na ostale ljude mogu se svesti na sljedeće odlike koje ćemo u narednim poglavljima navesti.

2. Odabranost za Objavu i poslanstvo

Allah Uzvišeni kaže: *"Allah odabire poslanike među melekima i ljudima. Allah sve čuje i sve vidi."* (El-Hadž, 75) Uzvišeni kaže: *"Reci: 'Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog – jedan Bog...'"* (El-Kehf, 110) Kao rezultat Objave, nastale su i druge stvari kojima su poslanici odlikovani u odnosu na ostale ljude, kao što je razgovor nekih od njih sa Allahom, silazak meleka radi njih, poznavanje nekih gajb (nevidljivih) stvari iz prošlosti ili budućnosti kojim ih je Allah podučio, ili im je On, slavljen i hvaljen neka je, pokazao nešto iz svijeta gajba, kao što je to bilo sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, tokom Isra' i Mi'radža. Ovo su najveće i najuzvišenije odlike vjerovjesnika kojima su se izdvajali u odnosu na ostale i koje im je Allah Uzvišeni darovao. Ovakva posebnost obavezuje ljude na poslušnost svojim vjerovjesnicima i prihvatanje onoga sa čime dolaze, onoga što im naređuju i zabranjuju, jer

[145] *Vakfatun terbevijjeh fi davvil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (30/3).

je to Objava od Allaha Uzvišenog, za koju je vjerovjesnicima naređeno da je ljudima dostave. Ovo, također, obavezuje ljude da poštuju svoje vjerovjesnike i djeluju u skladu sa njihovim riječima i uputstvima, a zabranjuje im da se vjerovjesnicima ispriječe riječima ili djelom.[146]

3. Nepogrešivost

Nepogrešivost poslanika je druga posebnost kojom su oni, alejhimus-selam, odlikovani u odnosu na ostale ljude. Ona je nužan i sastavni dio Objave i poslanstva i njome je Allah Uzvišeni počastio Svoje vjerovjesnike, učinivši ih nepogrešivima u onome što su ljudima dostavljali. Ukoliko bi iko od vjerovjesnika nešto pogrešno rekao ili uradio u sklopu ove nepogrešivosti, bilo je da mu Allah ne pređe preko te greške i da se on što prije iskupi zbog toga, pa da poslije pokajanja bude bolji nego što je bio prije nego što je upao u grešku ili grijeh.

Ibn Tejmijje, rahimehullah, kaže: "Po pitanju nepogrešivosti vjerovjesnika postoji dva potpuno suprotna stava koje zastupaju dvije skupine. Obje ove skupine, s nekoliko aspekata, zastupaju stavove oprečne Allahovoj Knjizi. Prva skupina su oni koji pretjeruju u tvrdnji da vjerovjesnici nipošto ni u kakav grijeh nisu upadali i oni u tom stavu idu dotle da mijenjaju kur'anske tekstove koji govore o pokajanju vjerovjesnika nakon upadanja u grijeh, o Allahovom oprostu prema njima i uzdizanju na veće stepene. Druga skupina su oni koji pretjeruju u tome da vjerovjesnicima pripisuju ono od čega su prema kur'anskom kazivanju bili zaštićeni, a to su grijesi i manjkavosti od kojih ih je Allah sačuvao. Ovo su oni koji se suprotstavljaju Kur'anu! Oni koji slijede Kur'an onakav kakav je bez iskrivljivanja – oni pripadaju ummetu sredine, koji slijedi pravi put, put vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih ljudi, kojima je Allah blagodati darovao."[147]

Ovime nam se jasno ukazuje da se radi o nepogrješivosti pravca i upute poslanika, jer je to Objava od Allaha Uzvišenog. Ovo je onima koji slijede Objavu dovoljna garancija lišenosti od nedostataka i manjkavosti

[146] Ibid, 30/3.

[147] *Medžmu'ul-fetava*, Ibn Tejmijje, (150/15).

i jamstvo uspjeha, moći i pobjede, jer je to nepogrešiv put sačuvan od nedostataka, manjkavosti i iskrivljivanja. U okviru ovoga neophodno je obratiti pažnju na dvije važne stvari.

Prva stvar jeste obaveza da se učtivo odnosimo prema Allahovim vjerovjesnicima i budemo svjesni prava koje imaju. Ova obaveza se posebno odnosi na one vjerovjesnike koji su počinili neke grijehe preko kojih im Allah Uzvišeni nije prešao, već ih je uputio da se njihovog činjenja okane i da se pokaju. To nije u suprotnosti sa njihovom nepogrešivošću u poslanstvu niti umanjuje njihovu vrijednost i perfekciju, jer im je Allah Uzvišeni pokajanje primio, odlikovao ih je i uputio. Poslanik, sallallahu alejhi ve selem, je o Allahovom vjerovjesniku Junusu, alejhis-selam, rekao: "Nikome nije dozvoljeno da kaže: 'Ja sam bolji od Junusa ibn Metaa.'"[148] Zato neka pripaze oni koji njihovu vrijednost umanjuju i o njima loše mišljenje imaju!

Druga stvar jeste neophodnost obazrivosti kada su u pitanju israilijati (predaje koje se prenose od jevreja ili kršćana) koje navode mnogi mufessiri u vezi sa kur'anskim kazivanjima o vjerovjesnicima. U nekima od njih navodi se loše mišljenje o Allahovim vjerovjesnicima i poslanicima i opovrgava se njihova nepogrešivost. Takve predaje su neutemeljene, pa su s toga neprihvatljive i po senedu (lancu prenosilaca) i po sadržaju. U svrhu tumačenja Kur'ana o prijašnjim događajima prihvatamo samo ono što se nalazi u samom Kur'anu ili vjerodostojnim hadisima. Sve mimo toga je neprihvatljivo jer predstavlja samo puko nagađanje.[149]

Šejh Es-Sa'di, rahimehullahu, kaže: "Nije dozvoljeno tumačiti Allahovu Knjigu israilijatima, čak ni u slučaju kada se ne može sa sigurnošću tvrditi da je laž ono što se u njima nalazi, jer kur'anski tekst su neosporne činjenice, a israilijati su predanja u koja se ne mogu smatrati lažnima,

[148] *Sahihul-Buhari*, br. (3395) Vidi: *Sahihul-Muslim*, Muslim ibn El-Hadžadž, Tahkik: Muhammed Fuad Abdulbaki, Daru ihjait-turasil-a'reb, Bejrut, Liban, 1972. god., br. (2377).

[149] *Vakfatun terbevijjeh fi davvil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (32/3).

ali u koja se ne može pouzdati, a između toga dvoga se ne može uspostaviti sklad."[150]

4. Njihove oči spavaju, ali ne spavaju njihova srca

U hadisu o Isra'u koji prenosi Enes, radijallahu anhu, stoji: "Poslanikove oči spavaju, a srce njegovo ne spava. Tako je sa vjerovjesnicima – oči njihove spavaju, a srca im ne spavaju."[151]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Mi smo vjerovjesnici, naše oči spavaju, ali ne spavaju naša srca."[152] Na ovo svojstvo se nadovezuje vjerovjesnički san, koji je istina i nadahnuće koje se slijedi.[153]

5. Svakom poslaniku je bilo ponuđeno da izabere između ostanka na dunjaluku i preseljenja na ahiret

Od Aiše, radijallahu anha, se prenosi da je kazala: "Čula sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Nije bilo nijednog Allahovog poslanika, a da u smrtnoj bolesti nije mogao da bira između ostanka na dunjaluku ili preseljenja na ahiret.'"[154] U trenutku bolova koje je osjećao, čuli su ga da izgovara riječi: *"Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku bit će u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao."* (En-Nisa', 69)[155]

6. Vjerovjesnik se ukopava ondje gdje preseli

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Vjerovjesnik se ukopava u mjestu gdje je preselio."[156] Iz tog su razloga ashabi, radijallahu

---

150 *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, Es-Sa'di (130/2)

151 *Sahihul-Buhari*, Kitabul-munakib, br. (3570).

152 *Et-Tabekat*, Muhammed ibn Sa'd ibn Meni' Ez-Zehri, Tahkik: Ali Muhammed Umer, Mektebetu El-Handži lit-tibaa'ti, El-Kahireh, 1421. god. po H. / 2001. god. (171/1); Vidi: *Selseletul-ehadisis-sahihah*, El-Albani, Mektebetul-ma'rif lin-nešr vet-tevzi', Rijad, Es-Suudijjeh, 1415. god. po H. / 1995. god., br. (1705).

153 *Vekafatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (33/3).

154 Sahihul-Buhari, br. (4586).

155 Ibid, br. (4586).

156 *Sahihul-džamii's-sagiri ve zijadetuhul'fethul-kebir*, El-Albani, br. (5201).

anhum, ukopali Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pošto je preselio u Aišinoj, radijallahu anha, sobi.[157]

7. Zemlja ne izjeda njihova tijela

Allah Uzvišeni je Svoje poslanike, neka je Allahov mir i spas na njih, počastio time da je njihova tijela zaštitio od propadanja, a to potvrđuju Poslanikove, sallallahu alejhi ve selem, riječi: "Allah je zabranio zemlji da jede tijela vjerovjesnika."[158]

8. Poslanici su živi u svojim kaburovima

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Poslanici su živi i klanjaju u svojim kaburovima." On, sallallahu alejhi ve sellem, je također rekao: "U noći kada sam odveden svome Gospodaru, prošao sam pored Musaa, koji je stajao, moleći se u svome mezaru."[159]

Kada je u pitanju kakvoća ovog života, to je stvar koja se tiče nevidljivog svijeta koju razum ne može dokučiti. Tako je vjerodostojno preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te se stoga u to mora vjerovati bez ikakve klasifikacije. Mi smo dužni vjerovati da postoji zagrobni život koji nije poput života na zemlji i nije dozvoljeno upućivati vjerovjesnicima molitve nad njihovim kaburovima niti od njih tražiti pomoć, jer oni ne tako ne mogu ni korist ni štetu donijeti. Allah Uzvišeni kaže: *"I, pored Allaha, ne moli se onome ko ti ne može ni koristiti ni nauditi..."* (Junus, 106)

9. Oni se ne nasljeđuju poslije smrti

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve selem, je, prema predajama od Buharija i Muslima, rekao: "Mi vjerovjesnici se ne nasljeđujemo, ono što ostane poslije nas je sadaka."[160]

Imam Ibnul-Hadžer, rahimehullahu, nadovezujući se na komentar ovog hadisa, kaže: "Prema onome što je poznato iz pravnih i drugih

---

[157] *Vekafatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (34/3).

[158] *Sahihu Sunen Ebi Davud*, El-Albani, Darul'-mearif lin-nešr vet-tevzi, Rijad, Es-Suudijjeh, 1419. god. po H. / 1998. god., br. (925).

[159] *Sahihul-Muslim*, Kitabul-fedaili, br. (2375).

[160] *Sahihul-Buhari*, br. (1757).

djela, skupina imama osporava verziju ovog hadisa (u kojoj se otpočinje ličnom zamjenicom *nahnu/mi*). Međutim, En-Nesai navodi verziju od Ibn Ujejne, a on od Ebu Ez-Zunada, u kojoj je umjesto *nahnu* upotrebljen izraz *inna / doista se mi*.[161] Hadis se navodi od Muhammeda ibn Mensura, koji prenosi od Ibn Ujejne. Također se ovaj hadis u *Musnedu* El-Hamidija navodi od Ibn Ujejne koga, također, spominje El-Hejsem ibn Kulejb u svom *Musnedu* u hadisu koji se prenosi od Ebu Bekra Es-Siddika sa spomenutim izrazom. Također ga, sa istim izrazom, navodi Et-Taberani u svom djelu *El-Evsat*. Ed-Darekutni u djelu *El-Ilel* navodi predaju od Ummu Hani, a ona od Fatime, a ona od Ebu Bekra Es-Siddika u kojoj stoji: 'Inne'l-enbijae la juresune!' / 'Doista se vjerovjesnici ne nasljeđuju!'"

Ibn Bettal i drugi kažu: "Smisao toga je, a Allah najbolje zna, u tome što ih je Allah poslao kao dostavljače Svoje Objave uz naređenje da za to nikakvu nagradu ne uzimaju, kako to Allah Uzvišeni kaže: *'Reci: 'Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas...''* (Eš-Šura, 23) Tako su govorili i Nuh, Hud i drugi. Mudrost činjenice da se poslanici ne nasljeđuju bila je u tome da ljudi ne pomisle kako oni gomilaju imetak radi nasljeđa. Allah Uzvišeni kaže: *'I Sulejman naslijedi Davuda...'* (En-Neml, 16) Ovo učenjaci tumače kao nasljeđe u znanju i mudrosti. Također, Allah Uzvišeni, navodeći riječi Zekerijaa, kaže: *'... zato mi pokloni od Sebe sina da naslijedi mene...'* (Merjem, 5-6) Ibn Abdulberr navodi da po pitanju ovoga postoje dva mišljenja, od kojih prevladava mišljenje da se vjerovjesnici ne nasljeđuju."[162]

Es-Saa'ti, rahimehullahu, u djelu *El-fethur-rebbanijj,* kaže: "Učenjaci kažu da je mudrost nenasljeđivanja vjerovjesnika, mir i spas neka je na njih, u tome što bi u tom slučaju ljudi pomislili da poslanici hrle za dunjalukom kako bi opskrbili svoje nasljednike, a to bi bilo pogubno po njih. Ovaj propis uspostavljen je i da nasljednici poslanika ne bi poželjeli njihovu smrt i time sebe otjerali u propast. Tome u prilog ide i činjenica da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poput oca svom

[161] *Musnedu Ahmed*, vjerodostojan lanac prenosilaca, br. (9973).
[162] *Fethul-Bari Šerh Sahihi'l-Buhari*, Ibnul-Hadžer el-Askalani, (8/12).

narodu, pa stoga njegova zaostavština pripada svima i to, zapravo, treba biti kolektivna dobrobit."[163]

10. Allahovo pripremanje poslanika za Objavu

Allah Uzvišeni je počastio Svoje vjerovjesnike i Svoje poslanike, odabrao ih i odlikovao uzvišenim svojstvima kakvih nije bilo kod ostalih stvorenja, pripremajući ih time za predvodništvo i upravljanje narodima. On ih je odlikovao uzvišenim i najvrednijim osobinama, izuzetnom mudrošću, odlučnošću i ispravnim vjerovanjem.[164] Allah Uzvišeni je Svog vjerovjesnika Ibrahima, alejhis-selam, pripremio i osposobio za prenošenje Objave, a o tome ćemo, uz Allahovu dozvolu, govoriti u ovoj knjizi.

Četvrto: Vjera vjerovjesnika i poslanika, alejhimus-selam, je jedna i njihova misija je jedna:

1. Vjerovanje u vjerovjesnike i poslanike je jedan od stubova imana

Vjerovanje u vjerovjesnike i poslanike spada u stubove vjere. Dakle, nije potpun iman (vjera, vjerovanje) osobe sve dok ne bude vjerovala u sve vjerovjesnike i bila ubijeđena da ih je Allah Uzvišeni poslao kako bi upućivali, na pravi put usmjeravali ljude i izbavljali ih iz tmine na svjetlo, te da su dostavljali ono što im je Gospodar njihov slao. Oni su dostavili poslanicu, ispunili emanet, savjetovali narod i na Allahovom putu se istinski borili.

Allah Uzvišeni kaže: *"Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici – svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: 'Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih.' I oni govore: 'Čujemo i pokoravamo se; oprosti nam, Gospodaru naš; tebi ćemo se vratiti.'"* (El-Bekare, 285) Allah Uzvišeni kaže: *"... čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u*

[163] *El-fethur-rebbanijj vel-fajdur-rahmanijju,* Abdulkadir El-Džejlani, Tahkik: dr. Ahmed Abdurrahim Es-Sijah vel'mustršar Tevfik Ali Vehbeh, El-mektebetus-sekafijjetud-dinijjeh, El-Kahireh, Misru, 2014. god., (192/15).

[164] *Vekafatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (36/3).

vjerovjesnike..." (El-Bekare, 177) Poslanik, sallallahu alejhi ve selem, je rekao: "Iman je da vjeruješ u Allaha, u Njegove meleke, Njegove knjige, u susret sa Njim, u Njegove poslanike, i da vjeruješ u proživljenje."[165] Stoga je nužan dio imana vjerovanje u svakog poslanika kojeg je Allah Uzvišeni poslao i svaku knjigu koju mu je dostavio.[166]

Vjerovanje u Allahove vjerovjesnike bit će potpuno onda kada rob vjeruje u sve njih bez ikakvog ograničenja, u one o kojima nam je Allah kazivao, kao i u one o kojima nam nije. Allah Uzvišeni nas je obavijestio da postoje vjerovjesnici o kojima nam On nije kazivao: *"I prije tebe smo poslanike slali, o nekima od njih smo ti kazivali..."* (Gafir, 78) Ibn Tejmijje kaže: "Mi vjerujemo u poslanike koje je Allah u Svojoj knjizi pobrojao, i vjerujemo u druge poslanike i vjerovjesnike koje je Allah slao i čije ime ne zna niko sem Onoga Koji ih je poslao. Mi vjerujemo u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, s tim da naše vjerovanje u njega nije poput vjerovanja u ostale vjerovjesnike. Naše vjerovanje u ostale poslanike znači da ih priznajemo (prihvatamo, svjedočimo), a naše vjerovanje u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, znači da ga priznajemo i u potpunosti vjerujemo ono sa čime je došao. Ako slijedimo ono sa čime je došao, mi izvršavamo svoje obaveze, držimo se halala i čuvamo harama, suzbijamo prohtjeve i nastojimo činiti dobro."[167]

On, također, kaže: "Ko se pokorava samo jednom poslaniku, on se ustvari pokorava svim poslanicima; ko vjeruje u jednog od njih, on zapravo vjeruje u sve njih; ko je nepokoran jednom, nepokoran je svima; ko u laž utjeruje jednog, on u laž utjeruje sve, jer svaki poslanik ističe iskrenost drugog poslanika i naređuje na poslušnost njemu. Ko u laž utjeruje poslanika, on zapravo u laž utjeruje onoga koji mu je povjerovao, a ko je neposlušan njemu, neposlušan je onome ko naređuje na pokornost njemu."[168]

---

[165] Sahihul-Buhari, br. 48.

[166] *El-ferkan bejne evlijair-rahman ve evlijai-š-šejtan*, Ibn Tejmijje, Tahkik: Abdulkadir El-Arnaut, Mektebetu daril-bejan, Dimeška, Mektebetul-muejjed, Rijad, 1405. god. po H. / 1985. god., str. 117.

[167] *Medžmuul-fetava*, Ibn Tejmijje, (313/7).

[168] Ibid, (180/19).

2. Islam je vjera svih vjerovjesnika

Allah Uzvišeni kaže: *"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!'"* (El-Enbija', 25)

Islam je vjera svih vjerovjesnika od Adema, mir i spas neka je na njega. Njegova je vjera bila islam, njegovo pozivanje bilo je u islam, koji znači predanost Allahu Uzvišenom i pokornost samo Njemu Koji sudruga nema. Kod Ademovih potomaka je islam trajao deset stoljeća dok se prvi put nije pojavio širk (mnogoboštvo) i to u narodu Nuhovom, pa im je Allah poslao Svog vjerovjesnika Nuha, alejhis-selam, sa vjerom islam. Poslije toga je Allah Uzvišeni, kad god bi se pojavilo mnogoboštvo i bila prigušena svjetla islama, slao Svoje poslanike kao dostavljače vjere islama narodima svojim.[169]

Allah Uzvišeni kaže: *"Allahu je prava vjera jedino – islam. A podvojili su se oni kojima je data Knjiga baš onda kada im je došlo saznanje, i to iz međusobne zavisti. A sa onima koji u Allahove riječi ne budu vjerovali Allah će se brzo obračunati."* (Ali Imran, 19)

Dakle, vjera islam i povijest islama općenito postoje otkako postoji čovjek na ovoj zemlji. To je vjera svih vjerovjesnika. Međutim, u konkretnom značenju, islam je ono sa čime je poslan Muhammed, alejhis-selam, uz obuhvatanje općenitog značenja islama, a to je monoteizam i odricanje od mnogoboštva i propisa vjerozakona ovog ummeta kojima im dozvoljava dozvoljeno i zabranjuje zabranjeno. Time je došao jedan potpun, savršen i sveobuhvatan vjerozakon. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ja sam najpreči Isau, sinu Merjeminom, na dunjaluku i na ahiretu, a vjerovjesnici su braća po ocu, majke su im različite, vjera im je jedna."[170]

Iz ovog hadisa je jasno da su vjerovjesnici braća od istog oca a različitih majki. To predstavlja njihovu skladnost po pitanju monoteizma, islama, vjerskih i etičkih načela, a raznolikost po pitanju vjerozakona.[171]

---

169 *Vekafatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (41/3).

170 *Sahihul-Buhari*, Kitabul-enbija', br. 3443.

171 *Vekafatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (42/3).

Ibn Tejmijje, rahimehullahi, kaže: "Ova vjera islam je vjera mimo koje drugu vjeru Allah ne priznaje, ni od prijašnjih, ni od potonjih generacija. Svi vjerovjesnici su bili na vjeri islama. Allah Uzvišeni o Nuhu kaže: *'Kaži im povijest o Nuhu! Kad on reče narodu svome: 'O narode moj, ako vam je dodijao moj boravak među vama i moje opominjanje Allahovim dokazima – a ja se stalno uzdam u Allaha – onda se, zajedno sa božanstvima svojim, odlučite, i to ne krijte; zatim to nada mnom izvršite i ne odgađajte! A ako glave okrenete – pa, ja od vas nikakvu nagradu ne tražim, mene će Allah nagraditi, meni je naređeno da budem musliman.''* (Junus, 71–72) A o Ibrahimu, On Uzvišeni kaže: *'Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na onome će biti među dobrima. Kada mu je Gospodar njegov rekao: 'Budi poslušan!' – on je odgovorio: 'Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!' Ibrahim ostavi u amanet sinovima svojim a i Jakub: 'Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drugačije nego kao muslimani!''* (El-Bekare, 130–132) O Musau Uzvišeni kaže: *'I Musa reče: 'O narode moj, ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!''* (Junus, 84) O Musaovim učenicima kaže: *'I kada sam učenicima naredio: 'Vjerujte u Mene i Poslanika Moga!' – oni su odgovorili: 'Vjerujemo, a Ti budi svjedok da smo mi muslimani.''* (El-Maide, 111) On Uzvišeni, također, kaže: *'Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi...'* (El-Maide, 44) O Belkisi govori da je ona kazala: *''Gospodaru moj,' – uzviknu ona – 'ja sam se prema sebi ogriješila i u društvu sa Sulejmanom predajem se Allahu, Gospodaru svjetova!''* (En-Neml, 44) Islam podrazumijeva predanost jedino Allahu. Onaj koji se pored Allaha poklanja nekom drugom jeste mnogobožac. Onaj koji Allahu druga pripisuje je nevjernik, kao što je nevjernik i onaj koji mu se iz oholosti ne klanja. Predanost samo Njemu podrazumijeva klanjanje samo Njemu Jedinom, pokornost samo Njemu. Ovo je vjera islam mimo koje drugu vjeru Allah ne prihvata. To znači da Mu se treba uvijek povinovati u onome što u datom trenutku naredi – i onda kada je naredio da kibla bude u pravcu Kubbetus-sahre (Mesdžidul-aksa)

i onda potom kada je naredio da to bude Kaba. Vjera je poslušnost i pokornost Njemu pri obje naredbe."

Šejh Omer El-Eškar, rahimehullahu, kaže: "Sve objave sa kojima su vjerovjesnici dolazili spuštene su od strane Allaha Sveznajućeg, Mudrog. Time predstavljaju jedan put koji slijede i oni prije i oni poslije. Na osnovu kur'anskog prikaza poslaničke misije, mi možemo zaključiti da je vjera u koju su pozivali svi poslanici – islam: *'Allahu je prava vjera jedino – islam...'* (Ali Imran, 19) Imenica *islam* u jeziku Kur'ana ne predstavlja ime zasebne vjere; ona predstavlja ime zajedničke vjere u koju su pozivali svi vjerovjesnici. Nuh je govorio narodu svome: *'... meni je naređeno da budem musliman.'* (Junus, 72) Islam je vjera koju je Allah naredio praocu vjerovjesnika Ibrahimu*: 'Kada mu je Gospodar njegov rekao: 'Budi poslušan!' – on je odgovorio: 'Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!''* (El-Bekare, 131) Tako su i Ibrahim i Jakub svojim sinovima u emanet ostavili: *'... i nipošto ne umirite drugačije nego kao muslimani!'* (El-Bekare, 132) Jakubovi sinovi su ocu svome odgovorili: *''Klanjat ćemo se' – odgovorili su – 'Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima i Ismaila i Ishaka, Bogu jednome, i mi se Njemu pokoravamo!''* (El-Bekare, 133) Musa je svom narodu govorio: *'O narode moj, ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!'* (Junus, 84) Učenici su Isau govorili: *'... mi u Allaha vjerujemo, a ti budi svjedok da smo mi poslušni Njemu.'* (Ali Imran, 52) A kada je jedna skupina sljedbenika knjige čula Kur'an, reče: *'... govore: 'Mi vjerujemo u nj, on je istina od Gospodara našeg, mi smo i prije bili muslimani.''* (El-Kasas, 53) Islam je, dakle, zajednička vjera svih vjerovjesnika i njihovih sljedbenika, još od najdavnijih vremena do vremena Muhammedovog poslanstva."[172]

3. Prvo vjerovanje na zemlji je monoteizam

Ova činjenica jasno ukazuje na to da je prvo vjerovanje na zemlji bilo islam, koji se temelji na jednoći Allaha, Jedinog Gospodara i

[172] *Er-rusulu ver-risalat*, Omer Sulejman El-Eškar, Mektebetul-fellah, Liban, Darunnefais, Kuvajt, 1410. god. po H. / 1989. god., str. 243.

Upravitelja, a o tome smo govorili u dijelu pod naslovom *Početak stvaranja i stvaranje Adema, alejhis-selam*, kao i u knjizi *Nuh, alejhis-selam, vet-tufanul-azimu.*

Nepobitni dokazi, jasni pokazatelji, neosporni argumenti pobijaju tvrdnje koje dolaze od strane naučnika iz oblasti nauke o religiji i evolucionista da monoteizam pripada kasnijoj fazi religija kojoj su prethodile razne faze dualizma i politeizma, obožavanje prirodnih sila, obožavanje duhova, obožavanje zvijezda i drugo, što navode ove tendenciozne studije koje počivaju na historijskim, psihološkim i određenim političkim faktorima koji za cilj imaju opovrgavanje apsolutne istine nebeskih vjera, Objave i poslanica od strane Allaha, te dokaza da su vjere nastale od čovjeka i da su se u skladu sa tim, kroz vrijeme, razvijale uporedo sa razvojem ljudske misli.[173]

Budući da se da zaključiti da je misija svih vjerovjesnika, alejhimus-selam, zajednička i da predstavlja pozivanje u ibadet Allahu Uzvišenom i monoteizam, obuhvativši time jednoću Stvoritelja i pokornost njemu, ona zapravo znači izbavljenje ljudi iz pokornosti i obožavanja nečega drugog u sveobuhvatno klanjanje jedino Allahu. Nije dovoljno da ljudi samo jezikom posvjedoče jednoću Stvoritelja ili da se samo prilikom spoljašnjih vjerskih obreda okreću Allahu, a da im srca i izvori učenja i zakonodavstava budu vezani za nešto drugo mimo Allaha Uzvišenog.

Značaj poslanika kroz njihove poslanice i misiju obuhvatniji je od tog uskog smisla monoteizma i imana, jer, da pozivanje u monoteizam predstavlja tako uzak smisao, ne bi vrijedile truda velike žrtve i svi napori koje su uložili Allahovi vjerovjesnici i poslanici, mir i spas neka je na njih.[174]

4. Misija vjerovjesnika i poslanika je jedinstvena i iskrena

Pred nama je vječita, jedinstvena misija na jeziku svakog poslanika. Svaka poslanica je u sebi sadržavala pozivanje u pokornost i klanjanje

---

[173] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (1882/3).

[174] *Vekafatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (45/3).

jedino Allahu, predočena kur'anskim iskazom o svakom poslaniku: *"O narode moj, Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate."* Izraz *ibadet* uvijek tumačimo kao sveobuhvatni sud koji pripada jedino Allahu, po svakom pitanju vezanom kako za dunjaluk, tako i za ahiret. Ovo značenje izvedeno je iz glagola koji u osnovi glasi *a'bede*, što znači: *biti dužnik, biti odan, poslušan*. Kur'anska upotreba ovog termina ne odnosi se samo na obavljanje vjerskih obreda, već se njime, od prvog dana kada je u Mekki upotrijebljen, ne pored vjerskih obreda podrazumijeva i to da sveobuhvatni sud u svemu pripada Allahu Jedinom i nikome drugome mimo Njega.

Tevhid uluhijjjeh (ubjeđenje da se postupci i djela Allahovih robova koja su vid približavanja upućuju samo Njemu), tevhid rububijjeh (Allahova jednoća u Njegovim postupcima i djelima), Allahova jednoća u upravljanju, Allahova jednoća u izvorištu vjerozakona, životni pravac, put koji ljudi slijede, sveobuhvatni sud – to je tevhid (monoteizam) radi kojeg su dolazili poslanici i na čijem se putu ulagao sav ovaj trud i podnosile patnje i teškoće kroz vrijeme. Sve je to tako ne zato što je Allahu Uzvišenom to potrebno, On je, slavljen neka je, Neovisan od svjetova, već zato što ljudski život može biti skladan, ispravan, dostojanstven i pristojan samo putem ovog tevhida koji ima utjecaj na svaki segment ljudskog života.[175]

Shodno svemu prethodno rečenom, jasno je da je vjera vjerovjesnika, alejhimus-selam, zajednička i da im je misija jedna – misija islama i izbavljenja ljudi iz pokornosti stvorenjima u pokornost Stvoritelju, iz dunjalučke tjeskobe u njegovo prostranstvo, iz nepravde drugih vjera u pravdu islama, i drugih stvari u kojima su saglasne sve Objave kojima su ljudi pozivani. To su univerzalne vrijednosti koje je Allah usadio u čistu prirodu ljudi, a koje su bile prisutne u svakoj poslanici i na koje su svi poslanici pozivali. Nemoguće ih je mijenjati, uklanjati ili derogirati. Među njima spadaju tevhid, osnove vjere, dobročinstvo prema roditeljima, zabranjivanje zala, nepravde i bespravnog ubijanja, dobročinstvo prema siročadi, pravičnost među ljudima, zabranjivanje

[175] *Fi zilalil-kur'an*, Sejjid Kutb, (1902–1903/3).

oholosti i nadmenosti, nastojanje ka plemenitosti, zabranjivanje lukavstva i izdaje.[176]

5. Saglasnost u prioritetima, raznolikost u sekundarnim stvarima

Izuzimajući temelje vjere i vječite vrijednosti, Allah Uzvišeni je svakom poslaniku dao zaseban vjerozakon koji se odnosi na njegov narod, sveobuhvatan i potpun za to vrijeme. Ti vjerozakoni su se od nekih razlikovali, a sa nekima podudarali, sve dok ih Allah Uzvišeni nije zapečatio sveobuhvatnim i savršenim vjerozakonom koji je objavio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i kojem je zagarantovao vječnost i uspostavljanje reda među stvorenjima, u svakom vremenu i na svakom mjestu dok postoji zemlje i života na njoj. Ovo je smisao riječi Allaha Uzvišenog, Koji kaže: *"... svima vama smo zakon i pravac propisali..."* (El-Maide, 48)[177]

U vezi sa raznolikošću vjerozakona i njihovom zaokruženošću vjerozakonom našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, šejh Abdurrezzak Afifi, rahimehullahu, smatra da u sveobuhvatnu Allahovu milost i blagodati prema Njegovim stvorenjima i Njegovu savršenu mudrost spada to što je vjerozakon svakog Svog poslanika učinio savršenim za sve ono što je njegovom narodu potrebno, njime obuhvatio apsolutno svako njihovo pitanje, uspostavljanje i očuvanje države i njenih vrijednosti, učinio ga idealnim uzorom za sva njihova pitanja, ticala se ona dunjaluka ili ahireta. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Nije bilo nijednog vjerovjesnika prije mene a da nije bio dužan pozivati svoj narod na ono za što je znao da je dobro po njih i odvraćati ih od onoga za što je znao da je loše po njih."[178]

Povrh toga, vjerozakoni su sadržavali ono što upotpunjuje nužnosti, potrebe, unapređenje na najbolji i najispravniji način.

Kako ne bi ostali bez vjerovjesnika, prijašnji narodi su, kad god bi njihov vjerovjesnik preselio, imali vjerovjesnika poslije njega, tako da je

[176] *Vekafatun terbevijjeh fi davil-Kur'anil-kerim*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, (47/3).

[177] *Tefsiru et-Taberi Džamiu'l-bejan fi te'vilil-Kur'an*, Et-Taberi, Daru'l-kutubu'l-i'lmijjeh, Bejrut, 1992. god., (385/10).

[178] *Sahihu Muslim*, Kitabul-imareh, br. (1848).

objave bilo u kontinuitetu, a zakonodavstvo i pravilnici su doživljavali razvoj i napredak, tako da je veliki dio pojedinosti i pravila vezanih za sekundarna pitanja vjerozakona bio privremen, tako da bi propisi kasnijeg vjerozakona derogirali propise prijašnjeg kada bi u tome bilo koristi, u svrhu odgoja i razvitka ummeta, te ispunjenja njihovih potreba s jedne strane ili kazne zbog njihove pokvarenosti ili prkošenja propisima svog Gospodara. Allah Uzvišeni kazuje Isaove, alejhis-selam, riječi, koji je kazao: *"I da potvrdim istinitost Tevrata, objavljenog prije mene, i da vam dopustim nešto što vam je bilo zabranjeno..."* (Ali Imran, 50)

Allah Uzvišeni o Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"... a milost Moja obuhvata sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvraćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji budu u njega vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli."* (El-Araf, 156–157)

Allah Uzvišeni kaže: *"I zbog teškog nasilja jevreja Mi smo im neka lijepa jela zabranili koja su im bila dozvoljena, i zbog toga što su mnoge od Allahova puta odvraćali i zato što su kamatu uzimali, a bilo im je zabranjeno, i zato što su tuđe imetke na nedozvoljen način jeli. A za nevjernike među njima Mi smo kaznu bolnu pripremili."* (En-Nisa', 160–161)

Vjerozakon ummeta Muhammedovog je pečat svim vjerozakonima, njegov dostavljač je pečat svim vjerovjesnicima, alejhimus-selam. Poslije njega, vjerovjesnika više biti neće. Allah Uzvišeni je odredio iz Svoje mudrosti da njegov vjerozakon bude trajan sve do Sudnjeg dana, da bude garancija svakoj vjerskoj i dunjalučkoj dobrobiti, da reguliše različite životne aspekte, isključivši potrebu za bilo čime mimo njega za svaku stvar i pitanje čovječanstva, ma koliko ono trajalo, bez obzira na

njegove kulturološke i civilizacijske različitosti, pametne ili apsurdne ideje, snagu ili slabost, bogatstvo ili siromaštvo.[179]

Peto: Značaj kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, u Kur'ani-kerimu

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, je najduže kur'ansko kazivanje, poslije kazivanja o Musau, alejhis-selam, i ono premašuje jedan džuz (trideseti dio Kur'ana). Spuštanje ajeta o tome je počelo u ranom mekanskom periodu i trajalo je do kasnog medinskog perioda. Ovo znači da kazivanje o Ibrahimu, koje je zauzelo ovako veliki dio plemenitog Kur'ana i ovako dug vremenski period spuštanja Objave, ima veliki značaj za realizaciju kur'anskih ciljeva i intencija.[180] Neke od njih ćemo navesti u narednim poglavljima.

1. Ibrahim, alejhis-selam, kao uzor ljudima

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, otkriva osobenosti uzorite ličnosti, koja predstavlja najbolji uzor u pridržavanju islama. Allah Uzvišeni kaže: *"Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!"* (El-Bekare, 124) Allah Uzvišeni kaže: *"Ibrahim je bio primjer čestitosti, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije druge smatrao Allahu ravnim."* (En-Nahl, 120) Uzvišeni kaže: *"I Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao."* (En-Nedžm, 37)

Ibrahim, alejhis-selam, je postao simbol monoteizma u njegovo i sva druga vremena. Allah Uzvišeni kaže: *"On učini riječi tevhida trajnim za potomstvo svoje, da bi se dozvali."* (Ez-Zuhruf, 28) Ibrahim, alejhis-selam, je ovo sinovima i potomcima svojim u emanet ostavio i oni su mu se na to odazvali, ustrajući na dostavljanju Allahove riječi potonjim generacijama. Riječi tevhida *la ilahe illallah / nema boga sem Allaha,* promicale su neprekidno od Ibrahima preko poslanika poslije njega, sve do posljednjeg njegovog potomka od Ismaila, alejhis-selam, i njemu

[179] *El-hikmetu min irsalir-rusuli*, Abdurrezzak Afifi, Darus-samii' lin-nešr vet-tevzi', Rijad, Es-Suudijjeh, 1420. god. po H. / 1999. god., str. 30–32.

[180] *Kissatu Ibrahime fil-Kuranil-Kerim*, Ishak Muhammed Hamdani El-Bedarin, Risaletu madžistor, Kullijetud-dirasatil-u'lja, El-džamiatul-erdenijjeh, Oman, 1992. god., str. 15.

najsličnijeg Muhammeda, Pečata poslanika, koji je pozivao u tevhid i ibadet jedino Allahu Uzvišenom, te borbu protiv svih vidova i oblika nevjerstva i višeboštva.[181]

2. Čisti monoteizam

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, ističe da je vjera svih vjerovjesnika bila čisti monoteizam, od Ibrahima, alejhis-selam, do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ovo dodatno učvršćuje muslimane da vjeruju da je njihova vjera najbolja vjera. Allah Uzvišeni kaže: *"... u vjeri pretka vašeg Ibrahima..."* (El-Hadž, 78) Uzvišeni kaže: *"Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineći još i dobra djela, i koji slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu?..."* (En-Nisa', 125) Allah Uzvišeni kaže: *"To je jedino prava vjera..."* (Jusuf, 40)

Ovo kazivanje, također, jasno ukazuje na to da svakim skretanjem sa čistog tevhida čovjek gubi svoju vezu sa vjerovjesnicima. Ibrahim, alejhis-selam, se odrekao svog oca onda kada se on okrenuo od vjere tevhida: *"A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao..."* (Et-Tevbe, 114) Pa, šta je tek sa onima iz potonjih generacija koji se od Ibrahimove, alejhis-selam, vjere odmeću?![182]

Tako je kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, odgovor svakome ko skreće s vjere tevhida, kao što su to nevjernici Arapi, jevreji i kršćani, oni koji su se okrenuli od Musaove i Isaove, alejhimas-selam, poslanice i iskoristili vjeru za pripisivanje svetosti poslanicima zbog predvođenja čovječanstvom.

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, precizira da ovakvi nisu vjere Ibrahimove i da nikakve veze sa njim, alejhis-selam, nemaju jer su istinski Ibrahimovi nasljednici zapravo samo nasljednici njegove vjere. Allah Uzvišeni kaže: *"Ibrahimu su od ljudi najbliži oni koji su ga slijedili..."* (Ali Imran, 68)

---

[181] Ibid, str. 16.

[182] *Kissatu Ibrahime fil-Kuranil-Kerim*, Ishak Muhammed Hamdani El-Bedarin, str. 16.

3. Duboka veza između Ibrahima, alejhis-selam, i muslimana

Ovo kazivanje produbljuje vezu između Ibrahima, alejhis-selam, i muslimana sljedbenika Pečata vjerovjesnika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ibrahim se u Kur'anu spominje 69 puta kroz 15 sura i mekanskih i medinskih, a prizor kazivanja o njemu proteže se kroz 17 džuzova. To znači da spomen Ibrahima, alejhis-selam, treba uvijek biti na umu muslimanu i da musliman treba uvijek da ga se sjeća, jer on predstavlja jedan od simbola tevhida, jedan od simbola islama i uzor svim muslimanima. Dio u kazivanju o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Ena'm odnosi se na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u kome stoji: *"Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put..."* (El-Ena'm, 90) Ovo je ustvari ono na što se aludira u riječima Uzvišenog, Koji kaže: *"Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik."* (Merjem, 41)

U svrhu isticanja značenja ovoga, na početku propisanih i dobrovoljnih namaza mi se okrećemo u pravcu časne Kabe, koju je sagradio Ibrahim, alejhis-selam, a na kraju namaza, na posljednjem sjedenju završavamo čuvenom dovom (salavat Ibrahimov). Također, u svrhu isticanja značenja ovoga, na početku obreda hadža neophodno je obući ihrame, koji predstavljaju telbiju: *Lebbejkelllahumme lebbejk... / Odazivamo Ti se, Gospodaru, odazivamo Ti se...*[183] kao odgovor na ezan (glasan poziv, oglašavanje) kojim je Ibrahim, alejhis-selam, pozivao na hadž, kako mu je to Allah Uzvišeni naredio: *"I oglasi ljudima hadž!"* (El-Hadž, 27)

I na kraju je neophodno obaviti oprosni tavaf oko časne Kabe, koju je sagradio Ibrahim, alejhis-selam.

Pored ovih postoje i drugi obredi hadža koji nas podsjećaju na Ibrahima i sina njegovog Ismaila, alejhimas-selam, i njegovu suprugu Hadžeru, kao što je saj (trčanje) od Safe do Merve, bunar Zemzem, Mekamu Ibrahime, kurban na koji se odnosi priča o velikoj žrtvi i drugo.

[183] Tekst telbije glasi: Lebbejkellahumme lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejk, inel-hamde ven-ni'mete leke vel-mulk, la šerike leke! / Odazivamo Ti se, Gospodaru, odazivamo, odazivamo Ti Se Tebi Koji sudruga nemaš, odazivamo Ti se, hvala, blagodati i vlast pripadaju Tebi, Ti sudruga nemaš.

Prenosi se od Ibn Mesu'da, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "U noći Isra'a susreo sam Ibrahima, alejhis-selam, i on mi rekao je: 'O, Muhammede, prenesi od mene selam svome ummetu, i obavijesti ga da je u džennetu dobra i lijepa zemlja, kao i pitka voda; da je on prostrana nizija, i da je njegovo sjemenje (kojim se sije): 'Subhanallahi, vel-hamdu lillahi, ve la ilahe illallahu, vallahu ekber! / Slavljen je Allah, sva hvala pripada Allahu, nema drugog Boga osim Allaha i Allah je najveći.'"[184]

4. Osobenosti meleka i njihova zaduženja

Kazivanje o Ibrahimu El-Halilu, alejhis-selam, nam otkriva neke od osobenosti i zaduženja meleka, a vjerovanje u meleke je jedan od stubova islamske vjere. Te osobenosti su vidljive u prizoru o Ibrahimovim gostima, melekima, Allahovim izaslanicima, koji su došli donijeti Ibrahimu radosnu vijest o učenom dječaku Ishaku, a poslije njega Jakubu, alejhis-selam. Tu se jasno ukazuje da meleki ne jedu i ne piju, te da imaju sposobnost preobraženja u ljudski lik, da su oni plemeniti robovi, ne iskazuju neposlušnost u onome što im Allah naredi, rade ono što im je naređeno itd.

5. Važnost razgovora i hidžre u misiji pozivanja Allahu

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, nam donosi vrijedna Ibrahimova iskustva u oblasti razgovora i pozivanja Allahu, te izvršavanje Njegovih naredbi. On je predstavljao uzor, od svog djetinjstva pa do starosti. Također nam donosi priču o onima koje je Ibrahim, alejhis-selam, odgojio, kao što su njegova supruga i njegovi sinovi. Ovo kazivanje ističe blagoslovljenost ove porodice i to da ona predstavlja školu islamskog odgoja, od čijeg programa se nikada ne možemo odreći kada je u pitanju bilo kakav islamski odgoj. Odlika svih ovih iskustava je to što su ona iskreno radi Plemenitog Allaha, proistekla iz čvrstog vjerovanja. Njihove odlike su, također, što su se zbivala u različitim zemljama i u različitim okolinama, a pripadaju jednoj ličnosti, uzoru muslimana. Na

[184] *Kissatu Ibrahime fil-Kuranil-Kerim*, Ishak Muhammed Hamdani El-Bedarin, str. 17.

ovaj način kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, osvješćuje muslimane i nudi im iskustvo u više sfera.

6. Veza između muslimana i Bejtul-makdisa

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, produbljuje vezu između muslimana i Bejtul-makdisa i čini ga neodvojivim dijelom vjerovanja muslimana. Ibrahim se odselio iz Iraka u Bejtul-makdis i okolinu, te se tu nastanio. Tu je živio, tu je preselio i tu je ukopan, njegov mezar je u gradu El-Halil. Iz Palestine je Ibrahim, alejhis-selam, odlazio u Egipat, Hidžaz i druge zemlje, a najčešće je iz Palestine išao u svetu Meku radi posjete svom sinu i supruzi i radi obavljanja hadža i njegovih obreda što mu je Allah Uzvišeni naredio. Ta česta Ibrahimova, alejhis-selam, putovanja osnažila su vezu između Mesdžidul-harama i Mesdžidul-akse, čime je to postalo apsolutno neodvojiv i neotuđiv dio vjerovanja muslimana.

Događaj Isra i Mi'radža je druga potvrda ovoj sprezi, čemu se još dodatno daje na značaj to što su se muslimani nekoliko mjeseci prilikom molitve okretali u pravcu Mesdžidul-akse, a zatim Omerovo, radijallahu anhu, osvajanje Bejtul-makdisa, čije je ključeve lično došao preuzeti. Sve ovo potvrđuje važnost Bejtul-makdisa u vjerničkim dušama. Tako kazivanje o Ibrahimu ustanovljava da povezanost muslimana sa Bejtul-makdisom seže u daleku prošlost i ljudsku povijest još od Ibrahima, alejhis-selam.[185]

7. Dokaz da je plemeniti Kur'an od Allaha

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, donosi dokaze da je plemeniti Kur'an od Sveznajućeg Allaha.

Nepostojanje kontradiktornosti u prizorima kazivanja o Ibrahimu, uprkos različitim surama u kojima se spominje i uprkos različitim periodima u kojima su objavljivane, jedan je od čvrstih dokaza i jasno ukazuje da je plemeniti Kur'an od Allaha, kao što on Uzvišeni kaže: *"Da je on od nekog drugog, a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge protivrječnosti."* (En-Nisa', 82)

---

[185] *Kissatu Ibrahime fil-Kuranil-Kerim*, Ishak Muhammed Hamdani El-Bedarin, str. 19.

Zadivljujuća dosljednost između svakog prizora kazivanja o Ibrahimu, i sure u kojoj se spominje s aspekta teme i konteksta, dokaz je da je Kur'ani-kerim od Allaha, jer je takva dosljednost primjer nadnaravnosti.

U svršetke kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, spada: *"'I oglasi ljudima hadž!' – dolazit će ti pješke i na kamilama iznurenim; dolazit će iz mjesta dalekih."* (El-Hadž, 27) Ovo je jedan od posljednjih prizora Ibrahimovog, alejhis-selam, života, a može biti umjetnički svršetak priče jer je snažan i utjecajan i maštu čini neprestano zauzetom poslije "zatvaranja zavjese". Ovo je primjer nadnaravnosti, kojim se potvrđuje da je Kur'an od Allaha. Također, i ono što se zaključuje na samom kraju potvrđuje da je Kur'an od Allaha: Ko je Onaj Koji je Ibrahimov glas poziva predočio svim ljudima, pa su oni, odazivajući mu se, dolazili obavljati hadž i umru iz mjesta dalekih? Naravno, to je Allah, slavljen i hvaljen neka je. To je dokaz da je Kur'an od Allaha.[186]

8. Korist Allahovih propisa i lijepo ophođenje prema njima

Kazivanje o Ibrahimu iznosi neke propise i zakonitosti. Utjerivanje u laž poslanika i njihova izloženost iskušenjima jeste pravilo i zakon. To što za bilo kakvu žrtvu na Allahovom putu slijedi nadoknada i na dunjaluku i na ahiretu također predstavlja pravilo. Uspjeh i pobjeda na zemlji dolaze samo poslije iskušenja, truda i patnje.

Naposljetku, ovih osam tačaka o značaju kazivanja o Ibrahimu u Kur'ani-kerimu spomenute su primjera radi, nipošto ne ograničavajući, jer svaki prizor kur'anskog kazivanja dolazi na mjesto kako bi bio lijek za određeno stanje sadašnjeg života i ostvario više ciljeva i intencija.[187]

Šesto: Mudrost u poretku prizora kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, kroz više sura

Prizori kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, raspoređeni su u velikom broju i mekanskih i medinskih sura. Ovakav poredak nije uzaludan već je mudar i ciljan. Spomenut ćemo tri mudrosti.

---

[186] Ibid, str. 19.

[187] Ibid, str. 19.

1. Svaki od prozora kazivanja o Ibrahimu može biti zasebna priča sa odgovarajućom poukom

Ovo je razlog zbog kojega su prizori ovog kazivanja na ovaj način rasuti Kur'ani-kerimom, dok kazivanje o Jusufu, alejhis-selam, nalazimo sabrano u jednoj suri, jer su njegovi prizori isprepletani i, kako bi se sačuvala tematska cjelina sure, nemoguće ih je odvojiti.

2. Svaki od prizora kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, je potpuno usklađen sa kontekstom u kome dolazi i s aspekta teme i s aspekta općenitih okolnosti

Tako, naprimjer, u mekanskim surama nailazimo na prizore koji imaju snažnu vezu sa tamošnjim islamskim prilikama, kao što je razgovor Ibrahima sa svojim ocem i svojim narodom, kojim hoće obezvrijediti klanjanje kipovima i obožavanje planeta i zvijezda, a dokazati da je tevhid vjera svih vjerovjesnika. Ovo zapravo znači da je vjera Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, ustvari vjera Ibrahimova, alejhis-selam, i time predstavlja odgovor Arapima u Meki, koji su tvrdili za sebe da su na vjeri Ibrahimovoj, a obožavali su, mimo Allaha, kumire, zvijezde, planete, a istovremeno se borili protiv vjere Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem.

Također, nailazimo na to da prizori iz medinskih sura imaju povezanost sa novim prilikama, kao što su nesuglasice među sljedbenicima religija oko Ibrahimovih nasljednika, izgradnje Kuće, oglašavanje hadža, čime se dokazuje da su Ibrahimovi nasljednici nasljednici po vjeri, a ne po srodstvu i krvi. Ibrahim se odrekao svog najrođenijeg, odrekao se svog oca Azera, čim se uvjerio u njegovo nevjerstvo: *"A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv."* (Et-Tevbe, 114) Shodno tome, Ibrahim se odrekao svih onih koji nastoje prisvojiti ga, kao što su jevreji, kršćani i idolopoklonici: *"Ibrahim nije bio ni jevrej ni kršćanin, već pravi vjernik, vjerovao je u Boga jednoga i nije bio idolopoklonik."* (Ali Imran, 67)

3. Svaki od prizora kazivanja o Ibrahimu ukazuje na to da je Ibrahim najbolji uzor i primjer

Rasutost prizora kazivanja o Ibrahimu kroz Kur'an'i-kerim ukazuje na to da Ibrahim, alejhis-selam, kao simbol pozivanja na tevhid i pokornost samo Allahu i borbu protiv idolopoklonstva i nevjerstva, i upućivač na put istine, treba uvijek biti na umu muslimanu, jer predstavlja ideal, najbolji uzor i primjer. Na ovo aludiraju riječi Allaha Uzvišenog: *"Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik."* (Merjem, 41) Iz ovoga se zaključuje da se tačne i pouzdane informacije u vezi sa Ibrahimom nalaze u Kur'an'i-kerimu.[188]

Pored ovoga je nesumnjivo ono što je došlo u vjerodostojnim predajama od našeg vjerovjesnika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, čime se rasvjetljava kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam.

Ibrahimu, alejhis-selam, pripada posebno mjesto kod sljedbenika knjige, kršćana ili jevreja, i onih koji su bivstvovali na Arapskom poluotoku, bilo u svrhu različitih materijalnih i trgovačkih potreba, kao što je bio slučaj kod jevreja, bilo da je to kroz entitete i velike države koje su ispovijedale kršćanstvo i bile u susjedstvu, kao što su to Bizantija i Abesinija. Odabir Ibrahima je imao svoje duboke korijene, ne samo zbog arapskog porijekla, već i zbog povezanosti među narodima, a posebno sljedbenika knjige, koji su sebe smatrali boljima u odnosu na ostale nepismene narode kojima su Arapi pripadali.[189]

Ne zaboravimo da Arapi svoje porijeklo vežu za Ibrahima, alejhis-selam, preko njegovog sina Ismaila, alejhis-selam, koji je sa svojim ocem učestvovao u izgradnji Kabe, mjesta koje su Arapi hodočastili kroz historiju. Rodoslov je kod Arapa bio od izuzetne važnosti, dotle da onoga koji nema lozu nisu smatrali Arapom. Iz tog razloga je kur'anski tekst posvećen životopisu njihovog glavnog pretka Ibrahima, alejhis-selam, kako bi istakao suštinu tevhida, pokornosti jedino Allahu i pozivanja u veličanstveni islam.

---

[188] *Kissatu Ibrahime fil-Kuranil-Kerim*, Ishak Muhammed Hamdani El-Bedarin, str. 21.

[189] *El-busletul-kur'anijjeh*, Ahmed Hajri El-U'mri, Darul-fikri lit-tibaa'ti ven-nešr, Dimeška, 2005. god., str. 56–57.

S aspekta tačnosti, ispravnosti i potpune istine, daleke od iskrivljenosti i krivotvorenja, kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u Kur'an'i-kerimu je autentično, i kao takvo ne postoji ni u Tori ni u Jevanđeljima, što ga čini još uzvišenijim i čvršćim kroz nadnaravni kur'anski tekst, Knjigu Dragog Allaha: *"Laž joj je strana, bilo s koje strane, ona je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga."* (Fussilet, 42)

Zato Ibrahim El-Halil, alejhis-selam, u kur'anskom govoru zauzima posebno mjesto i o njemu Allah Uzvišeni kaže:

"Ibrahim je bio primjer čestitosti, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije druge smatrao Allahu ravnim." (En-Nahl, 120)

"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali." (El-Enbija', 51)

"Divan uzor za vas je Ibrahim i oni koji su uz njega bili..." (El-Mumtehine, 4)

"A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!'" (El-Bekare, 124)

"Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe..." (El-Bekare, 130)

"Reci: 'Allah govori istinu! Zato slijedite vjeru Ibrahimovu, pravog vjernika, koji nije bio od onih koji Allahu druge smatraju ravnim.'" (Ali Imran, 95)

Ibrahim, alejhis-selam, je Allahov prijatelj, otac vjerovjesnika, graditelj časne Kabe, koga su krasile veličanstvene osobine, o kojima će, s Allahovom dozvolom, biti riječi kasnije.

Sedmo: Mjesta na kojima se Ibrahim, alejhis-selam, spominje u Kur'anu

Kur'anski ajeti govore o životopisu Ibrahima El-Halila, alejhis-selam, i njegovom životu na više mjesta i u više sura. On je predvodnik ljudi, Allahov poslanik i Njegov vjerovjesnik. Na njegovom životnom putu puno je pouka i poruka koje ukazuju na pravi, ispravni put i pravu vjeru kod Gospodara svjetova.

1. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri El-Bekare

U suri El-Bekare ovo kazivanje je spomenuto na tri mjesta.

Prvo mjesto jeste od 124. do 141. ajeta u ovoj suri, gdje se govori o Ibrahimovom predvodništvu ljudi i potomaka njegovih, o Mekami Ibrahimu, mjestu na kome se klanja u blizini Kabe, o dovi Ibrahima i Ismaila, koju su upućivali dok su gradili Allahovu Kuću, o vjeri Ibrahima koji je islam ispovijedao, o njegovom emanetu sinovima da budu muslimani i da samo kao muslimani umiru. Također, ovi ajeti prigovaraju jevrejima i kršćanima koji tvrde da slijede Ibrahima, i jasno ukazuju na to da su Ibrahim El-Halil, alejhis-selam, i svi Allahovi poslanici sljedbenici monoteizma. Ovi ajeti opovrgavaju dokaze i ono o čemu se jevreji i kršćani raspravljaju u vezi sa Ibrahimom, istakavši da Ibrahim i poslanici poslije njega nisu ni jevreji ni kršćani, već muslimani, te da Ibrahim, alejhis-selam, ne pripada ni jevrejima ni kršćanima.

Drugo mjesto jeste 258. ajet ove sure, u kojem se govori o Ibrahimovom, alejhis-selam, suočenju sa nepravednim vladarem, koji je sebe smatrao božanstvom. Ibrahim ga je, istakavši da je Allah Onaj Koji život i smrt daje, pozvao na pokaže svoju sposobnost da oživi i usmrti, izazvao ga je da promijeni putanju Sunca i učini da ono sa zapada izađe, čime je zbunio tog vladara nevjernika.

Treće mjesto je 260. ajet ove sure, u kojem se govori da je Ibrahim, alejhis-selam, tražio od svog Gospodara da mu pokaže kako oživljava mrtve, ali ne zato što je on posumnjao u Allahovu moć, već da mu se srce smiri. Zatim je uzeo četiri ptice, isjekao ih i na razne brežuljke stavio pojedine komade njih, a onda ih pozvao, pa mu one sve odjednom dođoše.[190]

2. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri Ali Imran

Sura Ali Imran govori o suštini Ibrahimovog rodoslova i suštini vjere koju je ispovijedao. U njoj se govori o raspravi jevreja i kršćana i idolopoklonika i stavlja do znanja da oni nikakve veze nemaju sa Ibrahimom, alejhis-selam.

---

[190] *El-Kasasul-Kuranijjeh ardul-vekaii' ve tahlil ahdas*, Salah El-Halidi, (305/1).

Ajeti ove sure govore o Allahovom odabiru Ibrahimove i Imranove porodice u odnosu na ostali svijet (33. ajet). Također, ajeti ove sure demantuju Ibrahimovu pripadnost jevrejima i kršćanima (65. ajet). Ova sura jasno ukazuje da je on bio pravi vjernik, a ne jevrej, kršćanin niti idolopoklonik (67. ajet). Zaključeno je da su najbliži Ibrahimu oni koji vjeruju u njega iz naroda njegovog, zatim Muhammed, sallallahu alejhi ve selem, i njegov umet (68. ajet).

U ajetima ove sure se jevrejima i kršćanima naređuje da slijede Ibrahimovu vjeru i da ispovijedaju islam. Ovdje se govori o Ibrahimovoj, alejhis-selam, izgradnji Kabe kao prvog hrama koji je na zemlji nastao u svrhu ibadeta Allahu. Spominje se Mekamu Ibrahim kod Bejtul-harama, naređuje se muslimanima hodočašće Kabe i obavljanje namaza na Mekami Ibrahimu, mjestu na kojem je stajao Ibrahim (95–97. ajet).[191]

3. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri El-Ena'm

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, se u suri El-Ena'm nalazi od 74. do 86. ajeta.

Ajeti ove sure donose dio razgovora između Ibrahima, alejhis-selam, i njegovog oca, kome je Ibrahim poricao pokornost bilo čemu mimo Allaha. Zatim, ajeti govore o raspravi između Ibrahima i njegovog naroda kada im je, shodno dijalektičkoj logici, obezvrijedio obožavanje zvijezda, obznanio im svoje vjerovanje u Allaha i odricanje od onoga čemu se oni klanjaju. Zatim se u ovim ajetima govori o vjerovjesnicima od njegovih potomaka, a naposljetku i o suštini Ibrahimove vjere, koji je bio pravi vjernik (116. ajet).

4. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri Hud

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, se u suri Hud nalazi od 69. do 76. ajeta. Ovi ajeti govore o dolasku meleka u ljudskom liku kod Ibrahima, alejhis-selam, koji ih nije poznavao, o njihovom nekonzumiranju hrane koja im je ponuđena jer su meleki, o radosnoj vijesti Ibrahimu i njegovoj supruzi Sari za Ishaka, o njihovom odgovoru na Sarino iznenađenje i čuđenje, zatim o njihovoj obavijesti Ibrahimu da će uništiti

[191] *El-Kasasul-Kuranijjeh ardul-vekaii' ve tahlil ahdas*, Salah El-Halidi, (306/1).

Lutov nevjernički narod. Ovi ajeti nas također upoznaju sa suštinom Ibrahimove ličnosti, koja se uklapa u svaki dio i prizor kazivanja o njemu: *"Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan."* (Hud, 75)

5. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri Ibrahim

Sura Ibrahim, koja nosi ime po njemu, donosi jedan prizor iz kazivanja o Ibrahimu od 35. do 41. ajeta. Ovi ajeti govore o tome kako je Ibrahim, alejhis-selam, ostavio svog sina Ismaila i njegovu majku u sušnoj dolini Hidžaz. Oni, također, govore o Ibrahimovim molitvama svome Gospodaru da okupi ljude oko njih dvoje, da ih opskrbi i sačuva i njega i njegove potomke od idolopoklonstva. Na kraju, ovi ajeti govore o Ibrahimovoj zahvalnosti Allahu na blagodatima koje mu je dao, a između ostalog, na blagodati Ismaila i Ishaka, alejhimus-selam.[192]

6. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri El-Hidžr

Ibrahim, alejhis-selam, se spominje u suri El-Hidžr od 51. do 60. ajeta koji govore o dolasku meleka u ljudskom liku kod njega, o njihovoj radosnoj vijesti za njega i njihovom zaduženju da unište Lutov narod.

7. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri Merjem

U ovoj suri se od 41. do 50. ajeta govori o Ibrahimu, alejhis-selam. Ovi ajeti kazuju o Ibrahimovom pozivanju svog oca da povjeruje u Allaha i prihvati Allahovu vjeru. Također se ovdje govori o odbijanju njegovog oca da prihvati ovaj poziv, o Ibrahimovoj, alejhis-selam, odvojenosti od svog naroda, o Allahovoj blagodati kojom ga je obasuo podarivši mu Ishaka, a potom Jakuba, alejhimus-selam.

8. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri El-Enbija'

U ovoj suri se Ibrahim, alejhis-selam, spominje od 51. do 73. ajeta. Ovi ajeti govore o Ibrahimovom, alejhis-selam, osporavanju obožavanja nečeg drugog mimo Allaha od strane njegovog oca i naroda; o Ibrahimovom pozivu upućenom njima da povjeruju u Allaha; o Ibrahimovom razbijanju njihovih kipova; o presudi za njega pred očima ljudi; o Ibrahimovom uspjehu; o Ibrahimovim dokazima protiv njih; o vatri koju

[192] *El-Kasasul-Kuranijjeh ardul-vekaii' ve tahlil ahdas*, Salah El-Halidi, (307/1).

su naložili kako bi ga spalili pošto su poraženi pred dokazom njegovim; o tome kako ga je Allah spasio u vatri; o njegovom odlasku sa Lutom u Svetu zemlju, Palestinu; o Allahovoj blagodati da ga počasti Ishakom, a poslije njega Jakubom, alejhimus-selam.

9. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri El-Hadž

U ovoj suri se Ibrahim, alejhis-selam, spominje od 26. do 29. ajeta, gdje je prikazan dio kazivanja o njemu, koji odgovara tematici ove sure, tj. hadžu, njegovim obredima, Bejtul-haramu, kurbanima.

Ajeti iz ove sure govore o Ibrahimovoj, alejhis-selam, izgradnji Kabe, o njenoj pripremi i čišćenju za ibadet, o Ibrahimovom oglašavanju hadža, o njegovom pozivanju ljudi da hodočaste Kabu, obave obrede i poštuju Allahove propise.

U posljednjem, 78. ajetu ove sure, nalazi se podsjećanje muslimana na ono što im je Allah stavio u obavezu i pokazatelj njihove povezanosti sa svojim praocem Ibrahimom, alejhis-selam, koji ih je i nazvao muslimanima.

10. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri Eš-Šua'ra

Ova sura govori o Ibrahimu, alejhis-selam, i to od 69. do 89. ajeta. Ovi ajeti kazuju o Ibrahimovom odbacivanju nevjerovanja svog oca i naroda svog; o njegovom pozivanju upućenom njima da uđu u Allahovu vjeru; o njegovom odricanju od svega što obožavaju mimo Allaha; o njegovoj predanosti Allahu; o njegovom poimanju Sudnjeg dana i molitvama njegovim da toga dana bude među spašenima i onima koji su ono što žele postigli.

11. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri El-A'nkebut

Ova sura govori o Ibrahimu, alejhis-selam, od 16. do 27. ajeta. Ovi ajeti govore o Ibrahimovom pozivanju svog naroda da se jedino Allahu klanjaju; o njegovom odbacivanju da se ibadet čini bilo kome mimo Allaha, poslije čega je narodu svome kazivao o nekim Allahovim svojstvima i djelima. Ovi ajeti, također, govore o tome kako se narod Ibrahimov oglušio o njegov lijepi poziv, zaprijetivši mu ubistvom ili

spaljivanjem, o njegovom izbavljenju iz spletke njihove, o njegovoj hidžri sa Lutom u Palestinu, o Allahovoj blagodati koju mu je podario, darujući ga Ishakom, a poslije njega i Jakubom, alejhimus-selam.

12. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri Es-Saffat

Ova sura govori o Ibrahimu, alejhis-selam, od 83. do 113. ajeta. Ovi ajeti govore o Ibrahimovom posjedovanju čistog srca, o njegovom odvraćanju svog naroda od idolopoklonstva, o njegovom razbijanju kipova, o pokušaju njegovog naroda da ga spale, o Allahovom spasu Ibrahima iz vatre, o rođenju Ismaila, o snu u kome je vidio da treba zaklati svog sina, o njegovoj i predanosti sina njegovog Allahu, o radosnoj vijesti za posljednjeg njegovog sina, Ishaka, vjerovjesnika, o Allahovom blagoslovu prema dobročiniteljima, dobrim robovima od potomaka Ishakovih, izuzimajući nepravednike.[193]

13. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri Ez-Zarijat

Ova sura govori o Ibrahimu, alejhis-selam, od 24. do 34. ajeta. U njima se govori o Ibrahimovim gostima, tj. melekima, i njihovoj radosnoj vijesti Ibrahimu i njegovoj supruzi za rođenje Ishaka, o odgovoru na začuđenost i iznenađenje njegove supruge, o njihovom obavještenju Ibrahima da će narod Lutov uništen biti.

14. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u suri El-Mumtehine

Ova sura govori o Ibrahimu, alejhis-selam, od 4. do 6. ajeta. Ovi ajeti kazuju o Ibrahimovom veličanstvenom vjerovanju i vjerovanju njegovih sljedbenika, vjernika, koji su se odrekli svog nevjerničkog naroda i izrazili mu neprijateljstvo sve dok ne povjeruje u Allaha Jedinog; o slijeđenju Ibrahima i njegovih sljedbenika od strane vjernika; o odnosu Ibrahima, alejhis-selam, sa svojim ocem.

Možemo zaključiti da se kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, spominje uzastopno u Kur'an'i-kerimu na više mjesta kako bi se iz njega i njegovih prizora izvukla pouka i poruka svakom vjerniku, počev od sure El-Bekare, a onda Ali Imran, El-Ena'm, Hud, Ibrahim, El-Hidžr,

[193] *El-Kasasul-Kuranijjeh ardul-vekaii' ve tahlil ahdas*, Salah El-Halidi, (309/1).

Merjem, El-Enbija', El-Hadž, Eš-Šua'ra, El-A'nkebut, Es-Saffat, Ez-Zarijat, El-Mumtehine, i drugih.[194]

15. Spominjanje Ibrahima, alejhis-selam, u drugim kur'anskim surama

Ima još sura u kojima se kratko ukazuje na spomen Ibrahima, alejhis-selam, a među njima su:

– Sura En-Nisa', 125. ajet. Njime se izražava pohvala onome ko slijedi Ibrahimovu vjeru i potvrda da je Allah Ibrahima uzeo za prijatelja.

– Sura Et-Tevbe, 114. ajet. U njemu se kazuje o Ibrahimovom, alejhis-selam, traženju oprosta za svog oca, kao i o njegovom odricanju od oca čim mu je postalo jasno da je on Allahov neprijatelj.

– Sura En-Nahl, 120. ajet. U njemu se kazuje da je Ibrahim pravi, iskreni, odani Allahov rob i da nije idolopoklonik, a u 123. ajetu stoji naredba za slijeđenje Ibrahimove, alejhis-selam, vjere.

– Sura Ez-Zuhruf, 26. ajet. U njemu je kazivanje o Ibrahimovom, alejhis-selam, odricanju od svog nevjerničkog naroda.

– Sura El-Hadid, 26. ajet. U njemu je naznaka Nuhovog i Ibrahimovog, alejhimus-selam, vjerovjesništva i vjerovjesništva i poslanstva koje je dato njihovim potomcima.

Također, postoje sure u kojima se Ibrahim, alejhis-selam, spominje u kontekstu Allahovih vjerovjesnika i poslanika ili pohvale nekih njihovih postupaka, a među tim surama su sura Jusuf, El-Ahzab, Sad, Eš-Šura, En-Nedžm, El-Ea'la.[195]

Ibrahim, alejhis-selam, je u Kur'ani-kerimu spomenut 99 puta, u 25 sura i 63 ajeta.[196]

Kur'an ne spominje ni mjesto ni vrijeme rođenja Halilurrahmana, alejhis-selam, niti opisuje njegovo djetinjstvo i odrastanje. Postoje

[194] Ibid, (310/1).

[195] *El-Kasasul-Kuranijjeh ardul-vekaii' ve tahlil ahdas*, Salah El-Halidi, (311/1).

[196] *Risaletul-enbijai min Šua'jb ila Isa*, Umer Ahmed Umer, (181/1).

razilaženja historičara po pitanju mjesta u kome je rođen, a o tome je već bilo riječi.[197]

En-Nesefi navodi da je između Nuha i Ibrahima bilo 2640 godina, dok Es-Sa'lebi navodi da je rođenje Ibrahima bilo 1263 godine poslije potopa, a 3337 godina poslije stvaranja Adema.

Izgleda da su spomenuti datumi iz Tevrata, a oni koje su starije generacije prenosile nisu tačni i ne slažu se jedni sa drugima.[198]

Profesor Abbas Mahmud El-A'kkad, rahimehullahu, je procijenio da je Ibrahim, alejhis-selam, živio između 17. i 20. vijeka prije nove ere, kao što smo to spomenuli i prije, a na što ukazuju arheološka iskopavanja, povijesne knjige i Stari zavjet.[199]

[197] Ibid, (183/1).

[198] *Ibrahimu Ebu'l-enbija'*, Abbas Mahmud El-A'kkad, str. 23, 68, 99, 166, 207, 234.

[199] *El-akidetul-islamijjeh ve esesuha*, Abdurrahman Hasan Habkeneh El-Mejdani, Darul-kalem lit-tibaa'ti ven-nešr, Bejrut, Dimeška, 1979. god., str. 519.

II DIO

KAZIVANJE O IBRAHIMU, ALEJHIS-SELAM, U SURAMA EL-ENA'M, MERJEM, EL-ENBIJA', EŠ-ŠUA'RA', EL-A'NKEBUT, ES-SAFFAT

U ovom dijelu knjige osvrnut ćemo se na period pozivanja Allahu Uzvišenom, vjerovanje u Njega, razgovor Ibrahima sa ocem i svojim narodom, njegove diskusije, jačinu njegovih dokaza, iskušenja, hidžre i nedaće kojima je bio izložen. U ovoj etapi je Allah Ibrahimu ukazao na pravi put, uslijed čega je došao na stepen čvrstog ubjeđenja i svoju pažnju usmjerio na to da svom ocu i narodu u zemlji Iraka ukaže na pravi put.

I POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Ena'm i njegov razgovor sa ocem i narodom svojim o klanjanju zvijezdama i planetama

Allah Uzvišeni kaže: *"A kad Ibrahim reče svome ocu Azeru: 'Zar kumire smatraš bogovima?! Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi.' I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao. I kad nastupi noć, On ugleda zvijezdu i reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, reče: 'Ne volim one koji zalaze!' A kad ugleda Mjesec kako izlazi, reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, on reče: 'Ako me Gospodar moj na Pravi put ne uputi, bit ću, sigurno, jedan od onih koji su zalutali.' A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: 'Ovo je Gospodar moj, ovo je najveće!' – A pošto zađe, on reče: 'Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete! Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge pridružuju!' I narod njegov se s njim raspravljao. 'Zar da se sa mnom raspravljate o Allahu, a On je mene uputio?' – reče on. 'Ja se ne bojim onih koje vi Njemu pridružujete, bit će samo ono što Gospodar moj bude htio. Gospodar moj znanjem Svojim obuhvaća sve. Zašto se ne urazumite? A kako bih se ja bojao onih koje Njemu pridružujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge pridružujete, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao? I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran? Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom ne miješaju; oni će biti na Pravome putu.' To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući. I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo – a Nuha smo još prije uputili – i od potomaka njegovih Davuda, i Sulejmana, i Ejjuba, i Jusufa, i Musaa, i Haruna – eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine – i Zekerijjaa, i Jahjaa, i Isaa, i Iljasa – svi su oni bili dobri – i Ismaila i El-jese'a i Junusa i Luta – i svima smo prednost nad svijetom ostalim dali – i neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu – njih smo odabrali i na*

Pravi put im ukazali. To je Allahovo uputstvo na koje On ukazuje onima kojima hoće od robova Svojih. A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili. To su oni kojima smo Mi knjige i mudrost i vjerovjesništvo dali. Pa ako ovi u to ne vjeruju, Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati. Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put. Reci: 'Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima.'" (El-Ena'm, 74–90)

Ličnosti Ibrahima El-Halila, alejhis-selam, pripada istaknuto mjesto u kur'anskom tekstu. On je središnja ličnost među svim poslanicima koji se spominju u Kur'anu. Možda se ova pažnja njegovoj ličnosti vraća na njegov položaj koji zauzima kod različitih skupina – i idolopoklonici i sljedbenici knjige, jevreji i kršćani, ističu njegov značaj i ponose se povezanošću sa njime.[200]

On je jedna od najvažnijih ličnosti u vjerskoj povijesti, dotle da se paleontologija ni za čiju povijest nije založila kao za istraživanje povijesti Ibrahima, alejhis-selam.[201]

U suri El-Ena'm se nalaze prizori iz kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, vezani za njegovu diskusiju sa obožavaocima planeta, Mjeseca, Sunca. To je u suri El-Ena'm jedino kazivanje kojim se demantuju sumnje i uspostavljaju dokazi protiv idolopoklonika, a i protiv svih onih koji poriču istinu u vezi sa božanstvom i Objavom u svakom vremenu i mjestu. Stoga nije čudno što u ovoj suri nije spomenuto kazivanje ni o jednom poslaniku izuzev kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, jer se ono uklapa u tematiku ove sure, a to je uspostavljanje dokaza jednoće Allaha Uzvišenog i poništenja svega što se mimo Njega obožava. Stoga, kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, spomenuto u suri El-Ena'm ima za cilj uspostavljanje dokaza protiv onih koji se pozivaju na to da slijede Ibrahimovu, alejhis-selam, vjeru, a uz to se kipovima klanjaju i monoteizam osuđuju. Tako kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, otpočinje time što Ibrahim odvraća svog oca od prihvatanja kumira za božanstva,

[200] *Risaletul-enbijai Din vahid ve šerai'u i'ddeh*, Abdurrahman Haleli, Merkez nima' lil-buhus ved-dirasat, Bejrut, 2015. god., str. 73.

[201] Ibid, str. 73

kao što je odvraćao narod svoj od obožavanja bilo čega mimo Allaha Uzvišenog.[202]

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Ena'm prikazuje događaje koji su u skladu sa tematikom ove plemenite sure. Sura El-Ena'm je sura dokaza i argumenata koji idu u prilog ispravne vjere. Kao što smo i prije rekli, kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, je jedino vjerovjesničko kazivanje koje je spomenuto u ovoj suri. U njemu je nepobitni dokaz protiv onih koji su skrenuli sa Ibrahimove, alejhis-selam, vjere, pa u Kuću koju je on sagradio unijeli kipove.

Na kraju ovih plemenitih ajeta, kako nam i sura El-Ena'm kazuje, poslije spominjanja Allahovih vjerovjesnika, alejhimus-selam, nalazimo jasan, dovoljan, potpun i savršen dokaz da su oni ti kojima je Allah dao Knjigu, mudrost i vjerovjesništvo. Neposlušnost su im iz naroda njihovih iskazali samo nevjernici, a bilo je i onih koje je Allah počastio imanom. Vjerovjesnici su oni koje je Allah Uzvišeni uputio da bi se slijedili i ljude usmjeravali.

Moramo primijetiti da postoje mnoga tumačenja u vezi sa shvatanjem Ibrahimovih, alejhis-selam, riječi i ozbiljnosti kada je za svaku zvijezdu kazao: *"Ovo je moj bog."* To je ono čime su, nažalost, ispunjene knjige, a od čega ćemo se mi udaljiti po pitanju tumačenja i objašnjenja ovih plemenitih ajeta. Naime, rekavši: *"Ovo je moj bog"* – Ibrahim, alejhis-selam, je, uz podsmijeh i ironiju, htio prigovoriti svom narodu, a to nije nipošto uradio iz ubjeđenja ili vjerovanja u to.[203]

Zapazit ćemo kako El-Halil, alejhis-selam, postepeno navodi svoj narod na razmišljanje o onome čemu se klanjaju, polagano prelazeći na sve veća božanstva. Tada su ga pratili oni koji su bili sa njim i tri puta zašutjeli kada je kazao: "Ovo je moj bog; Ovo je moj bog; Ovo je moj bog, ono je najveće." Prvi put je pokazao na zvijezdu, drugi put je pokazao na Mjesec, a treći put je pokazao na Sunce. Međutim, svaki put primjećujemo kako im on otkriva nedostatke ovih bogova koji nestaju,

[202] *Kasasul-Kur'anil-kerimi*, Fadl Hasan Abbas, Darun-nefais lin-nešr vet-tevzi', Oman, El-Erden, 1430. god. po H. / 2010. god., str. 289.

[203] *Kasasul-Kur'anil-kerimi*, Fadl Hasan Abbas, str. 191.

pa time ne zaslužuju da budu obožavani. Na diskretan način je svaki put pobio ono što je rekao i na kraju ustanovio da zvijezde, Mjesec i Sunce ne mogu biti božanstva i da im se pored Allaha ne treba klanjati.

Na kraju diskusije, El-Halil, alejhis-selam, obznanjuje da nikakve veze nema sa onim što Allahu kao druga pripisuju, ističe da će obožavati Allaha Jedinog Koji je stvorio nebesa i zemlju, On je Živi, Vječni, nema boga osim Njega, nema Gospodara sem Njega Koji sudruga nema.

Zato, dragi čitaoci, mora se strogo pripaziti da se za našeg predvodnika Ibrahima, alejhis-selam, ne pomisli da je bio zbunjen ili posumnjao u svog Gospodara! Kako se može zbuniti onaj kome je Allah od prije razboritost dao, kao što Allah Uzvišeni i kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."* (El-Enbija', 51)

Kako se kod njega može javiti sumnja, a Allah mu pokazao carstva nebesa i zemlje, pa je njegovo ubjeđenje još čvršće postalo, o čemu se govori u ajetu: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao."* (El-Ena'm, 75)

U djelu *El-bahrul-muhit fit-tefsir* stoje riječi Mudžahida, rahimehullahu, koji kaže: "Otkrivena su Ibrahimu nebesa i zemlja, pa je očima svojim vidio najniža carstva, tj. Allah Uzvišeni je El-Halilu, alejhis-selam, pokazao neke od tajni Svog carstva koje ukazuju na Njegov rububijjet i jednoću, kako bi bio od onih koji s čvrstim ubjeđenjem vjeruju."[204]

Nipošto se ne može pojmiti da se El-Halil Ibrahim, alejhis-selam, zbunio po pitanju akide i da je istinski pomislio za zvijezde, Mjesec ili Sunce da je njegov bog. Ovo je, ustvari, inteligentan put u dokazivanju i logička genijalnost u diskusiji koja obavezuje protivnika na prihvatanje ispravnosti onoga što je rečeno kako bi se iz toga izvukao dokaz za anuliranje protivnika. Najsnažniji dokaz i najčvršći argument jeste da se protivnik, na način koji ga prisiljava, složi sa onim što mu se predstavlja.

Da se Ibrahim, alejhis-selam, nije ni zbunio ni posumnjao i da je takvim svojim riječima htio imati dokaz protiv svojih protivnika,

[204] *El-bahrul-muhit fit-tefsir*, Ebu Hajjan el-Endelusi, Darul-fikri, Bejrut, 1420. god. po H., (165/4).

dovoljan su nam dokaz riječi Allaha Uzvišenog Koji na kraju tih ajeta, u suri El-Ena'm, kaže: *"To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući."* (El-Ena'm, 83) Ibn Kesir, rahimehullahu, kaže da je Ibrahim, alejhis-selam, u ovoj situaciji samo polemisao sa svojim narodom, a nije promišljao. Daleko od toga da je El-Halil, koji je otac vjerovjesnika i predvodnik onih koji pravu vjeru ispovijedaju, posumnjao u Uzvišenog Gospodara!

Ovo je mišljenje većine ranijih i savremenih mufessira, Allah ih dobrom nagradio,[205] među kojima su: El-Begavi, Ez-Zamahšeri, Er-Razi, Ibn Kesir, Ebu Es-Suu'd, Et-Tahir ibn A'šur, Es-Sa'di, El-Kasimi, Muhammed Rešid Rida, Eš-Šankiti, i drugi.[206]

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"A kad Ibrahim reče svome ocu Azeru: 'Zar kumire smatraš bogovima?! Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi!'"*

1. Mišljenje Ebu Hajjana

Ebu Hajjan kaže: "Upozorenje stanovnicima Meke, putem kazivanja o Ibrahimu, ocu i narodu njegovom, je bilo najprikladnije za Arape, pošto je on njihov najstariji predak. Upozoravani su time da je Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, odvraćanje od idolopoklonstva isto kao odvraćanje od idolopoklonstva od strane njihovog pretka Ibrahima, koji je nastojao svog oca i narod svoj odvratiti od toga. Time su upozoreni da trebaju slijediti dobre prethodnike i pretke, a osim njih i ostale skupine koje su veličale Ibrahima, alejhis-selam.[207] Ovdje idoli imaju značenje neživih predmeta napravljenih od drveta, kamena ili bakra koji se u svrhu približavanja Uzvišenom Allahu obožavaju. Ibn

---

[205] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murseline* (Adem, Nuh ve Ibrahim), Muhammed Fuad Sindi, Mektebetul-melik Fahd el-vetanijjeh, Es-Suudijjeh, 2002. god., str. 165.

[206] *Sinaa'tul-hivari "Mukarebeh tedavulijjeh džemalijjeh li hivarati sejjidina Ibrahime, alejhis-selam, fil-Kuranil-Kerim"*, Hamed Abdullah Es-Sejf, Merkez nima'lil-buhus ved-dirasat, Bejrut, Liban, 2015. god., str. 50.

[207] *El-bahrul-muhit fit-tefsir*, Ebu Hajjan el-Endelusi, (168/4).

Arefe kaže: "Ono što ima lik naziva se *sanem* (idol, kip, kumir), a ono što nema lik jeste *vesen*."[208]

2. Mišljenje Et-Taberija

Et-Taberi kaže: "Allah Uzvišeni Svom vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, ovime kaže: 'O, Muhammede, spomeni narodu svome, kao dokaz za tvoje suprotstavljanje njima po pitanju njihovih božanstva, ono što smo ti Mi dali od dokaza i argumenata koji ukazuju na ništavnost onoga na čemu je narod tvoj, na ispravnost vjere koju ti ispovijedaš i na činjenicu da se ti pozivaš na dokaze na koje se pozivao Ibrahim, alejhis-selam, na upozorenja i ništavnost njihovog idolopoklonstva, na njegovo oslanjanje na Allaha, zadovoljstvo Njime kao jedinim zaštitnikom i pomagačem. Zato ga uzmi za predvodnika i slijedi ga, neka ti njegov životni put bude uzor tvog postupanja sa narodom tvojim.' Ovo je ono što se nazire u riječima Uzvišenog: *'A kad Ibrahim reče svome ocu Azeru: 'Zar kumire smatraš bogovima?! Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi.''* Ovdje nas Allah Uzvišeni obavještava o Ibrahimovim riječima upućenim ocu Azeru: *'Zar kumire smatraš bogovima?'*, tj. zar im se klanjaš i smatraš ih stvoriteljem pored Allaha Koji te je stvorio, najljepši ti oblik dao i opskrbio te. Zatim nastavlja: *'Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi...'*, tj. ja vidim, oče moj, da ste ti i narod tvoj, koji sa tobom obožava kumire i bogovima ih smatra, u zabludi i pometnji, daleko od pravog puta. I na kraju: *'... pravoj'*, tj. jasnoj, jasno je onome ko pogleda da ste skrenuli i da niste na pravom putu."[209]

3. Mišljenje Ibn Kesira

Ibn Kesir kaže: "U ajetu se govori da je Ibrahim, alejhis-selam, savjetovao svoga oca da ne obožava kipove i to mu zabranjivao, ali se on toga nije kanio. *'A kada Ibrahim reče ocu svome, Azeru: 'Zar kumire smatraš bogovima?!''*, tj. zar kip smatraš bogom koga ćeš obožavati mimo Allaha. *'Vidim da ste i ti i narod tvoj...'*, koji slijedi tvoj put, *'... u pravoj zabludi...'*,

[208] Vidi: *Et-tedebburul-islamijjeh*, Libanon, 1435. god. po H. / 2014. god., (291/10).
[209] *Tefsiru et-Taberi Džamiu'l-bejan fi te'vilil-Kur'an*, (242–244/7).

tj. da tumarate i da uopće ne znate kuda idete, nego se nalazite u zabuni i neznanju."[210]

4. Mišljenje Abdulhamida Tahmaza

Tumačeći riječi Uzvišenog: *"A kad Ibrahim reče svome ocu Azeru: 'Zar kumire smatraš bogovima?!'"*, Abdulhamid Tahmaz kaže da se ovim pitanjem izražava čuđenje i negodovanje. Glagolom *et ettehizu / zar smatraš*, tj. uzimaš, ukazuje se na to da je njegov otac svojim rukama izrađivao kipove, a to se također navodi u predajama. Čini se kao da je Ibrahim, alejhis-selam, shvativši očevu ustrajnost na nevjerstvu i tvrdoglavost, pooštrio svoje obraćanje njemu. Ibrahim, alejhis-selam, je bio izuzetno blag dok je svog oca pozivao na pravi put, iako mu je on uzvraćao osoro, grubo i zajedljivo. O tome detaljno govori sura Merjem, a o tome će podrobno, uz Allahovu dozvolu, biti riječi ovdje. *"Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi..."*, tj. u zabuni i očitom neznanju. Ove Ibrahimove, alejhis-selam, riječi nam odašilju snagu njegovog vjerovanja u Allaha Uzvišenog, čvrstinu njegovog ubjeđenja, oslanjanje na svog Gospodara. Iako se time izdvajao od svoje porodice i svog naroda, on je shvatio da su njegov otac i njegov narod u očitoj, jasnoj zabludi.[211]

Drugo: Riječi Uzvišenog: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao..."*

Ovi plemeniti ajeti ukazuju na to da je razmišljanje o univerzumu, tj. o stvaranju nebesa i zemlje, jedan od puteva čovjekove spoznaje Stvoritelja nebesa i zemlje, svog Stvoritelja, a On Uzvišeni je Stvoritelj svega, sve je stvoreno po Njegovoj naredbi. Dovoljan je indikator ovome to da su istaknuti savremeni astronomi ustanovili da naš ogromni univerzum, savršene i precizne strukture od najsitnijih do najkrupnijih pojedinosti, ima, kako oni to nazivaju, *referentnu tačku,* koja nužno mora biti potpuno nasuprot svemiru i svemu što se nalazi u njemu, a koju ne

[210] *Tefsirul-Kur'anil-azim (Tefsir Ibn Kesir)*, Ibn Kesir, Tahkik: Jusuf Ali Bedivi, Hasan Suvejdan, Daru Ibn Kesir, Dimeška, Bejrut, 1434. god. po H. /2013. god., (283/3).

[211] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, Nahbeh min kibari u'lemail-Kur'an ve tefsiruhu bi išrafil-ustazi dr. Mustafa Muslim, Kullijetud-dirasatil-u'lja vel-bahs el-i'lmijj, Džamiatuš-šarikah, El-Imaratul-a'rebijjeh, 2010. god., (462/2).

može odrediti nikakva dimenzija vremena i prostora, niti bilo koji oblik supstance ili energije. Oni kao da time, zapravo, izgovaraju ono što je naš Gospodar, slavljen i hvaljen neka je, objavio: *"Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi."* (Eš-Šura, 11)[212]

1. Riječi: "I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje..."

U ovom dijelu ovog ajeta, Uzvišeni Gospodar kazuje da je Ibrahimu, alejhis-selam, objasnio neke od tajni postojanja koje govore o Allahovoj veličini i Njegovoj jednoći koje je Ibrahim, alejhis-selam, prihvatio kao dokaz za potvrđivanje istine i opovrgavanje laži.

Izraz *carstvo / melekut* hiperboličan je, a njime se ukazuje na raznovrsnost u značenju. Allah Uzvišeni je nadahnuo Ibrahima, alejhis-selam, da posmatra precizne i rasute zakone u univerzumu koji ukazuju na jednoću njegovog Tvorca i Kreatora, slavljen i hvaljen neka je, a to je gledanje očima i srcem putem kojeg bi se okoristio svako ko na najljepši način koristi svoj razum, sluh i vid. Na više mjesta nam Allah Uzvišeni to naređuje putem plemenitih ajeta, a jedan od njih je: *"I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj njihov primakao? Pa u koje će riječi, ako ne u Kur'an, vjerovati?"* (El-A'raf, 185) Promišljanje o carstvu nebesa i zemlje i zakonima, pravilima i dokazima Allahove jednoće nije isključivo određeno samo Ibrahimu, alejhis-selam.[213]

Možemo zaključiti da je Ibrahimovo, alejhis-selam, promišljanje o carstvu nebesa i zemlje najpotpunije, zahvaljujući velikim intelektualnim sposobnostima koje mu je Allah Uzvišeni darovao. Vjerovjesnici su intelektualno najpotpuniji među ljudima i tjelesno najzdraviji, a tek Ibrahim, alejhis-selam, prijatelj Gospodara svjetova, predvodnik tevhida, za koga je Allah Uzvišeni kazao: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."* (El-Enbija', 51)[214]

---

[212] *Min ajatil-i'džazil-inbaijji vet-tarihijji*, dr. Zaglul En-Nedžar, Darul-ma'rifeh, Bejrut, Liban, 2013. god., (303/1).

[213] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (463/2).

[214] Ibid, (463/2).

Istaknuti učenjak, šejh Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, kaže da je u izrazu *melekut / carstvo* prisutna hiperbola, a ovaj izraz, shodno svome tumačenju, obuhvata značenje nevidljivih činjenica. Onaj koji se vodi vidljivim uzrocima smatrat će carstvom ono što vidi i pred sobom osjeća, a to je mulk. *Melekutu* je ono što je nevidljivo, ali u sebe uključuje i *mulk*.

Mulk je ono što gledaš pred sobom, a *melekutu* je ono što je u pozadini *mulka*.[215] A svakom onom ko se iskreno preda svom Stvoritelju, naš Gospodar će mnoge tajne Svog univerzuma otkriti.[216]

Ibrahimu, alejhis-selam, je Allah Uzvišeni, davši mu uputu, iman, čistu prirodu, široke vidike, iskrenu odanost Njemu Uzvišenom, borbenost protiv zla, pokazao tajne skrivene u svemiru, otkrio mu je dokaze razasute u njemu, tako da je on čvrsto vjerovao u jednoću Allaha Uzvišenog i čvrsto se držao tevhida.

Et-Taberi, rahimehullahu, kaže: "Allah Uzvišeni Svojim riječima: *'I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje...'* ukazuje na to da je On njemu pokazao carstvo nebesa i Zemlje i ono što je u njemu stvorio: Sunce, Mjesec, zvijezde, bilje, životinje i drugo i otkrio mu nevidljive i vidljive stvari u njemu."[217]

Profesor El-Behi El-Huli kaže da sintagma *carstvo nebesa i Zemlje* ima dva značenja.

Prvo značenje izraza *melekutu / carstvo* vezuje se za čulno opažanje. To uključuje sve stvoreno što čula opažaju na nebesima i zemlji, kao što su Sunce, Mjesec, zvijezde, planine, biljke, životinje, i mnoštvo drugih stvari koje opažamo putem čula ili razuma. *Melekutu* u ovom smislu obuhvata mnoštvo, raznovrsnost, raznolikost, različitost, skladnost, sastav, razvoj, potčinjenost, korisnost i rasprostranjenost tih

[215] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, Daru ahbaril-jevmi, El-Kahireh, 2013. god., (3739/6).
[216] Ibid, (3742/6).
[217] *Kasasul-enbijai*, Mustafa el-Adevi, Mektebetu Mekkete, Misru, Et-tabatul-ula, 1436. god. po H. / 2015. god., (79/2).

zadivljujućih osjetilnih stvari u svemiru koje Allahovo carstvo sadrži u sebi, a sa čime se nauka još uvijek nije upoznala.[218]

Drugo značenje izraza *carstvo / mulk* vezuje se za osjetilno opažanje koje ukazuje na *Malika* / Vladara Uzvišenog i sve ono što se time podrazumijeva. To osjetilno carstvo, koje se poima putem razmišljanja, a ne putem čula, bez oblika, boje, ukusa ili bilo koje od osobenosti supstance, jasno i nedvosmisleno ukazuje na nužnu povezanost između uzroka i posljedice, tj. ukazuje na Tvorca, baš kao što kreacija ukazuje na stvaralaštvo, a razmišljanje o stvaralaštvu, o njegovoj perfekciji i savršenosti vodi do Kreatora. Uz sve ovo, a Allahu pripadaju najuzvišenija svojstva, cijeli je univerzum ispunjen dokazima rububijjeta (izdvajanje Allaha, dželle šanuhu, kao Jedinog Koji ima moć stvaranja, vladavine, planiranja i održavanja u svemiru) i uluhijjjeta (izdvajanje Allaha, dželle šanuhu, kao Jedinog zaslužnog da Mu se čini ibadet, na taj način što čovjek neće robovati drugom pored Allaha niti mu se približavati kao što robuje Allahu i približava Mu se).

Budući da sva stvorenja ponaosob, koje čovjek nije u stanju izbrojati niti znanjem obuhvatiti, svjedoče o mudrosti, kreativnosti i perfekciji, što predstavlja jedinstven svijet dokaza, cijeli univerzum za um predstavlja veličanstveno carstvo dokaza postojanja Stvoritelja, Njegove jednoće, moći, mudrosti, ljepote i uzvišenosti. Dakle, izraz *melekutu / carstvo* u riječima Uzvišenog Allaha: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje..."* sadrži u sebi oba ova značenja, i materijalno i apstraktno.[219]

Odnos Ibrahima, alejhis-selam, prema univerzumu u kojem je živio izražen je u riječima Uzvišenog: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao."*

Shodno vanjskom tumačenju ovog ajeta, možemo zaključiti da ta Ibrahimova veza sa univerzumom nije imala određenu granicu u percepciji, već je bila na nivou "mentalnog putovanja" carstvom nebesa i

[218] *Benu Israile fi mizanil-Kur'an*, El-Behi El-Huli, Darul-kalem, Damask, 2003. god., str. 46–49.

[219] Ibid, str. 49.

zemlje, a koje je započeo razvojem samosvijesti postepeno se penjući u zaključivanju i spoznavanju na sve više stepene, sve dok nije stigao do jekina (čvrstog ubjeđenja). Riječi ajeta ukazuju da je jekin svrha "pokazivanja", a postepenost i kontinuitet putovanja u svrhu jekina jasne su u riječima Uzvišenog: *"I Mi pokazasmo...",* tj. bukvalno "pokazujemo" jer je ovdje upotrebljen glagol u prezentu kojim se ukazuje na, kako kažu gramatičari, kontinuitet i ponavljanje radnje. El-Fahr Er-Razi kaže: "Jekin (čvrsto ubjeđenje) je znanje koje se postiže nakon otklanjanja sumnje putem promišljanja. Do jekina vodi mnoštvo dokaza koji se nižu i koji su međusobno skladni jer svaki od njih posjeduje neku vrstu utjecaja i moći koja raste sve dok ne dovede do konačnog zaključka."

Očigledno je da proces razmišljanja nije samo izvođenje zaključaka, već ono predstavlja i izvođenje zaključaka i učenje zajedno. Kako smo prethodno zaključili, zakon razmišljanja je ključ svetog znanja o carstvu nebesa i Zemlje, a univerzum za misli predstavlja ogromno carstvo dokaza jednoće, moći, mudrosti, ljepote, uzvišenosti i savršenosti Stvoritelja. Ti dokazi su izvor iskrene spoznaje i put istinskog znanja, i zato kažemo da je Ibrahimova veza sa univerzumom potpomogla početak veze sa učenjem i dokazivanjem istine.[220]

Što se tiče formiranja njegove, alejhis-selam, ličnosti, jasna je duhovna i mentalna snaga kojom ga je Allah Uzvišeni počastio. Uloga te snage ogledala se kroz njegovo razmišljanje početkom njegove samosvijesti. Od tada se njegova ličnost počela odlikovati istaknutim svojstvima, što je neizbježan ishod dosezanja do istine i pravičnosti i to je ono što ga je nesumnjivo sačuvalo i zaštitilo od lošeg i pokvarenog djetinjstva.

Vremenom, kako je njegov um sve bistrije shvatao univerzum i njegovu širinu, i odlike njegove ličnosti bivale su sve bolje i postojanije, odredivši mu odnos prema ljudima koji su ga okruživali, okolnostima, vrijednostima i svemu postojećem. Te odlike su iskrenost u rasuđivanju i plemenita intuicija: iskrenost u rasuđivanju između onoga što je istina i onoga što je laž i plemenita intuicija posredstvom koje on voli istinu i ljubomorno je čuva, a prezire laž, odriče je se i bori se protiv nje. Smisao

[220] *Benu Israile fi mizanil-Kur'an,* El-Behi El-Huli, str. 51.

istine i njenih vrijednosti koje se spoznaju putem razuma neodvojiva je od duše. Naša spoznaja da je ovo planina a ono stablo povezana je sa jednim dubokim osjećajem ushićenja, poštovanja i radosti koji ima ulogu odrediti odnos prema onome što je u skladu sa tim ili onim što je oprečno u odnosu na to. Takav ishod vidimo u Ibrahimovim, alejhis-selam, postupcima koji govore o njegovom suočavanju sa društvom, dok su u njemu sazrijevale te časne osobine, pri čemu on na njihova božanstva nije gledao kao na nešto što je u suprotnosti sa njegovim rezonovanjem, već je na to gledao kao na laž kojoj se njegova intuicija suprotstavlja, koje se on odriče i protiv koje se bori.[221]

2. Riječi: "... da bi čvrsto vjerovao..."

Dio spomenutog ajeta *"... da bi čvrsto vjerovao"* odnosi se na jekin, čvrsto znanje u srcu koje se ne mijenja, ne iskrivljuje i ne zamjenjuje.[222] Ono za iman predstavlja ono što duša (ruh) predstavlja za tijelo. Njime se takmiče učeni, u njemu se natječu natjecatelji, njemu hrle trudbenici. Kada se strpljivost spoji sa jekinom, to rezultira dospećem do predvođenja u vjeri, kao što Allah Uzvišeni kaže: *"Između njih smo Mi vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na Pravi put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali."* (Es-Sedžde, 24)[223]

Kada su u pitanju vrste jekina, možemo izdvojiti tri vrste čvrstog ubjeđenja. Prva vrsta jeste *jekinu haber* (znanstveno ubjeđenje), i ova vrsta predstavlja znanje u koje srce mirno vjeruje. Druga vrsta jeste *jekin delaleh* (ubjeđenje osvjedočenjem), a to je znanje uz iskreno vjerovanje u njega, njegove dokaze i argumente poput dokaza imana, tevhida i Kur'ana. Treća vrsta je *jekin mušahedeh* (ubjeđenje zbiljom), to je ubjeđenje srcem, poput ubjeđenja onoga koji gleda svojim očima, pri čemu

[221] *Benu Israile fi mizanil-Kur'an*, El-Behi El-Huli, str. 52.

[222] *Medaridžus-salikine bejne menazili 'ijjake na'budu i ijjake nestei'ne*, Ibn Kajjim el-Dževzi, Tahkik Muhammed Hamid El-Fekki, Darul-fikri, Bejrut, Liban, 1412. god. po H., (398/2).

[223] Ibid, (397/2).

onaj koji na ovaj način vjeruje u gajb (nevidljivi svijet) u njega vjeruje kao što vjeruje onaj koji gleda očima u ono što vidi.[224]

Šejh Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi kaže da je Ibrahim, alejhis-selam, na svim razinama svog života istinski bio od onih koji su čvrsto vjerovali, jer mu je Allah pokazao ono što se krije iza carstva, srž i suštinu stvari. Naprimjer, onda kada je trebao biti bačen u vatru, došao mu je Džibril i upitao ga: "Treba li ti šta?" Na to mu je Ibrahim, alejhis-selam, odgovorio: "Od tebe ne." Ovako je odgovorio znajući da je vatra ta koja prži. Međutim, to je spoljašnji izgled stvari, vanjština. Ibrahim je znao da je Onaj Koji je stvorio vatru i učinio je gorećom u stanju da je učini suprotnom tome, on je u to čvrsto vjerovao. Iz tog razloga, Allah nije, po vanjštini sudeći, ugasio vatru, već ju je učinio "omčom oko vrata" njegovim neprijateljima, te time jasno ukazao na istinu. Dakle, Allah je Taj Koji je vatri dao moć spaljivanja, a sada joj kaže da ne sagorijeva: *"'O vatro,' – rekosmo Mi – 'postani hladna, i spas Ibrahimu!'"* (El-Enbija', 69)

Dakle, Ibrahim, svjestan ovih istina skrivenih iza vanjštine kroz jedno od prvih iskušenja u njegovom životu, biva u stanju da Džibrilu, koji ga je upitao: "Treba li ti nešto?", neposredno prije nego je bačen u vatru, odgovori: "Od tebe ne." Zatim je krajem svog života bio iskušan naredbom da zakolje svog sina, a znamo da čovjek prolazi kroz različite faze formiranja sebe. Postoji faza kada je on taj koji je kod sebe dominantan, dok postoji i druga faza u kojoj on svoju djecu voli više od sebe, tako da želi svojoj djeci ostvariti sve ono što je njemu lično izmaklo. Kada je Ibrahim, alejhis-selam, ostario i kada mu je Allah podario dijete, dolazi mu iskušenje da zakolje svog sina. To je jedno izuzetno teško i veliko iskušenje. To je iskušenje koje nije došlo putem Objave, već putem sna, a znamo da su snovi vjerovjesnika istiniti. Međutim, Ibrahim, alejhis-selam, je znao da El-Hakk (jedna i jedina velika istina, Allah) Uzvišeni od Svojih stvorenja ne traži ništa drugo sem da se predaju Njegovoj odredbi.

---

[224] *Menhedžud-da'veh ilel-a'kideh fi davil-kasasil-kur'anijjeh*, Mena Abdullah Ibn Davud, Daru Ibn Hazm, Bejrut, 1998. god., str. 44.

Zato, kada vidiš čovjeka kod kojeg odredba Gospodara Njegovog potraje u vidu bolesti, nesreće, imetka ili nečega drugog – znaj da on nije zadovoljan onim što ga je zadesilo, jer da jeste zadovoljan, odredba bi se završila, a odredba ne prestaje sve dok čovjek njome ne bude zadovoljan. Ljudi su ti koji sebi produžuju odredbu, a Ibrahim, alejhis-selam, je znao za ovu činjenicu, pa kada mu je rečeno: *"Zakolji sina svog"*, on nije želio da njegov sin prođe kroz fazu nezadovoljstva prema ophođenju svog oca – jer to bi se nesumnjivo desilo da je on u jednu ruku uzeo svog sina, a u drugu nož, već mu je objasnio stvar, rekavši kako to u Kur'anu stoji: *"O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati..."* Ovim riječima Ibrahim, alejhis-selam, želi da njegov sin postigne stepen predanosti, što je dokaz Ibrahimove ljubavi prema svom sinu, a Ismail reče*: "'O oče moj,' – reče – 'onako kako ti se naređuje, postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati.'"* (Es-Saffat, 102) Ismail, alejhis-selam, je to rekao da bi iskazao svoju pokornost, pa obojica osjetiše predanost odredbi i zadovoljstvo njome, a Allah Uzvišeni kaže: *"I njih dvojica poslušaše, i kad ga on čelom prema zemlji položi..."* (Es-Saffat, 103)

Ovo prihvatanje odredbe je upravo ono što ju je okončalo, pa nakon toga Kur'an navodi: *"Mi ga zovnusmo: 'O, Ibrahime, ti si se Objavi u snu odazvao; – a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine.'"* (Es-Saffat, 104–105) Tako je Allah Ismaila iskupio velikim kurbanom. I ne samo to, Allah je Ibrahima darovao drugim djetetom, jer je razumio carstvo nebesa i Zemlje i shvatio suštinu stvari. Kada čovjeka zadesi kakva nedaća, na njemu je samo da bude zadovoljan i kaže: "Ova nedaća je ono što mi je moj Stvoritelj odredio, to je Njegova volja, slavljen i hvaljen neka je, a Stvoritelj, Tvorac, najbolje zna kako se ophoditi prema onome što je stvorio i sazdao, stoga u tome ima mudrosti koju On zna, a ja ne razumijem, ali vjerujem u Njegovu mudrost."[225]

Svakako da je iskušenje Ibrahimovo, alejhis-selam, da zakolje svog sina bilo veliko, ali njegov iman i jekin u svog Gospodara bili su veći od toga. Srce mu je mirno prihvatilo i pokorno i poslušno se predalo naredbi njegovog Gospodara. Nije oklijevao, niti se uzrujavao i

[225] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (3748/6).

uznemiravao, već se predao Allahovoj naredbi, zadovoljan njome. Na takav način je i Ismail, alejhis-selam, postupio onda kada ga je otac njegov obavijestio o Allahovom naređenju, pa se obojica predaše i povinovaše Allahovoj odredbi. Njihovo vjerovanje u Allaha je bilo toliko čvrsto da je Allah otklonio od njih ovo iskušenje, poslavši ovna kojeg je Ibrahim, alejhis-selam, zaklao, povinujući se Allahovom naređenju bez oklijevanja i odugovlačenja.[226]

Treće: Riječi Uzvišenog: ***"I kad nastupi noć, On ugleda zvijezdu i reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, reče: 'Ne volim one koji zalaze!' A kad ugleda Mjesec kako izlazi, reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, on reče: 'Ako me Gospodar moj na Pravi put ne uputi, bit ću, sigurno, jedan od onih koji su zalutali.' A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: 'Ovo je Gospodar moj, ovo je najveće!' A pošto zađe, on reče: 'Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete! Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge pridružuju!'"***

Ovi plemeniti ajeti kazuju o načinu na koji se je Ibrahim raspravljao i prepirao sa svojim narodom, želeći im ukazati na besmislenost obožavanja zvijezda i svetosti koju su im pripisivali, smatrajući ih božanstvima koja imaju utjecaja na dešavanja na Zemlji. Poznato je da je Ibrahim, alejhis-selam, prilikom diskutovanja i rasprave sa svojim protivnicima koristio racionalnu i praktičnu metodu, ne bi li im ukazao na realne činjenice i učinio ih bliskim i shvatljivim njima. Iz tog razloga je on, alejhis-selam, želeći da svom narodu pokaže da su zvijezde stvorenja poput svih ostalih stvorenja, te da ne zaslužuju obožavanje i veličanje, sačekao da padne noć i da se zvijezde u njenim tminama zasjaje.[227]

Tako je Ibrahim, alejhis-selam, postavio hipotezu u koju nije vjerovao i koja nije u skladu sa činjeničnim stanjem, kako bi svoje protivnike

---

[226] *Menhedžud-da'veh ilel-a'kideh fi davil-kasasil-kur'anijjeh*, Mena Abdullah Ibn Davud, str. 48.

[227] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (465/2).

naveo na iskrenost i jasnu istinu. Sjeo je sa onima koji obožavaju zvijezde i to možda u njihovom hramu gdje se okupljaju i, kada padne noć, gledaju u zvijezde na jedan poetski način i u nekom vidu meditacije o ovim vidljivim, pa nevidljivim, očevidnim, pa skrivenim stvorenjima, obasjavajućim i sjajnim, ali koja su tajanstvena i ne otkrivaju svoje tajne i tajnovitosti. I kada nastupi noć i zvijezde se počeše pojavljivati na nebu, Ibrahim, alejhis-selam, inteligentno započe diskusiju sa njima sa željom da svoj narod usmjeri na monoteizam, vjerovanje u Allaha Uzvišenog kao Jednog i Jedinog.[228]

1. Riječi: "I kad nastupi noć, On ugleda zvijezdu i reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, reče: 'Ne volim one koji zalaze!'"

Uzvišeni Allah u navedenom ajetu kaže: *"I kada nastupi noć..."*, tj. kada ga prekri i zakloni noć. Zatim kaže: *"... on ugleda zvijezdu i reče: 'Ovo je Gospodar moj!'"*, tj. on se obrati svom narodu i reče da je to njegov Gospodar. Ovo su riječi onoga koji hoće pravedno postupiti sa svojim protivnikom, svjestan da te riječi nisu istinite i izgovarajući ih bez ikakvog ushićenja, jer nastoji pozvati na istinu i odvratiti od nereda, a zatim se ponovo, nakon što ih izrekne, vrati na njih i pobije ih argumentom.[229] Time nas je on, alejhis-selam, podučio idealnoj metodi koju treba slijediti u raspravi i diskusiji sa protivnikom, a kojom je on, nesumnjivo, uspio pridobiti pažnju svog naroda i navesti ih na razmišljanje i sagledavanje onoga što će im on potom reći i dokazati, pa je tako on, alejhis-selam, slijedeći ovu znanstvenu metodu, čekao da zvijezde nestanu.

Riječi: *"A pošto zađe"* znače da je zvijezda nestala iz vida onih čiji su pogledi bili uprti u nju. Narod Ibrahimov osta zatečen njegovim glasom koji je odzvanjao u njihovim srcima i ušima.

U riječima *"Ne volim one koji zalaze!"*, on, alejhis-selam, nije htio da im odjednom nametne istinu, već je to postepeno činio, pa je stoga rekao: *"Ne volim one koji zalaze!"*, a nije im rekao: "Ne klanjam se onima

[228] *Kasasul-enbijai fi rihabil-kevni*, dr. Abdulhalim Mahmud, str. 114.

[229] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (465/2).

koji zalaze." Riječi: *"Ne volim"* date su u značenju "ne klanjam se" i više od toga.[230]

Oni koji raspravu vode sa neistomišljenicima po pitanju vjerovanja treba da biraju odgovarajuće riječi sa preciznim značenjem kojima će ušutkati protivnika i dovesti ga do onoga što žele.[231] U riječima: *"Ne volim one koji zalaze"* jasni su nagovještaji i naznake. Čim ih ne voli, znači da ih ne obožava, jer obožavanje predstavlja ljubav, a ako nema ljubavi, nema ni obožavanja.[232]

Izraz *"zalaze"*, u temi rasprave, nosi u sebi veliku aluziju. Naime, zalazak je kretanje, a kretanje predstavlja jednu od glavnih osobina pojava. Zalazak znači promjenljivost, a Bog se ne mijenja; zalazak znači nestanak i nemoć, a Bog je uvijek prisutan i ne nestaje, snažan je i ne obuzima ga slabost; zalazak biva u određeno vrijeme i na određenom mjestu, što aludira na to da su zvijezde potčinjene utvrđenom rasporedu od kojeg ne mogu odstupiti, a ono što je potčinjeno, ne može biti vladar niti bog.[233]

Neki su, shodno ovakvom Ibrahimovom, alejhis-selam, stavu, smatrali da je ovo iznošenje njegovog mišljenja, a ne rasprava. Međutim, ovakav stav je u suprotnosti sa nepogrješivosti vjerovjesnika, alejhimus-selam, i njihovim klonjenjem od nevjerstva i mnogoboštva, još od početka njihovog života. Također je ovo u suprotnosti i sa riječima Uzvišenog: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."* (El-Enbija', 51)

Oni koji zagovaraju ovo mišljenje, dokazujući ga, navode pitanje: "Kako to da je narod njegov čekao sa njim dok zvijezde nestanu? Međutim, ovo pitanje je besmisleno ukoliko znamo da je to bio narod koji je veličao zvijezde i planete obožavajući ih, a poznato je da zvjezdopoklonici čekaju da se zvijezde pojave kako bi otpočeli sa vjerskim obredima i

[230] Ibid, (465/2).
[231] Ibid, (465/2).
[232] *Zehretut-tefasir*, El-imamu Muhammed Ebu Zehra, Darul-fikril-a'rebijj lit-tibaa'ti ven-nešr, El-Kahireh, Misru, 2008. god., (2561/5).
[233] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (466/2).

ritualima veličanja. To je bio narod koji je gacao u obožavanju zvijezda, čvrsto vezan za njih.[234]

Ibrahimov, alejhis-selam, govor je ostavio traga na njihovim dušama, pa su počeli razmišljati, sumnjati, dojadila su im i božanstva njihova i Ibrahim, nisu znali kako mu odgovoriti jer su se njihovo obožavanje i običaji kosili sa razumom i logikom, pa su uslijed toga bili uznemireni.

Međutim, pošto Ibrahim ugleda Mjesec kako se pojavljuje uz navodnu tvrdnju da je upravo on njegov Gospodar, oni osjetiše olakšanje i rasterećenje unutar sebe, pa uperiše poglede ka Mjesecu fascinirani njegovim srebrnastim odsjajem i blistavom ljepotom. Međutim, gledajući kako i on nestaje obuze ih nemir u srcima jer su pretpostavili kakav će biti ishod i šta će reći Ibrahim, alejhis-selam.[235]

2. Riječi: "A kad ugleda Mjesec kako izlazi, reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, on reče: 'Ako me Gospodar moj na Pravi put ne uputi, bit ću, sigurno, jedan od onih koji su zalutali...'"

Uzvišeni Allah u navedenom ajetu kaže: *"A kada ugleda Mjesec kako izlazi"*, dakle kada Mjesec, čim se pojavi, odgoni svojom svjetlošću tamu, te govori da je Ibrahim, alejhis-selam, rekao: *"Ovo je Gospodar moj!"*, dakle ponovio je istu rečenicu gledajući u Mjesec sve dok ne zađe.

Riječima *"A pošto zađe, on reče: 'Ako me Gospodar moj na Pravi put ne uputi, bit ću, sigurno, jedan od onih koji su zalutali...'"* El-Halil je ljudima saopštio istinu i suočio ih sa njome. Objasnio im je da on sam, bez pomoći i uspjeha od strane svog Gospodara, ne bi bio u stanju spoznati istinu. Čovjeku je, kao prvo, potrebno jasno uputstvo od njegovog Gospodara, što predstavlja glavnu dužnost poslanika, alejhimus-selam, a, kao drugo, čovjeku su potrebne spoznaja i uspjeh, i to predstavlja Allahovu uputu onome kome On hoće od robova Svojih. Bez pomoći od strane Gospodara svjetova i obrazloženja od strane poslanika, čovječanstvo bi ostalo zbunjeno i zalutalo.[236]

---

[234] Ibid, (466/2).

[235] *Kasasul-enbijai fi rihabil-kevni*, dr. Abdulhalim Mahmud, str. 115.

[236] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (467/2).

U riječima Uzvišenog *"Ako me Gospodar moj na Pravi put ne uputi, bit ću, sigurno, jedan od onih koji su zalutali"* Ibrahim, alejhis-selam, objasnio je da Allahova uputa nije u zvjezdopoklonstvu, niti u obožavaju Mjeseca. Na licima njegovih sunarodnika pojavila se zamišljenost, šutjeli su i nastavili razmišljati sve do jutra kada se pojavilo Sunce, blistavo i lijepo sjajeći[237] i Ibrahim, po treći put, ponovi istu rečenicu kao za zvijezde i Mjesec.[238]

3. Riječi: "A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: 'Ovo je Gospodar moj, ovo je najveće!' A pošto zađe, on reče: 'Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete!'"

Uzvišeni Allah u navedenom ajetu kaže: *"A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: 'Ovo je Gospodar moj'"*, dakle, Ibrahim je rekao da je ovo što se pojavljuje njegov Gospodar, da je to nebesko tijelo njegov Gospodar, koristeći pritom pokaznu zamjenicu za muški rod (*haza/ovaj*) kako bi time odagnao sumnju po pitanju roda Gospodara, ne ostavljajući ni najmanje prostora za bilo kakvu oznaku ženskog roda.[239]

Riječima *"... ovo je najveće"* označava se da je Sunce veće i od zvijezda i od Mjeseca, kako se da vidjeti. Kada se kaže *"A pošto zađe"*, označava se vrijeme za saopštenje potpune istine.

Njegove Riječi: *"Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete!"* potvrda su da je on, alejhis-selam, vodio raspravu sa narodom svojim, a ne sam sa sobom.

Ibrahim, alejhis-selam, se nije zadovoljio time što im je jasno kazao da on nema ništa ni u kom smislu sa nevjerstvom i mnogoboštvom svoga naroda, već ih je počeo upoznavati sa Istinskim Bogom, Jedinim Kome se trebaju klanjati i pokoravati.[240]

Ibrahim, alejhis-selam, je postepeno pozivao svoj narod u vjeru. Dokazao im je da svaka zvijezda, čak i Sunce, ima svoj zalazak, čime je sa njima došao do zaključka da zvjezdopoklonstvo nema nikakvog smisla.

---

[237] *Kasasul-enbijai fi rihabil-kevni*, dr. Abdulhalim Mahmud, str. 115.

[238] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (467/2).

[239] *Medarikut-tenzil ve hakaikut-te'vil (Tefsiru en-Nesefi)*, Abdullah ibn Ahmed ibn Mahmud En-Nesefi, Darul-kelimit-tajjibi, Dimeška, 1419. god. po H. / 1998. god., (435/2).

[240] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (467/2)

Koristio se logikom koja mu je pomogla da ostvari svoju namjeru i obraduje one koji ga slušaju.

Možda se pitamo kako je Allahovom vjerovjesniku Ibrahimu, alejhis-selam, dozvoljeno da gospodarstvo pripiše zvijezdama, Mjesecu i Suncu. Odgovor je da Allah Uzvišeni dozvoljava onome ko se boji za svoj život da izgovori riječi nevjerstva. Allah Uzvišeni kaže: *"... osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri..."* (En-Nahl, 106)

Pa, ako je Allah dozvolio vjerniku, kao pojedincu, čije je srce čvrsto u vjeri, da izgovori riječi nevjerstva kako bi sačuvao svoj život, kako onda da Ibrahimu ne bude dozvoljeno da kaže: "Ovo je Gospodar moj" u okviru metode koju je koristio kako bi svoj jedan narod izbavio iz zarobljeništva obožavanja planeta i zvijezda?

Ibrahim je jasno istakao da on nema ništa sa nevjerstvom i kufrom nakon postepenog pojačavanja intenziteta izraza u raspravi sa kojim bi se, čuvši ih, nesumnjivo složila svaka razumna osoba. Stoga, Uzvišeni navodi njegove Riječi: *"Ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete!"* jer on kao čovjek vjernik ne zavarava samog sebe niti vara svoj narod, usljed čega je predočio istinu i istakao svoju nedužnost po pitanju širka, što predstavlja oslobođenje (ograđivanje) od najvećeg grijeha. Nakon toga, on ističe najuzvišenije dobro djelo, a to je tevhid – vjerovanje u jednoću Allaha i obožavanje samo Njega.[241]

4. Riječi: "Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge pridružuju!"

Ibrahim, alejhis-selam, je koristio metodu govorenja o sebi kako bi ljudima bio uzor i primjer, pa je rekao: *"Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge pridružuju!"*

Riječi: *"Ja okrećem lice svoje"* znače da on usmjerava svoj ibadet i svoju pokornost[242] uvjeren u jednoću Allaha Uzvišenog, jer onaj koji Mu je

[241] Ibid, (3753/6).

[242] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (467/2).

pokoran lice svoje okreće Njemu. Okretanje lica je aluzija na pokornost, ibadet i monoteizam. Suština iskrene predanosti Allahu je potpuno okretanje prema Njemu, izraženo putem lica, jer je ono najuzvišeniji organ čovjeka, što predstavlja potpuno povinovanje duše, srca, djelovanja i mirovanja Allahu i zarad Njegovog zadovoljstva. To je suština tevhida i iskrenog ispovijedanja vjere oko koje se Ibrahim raspravljao sa svojim narodom.[243]

Riječi: *"Prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio"* znače da je Allah stvorio nebesa i Zemlju savršeno i bez prijašnjeg uzora.[244] Ovaj opis obavezuje jednoću Allaha Uzvišenog u vlasti, a ova nebesa i Zemlja su stvorenja koja dokazuju da ih je Allah Uzvišeni sazdao.[245]

Ovi ajeti ne iziskuju neko posebno tumačenje. Bog na čiju je pokornost Ibrahim, alejhis-selam, pozivao je Jedini Koji istinski zaslužuje da se obožava, jer je On Onaj Koji je stvorio stvorenja ogromna u ljudskim očima, a to su nebesa i Zemlja, tj. On je savršeno stvorio i uredio univerzum bez prijašnjeg uzora. Stoga je On Moćan upravljati onim što je u njemu, On zna sve ono što je ljudima prikazano i ono što im je skriveno. Izraz "carstvo" ukazuje na nevidljivi svijet koji se nalazi iza ovog univerzuma. To je svijet iz kojeg je Allah Svojim odabranim robovima neke tajne pokazao. On je, slavljen i hvaljen neka je, Gospodar svega i sve obuhvata znanjem.[246]

Riječi: *"Kao pravi vjernik"* ukazuju na to da je Ibrahim, alejhis-selam, suprotstavljen svakoj vjeri i religiji koje su oprečne tevhidu[247] tj. suprotstavljen je svim iskrivljenim vjerama, slijedeći vjeru islam, koja

[243] *El-ihlas fil-Kuranil-Kerim*, Hamad El-Vehibi, Džamiatul-Imami Muhammed ibn Suu'd, 1433. god. po H., str. 130.
[244] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (468/2).
[245] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murseline*, Muhammed Fuad Sindi, str. 170.
[246] *Ve Ibrahimu ellezi veffa*, dr. Ferhat ibn Alijj El-Džabiri, El-mektebetus-sei'dijjeh lin-nešr, Meskat, Sultanetu Uman, 2014. god., str. 78.
[247] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (468/2).

je jedina prava vjera.[248] Suprotstavljanje neredu predstavlja umjerenost i pravi put.[249]

Riječi: *"Ja nisam od onih koji Njemu druge pridružuju"* znače da Ibrahim, alejhis-selam, nije od onih ljudi, koji u svom ibadetu, Allahu neka od Njegovih stvorenja kao sudruga pripisuju.[250] Ibrahim, alejhis-selam, je bio jasan i sebi i svom ocu i svome narodu, otvoreno i jasno je iznio svoj stav prema onome čemu se narod njegov klanjao, kazavši: *"Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete!"* (El-Ena'm, 78) Na ovakav način, potpuno smjelo i odvažno je iznio svoju nesaglasnost, u potpunosti jasno, precizno i uvjereno se odrekao njih i njihovih božanstava koja veličaju tako da su sagovornici lahko i jednostavno razumjeli njegovu namjeru i suštinu njegovog stava u kojem nije bilo nikakve nejasnoće niti konfuzije. Cilj ovog dijaloga jeste da na transparentan način iznese svoje ubjeđenje i stav: *"Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge pridružuju!"* (El-Ena'm, 79) Sve ovo insistiranje na metodi jasnoće, uvjerljivosti i ponavljanja jeste u svrhu isticanja njegovog cilja, ispravnosti njegove poslanice i njenog prodiranja u duše drugih.[251]

5. Metodologija postupnosti

Na osnovu prethodnih ajeta možemo zaključiti da je Ibrahim, alejhis-selam, sa svojim zvjezdopokloničkim narodom koristio metodu postupnosti. Postepeno je sa njima govorio o zvijezdama, zatim Mjesecu, a potom Suncu koje je od njih najveće. Er-Razi tvrdi: "Metoda postepenosti od najmanjeg prema najvećem ima učinka u dokazivanju i razjašnjenju. Potvrda se ne postiže na drugačiji način, ovo je prioritetna metoda."[252]

---

[248] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murseline*, Muhammed Fuad Sindi, str. 170.

[249] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (3754/6).

[250] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murseline*, Muhammed Fuad Sindi, str. 170.

[251] *Sanaa'tul-hivar*, Hamad Abdullah Es-Sejf, str. 288.

[252] *Menhedžuijjetut-tederrudž fi daveti Ibrahime, alejhis-selam*, dr. Emina Muhammed, str. 274.

Metodološki pristup Ibrahima, alejhis-selam, narodu svome sastojao se iz nekoliko faza koje ćemo navesti.

a) Usklađenost sa protivnikom

Ibrahim, alejhis-selam, je pridobio naklonost svog naroda, osvojio im srca i pokazao im da nije netolerantan prema njima. Ova metoda se naziva "Usklađenost sa protivnikom". On je uspio dovesti svoj narod do priznanja apsurdnosti obožavanja zvijezda, Mjeseca i Sunca usljed njihovog svojstva zalaženja (nestajanja). Božanstva koja svojim prirodnim tokom zalaze, mijenjaju svoje stanje i premještaju se nisu dostojna obožavanja.[253]

b) Unošenje sumnje narodu svome u njihova vjerovanja

Ibrahim, alejhis-selam, je, putem pitanja koja navode na razmišljanje, uspio svome narodu unijeti sumnju u njihova vjerovanja vezana za obožavanje zvijezda i planeta. Na taj način ih je pripremio za ciljanu konstataciju da on ima Gospodara mimo zvijezda, pa ih je potom pripremio za opasku kojom će iznijeti tvrdnju da su oni zalutali. Po drugi put je u njihove duše unio sumnju, tvrdeći da je ono što obožavaju zabluda, a pošto je Sunce zašlo, rekao im je: *"Ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge pridružujete!"* Ovo predstavlja njegovo ubjeđenje izloženo njima, kako ga oni ne bi pokušavali navesti da se sa njima složi u zabludi. On je ovime, negirajući dostojnost gospodarstva najvećoj zvijezdi koju su obožavali, zapravo to negirao i svemu mimo nje.[254]

c) Logično zaključivanje

Ibrahim, alejhis-selam, je izveo zaključak povodom zalaska zvijezda, Mjeseca i Sunca, da oni ne mogu biti božanstva dostojna ljudskog obožavanja i hvaljenja. Zalazak zvijezda, Mjeseca i Sunca ukazuje na to da

---

[253] Ibid, str. 273.

[254] *Menhedžuijjetut-tederrudž fi daveti Ibrahime, alejhis-selam*, dr. Emina Muhammed, str. 273.

su oni nemoćni stvoriti i kreirati, te da su nedostojni gospodarstva jer Gospodar je Onaj Koji uvijek bdije i upravlja pitanjima Svojih robova.

d) Obznana postizanja rezultata

Ibrahim, alejhis-selam, je, putem dokaza izvedenih na osnovu stanja svih ovih stvorenja, svoj narod doveo do zaključka da njihov zalazak ukazuje na to da oni imaju svog Stvoritelja. To je krajnji rezultat[255] koji zahtijeva distanciranje (odricanje, udaljenost) od širka i potčinjenost Stvoritelju nebesa i Zemlje: *"Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge pridružuju!"* (El-Ena'm, 79)

6. Neke od prediktivnih, historijskih i naučnih nadnaravnosti

U narednim redovima navest ćemo neke od najistaknutijih prediktivnih, historijskih i naučnih nadnaravnosti iz prethodno spomenutih ajeta.

Jedna od spomenutih nadnaravnosti jeste precizno raspoznavanje srži (toka) svake od ovih zvijezda, Mjeseca i Sunca, u vrijeme kada niko nije bio u stanju to raspoznati, a posebno ne na Arapskom poluotoku, gdje je većina njegovih stanovnika bila nepismena.

Ubjeđenje da je zalazak (tj. nestanak) bilo kog nebeskog tijela zapravo dokaz da je ono potčinjeno stvorenje, te da stoga ne može biti obožavano, kako je to činio zalutali Ibrahimov narod, kao i oni i prije i poslije njega, je jasan prediktivni i naučni zaključak. Promjenljive, prolazne pojave moraju imati Vječnog, Stalnog Stvoritelja Koji nema nikakvih svojstava Svojih stvorenja niti ograničenosti mjestom, vremenom, materijom ili snagom, čime su ograničena sva živa i neživa stvorenja: biljke, životinje, ljudi, meleki, džini. Stoga, Stvoritelj se u potpunosti razlikuje od Svojih stvorenja.

Znak da je Allah Uzvišeni Stvoritelj stvorenja, Tvorac svega postojećeg bez prijašnjeg uzora jer je On Onaj Koji je stvorio nebesa i Zemlju, je također nadnaravnost. Stečena znanja dolaze do zaključka

[255] Ibid, str. 275.

da univerzum u kome živimo mora imati vrhovnu vlast, te priznaju nužnost pravljenja razlike između svojstava Stvoritelja i svojstava stvorenja, kako pojedinačno tako i kolektivno.

Navođenje naučnog modela za spoznaju Uzvišenog Stvoritelja putem dubokog razmišljanja o divoti Njegovog stvaranja na primjeru carstva nebesa i Zemlje je naučna nadnaravnost, jer je kreativnost u stvaranju jedan od najjasnijih dokaza postojanja Stvoritelja Uzvišenog. Univerzum sa svim stvorenjima i pojavama u njemu i savršeno preciznim tokovima svjedoči nužnost postojanja Veličanstvenog Stvoritelja, Koji ima svojstva uluhijjjeta, rububijjeta, vahdanijjeta (jednoće) i stvaralaštva.

Predikcijska nadnaravnost jeste podsjećanje na to da vjerovanje u Allaha Uzvišenog pripada urođenoj ljudskoj prirodi, te da je čovjeku potrebno da, duboko razmišljajući o Allahovom stvaranju i slušajući nebesku Objavu, probudi ovu urođenu vjeru. Dok god je čista ljudska fitra (stanje čistoće i nevinosti), ona je u mogućnosti da čovjeka, putem dubokog razmišljanja o savršenstvu stvaranja i mudrosti stvaranja prostranog svemira oko sebe, dovede do spoznaje znakova vjerovanja u Jednog Jedinog Boga, Koji je besprijekornim imenima, svojstvima i djelima Uzvišen nad svim Svojim stvorenjima.

Širk (politeizam, pripisivanje sudruga Allahu) je jedna od suprotnosti vjerovanja u jednoću Allaha i predstavlja nerazumijevanje suštine uluhijjeta. Onaj koji promatra kosmos može vidjeti dio onoga što kosmos u sebe uključuje, a što svjedoči apsolutnoj jednoći svog Stvoritelja.

Neophodnost posmatranja univerzuma, kako bi se došlo do spoznaje savršenstva Allahovog stvaranja u njemu, a u svrhu jačanja vjerovanja u Veličanstvenog Tvorca putem čulne percepcije i logičkog zaključivanja, je, također, određena vrsta nadnaravnosti. Vjerovanje do kojeg se dolazi putem čulnog opažanja predstavlja potporu urođenoj vjeri koju je Allah Uzvišeni usadio u fitru svakog stvorenja, kojoj je, u trenutku stvaranja, podučio našeg oca Adema, alejhis-selam, a potom je objavio dugačkom nizu vjerovjesnika i poslanika, upotpunio je, usavršio i sačuvao u Kur'ani-kerimu i sunnetu Pečata vjerovjesnika i poslanika, sallallahu

alejhi ve sellem. Kada bi se nje svaki razuman čovjek pridržavao, na licu zemlje ne bi bilo nijednog nevjernika, mnogobošca ili otpadnika od vjere niti onoga koji bi sumnjao u jednoću Allaha Uzvišenog.[256]

Ovo su neke od najistaknutijih prediktivnih, historijskih i naučnih nadnaravnosti na koje plemeniti Kur'an ukazuje u kazivanju o Ibrahimu, alejhis-selam, koji je odrastao u sredini i među onima koji su, pored Allaha Uzvišenog, obožavali idole i kumire, zvijezde i planete, svoje kraljeve. Ajeti govore o Ibrahimovoj, alejhis-selam, nepatvorenoj prirodi, o njegovom podsticanju svog naroda na tevhid. Historijski događaji i sve naučne činjenice koje su došle u ajetima (75–79) sure El-Ena'm svjedoče da Kur'ani-kerim ne može biti ljudsko djelo, već da je on Allahov govor koje je On, Svojim znanjem objavio Pečatu Svojih vjerovjesnika i poslanika, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, sačuvao na jeziku Objave (arapskom jeziku) i obećao da će ga čuvati, kako bi Kur'ani-kerim bio dokaz protiv svih njegovih stvorenja na Sudnjem danu.[257]

Četvrto: Riječi Uzvišenog: ***"I narod njegov se s njim raspravljao. 'Zar da se sa mnom raspravljate o Allahu, a On je mene uputio?' – reče on. 'Ja se ne bojim onih koje vi Njemu pridružujete, bit će samo ono što Gospodar moj bude htio. Gospodar moj znanjem Svojim obuhvaća sve. Zašto se ne urazumite? A kako bih se ja bojao onih koje Njemu pridružujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge pridružujete, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao? I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran?'"***

Pošto je Ibrahim, alejhis-selam, obznanio svoje vjerovanje u Allahovu jednoću, da se jedino Allahu klanja, da se mnogoboštva, idola i kumira kloni, narod njegov se s njim raspravljao, a on se raspravi njihovoj čudio.[258]

Pokušavali su djelovati na njega putem psihološkog rata, te prijeteći mu skrivenim moćima koje posjeduju njihova božanstva. Tražili su od njega da prestane izazivati kipove zastrašujući ga osvetom koja može

[256] *Min ajatil-i'adžazil-inbaijj ve-t-tarihijj*, dr. Zaglul En-Nedžar (320/1).

[257] Ibid, 320/1.

[258] *Kasasul-enbijai*, Mustafa el-Adevijj, (89/2).

uslijediti od strane tih kipova, za koje su oni vjerovali da mogu nanijeti zlo onome ko ih izazove ili im našteti. Na svaku prevaru, zavaravanje i obmanu kojoj su protivnici pribjegavali, Ibrahim, alejhis-selam, im je odgovarao staloženo i smireno, a nadasve je njihove dokaze i obmane upotrebljavao protiv njih samih i u svrhu njihove propasti.[259]

1. Riječi: "I narod njegov se s njim raspravljao. 'Zar da se sa mnom raspravljate o Allahu, a On je mene uputio?' – reče on"

Riječi: *"I narod njegov se s njim raspravljao"* znače da se sa njime narod njegov prepirao, a on im je, obezvrjeđujući njihovu raspravu, kazao: "Zar se sa mnom raspravljate o Allahovoj jednoći, a On mi je ukazao na Svoju jednoću putem vida kojim me je obdario, i dokaza na koje me uputio?" Kao da je Ibrahim, alejhis-selam, htio reći ono na što ukazuju Allahove riječi: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao."* (El-Ena'm, 75)[260]

U riječima Uzvišenog *"Zar da se sa mnom raspravljate o Allahu",* Ibrahim ih prekorava i aludira im na očajanje po pitanju ishoda rasprave,[261] tj. zar se raspravljate sa mnom o tome što se Allahu Jedinom klanjam, o mojoj odanosti Njemu, a On je Taj Koji mi je ukazao na pokornost Njemu, ukazao mi na to da se klonim vaših kumira i božanstava kojima ste se pored Allaha klanjali? Pa kako ćete mi osporiti pokornost Allahu?! Tako se Ibrahim El-Halil, alejhis-selam, čudio njihovoj raspravi i prepiranju, a bilo im je prikladnije da povjeruju i islam prihvate u skladu sa dokazima sa kojima je došao, a koji su ukazivali na jednoću Allaha Uzvišenog. Međutim, ovaj narod nije prihvatio uputu, već je ostao u zabludi i mnogoboštvu u kojem je bio. Nastavio je da zastrašuje Ibrahima svojim božanstvima i kumirima jer su vjerovali da oni mogu korist i štetu donijeti, te da će mu kakvo zlo nanijeti ukoliko odbije biti im pokoran.[262]

---

259 *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 298.
260 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (468/2).
261 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2566/5).
262 *Kasasul-enbijai*, Mustafa el-Adevijj, (89/2).

2. Riječi: "Ja se ne bojim onih koje vi Njemu pridružujete, bit će samo ono što Gospodar moj bude htio. Gospodar moj znanjem Svojim obuhvaća sve. Zašto se ne urazumite?"

Riječi: *"Ja se ne bojim onih koje vi Njemu pridružujete"* znače da njega nije obuzela samoobmana kao što je obuzela njih, tako da se on ne boji njihovih božanstava, jer zna da ona niti korist niti štetu mogu donijeti, da su ona gluho, nijemo i slijepo kamenje koje se prenosi sa mjesta na mjesto, pa kako da ga se boji? Kako da se boji kamenja koje ne čuje i ne vidi? Svojim ih rukama prave, a onda im se, zabludjeli, klanjaju?

Ibrahim, alejhis-selam, je bio žustar u svom odgovoru, a pritom se bojao da ga ne zadesi nešto od Allahovog određenja, a da oni ne umisle da to dolazi od strane njihovih božanstava, pa je i to sasjekao, smireno kazavši: *"Bit će samo ono što Gospodar moj bude htio."* U tim riječima je izuzimanje koje podrazumijeva dvije stvari. Prva stvar jeste prepuštanje svega Allahu Uzvišenom, uz zadovoljstvo svime što mu Allah Uzvišeni odredi, te prihvatanje onoga što ga zadesi, kao i činjenice da je Allah Jedini moćan učiniti ono što hoće. Druga stvar jeste odgovor njima da njihovi kumiri nisu u stanju ništa učiniti, da je Allah Jedini Onaj Koji upravlja svime, da On, ako hoće, štetu donosi i da je On Onaj Koji, ako hoće, dobro donosi iz Svog izobilja, te da je On Jedini Koji to može.[263]

Allah je Taj Koji, ako hoće, učini da zvijezda padne na roba, omamivši ga ili spalivši. To se ne tiče ni zvijezda ni onoga ko im se klanja, jer je Allah Onaj Koji donosi korist i štetu, pa kada Allah želi štetu – On štetu donese, a kada želi korist – On korist donese.[264] I dobro i zlo zavise od volje Uzvišenog Allaha, pa je tako Ibrahim, alejhis-selam, nakon što se jasno odrekao kipova, svaku stvar prepustio Allahu Uzvišenom.[265]

---

263 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2567/5).

264 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (3755/6).

265 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (468/2).

Riječi: *"Gospodar moj znanjem Svojim obuhvaća sve. Zašto se ne urazumite?"* znače da Njegovo znanje obuhvata sve, pa ako ga i kakvo zlo zadesi, to nije izvan Njegovog znanja.[266]

Tako je Ibrahim, alejhis-selam, zaštitio sebe i svoju vjeru, te na taj način oni nisu mogli pripisati udio svojim božanstvima za bilo kakvo zlo, jer ako se ono dogodi, to je zato što je Allah tako odredio. On je na ovaj način pokazao svoju pokornost i predanost Allahu Uzvišenom, svoje zadovoljstvo Allahovom odredbom i određenjem, čije je znanje savršeno i volja izvršena, te apsolutno ništa ne može izaći iz okvira Njegovog znanja i htijenja.[267]

Riječi: *"Gospodar moj znanjem Svojim obuhvaća sve"* znače da Allah zna sve, da je On Onaj Koji uređuje stvari, Njemu ništa, ni koliko zrno na nebesima i zemlji, nepoznato nije, On zna ono što je bilo i ono što će biti. Upotrebljujući izraz "rabbii / gospodar moj", on ukazuje na to da je uvijek svjestan značenja rububijjeta, te da je Allah Onaj Kome on robuje, da je On Onaj Koji ga štiti i čuva od svega što je loše i štetno, izuzev ukoliko je to (radi) iz mudrosti koju On želi, a On je Sveznajući.[268]

Pitanje: *"Zašto se ne urazumite?"* postavlja se stoga što je činjenica da je sve u Allahovoj moći, a kamenje (kumiri) ne može ni korist ni štetu donijeti, te ljudi treba da se urazume, jer sve im je jasno. Konstrukcija upitne rečenice je ovdje u svrsi podsticanja na promišljanje.[269]

Allahove riječi: *"Zašto se ne urazumite?"* ukazuju na to da postulati vjere odgovaraju fitri, a da je povođenje za strastima ono što skriva znakove te fitre. O, čovječe, od tebe se ne traži da konstruišeš koncepciju vjere, već se od tebe traži samo da se urazumiš, a promišljanje je prirodna, urođena stvar jer je čovjek namjesnik na Zemlji, potekao je od Adema, koji je došao na Zemlju sa nebeskim konceptom koji

[266] *Envarut-tenzil ve esrarut-te'vil (Tefsir El-Bejdavi)*, Abdullah ibn Omer ibn Muhammed Eš-Širazi El-Bejdavi, tahkik: Muhammed Abdurrahman El-Mura'šeli, Daru ihjait-turasil-arebijj, Bejrut, I tom, 1418. god. po H., (437/2).

[267] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (469/2).

[268] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2567/5).

[269] Ibid, (2568/5).

uređuje tok života, a kome je Adem podučio svoje potomke, pa su onda njegovi potomci učinili isto sa svojim potomcima. Međutim, koncepti se iskrivljuju, jer se miješaju sa ljudskim prohtjevima koji ih odbacuju ili zanemaruju. Dakle, oni su izloženi zaboravu, a Objave su te koje podsjećaju na iskonski koncept koji smo uzeli od Uzvišenog Allaha.[270]

3. Riječi: "A kako bih se ja bojao onih koje Njemu pridružujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge pridružujete, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao? I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran?"

Čudno li je stanje ovih koji slijede kumire, zastrašuju Allahovog vjerovjesnika time da ga može kakvo zlo zadesiti od njihovog kamenja koje, sasvim jasno i logično, niti korist niti štetu ne može donijeti, a pritom se ne boje da ih Allah Uzvišeni ne prezre, On, u Čijoj se vlasti nalazi sve, pa time i njihova božanstva.

Allah Uzvišeni, jezikom Ibrahima, alejhis-selam, kaže: *"A kako bih se ja bojao onih koje Njemu pridružujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge pridružujete, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao?"* Ovim pitanjem se izražava čuđenje paradoksu s njihove strane. Paradoksalno je da zastrašuju Ibrahima zlom koje ga može zadesiti od strane njihovih božanstava, a pritom se oni ne boje što Allahu druge pridružuju, iako im On nikakav dokaz za to dao nije. Začuđujuće je s dva aspekta. Prvi aspekt je taj što njihovi kumiri ne mogu niti koristiti niti naštetiti, Allah Uzvišeni je Vlasnik svega, u Njegovoj ruci su korist i šteta i izbavljenje od zla. Drugi aspekt je taj što oni zastrašuju Ibrahima, alejhis-selam, a razlog za bojaznost ne postoji, dok se oni ne boje, a razlog za strah postoji.

Riječi: *"...iako vam On za to nije nikakav dokaz dao"* predstavljaju dokaz, odnosno argument. On vam nije dao dokaz, što ukazuje na to da, kao prvo, ne postoji argument koji bi opravdao klanjanje njima, i, kao drugo, oni nemaju snage niti moći nanijeti štetu ili donijeti korist,

[270] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (3756/4).

to su samo vaše iluzije koje su im dodijelile to svojstvo. Allah Uzvišeni dalje kaže: *"I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran?"*

Riječi: *"I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran?"* znače da, ako vi pribjegavate onome što ne može ni štetiti ni koristiti i smatrate da će nauditi onome ko u to ne vjeruje, a Ibrahim pribjegava Allahu Uzvišenom u Čijoj se vlasti nalazi sve, pa ko će onda biti siguran: onaj koji pribjegava Allahu Svemoćnom ili onaj koji pribjegava kipovima koji niti štete niti koriste? Allah Uzvišeni je moć rasuđivanja spojio sa znanjem; nema rasuđivanja bez znanja.[271]

Stoga, Allah Uzvišeni kaže: *"I znate li..."* tj. ako ste uvidjeli stvari na pravi način, bez iluzija koje u zabludu vode i s pravog puta odvraćaju.[272]

Peto: Riječi Uzvišenog: *"Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom ne miješaju; oni će biti na Pravome putu"*

1. Mišljenje imama Et-Taberija

Imam Et-Taberi kaže: "Ovdje se nalazi Allahova presuda u raspravi između Ibrahima, Njegovog prijatelja, alejhis-selam, i mušrika iz njegovog naroda koji su se sa njime raspravljali. Ibrahim, alejhis-selam, ih je upitao: *'A kako bih se ja bojao onih koje Njemu pridružujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge pridružujete, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao? I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran?'*, pa Allah Uzvišeni, presuđujući između njega i njih, reče: *'Oni koji vjeruju u Allaha i iskreno Mu se pokoravaju, i koji svoju pokornost i vjerovanje ne miješaju sa zulumom, koji Mu druga ne pripisuju i iskreno Ga obožavaju – oni su sigurni od Njegove kazne za razliku od onih koji, mimo Njega, kipove i kumire bogovima smatraju. Oni se trebaju bojati Njegove kazne i neka se na ovom svijetu boje Allahove srdžbe prema njima, a na ahiretu će im Allah bolnu patnju prirediti.'"*[273]

---

271 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2569/5)

272 Ibid, (2569/5)

273 *Tefsiru et-Taberi, Džamiu'l-bejan fi te'vilil-Kur'an*, (254/7).

2. Mišljenje Ibn Ašura

Ibn Ašur kaže: "Ovaj ajet, prema mišljenju većine mufessira, spada u govor Ibrahima, alejhis-selam, i on predstavlja odgovor na pitanje: *'Ko će, mi ili vi, biti siguran?'* (El-Ena'm, 81) On je sam na svoje pitanje dao odgovor, ne čekavši da odgovor daju oni, jer oni i nisu mogli dati drukčiji do li takav odgovor koji je predstavljao prijekor za njih. Ibn Abbas je rekao: 'Baš kao što učenjak postavi pitanje i sam sebi odgovori.' Neki kažu da ovo ne spada u Ibrahimov govor, da se njegov govor završava riječima: *'I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran?'* (El-Ena'm, 81), te da ovo predstavlja Allahove riječi za početak presude kojima se potvrđuju Ibrahimove, alejhis-selam, riječi. Neki kažu da su ovo riječi Ibrahimovih sunarodnika, kao odgovor na Ibrahimovo pitanje: *'I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran?'* Međutim, ovo nije ispravno, jer bi u tom slučaju ovim riječima prethodilo: 'Oni koji vjeruju, rekoše...' ili slično. Osim toga, da su to bile riječi njegovog naroda, oni ne bi ustrajavali na zabludi i tvrdoglavosti dotle da su Ibrahima bacili u vatru."[274]

3. Mišljenje Eš-Šenkitija

Eš-Šenkiti kaže: "Pod zulumom se u ovom ajetu misli na širk (mnogoboštvo), kako je to potvrđeno u hadisu koga bilježi Buhari, a koji od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi Abdullah ibn Mesud, radijallahu anhu. Allah Uzvišeni je to pojasnio, kazavši: *'Mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda.'* (Lukman, 13) Allah Uzvišeni kaže*: 'A nevjernici sami sebi čine nepravdu.'* (El-Bekare, 254) Allah Uzvišeni kaže: *'I, pored Allaha, ne moli se onome ko ti ne može ni koristiti ni nauditi, jer ako bi to uradio, bio bi uistinu, nevjernik.'* (Junus, 106)"[275]

4. Mišljenje Es-Sa'dija

Es-Sa'di kaže: "Allah Uzvišeni, presuđujući između dvije skupine, kaže: *'Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom*

[274] *Tefsirut-tahrir vet-tenvir, Tahrirul-ma'nas-sedid ve tenvirul-aklil-džedid min tefsiril-kitabil-medžid*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, Ed-Darut-tunisijjeh lin-nešri, Tunis, 1984. god., (331–332/7).

[275] *Advaul-bejan fi idahil-Kur'an bil-Kur'an*, Muhammed el-Emin eš-Šenkiti, Darul-fikri lit-tibaa' ven-nešr, Bejrut, Liban, 1415. god. po H., 1995. god., (201–202/2).

ne miješaju; oni će biti na Pravome putu.' Dakle, Allah kaže da će biti sigurni od strahova, kazne i bijede, bit će na pravom putu. Ako svoje vjerovanje nipošto ne budu miješali sa zulumom (nepravdom), mnogoboštvom i prijestupima, bit će potpuno sigurni i pravim putem upućeni. Međutim, ako svoje vjerovanje ne budu miješali sa mnogoboštvom, a budu činili loša djela, kod njih je postavljen temelj upute i sigurnosti, ali nisu postigli njihovu perfekciju. Iz plemenitog ajeta se može zaključiti da će oni koji nisu uspjeli da budu na pravom putu i sigurni u zabludi i bijedi biti."[276]

Od Abdullaha ibn Mesuda, radijallahu anhu, se prenosi da je rekao: "Kada je objavljen ajet: *'Oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom ne miješaju...'*, ljudi se zabrinuše, pa rekoše: 'O Allahov Poslaniče, pa ko to od nas nije prema sebi nepravdu učinio?' On reče: 'Nije to ono na što mislite. Zar niste čuli ono što je dobri rob (Lukman) kazao: *'O sinko moj, ne smatraj druge Allahu ravnim, mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda.'* Riječ je o mnogoboštvu.'"[277]

5. Mišljenje Ibn Kajjima El-Dževzijje

Ibn Kajjim el-Dževzijje kaže: "Strah uvijek ide uz mnogoboštvo, a sigurnost uz tevhid. Allah Uzvišeni, citirajući Svog prijatelja Ibrahima, koji se sa svojim narodom raspravljao, kaže: *'A kako bih se ja bojao onih koje Njemu pridružujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge pridružujete, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao? I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran?'* (El-Ena'm, 81) Pa je Allah među njima presudio, rekavši: *'Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom ne miješaju; oni će biti na Pravome putu.'* Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, prema vjerodostojnoj predaji, pojasnio da se pod zulumom misli na mnogoboštvo, rekavši: 'Zar niste čuli ono što je dobri rob (Lukman) kazao: *'O, sinko moj, ne smatraj druge Allahu ravnim, mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda."* Tevhid je najjači uzrok sigurnosti od strahova, a mnogoboštvo je najveći uzrok nastanka strahova. Stoga, onaj ko se boji nečega mimo Allaha, tome će i biti potčinjen, jer je razlog njegove

[276] *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 487.

[277] *Sahihul-Buhari*, br. 4629, (373/8).

potčinjenosti strah. A ko se boji Allaha i ničega mimo njega, njegova neustrašivost od drugih i oslanjanje na Allaha bit će mu najjači uzrok spasa. Isto tako, onaj ko se moli od nekoga drugog mimo Allaha bit će lišen toga, a najjači razlog lišenosti toga je njegovo očekivanje od drugih mimo Allaha. Onome koji jedino od Allaha moli, to će biti najjači uzrok za postizanje onoga što želi, ili nečega poput toga, ili pak boljeg od toga, jer Allah je Onaj Koji na Pravi put upućuje."[278] Oni koji vjeruju i Allahu se iskreno pokoravaju ne miješajući vjerovanje sa mnogoboštvom – oni će biti sigurni i oni će na pravom putu biti.[279]

Šesto: Riječi Uzvišenog: *"To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući..."*

1. Riječi: "To su dokazi naši..."

U riječima Uzvišenog: *"To su dokazi naši"* došla je pokazna zamjenica za daljinu, koja obuhvata sve dokaze koje je navodio u raspravi sa narodom svojim, a ono o čemu su se raspravljali su zvijezde, Mjesec, Sunce i kumiri, nakon čega je argumentima pobijedio svog oca i svoj narod.[280]

Pokazna zamjenica *"to"* nije u bukvalnom značenju pokazivanja na nešto opipljivo, već u metaforičnom značenju u svrhu pojačanja dokaza i moći ubjeđenja. Prisvojnom zamjenicom u sintagmi *"dokazi naši"*, Allah Uzvišeni je pojačao vrijednost dokaza i njihovu istinitost, kao i čast onoga na čijem se jeziku i srcu nađu.[281]

2. Riječi: "... koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov..."

Riječi: *"... koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov"* znače da je Allah dao dokaze putem nadahnuća zdrave fitre i čistog uma koji teži samo

[278] *Miftahu daris-sea'deh*, Ibn Kajjim el-Dževzijje, Tahkik: Abdurrahman ibn Husejn ibn Kaid, Medžemul-fikhil-islamijji, Džedda, Es-Suu'dijjeh, I tom, 1997. god., (387-388/3).
[279] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (1142/2).
[280] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2571/5), *Advaul-bejan fi idahil-Kur'an bil-Kur'an*, Muhammed el-Emin eš-Šenkiti, (202/2).
[281] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2571/5).

istini i prema njoj se usmjerava. Ti dokazi su bili snažni i bili su protiv njegovog naroda i besmislenosti koju su činili, umišljali, tvrdili i u nju čvrsto vjerovali. To je bila velika zabluda i velika nepravda nauštrb činjenica.

Allah Uzvišeni je odabrao Ibrahima da njemu dokazi dođu, jer On nije učinio da svi ljude budu isti po znanju i razumijevanju. Među njima ima upućenih koje je Allah Uzvišeni odabrao da budu dostavljači istine ljudima; među njima ima zalutalih koji tragaju za uputom; među njima ima i onih koji su zagacali u zlo, čija je srca, vid i sluh Allah zapečatio, te ne mogu spoznati istinu niti čuti pozivanje u nju.[282]

Allah Uzvišeni je uspostavio dokaze protiv naroda Ibrahimovog, alejhis-selam, podupro je njegovu ličnost snagom kao u nadahnutog sagovornika i uvjerljivog sabesjednika. Također mu je podario moć u dokazivanju i argumentaciji, čime je ostvarivao uzastopne pobjede nad velikanima i predvodnicima svog naroda, te je zato zaslužio veliku pohvalu od Uzvišenog Allaha.

Pokazna zamjenica *"to"* se odnosi na sve njegove dokaze kojima se služio suprotstavljajući im se i pobijedivši ih[283], a Ibrahimova nadahnutost i uspostavljanje dokaza su Allahova blagodat prema njemu, putem kojim mu je podario pobjedu nad njegovim suparnicima.[284]

Sasvim je jasno bilo da svi Ibrahimovi, alejhis-selam, govori, koji su se odlikovali snagom, ubjedljivošću i uvjerljivošću, vode njegovoj pobjedi nad protivnicima, kojima nije preostajalo ništa drugo sem da sve to prihvate i predaju se. Ali, oholost i inat ih odvratiše od istine, pa umjesto metodu međusobnog razgovora i razumijevanja, oni primijeniše metodu prisile, ugnjetavanja i zlostavljanja. Svako ko duboko razmotri Ibrahimove, alejhis-selam, diskusije i prisjeti se njegovih ličnih

---

[282] Ibid, (2576/5).

[283] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 286, *Tefsir El-Kurtubi, El-Džamiu' li ahkamil-Kur'an*, Muhammed ibn Ahmed El-Ensari El-Kurtubi, Muessesetur-risaleh, Bejrut, Liban, I tom, 1427. god. po H., 2006. god., (30/7).

[284] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 286, *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (335/7).

komponenata i misionarskih uloga, uvidjet će, vrlo lahko, raznovrsnost u moći dokazivanja i vještinu diskusije kojom se odlikovala Ibrahimova, alejhis-selam, ličnost i činila je karakterističnom i izvanrednom.[285]

3. Riječi: "Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo..."

Pod stepenima (درجات) se podrazumijevaju duhovni stupnjevi u dobru, znanju, vlasti i opskrbi. Jedno od značenja ovog ajeta jeste da Allah na više stepene, na one na kojima nisu bili, uzdiže od robova Njegovih one koje hoće. Značenje ovoga ajeta također može biti i da Allah od onih kojima su dati stepeni uzdiže one koje hoće tako da budu, po svakoj vrlini i pohvalnom svojstvu, iznad drugih.

Teorijsko znanje je stepen perfekcije, naučna i praktična mudrost je stepen perfekcije, diskusija i moć suprotstavljanja uz argumente spadaju u stepene perfekcije, vlast i pravedno presuđivanje su stepen perfekcije, a najviši od svih ovih stepena pripada vjerovjesništvu i poslanstvu, jer ono sadrži sve i više od toga, a svi se ti stepeni, Allahovom milošću, razlikuju jedan od drugog. Allah je one koji se nalaze na njima odlikovao jedne nad drugima i On, slavljen i hvaljen neka je, daje više stepene onome kome hoće. Allah Uzvišeni je Svom prijatelju, Ibrahimu, podario visoke stepene u argumentaciji, predvodništvu i prihvatanju od strane stanovnika zemlje, a također ga je odlikovao najvišim stepenom, a to je stepen vjerovjesništva.

Imam šejh Muhammed Ebu Zehre je rekao: "Stepeni su visoki stupnjevi upute i blagostanja. Allah Uzvišeni, upotrebljujući glagol u prezentu (... dajemo...), ukazuje na permanentno ponavljanje uzdizanja. Uz egzistiranje onih koji su na Pravom putu, koji upućuju na Pravi put, čine dobro i koji govore: *'Slušamo i pokoravamo se'*, konstantno egzistira i dobro u ljudskom bitku. Pored ovih ima i onih koji slušaju korisne riječi, a govore: *'Čujemo i ne pokoravamo se'*, te se stoga u ovom životu dobro i zlo međusobno prepliću, a bogobojaznima je već na nagradu ukazano. Allah Uzvišeni kaže: *'On daruje znanje onome kome On hoće, a*

[285] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 287.

onaj kome je znanje darovano – darovan je blagom neizmjernim. A shvatiti mogu samo oni koji su razumom obdareni.' (El-Bekare, 269)"

4. Riječi: "Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući"

Riječi: *"Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući"* predstavljaju dodatak sadržaju prethodne odluke, koji indukuje na njenog Tvorca i koji je povezuje sa svojstvima Allaha Uzvišenog. U ovom ajetu, uz riječ Rabb (Gospodar) dolazi spojena lična zamjenica (tvoj) koja se odnosi na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojom On Uzvišeni podsjeća na onog koji je Pečat svih poslanika, zahvaljujući Njegovoj blagodati i prednosti koju mu je dao, podigavši ga na stepene iznad svih Allahovih poslanika. On mu se obraća: "Gospodar tvoj Koji te je odgojio, usmjerio, podučio i uputio te, i spomen na tebe, Svojom dobrotom i velikodušnošću, uzdigao i učinio te Pečatom Svojih poslanika svim Svojim stvorenjima, je Mudar u postupcima i djelima svojim i Sveznajući, i On će ti pokazati jasan dokaz u tvom životopisu sa narodom tvojim, kao što je na to jasno ukazao i u slučaju Ibrahima sa narodom njegovim."[286]

Allah Uzvišeni je Mudar, On raspoređuje sve, On zna sve, i u onome što On hoće ima mudrosti i divnih pouka. Slavljen neka je Allah, Gospodar svjetova.

U ovom ajetu se spominju tri Allahova lijepa imena: Rabb, Hakim i Alim, a njihova značenja ćemo navesti.

Allahovo lijepo ime Rabb znači da je On Gospodar, Onaj Koji na pravi način i milošću Svojom odgaja sve Svoje robove, među kojima su posebni oni Njegovi najčistiji robovi koje On odgaja čisteći njihova srca, duše i postupke. Iz tog razloga su Mu se oni obraćali ovim časnim imenom, moleći ga za poseban odgoj.[287]

Allahovo lijepo ime Hakim ima značenje Mudri, odnosno Onaj Kome pripada najveća mudrost u stvaranju i djelovanju, Onaj Koji je sve savršeno uredio: *"A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?"* (El-Maide, 50) On ništa nije uzalud stvorio i propisao, Njemu

[286] *Tefsirul-Menar* (*Tefsirul-Kur'anil-Kerim*), Muhammed Rešid Rida, (582–584/7).
[287] *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, (486/5).

pripada sud i na dunjaluku i na ahiretu, On sudruga nema, On robovima Svojim presuđuje po zakonima i odredbama Svojim. Mudrost je pravilno postavljanje i smještanje stvari na svoje mjesto.

Allahovo lijepo ime Alim ima značenje Sveznajući, Onaj Koji Svojim znanjem obuhvata sve vidljivo i nevidljivo, javno i tajno, sve obavezujuće, nemoguće i moguće, gornji i donji svijet, prošlost, sadašnjost i budućnost, Njemu ništa skriveno nije.

Sedmo: Riječi Uzvišenog: ***"I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo – a Nuha smo još prije uputili – i od potomaka njegovih Davuda, i Sulejmana, i Ejjuba, i Jusufa, i Musaa, i Haruna – eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine – i Zekerijjaa, i Jahjaa, i Isaa, i Iljasa – svi su oni bili dobri – i Ismaila i El-jese'a i Junusa i Luta – i svima smo prednost nad svijetom ostalim dali..."***

Ibrahim nije mogao ostati među svojim narodom nakon što im je dostavio Allahov poziv. Pošto se produbio jaz između njega i njih nakon što im je kipove uništio, i nakon što su ga bacili u vatru, pa ga je Allah od vatre spasio, i pošto je postalo jasno da ne može ostati sa njima, on se je iselio i napustio ih. Išao je u Šam i u Egipat, te počeo širiti tevhid na sve strane. Sa njim su bili samo njegova supruga i bratić Lut, alejhis-selam, koji je sa svojim amidžom, na najljepši način, počeo ljude pozivati u vjeru.

Nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, na najljepši način iskazao pokornost svome Gospodaru i iskreno pozivao u Njegovu jednoću, Allah Uzvišeni mu je dao visoke stepene i njegovo potomstvo i djecu darovao vjerovjesništvom i Objavom, tako da on predstavlja korijen razgranatog vjerovjesničkog stabla i nikoga nakon njega Allah Uzvišeni nije počastio vjerovjesništvom i poslanstvom a da nije iz Ibrahimovog, alejhis-selam, potomstva. Allah Uzvišeni kaže: *"I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonili i potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali, a*

njemu na ovom svijetu lijep spomen sačuvali, a na onome će, doista, jedan od onih dobrih biti."[288]

Allah Uzvišeni je Ibrahima, alejhis-selam, učinio uglednim na dunjaluku, a najčasnije ljude – vjerovjesnike i poslanike – odabrao je od njegovog potomstva i time njihovu počastvovanost ovekovječio do Sudnjega dana, jer je jedan od najsnažnijih vidova sreće za čovjeka saznanje da će iz njegovih pokoljenja biti vjerovjesnika i vladara. Ovi ajeti aludiraju na višestruke Allahove blagodati prema Ibrahimu, alejhis-selam, kao nagrada za njegovo zalaganje po pitanju dokaza monoteizma.[289]

U ajetima sure El-Ena'm spominje se osamnaest Allahovih vjerovjesnika: Ibrahim, Ishak, Jakub i Nuh, alejhimus-selam, a zatim ostalih četrnaest u tri navrata.[290]

1. Riječi: "I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo – a Nuha smo još prije uputili"

Allah Uzvišeni nas obavještava da je Ibrahimu poklonio Ishaka, alejhimus-selam, onda kada su i on i njegova supruga Sara izgubili nadu da će dobiti dijete, pa mu dođoše meleki koji su krenuli Lutovom narodu i obradovaše ih viješću o Ishaku, pa se ona (Sara) začudi: *"'Jadna ja!' – reče – 'zar da rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star. Ovo je zaista nešto neobično!' 'Zar se čudiš Allahovoj moći?' – rekoše oni. 'Allahova milost i Njegovi blagoslovi su na vama, obitelji vjerovjesničkoj. On je dostojan hvale i On je plemenit!'"* (Hud, 72–73)

Obradovali su ih i viješću o Ishakovom vjerovjesništvu: *"I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim."* (Es-Saffat, 112) A radost su upotpunili i još većom učinili: *"I Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom, i ona se osmjehnu"*, tj. doživjet ćete i to što će se tom novorođenčetu roditi dijete, pa ćete mu se obradovati kao što ste se njegovom ocu, a radost za unuka (sinovljevog sina) je ogromna zbog produžetka vrste i potomstva.

---

[288] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (471/2).

[289] *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi*, (*Tefsir er-Razi*), (67/13).

[290] *Kasasul-Kur'anil-Kerim*, Fadl Hasan Abbas, str. 293.

Kada su starac i starica, za koje se pretpostavljalo da ne mogu dobiti porod, dobili dijete, ljudi su bili zatečeni njima i djetetom njihovim po imenu Jakub koje je nastavilo potomstvo i vrstu. Ovo je Ibrahimu, alejhis-selam, bila nagrada, pošto je napustio svoj narod ostavivši ih i odselivši se iz njihove zemlje u pokornost Allahu, pa mu je Allah Uzvišeni narod i bližnje njegove zamijenio dobrim potomcima koji su vjere njegove da mu radost budu. Allah Uzvišeni kaže: *"I pošto napusti njih i one kojima su se, mimo Allaha klanjali, Mi mu Ishaka i Jakuba darovasmo, i obojicu vjerovjesnicima učinismo."* (Merjem, 49) *"I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo."*[291]

Zapažamo iz prethodnog ajeta veličanstvenost Allahovog dara Ibrahimu tako što mu je podario sina Ishaka, a zatim unuka Jakuba, alejhis-selam, izražavajući se pritom u prvom licu množine (Mi) i hvaleći ih uputom: *"I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo."* Poklon (el-veheb i el-hibeh) znači davanje nečega bez ikakve nadoknade.

Blagodat Ibrahimu, alejhis-selam, u vidu darivanja Ishakom i Jakubom kroz oblik prvog lica množine se u Allahovoj knjizi spominje četiri puta. Prvi put, po rasporedu mushafa, kako smo spomenuli, u suri El-Ena'm. Drugi put u riječima Uzvišenog: *"I pošto napusti njih i one kojima su se, mimo Allaha klanjali, Mi mu Ishaka i Jakuba darovasmo, i obojicu vjerovjesnicima učinismo i darovasmo im svako dobro i učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani."* (Merjem, 49–50) Treći put u riječima Uzvišenog: *"I spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili, i poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve ih učinismo dobrim."* (El-Enbija', 71–72) Četvrti put u riječima Uzvišenog: *"I Lut mu jedini povjerova! A Ibrahim reče: 'Ja se selim onamo kuda mi je Gospodar moj naredio, jer je On, uistinu, silan i mudar.' I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonili i potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali, a njemu na ovom svijetu lijep spomen sačuvali, a na onome će, doista, jedan od onih dobrih biti."* (El-Ankebut, 26–27)

[291] *Tefsirul-Kur'anil-Azim*, (Tefsir Ibn Kesir), (290–291/3).

Sve ove sure su mekanske. Ovo isticanje i poseban osvrt na podsjećanje o Ishaku i Jakubu, alejhimus-selam, u mekanskim surama predstavlja utjehu našem vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, tako što će ga Allah zaštititi i pomoći mu, kao što je prije zaštitio njegovog oca Ibrahima, alejhis-selam, te da će mu, ako se narod njegov protiv njega okrene, na zemlji dati čvrst položaj i vjeru njegovu rasprostraniti, kao što je to učinio sa Ibrahimom, alejhis-selam, i njegovim potomcima prije.

Spajanje Ishaka i Jakuba, alejhimus-selam, u ova četiri konteksta aludira na to da su obojica predstavljali jednaku radost, kao što se to jasno vidi u riječima Uzvišenog, u kojima govori o Sari, Ibrahimovoj supruzi: *"A žena njegova stajaše tu, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom, i ona se osmjehnu."* (Hud, 71)

Et-Taberi, rahimehullah, kaže: "Allah Uzvišeni kaže da je On Uzvišeni Ibrahima nagradio za njegovu pokornost, iskreno ispovijedanje jednoće svoga Gospodara, uzdržanost od vjere njegovih sunarodnika koji su Allahu druga pridruživali, tako što ga je uzdigao na stepene najboljih, dao mu nagradu na dunjaluku, podario mu potomke koje je odlikovao vjerovjesništvom, počastvovao ih i odlikovao nad svjetovima, a među kojima su njegov sin Ishak i sin njegovog sina Jakub, alejhimus-selam. *'I svakog uputismo'*, tj. sve njih smo uputili na Pravi put i potpomogli ih u istini i ispravnosti."[292]

Učenjaci su govorili o mudrosti u tome što se prednost daje Ishaku u odnosu na Ismaila, alejhimus-selam, u suri El-Ena'm.

Veliki mufessir Er-Razi je onima koji postavljaju pitanje zašto Ismail nije spomenut uz Ishaka dao sljedeći odgovor: "Zato što je ovdje cilj spomenuti vjerovjesnike iz Benu Israila, a svi oni su potomci Ishaka i Jakuba, alejhimus-selam. Što se tiče Ismaila, alejhis-selam, iz njegove loze nije bilo nijednog vjerovjesnika, izuzev Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a na ovom mjestu se ne može spominjati Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jer je Allah naredio Muhammedu, sallallahu

[292] *Tefsir Et-Taberi, Džamiu'l-bejan fi te'vilil-Kur'an*, (260/7).

alejhi ve sellem, da se pobuni protiv Arapa zbog mnogoboštva, navodeći im, tome u prilog, to što je Allah podario veličanstvene blagodati u vjeri i dunjaluku Ibrahimu jer se klonio širka i čvrsto se držao tevhida. Što se tiče veličanstvenih blagodati dunjaluka, Allah mu je podario sinove koji su bili vjerovjesnici i vladari, a pošto je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio taj koji se koristio ovim argumentom, bio je spriječen da, u ovom slučaju, spominje sebe. Iz tog razloga nije spomenut Ismail uz Ishaka."[293] Ovo je snažan i očit dokaz, a to znači da Ismail i Ishak, alejhimus-selam, nisu spomenuti zajedno, ali se Ismail, alejhis-selam, poslije Ishaka, alejhis-selam, spominje u sledećem ajetu.

El-Bekai', govoreći o mudrosti u tome što se Ishak i Jakub, alejhimus-selam, spominju ispred, kaže: "Zato što se kontekst tiče blagodati koje su date Ibrahimu, alejhis-selam, a njegova najveća radost bio mu je sin kojim je obradovan i od koga mu nije bilo naređeno da se rastavi, kao i sin njegovog sina, iz čije je loze i porijekla većina vjerovjesnika, onih koji pozivaju Allahu. On je i najzaslužniji za to što su njegovi sinovi očistili Svetu zemlju koja je Ibrahimovo, alejhis-selam, ognjište, a koju je odabrao za boravak u njoj, kako svoj, tako i svojih potomaka. Zapravo, Allah je Taj Koji je odabrao njega, a potom i njih, da je očiste od širka i idolopoklonstva, te su tako oni pozivali Allahu i zemlju svijetlom učinili svojom pokornošću."[294]

U spomenu Allahove upute Nuha, alejhis-selam, nakon spomena o Ishaku i Jakubu, alejhimus- selam, kao poklonu je velika mudrost. Allah Uzvišeni kaže: *"... a Nuha smo još prije uputili"*, tj. prije njega smo Nuha uputili i dali mu dobro potomstvo, a svaki od njih dvojice ima svoj poseban značaj. Što se tiče Nuha, alejhis-selam, Allah Uzvišeni je, nakon što je potopio stanovnike zemlje izuzev onih koji su povjerovali Nuhu, a to su bili oni koji su se sa njime ukrcali na lađu, učinio da

[293] *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi*, Tefsir er-Razi, (359/6).

[294] *Hadisul-Kur'an an Ismaile ve Ishaka alejhimus-selam*, dr. Sulejman Ibrahim El-Husajn, Medželeh tibjan lid-dirasatil-kur'anijjeh, El-džemijjetul-ilmijjetus-suudijjeh lil-Kur'anil-kerimi ve ulumihi, 2016. god., str. 471, *Nezamud-derer fi tenasubil-ajati ves-suveri*, Burhanuddin Ebu El-Hasan Ibrahim ibn Umer El-Bekai', Darul-kutubil-ilmijjeh, Bejrut, Liban, I tom, 1415. god. po H. / 1995. god., (1770/7).

njegovi potomci budu oni koji su ostali (preživjeli), tako da su svi ljudi od Nuhovog potomstva. Također, Allah Uzvišeni nije poslao vjerovjesnika poslije El-Halila Ibrahima, alejhis-selam, osim iz njegove loze, kao što Uzvišeni kaže: *"... i potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali..."* (El-Ankebut, 27) I kaže: *"Mi smo Nuha i Ibrahima poslali i nekima od potomaka njihovih vjerovjesništvo i objavu dali..."* (El-Hadid, 26) I kaže: *"To su ti vjerovjesnici koje je Allah milošću Svojom obasuo, potomci Ademovi i onih koje smo sa Nuhom nosili, i potomci Ibrahimovi i Israilovi, i onih koje smo uputili i odabrali. Kad bi im se ajeti Milostivog čitali, oni bi licem na tle padali i plakali."* (Merjem, 58)[295]

2. Riječi: "... i od potomaka njegovih Davuda, i Sulejmana, i Ejjuba, i Jusufa, i Musaa, i Haruna – eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine"

Allah Uzvišeni kaže: *"i od potomaka njegovih"*, tj. poklonili smo mu potomke *"Davuda, i Sulejmana"*, gdje se, prema mišljenju Ibn Džerira, prisvojna zamjenica odnosi na Nuha, jer je on najbliže njoj spomenut, međutim, ispravno je da se ona odnosi na Ibrahima, jer se govor koji prethodi tiče njega.[296]

Muhammed Rešid Rida kaže: "U ova tri ajeta, Allah je spomenuo četrnaest vjerovjesnika. Nije ih poredao prema povijesti i vremenima njihovim, jer je On Svoju Knjigu objavio kao uputu i opomenu, a ne kao historiju, niti prema njihovim vrijednostima i karakteristikama, jer Njegova Knjiga nije knjiga osobina i pohvala, već knjiga opomena i pouka. Podijelio ih je na tri sekvence, od kojih svaka ima svoje značenje. Prvu sekvencu čine Davud, Sulejman, Ejjub, Jusuf, Musa i Harun. Ono što ih povezuje u jedan kontekst je to što je Allah njima dao vlast i predvodništvo, mudrost i vođstvo uz vjerovjesništvo i poslanstvo. Zatim slijedi spomen o Davudu i Sulejmanu. Njih dvojica su bili bogati i plemeniti vladari. Poslije njih spomenuo je Ejjuba i Jusufa. Prvi je bio dobri, velikodušni i bogati predvodnik, a drugi uljudni, plemeniti i mudri vezir, ali je svaki od njih bio iskušan nesrećom, pa zahvalan bio. Što se tiče

[295] *Tefsirul-Kur'anil-Azim*, (Tefsir Ibn Kesir), (290–292/3).
[296] *Tefsirul-Kur'anil-Azim*, (Tefsir Ibn Kesir), (290–292/3).

Musaa i Haruna, oni su bili mudri, ali nisu bili vladari. Svaka od ove tri sekvence je posebno odlikovana.

Možda poredak od višeg ka nižem u pogledu dunjalučkih užitaka predstavlja poredak od nižeg ka višem u pogledu vjere. Naime, Davud i Sulejman su najviše uživali u dunjalučkim blagodatima, potom Ejjub i Jusuf, a potom Musa i Harun. Očito je da su, u pogledu teškoće vjerovjesništva i upućivanja u vjeru, Musa i Harun u prednosti nad Ejjubom i Jusufom, a da su Ejjub i Jusuf, u pogledu zahvalnosti u nesreći i strpljenja u teškoći, u prednosti nad Davudom i Sulejmanom, a Allah najbolje zna.

Allah Uzvišeni, nakon što ih je spomenuo, kaže: *" Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine",* tj. kako dunjalučkim blagodatima i vodećim položajima na njemu, tako i uputom i upućivanjem stvorenja. Ovo je u skladu sa onim što je Uzvišeni kazao o jednom od njih, Jusufu: *"I kad on stasa, Mi ga mudrošću i znanjem obdarismo; tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine."* (Jusuf, 22) Dakle, to je posebna nagrada, čiji jedan dio bude na dunjaluku. Allah nagrađuje neke dobročinitelje shodno njihovom dobročinstvu još na dunjaluku prije ahireta, a nekima od njih nagradu odlaže za ahiret."[297]

3. Riječi: "I Zekerijjaa, i Jahjaa, i Isaa, i Iljasa – svi su oni bili dobri"

Muhammed Rešid Rida, osvrnuvši se na drugu sekvencu, kaže: "Zekerijja, Jahja, Isa i Iljas su se među vjerovjesnicima odlikovali askezom na dunjaluku i odricanjem od njegovih ugodnosti, od želja za njegovim ukrasima, slavom i vlašću. Iz tog razloga ih je Allah ovdje opisao svojstvom dobrih, jer je ono najprikladnije za njih u poređenju sa ostalima, iako je apsolutno svaki vjerovjesnik bio dobar i dobročinitelj."[298]

4. Riječi: "I Ismaila i El-jese'a i Junusa i Luta – i svima smo prednost nad svijetom ostalim dali"

Ovo je treća sekvenca koju spominje Muhammed Rešid Rida, koji kaže: "Ismail, El-Jese'a, Junus i Lut su naposlijetku spomenuti, jer nisu

[297] *Tefsirul-Menar (Tefsirul-Kuranil-hakim)*, Muhammed Rešid Rida, (586–588/7).
[298] Ibid, (586–588/7).

bili odlikovani vlašću i vođstvom na dunjaluku, što se odnosi na prvu sekvencu, niti su se odlikovali istaknutim odricanjem od dunjaluka, što se odnosi na drugu sekvencu. Uz spomen o njima stoji prednost nad svjetovima kakvu je Allah Uzvišeni dao svakom vjerovjesniku nad ostalima iz njegovog vremena. Shodno tome, onaj vjerovjesnik od njih koji je bio jedini vjerovjesnik u svijetu ili jednom narodu zasigurno je bio najbolji, a kada je bilo više vjerovjesnika u svijetu ili jednom narodu, oni su se jedan nad drugim odlikovali i međusobno se razlikovali. Nema sumnje da je Ibrahim bolji od Luta, koji je njegov savremenik, da je Musa bolji od svog brata Haruna, koji mu je bio pomagač, da je Isa bolji od svog tetića Jahje, neka je na sve njih salavat i selam.[299]

Imam Er-Razi je, komentarišući mudrost poretka spomenutih vjerovjesnika u ovim ajetima u kojima je Allah Uzvišeni spomenuo četiri vjerovjesnika – Nuha, Ibrahima, Ishaka i Jakuba, a zatim četrnaest vjerovjesnika od njihovih potomaka – Davuda, Sulejmana, Ejjuba, Jusufa, Musaa, Haruna, Zekerijjaa, Jahjaa, Isaa, Iljasa, Ismaila, El-Jese'a, Junusa i Luta, neka je mir na sve njih, ukupno osamnaest,[300] kaže: "Obligatno je pridržavati se redoslijeda, a redoslijed biva ili shodno prednosti i stepenima, ili shodno vremenu i vremenskom periodu. Međutim, u ovom ajetu redoslijed nije na osnovu ova dva razloga. Šta je razlog? Činjenica je da veznik *i* (ve) ne obavezuje na slijed i jedan od dokaza za ispravnost toga jeste ovaj ajet. Ako veznik *i* ovdje nije upotrijebljen u svrhu redoslijeda, niti shodno odlikovanosti ili vremena, smatram da se razlog za ovakav redoslijed nalazi u tome što je Allah Uzvišeni svaku skupinu vjerovjesnika odlikovao nekom vrstom počasti i prednosti. Kod svih stvorenja, najcjenjeniji stepeni su vlast, vođstvo i moć, a Allah Uzvišeni je veliki udio u tome dao Davudu i Sulejmanu, alejhimus-selam. Drugi stepen se tiče teških iskušenja i velikih ispita. Allah Uzvišeni je Ejjuba, alejhis-selam, odlikovao ovim stepenom. Treći stepen obuhvata ova prethodna dva, a na njemu je Jusuf, alejhis-selam, koji je prvobitno upao

[299] *Tefsirul-Menar, (Tefsirul-Kuranil-hakim)*, Muhammed Rešid Rida, (586–588/7).

[300] *Hadisul-Kur'an an Ismaile ve Ishaka, alejhima selam*, dr. Sulejman Ibrahim El-Husajn, str. 472.

u veliko i teško iskušenje, a potom je došao na vlast. Četvrti stepen se odnosi na vjerovjesničke vrline i karakteristike: jačina nadnaravnosti, mnoštvo argumenata, strahopoštovanje, smjelost i sveopća počast od Uzvišenog Allaha koju im je dao. Na ovom stepenu su Musa i Harun, alejhimus-selam. Peti stepen se tiče čvrste askeze, uzdžanosti od dunjaluka i miješanja sa drugim stvorenjima, kao što je slučaj sa Zekerijjom, Jahjom, Isaom i Iljasom, alejhimus-selam, zbog čega ih je Allah opisao dobrima. Šesti stepen se odnosi na vjerovjesnike kojima nije preostalo sljedbenika i pristalica, a to su Ismail, Iljas, Junus i Lut, alejhimus-selam. Ako razmislimo o ovome, shvatit ćemo da je redoslijed među vjerovjesnicima u skladu sa ovim aspektom koji smo razmotrili."[301]

U skladu sa ovakvom percepcijom koju nam je iznio Er-Razi, rahimehullah, jasno nam je u čemu je mudrost povezanosti ova četiri vjerovjesnika: Ismaila, El-Jese'a, Junusa i Luta, alejhims-selam, a Allah najbolje zna.

Osvrćući se na mudrost odvojenosti, u ovim ajetima, Ismaila od svog oca, kao i Jusufa od svog oca, El-Bekai' kaže: "Ismail je odvojen od svog oca, i Jusuf je odvojen od svog oca, alejhimus-selam, baš kao što su i u životu bili odvojeni od svojih očeva."[302]

[301] *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi, (Tefsir er-Razi)*, (360/6), *Hadisul-Kur'an an Ismaile ve Ishaka, alejhimus-selam*, dr. Sulejman Ibrahim El-Husajn, str. 473.

[302] *Nezamud-derer fi tenasubil-ajati ves-suveri*, El-Bekai', (172/7).

Osmo: Riječi Uzvišenog: ***"I neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu – njih smo odabrali i na Pravi put im ukazali. To je Allahovo uputstvo na koje On ukazuje onima kojima hoće od robova Svojih. A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili. To su oni kojima smo Mi knjige i mudrost i vjerovjesništvo dali. Pa ako ovi u to ne vjeruju, Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati. Njih je Allah uputio, zato slijedi njihovu Pravi put. Reci: 'Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima...'"***

1. Riječi: "I neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu – njih smo odabrali i na Pravi put im ukazali"

Ovo je četvrta skupina vjerovjesnika koje Allah Uzvišeni u Svojoj Knjizi nije spomenuo kao Ibrahimove potomke. Međutim, oni jesu njihova rodbina, iako među njima nema srodstva, izuzev bratstva po vjerovjesništvu. Naime, Allah Uzvišeni kaže: *"I neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu"*, tj. učinili smo od predaka njihovih, potomaka njihovih i braće njihove vjerovjesnike, koji su se iskreno Allahu predali, kao što su Idris, Šuajb, Hud, Salih i ostali, alejhimus-selam. Odabrali smo ih, izdvojili ih i odredili za Božiju poslanicu, i uputili ih na Pravi put na kojem nema iskrivljenosti niti krivina. Allah Uzvišeni kaže: *"I doista, ovo je Pravi put moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova..."* (El-Ena'm, 153) Pravi put je put Uzvišenog Gospodara, a ko se uputi njime, neće zalutati niti će zaveden biti.[303]

2. Riječi: "To je Allahovo uputstvo na koje On ukazuje onima kojima hoće od robova Svojih. A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili..."

Ovo je ovjera za izvore upute na zemlji. Allahovu uputu predstavlja ono sa čime su došli poslanici, pa je nužno slijediti ih u ovom jedinom izvoru, koji je Uzvišeni Allah ovjerio kao Svoju uputu, a On je Onaj Koji upućuje koga hoće od robova Svojih. Da su se ovi upućeni robovi okrenuli od jednoće Allaha i jednoće izvora sa kojeg su dobili uputu i da

[303] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2579/5).

su Allahu druga pridruživali u vjerovanju, pokornosti ili učenju, njihova djela bi propala, tj. bila bi uzaludna i uništena kao što biva uništena životinja koja pojede otrovno bilje, pa se naduje i potom umre. Ovo je osnovno jezičko značenje riječi *hubut* (od glagola *habita* / propasti – *"... sigirno bi im propalo ono što su činili..."*).[304]

Imam Muhammed Ebu Zehre kaže: "Strpljivost vjerovjesnika u blagostanju i tegobi, moći i slabosti, snazi i nemoći, i preovladavanje duše nad tijelom, te stavljanje tijela u službu životnih potreba, ponositost bez poniženja, skromnost bez niskosti – to je uputstvo iz vjerovjesničke etike, to je uputa Uzvišenog Allaha. Stoga, Uzvišeni Allah, nakon kazivanja o prijašnjim vjerovjesnicima, kaže: *'To je Allahovo uputstvo na koje On ukazuje onima kojima hoće od robova Svojih.'"*[305]

Allah Uzvišeni kaže: *"... od robova Svojih..."*, dakle, svi su robovi Uzvišenog Allaha, a ovi su stigli dokle su stigli svjedočeći Allahovu jednoću: *"A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili."* – *Lev / a da su* je, kako kažu gramatičari, čestica nemogućnosti radi nemogućnosti, nemogućnosti posljedice usljed nemogućnosti uzroka, tj. da su druge Njemu ravnim smatrali – a to je za njih nemoguće zbog njihovog *ismeta* (zaštićenosti od grijeha) – sigurno bi propala njihova djela, a to je, također, nemoguće usljed nemogućnosti uzroka. Propadanje djela znači njihovo uništenje kao da ih nije ni bilo, tj. sva dobra djela nestaju, a počiniocima biva oduzeta uputa, jer mnogoboštvo poništava svako dobro i ruši svako korisno djelo, jer dobra djela koja mnogobošci učine neće biti primljena kod Allaha. Kur'anski tekst osuđuje svaki vid širka, a podstiče na dobra djela i njihovu zaštitu ispovijedanjem Allahove jednoće."[306]

Er-Razi kaže: "Znaj da se pod ovim uputstvom misli na spoznaju Allahove jednoće (tevhida) i Allahove čistoće od mnogoboštva (širka). Uzvišeni završava ovaj ajet riječima: *'A da su oni druge Njemu ravnim smatrali...'*, što znači: da su ovi vjerovjesnici Njemu druge ravnim

[304] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (1144/2).
[305] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2579/5).
[306] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2580/5).

smatrali, propala bi im poslušnost njihova i pokornost, a time se ukazuje na ispravnost tevhida i neispravnost puta širka."[307]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Uzvišeni Allah je rekao: 'Ja sam Sebi dovoljan i ne treba Mi drug. Ko učini neko djelo u ime nekog osim Mene, Ja ću ga prepustiti tome drugom.'"[308]

3. Riječi: "To su oni kojima smo Mi knjige i mudrost i vjerovjesništvo dali. Pa ako ovi u to ne vjeruju, Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati..."

Ovo je druga ovjera. U prvoj je utvrđen izvor upute i njegova ograničenost na Allahovo uputstvo sa kojim su došli poslanici. U drugoj ovjeri je utvrđeno da su poslanici koji su spomeniti ili se na njih ukazalo, zapravo oni kojima je Allah dao knjigu, mudrost, predvodništvo i vjerovjesništvo.

Mudrost dolazi u značenju dokaza i oba značenja su sadržana u ovom ajetu,[309] a predstavlja razlučivanje istine od nesitine, pravde i nepravde, dobra i zla.[310] Vjerovjesništvo predstavlja Objavu koju je Allah spustio vjerovjesnicima.[311]

Allah Uzvišeni je posebno izdvojio vjerovjesništvo (nubuvveh) s tim da ga obuhvata ono što mu prethodi. To je iz razloga počasti koju u sebi nosi vjerovjesništvo, njegove veze sa Allahom Uzvišenim, kao i priznanja onim vjerovjesnicima kojima nije objavljena Knjiga i obznane izvora sa kojeg su crpili znanje i slijedili ga, a to je Allah Svevišnji Mudri, te iz razloga da se osudi nevjerovanje u vjerovjesništvo, budući da je među Arapima bilo onih koji su nijekali vjerovjesništvo, govoreći: "Allah ljudima ništa objavio nije."[312]

Allah Uzvišeni je nekima od ovih vjerovjesnika objavio Knjigu: Tevrat Musau, Zebur Davudu, Indžil Isau; neke je darovao mudrošću,

---

307 *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi*, (Tefsir er-Razi), (54/5).
308 *Sahihu Muslim*, (2289/4).
309 *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (1144/2).
310 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2580/5).
311 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (473/2).
312 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2581/5).

kao što su Davud i Sulejman, a svakome od njih je dao vlast u smislu da vjera koju ispovijedaju zapravo predstavlja Allahovu moć, te da vjera sa kojom su došli u sebi sadrži Allahovu vlast nad svim i svačim. Allah Uzvišeni je slao poslanike da bi im ljudi poslušni bili, objavljivao je Knjige da bi se među ljudima pravedno sudilo, kao što stoji u drugim ajetima, a svima njima je data mudrost i vjerovjesništvo. Njih je Allah učinio Svojim izaslanicima da ljudima Njegovu vjeru dostave, da je se pridržavaju, u nju vjeruju i čuvaju je. Ako mnogobošci među Arapima ne vjeruju u Objavu, mudrost i vjerovjesništvo, pa, Allahova je vjera od njih neovisna, a skupina plemenitih vjernika je dovoljna ovoj vjeri.[313]

To je drevna istina čije se stablo razgranalo, upregnuti lanac čije se karike jedna za drugu vežu, jedan poziv koji su prenosili poslanici jedan za drugim, u njega su povjerovali i vjeruju oni koje je Allah uputio. To je svjedočanstvo koje obezbeđuje smiraj u srcu vjernika i srcima muslimanske čete, koliki god bio njen broj.

Ta četa nije sama, ona nije odsječena od stabla. Ona je ogranak stabla, čiji je korijen čvrsto u zemlji, a granje prema nebu, karika u plemenitom i spojenom nizu koji seže do Allaha i Njegove upute. Stoga je vjernik kao pojedinac, ma u kojoj je zemlji i ma u kojoj generaciji, izuzetno snažan i izuzetno velik, jer on potiče od tog čvrstog, uzvišenog i postojanog stabla čije korijenje je duboko u ljudskoj fitri (čista, nepatvorena priroda), duboko u ljudskoj povijesti, i on je dio te plemenite povorke koja se veže za Allaha i Njegovu uputu još od davnina.[314]

Allah Uzvišeni kaže: *"Mi smo time zadužili ljude koji će u to vjerovati"*, a oni su svi oni koji su vjeruju u poslanicu Pečata vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, od ashaba i tabi'ina, pa sve do Sudnjeg dana. Muslimanski ummet je ummet koji je zadužen za prenošenje poslanice i izvršenje emaneta, pošto je Allah Uzvišeni zapečatio vjerovjesništvo i poslanstvo Pečatom vjerovjesnika, Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem. Njihovo zaduženje time zapravo znači da su oni upućeni na vjerovanje u Objavu i na njeno uspostavljanje, poput čovjeka koji je

[313] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (1144/2).
[314] Ibid, (1144/2).

zadužen da uspostavi nešto, brine se o tome i čuva ga.[315] Allah je vjerovjesnicima dao poslanicu tako što im je slao Objavu i zadužio ih njenim dostavljanjem. Međutim, muslimanski ummet je zadužen čuvanjem poslanice, njenim uspostavljanjem i širenjem, pošto je vjerovjesništvo zapečaćeno.

U ovom ajetu se nalazi veliki nagovještaj Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio u časnoj Meki, da će Allah Uzvišeni pomoći njegovu vjeru, ojačati njegovu poslanicu i da će mu cijenjen položaj na Zemlji dati. U njemu se, također, ukazuje na veličinu ashaba, radijallahu anhum, muhadžira i ensarija, onih koje je Allah Uzvišeni zadužio Svojom poslanicom i učinio ih prenosiocima i čuvarima Njegovog emaneta. Također se ukazuje na vrijednost islamskog umeta i njegovu veliku odgovornost u prenošenju islamske poslanice, njenom čuvanju i širenju među ljudima.

Ovaj plemeniti ajet, također, aludira na savršenstvo islamskog vjerozakona čija je knjiga Časni Kur'an, za čije je čuvanje Allah Uzvišeni Sebe obavezao, a zakon sunnet Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji razjašnjava propise Plemenite Knjige. Njegov Vjerovjesnik je posljednji vjerovjesnik, i njime je, sallallahu alejhi ve sellem, upotpunjeno i zapečaćeno vjerovjesničko stablo, kao što Uzvišeni kaže: *"Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik – a Allah sve dobro zna."* (El-Ahzab, 40)

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Primjer mene i (prethodnih) poslanika je primjer čovjeka koji sagradi kuću, pa je dovrši, uljepša i sredi, osim jedne cigle na nekom od njenih uglova, pa oni koji je obiđu i razgledaju kažu: 'Divna li je ova kuća, jedino ova cigla manjka...' Ja sam ta cigla, sa mnom su okončani poslanici."[316]

---

[315] *Medarikut-tenzil ve hakaikut-te'vil*, (Tefsir En-Nesefi), (241/2).

[316] *Sahihul-Buhari*, br. (3535), *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (474/2).

4. Riječi: "Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put. Reci: 'Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima!'"

Ovo je treće ovjera, plemenita četa koja predvodi karavanom imana, a to su osamnaest vjerovjesnika spomenutih u ovim ajetima i još sedmorica koje je Allah spomenuo u Svojoj Knjizi – Adem, Idris, Hud, Salih, Šuajb, Zul-Kifl, alejhim selam, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Vjerovjesniku sallallahu alejhi ve sellem, je naređeno, nakon što je spomenuto osamnaest vjerovjesnika, da ih slijedi: *"Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put."*

Riječi*: "Njih je Allah uputio"* odnose se na vjerovjesnike koji su prethodno spomenuti, a to su oni koje je Allah Uzvišeni uputio putem Objave koju im je spustio.

Riječi*: "Zato slijedi njihov Pravi put"* znače da ne treba slijediti ništa mimo njih. Iz tog razloga je objekt došao ispred glagola, u svrhu isključivosti i naglašenosti. Njihov pravi put je vjerovanje u Uzvišenog Allaha, Jednog Jedinog, predanost Njegovoj naredbi i htijenju, i sve one plemenite i vrijedne karakteristike kojima su se odlikovali.[317]

Vjerovjesnici i poslanici predstavljaju primjer ljudi koji su dostigli visoke, uzvišene i uzdignute stepene, bilo da je to po pitanju njihove ličnosti ili njihovog puta u misionarstvu. To nije ništa neobično, budući da su oni odabrani od strane Stvoritelja Uzvišenog, da ih je Allah Svojom plemenitošću odlikovao i kvalifikovao za poslanstvo i vjerovjesništvo, a ne zato što su oni to sami htjeli, zaradili ili tražili, već zato što je On htio da to budu oni, a Allah najbolje zna kome će poslanstvo povjeriti. Allah Uzvišeni kaže: *"To su ti vjerovjesnici koje je Allah milošću Svojom obasuo, potomci Ademovi i onih koje smo sa Nuhom nosili, i potomci Ibrahimovi i Israilovi, i onih koje smo uputili i odabrali..."* (Merjem, 58) Pod riječju

[317] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (474/2).

odabrali, podrazumijeva se da je Allah od svih ljudi njih izabrao da bi ih vjerovjesnicima učinio.[318]

Individualni i kolektivni koncept misionarstva ovih vjerovjesnika, uz uvjerenja, postupke i djela koja sadrži, se smatra interpretacijom ili pravom i efikasnom implementacijom ove vjere, koju je Allah spustio kao uputu i milost robovima.[319]

Allah Uzvišeni kaže: *"Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put."* (El-Ena'm, 90) Ovdje je obraćanje našem vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i onima koji u njega vjeruju. *"Njih"*, tj. vjerovjesnike, koje je Allah uputio u Svoju vjeru i kvalifikovao ih za prenošenje Svoje poslanice i usmjeravanja ljudi ka njoj. *"Zato slijedi njihov Pravi put"*, tj. uzmi ih za uzor, primjer i inspiraciju u riječima, postupcima i djelima jer su oni, Allahovom dozvolom, zaštićeni od grijeha i upućeni na Pravi put.[320]

Zapovijed Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, da slijedi njihov Pravi put zapravo znači da je Allah u njemu sabrao sve vrline kojima je odlikovao svakog od njih. Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je bio najbolji uzor ljudima, on je pečat vjerovjesnika i poslanika, u njemu je Allah Uzvišeni sabrao sve najbolje odlike kakve se nisu našle ni kom drugom, a njegova je ćud ona koja je opisana najljepšom.

Riječi Allaha Uzvišenog: *"Jer ti si, zaista, najljepše ćudi"* obuhvataju sve što se odnosi na temelje vjerovjesničkih vjerozakona i sve što se odnosi na čistotu duše, lijepo ponašanje i vrline.[321]

Istaknuti šejh Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi kaže: "Ako je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, naredba došla od Gospodara Njegovog, mi moramo vjerovati da je on, sallallahu alejhi ve sellem,

[318] *Zebdetut-tefasir*, Muhammed Sulejman El-Eškar, str. 402.

[319] *Menhedžut-terbijjetil-islamijjeti*, Muhammed Kutb, Daruš-šuruk, El-Kahireh, 14. tom, 1414. god. po H. / 1993. god., (180/1).

[320] *Tefsir Et-Taberi, Džamiu'l-bejan fi te'vilil-Kur'an, naklen an Menhedžid-da'veh ilel-a'kideh fi davil-kasasil-kur'anijji*, Mena Abdullah ibn Davud, str. 141.

[321] *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed Ez-Zahir ibn Ašur, Ibid, (356–357/7).

izvršio naredbu. U njemu su sabrane vrline vjerovjesnika i on zaslužuje da bude pečat vjerovjesnika i poslanika."[322]

Er-Razi kaže: "Nema sumnje da je u riječima Uzvišenog: *'Zato slijedi njihov Pravi put'* naređenje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. Što se tiče pitanja u vezi sa preciziranjem onoga što je Muhammedu naređeno da slijedi od njih, jedni kažu da se pod tim podrazumijeva ono što im je svima zajedničko, a to je riječ tevhida i oslobođenost od svega onoga što ne priliči Njegovom biću, svojstvima i djelima, a drugi kažu da se pod slijeđenjem njihovog pravog puta podrazumijevaju sve pohvaljene karakteristike i uzvišena svojstva, kao što je strpljivost na nepravdi od strane bezumnika i oprost prema njima. Odgovor na to je da Allahove riječi: *'Zato slijedi njihov Pravi put'* obuhvataju sve."[323]

Plemenita svojstva i uzvišene osobine su u svima njima bile različite. Davud i Sulejman su bili od onih koji su na blagodatima zahvalni, Ejub je bio od onih koji su u iskušenju strpljivi, Jusuf je bio i od prvih i od drugih, Musa je bio nosilac snažnog i ubjedljivog vjerozakona i izraženih *mu'džiza* (nadnaravnosti). Zekerijja, Jahja, Isa i Iljas su bili od onih koji su se suzdržavali od dunjaluka, Ismail je bio od iskrenih, Junus od skrušenih. Allah Uzvišeni je spomenuo sve ove vjerovjesnike, jer su se svi oni ponaosob odlikovali nekom od hvaljenih i uzvišenih osobina, a zatim je, pošto ih je spomenuo sve, naredio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da slijedi njihov put. Kao da je On Uzvišeni naredio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da sve odlike pokornosti i poslušnosti, sva svojstva kojima su se pojedinačno svi oni odlikovali, sabere. Budući da mu je Allah Uzvišeni to naredio, nije dopušteno reći da ih nije u potpunosti dostigao, dokazano je da jeste, jer mu je naređeno da, slijedeći ih, sabere sve najbolje osobine kojima su se oni odlikovali. Shodno tome, nužno je zaključiti da je Muhammed najbolji od svih njih, a Allah najbolje zna.[324]

---

322 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (3776/6).

323 *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi*, (Tefsir er-Razi), (56/5).

324 *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi*, (Tefsir er-Razi), (57/5).

Muhammed Rešid Rida kaže: "Njemu je naređeno da slijedi njihov Pravi put, na koji su oni upućeni, u svemu onome što je svima njima zajedničko, a u čemu su se neki posebno istakli, kao što su se Nuh, Ibrahim i Davudova porodica istakli po zahvalnosti, Jusuf, Ejjub i Ismail po strpljivosti, Zekerijja, Jahja, Isa i Iljas po zadovoljstvu i askezi, Musa i Harun po hrabrosti i odlučnosti u uspostavljanju istine.

Allah Uzvišeni je uputio svakog vjerovjesnika, uzdigao ih na stepene perfekcije i jedne nad drugim odlikovao, a zatim je objavio Pečatu svih Svojih poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da sjedini životopise najpoznatijih i najboljih, a oni su spomenuti u ovim ajetima i ostalim dijelovima Časnog Kur'ana, te mu naredio da slijedi taj njihov put.

Ovo je najveća mudrost u spomenu priča o njima u Kur'ani-kerimu. Allah Uzvišeni svjedoči da *"on Istinu donosi i tvrdi da su svi poslanici istinu donosili"*. Poznato je, u skladu sa ovim, da je on (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) slijedio put svih njih, te su, stoga, njegove osobenosti i stečene vrline na višem stepenu od njihovih osobenosti i vrlina, jer ih je on sve slijedio i kod sebe sve posjedovao. Allah Uzvišeni svjedoči za Muhammeda ono što nije ni za jednog od njih posvjedočio, riječima: *"Jer ti si, zaista, najljepše ćudi."* (El-Kalem, 4). U ono što Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, odlikuje nad svim ostalim vjerovjesnicima spada to što je poslan svim svjetovima i to što je pečat vjerovjesništva i poslanstva, a stvari se vrednuju shodno svojim završecima, neka je na sve njih salavat i selam."[325]

Istaknuti učenjak Muhammed Ebu Zehre kaže: "Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, je naređeno da ih u svim njihovim svojstvima slijedi zato što je on pečat vjerovjesnika i zato što je poslan svim generacijama. On je svim ljudima poslan kao onaj koji radosne vijesti donosi i koji opominje. On i njegov vjerozakon su donijeli dobrobit svakoj generaciji, jer su on i njegovi zakoni sjedinili sve vrijedne osobine i uzvišene zadatke na kojima su bili prethodni vjerovjesnici."[326]

---

[325] *Tefsirul-Menar, (Tefsirul-Kuranil-hakim)*, Muhammed Rešid Rida, (587–598/7).

[326] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2584/5).

Allah Uzvišeni je obavezao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na pozivanje u poslanicu zato što ona predstavlja ljudsko savršenstvo i zato što on od njih ne traži nadoknadu niti zahvalu za to. Naime, Allah Uzvišeni, obraćajući se Svom vjerovjesniku, kaže: *"Reci: 'Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an...'"*, tj. ne tražim od vas nikakvu nadoknadu, imetak, slavu ili vlast; oni su pomislili da on želi imetak, pa su mu svoj imetak ponudili, ili vlast, pa su mu ponudili vlast nad njima. Zato je Allah Svog vjerovjesnika usmjerio da im kaže da ništa od dunjaluka ne želi, već da želi uspostaviti red i mir i podsjetiti na Allaha i Drugi svijet: *"On je samo pouka svjetovima."*

Svrha Allahovog objavljivanja Kur'ana Svom plemenitom vjerovjesniku nije imetak koji bi zgrnuo, niti vlast na koju bi došao, niti vođstvo koje bi preuzeo. Kur'an je došao kao pouka, opomena i uputstvo svjetovima, tj. svima razumom obdarenima, on je pouka za ono u čemu je njihova dobrobit, stabilnost i uspostava pravde, opomena Sudnjim danom, polaganjem računa i kaznom u njemu, opomena od Gospodara njihovog da bi se uvijek sjećali, tj. stalno će se sjećati Allaha Uzvišenog, a u sjećanju na Allaha nalazi se lijek za srca.[327]

Ovo ukazuje na univerzalnost islamske poslanice. Ona je savršena poslanica, univerzalna, lišena svake materijalne koristi. Njeni nosioci i oni koji njoj pozivaju treba da znaju suštinu ove poslanice kako bi se uzdigli na njen nivo i sebe, svoj život i svoju misiju oslobodili od dunjalučkih koristi i njegovih jeftinih užitaka.[328]

[327] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (2584/5).
[328] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (475/2).

II POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Merjem i njegov razgovor sa svojim ocem

Allah Uzvišeni kaže: *"Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik. Kada je rekao ocu svome: 'O, oče moj, zašto se klanjaš onome koji nit čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti? O, oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti; o, oče moj, na klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan; o, oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug' – otac njegov je rekao: 'Zar ti mrziš božanstva moja, o, Ibrahime? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena napusti!' 'Mir tebi!' – reče Ibrahim. 'Molit ću Gospodara svoga da ti oprosti, jer On je vrlo dobar prema meni. I napustit ću i vas i sve one kojima se mimo Allaha klanjate i klanjat ću se Gospodaru svome; nadam se da neću biti nesretan u klanjanju Gospodaru svome.' I pošto napusti njih i one kojima su se, mimo Allaha klanjali, Mi mu Ishaka i Jakuba darovasmo, i obojicu vjerovjesnicima učinismo i darovasmo im svako dobro i učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani.'"* (Merjem, 41–50)

Prva sura koja nam detaljno govori o Ibrahimu, alejhis-selam, jeste sura Merjem, čije objavljivanje je prethodilo nečemu. Naime, Džafer ibn Ebi Talib, radijallahu anhu, ju je kazivao pred Nedžašijem i kršćanima koji su sa njim bili.

U ovoj suri, koja se umnogome tiče svog imena, naš Gospodar nam kazuje o Zekerijjau, Jahjau, Merjemi i Isau, alejhimus-selam, a zatim se govor, koji razum uzima i plijeni srce, prebacuje na Ibrahima, alejhis-selam, i neke vjerovjesnike od njegovih potomaka. To srce želi samo da se oslobodi da bi treperilo od ushićenja, a zatim se smekšalo od skrušenosti. Naime, kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Merjem obuhvata taj dirljivi razgovor između njega i njegovog oca. Možda će čitatelj ove

plemenite sure, onaj koji dobro sagledava, razmišlja i precizno razmatra, otkriti ovu tajnu koja želi samo da pusti svoje miomirise.

Sura Merjem je ona koja nam na svom početku govori o ocu Zekerijjau i sinu Jahjau, alejhimus-selam, o majci Merjemi i sinu Isau, alejhimus-selam, a zatim nam na kraju govori o onome od čega srca drhte i što izaziva emocije, ono zbog čega se nebesa umalo ne raspršе, zemlja ne raspukne, a brda ne sruše.

Stoga, nije čudno što većinskim dijelom, tačnije u potpunosti, sura Merjem u svom kazivanju o Ibrahimu, alejhis-selam, opisuje ovaj segment, tj. razgovor Ibrahima, alejhis-selam, sa svojim ocem. Zato, pročitajmo ajete kako bismo vidjeli kakav efekt i utjecaj ti ajeti donose.[329]

Ovo kazivanje objašnjava to kako je Ibrahim, alejhis-selam, razgovarao sa svojim ocem, molio ga da se odrekne idolopoklonstva i kloni povinovanja šejtanu, i to nježno, blago i krajnje učtivo, o čemu ćemo detaljno govoriti, ako Bog da, s aspekta kur'anske retorike. Želim da ovo kazivanje pročitaju sinovi koji su neposlušni svojim očevima, ne bi li vidjeli na koji način je Ibrahim, alejhis-selam, razgovarao sa svojim ocem i savjetovao ga.

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, je došlo sasvim u skladu sa kontekstom, jer on kod Arapa zauzima visok položaj, kao i čistoća i nepatvorenost njegove vjere. On u dušama njihovim zauzima posebno mjesto jer je on predak Arapa. Allah Uzvišeni kaže: *"... u vjeri pretka vašeg Ibrahima..."* (Hadždž, 78)

U jednom dijelu spomena o Ibrahimu je podstrek arapskim mnogobošcima i drugima da pomno i revnosno poslušaju priču o njemu, koju im kazuje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Cilj toga je prikaz neispravnosti njihovog iskrivljenog vjerovanja uz pridruživanje Allahu Uzvišenom sudruga. Kao da je Arapima rečeno – ako se već hvališete vašom ljubavlju prema vašem pretku Ibrahimu, zašto ga onda ne slijedite u njegovom odricanju od idolopoklonstva, a vi ste ti koji govorite da ispovijedate vjeru svojih predaka i slijedite njihove tragove, kao što

[329] *Kasasul-Kur'anil-Kerim*, Fadl Hasan Abbas, str. 278.

je o vašim riječima i kazano: *"Zatekli smo pretke naše kako ispovijedaju vjeru i mi ih slijedimo u stopu."* (Zuhruf, 23) Pa, zašto ne slijedite vašeg poglavara, vašeg pretka, najcjenjenijeg i vama najbližeg pretka, vašeg voljenog Ibrahima, alejhis-selam, koji se klonio idolopoklonstva? Vaš otac Ibrahim je ostavio krivu vjeru svojih očeva, pa zašto i vi ne ostavite krivu vjeru vaših očeva? Vi također priznajete nepatvorenost vjere vašeg najboljeg pretka Ibrahima, alejhis-selam, od primjesa širka, pa zašto ste njegovu vjeru zasnovanu na tevhidu napustili?

Ako rasuđujete u skladu sa razumom i jasnim dokazom, pa razmislite o dokazima koje je vaš otac Ibrahim, alejhis-selam, iznosio za apsolutnu iskrivljenost vjere njegovog oca. Pa, ako ne slijedite vašeg najboljeg i najčasnijeg pretka Ibrahima, alejhis-selam, u skladu sa tradicijom, slijedite ga u skladu za dokazima i zdravom logikom.[330]

Suština govora o ovome se svodi na to da kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u sebi nosi draž i podstrek za slušaoca da prati trag svog pretka Ibrahima, alejhis-selam, i slijedi njegovu vjeru, bilo da je to iz razloga slijeđenja u skladu sa svojim običajem, bilo da je iz razloga slijeđenja u skladu sa svojom logikom i dokazom, bilo da je iz oba razloga. Sve ovo je dio savršenog uvođenja u priču, a Allah najbolje zna.[331]

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik..."*

1. Riječi: "Spomeni u Knjizi Ibrahima"

Ovo je započinjanje kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, i ono je skladno sa počecima kazivanja koja se nalaze u suri Merjem. Kazivanje o Zekerijjau, alejhis-selam, počinje riječima Uzvišenog: *"Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijjau"* (Merjem, 2), kazivanje o Merjem počinje riječima Uzvišenog: *"I spomeni u Knjizi Merjemu"* (Merjem, 16), kazivanje o Musau, Ismailu i Idrisu,

330 *Teemmulat fi sureti Merjem,* Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, Darun-nevadir, Damask, Sirija, 2011. god., str. 181.

331 *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi,* (Tefsir er-Razi), (464/10).

alejhimus-selam – kazivanje o svakome od njih počinje riječima Uzvišenog: *"Spomeni u Knjizi"*.[332]

"I spomeni" Muhammede, sallallahu alejhi ve sellem, *"u Knjizi"*, tj. Kur'ani-kerimu, a on je najvrednija, najbolja i najuzvišenija knjiga, te je ono što je u njemu spomenuto najistinitije, najtačnije i najkorisnije. Ako su u njemu spomenute naredbe i zabrane, onda su to najuzvišenije, najpravednije i najpravičnije naredbe i zabrane. Ako su u njemu spomenute nagrade, obećanja i prijetnje, onda su one najistinitije, najtačnije i najmudrije, u skladu sa pravdom i dobrobiti. Ako se u njemu govori o vjerovjesnicima i poslanicima, oni koji su spomenuti potpuniji su i bolji od ostalih, vredniji i značajniji, shodno njihovoj pokornosti prema Allahu, ljubavi i predanosti prema Njemu, izvršavanju dužnosti prema Njemu i prema Njegovim stvorenjima, pozivanju ljudi Allahu i strpljivosti na tome, cijenjenim položajima i visokim stepenima. Allah Uzvišeni je u ovim ajetima spomenuo nekoliko vjerovjesnika, naredivši Svome poslaniku da ih spomene, jer se u njihovom spomenu nalazi hvala Allahu i pohvala njima, prikaz Njegove plemenitosti i dobrote prema njima. U njemu je podsticaj na vjerovanje u njih, na ljubav prema njima i njihovo slijeđenje.[333]

2. Riječi: "On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik"

Allah Uzvišeni ga je opisao i istinoljubivim i vjerovjesnikom. Istinoljubiv znači krajnje iskren, iskren u svojim riječima, djelima, postupcima i stanjima, onaj koji vjeruje u sve ono u što mu je naređeno da povjeruje. To se bazira na opsežnom znanju koje se vezuje za srce i na njega djeluje, koje proizvodi čvrsto ubjeđenje i cjelovito dobro djelo. Ibrahim, alejhis-selam, je, poslije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, najbolji od svih vjerovjesnika, on je treći predak plemenitih naroda, on je onaj čije je potomke Allah Uzvišeni darovao vjerovjesništvom i Knjigom, on je ljude pozivao Allahu Uzvišenom, i strpljiv bio na velikoj patnji,

[332] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 179.

[333] *Tefsir Es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1000.

pozivao i bližnje i daljnje, te, koliko je to bilo u njegovoj moći, pozivao svog oca u vjeru.[334]

Allah Uzvišeni je za Ibrahima, alejhis-selam, kazao da je istinoljubiv prije nego je kazao da je vjerovjesnik, kako bi na time ukazao na vrijednost iskrenosti i na to da je ona jedan od stubova na kojima počiva vjerovjesništvo.[335]

Svaki vjerovjesnik je istinoljubiv, a svaki istinoljubivi nije vjerovjesnik. Istinoljubivi je malo niže i malo dalje od vjerovjesnika po stepenima; istinoljubivi je malo ispred šehida i na malo višem stepenu od njega. U Kur'ani-kerimu se riječ istinoljubivi pominje tri puta: dva puta u suri Merjem, u riječima Uzvišenog Allaha o Svoja dva vjerovjesnika, Ibrahimu i Idrisu, alejhimus-selam. Naime, Allah Uzvišeni kaže: *"I spomeni u Knjizi Ibrahima, On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik."* (Merjem, 41) Uzvišeni kaže: *"I spomeni u Knjizi Idrisa! On je bio istinoljubiv i vjerovjesnik."* (Merjem, 56) I treći put je ova riječ upotrebljena o Jusufu, alejhis-selam, kojom ga je opisao onaj koji se izbavio iz tamnice a prije toga je Jusufa pitao da mu protumači san, pa Allah Uzvišeni kaže: *"Jusufe, o prijatelju (istinoljubivi), protumači nam šta znači: sedam mršavih krava pojede sedam debelih..."* (Jusuf, 46)

Istinoljubiva, u ženskom rodu, je kao svojstvo u Kur'ani-kerimu upotrijebljena jedanput u opisu Merjeme, alejhas-selam, majke Isaa, alejhis-selam, u suri El-Maide: *"Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik – i prije njega su dolazili i odlazili poslanici – a majka njegova je uvijek istinu govorila (istinoljubiva)"* (El-Maide, 47), tj. smatrala je iskrenim vjerovjesnike i vjerovala u njih. Allah Uzvišeni u suri Et-Tahrim kaže: *"Merjemu, kćer Imranovu, koja je nevinost svoju sačuvala, a Mi smo udahnuli u nju život i ona je u riječi Gospodara svoga i knjige Njegove vjerovala..."* (Et-Tahrim, 12)

Istinoljubivi, izraz u množini, u Kur'ani-kerimu je upotrijebljen dva puta. Naime, Allah Uzvišeni kaže: *"Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku*

[334] Ibid, str. 1000.

[335] *El-jehud fil-Kur'anil-kerim*, Afif Abdulfettah Tabareh, Darul-i'lmi lilmelajiine, Bejrut, Liban, 13. tom, 2001. god., str. 131.

biće u društvu vjerovjesnika, i pravednika (istinoljubivih) i šehida, i dobrih ljudi..." (En-Nisa', 69) i u riječima Uzvišenog: *"Oni koji u Allaha i poslanike Njegove budu vjerovali imat će u Gospodara svoga stepen pravednika (istinoljubivih) i mučenika i dobit će nagradu kao i oni i svjetlo kao i oni..."* (El-Hadid, 19)[336]

Ibrahim, alejhis-selam, je bio iskren prema svom narodu prije vjerovjesništva, baš kao što je bio pouzdan i iskren u dostavljanju poslanice, svojoj predanosti i sprovođenju naredaba svoga Gospodara.[337]

Opisivanje Ibrahima, alejhis-selam, istinoljubivim i vjerovjesnikom koje prethodi njegovom razgovoru (sa ocem) ukazuje na više stvari.

Prva stvar na koju indicira spomenuti opis jeste to što je Ibrahim, alejhis-selam, bio odlikovan svojstvima istinoljubivih i vjerovjesnika onda kada je vodio te razgovore sa svojim ocem.[338] To znači da je Ibrahim, alejhis-selam, postao poslanik prije nego je vodio razgovor sa ocem svojim, narodom svojim i vladarem, jer je cilj razgovora potpuno i izvjesno dostavljanje Allahovog poziva kako mu je On naredio. Stoga je Allah Uzvišeni pohvalio Ibrahima, alejhis-selam, rekavši: *"I Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao."* (En-Nedžm, 37) Također je rekao i: *"To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov..."* (El-Ena'm, 83) Ibrahimu, alejhis-selam, došla je mu'džiza koja mu je bila spas od vatre i dokaz njegove iskrenosti u tome da on jeste poslan od Allaha Uzvišenog narodu svome, kao što Uzvišeni kaže: *"Ali, Allah ga je iz vatre izbavio..."* (El-Ankebut, 24) Uzvišeni kaže: *"'O vatro' – rekosmo Mi – 'postani hladna, i spas Ibrahimu!' I oni mu htjedoše postaviti zamku, ali ih Mi onemogućismo."* (El-Enbija', 69–70)

Druga indicija spomenutog jeste ta što opis Ibrahima, alejhis-selam, istinoljubivim prije nego vjerovjesnikom ukazuje na to da je iskrenost osnovno svojstvo svakog vjerovjesnika i poslanika. To znači da

[336] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin*, Muhammed Fuad Sindi, str. 110.

[337] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 28.

[338] *Da'vetur-resuli ilellahi*, Muhammed Ahmed El-Adevijj, Darul-ma'rifeh lit-tibaa'vennešr, Bejrut, I tom, 1997. god., str. 50.

je nemoguće da vjerovjesnik bude lažac. Iz tog razloga je naš poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prije poslanstva prozvan Iskreni i Pouzdani. Isto tako je sa svakim vjerovjesnikom i poslanikom. Svojstvo iskrenosti se ubraja u temeljnu islamsku etiku, ukoliko je ono prisutno – prisutna su uz njega sva ostala plemenita svojstva. Allah Uzvišeni je Ibrahima, alejhis-selam, opisao istinoljubivim, a on se odlikovao svim plemenitim svojstvima kojima se jedan narod može odlikovati, pa je shodno tome Allah Uzvišeni, hvaleći ga, kazao: *"Ibrahim je bio primjer čestitosti"* (En-Nahl, 120), dakle, Ibrahim je bio ummet, narod. U skladu sa ovim se može reći da se svojstva čovjeka vrednuju prema njegovoj iskrenosti.[339]

Istinoljubivi je onaj koji je dostigao vrhunac u vjerovanju u istinu, pa ga Allah obdari transparentnošću i uzdigne ga dotle da slijedi istinu i razlučuje je od laži na prvi pogled, bez dubljeg zadiranja u problematiku, jer je Allah Uzvišeni Taj Koji ti daruje svjetlost koja od tebe rastjeruje oblake sumnje i On je Onaj Koji ti daruje tačnu vagu kojom mjeriš stvari. Allah Uzvišeni kaže: *"O vjernici, ako se budete Allaha bojali, On će vam sposobnost darovati pa ćete istinu od neistine moći rastaviti..."* (El-Enfal, 29)[340]

Po ovome je Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, prozvan Siddikom (Istinoljubivim), ne samo zato što je iskren, već zato što je povjerovao u sve ono sa čime je došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je Ebu Bekra opisao istinoljubivim. Ebu Bekr je bio iskren, nije neistinu govorio, odmah bi povjerovao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u sve čime bi ga obavijestio, te nastojao, ukoliko bi se u tim obavijestima nešto zahtijevalo, to što prije i učiniti. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je Ebu Bekra opisao istinoljubivim u Meki, prije hidžre, povodom konkretnog događaja, a to je *Isra* (Noćno putovanje).[341]

339 *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 28.
340 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9092/15).
341 Ibid, (9059/15).

Kada je do Ebu Bekra došla vijest o Isra'u i Mi'radžu u koju mnogi nisu povjerovali, šta je on kazao? Upitao je: "Je li on (Muhammed) tako rekao?" "Da", odgovorili su mu. On reče: "Ako je on tako rekao, istinu je rekao." Upitaše ga: "Zar mu vjeruješ da je u noći otišao u Bejtul-Makdis i vratio se prije nego je svanulo?" On odgovori: "Da, vjerujem mu za ono što je više od toga, a to je primanje objave sa nebesa ujutro ili navečer." Zato je Ebu Bekr nazvan Es-Siddikom (Istinoljubivim).[342]

Njemu je najvažnije bilo ono što je rekao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. To je bilo mjerilo za njega. Ako je Allahov Poslanik rekao, a on istinu govori, onda nema rasprave ni diskusije, niti ispitivanja okolnosti tog događaja. Od tog dana on je, zasluženo, poznat kao istinoljubiv čovjek.[343]

Halilullah, Ibrahim, alejhis-selam, je bio istinoljubiv, a također je bio i vjerovjesnik. Jer, čovjek može biti istinoljubiv kome Allah daje posebnu transparentnost, ali nije nužno da je istovremeno i vjerovjesnik, kao što je to slučaj sa Merjemom, alejha selam, i Ebu Bekrom, koji su bili istinoljubivi. Dakle, ovo je lično svojstvo koje predstavlja svjetlost od Allaha, dok je vjerovjesništvo dar i zakonodavstvo koje dolazi sa nebesa, i uputa koja dolazi od Allaha, za čije je prenošenje zadužen vjerovjesnik.[344]

Mnogobrojni su vidovi istinoljublja u životu Ibrahima, alejhis-selam. Među njih spada njegova konfrontacija sa svojim narodom, pri čemu im je ukazivao na to da je njihova vjera neispravna, da je njihovo klanjanje iskrivljeno, da su im božanstava lažna. Oni su obožavali kipove, klanjali su se kamenju koje su sami vajali, a zatim im padali ničice. Ibrahim, alejhis-selam, se u svojoj ulozi prvo obratio svom ocu, nastojao je uputiti ga i želio je da se popravi.[345]

---

[342] *El-Mustedrek alas-sahihajni*: Ebu Abdillah El-Hakim En-Nejsaburi, (62/3), *Es-siretun-nebevijjeh ardu vekai'i ve tahlili ahdas*, dr. Alija Mubammed Muhammed Es-Salabi, Darul-ma'rifeh, Bejrut, 12. tom, 1433. god. po H. / 2012. god., (317/1).

[343] *Tefsir Eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9093/15).

[344] Ibid, (9093/15).

[345] *Kasasul-enbijai fi rehabil-kevni*, dr. Abdulhalim Mahmud, str. 97.

Drugo: Riječi Uzvišenog: *"Kada je rekao ocu svome: 'O oče moj, zašto se klanjaš onome koji nit čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?'"*

1. Riječi: "Kada je rekao ocu svome: 'O, oče moj...'"

Nakon što je Allah Uzvišeni istakao dva časna stepena Ibrahima, alejhis-selam, stepen istinoljublja i stepen vjerovjesništva, počinje potresan razgovor Ibrahima sa svojim ocem, u kojem on osvaja sva srca postepenošću, poniznošću i popustljivošću koristeći se najljepšim i najblažim izrazima. On je obuhvatio i lijepo ophođenje, i postepenost, i blagost, i prepirku, i diskusiju, i najljepši odgoj, i najljepše manire.[346]

Mi se, kroz ove plemenite ajete, saživljavamo sa Ibrahimom, alejhis-selam, dok razgovara sa ocem i savjetuje ga, i učtivo, s poštovanjem, mudro i blago mu ukazuje na neispravnost njegovog vjerovanja.

On je oca počeo savjetovati i upućivati riječima: *"O, oče moj"*, a ovo je umiljato i ljupko dozivanje. Ovime je otpočeo kako bi smekšao srce svog oca i dodvorio mu se.

On je dozivao svoga oca, iako je bio u njegovom prisustvu. Da bi privukao njegovu pažnju, podstakao opreznost i koncentraciju, svjesnost i obazrivost, Ibrahim, alejhis-selam, je u svom dozivanju oca upotrijebio rječcu za dozivanje *ya / o* koja se upotrebljava za udaljenost, uprkos tome što je on bio u njegovoj blizini, pored njega. Da bi ocu ukazao na visoko mjesto i poseban status koji on zauzima kod svog sina, Ibrahim je dozivanje: *"O, oče moj"* ponovio četiri puta. Svaki otac se na ovakvo dozivanje razveseli, raznježi i u njemu uživa. Ovo je dozivanje koje u sebi nosi nježnost, dodvoravanje, blagost i naklonost. On se svome ocu obratio riječima koje ističu očinsku vezu da bi mu time ukazao na svoju iskrenost u savjetovanju.

---

[346] *Belagatul-ihtidžadžl-aklijji fil-Kur'anil-kerim*, Zejneb Abdulatif Kamil El-Kerdi, Mektebetur-rušdi, Rijad, I tom, 1435. god. po H. / 2013. god., str. 202.

2. Riječi: "... zašto se klanjaš onome koji nit čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?"

Poslije divnih riječi kojim se Ibrahim, alejhis-selam, obratio svom ocu, koje sadrže nježnost i umilnost i koje predstavljaju divnu psihičku pripremu, on je svome ocu, u formi postavljanja pitanja, iznio dokaz neispravnosti njegove vjere, rekavši: *"... zašto se klanjaš onome koji nit čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?"* Tako je razgovor otpočeo dokazom zasnovanim na zapažanju i upitao šta je to što navodi njegovog oca da se klanja kumiru od kamenja. On je opisao kumire trima pokuđenim svojstvima. Prvo njihovo svojstvo jeste da ne čuju, drugo je da ne vide, a treće da su potpuno beskorisni.

Dobro razmislimo o promućurnosti pozivaoca u Allahovu vjeru, Ibrahima, alejhis-selam. On je opovrgao očevo vjerovanje u kipove i njih opisao svojstvima koja im narušavaju zaslugu da budu božanstva. Dakle, oni ne čuju i ne vide, nisu od koristi onima koji im se pokoravaju niti mogu naštetiti onome ko im je nepokoran, pa kakva je korist klanjati im se? Budući da je molitva srž pokornosti, kakva je onda svrha moliti se kumiru koji ne čuje molbu molitelja? S obzirom na to da ne vide onoga koji im se približava, ni onoga koji ih prezire niti onoga koji ih vrijeđa, kakva je, onda, korist klanjati im se? Kakvu korist ima onaj koji ih obožava? Ako ne donosi korist ni štetu, kakva je, onda, svrha obožavati ono što samo sebe ne može zaštititi od zla i nereda kakav je Ibrahim, alejhis-selam, u onome što slijedi učinio? Kakvu zaštitu mogu pružiti ti kumiri onome ko im se priklanja?[347]

Ibrahim, alejhis-selam, se svome ocu, u vezi sa njegovim neispravnim vjerovanjem, obratio pitanjem koje je pomiješano sa čuđenjem i ukorom prema onome koji se klanja kumiru ili idolu, koji ni sebi ni onome koji mu se klanja ne može pridonijeti ništa.[348] Dakle, pitao ga je zašto se klanja kipovima koji su i u svome bitku i u svojim djelima nepotpuni, ne čuju i ne vide, svome robu ne mogu ni korist ni štetu donijeti, a nadasve sebi samima ne mogu koristiti i ni od čega se odbraniti... Ovo je

[347] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 183.

[348] Ibid, str. 184.

jasan dokaz koji ukazuje na to da je obožavanje onoga koji je nepotpun i u bitku i u djelima prezreno sa aspekta razuma i prava. Ibrahimovo upozorenje i indicija ukazuju na to da treba obožavati Onoga Koji je savršen, Onoga Koji Jedini robovima daruje blagodati i Onoga od Čije ih kazne Samo on može sačuvati.[349]

Osnova pokornosti (ibadeta, obožavanja, klanjanja) je da se u njoj čovjek okrene prema onome koji je iznad čovjeka, koji zna sve i koji je najmoćniji, te da je uzdigne na stepen koji je iznad čovjeka i više od toga.[350]

Klanjati se treba Onome Koji je stvorio čovjeka i stvorenja, Onome kod Koga je korist i šteta, nagrada i kazna. U dvjema vjerodostojnim predajama se navodi da je El-Faruk, Omer ibn El-Hattab, radijallahu anhu, došao do *Hadžerul-esveda* (Crnog kamena), poljubio ga i rekao: "Ja znam da si ti kamen koji niti koristi niti šteti, a da nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako te ljubi, ne bih te poljubio."[351]

Klanjanje je vrhunac veličanja koje zaslužuje samo Onaj kod Koga su sve blagodati, a to je Stvoritelj, Opskrbitelj, Moćni, Onaj Koji oživljava i usmrćuje, Koji najljepša imena ima i najuzvišenija svojstva, Onaj od Koga je svaka blagodat[352], a to je Allah, slavljen i hvaljen neka je, Koji jedini zaslužuje da se obožava.

Ibadet se definiše kao povinovanje roba Bogu u onome što je naredio i zabranio. Oni koji se, pored Allaha, klanjaju idolima ili kumirima ili Suncu ili Mjesecu – pa, jesu li ti idoli stvorili njih, jesu li oni išta stvorili, jesu li opskrbili njih, ili jesu li opskrbili ikoga? Šta su im ta božanstva naredila, ili šta su im zabranila? Šta su ta božanstva pripremila za one koji im se klanjaju? Šta su pripremila za one koji su im nepokorni? Na

---

349 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1000.

350 *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2311/4).

351 *Sahihul-Buhari*, br. (1597), *Sahih Muslim*, br. (1270).

352 *Belagatul-ihtidžadžil-aklijji fil-Kur'anil-kerim*, Zejneb Abdulatif Kamil El-Kerdi, str. 204.

osnovu čega zaslužuju da se obožavaju? Odgovor je da ništa od svega ovoga nema. Stoga je obožavanje njih besmisleno.[353]

El-Halil Ibrahim, alejhis-selam, je u pozivanju svog oca slijedio najljepši put i iznosio mu najjače dokaze. Htio je osloboditi njegovo srce od slavljenja kipova, objasnio mu da oni nikakav vid obožavanja i veličanja ne zaslužuju jer su nepomični, nemoćni i slabi, ne čuju i ne vide, onome ko im se klanja ne mogu donijeti korist, niti od njega mogu otkloniti štetu. Zatim je pažnju svog oca preusmjerio na vjerovjesništvo, kojim ga je Allah Uzvišeni počastio i darovao, pa mu je, ponovivši umilno i ljupko dozivanje: *"o oče moj"* rekao da njemu dolazi znanje i da stoga treba njega da slijedi.

Treće: Riječi Uzvišenog: *"O, oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti..."*

Ibrahim, alejhis-selam, nastavlja savjetovati svog oca, govoreći: *"O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti."* Nakon što je ocu svome objasnio besmislenost obožavanja onoga što on obožava zbog nepotpunosti i nemoći, a nemoguće je da Bog bude bez roba, Ibrahim, alejhis-selam, počeo je svome ocu objašnjavati izvor onoga u što ga poziva. On ga nije pozivao iz svog hira, već se njegovo pozivanje zasniva na znanju koje mu je Allah darovao. Zato je on savjetovao svog oca da ga slijedi, ne bi li ga spasio od propasti, te da bi pošao putem upute i spoznaje.[354]

Po drugi put Allahov vjerovjesnik Ibrahim, alejhis-selam, ponavlja svoje dozivanje: *"O oče moj"*, kao da u svom ocu želi probuditi nježnost i milost, kao da mu govori: "Govorim ti kao što sin govori ocu." Ibrahim ga je, kako se to u ovim ajetima vidi, četiri puta na ovaj način dozivao, i to samo zbog njegove snažne želje da mu otac primi uputu i, ruku pod ruku sa njim, krene pravim putem.[355]

---

353 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9097/15).

354 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 186.

355 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9098/15).

Razmislimo o Ibrahimovom, alejhis-selam, drugom savjetu svome ocu. Nastojao je pridobiti njegovu naklonost, u svom govoru bio je izuzetno ubjedljiv, jer je obesmislio očevo vjerovanje i pozvao ga da slijedi njega, kojem je od Allaha dato znanje koje njegov otac ne posjeduje. Logično je da bi ovo izazvalo očevo negodovanje, pa je iz tog razloga bio više nego ubjedljiv.

Razmislimo o odgoju ovog blagog sina koji poziva u vjeru. Ibrahim nije optužio svog oca za neznanje, iako je on duboko u neznanju grcao, nije mu rekao: "Ja znam, a ti si neznalica, zato slijedi mene." Ibrahim nije isticao da je dostigao najviše stepene znanja, iako je bilo tako, jer se njegovo znanje vezuje za Allaha Uzvišenog putem Objave i upute, već je kazao: *"Meni dolazi znanje, a ne tebi"*, tj. ja imam jedan dio i jedan segment znanja koji ti nemaš[356], a to je znanje vođenja na put upute.[357] Ovo njegovo znanje možemo uvidjeti kroz stvari koje ćemo u narednim redovima navesti.

1. Iznošenje dokaza

Ibrahim, alejhis-selam, je iznosio dokaz nakon dozivanja, na taj način se koristeći dvostrukim pojačanjem koje semantičari nazivaju *el-haberul-inkarijj* (iskazivanje radnje koju sagovornik negira, pa ju je potrebno dodatno utvrditi). Ovakav postupak je u skladu sa ovom situacijom, jer se Ibrahim obraćao onome koji negira vijest koju mu je iznio.[358] Zatim slijedi obraćanje u imperativu u svrhu savjetovanja: *"Zato mene slijedi."*[359]

2. Korišćenje kur'anskog jezika

Kur'anski jezik, kojim se o dolasku znanja ne upotrebljava drugi glagol sem glagola *džaeni / došlo mi je*, jer je to značajan i važan dolazak kojim se anuliraju neznanje i zabluda i uklanja koprena sa očiju i srca, sadrži moć i snažan dokaz, zabranu slijeđenja prohtjeva, odstupanja i

---

356 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 187.

357 *Ruhul'mea'ni fi tefsiril-Kur'anil-azim ves-sebi'l-mea'ni*, El-Alusi, (415/8), *Belagatul-ihtidžadžil-aklijji fil-Kur'anil-kerim*, Zejneb Abdulatif Kamil El-Kerdi, str. 205.

358 *Belagatul-ihtidžadžil-aklijji fil-Kur'anil-kerim*, Zejneb Abdulatif Kamil El-Kerdi, str. 204.

359 Ibid, str. 204.

skretanja sa pravog puta. Zato je Ibrahim, alejhis-selam, kazao: *"Meni dolazi..."* koristeći pritom glagol *džae*, a ne glagol *etaa*. Oba glagola imaju isto značenje, s tim da glagol *etaa* znači doći s lahkoćom, dok je glagol *džae* šireg značenja.[360]

3. Uopštavanje znanja, bez ograničavanja

Ibrahim, alejhis-selam, je znanje uopštavao bez ograničavanja, jer dolazi od Istinskog Boga. Kao da je rekao: "Meni dolazi znanje od Allaha." Ovo je činio da ne bi svog oca naglo iznenadio svojim vjerovjesništvom prije nego upotpuni postepenost, te da se, uopštavanjem, obistini dokaz istovjetnosti dvije strane znanja – objava i vjerovjesništvo, jer je njegov otac smatrao sebe velikim znalcem, budući da je bio prvosveštenik svog naroda.[361]

4. Upotreba prijedloga min / od

Ibrahim, alejhis-selam, je upotrebljavao prijedlog *min / od* uz imenicu *znanje* (minel-i'lmi – meni dolazi znanje, tj. od znanja, dio znanja), a takva upotreba ovog prijedloga ukazuje na djelimičnost. U ovome se nazire jasna odlika skromnosti, jer je znanje beskrajno more koje niko od stvorenja ne može obuhvatiti.

5. Upotreba odnosne zamjenice koje

U riječima Ibrahima, alejhis-selam, nalazi se odnosna zamjenica *koje*, koja se odnosi na znanje: *"Meni dolazi znanje, a ne tebi"*, tj. meni dolazi od znanja koje (*ma*) nije došlo tebi. Ova zamjenica ustanovljava Ibrahimovu, alejhis-selam, odlikovanost i predstavlja uvertiru za savjet koji slijedi: *"Zato mene slijedi."* Upotrebom riječi znanje ovdje se ukazuje na to da vjernik treba da se klanja Allahu u skladu sa znanjem, da poziva ljude u obožavanje Allaha, subhanehu ve teala, u skladu sa znanjem, da slijedi vjerovjesnike u skladu sa znanjem, da sve u svom životu obavlja u skladu sa znanjem, jer je Allah, onda kada je najbolje

---

360 *El-Itjanu vel-medžiu fikhu delaletihima, ve isti'maluhuma fil-Kur'anil-kerim*, Mahmud Musa Hamedan, Mektebeh ve hibeh, El-Kahireh, I tom, 1998. god., str. 74.

361 *Esalibul-muhavereti fil-Kur'anil-kerim*, Talib Muhammed Ismail, Daru zeheran linnešri, Oman, I tom, 2013. god., str. 156.

stvorenje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, obavezao riječju tevhida, riječju koja predstavlja ono najuzvišenije što čovjek može u svom životu sprovesti, dobro djelo koje će ga od kazne i vatre spasiti i džennet mu na ahiretu zagarantovati, njemu naredio znanje, rekavši: *"Znaj da nema boga osim Allaha! Traži oprosta za svoje grijehe i za vjernike i za vjernice! Allah zna kud se krećete i gdje boravite."* (Muhammed, 19)[362]

6. Sprega između imperativa za slijeđenjem i ishoda

U riječima Ibrahima, alejhis-selam, nalazi se sprega između imperativa za slijeđenjem i ishoda koji glasi: *"I ja ću te na Pravi put uputiti"*, a koji u sebi nosi nagradu, posljedicu i draž za slijeđenjem, u kojem je Ibrahim, alejhis-selam, figurativno upotrijebio glagol uputiti u prvom licu jednine, a to je u značenju vodiča koji zna ravnice i nabore puta, usljed čega slijedi *"na Pravi put"*, koji može, putem analogije, predstavljati istinsko vjerovanje koje vodi ka spasu, ka pravom putu kojim se postiže cilj.[363] U riječima Uzvišenog: *"Na ... put"* prisutna je analogija, budući da je upotrijebljena imenica neodređenog vida (*siratun / neki put*) jer, da se pod ovime podrazumijevao put tevhida, sigurno bi imenica bila u određenom vidu, kao što je to u riječima Uzvišenog: "*Uputi nas na Pravi put" / "Es-siratal-mustekim"* – pravi put (u određenom vidu).[364]

Es-Sa'di, komentarišući riječi Uzvišenog: *"Zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti"*, kaže: "Pod pojmom *Pravi put* misli se na ispravan i umjeren put, a to je obožavanje Allaha Jedinog Koji sudruga nema i pokornost Njemu u svemu. Ono što se jasno iz ovoga može zaključiti jeste ljubazan i blag govor, jer nije rekao: 'O oče moj, ja znam, a ti si neznalica', ili: 'Ti ne znaš ništa', već izraz *'Zato mene slijedi'* podrazumijeva konstataciju – i ti i ja posjedujemo znanje, a ono koje je do mene

---

362 *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 66.

363 *Belagatul-ihtidžadžil-aklijji fil-Kur'anil-kerim*, Zejneb Abdulatif Kamil El-Kerdi, str. 206.

364 Ibid, str. 207.

došlo nije došlo i nije stiglo do tebe, zato trebaš slijediti dokaz i voditi se njime."[365]

Riječi Uzvišenog: *"Zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti"* sadrže pohvalu za slijeđenje pravičnih učenjaka i obavezu onome koji nema znanja da prati učenoga i slijedi ga, jer će to, na Sudnjem danu, biti dokaz za ili protiv njega.[366]

Neodređeni vid imenice *put / siratan*, i njegovog pridjeva *pravi / sevijjen* aludira na lahkoću kretanja na ovom putu i neznatnost napora koji iziskuje, a imperativ *"Zato mene slijedi"* nije u smislu obaveze, već u smislu vođenja pravim putem.[367]

Riječi Uzvišenog: *"Zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti"*, tj. ukazat ću ti na Pravi put i ispravnu vjeru, predstavlja dio učtivosti Ibrahima, alejhis-selam, prema svom ocu. On je sebe predstavio ocu svome vodičem i saputnikom na putu, a zatim mu je jasno ukazao da je klanjanje kumirima zapravo pokornost šejtanu, jer je on, u osnovi, pokretač, začetnik i zagovarač toga.[368]

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"O oče moj, na klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan. O oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug..."*

Nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, objasnio besmislenost klanjanja kipovima, i pošto je jasno ukazao na izvor iz kojeg crpi i na koga se oslanja u pozivanju svog oca, obrazložio mu je da je njegov (očev) put put šejtana, a da on (Ibrahim) želi da ga uputi na put Milostivog.[369]

1. Riječi: "O oče moj, ne klanjaj se šejtanu"

Ibrahim, alejhis-selam, savjetuje svog oca da se ne klanja šejtanu, jer onaj koji se klanja nečemu mimo Allaha – klanja se šejtanu. Allah Uzvišeni kaže: *"O sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: 'Ne klanjajte*

---

365 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1001.

366 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 188.

367 Ibid, str. 189.

368 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (183/5).

369 *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2311/4).

se šejtanu, on vam je neprijatelj otvoreni.'" (Ja-sin, 60) Klanjanje šejtanu predstavlja klanjanje kumirima, zato je Ibrahim, alejhis-selam, nastojao zabraniti ocu svome da se klanja šejtanu, jer je šejtan onaj koji navodi na idolopoklonstvo, onaj koji to uljepšava i koji na to navodi. Odnosno, klanjanje šejtanu jeste pokornost njemu i postupanje u skladu sa njegovim došaptavanjima, pa ko se pokorava nečemu mimo Allaha, on se klanja šejtanu, tj. ko se klanja idolima klanja se šejtanu.[370]

2. Riječi: "Šejtan je Milostivome uvijek neposlušan"

U ovom ajetu je Ibrahim, alejhis-selam, naveo razlog zabrane klanjanja šejtanu. Kao da je kazao: "Ne klanjaj se šejtanu, jer je on krajnje neposlušan Milostivome Koji te obasipa blagodatima, a tebi ne pristaje da se klanjaš onome ko je neposlušan svome Gospodaru, koji je zanijekao Njegove blagodati prema njemu i Njegovom se naređenju suprotstavio." Spomenuo je epitet *neposlušan / asijjen*, koji izražava vrhunac neposlušnosti, uz glagol *kane,* čime se ukazuje na njegovu konstantnu neposlušnost.[371] Također je spomenuo izraz *Milostivi* iz više razloga od kojih su najvažniji:

- ukazivanje na sveobuhvatnost Allahove milosti, Kome se treba pokoriti, a ne neposlušan biti;
- upozorenje na šejtanovu opakost, jer je on neposlušan Onome Kome svojstvo milosti pripada i jer je on počinio ono što ga je od te milosti udaljilo, u čemu je jasan dokaz njegove krajnje gnusne neposlušnosti;
- ukazivanje na to da neposlušnost udaljava roba od Allahove sveobuhvatne milosti i zatvara njena vrata, baš kao što je poslušnost najveći uzrok Božije milosti, pa je najpreče usmjeriti se na pokornost Allahu.[372]

Prirodno je bilo da se kaže: "O oče moj, ne klanjaj se šejtanu, on je Milostivome uvijek neposlušan", pri čemu bi se upotrijebila lična zamjenica za riječ *šejtan*. Međutim, njegovo ime se pominje opet, što ima za cilj izazvati intenzivniju odvratnost i neprijatnost spram klanjanja

---

370 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 190.

371 Ibid, str. 190.

372 *El-Kasasul-kur'anijjeh bejnel-abai vel-ebnai*, Imad Zuhejr Hafiz, Darul-kalemi, Damask, I tom, 1410. god. po H. / 1990. god., str. 65.

šejtanu. Spominjanje njegovog imena po drugi put izaziva u svakom normalnom čovjeku ogavnost, gnusnost i jezivost. Također, upotreba imenice umjesto lične zamjenice je u svrhu formiranja osuđujuće rečenice koja je samostalna sama po sebi i nezavisna, kako bi bila zasebno upozorenje odvojivo od prethodnog dijela, tj. rečenica sa zaokruženim smislom i zasebnim predikatom.[373]

3. Riječi: "O, oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug..."

Ibrahim, alejhis-selam, je upozorio svog oca na kaznu Allaha Uzvišenog i Njegovo nezadovoljstvo. Ako preseli u idolopoklonstvu i pokornosti šejtanu, bit će drug šejtanu u kazni i lišenosti od Allahove milosti. Velikodušni sin je svoj četvrti savjet otpočeo onime čime je i prethodne, ljupkim i umilnim dozivanjem: *"O, oče moj"*, a zatim su uslijedile riječi adekvatne nivou Ibrahimovog, alejhis-selam, sažaljenja i strahovanja za svog oca, te njegovoj brizi i milosti prema ocu: *"O, oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna."* Izrazio je strah, a strah je neprestano očekivanje opasnosti.[374]

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, nije otvoreno kazao da će njegovog oca stići kazna, već je to sveo pod strah koji aludira na neprestano naslućivanje. U tome je, također, vidljiv učtiv odnos prema Allahu, budući da on ne tvrdi nešto što je u Allahovoj moći. Također, u ovome se nazire ostavljanje prostora nadi njegovom ocu, ne bi li razmislio da se oslobodi te kazne i uzdigne iznad idolopoklonstva i klanjanja šejtanu.[375]

Da je on svom ocu kazao da će ga kazna stići, natjerao bi ga na očaj i zatvorio mu vrata spasa, na koja bi možda ušao. O stizanju kazne i njenom zahvatanju on se koristi izrazom *en jemesseke / da te stigne*, tj. da te dotakne, koji je blaži od adekvatnog izraza *akabe, mua'kabetun / kazniti, kažnjavanje* čime se ublažava efekat. Također, Ibrahim svome ocu nije spominjao žestinu kazne o kojoj je obaviješten, pri čemu je koristio

373 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 193.

374 Ibid, str. 193.

375 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (118/16).

neodređeni vid riječi *azabun / kazna (nekakva)*, kako bi je ublažio.[376]

Spomenuo je riječ *Milostivi* kako bi izrazio surovost njegovog (šejtanovog) grijeha do te mjere da mu je uskratio milost Onoga Čije je svojstvo sveobuhvatna milost.[377]

Također, ovo svojstvo je spomenuto u svrhu isticanja toga da milost ne isključuje oslobođenje od kazne niti joj protivrječi. Isto tako, ovaj opis aludira na to da milost prednjači u odnosu na srdžbu, a neki kažu se da se neodređenim vidom riječi *azabun / kazna* želi kazna prikazati velikom, a da se pod glagolom *messe, jemessu / dotaknuti* podrazumijeva siguran dolazak kazne, kao što to stoji u riječima Uzvišenog: *"... Već bi vas stigla teška kazna zbog onoga u što ste se upustili..."* (En-Nur, 14), u cilju upozorenja i plašenja, a kako neki kažu – u neodređenom vidu riječi *azabun* krije se zastrašivanje.[378]

Nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, upozorio svog oca na Allahovu kaznu, ukazao mu je na njene posljedice i postepene ishode, pa je rekao: *"Pa da budeš šejtanu drug"*, tj. da šejtanu budeš drug i na dunjaluku i na ahiretu, pa da se spustiš na sramne stepene i padneš u njegovo blato. El-Halil, alejhis-selam, je pozivao svoga oca postepenim putem, od lakšeg ka težem. Naime, obavijestio ga je o svom znanju, govoreći mu da ga to znanje obavezuje da njega slijedi, a ako ga bude slijedio, uputit će ga na pravi put. Zatim mu je zabranio klanjanje šejtanu, iznoseći mu negativnosti toga, a potom ga upozorio na Allahovu kaznu i Njegovu srdžbu ukoliko ustraje na svom stanju i kazao mu da će biti šejtanu drug.[379]

Eš-Šenkiti kaže: "Klanjanje šejtanu u riječima: *'Ne klanjaj se šejtanu'* odnosi se na pokornost šejtanu u nevjerstvu i grijesima. Stoga, širk (mnogoboštvo) predstavlja pridruživanje Allahu druga u pokornosti, kao što Uzvišeni kaže*: 'O sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: 'Ne*

[376] *Tefsir Ez-Zamahšeri, El-Keššaf an hakaiki gavamidit-tenzili*, Ez-Zamahšeri, Darul-kitabil-arebijj, Bejrut, III tom, 1407. god. po H., (512/2), *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 194.

[377] *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (118/16).

[378] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 194.

[379] *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1001.

klanjajte se šejtanu, on vam je neprijatelj otvoreni, već se klanjate Meni; to je Put pravi.'' (Ja-sin, 60–61) Ovaj ajet ukazuje da su nevjernici, koji će na Sudnjem danu biti kažnjeni, štićenici šejtana, kako to stoji u riječima Uzvišenog: *'O, oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug.'* Ovi ajeti ukazuju na to da su nevjernici šejtanovi sljedbenici, kao i riječi Uzvišenog: *'Zato se borite protiv šejtanovih štićenika...'*, i riječi: *'To vas je samo šejtan plašio pristalicama svojim...'*, i riječi: *'... jer oni, mjesto Allaha, šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da dobro rade.'* (El-Ea'raf, 30) O ovome govore i drugi ajeti."

Svako kome šejtan uljepšava nevjerstvo i grijehe, pa ga on bude slijedio u tome na dunjaluku, na ahiretu neće imati drugog zaštitnika mimo šejtana, kao što Uzvišeni kaže: *"Allaha Nam, Mi smo i prije tebe narodima poslanike slali, ali im je šejtan lijepim predstavljao postupke njihove i on je sada drug njihov, njih čeka patnja nesnosna."* (En-Nahl, 63) A onaj kome šejtan bude drug, sigurno neće na Sudnjem danu imati zaštitnika koji će mu biti od pomoći.[380] Ali, ova ljupkost kroz najblaže i najprijatnije izraze ne dopire do nevjerničkog, okorjelog srca, tako da je Azer, Ibrahimov otac, uzvratio Ibrahimu poricanjem, napadanjem i prijetnjom.[381]

Peto: Riječi Uzvišenog: *"Otac njegov je rekao: 'Zar ti mrziš božanstva moja, o Ibrahime? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena napusti!'"*

Grubo je Azer prihvatio savjet svog kulturnog i učtivog sina, Ibrahima, alejhis-selam. On je na blagost uzvratio okrutnošću, na savjet drskošću, na ljubaznost grubošću, i u tome je razlika između imana i kufra (vjerovanja i nevjerstva), između razuma koji je prosvijetlila vjera i srca koje je pokvarilo nevjerstvo i udaljenost od Uzvišenog Allaha. Svaka zdjela odiše onime što je u njoj, svako daje od onoga što ima.[382]

---

[380] *Advaul-bejan fi idahil-Kur'an bil-Kur'an*, Muhammed el-Emin eš-Šenkiti, (208/4).

[381] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2312/4).

[382] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, Ibid (2314/4), Tefsiru el-Muragi, Ahmed Mustafa el-Muragi, Matbeatu Mustafa El-Babi El-Halebi, El-Kahireh, Misru, I tom, 1365. god. po H. /1946. god.

Ovako nasilan očinski stav je utjeha Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, u zlu sa kojim se suočavao od strane svog amidže Ebu Leheba i svog naroda općenito, kao i ashabima koji su proživljavali slične stvari od svojih očeva i majki nevjernika.

Ovo je, također, utjeha i podrška potonjim vjernicima koji se suočavaju sa nepravdom i napadima od strane svojih porodica i bližnjih, čija se fitra iskvarila, pa su se udaljili od istine i od nje odvraćaju.

Poznato je da je nešto što je najteže sa čime se može suočiti onaj koji poziva Allahu to da mu se njegova porodica i bližnji suprotstave u tome i vrijeđaju ga postupcima i djelima, da mu okrenu leđa i ljude odvraćaju od njega. Ovo spada u niz iskušenja kojima Allah iskušava Svoje robove vjernike, da bi ih jedne nad drugima odlikovao i njihovu iskrenost vidio. Jedini lijek za ovakvo stanje je strpljenje i izdržljivost u ovako teškim situacijama, a Allah je Najbolji Pomagač.

Azerov stav prema svom sinu je apsolutno neprijateljski, iako je po običaju i ljudskoj prirodi da očevo saosjećanje i nježnost budu veći, međutim, ovdje vidimo suprotno. To aludira na utjecaj nevjerstva i mnogoboštva na promjenu ljudske fitre i čovječje prirode. Ovo je ono što mi, sasvim očigledno, vidimo kod nevjernika sadašnjeg doba koji su daleko od Allahove vjere. Koliko je pojava koje su postale normalna stvar u životu ove skupine ljudi? Mnogo je slučajeva u kojima djeca ubijaju svoje očeve i majke, ne vode brigu o njima, a postoje i mnogi drugi vidni postupci ljudi koji govore o pokvarenoj čovječijoj fitri i njenoj devijaciji do koje dovodi nevjerstvo i udaljenost od Allaha.[383]

1. Riječi: "Otac njegov je rekao: 'Zar ti mrziš božanstva moja, o Ibrahime?'" – ličnost Ibrahimovog, alejhis-selam, oca

Ovaj kur'anski tekst se smatra jasnim opisom ličnosti Ibrahimovog, alejhis-selam, oca i nekih njenih karakteristika, a o ostalim temama se spominje u kontekstu kazivanja o Ibrahimovom narodu. Kur'ani-kerim, unutar svog kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, ukazuje na neke

[383] *El-Kasasul-kur'anijjeh bejnel-abai vel-ebnai*, Imad Zuhejr Hafiz, str. 82.

osobine ličnosti Ibrahimovog, alejhis-selam, oca, a neke od njih ćemo navesti.

a) Mnogoboštvo

Kur'anski tekst otkriva vjeru oca Azera, u riječima: *"Zašto se klanjaš onome koji nit čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?"* Pred nama je osoba koja se klanja kumirima kojima, kako se čini, pridaje veliki značaj, za njih ulaže svoj trud i svoje vrijeme, kako se razumije iz izraza *e tettehizu / zar uzimaš* u suri El-Ena'm.[384] Ovaj izraz otkriva da Azer pravi kipove i vaja ih.[385]

b) Visok društveni status

Iz konteksta vidimo da ovaj čovjek, u svom narodu, zauzima značajno mjesto. On vodi veliku brigu o božanstvima, njihovim obredima i učenjima. To zaključujemo na osnovu onoga što je prethodno spomenuto u riječima: *"Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati."* Dakle, on je na značajnoj poziciji među svojim narodom, a pripisivanje kamenovanja sebi je metafora kojom se prenosi značenje da će ga njegov narod potjerati kamenjem shodno njegovoj presudi.[386]

c) Mirno slušanje drugih

Otac Azer u prikazu dijaloga zauzima jednu stranu koja je na lijep način saslušala drugu dozvolivši svom sinu, Ibrahimu, alejhis-selam, da kaže sve što je želio, ne prekidajući ga i mirno slušajući do kraja sinovljev govor.[387]

---

384 *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 77.

385 *El-Bahrul-muhit fit-tefsir*, Ebu Hajjan el-Endelusi, (170/4).

386 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (120/16), Sinaa'tul-hivar, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 78.

387 *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 78.

d) Vezanost za kumire

Iz dijaloga se vidi da je otac ličnost koja je krajnje vezana za svoja božanstva, spremna na sve načine stati u njihovu zaštitu, odbaciti sve ono što im se suprotstavlja, žrtvovati sve za njih, pa makar se radilo o "komadu srca": *"Zar ti mrziš božanstva moja, o Ibrahime?"*, tj. zar su tvoja drskost i nevaspitanje do te mjere došli? Ovo predstavlja prijekor uz odbacivanje, čuđenje i ogorčenost.[388]

Upotreba participa aktivnog u izrazu *e ragibun / zar mrziš* ukazuje na Ibrahimovu, alejhis-selam, nepokolebljivost i istrajnost u odbacivanju božanstava svoga oca, kao i da to nije njegova privremena i novonastala odluka, već mržnja koja je sastavni i neodvojivi dio njega.[389]

Razmislimo, zatim, o upotrebi lične zamjenice koja se odnosi na Ibrahima *ente / ti*, a mogla se izostaviti, pa bi glasilo: "Zar mrziš božanstva moja, o Ibrahime?" Njome se iskazuje uvreda i poniženje Ibrahimu, kao da on toga nije dostojan.

Također, možemo reći da je ovdje lična zamjenica *ente / ti* u svrhu Azerovog jačeg odbacivanja i prijekora prema Ibrahimu, alejhis-selam, kao da je rekao: "Nije se baš od tebe očekivalo da se odričeš božanstava svog oca." Razmislimo o riječima *božanstva moja*. Mogao je reći "božanstva naša". Uz imenicu "božanstva" upotrijebio je prisvojnu zamjenicu za prvo lice, provocirajući time Ibrahima, alejhis-selam, i ističući mu da ne mari za njegove savjete, te da se čvrsto drži idolopoklonstva, na njemu ustraje i da će svoja božanstva štititi svime što je u njegovoj moći i vlasti. Kao da je svome sinu rekao: "Tvoji savjeti neće promijeniti moja vjerovanja u moje bogove, niti će na mene, ni koliko je trun, utjecati." Također, u prisvajanju božanstava sebi krije se njegovo izrazito slavljenje njih.[390]

---

388 Ibid, str. 78.

389 *Hasaisun-nezamil-kur'anijji fi kissati Ibrahime, alejhis-selam*, dr. Eš-Šehat Muhammed Ebu Sutejt, Mata'betul-emaneh, Misru, I tom, 1412. god. po H. / 1991. god., str. 40.

390 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 197.

e) Grubost i okrutnost

Otac je od svog sina dobio ljubaznost, blagost i nježnost koju mu je iskazao višekratnim dozivanjem, koje omekšava okorjela srca i rastvara čvst kamen. Njegovi pokušaji da izazove interesovanje i izbistri zamućeni um, probudi strah od Allah i upozori na pokornost šejtanu naišli su na grubost, osornost, očinsku ravnodušnost, ustrajnost na nevjerstvu, prijetnju ubistvom i psihičkim pritiskom na blagog i dobronamjernog sina.[391]

f) Oholost, arogancija i ponižavanje drugog

Kroz analizu ove ličnosti, istakle su se dvije osobine koje preovladavaju oholim i nadmenim bićem, a to su naglašena arogancija i potcjenjivanje drugih, a koje zapažamo još od njegove prve rečenice.[392]

Razmislimo o trenucima kada on, za razliku od Ibrahimovog, alejhis-selam, dozivanja, sina doziva samo imenom *O Ibrahime*, a ne kaže "Sine moj", da bi svome sinu stavio do znanja da ne zaslužuje što mu pripada i da njegovo ime neće prisvajati sve dok on bude mrzio njegove bogove. U dijalogu se vidi okrutnost srca mušričkog oca i njegova grubost. Također, prilikom obraćanja Ibrahimu, on koristi rječcu za dozivanje *ya / o,* što govori o njegovoj udaljenosti od Ibrahima i dušom i srcem.[393]

Ovo su neki segmenti ličnosti oholog oca koji se naziru u dijalogu. Sve ovo nam prikazuje žestoku patnju sa kojom se suočio plemeniti sin na putu upućivanja svog oca i upozorenja na kaznu Milostivog. Na taj način je on ostao trajni, divan uzor pokornim i dobrim sinovima koji se nađu u izopačenoj zajednici i prkosnoj porodici, a ocu iskrivljene fitre i pokvarenom nije mjerilo istina i on od Allaha ne traži dostojanstvo.[394]

---

391 *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 80.

392 Ibid, str. 80.

393 *Hasaisun-nezamil-kur'anijji fi kissati Ibrahime, alejhis-selam*, dr. Eš-Šehat Muhammed Ebu Sutejt, str. 39.

394 *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 80.

2. Riječi: "Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena napusti!"

Ovo je prijetnja i upozorenje za Ibrahima, a smisao jeste prijetnja Ibrahimovog, alejhis-selam, oca da će ga zbilja kamenjem potjerati ukoliko ga ne prestane pozivati da napusti klanjanje kipovima. Ova prijetnja je žestoka, baš kao što je i odbojnost bila, a zastrašivanje koje je došlo putem uslovne rečenice je najava sprovođenja kamenovanja i njegove brzine, tj. desit će se nešto strašno po njega samo ukoliko se ispuni uslov, naglašavajući i utvrđujući, pritom, uslov, ali i posljedicu. Otac je od svog sina zahtijevao da se odrekne svakog postupka i govora koji se tiče njegovih božanstava. On je, u zastrašivanju sina kamenovanjem, kazao: *"Zbilja ću te kamenjem potjerati"*, što ukazuje na grubost i okrutnost njegovog srca, jer je kamenovanje (napad kamenjem sve do smrti) kazna za najsvirepije ubistvo, pri čemu je izraz kamenovanje upotrijebljen u bukvalnom značenju, a možda se pod time podrazumijevalo protjerivanje ruženjem i vrijeđanjem, u kojem slučaju bi to bila metafora.

Ne isključuje se nijedno od dva značenja, jer on nije precizirao sredstvo protjerivanja niti oblik, da li se radi o protjerivanju kamenjem ili verbalnom protjerivanju. Dotle je sezala žestina i okrutnost prijetnje. Očeva reakcija je sadržavala i naređenje, koje je glasilo: *"Zato me za dugo vremena napusti"*, tj. udalji se od mene, ne obraćaj mi se i skloni mi se sa očiju duže vrijeme. Ibrahimov otac je svome sinu naredio da ga napusti, a nije kazao da će on napustiti njega. Nije rekao: "Zato ću te za dugo vremena napustiti", već je inicirao to da Ibrahim napusti njega, a to napuštanje ima konotaciju protjerivanja, odricanja i poniženja Ibrahima.[395]

Naređenje je žestoko koliko i odbacivanje i prijetnja. Otac je izgubio svaki osjećaj očinstva i u njemu su se pokidale sve niti od kojih su sazdane duše i oblikovana srca, čim je od svog sina tražio da se od njega udalji i napusti ga, da ga se kloni i ne približava mu se. Zato je umjesto glagola *tereke / ostaviti, napustiti* upotrijebljen glagole *hedžere / kloniti se, odvojiti se*, čime se želi potpuno razdvajanje i krajnje ignorisanje. Osim

[395] *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (120/16).

toga, imenica *hedžrun* se u rječnicima prevodi kao izbjegavanje, napuštanje, a postoji i imenica izvedena od istog glagola koja glasi *hudžrun*, sa *dammom* (vokalom u) na prvom radikalu, a znači besraman govor, pa se kaže: *Remahu bil-hadžirat / Napao ga je nepristojnim riječima,* tj. oljagao ga je.[396]

Nije određeno koliki je period napuštanja, ali je dopunjeno riječju *melijjen*, što znači *dugi vremenski period*. Dakle, očevo zahtijevanje od svog sina da ga napusti za dug vremenski period koji nema ograničenja ni kraja, jeste reakcija oca nevjernika, koja je došla usljed krajnje grubosti, otuđenosti i osornosti. A kakva je bila Ibrahimova reakcija? Da li je ocu na grubost uzvratio grubošću? Na okrutnost okrutnošću? Naravno da ne, očeva okrutnost je njemu samo povećala ljupkost, blagost i skromnost.[397]

Šesto: Riječi Uzvišenog: ***"'Mir tebi!' – reče Ibrahim. 'Molit ću Gospodara svoga da ti oprosti, jer On je vrlo dobar prema meni. I napustit ću i vas i sve one kojima se mimo Allaha klanjate i klanjat ću se Gospodaru svome; nadam se da neću biti nesretan u klanjanju Gospodaru svome..."'***

Došao je Ibrahimov, alejhis-selam, odgovor ocu koji je u sebi nosio iskrenu dovu i plemenite, blage i nježne riječi, kojima mu je izrazio želju za mir i uputu, obećao mu da će ga napustiti i otići, na što ga je okrutni i otac nevjernik obavezao. I uprkos visokom stepenu koji je Ibrahim, alejhis-selam, uživao kod svoga Gospodara, on je, radi Allaha Uzvišenog, bio ponizan, blag, ljubazan, prijatan, a naročito prema ocu koji ga je neprestano ponižavao, i uprkos njegovoj bahatosti i bezobrazluku.[398]

Ličnost Ibrahima, alejhis-selam, se u ovom razgovoru odlikuje zrelošću, razboritim rasuđivanjem, zdravim razmišljanjem, dobrim postupcima i velikim, dobrodušnim strpljenjem. Allah Uzvišeni kaže: *"Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan."* (Hud, 75) Ovaj dijaloški prizor

[396] *Mu'džemu mekajisil-lugah*, Ibn Faris, Tahkik: Abduselam Muhammed Harun, Darul-fikri lit-tibaah, El-Kahireh, 1399. god. po H. / 1979. god., izraz (*hedžrun*).

[397] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 200.

[398] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 75.

iznenađuje pozitivnošću i optimizmom kojim je obojen Ibrahimov, alejhis-selam, pogled u budućnost. Iako su njegova ljubaznost i prijatnost bile uzaludne, iako se suočio sa prijetnjom smrću i protjerivanjem iz kuće i domovine, on je nastavio nadati se novoj zori i skorom olakšanju.[399]

1. Riječi: "'Mir tebi!' – reče Ibrahim..."

Ovo je sinovljeva dova da bude spokojan i miran od svakog zla. Ibrahim, alejhis-selam, je želio da mu, u njegovom odsustvu, otac bude spokojan i miran. On je, isto tako, želio da svog oca smiri, rekavši mu da će biti spokojan što se Ibrahima tiče.[400]

Selam (mir) je, također, ovdje riječ pozdrava prilikom odlaska i rastanka, uzvraćanje na zlo – očevu odbojnost, prijetnju i odbacivanje – dobrim, tj. dovom i traženjem oprosta za njega, rastankom i napuštanjem. U Ibrahimovom, alejhis-selam, selamu zadivljujuća je konciznost koja nosi snažno značenje. Naime, upotrijebljena je rečenica koja počinje imenicom *mir*, koja ukazuje na čvrstinu i postojanost mira, u kojoj je subjekt u neodređenom vidu u svrhu indicije na cjelovitost i kompletnost *selama* / *mira* koji mu je poželio, kao da je kazao: "Potpun i besprijekoran mir tebi." Na to ukazuje neodređeni subjekat ove rečenice.[401]

U riječima *"Mir tebi"* nazire se vrhunac dobroćudnosti do koje je Ibrahim, alejhis-selam, stigao.[402] U tome se ogleda veličina misionara i njegovih karakteristika – na zlo uzvrati dobrim i kloni se onih koji se prema njemu odnose ružno, slijedeći pritom naredbu svoga Gospodara: *"Ti lijepim zlo uzvrati, Mi dobro znamo šta oni iznose."* (El-Mu'minun, 96)

Povodom ovoga prizora, šejh Abdurrahman Es-Sa'di kaže: "Allah nam je naredio da slijedimo Ibrahimovu, alejhis-selam, vjeru, a

399 Ibid, str. 75.

400 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 201.

401 *Hasaisun-nezamil-kur'anijji fi kissati Ibrahime, alejhis-selam*, dr. Eš-Šehat Muhammed Ebu Sutejt, str. 42.

402 *El-Kasasul-kur'anijjeh bejnel-abai vel-ebnai*, Imad Zuhejr Hafiz, str. 84.

slijeđenje njegove vjere spada u slijeđenje njegove metode u pozivanju Allahu putem mudrosti i znanja, blagosti i lahkoće, putem prelaska sa jednog na drugi stepen, strpljivosti na tome i bez mrzovolje, strpljenja na nepravdi na koju nailazi od strane ljudi, kroz riječi i djela, putem opraštanja, lijepih riječi i lijepih postupaka."[403]

2. Riječi: "Molit ću Gospodara svoga da ti oprosti..."

Ibrahimu, alejhis-selam, nije bilo dovoljno da se od svoga oca rastavi dovom za njega i pozdravom, već mu je obećao, također, da će svoga Gospodara Uzvišenog moliti da mu oprosti uz dovu da mu podari uputu, vjeru i pokajanje. Činiti *istigfar* (molba za oprost) za nevjernika znači moliti se Gospodaru za ostvarivanje onoga što povlači Allahov, subhanehu ve teala, oprost. Ovo je dozvoljeno činiti prije nego što nevjernik preseli u nevjerstvu.[404]

Tako je Ibrahim, alejhis-selam, činio istigfar za svog oca Azera, kao što mu je i obećao, a o čemu se govori u suri Eš-Šu'ara: *"I ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih."* (Eš-Šu'ara', 86) Dakle, molio je Gospodara da oprosti njegovome ocu i uputi ga u vjerovanje, jer je on zalutao sa Pravog puta i jedan je od nevjernika.[405]

Ibrahim, alejhis-selam, je za svog oca, dok je bio živ, činio istigfar, nadajući se da će povjerovati u Allaha, ali pošto je kao nevjernik preselio, on, alejhis-selam, ga se odrekao i nije oprost za njega molio. Ibrahim, alejhis-selam, je postupio ispravno. Allah Uzvišeni kaže: *"A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao..."* (Et-Tevbe, 114) U tome nema ni greške ni grijeha, on je od Allaha Uzvišenog tražio ono za što je obećanje dao, a to je uslovljeno dostignućem vjerovanja, pa kako da čini dovu za nešto što je uslovljeno vjerovanjem

[403] *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1002.

[404] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 201.

[405] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin*, Muhammed Fuad Sindi, str. 126.

nakon što mu je otac preselio kao nevjernik.[406]

Tumačeći ajet: *"A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao"*, El-Bejdavi kaže: "Ibrahim je obećao svome ocu: *'Molit ću'*, tj. tražit ću oprosta pošto dođeš do vjerovanja, jer je to ono što mora prethoditi oprostu: *'A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj'*, pošto je preselio kao nevjernik ili mu je putem Objave kazano da neće povjerovati, *'on ga se odrekao'* tj, prestao je moliti za njega."[407]

Istigfar koji je Ibrahim obećao svom ocu predstavlja traženje upute i pokajanje. Zato je molio govoreći: *"I ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih."* (Eš-Šu'ara', 86) To je dozvoljeno sve dok je onaj za koga se upućuje dova u životu, jer se od njega očekuje da povjeruje. Međutim, ukoliko preseli u nevjerstvu, nije dozvoljeno za njega činiti istigfar u smislu traženja oprosta za njega.[408]

Allah Uzvišeni kaže: *"Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u džehennemu biti. A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv."* (Et-Tevbe, 113–114)

U vezi sa riječima: *"Molit ću Gospodara svoga da ti oprosti"* došao je ajet koji ukazuje da su obećanje i njegova realizacija bili prije nego što je Ibrahimu postalo jasno stanje. Obećanje je potvrđeno prefiksom *se* kojim se utvrđuje i potvrđuje realizacija radnje koju tretira obećanje.[409] Obećanje uz prefiks *se* također ukazuje na ostvarenje ili njegovu blizinu, za razliku od prefiksa *sevfe*. U ajetu je prijedložna sintagma *leke / za tebe* došla ispred objekta (*se-estagfiru leke rabbii / molit ću za tebe svoga Gospodara*) kako bi Ibrahim, alejhis-selam, što prije istakao svome ocu da će istigfar biti isključivo zbog njega i radi njega, a zatim su uslijedile

[406] *Et-tevbeh fi davil-Kur'ani*, Amal Salih Nesir, Darul-Endelusil-hadrau, Džedda, Es-Suu'dijjeh, I tom, 1998. god., str. 224.

[407] *Envarut-tenzil ve esrarut-te'vil*, Tefsir El-Bejdavi, str. 299.

[408] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (184/5).

[409] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 202.

riječi: *"Gospodara svoga"*, koje ukazuju na brigu, pažnju, plemenitost i odgoj Ibrahima, alejhis-selam, kako bi time pridonio uslišenju dova za svoga oca i njegov oprost.

Uz imenicu *Gospodar,* upotrijebljena je prisvojna zamjenica *svoga* iz počasti i da bi se ukazalo na to da je Gospodar Koji zaslužuje pokornost, molitvu i obraćanje Ibrahimov, alejhis-selam, Gospodar, a ne Azerov gospodar, koji ni korist ni štetu ne može donijeti. Također, u izrazu je upotrijebljena jednina *Gospodara svoga*, kojom se ukazuje na jednoću, za razliku od riječi njegovog oca koji je kazao *božanstva moja*, što ukazuje na mnogoboštvo.[410]

3. Riječi: "Jer On je vrlo dobar prema meni..."

Ovim riječima Ibrahim, alejhis-selam, je istakao da je Uzvišeni Allah plemenit, samilostan, dobar, te da ga obasipa blagodatima koje ga čine srećnim.[411]

Prijedložna sintagma *bi / prema meni* u ajetu prethodi predikatu *innehu kane bii hafijja / zaista je On prema meni vrlo dobar*, kako bi do izražaja došlo to da je Allahova plemenitost od njega nerazdvojiva. Kao da mu je želio reći da će tražiti za njega oprost od Allaha, jer je zaista On izuzetno dobar i plemenit prema Ibrahimu i odaziva mu se kada Ga pozove. Riječ *hafijja* je izraz kojim se ukazuje na izuzetno izraženu Allahovu, subhanehu ve teala, plemenitost prema Ibrahimu, alejhis-selam, Njegovu dobrotu prema njemu i Ibrahimov stepen kod Njega, subhanehu ve teala.[412]

Usred rečenice došao je glagol *kane / biti, bio je*, kako bi istakao dobrotu i njenu realizaciju. Naime, Allah Uzvišeni je prema njemu bio dobar i prije toga, Njegova dobrota nije ništa novo, ona je postojala u prošlosti i nastavlja postojati ubuduće.[413]

---

410 Ibid, str. 203.

411 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9105/15).

412 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 204.

413 *Hasaisun-nezamil-kur'anijji fi kissati Ibrahime, alejhis-selam*, dr. Eš-Šehat Muhammed Ebu Sutejt, str. 44.

4. Riječi: "I napustit ću i vas i sve one kojima se mimo Allaha klanjate i klanjat ću se Gospodaru svome; nadam se da neću biti nesretan u klanjanju Gospodaru svome..."

Ibrahim, alejhis-selam, je izvršio naredbu svog oca da ga duže vrijeme napusti. Obavijestio ga je da će se udaljiti od njega i naroda njegovog pošto je ispunio obavezu pozivanja u vjeru i opominjanja, i pošto se oslobodio dužnosti tako što je iznio dokaz protiv svog oca i naroda. U ovome, kao i obično, primjećujemo Ibrahimov, alejhis-selam, divni odgoj i lijepu skromnost. Naime, on napuštanje nije doveo u vezu samo sa svojim ocem, već ga je generalizovao i njime obuhvatio i svoga oca i svoj narod. Time je pokazao blagost prema ocu. Ibrahim nije od svoga oca tražio da otac njega napusti, već je to on sam učinio onda kada mu je otac direktno naredio da ga napusti i od njega se udalji, pri čemu se izričito obratio njemu kako bi mu to učinio težim i mučnijim. Ibrahimovo, alejhis-selam, napuštanje predstavlja *hidžru* (preseljenje, emigraciju) iz zemlje nevjerstva i napuštanje nevjernika.

Ibrahim, alejhis-selam, je u govoru za njihova božanstva upotrijebio odnosnu zamjenicu *ma / ono što* koja se koristi za nerazumna bića, kako bi time ukazao da ona, usljed toga, ne zaslužuju da budu obožavana.[414]

On je rekao: *"I sve one kojima (ma / ono čemu) se klanjate"*, a nije kazao božanstva, što sadrži u sebi aluziju na to da se obožavati treba Onaj Koji čuje dozivanje i molbe u nevoljama.[415]

U tome se, također, skriva i njihovo poniženje, tj. poniženje onih koji im se klanjaju i prezir prema tim navodnim božanstvima što im oduzima božansko svojstvo koje im oni pripisuju, klanjaju im se i veličaju ih. Prezir i mržnja prema njima je u njemu dostigla toliki stepen da ih svojim jezikom ne želi ni spomenuti. Također, upotrebom odnosne zamjenice, Ibrahim, alejhis-selam, ih obavještava da će napustiti i njih i njihove kumire zato što se oni umjesto Allaha obožavaju i ljudi im se klanjaju, pa je to jedan od razloga njegovog napuštanja njih i kumira njihovih.[416]

[414] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 205.
[415] *Nazmud-dereri fi tenasubil-ajati ve-s-suveri*, El-Bekai', (208/12).
[416] *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (122/16).

Riječima "*mimo Allaha"* se dodatno ističe prezir prema onome koji napusti obožavanje Allaha Koji obuhvata sva svojstva savršenosti, i klanja se gluhim kipovima u čijoj vlasti nije ništa i koji ne mogu koristiti onome koji im se klanja.

Razmislimo o Ibrahimovom, alejhis-selam, plemenitom odgoju. On je na očeve grube i okrutne riječi: *"Protjerat ću te"* uzvratio riječima *"Mir tebi"* koje su ispunjene dovom, sigurnošću i spokojem za oca. Obećao mu je da će se moliti Gospodaru za njegov oprost iz poštovanja prema očinskom pravu. Prihvatio je njegovo naređenje da ga neko vrijeme napusti i obavijestio ga da će, povinujući se njegovoj naredbi, napustiti i njega i narod njegov i ono čemu se klanjaju. On nije vremenski ograničio period napuštanja, već je aludirao na to da će biti od njih udaljen sve dok ustraju na toj vjeri.[417]

Ibrahim, alejhis-selam, je u okviru svog odgovora kazao i: *"I klanjat ću se Gospodaru svome; nadam se da neću biti nesretan u klanjanju Gospodaru svome."* (Merjem, 48) Rekao je: *"I klanjat ću se Gospodaru svome"*, a nije kazao: "I klanjat ću se Allahu", čime je istakao različitost između njihovog i njegovog klanjanja.[418]

Uz imenicu *Gospodaru* upotrijebio je prisvojnu zamjenicu *svome* kako bi naglasio da je njegov Gospodar Onaj Koji zaslužuje ibadet i pokornost, jer On čuje onoga koji Ga doziva i odaziva se onome koji Ga moli, za razliku od njihovih navodnih božanstava koji ne čuju dozivanje i ne odazivaju se na molbu. Kao da im je kazao: "Zaista je moj Gospodar Onaj Koji zaslužuje ibadet, a ne vaša božanstva." Također, prisvojna zamjenica *svome* ide u svrhu i izdvajanju njega u odnosu na njih pokornošću Allahu, jer je on među njima jedini koji Mu se klanja.[419]

El-Halil Ibrahim, alejhis-selam, je motivaciju za pokornost svome Gospodaru i molitvu njemu sažeo u riječ *a'saa / nadam se* u ajetu: *"Nadam se da neću biti nesretan u klanjanju Gospodaru svome."* Ono čemu se je naposljetku nadao Ibrahim, alejhis-selam, je jedino da neće

[417] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 206.
[418] *Ruhul'mea'ni fi tefsiril-Kur'anil-azim ves-sebi'l-mea'ni*, El-Alusi, (148/15).
[419] *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (123/16).

nesretan biti. *A'saa* je izraz nadanja koji u sebi sadrži skrušenost Ibrahima, alejhis-selam, prema svom Gospodaru i strpljivost u onome sa čime se susreo. On, iz poštovanja prema veličini i uzvišenosti svoga Gospodara, nije garantovao da će njegova dova biti uslišena i da će mu ibadet biti primljen, jer uslišanost dove i nagrada zavise od Allahove, subhanehu ve teala, milosti i On je Taj Koji donosi sud.[420]

Prethodne Ibrahimove, alejhis-selam, riječi, koje su navedene u Kur'anu, izlažu nesreću njegovog naroda i njegovog oca usljed klanjanja kipovima kojima prinose žrtve, muče se u pokornosti i službi njima, a oni im ništa priuštiti ne mogu, ne mogu im dopustiti niti zabraniti ništa, već će biti gorivo za vatru na Sudnjem danu kojom će biti kažnjeni i bit će razlog njihove propasti i nesreće i na dunjaluku i na ahiretu.[421]

Ibrahim, alejhis-selam, je realizovao ono što je naumio. Otputovao je iz nevjerničke zemlje i uputio se, na Allahovom putu, prema Šamu, bježeći sa svojom vjerom, pošto je izvršio obavezu dostavljanja poslanice i savjetovanja, te sukobljavanja sa nevjerstvom jezikom, rukom i srcem.[422]

On je bio prvi muhadžir koji je kod Allaha i radi Allaha učinio hidžru, na Allahovom, subhanehu ve teala, putu. Sa njim su pošli njegova supruga i bratić Lut, alejhimas-selam, nakon što su ga njegovi sunarodnici bacili u vatru, pa ga Allah od nje spasio i učinio je za njega hladnom i spasonosnom. Ibrahim je kazao: *"Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio."* (Es-Saffat, 99) A Allah Uzvišeni mu je naredio da ide u blagoslovljenu zemlju Šam: *"I spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili."* (El-Enbija', 71)[423]

Za Ibrahima, alejhis-selam, su tuđa domovina i odvojenost od svog oca bili radi približavanja Allahu Uzvišenom i ljubavi prema Njemu. On nam je dao praktičan primjer Allahovog zakona prema Svojim stvorenjima: ko ostavi nešto radi Allaha, Allah će mu to nadomjestiti boljim,

[420] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 207.

[421] *Hasaisun-nezamil-kur'anijji fi kissati Ibrahime, alejhis-selam*, dr. Eš-Šehat Muhammed Ebu Sutejt, str. 47.

[422] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 207.

[423] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (186/5).

to su božanske nadoknade. Poslije nedaća slijede božanske nagrade ispunjene bereketom i milošću.

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"I pošto napusti njih i one kojima su se, mimo Allaha klanjali, Mi mu Ishaka i Jakuba darovasmo, i obojicu vjerovjesnicima učinismo i darovasmo im svako dobro i učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani..."*

Ibrahim, alejhis-selam, je odselio u Šam, odvojio se, na Allahovom putu, od svog oca, rodbine, naroda i domovine, ne bi li našao zemlju plodnu za širenje vjere u Jednog Boga. Allah, subhanehu ve teala, mu je to nadoknadio tako što mu je podario dobar porod koji ga je činio srećnim usljed tuđine i odvojenosti. Allah Uzvišeni mu je darovao Ishaka u starosti, sa ženom starom, nerotkinjom, Sarom. Zatim ih je darovao unukom Jakubom, a prije obojice, sinom Ismailom, neka je na sve njih salavat i selam. Allah Uzvišeni ih je učinio najboljom sortom na dunjaluku i ahiretu i učinio ih vjerovjesnicima. Allah Uzvišeni je među ljudima ostavio lijep spomen na njih sve do Sudnjeg dana. Na taj način je Allah, subhanehu ve teala, Svom prijatelju Ibrahimu, alejhis-selam, njegovu porodicu zamijenio porodicom boljom od nje i njegovu domovinu domovinom boljom od nje. Zato, hajmo razmotriti značenje plemenitih ajeta koji o tome govore.[424]

1. Riječi: "I pošto napusti njih i one kojima su se, mimo Allaha klanjali..."

Ovim dijelom navedenog ajeta ukazuje se na to da je Ibrahim, alejhis-selam, napustio svoj narod, njihove pojave, mnogoboštvo i nevjerstvo njihovo.[425] Veznik *fe / i*, iz navedenog ajeta, u sebi skriva vremenski period. Naime, Ibrahim, alejhis-selam, je u prethodnim ajetima iznio svoju odluku za napuštanje, dok ajet: *"I pošto napusti njih"* govori o ostvarenju toga i hidžri Ibrahima, alejhis-selam. Tako da ovdje veznik *fe / i* podrazumijeva vrijeme hidžre kako bi ukazao na brzinu implementacije onoga što je naumio. Njegova hidžra, prije svega, predstavlja

[424] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 208.

[425] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (181/5).

napuštanje nevjerničke zemlje, a kao da se desila odmah nakon što je odlučio napustiti svog oca i svoj narod. Glagol *napustiti* je ponovio poslije veznika *fe / i, pa* kako bi implementirao sklad i koheziju između prizora i događaja priče, tako da njeni dijelovi izgledaju tako čvrsto povezani i dosljedni, uprkos vremenskoj i prostornoj razlici njihovog dešavanja.[426]

2. Riječi: "Mi mu Ishaka i Jakuba darovasmo..."

Darovanje Ishakom i Jakubom, alejhimus-selam, se nadovezuje na Ibrahimovo napuštanje, kako bi se istakla veličanstvenost nadoknade koju mu je Allah Uzvišeni dao zbog toga što je napustio svoju porodicu i svoje bližnje. Slijed svega toga dolazi u vidu uslova i njegove posljedice. Allahova nadoknada je kao posljedica došla nakon ispunjenja uslova napuštanja. Ovo ne isključuje postojanje vremenske distance od napuštanja do spomenutog dara, a poznato je da je on, alejhis-selam, darovan prvo Ismailom, a dugo potom Ishakom.[427]

Ishak, alejhis-selam, je poznat kao dobar, Allah ga je obasuo beretom i podario mu dobar porod. Allah Uzvišeni kaže: *"... i obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim, i blagoslovili smo i njega i Ishaka; a među potomcima njihovim ima vjernika i nevjernika očitih."* (Es-Saffat, 112–113)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga je opisao kao plemenitog. Naime, u hadisu koji prenosi Ebu Hurejre stoji: "Rečeno je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: 'O Poslaniče, ko je najplemenitiji čovjek?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Najplemenitiji je onaj koji je najbogobojazniji.' Prisutni rekoše: 'Nismo te o tome pitali!' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Onda Jusuf, sin Allahovog poslanika, koji je isto tako sin Allahovog poslanika, koji je sin Allahovog prijatelja (El-Halila).' Prisutni ponovo rekoše: 'Nismo te o tome pitali!' On tada reče: 'Onda me pitate o porijeklu Arapa i njihovim rodovima.

---

[426] *Hasaisun-nezamil-kur'anijji fi kissati Ibrahime, alejhis-selam*, dr. Eš-Šehat Muhammed Ebu Sutejt, str. 48.

[427] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 209.

Oni koji su bili najbolji ljudi u džahilijetu, oni su najbolji i u islamu, samo ako se poduče vjerskim propisima.'"[428]

Plemeniti sin plemenitog – Jusuf, sin Jakuba, sin Ishaka, sin Ibrahima, alejhimus-selam, koga je Allah, subhanehu ve teala, opisao kao uzora koji se treba slijediti u dobrim djelima, koji obavlja namaz, daje zekat, Allahu je pokoran. Da čovjek bude rob Allahu – to je uspostavljanje čistog tevhida.[429]

Allah Uzvišeni kaže: *"I poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve ih učinismo dobrim, i učinismo ih vjerovjesnicima da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da molitve obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali."* (El-Enbija', 72–73) Jakub je sin Ishaka, sina Ibrahima, alejhimus-selam, i on je nazvan Israil. Njegov djed Ibrahim El-Halil je obradovan njime onda kada su mu došli Allahovi izaslanici da ga obavijeste o narodu Lutovom[430], a o čemu će biti više riječi, uz Allahovu dozvolu.

Jakub se smatra Ibrahimovim, alejhis-selam, djetetom, budući da je rođen za života svoga djeda, da je rastao u njegovoj kući i njegovom okrilju kao da mu je rođeno dijete. Od njega je učio vjeru i prenio je svojim sinovima, a bio je vjerovjesnik, kao i otac mu.[431] Iz ovoga se zaključuje da je Ibrahim, alejhis-selam, živio dugo nakon što je napustio svoj narod, doživjevši i svog unuka Jakuba, alejhis-selam.[432]

Allah Uzvišeni je Ibrahima, alejhis-selam, darovao Ishakom i Jakubom, alejhima selam, iz milosti prema njemu, jer je On Onaj Koji poklanja i daruje bez nadoknade i uzvraćanja, Koji daje ono što hoće onome kome hoće, a Allahovi su pokloni, blagodati i darovanja mnogobrojni, ne može ih zabilježiti pero niti se mogu prebrojati. Uzvišeni kaže: *"Ako vi budete brojali Allahove blagodati, nećete ih nabrojati, – Allah, uistinu,*

[428] *Sahihul-Buhari*, br. (3373).

[429] *Ahtau jedžibu en tusahhaha fit-tarihi*, dr. Džemal Abdulhadi, dr. Vefa Muhammed Rifat, Darul-vefai lit-tibaah ven-nešr, Misru, 2005. god., str. 88.

[430] Ibid, str. 89.

[431] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2312/4).

[432] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 210.

prašta i samilostan je." (En-Nahl, 18) Dar od Uzvišenog Darovatelja, Onoga Koji puno daje ne tražeći ništa zauzvrat, Onoga Koji poklanja ono što hoće onome kome hoće bespovratno – On je Ishaka i Jakuba darovao Ibrahimu, alejhis-selam, iz dobrote, plemenitosti i veličine u skladu sa imenom El-Vehhab (Onaj Koji mnogo poklanja).[433]

Allah, subhanehu ve teala, El-Vehhab, daruje lijek bolesnome, daruje dijete onome koji dijete nema, uputu zalutalom, zdravlje iznurenome. Njegova dobrota obuhvata sva stvorenja i Njegovi su darovi beskonačni.[434]

Ibnul-Kajjim u svojoj divnoj kasidi kaže:

I El-Vehhab Njemu je ime
Pogledaj Mu u darove kroz svako vrijeme
Niko od stanovnika nebesa i Zemlje
Tih darova lišen nije.[435]

Izraz *"I poklonismo"* u riječima Uzvišenog kazuje nam da je to dar od Allaha Uzvišenog, a prvim licem množine ističu se Njegova veličina i savršenstvo.[436]

Ovdje se nameće pitanje šta se krije u istaknutom spominjanju Ishaka i Jakuba, alejhimus-selam, iako znamo da je Ibrahim, alejhis-selam, darovan Ismailom, alejhis-selam, prije njih. Odgovor na ovo pitanje ogleda se kroz nekoliko stvari.

Prva stvar jeste činjenica da je Ibrahim, alejhis-selam, kada je napuštao svoj narod, krenuo sa svojom suprugom Sarom. Ona je, također, napustila svoj narod radi zadovoljstva svog Gospodara i svog muža, pa je Allah Uzvišeni spomenuo poklon koji obuhvata i Ibrahima i njegovu suprugu. Također, kao što je ovaj dar bio nadoknada Ibrahimu, jer se odvojio od svog oca i svog naroda, isto tako je to bio dar onima koji su

[433] *Sifatul-enbijai min kasasil-Kur'ani, Ibrahim ve Ismail ve Ishak ve Lut,* Akil Husejn Akil, Sema lin-nešri vet-tevzi'i, El-Kahireh, Misru, 2011. god., str. 232.

[434] *Ve lillahil-esmaul-husna*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, Daru tibeh, Rijad, III tom, 1430. god. po H. /2009. god., str. 684.

[435] Ibid, str. 684

[436] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 210.

živjeli sa Ibrahimom i priređivali mu radost, a to su Ishak i Jakub, dok je Ismail bio daleko od njega.[437]

Druga stvar jeste ta što je Allah Uzvišeni zasebno spomenuo Ismaila, alejhis-selam, da bi istakao njegov značaj i stepen koji on ima kod njegovog Gospodara. Ovo vidimo u riječima Uzvišenog u istoj suri: *"Spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik, i tražio je od čeljadi svoje da molitvu obavljaju i da milostinju udjeljuju, i Gospodar njegov je bio njima zadovoljan."* (Merjem, 54–55)

Treća stvar jeste to što su Ishak i Jakub, alejhimus-selam, dva vjerovjesnička stabla, jer je Allah iz njihovog poroda učinio mnoge vjerovjesnicima i značajnim ličnostima, dok je iz Ismailove, alejhis-selam, loze izašao kao poslanik jedino Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.[438]

Četvrta stvar zbog koje su Jakub i Ishak posebno spomenuti jeste njihova obaveza u pogledu zastupanja Ibrahima i njegovog nasljeđivanja. Međutim, za odgoj Ismaila, alejhis-selam, Allah Uzvišeni je bio zadužen, pošto je kao dojenče prebačen u Mesdžidul-haram, te je zato kasnije spomenut u zasebnom kontekstu,[439] a Allah najbolje zna.

Peta stvar jeste činjenica da je Ishaka, alejhis-selam, rodila Sara, koja je bila nerotkinja i stara, a Ismaila je rodila mlada majka, pa se u darovanju Ishakom krije veća blagodat.[440]

Svi prethodno spomenuti aspekti su proizišli iz *idžtihada* (samostalno rezonovanje) *mufessira* (tumača Kur'ana), te su svi oni samo potencijalni a ne apsolutni, a Allah najbolje zna razlog tome.[441]

---

437 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (124/16).

438 *El-Kasasul-kur'anijjeh bejnel-abai vel-ebnai*, Imad Zuhejr Hafiz, str. 71.

439 *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 210.

440 *El-Kasasul-kur'anijjeh bejnel-abai vel-ebnai*, Imad Zuhejr Hafiz, str. 71.

441 Ibid, str. 71.

3. Riječi: "I obojicu vjerovjesnicima učinismo i darovasmo im svako dobro i učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani..."

Allah Uzvišeni je Ibrahima, alejhis-selam, za nadoknadu obradovao sinom i unukom: sinom Ishakom i unukom Jakubom, alejhimus-selam. Allah Uzvišeni kaže: *"I obojicu vjerovjesnicima učinismo"*, tj. učinili smo svakog od njih dvojice vjerovjesnikom. U ajetu objekat "*obojicu"* prethodi glagolu "*učinismo"* zbog isticanja njegove važnosti i aluzije na to da je Allah Uzvišeni Ibrahimu oca mušrika, koji ga je izružio i kamenovanjem mu prijetio, a potom ga protjerao, lišivši ga svoje ljubavi, zamijenio vjerovjesnicima iz njegovog poroda koji su mu radost pričinjavali nakon potištenosti usljed napuštanja.[442]

Prvi objekat "*obojicu"* prethodi glagolu "*učinismo"* u svrhu specifikacije, jer je svaki od njih dvojice bio vjerovjesnik, te vjerovjesništvo nije ograničeno samo na jednog od njih, već ih obojicu obuhvata.[443] Dakle, takva je bila nadoknada Ibrahimu, alejhis-selam, koja predstavlja ilustraciju Allahove blagodati kojom je Ibrahima darovao porodicom za kojom je čeznuo. Također, božanska blagodat se tiče sina Ishaka i unuka Jakuba, alejhimus-selam, koje je Allah Uzvišeni učinio među najboljima na dunjaluku i ahiretu, te učinio da budu lijepo i javno hvaljeni i po dobru spominjani.[444]

Razmislimo o riječima Gospodara: *"I darovasmo im svako dobro"*, tj. darovasmo im od naše milosti, gdje je izostavljeno ono što je darovano i nema nadovezivanja na dar, već je spomenuto *min rahmetina / od naše milosti,* usljed čega je dar za njega veličanstven i sveobuhvatan, jer je proistekao iz milosti Allahove, koja je osnov darivanja.[445] Zamjenica "im, njima" odnosi se na Ibrahima, Ishaka i Jakuba, alejhimus-selam, a konkretan dar

---

[442] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4653/1).

[443] *Mugniil-lebib an kitabil-ea'riib*, Ibn Hišam El-Ensari, tahkik: Mazen El-Mubarek, Muhammed Ali Hamdullah, Darul-fikri, Damask, 6.tom, 1985. god., (200/1), Teemmulat fi sureti Merjem, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 211.

[444] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 211.

[445] *Teemmulat fi sureti Merjem*, Adil Ahmed Sabir Er-Ruvejni, str. 211.

nije spomenut, već je spomenut da je on iz Njegove, subhanehu ve teala, milosti koja obuhvata vjerovjesništvo, imetak, slavu i vlast. Ona, također, obuhvata ponositost, velikodušnost i uzvišenost na Zemlji, te naslijeđe i predvodništvo na njoj. Sve to je bilo prisutno među Ibrahimovim, Ishakovim, Jakubovim porodom i potomcima njihovim.[446]

Riječi Uzvišenog *min rahmetina / svako dobro*, tj. od naše milosti, obuhvataju sva korisna znanja kojima ih je Allah Uzvišeni darovao iz milosti, te dobra djela i mnogobrojan i rasprostranjen porod među kojima je bilo puno vjerovjesnika i dobrih ljudi.[447]

Također, jedna od blagodati kojima je Allah darovao Ibrahima i njegove potomke jeste: *"I učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani."* U ovim riječima Uzvišenog, upotrijebljena je genitivna veza *lisane sidkin / jezik istine*, tj. iskren i uzvišen govor, koji ih uzdiže, a ne nipodaštava njihova djela. Pod ovime se misli na lijep govor i dobar spomen, gdje se putem sredstva ukazuje na produkt, tj. jezikom se aludira na riječi. Ovo je uslišenje jedne od Ibrahimovih, alejhis-selam, dova, u kojoj je kazao: *"I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći."* (Eš-Šu'ara', 84) To je Allah darovao Ibrahimu i njegovom potomcima.[448]

Riječi Uzvišenog: *"I učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani"* znače da su bili iskreni u svom misionarstvu, oni čija se riječ slušala u društvu, njihove su se riječi poštovale, vrednovale i cijenile, i to, također, spada u milost iz koje su darovani. Allah Uzvišeni je obećao svakom dobročinitelju da će, u skladu sa svojim dobročinstvom, biti hvaljen, a oni su predvodnici dobročinitelja, pa ih je Allah učinio hvaljenima, ponositima, a ne poniženima, da se spominju i na istoku i na zapadu, da se hvalom i ljubavlju prema njima ispune srca i da ih jezici spominju, te su tako postali uzor bogobojaznima i vođe onima koji Pravi put slijede. Njihov spomen se nastavlja kroz vremena, a to je Allahova blagodat koju On daje onome kome hoće, a u Allaha je blagodat najveća.[449]

---

446 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4654/9).

447 *Tefsiru es-Sa'di*, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani, str. 1002.

448 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4654/9).

449 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1002.

III POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Enbija' i njegov razgovor sa svojim ocem i narodom o idolopoklonstvu

Allah Uzvišeni kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali. Kad on ocu svome i narodu svome reče: 'Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?' Oni odgovoriše: 'I naši preci su im se klanjali.' 'I vi ste, a i preci vaši su bili u očitoj zabludi' – reče. 'Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?' – upitaše oni. 'Ne' – reče – 'Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio, i ja ću vam to dokazati. Tako mi Allaha, ja ću, čim se udaljite, vaše kumire udesiti!' I porazbija ih on u komade, osim onog najvećeg, da bi se njemu obratili. 'Ko uradi ovo sa bogovima našim' – povikaše oni – 'zaista je nasilnik?' 'Čuli smo jednog momka kako im huli' – rekoše – 'ime mu je Ibrahim.' 'Dovedite ga da ga ljudi vide' – rekoše – 'da posvjedoče.' 'Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrahime?' – upitaše. 'To je učinio ovaj najveći od njih, pitajte ih ako umiju govoriti' – reče on. I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: 'Vi ste, zaista, nepravedni!' Zatim glave oboriše i rekoše: 'Ta ti znaš da ovi ne govore!' 'Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni koristiti niti od vas kakvu štetu otkloniti?' – upita on. 'Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?' – 'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!' – povikaše. 'O vatro,' – rekosmo Mi – 'postani hladna, i spas Ibrahimu!' I oni mu htjedoše postaviti zamku, ali ih Mi onemogućismo i spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili, i poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve ih učinismo dobrim, i učinismo ih vjerovjesnicima da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da molitve obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali."* (El-Enbija', 51–73)

Ovaj dijaloški prizor započeo je uvodom koji ističe visok stepen kojim je počašćen Ibrahim, alejhis-selam, što je dodatno naglašeno

prijedlogom *le: Ve lekad atejna Ibrahime rušdehu... / I zaista smo dali Ibrahimu razboritost...* kako bi se ostavio utisak na duše Arapa kojima su se riječi upućivale, a koji su se pozivali na vjeru Ibrahima, alejhis-selam.[450]

Prikladnost ovog ajeta sa onim što mu prethodi ogleda se u tome što je Allah, subhanehu ve teala, nakon govora o pokazateljima tevhida,[451] vjerovjesništvu i ahiretu, spomenuo trinaest vjerovjesnika, ne marivši pritom za njihov vremenski slijed. Spomenuo je neke od njih koji su imali puno iskušenja, a sve to je u svrhu utjehe Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i da bi se strpio u onome što mu narod njegov priređuje.[452]

Srž govora u ovoj suri je tema *akide* (vjerovanja, ubjeđenja), koja je temelj vjere i njena osnova, gdje kazivanje o Ibrahimu i narodu njegovu treba zauzimati glavno mjesto na ovom polju. To je ono što je Allahova knjiga ovdje otvoreno i jasno poduzela, budući da je Ibrahimovo ime kroz vijekove i u svim vjeroispovijestima koje su primale Božiju objavu postalo simbol za borbu protiv idolopoklonstva i mnogoboštva, za obznanu tevhida i njegovo širenje među ljudima, dotle da se smatra ocem tevhida, što potvrđuju Allahove riječi: *"Ibrahim je bio primjer čestitosti"*, tj. Ibrahim je bio jedan ummet / narod. (En-Nahl, 120)[453]

Primjećujemo da Kur'ani-kerim u suri El-Enbija' sažeto kazuje o vjerovjesnicima, alejhimus-selam, izuzev kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, u kojem se detaljno govori. Možda je razlog tome to što mušrici tvrde da vode porijeklo od El-Halila, alejhis-selam, pa je Allah Uzvišeni htio da rasvijetli odlučan stav El-Halila, alejhis-selam, da razbije kipove.[454]

---

[450] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 90.

[451] *Tefsiru hadaiki-r-ruhi ve-r-rejhani fi revabii ulumil-Kur'an*, Muhammed el-Emin ibn Abdillah, El-Ermi El-Ulvi El-Hereri Eš-Šafii, Tahkik: Hašim Muhammed Ali Ibn Husejn Mehdi, Daru tuki-n-nedžah li-t-tibaah ve-n-nešr, Bejrut, Liban, I tom, 1421. god. po H. /2001. god., (116/18).

[452] Ibid, (116/18).

[453] *Et-Tejsir fi ehadisi-t-tefsir*, Muhammed el-Mekki en-Nasiri, Darul-garbil-islamijji li-t-tibaah ve-n-nešr, Bejrut, Liban I tom, 1405. god. po H. /1985. god., (130/4).

[454] El-*Hivar fi kissatil-Halil, alejhis-selam, fil-Kur'anil-kerim durusun ve i'berun*, Muhammed Sad Abdulhamid Šems, Risaletu Madzistir, Kullijetu usuli-d-din, Džamitu Ummi

Pred nama je prikaz plemenitih ajeta iz sure El-Enbija' sa analizom.

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali…"*

Allah, subhanehu ve teala, započinje kazivanje naglašenom afirmacijom *ve lekad atejna / i zaista smo dali*, kako bi ona ostavila trag u svijesti onih kojima se usmjerava, jer je to jedna od stvari koju treba bezuslovno da znaju, te da bi Arapi prestali suprotstavljati se vjerozakonu svog pretka Ibrahima, alejhis-selam, jer su njemu date razboritost i uputa. Allah, subhanehu ve teala, je za razboritost Ibrahimovu, alejhis-selam, upotrijebio glagol "dati" u prvom licu množine, kako bi ukazao na opseg razboritosti koja mu je data.[455]

Ibn Kesir kaže: "Uzvišeni obavještava da je Svom prijatelju Ibrahimu, alejhis-selam, od prije dao razboritost, tj. nadahnuo ga istinom i dokazom još od njegovog djetinjstva kao što Uzvišeni kaže: *"To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov..."* (El-Ena'm, 83)

Spominje se, u vezi sa njim, da ga je otac kao dojenče poveo u pećinu iz koje su, nekoliko dana poslije, izašli, pa je on, pritom, gledao u zvijezde i stvorenja i razmatrao ih. O ovome postoje brojni israilijati koje su koristili mnogi komentatori, a većina ih potječe od Izraelćana. Ono što se u njima podudara sa našim vjerozakonom, mi prihvatamo, a što je suprotno, mi odbacujemo. Ono što nije podudarno sa šerijatom, a nije mu ni suprotno, mi ne držimo da je istina, niti da je laž, jer u većini toga mi nemamo koristi. Ako bude neke koristi, na nju će ukazati naš savršeni i sveobuhvatni šerijat. U ovom *Tefsiru* smo većinu ovih priča odbacili jer smatramo njihovo prepričavanje običnim gubljenjem vremena. U tim pričama ima i laži koje u njihovom narodu mogu proći, pa Izraelćani ne razlikuju ispravno od pogrešnog, što su utvrdili i na što su ukazali potpuno sigurni hafizi i imami ovog našeg ummeta. Uzvišeni, dakle, obavještava da je Ibrahimu, alejhis-selam, još od ranije dao

Derman El-islamijjeh, Sudan, 2008. god., str. 385.

[455] Ibid, str. 386.

razboritost. On, subhanehu ve teala, kaže: *"I dobro smo ga poznavali"*, tj. da je on toga dostojan."[456]

1. Mišljenje dr. Fadla Hasana Abbasa

Kazivanje počinje uvodom koji govori o razboritosti kojom je Allah darovao Ibrahima, alejhis-selam. To je riječ koja obuhvata sve važne sfere materijalnog, duhovnog, ovosvjetskog i onosvjetskog života. Razboritost je suprotna zavođenju, kao što je uputa suprotna zabludi. Veličanstvenost Kur'ana se ogleda i u tome što se u njemu upotrebljava riječ uz drugu njoj srodnu riječ, a da, pritom, svaka od njih ima svoje karakteristično značenje. Takvih slučajeva u Allahovoj knjizi je puno, kao što su: *islam* i *iman*, *dobročinstvo* i *bogobojaznost*, *siromah* i *fakir*, *nevjerstvo* i *mnogoboštvo*, *razboritost* i *uputa*. Ukoliko se ovakva dva srodna izraza upotrijebe zajedno, svaki od njih ima svoje zasebno značenje, kao što se to vidi u riječima Uzvišenog: *"Neki beduini govore: 'Mi vjerujemo!' Reci: 'Vi ne vjerujete, ali recite: 'Mi se pokoravamo!', jer u srca vaša prava vjera još nije ušla. A ako Allaha i Njegova Poslanika budete slušali, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša.' – Allah, uistinu, prašta i samilostan je."* (El-Hudžurat, 14)

Niko ne sumnja da oba izraza u ovom ajetu – i *iman i islam / vjerovanje i pokornost* – imaju svoje zasebno značenje. Isto tako u riječima Uzvišenog: *"Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti..."* (El-Maide, 2), zatim u riječima: *"Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima..."* (Et-Tevbe, 60) zatim: *"Tako Mi zvijezde kad zalazi, vaš drug nije s Pravoga puta skrenuo i nije zalutao!"* (En-Nedžm, –2) Svaka od srodnih riječi u ovim ajetima ima sebi prikladno značenje.

Međutim, kada se upotrijebi neka od takvih riječi samostalno, ona svojim značenjem obuhvata obje srodne riječi. Tako, naprimjer, ukoliko se spomene riječ iman bez riječi islam, ona će sobom obuhvatiti značenje obje riječi. Isto tako važi i u slučajevima kada se spomene samo riječ "siromasi" bez riječi nevoljnici, ili riječ nevjerstvo bez riječi mnogoboštvo. Na osnovu toga, riječ *rušd / razboritost* koja je u ovom ajetu

[456] *Tefsirul-Kur'anil-Azim, Tefsir Ibn Kesir*, (341–342/5).

spomenuta samostalno bez srodne riječi *hidajeh / uputa*, ima općenito značenje, koje aludira na ispravnost akide i pravi put, uspjeh u znanju i djelovanju, vidljivu i nevidljivu iskrenost.[457]

2. Mišljenje dr. El-Behija El-Havlija

Prema mišljenju dr. El-Behija El-Havlija, ni u Kur'ani-kerimu ni u Tevratu nema teksta koji detaljno opisuje odrastanje Ibrahima, alejhis-selam, izuzev dva ajeta u Kur'anu koji precizno kazuju o njegovom odrastanju i odgoju.

Prvi ajet jeste ajet u kojem Allah Uzvišeni kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali..."* (El-Enbija', 51) tj. dali smo mu razboritost još u djetinjstvu, prije poslanice.[458]

Prema razumijevanju Kur'ani-kerima, postoje dvije vrste *razboritosti* (zrelosti). Prva vrsta razboritosti je ona po kojoj čovjek uređuje svoja životna, materijalna i ovosvjetska pitanja. Nju posjeduje i dobar i zao onda kada dostigne određenu životnu dob, kao što Allah Uzvišeni o siročadi kaže: *"... pa ako ocijenite da su zreli, uručite im imetke njihove..."* (En-Nisa', 6) Druga vrsta razboritosti je ona putem koje se razlučuje i raspoznaje istina od nesitine, pa se u skladu sa tim razlučivanjem i raspoznavanjem vodi život. Duhovna razboritost (zrelost) se ogleda u tome da se laž ne miješa sa istinom, niti zlo sa dobrim. Ako je Allah kazao da je Ibrahimu dao razboritost, On ga je, dakle, obdario sa obje vrste razboritosti kod kojih su najuočljivije ispravnost i obazrivost.[459]

Drugi ajet jeste ajet u kojem Allah Uzvišeni kaže: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao..."* (El-Ena'm, 75) tj. pokazasmo mu ta carstva dok je bio dijete kako bi čvrsto vjerovao kad postane zreo.[460] Ajet je tumačen na stranicama koje prethode.

---

[457] *Kasasul-Kur'anil-Kerim*, Fadl Hasan Abbas, str. 306.

[458] *Benu Israile fi miizanil-Kur'ani*, El-Behi El-Havli, str. 46.

[459] Ibid, str. 46.

[460] Ibid, str. 46.

3. Mišljenje Es-Sa'dija

Pošto je Allah Uzvišeni spomenuo Musaa i Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njihove Knjige, rekao je: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali"*, tj. prije poslanstva Musaovog i Muhammedovog i spuštanja njihovih Objava, Allah je njemu pokazao carstva nebesa i Zemlje i dao mu razboritost kojom je sebe upotpunio, u koju je ljude pozivao, i kakva nije nikom, izuzev Muhammeda, data. Uz imenicu *rušd / razboritost* upotrebljena je spojena lična zamjenica *hu* koja znači *njegova*, kako bi Allah Uzvišeni time ukazao da je to razboritost skladna njegovom stanju i uzvišenom stepenu. U skladu sa tim, svaki vjernik kod sebe posjeduje razboritost koja je adekvatna sa njegovim imanom. Riječi Uzvišenog *"I dobro smo ga poznavali"* znače da je Allah Uzvišeni Ibrahimu, alejhis-selam, dao razboritost i odredio ga za poslanicu i prijateljstvo, odabrao ga na dunjaluku i ahiretu, u skladu sa Njegovim znanjem, kao dostojnog za to zbog njegove čistoće i oštroumnosti. U svrhu toga je spomenuto njegovo raspravljanje sa narodom svojim, odvraćanje od mnogoboštva, razbijanje kipova i nepobitna argumentacija.[461]

4. Mišljenje šejha Muhammeda Mutevellija Eš-Ša'ravija

Šejh Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi smatra da je razboritost prosvijećenost uma do najvišeg stepena ispravnosti i dobra tako da pored ispravnog nema mjesta neispravnom, i da poslije udizanja nema mjesta padanju. To je razboritost.[462]

5. Mišljenje prof. Fatime Muhammed Ahmed Ali

To je razboritost koja njemu, kao jednom od najvećih poslanika, dolikuje. Ona obuhvata njegovu ispravnost i njegovu uputu, pravilnu usmjerenost i u vjeri i u dunjaluku, te usmjerenost po božanskim zakonima prije punoljetstva. Riječi: *"I dobro smo ga poznavali"* odnose se na njegovo stanje i njegovu besprekornost, odnosno da je on onaj koji je dostojan stepena na koji ga je Allah uzdigao, tj. da je on dostojan upute

[461] *Tefsir Es-Sa'di,* Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani, str. 1071.

[462] *Tefsiru eš-Ša'ravi,* Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9567/15)

i vjerovjesništva.[463] Riječi: *"I dobro smo ga poznavali"* također znače da je on dostojan onoga što mu je Allah Uzvišeni dao. U tome je dokaz da Allah Uzvišeni zna pojedinosti i da ga je On odlikovao po djelima i riječima.[464]

Allah, subhanehu ve teala, je Ibrahima, alejhis-selam, uputio na Put istine, odredio mu ispravan put prije nego je postao vjerovjesnik, odnosno prije nego je postao punoljetan.[465] Allah, subhanehu ve teala, je znao da je Ibrahim, alejhis-selam, posjedovao sve plemenite osobine koje su ga kvalifikovale za vjerovjesništvo i odlikovanost.[466] Allahova uputa Ibrahimu, alejhis-selam, još od djetinjstva, znači da je on bio bistrog i prosvijećenog uma.[467] U izrazu *atejna* / *dali smo* krije se dokaz da je razboritost dar i poklon od Allaha Uzvišenog El-Halilu, alejhis-selam, te da je on nije sam postigao. Upotreba participa aktivnog kod riječi *alimine* / *znali* ukazuje na čvrstinu znanja i njegovu postojanost, a to je pokazatelj stepena koji je Ibrahim, alejhis-selam, uživao kod Gospodara svjetova.[468]

6. Mišljenje Ishaka Muhammeda Hamedana El-Bedarina

Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin smatra da je u ovom uvodu Allah, subhanehu ve teala, istakao da je On Uzvišeni dao Ibrahimu, alejhis-selam, uputu koja ga je dovela do Allahove, subhanehu ve teala, jednoće. Ovo ne spada u fitru koja je sastavni dio svakog čovjeka, ovo je najveća razboritost. Ovo predstavlja savršeno uputstvo koje se bazira na

---

463 *El-Bu'dul-a'klijju fi kissati sejjidina Ibrahime, alejhis-selam, mea kavmihi min hilalil-Kur'anil-kerimi*, Fatima Muhammed Ahmed Ali, Risaletu Madzistir, Kullijetu usuliddin, Džamitu Ummi Derman El-islamijjeh, Sudan, 2013. god., Fatima Ahmed, str. 58.

464 *Hajatu Ibrahime*, Mahmud Šelbi, str. 21–22.

465 *El-Bu'dul-a'klijju fi kissati Ibrahime, alejhis-selam, mea kavmihi min hilalil-Kur'anil-kerimi*, Fatima Muhammed Ahmed Ali, str. 58.

466 *Mehasinut-te'vili*, Muhammed Džemaluddin El-Kasimi, Darul-fikri, Bejrut, Liban, II tom, 1398. god. po H. /1978. god., (4279/11).

467 *El-Bu'dul-a'klijju fi kissati Ibrahime, alejhis-selam, mea kavmihi min hilalil-Kur'anil-kerimi*, Fatima Muhammed Ahmed Ali, str. 59.

468 *El-Hivar fi kissatil-Halil, alejhis-selam, fil-Kur'anil-kerim durusun ve i'berun*, Mahmud Sad Abdulhamid Šems, str. 387.

posebnoj uputi do koje se stiže putem Objave, te slijeđenjem božanskih zakona.[469]

7. Mišljenje dr. Muhammeda Ratiba En-Nabulsija

Dr. Muhammed Ratib En-Nabulsi smatra da je razboritost usmjerenost prema tevhidu. To je put spoznaje da nema boga sem Allaha, jer je tevhid vrhunac znanja. Smisao ajeta *"I dobro smo ga poznavali"* je u tome da Allahovo znanje obuhvata sve.[470] Iz ovog plemenitog ajeta nam je jasno koje su osobine preovladavale njegovom ličnošću još od djetinjstva, budući da ga je Allah obdario besprijekorno zdravim razumom do stepena perfekcije prije nego mu je dao vjerovjesništvo. Ovo je stav Kurtubija kao i većine mufessira.[471]

U skladu sa kontekstom prethodno spomenutog ajeta, *rušd / razboritost* je neodređena, što ukazuje da je ona općenita, te da obuhvata tjelesnu, duhovnu i ideološku razboritost ne vezujući se, pritom, za punoljetstvo i vjerovjesništvo, već da je ona došla prevashodno, na što ukazuju riječi *još prije*, tj. prije vjerovjesništva i punoljetstva.[472]

Sejjid Kutb, tumačeći ovaj ajet, kaže da se pod razboritosti podrazmijeva uputstvo ka tevhidu, jer tevhid predstavlja najveći stepen razboritosti.[473]

Razboritost je jedno od svojstava ispravnog vođstva. Ono je bilo prisutno u životopisu Ibrahima, alejhis-selam, koji je odrastao i živio plemenite duše, čistog srca, vođen intuicijom, jakim dokazom, dalekovidnošću, dubokim promišljanjem. On je posjedovao karakteristike i odlike vođstva koje su ga kvalifikovale da bude predvodnik i uzor svim ljudima. Njegova razboritost došla je do izražaja kroz način svih

---

469 *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 67.

470 *Tefsiru En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati*, dr. Muhammed Ratib En-Nabulsi, Muessesetul-feresan, Oman, El-Erden, I tom, 1438. god. po H. / 2017. god., (450/9).

471 *Tefsir El-Kurtubi, El-Džamiu'li ahkamil-Kur'an*, El-Kurtubi, (215/4).

472 *Simatul-kijadeti fil-Kur'anil-kerim min hilali kissati Ibrahime El-Halili, alejhis-selam*, Ibrahim Hasan Ismail Rami, Medželletul-kalem, Džamia'tul-kalem lilulumil-insanijjeti ve-t-tatbikijjeti, Jemen, El-Medželleh 5, br. (10), 31. avgust, 2018., str. 57.

473 *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2385/4).

razgovora koje je vodio sa svojim ocem, idolopoklonicima, svojim narodom ili babilonskim kraljem Nemrudom ibn Kena'nom, kojeg je pobijedio i čije je dokaze pobio zahvaljujući besprijekornoj razboritosti koju mu je Allah Uzvišeni dao, umnoj zrelosti i svijesti.[474]

Drugo: Riječi Uzvišenog: "*Kad on ocu svome i narodu svome reče: 'Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?' Oni odgovoriše: 'I naši preci su im se klanjali.' 'I vi ste, a i preci vaši su bili u očitoj zabludi' – reče: 'Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?' – upitaše oni. 'Ne,' – reče – 'Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio, i ja ću vam to dokazati...*"

1. Riječi Uzvišenog: "Kad on ocu svome i narodu svome reče: 'Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?'"

Iz / kad je u ajetu došlo na mjesto objekta za izostavljeni glagol *uzkur / spomeni*, obraćajući se Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, pa je smisao ovoga poruka Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem da spomene narodu svome, od arapskih mušrika koji se hvale svojim porijeklom od Ibrahima i tvrde kako ga slijede – kako se je on borio protiv svog naroda zbog ovog širka.[475]

U ovom dijelu je do izražaja došla Ibrahimova, alejhis-selam, želja da svog oca, prije bilo kod drugog, iščupa iz blata mnogoboštva, budući da se jačina veze između oca i sina ne može dostići unutar ostalih relacija. Istovremeno je Ibrahim, alejhis-selam, nastojao i svoj narod izbaviti iz istog ponora u koji su svi zajedno upali. Allahova knjiga posebno ističe Pečatu vjerovjesnika ovu Ibrahimovu usredsređenost na izbavljenje prevashodno bližnje rodbine iz zablude. Naime, Allah Uzvišeni kaže: *"I opominji rodbinu svoju najbližu."* (Eš-Šu'ara', 214) U ovim ajetima dolazi do izražaja Ibrahimova, alejhis-selam, razboritost i obazrivost prilikom obraćanja prisutnima, pri čemu idole kojima su se klanjali njegov otac i

[474] *Simatul-kijadeti fil-Kur'anil-kerim min hilali kissati Ibrahime El-Halili, alejhis-selam*, str. 58.

[475] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4881/9).

narod njegov nije oslovljavao božanstvima, kako su ih oni tretirali, već je za njih koristio izraz *et-temasil / kumiri.*[476]

Kroz ovaj prizor možemo osjetiti njegovu ljubav i savjetovanje drugih, te nastojanje da ih uputi na Pravi put. To je odlika Ibrahimove, alejhis-selam, ličnosti, koja se ističe od početka njegovog pozivanja u Allahovu vjeru. Također, možemo osjetiti, kroz ovaj ajet, njegovu iskrenost i težnju da spasi svog oca i narod svoj ponavljajući dozivanje: *"Oče moj"*, čime ga je podsjećao na svojstvo očinstva. To je odraz njegove iskrenosti prema ocu i nastojanja da spasi i oca i narod svoj od propasti. Iz tog razloga je, u razgovoru sa njima, blago otpočeo sa odbacivanjem u vidu postavljanja pitanja, što je u retorici poznato kao "prividno neznanje onoga koji zna", kako bi se što plemenitije ponio prema njima i doveo ih do onoga u čemu griješe pošto dobije odgovor od njih.[477]

Dijalog u ovoj suri prikazuje jednu generaciju koja se danonoćno klanja idolima i kumirima, veličajući ih i neprestano im se moleći, na što ukazuje izraz "*akifine"* od glagola koji znači uspostaviti nešto i pridržavati se toga, pri čemu njegov particip aktivni intenzivira njegovo značenje. Ovime se aludira na vezanost srca za njih i konstantnu usmjerenost misli prema njima. Ovaj kontekst ukazuje i na pretjerivanje ovog naroda u klanjanju kumirima. Naime, njihovi preci su bili samo *abidin* (oni koji se klanjaju), dok je njihova kasnija generacija postala *akifine* (oni koji se danonoćno klanjaju), tako da su u zabludi i pridruživanju Allahu, Gospodaru svjetova, druga još dalje otišli i mjeru prevršili.[478]

Ibrahimova, alejhis-selam, pitanja koja je postavljao ovom narodu otkrivaju pomračenje njihovih umova kojim su im se odlikovale ličnosti. Oni su se zadovoljavali time da slijede očeve i pretke, pa čak i ako je pogrešno, pa čak i ako je njihova vjera neispravna.[479]

Ako dublje razmotrimo Ibrahimov, alejhis-selam, razgovor, primjetit ćemo njegovu vještinu inteligentne postepenosti kroz pitanje koje je

[476] *Et-Tejsir fi ehadisit-tefsir*, Muhammed el-Mekki en-Nasiri, (130–132/4).
[477] *Sinaa'tul-hivar,* Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 95.
[478] Ibid, str. 100.
[479] Ibid, str. 100.

usmjerio svom narodu: *"Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?"* Ovo je pitanje o nečemu što pitalac zna, ali ono podrazumijeva prijekor usmjeren upitanom.[480]

Imam Muhammed Ebu Zehre, tumačeći riječi Uzvišenog: *"Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?"* kaže: "*Et-temasil / kipovi* je množina od imenice *timsal / kip* koja predstavlja izvajan ljudski ili životinjski lik. Najčešće su božanstva u ljudskom liku, kako je to bilo kod Grka i Rimljana. Oni su im se klanjali i nazivali ih bogovima, kao naprimjer: bog ljubavi, bog usjeva, bog pravde. Što se tiče izraza *akifine*, glagolska imenica izvedena od ovog glagola znači prihvatanje nečega, te veličanje i klanjanje istom. Pitanje koje je postavljeno, a tiče se ovih kumira koje su oni danonoćno veličali i klanjali im se, kao prvo sadrži potcjenjivanje i prijekor kumirima uz upotrebu pokazne zamjenice kojom se naglašava da su oni opipljivo kamenje koje niti šteti niti koristi. Kao drugo, ovo pitanje sadrži osudu za posvećenost i klanjanje njima. Pitanje se ne odnosi na suštinu, već na njihove odlike, i predstavlja upozorenje na to da oni ne mogu donijeti štetu, niti ima opravdanja za njihovo obožavanje jer nemaju božanska svojstva koja obožavanje zahtijeva. Nisu mu dali odgovor na pitanje jer je on očigledno tražio od njih opravdanje za obožavanje, pa su odgovor izbjegli, rekavši: *"I naši preci su im se klanjali."*[481]

2. Riječi: "I naši preci su im se klanjali"

Ovo je odgovor koji ukazuje na umno i duševno pomračenje po modelu zamrle tradicije nasuprot slobode imana i njegovog odraza na sagledavanje i promatranje, te raspored stvari i principa u skladu sa njihovom istinskom, a ne tradicionalnom vrijednosti. Vjerovanje u Allaha Uzvišenog predstavlja nezavisnost i slobodu od izmišljenih tradicionalnih božanstava i kamenih kumira bez ikakve osnove.[482]

Izraz *vedžedna / zatekli smo* pokazuje njihov ponos i gordost jer primjenjuju vrijednu stvar, a izraz *abaena / naše pretke* pridodaje značenje

[480] Ibid, str. 371.

[481] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4882/9).

[482] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2385/4).

svetosti, uzora i ugleda za razliku od toga da su, recimo, kazali: *kavmena / naš narod* ili slično tome. Onaj koji razmotri ovaj odgovor biva iznenađen njime, kako to može izgovoriti osoba koju je Allah obdario razumom kojim raspoznaje istinu od neistine, razlučuje pogrešno od ispravnog. Međutim, radi se o pogubnom slijeđenju predaka koje isključuje razum, anulira dokaze, koliko god bili jasni i snažni, te blokira sve pokušaje diskusije i osnovanih i ispravnih razmatranja.[483]

Onaj ko razmišlja o ovom bezvrijednom odgovoru, lišenom svakog smisla kojeg bi razum mogao prihvatiti, biva iznenađen kako ga može izgovoriti osoba, izuzev toga što zaslužuje da se prenese i bude spomenut. Međutim, kur'anski dijalog ga doslovno – potpuno, precizno i tačno – prenosi, bez ikakve iskrivljenosti i izmjene. Na taj način, ovaj dijalog ovdje evocira drugi i pruža mu dobru priliku da bude zaokružena misao, pa da to preraste u zaokružen odlomak koji nosi jasnu ideju sa svom svojom moći, ljepotom i dosljednosti.

Kroz to uviđamo izvrsnost dijaloške metodologije u Kur'ani-kerimu koja otvara široko polje pred prisutnima – kakvo god njihovo mišljenje i stav bili – i ne služi se metodama izobličenja, iskrivljavanja, odstranjivanja i isključivanja čime se – na veliku žalost – danas služe mnogi vodeće ikone u oblasti medija i mnogih velikih sektora arapskih i islamskih zemalja.[484]

Rečenica: *"I naši preci su im se klanjali"* ponavljala se kroz više generacija i kod većine poslanika. Izgovarao ju je narod Muhamedov, sallallahu alejhi ve sellem: *"Mi smo zatekli pretke naše kako ispovijedaju vjeru i prateći ih u stopu mi smo na Pravom putu."* (Ez-Zuhruf, 22) Izgovarao ju je svaki narod svakog poslanika koji je prethodio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem: *"Zatekli smo pretke naše kako ispovijedaju vjeru i mi ih slijedimo u stopu."* (Ez-Zuhruf, 23)

---

[483] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 101.

[484] Ibid, str. 302.

3. Riječi: "I vi ste, a i preci vaši su bili u očitoj zabludi"

Ovu rečenicu je kazao i prije, u razgovoru sa svojim ocem, u suri Merjem: *"Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi."* Ovdje je tri puta potvrdio: prijedlogom *le* za zakletvu, *kad / zaista,* koji potvrđuje realizaciju, i *kuntum entum,* pri čemu se pominje dva puta *entum / vi* (jednom je sadržano u samom glagolu, a drugi put istaknuto samostalno), tj. zagacali u očitu i veliku zabludu očiglednu svakom ko posjeduje zdrav razum. Ova Ibrahimova, alejhis-selam, smjelost je uzdrmala njihovo iskrivljeno vjerovanje.[485]

Ovakvim odgovorom osporio je njihove dokaze i svoj narod, sve do jednog, opisao kao zalutale. Ovdje do izražaja dolazi Ibrahimova hrabrost kroz njegovu odvažnost u pobjedi istinom i napadom na neistinu, te suočavanjem sa devijantnim običajima, što ga je skupo koštalo.[486]

Istaknuti učenjak Muhammed Ebu Zehre kaže: "*Dalal / zabluda* je slijeđenje puta čiji je kraj nepoznat i koji ne vodi nikakvom cilju. To je naziv za slijeđenje neistne i dospeće do nje, koje spada u neke od raznovrsnih šejtanskih puteva. *Mubin / očito* znači jasno; jasno na osnovu sasvim razumljivog dokaza, a to je da onaj koji se obožava treba biti uzvišeniji i moćniji od onoga koji ga obožava. Pa, je li kip snažniji od čovjeka, i koja je zabluda očitija i zaluđenija od ove?! Allah Uzvišeni je jezikom Ibrahima njihovu zabludu potvrdio sa *le, kad* i *kane*, čime se ukazuje na trajanje i kontinuitet. Ibrahim je, također, i za njih i za pretke njihove, kazao da su u zabludi, tj. i oni koji slijede i oni koji se slijede.[487] Oni su na ove dobre Ibrahimove riječi odgovorili: *"'Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?' – upitaše oni."*

4. Riječi: "'Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?' – upitaše oni..."

Ovaj dijalog pokazuje psihologiju ovog naroda i otkriva njihovu unutrašnjost. Unutar njih se, pri prvom pitanju koje im je usmjerio El-Halil, alejhis-selam, javila sumnja u njihovu vjeru. To je iz razloga

[485] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 68.
[486] *Et-Tejsir fi ehadisi-t-tefsir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4883/9).
[487] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4883/9).

što je njihovo vjerovanje u suprotnosti sa razumom i prikriva činjenice. *"Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?"* – predstavlja pitanje zbunjenog koji ne zna smisao svoje vjere, osim ono što mu diktiraju običaji i tradicija. Ovo je pitanje onoga koji je nestabilnog ubjeđenja, koji ne osjeća smiraj u onome na čemu je, jer to nije ispitao i provjerio, već se osjeća pogubljenim i zalutalim, ne znajući šta je zapravo istina i koji je pravac ispravan.[488] Smisao ajeta jeste pitanje da li to ozbiljno govori ili se poigrava i šali?[489] Ibrahim, alejhis-selam, nije osjetio potrebu da im na ovo njihovo pitanje odgovori, nego im je ukazao na istinskog Boga, Kojem treba da se klanjaju, a kroz te riječi će oni shvatiti njegovu ozbiljnost, želju i odlučnost.[490]

5. Riječi: "'Ne' – reče – 'Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio, i ja ću vam to dokazati...'"

U ajetu je došlo *bel / ne, nego, već* u svrhu prekida, odgovora, anuliranja njihovog obožavanja, te obznane da kumiri nisu gospodari.[491] *Bel* predstavlja prekid onoga što je prethodilo i potvrdu činjenice koja je uslijedila.[492] Ibrahimov, alejhis-selam, odgovor obuhvata i logički i tradicionalni argument. Naime, logički argument je u tome da je svako od ovih sa kojima se Ibrahim raspravljao znao da je Allah Jedini Tvorac svih ljudi, od Adema, meleka, džina, životinja, nebesa, Zemlje, On je sve savršeno uredio i svako stvorenje je podređeno Njemu. Među tim spada sve ono što se, mimo Allaha, obožava. Pa, shodno tome, dolikuje li onome ko imalo razuma ima da se klanja podređenom stvorenju – koje ne može ni koristiti ni štetiti, za koje nema ni života ni smrti ni proživljenja – a ne klanja se Stvoritelju, Opskrbitelju, Upravitelju?![493] Ibrahim, alejhis-selam, govorio je svom narodu: "Allah Uzvišeni je Stvoritelj nebesa i Zemlje. On vas je od ničega stvorio, bez prethodnog uzoritog

488 *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 101.
489 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (363/5).
490 Ibid, (363/5).
491 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4883/9).
492 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9579/15).
493 *Tefsiru es-Sa'di*, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani, str. 1072.

primjera. On je vaš Gospodar, htjeli vi to ili poricali". Po dokazu razuma, fitre i logike, On je Jedini Gospodar, Gospodar ljudi i Gospodar nebesa i Zemlje. Njegovo gospodarstvo proisteklo je iz Njegovog stvaranja, i to su Njegova neograničena svojstva: *"'Ne' – reče – 'Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio...'"* Ovo je prava, besprijekorna vjera, a ne ono u što vjeruju mnogobošci – da su njihovi idoli gospodari. Oni u isto vrijeme potvrđuju da kumiri ne mogu stvarati i istim tim kumirima, koji ništa stvoriti ne mogu, se, svjesni toga, klanjaju.[494]

Što se tiče tradicionalnog dokaza – to je ono što se prenosilo od poslanika, neka je na njih mir i spas. Ono sa čime su oni dolazili je nepogrješivo, besprijekorno i bez primjesa neistine. U ovu grupu spada svjedočenje nekog od poslanika o tome, a tu svrhu je Ibrahim kazao: *"I ja ću vam to dokazati"*, tj. da je Allah Jedini Bog i da je obožavanje nečega mimo Njega zabluda.

"I ja ću vam to dokazati", pa čiji je dokaz, poslije Allahovog, jači od dokaza poslanika? Posebno *ulul-azma* (odabranih poslanika), a posebno Halilur-rahmana.[495] *"I ja ću vam to dokazati"*, tj. bit ću od onih koji će svjedočiti da je vaš Gospodar Gospodar nebesa i Zemlje, da nema drugog boga osim Njega, niti Gospodara mimo Njega Uzvišenoga. To su oni koje je Allah Uzvišeni spomenuo u riječima: *"Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega – a i meleki i učeni – i da On postupa pravedno. – Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog!"* (Ali Imran, 18)[496]

Svjedok je onaj koji navodi na istinu, navodi na dokaz te istine, te kaže: "Ja svjedočim da je vaš Gospodar Gospodar nebesa i zemlje i imam dokaz za tu istinu."[497] Ibrahimov govor iskazuje njegovo duboko i ogromno povjerenje u riječi tevhida u koje je pozivao. On je u to, poput onoga koji tome svjedoči i gleda, vjerovao: *"I ja ću vam to dokazati."*

Ibrahim, alejhis-selam, nije vidio stvaranje nebesa i Zemlje, nije vidio stvaranje sebe niti svog naroda, ali je stvar jasna i postojana, čemu

494 *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2385/4).
495 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimi-r-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1072.
496 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (363/5).
497 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9578/15).

svjedoče vjernici, vjerujući u to. Sve u univerzumu svjedoči jednoći Stvoritelja, Upravitelja. Sve u čovjekovom biću potvrđuje jednoću Stvoritelja, Upravitelja, i harmoniju zakona kojim On upravlja univerzumom i uređuje ga.[498]

Treće: Riječi Uzvišenog: *"'Tako mi Allaha, ja ću, čim se udaljite, vaše kumire udesiti!' – I porazbija ih on u komade, osim onog najvećeg, da bi se njemu obratili. 'Ko uradi ovo sa bogovima našim' – povikaše oni – 'zaista je nasilnik?' 'Čuli smo jednog momka kako im huli' – rekoše – 'ime mu je Ibrahim.' 'Dovedite ga da ga ljudi vide' – rekoše – 'da posvjedoče.' 'Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrahime?' – upitaše. 'To je učinio ovaj najveći od njih, pitajte ih ako umiju govoriti'* – reče on. *I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: 'Vi ste, zaista, nepravedni!' Zatim glave oboriše i rekoše: 'Ta ti znaš da ovi ne govore!' 'Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni korisititi niti od vas kakvu štetu otkloniti?' – upita on. 'Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?'"*

1. Riječi: "Tako mi Allaha, ja ću, čim se udaljite, vaše kumire udesiti!"

Nakon njihove međusobne rasprave o neistini, Ibrahim, alejhis-selam, se zakleo *"Tako mi Allaha"*. *Te / tako mi* je jedan od prijedloga za zaklinjanje i upotrebljava se samo uz Allahovo ime.[499]

Izraz *leekidenne / udesit ću*, koji pored zakletve koja mu prethodi, sadrži *lam* i podvostručeno *nun* za potvrdu, pokazuje odlučnost za kovanje plana putem kojeg će on izvršiti tu hrabru odluku, iako to izvršenje prate brojne prepreke i velike opasnosti.[500] Ovaj izraz ukazuje na to da je Ibrahim donio čvrstu odluku od koje neće odustati. Ako bolje pogledamo riječ *leekidenne / udesit ću* i sve ideje, razmatranja i razmišljanja koje ona nosi sa sobom povodom pronalaženja načina

[498] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2386/4).
[499] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (364/5).
[500] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 198.

sprovođenja toga nad tim kumirima – sve to ne odstupa od smisla planiranja u skladu sa savremenim upravnim konceptom. Naime, temeljni faktori za postupak planiranja su kompletirani u ovom prizoru: ciljevi, promišljanje (tj. predskazanje, a to je mentalna aktivnost koja prethodi djelu i pomaže pri donošenju ispravne odluke), upravljanje, procedure, metode i mogućnosti.[501] Cilj u svijesti Ibrahima, alejhis-selam, je bio jasan, a to je da svog oca i narod svoj pozove u pokornost jedino Allahu i nepokornost svemu što se, mimo Allaha, obožava. Što se tiče promišljanja, ono je prisutno u izrazu *udesit ću,* jer je on razmatrao ideju, teškoću djela i njegovu opasnost. Također, promišljenost nalazimo u njegovom iščekivanju njihovog odgovora onda kada je od njih zatražio da pitaju razbijene kipove.[502]

Sada nailazimo na ono što neki nazivaju *dijaloška analiza*, a koja se tiče postavljanja percepcije koja prethodi ishodu dijaloga očekivanom prije njegovog početka, te prikupljanja informacija i pomoćnih dokaza.[503]

Što se tiče upravljanja po cilju, ono se nalazi u Ibrahimovom pozivu njima da se okane idolopoklonstva, a ako tako ne postupe on će ih ubijediti tako što će kipove razbiti i pokazati im njihovu nemoć da se odbrane od zla ili da sami sebi kakvu korist pribave. Ovdje je izražen proceduralni redoslijed, počev od definisanja radnje od strane izvršioca, tj. Ibrahima, alejhis-selam, kako se vidi po ličnoj zamjenici: *leekidenne / udesit ću ja*, zatim definisanja cilja, tj. *asnamekum / vaše kumire*, i preciznog definisanja vremena: *ba'de en tuvelluu mudbirine / čim se udaljite*, tj. pošto završite sa klanjanjem njima na vaš praznik. Što se tiče metode, ona je bila takva da je cilj bio ušunjati se kod ovih kumira i razbiti ih jednog po jednog izuzev najvećeg koji treba ostati da bude svjedok njihove apsurdnosti i maloumnosti.[504] Ibrahim, alejhis-selam, je izabrao sasvim odgovarajuće vrijeme za razbijanje kipova. To je bilo na dan njihovog praznika. To je najpodesniji dan za realizaciju ovog smjelog

[501] Ibid, str. 199.
[502] Ibid, 199.
[503] Ibid, 200.
[504] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 200.

poduhvata, jer su ljudi toga dana nehajni i zaboravljaju na netrpeljivosti i neprijateljstva. Došao je taj obećani dan – kaže se za njega Dan Nejruza – kada ljudi izlaze u vrtove i skloništa, ostavivši svoje kumire nakon što pred njih stave plodove i hranu kako bi je oni blagoslovili, a potom se, poslije opuštanja i zabave, vraćaju i jedu tu hranu. Ljudi su tražili od Ibrahima, alejhis-selam, da toga dana pođe i praznuje sa njima, ali je Ibrahim, alejhis-selam, odbio izaći kako bi sproveo pripremljeni plan, a svome narodu je, nakon što je pogled usmjerio prema nebu, rekao: *"I on baci pogled na zvijezde, pa reče: 'Ja ću se, evo, razboljeti!' i oni ga napustiše, uzmaknuvši."* (Es-Saffat, 88–90)

Odbio je izaći sa svojim narodom pod izgovorom da će se razboljeti, a on jeste, istinski, i osjećao tjeskobu iznutra zbog njihovog insistiranja na nevjerstvu, pa je tu tjeskobu izrazio riječima: *"Ja ću se, evo, razboljeti"*, kako bi ga se okanili. Ovo, sa šerijatskog aspekta, nije bila laž, jer predstavlja jednu vrstu igre riječima, pri čemu je upotrijebio izraz koji ima dva značenja: značenje koje se samo od sebe nametne, a on na to nije mislio, i drugo značenje koje ne upada u oči, a na koje je mislio. Njegov narod je pomislio da je on fizički bolestan, pa su ga se okanili, a on je, zapravo, osjećao duševnu bol i tugu u srcu zbog njegovog mnogobožačkog naroda i njihove ustrajnosti na idolopoklonstvu i neposlušnosti prema njegovom pozivu.[505] Ovo nije bila laž, već ono što se ticalo realnog stanja tog dana. Tjeskoba će zadesiti i razboljeti njegove bližnje. Narod je žurio da ode, u skladu sa svojim običajima, tradicijom i navikama u tom danu. Nisu se puno posvećivali Ibrahimu već ga napustiše zauzeti svojim poslom, a to je bila prilika koju je Ibrahim želio.[506] Šejh i istaknuti učenjak Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, rahimehullah, je postavio pitanje rekavši: "Hoće li kipovi biti udešeni ili se pod ovime hoće reći: 'Udesit ću vas kroz vaše kipove?' Jer, kipovi, kao i ostala Allahova stvorenja, veličaju Allaha i Ibrahimu zahvaljuju na ovome."

[505] *El-Enbijau fil-Kur'ani,* Sad Sadik Muhammed, Daru-l-levai li-n-nešri ve-t-tevzi'i, Rijad, I tom, 1402. god. po H. /1982. god., str. 111.

[506] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 83.

Divno li je, u ovu svrhu, kazao pjesnik, govoreći jezikom kamenja o pećini Hira i pećini Sevr, gdje kamenje izražava ljubomoru i zavist prema Hiri jer se Mustafa, sallallahu alejhi ve sellem, u njoj, prije poslanstva, osamljivao radi klanjanja Bogu. Hira je, ponoseći se ovakvim društvom, gledala kako Allahov Poslanik robuje Allahu. Pa kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom hidžre ušao u pećinu Sevr, obradovala se pećina Sevr jer je postigla stepen Hire.

Pjesnik kaže:

Kako smo ti, Hiro, zavidjeli dok El-Emina gledaš kako svjetlom te hrani
Pa i Hira i Sevr, zagovorači za kamenja zemlju, postaše isto
Nama su se klanjali dok se mi, sa onima koji zoru dočekuju, Allahu klanjamo
Našu šutnju za dokaz protiv nas uzimali su
Pa za njih postadosmo vatre gorivo
Iz neznanja potvoru iznose baš kao što su na sina Merjemina i učenike iznosili
Za onoga koji granicu prelazi i one koji potpadnu pod to slijedi kazna od koje ih milost El-Gaffara spasiti može.

Dakle, razbijanje kipova nije zavjera protiv kipova, već protiv njihovih poklonika koji vjeruju da oni donose korist i štetu. Ibrahim, alejhis-selam, kao da je ovim htio dokazati besmislenost idolopoklonstva, jer je ovo nepobitni logički dokaz. *"... čim se udaljite..."* tj. pošto se udaljite od njih, odnosno, onda kada na njih ne budete obraćali pažnju.[507]

2. Riječi: "I porazbija ih on u komade, osim onog najvećeg, da bi se njemu obratili..."

Došlo je *fe / i* zarad redoslijeda i toka, koji ukazuje da je Ibrahim, alejhis-selam, realizovao svoj govor prvom prilikom i brzo.[508] Ibrahimovim, alejhis-selam, postupkom, božanstva su se pretvorila u male komade kamenja i u zdrobljena drva, osim najvećeg kipa kojeg je Ibrahim ostavio *"da bi se njemu obratili"* i upitali ga kako se to desilo dok je

[507] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9579/15).

[508] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 84.

on bio prisutan, a da pritom nije odbranio manja božanstva, te ne bi li tada sve sagledali, vratili se pravom putu i shvatili kakva je glupost i apsurdnost klanjati se kipovima.[509]

Ibrahim, alejhis-selam, je razbio kipove na komadiće radi mnogobrojnih ciljeva.

Jedan od ciljeva ovakvog Ibrahimovog, alejhis-selam, postupka jeste oslobađanje od snažnog bijesa nad kipovima i neispravnim vjerovanjem, usljed čega je svom snažnom bijesu našao lijeka u razbijanju kipova na sitne komade, te dušu svoju, u potpunosti, izliječio od bolesti, potištenosti i tjeskobe: *"... i grudi vjernika zaliječiti."* (Et-Tevbe, 14)

Ibrahim, alejhis-selam, je također, ovim postupkom ciljao uspostavljanje dokaza za besmislenost idolopoklonstva, uz jasnu potvrdu njihove nemoći da sami sebe zaštite, pa kako onda da zaštite druge i da svojim poklonicima korist kakvu pribave?!

Želio je Allahov prijatelj da rušenjem kipova očisti srca njihovih poklonika. Nadao se da u njihovim srcima, dok pred sobom gledaju razbijene i nemoćne idole svoje, koji nisu bili u stanju ni sami sebe zaštititi, neće ostati ništa od slave i svetosti koje su im pridavali.

Kao što se kaže u ajetu: *"... mi ćemo ga, sigurno, spaliti i po moru mu prah rasuti."* (Ta-ha, 97) Čin spaljivanja ovdje je u svrhu pražnjenja mržnje i bijesa iz duše Musaa, alejhis-selam, zbog teleta kojem su se ljudi, mimo Allaha, klanjali; čin raspršenosti je u svrhu raspršivanja lažne vjere iz srca njegovog naroda koji se klanjao teletu mimo Allaha. Tako se Ibrahim, alejhis-selam, nakon što je razbio kipove i ozdravio od silnog bijesa na njih, vratio svojoj porodici smiren i krajnje sretan zato što je ostvario cilj koji je dugi niz dana planirao.[510] Allah Uzvišeni kaže: *"... osim onog najvećeg..."*, tj. osim njihovog najvećeg kumira kojeg je ostavio iz razloga kojeg smo objasnili. Razmislimo o ovoj zadivljujućoj predostrožnosti. Naime, niko od onih koji su kod Allaha omraženi se ne oslovljava izrazima veličanja osim ukoliko se datoj riječi pripoji imenica

[509] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2386/4).

[510] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 85.

njihovih sljedbenika. Tako se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi pisao vladarima nevjerničke zemlje, obraćao sa: Azimel-Feresi / Velikanu Persijanaca... Azimer-Rumi / Velikanu Bizantinaca... i slično, a nije govorio samo El-Azime / Velikanu. Shodno tome, Ibrahim je ovdje kazao: *Illa kebiren lehum / osim najvećeg za njih*, a nije rekao: *Kebiren min asnamihim / osim najvećeg od njihovih kipova*. Ovo predstavlja njegovu predostrožnost i opreznost od veličanja onoga što je Allahu mrsko, izuzev onda kada se uz izraz veličanja nekome spomenu njegovi sljedbenici.[511]

3. Riječi: "'Ko uradi ovo sa bogovima našim' – povikaše oni – 'zaista je nasilnik?' 'Čuli smo jednog momka kako im huli' – rekoše – 'ime mu je Ibrahim...'"

Kada se narod vratio sa praznika i vidio šta im se desilo sa kipovima, obuzeli su ih čuđenje i strah. Pogledi im se zalediše pred razbijenim im kipovima, a potom počeše dolaziti sebi i međusobno se pitati o počiniocu: *"'Ko uradi ovo sa bogovima našim' – povikaše oni – 'zaista je nasilnik!?'"*, pokazujući veliku ozlojeđenost i protivljenje prema onome ko je razbio te kipove, te opisujući ga kao nasilnika. Obratimo pažnju na izraz bialihetina / sa bogovima našim, koji su oni ponovno upotrijebili u razgovoru sa Ibrahimom tokom sporenja, a koja jasno ukazuje na njihove okamenjene umove i ustrajnost na obožavanju zdrobljenih i razbijenih kipova, te njihovu vezanost za neistinu i njeno širenje, čak i ako se dokaže njena neosnovanost.

Ibrahimov narod je trebao da se zapita ili upita tog najvećeg kumira kojem su se klanjali, a koji je ostao ispravan i neoštećen: "Ako su ovo bogovi, pa kako im se moglo desiti ovo što im se desilo, a da pritom nimalo sebe nisu zaštitili, i ovaj najveći od njih ih nije odbranio?" Paganstvo im je pomutilo razum, kao što im je i tradicija onemogućila da razmišljaju i promišljaju.

Odmah im se u mislima javila slika Ibrahima, alejhis-selam, dok im je govorio i pozivao ih Allahu, koji ima smjele stavove protiv kumira.

[511] *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1073.

On je javno, više puta, iskazao svoje neprijateljstvo prema njima, te da sa njima nikakve veze nema. On se zakleo na zavjeru protiv njih onda kada se narod od njih udalji, a i ljudi koji su ga slušali protiv njega su posvjedočili: *"'Čuli smo jednog momka kako im huli' – rekoše – 'ime mu je Ibrahim.'"* Shodno ovome, jasno im je bilo da je počinilac Ibrahim, na koga su ukazivali i drugi mnogobrojni tragovi. Neki od tragova koji su ukazivali na to da je Ibrahim počinio ovo djelo jeste što je on bio jedini koji je imao interes u razbijanju kipova. Također, on je bio jedini smion za ovako opasno djelo. Jedini on nije izašao sa ostalima na dan praznika, i on je onaj koji ih uvijek spominjao po zlu.[512] *"'Čuli smo jednog momka kako im huli' – rekoše – 'ime mu je Ibrahim.'"* Svaka riječ u ovom iskazu ukazuje na to da je Ibrahimov, alejhis-selam, narod želio poniziti i omalovažiti Ibrahima, alejhis-selam.

Ibrahim, alejhis-selam, im je bio poznat, puno slušan i gledan, koliko su samo slušali njegov govor i bili upoznati sa njegovom pričom i njegovim pozivanjem da je ono stiglo i do kralja. Međutim, nakon što je razbio kipove, on je: *"'... momak kako im huli' – rekoše – 'ime mu je Ibrahim.'"*[513] Upotrijebljena riječi *feten / momak* za Ibrahima, alejhis-selam, nosi smisao omalovažavanja i ignorisanja njegovog statusa, iako je bio poznat među njima, kako bi dobio prijekor od onoga koji čuje njegov navedeni opis. Neodređeni vid riječi *feten / neki momak* predstavlja vrhunac poniženja i omalovažavanja, koje se još dodatno naglašava rečenicom koja slijedi: *"... ime mu je Ibrahim."* A oni ne znaju o njemu osim da je on neki nepoznati momak koga zovu ili mu je ime Ibrahim. Glagol u pasivu koji je ovdje upotrijebljen *jukalu* dodatno naglašava njegovu nebitnost i omalovažavanje. Kvalitetan učesnik u dijalogu se treba paziti da, pa čak ni indirektno, ne potcijeni svog sagovornika, jer je to loš pristup, efikasna metoda za neuspjeh, brz put za izvrćanje istine i za preinačenje pozitivnih promjena u svoju suprotnost, a koje su možda počele nastajati u svijesti sagovornika.[514]

---

[512] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 86.

[513] *El-Kasasul-kur'anijjeh aredu vekaia ve tahlilu ehadis*, Salah El-Halidi, (351/1).

[514] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 103.

4. Riječi: "'Dovedite ga da ga ljudi vide' – rekoše – 'da posvjedoče...'"

Starješine naroda i njihovi poglavari rekoše svojim vojnicima i pomoćnicima da dovedu tog momka Ibrahima da ga ljudi vide i čuju i posvjedoče o njegovim riječima i onome što je učinio, te da vide kakva će mu kazna uslijediti, pa da bude pouka razumnima.[515] Glavešine naroda Ibrahimovog su uporno nastojale nahuškati i mobilizirati narod protiv Ibrahima, alejhis-selam, kako bi učestvovale u njegovoj osudi i kazni. Kao da su mu riječima: *"'Dovedite ga da ga ljudi vide' – rekoše – 'da posvjedoče'"* presudili u narodnom sudu presudom naroda i implementirali volju naroda baš kao da ga cijeli narod prezire, sudi i osuđuje ga, da nisu oni jedini pri tome već da su samo izvršioci narodnog suda.[516] Njihova želja za javnom presudom je bila da bi se ostvarilo više ciljeva.

Smiriti bijesne mase koje podstrekuju na smrtnu kaznu za razbijača njihovih bogova i utoliti njihovu žeđ za njegovom osvetom i usmrćenjem je jedan od ciljeva pozivanja na javnu presudu. Jedan od ciljeva bio je i povratiti povjerenje i kredibilitet razbijenim kipovima putem osvete Ibrahimu, alejhis-selam, zbog kipova, a istovremeno i zbog njih, jer su oni ovaj postupak doživjeli kao izazov i poniženje, pa su se srca ispunila mržnjom i bijesom prema Ibrahimu, alejhis-selam.

Također, cilj je bio i zastrašivanje mase i prevaspitavanje ljudi kroz Ibrahima, kako se nakon toga niko više ne bi usudio vrijeđati i suprotstavljati se vladavini laži, a onome ko tako postupi, slijedi ista sudbina kao Ibrahimova, alejhis-selam: spaljivanje i uništenje. Ovako su postupali tirani svakog vremena i mjesta prema svojim protivnicima, demonstrirajući svoju snagu nad njima pred ljudima koje su htjeli zastrašiti i okupljajući se na gradskim trgovima, kako bi donijeli smrtnu presudu pred ljudima. I, zaista, Ibrahim, alejhis-selam, bi krajnje grubo doveden.

---

[515] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin,* Muhammed Fuad Sindi, str. 143.

[516] *El-Kasasul-kur'anijjeh aredu vekaia ve tahlilu ehadis,* Salah El-Halidi, (352/1).

Međutim, stajao je među njima kao gorostas, uzdignute glave, ispruženog vrata, postojan, stabilan i Gospodaru svome odan.[517]

Ljudi su se okupili da gledaju javnu, historijsku presudu. Oni su čuli vijest i saznali ko je počinilac i, kao mnogobrojna razjarena i bijesna skupina, žureći i huškajući primakli se njemu jednom naspram svih njih, ali – njemu jednom vjerniku koji ne mari za njihovu brojnost, razjarenost i uzrujanost.

Ovo je ono što je želio Halilullah, alejhis-selam. Ljudi se primakoše, svi sa svih strana, da gledaju presudu i saslušaju onoga koji im je razbio bogove. Ibrahim, alejhis-selam, je, nasred ove razjarene skupine, stao čvrsto, smireno i ne bojeći se njihovog zastrašivanja i prijetnje.[518]

5. Riječi: "'Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrahime' – upitaše..."

I, poče javno suđenje heroju koji je razbio kipove, Ibrahimu, alejhis-selam. Kontekst mimoilazi istražna pitanja i akcenat stavlja na glavno pitanje koje je, zapravo, cilj istrage nasuprot pitanjima istražitelja danas koji ti postavljaju stotinu pitanja kako bi dobili odgovor na jedno pitanje koje je posrijedi. Konkretno upitaše: *"Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrahime?"* (El-Enbija', 72)

Ovo je pitanje koje sadrži snažnu osudu i prijetnju Ibrahimu, alejhis-selam. Njihove riječi toče mržnju i bijes prema Ibrahimu, jer je on razbio njihove kumire na opak način i takao ih u ono što smatraju najsvetijim u lažnoj vjeri koju su naslijedili od svojih očeva i djedova. Ovaj smjeli postupak ih je sve u potpunosti potresao. Primijetimo ponovno pominjanje imena Ibrahim u osuđujućem pitanju tokom suđenja. U njemu je evidentno njihovo ubjeđenje da je Ibrahim taj koji je razbio kipove i oni su to ubjeđenje potencirali na što jasno ukazuju riječi: *"'Čuli smo jednog momka kako im huli' – rekoše – 'ime mu je Ibrahim.'"* Ovo

[517] *Enbijaullahi*, Abdulhamid Kešk, str. 22.

[518] *Menhedžul-enbijai fid-da'veti ilallahi*, Muhammed Surur ibn Najif Zejnulabidin, Daru El-Erkami, Kuvajt, III tom, 1409. god. po H. / 1988. god., str. 87.

oslovljavanje imenom je pokazatelj njihovog ubjeđenja da je Ibrahim taj koji je razbio kipove.

Ibrahim, alejhis-selam, je najvećeg kumira ostavio ispravnog, nerazbijenog, da bi ga upitali šta se dogodilo sa ostalim kumirima. S čvrstim ubjeđenjem i uvjerljivošću da je on onaj koji slijedi jasnu istinu, koga ne plaši ova razjarena masa koja poziva na njegovu smrt, niti ga plaši ovo javno suđenje propraćeno pokazivanjem moći, kazne i zastrašivanja, niti ga plaše ti okovi i gvozdeni lanci kojima su ga vezali kao da je ratni zločinac, Ibrahim, alejhis-selam, im je odgovorio i optužbu sa sebe prebacio na najvećeg kumira rekavši da je to on uradio i zatražio od razbijenih kipova da tome posvjedoče.[519]

6. Riječi: "'To je učinio ovaj najveći od njih, pitajte ih ako umiju govoriti' – reče on. I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: 'Vi ste, zaista, nepravedni!'"

Kroz Ibrahimov, alejhis-selam, odgovor vidimo njegovu sofisticiranost i vještinu u donošenju argumentacije: *"To je učinio ovaj najveći od njih."* Ovo u suštini nije laž, ovo je jedan vid igre riječi. Neka ih pitaju ako im mogu odgovoriti, pa da ljudi shvate kako griješe i koliko su zalutali.[520]

Očit je sarkazam u ovom podrugljivom odgovoru. On im je, ustvari, htio reći da ovi kipovi ne znaju ko ih je razbio, da ne znaju je li to bio on ili najveći kip koji je, kao i oni, nepomičan. Oni su nežive stvari koje razuma nemaju. I ljudima je ukazao na to da su, također, kao i njihovi kipovi, lišeni razuma, ne razlikuju moguće od nemogućeg, pa ne znaju da li je on taj koji ih je razbio ili ovaj kip, pa im je rekao: *"Pitajte ih ako umiju govoriti."* Čini se da ih je u potpunosti ovaj sarkazam uzdrmao i naveo na razmišljanje i rezonovanje: "I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: *'Vi ste, zaista, nepravedni!'"*[521] Tračak nade u dobro se javio kad su osjetili koliko je apsurdno to što rade, koliko su nepravedni klanjajući se tim kumirima, i kada su im se, po prvi put, vidici otvorili, pa

[519] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 88.
[520] *Kasasul-Kur'anil-Kerim*, Fadl Hasan Abbas, str. 308.
[521] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2387/4).

su razmislili o tom besmislu koje ih je obuzelo i toj nepravdi koju su slijedili. Međutim, poslije samo jednog trena tama ih je nadvila, poslije samo jednog trenutka srca im se vratiše u propast.[522] Poruka koju je Ibrahim želio poslati svom narodu, stigla je. Pružio im je konkretan dokaz kojim su bili pogođeni: *"I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: 'Vi ste, zaista, nepravedni!'"* Oni nisu ništa do li izlomljeni kipovi, a optuženi je čovjek sa pohvaljenim osobinama kao što su samopouzdanje, neustrašivost, hrabrost, snažna razboritost i čvrsta argumentovanost.

Magija se okrenula protiv mađioničara, slavljen neka je Allah! Gomila se uzrujala, sada pokazujući saosjećajnost prema Ibrahimu. Pomoću njega su saznali istinu o nepravedniku. Ovo buđenje je zabrinulo nepravednog vladara i njegove saradnike, pa se kanali za prijenos informacija brzo počeše usmjeravati na gašenje ovog svjetla koje su ugledali: to nije glas njihovog instinkta koji ih zove i koji osjećaju, to nije svjetlo istine koje ih upućuje na pravi put i o kome snuju, to je glas Ibrahima koji se ismijava sa njima i njihovim kumirima. Uprkos ubjeđenju naroda i neprijatelja suda da je Ibrahim, alejhis-selam, na jasnoj istini, donosioci odluke su sva ova ubjeđenja anulirali, donijevši nepravednu odluku. Naredbe su izdate prepredenim političarima, sveštenicima laži i braniteljima kipova da insceniraju i realizuju izvrtanje istina, te uklone tragove buđenja koje je dirnulo ljude u srce.[523] Ukratko, poruka koju je Ibrahim, alejhis-selam, želio poslati narodu je poslana, takla ih je duboko u srce, a njegova iskrena riječ ih je snažno prodrmala i istinu im na vidjelo iznijela.

Njena suština jeste da, ako ovi kumiri govore, treba da ih pitaju, a ako ne govore – pa kako im se klanjaju i bogovima ih smatraju? Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je čovjek koji je u argumentaciji bez premca i koji je pribjegao ovoj metodi, ne bi li svoj narod uvjerio u besmislenost idolopoklonstva, a u tome je i uspio.[524]

---

[522] Ibid, (2387/4).

[523] *Enbijaullahi*, Abdulhamid Kešk, str. 22.

[524] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 191.

7. Riječi: "Zatim glave oboriše i rekoše: 'Ta ti znaš da ovi ne govore!'"

Ovaj ajet se ubraja u najsuptilnije i najnježnije u kur'anskom izrazu. Naime, glagol *nekese*, sa svojim korjenitim harfovima nun, kaf i sin, znači prevrnuti nešto, preokrenuti, okrenuti naopačke. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Propao je rob dinara i prevrnuo se (intekese)." Dakle, prevrnuo se na glavu. Ovo je Poslanikova dova propasti protiv takvoga, jer onaj koji izobliči suštinu propao je i stradao. *El-veledu el-menkus* (u osnovi je isti glagol u pitanju) se kaže za dijete koje je rođeno s nogama prije glave što je obrnuto od uobičajenog.[525]

Glagol *nekese* je u Kur'ani-kerimu upotrijebljen na tri mjesta kroz tri oblika.

Prvi oblik javlja se u ajetu u kome je od ovog trokonsonantskog glagola upotrijebljen particip aktivni: *"A da ti je vidjeti grješnike kako će, oborenih (nakisuu) glava pred Gospodarom svojim, reći: 'Gospodaru naš, vidjeli smo i čuli smo, pa nas povrati da dobra djela činimo, mi, doista, čvrsto vjerujemo!'"* (Es-Sedžda, 12)

Drugi oblik jeste onaj koji se javlja u suri Ja-sin; u kojoj je ovaj glagol upotrijebljen kroz drugu glagolsku vrstu sa podvostručenim srednjim konsonantom: *"Onome kome dug život damo, Mi mu izgled nagore izmijenimo (nunekkisu). Zar oni ne razumiju?"* (Ja-sin, 68)

Treći oblik javlja se u ajetu iz sure El-Enbija', u kome je ovaj glagol upotrijebljen u obliku pasiva perfekta: *"Zatim glave oboriše (nukisuu) i rekoše: 'Ta ti znaš da ovi ne govore!'"* (El-Enbija', 75)[526]

"Zatim glave oboriše i rekoše: 'Ta ti znaš da ovi ne govore!'", tj. povratiše se zbog dokaza koji im je Ibrahim, alejhis-selam, iznio. El-Garnati kaže: "Riječi: *'Zatim glave oboriše'* predstavljaju metaforu za njihovo preokretanje od priznanja istine do vraćanja u laž i inat, a može biti

[525] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin*, Muhammed Fuad Sindi, str. 145.

[526] Ibid, str. 146.

da imaju bukvalno značenje, tj. da su pognuli glave postiđeni datim argumentom."

Ako, dragi brate, prilikom učenja Allahovih Riječi: *"'Zatim glave oboriše i rekoše: 'Ta ti znaš da ovi ne govore!'"* budeš svjestan bukvalnog i prenesenog značenja u izrazima *en-neks* i *el-intikas*, osjetit ćeš divotu kur'anskog izraza i tako pred sobom vidjeti narode prevrnute, okrenute naglavačke; svoje prioritete (glave) stavili na mjesto sporednih stvari (noge), pa izgledaju poput kakvog jadnog klovna jer su svoje glave spustili, preokrenuli poslušnost u svojeglavost i tvrdoglavo rekli: *"Ta ti znaš da ovi ne govore!"*, odnosno, rekli su da on zna da ovi kumiri ne mogu govoriti niti odgovarati, i pitali su ga kako im zapovijeda da ih pitaju.

Ove riječi predstavljaju priznanje naroda o nemoći božanstava, da ne mogu govoriti, a oni im se, uprkos tome, klanjaju. To je vrhunac njihove zablude. Kada se pojavio Ibrahimov, alejhis-selam, dokaz kao gromoglasan vapaj, odjeknuo je u ušima, a jezici zanijemeše usljed ovako pronicljivog govora i žustrog prijekora koji se nalazi u suri Es-Saffat i suri El-Enbija'.[527]

Riječi*: "Zatim glave oboriše i rekoše: 'Ta ti znaš da ovi ne govore!"* u prvom trenu su se zamislili, a u drugom se naglavačke okrenuli. Kako to kazuje slikoviti i zadivljujući kur'anski izraz, prvi mah je bio razmišljanje i rezonovanje, dok je drugi okretanje naglavačke, bez razuma i rasuđivanja, a uz to – njihove posljednje riječi su dokaz protiv njih samih, jer koji dokaz je Ibrahimu, alejhis-selam, jači od činjenice da *"ovi ne govore"*?[528] *"Ta ti znaš da ovi ne govore"* su riječi koje potvrđuju nemoć i manjkavost njihovih kumira što je nespojivo sa svetošću i obožavanjem. To je bilo ono čemu je Ibrahim, alejhis-selam, stremio. Možda je ovo prvi put u historiji da optuženi saslušava svoje sudije i od njih dobija priznanje o nepravednosti i grešci što ga je kvalifikovalo da im iznese presudu. On je postao sudija iako je pod optužbom, a sudije postaše optuženi i priznaše krivicu, iako predsjedavaju suđenjem. Zatim Ibrahim, alejhis-selam,

[527] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin*, Muhammed Fuad Sindi, str. 147.

[528] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2387/4).

iznese prekoravajući i osuđujući sud[529] rekavši: *"Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni korisititi..."*

8. Riječi: "'Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni koristiti niti od vas kakvu štetu otkloniti?' – upita on. 'Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?'"

Pošto su priznali da kipovi ne mogu govoriti, Ibrahim, alejhis-selam, je iskoristio priliku da ih uputi. Njegova sposobnost ubjedljivog i racionalnog vršenja svoje zadaće je došla do izražaja. Naime, on je iskoristio tu povoljnu priliku, koja je uslijedila nakon razotkrivanja razbijenih božanstava, i pred velikanima, podanicima i cijelim narodom obznanio istinu: *"'Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni korisititi niti od vas kakvu štetu otkloniti?' – upita on."*[530] Kako to da se klanjate ovim slabašnim i nemoćnim kipovima? Evo ih pred vama izlomljeni i razbijeni, da su bogovi, zaštitili bi sebe. Ako nisu u stanju da sebi korist pribave i od sebe štetu otklone, pa kako da budu u stanju da koriste vama ili od vas kakvu štetu otklone? To su statue koje vam ništa ne koriste niti vam štete, pa kako da ih, mimo Allaha, obožavate? Allah Uzvišeni je Taj Koji se obožava jer je On Jedan Jedini, Moćni, Svemogući. On je Jedini Koji Svojim stvorenjima i Svojim robovima donosi korist i od zla ih štiti. Nastupila je odgovarajuća prilika da Ibrahim, alejhis-selam, snažno uzdrma svoj narod i na izvrstan način im se obrati, pa reče: *"Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?"*[531] Ovaj prizor pokazuje docniju etapu njegovog pozivanja u kojem je upotrijebio *uffin lekum / teško vama* kao izraz ljutnje i uzdah ozlojeđenosti koje ne nalazimo u ostalim prizorima u kojima preovladavaju blagost, ljubaznost i milost. Ovo su najistaknutije osobine koje čine njegovu ličnost, ali možda su dezorijentisanost njegovog naroda, njihova plitkoumnost i sljepilo zbog kojeg ne vide jasne dokaze i poriču očite argumente, došli do te mjere da su ga, blagog i

[529] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (267/5).

[530] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 201.

[531] *El-Kasasul-kur'anijjeh aredu vekaia ve tahlilu ehadis*, Salah El-Halidi, (358/1).

prijatnog, razljutile da je pokazao ozlojeđenost na narod svoj i njihove kumire.[532] Riječ *uffin* sadrži osudu njihove zablude i odbojnost prema njihovoj zalutalosti i nevjerstvu. Teško njima, teško njihovim kumirima, teško njihovim lažnim bogovima, teško svemu onome čemu se, mimo Allaha, klanjaju.[533] Riječ *uffin* pokazuje snažno negodovanje kojim se ispoljava ozlojeđenost, ogorčenost i uznemirenost usljed nečega što potresa duše, a prati je i izraz ogorčenja na licu. Ovaj izraz kao da crta lik Ibrahima, alejhis-selam, ozlojeđenog zbog njihovog neznanja.[534]

Ibrahim, alejhis-selam, je svoje obrazloženje njima priveo kraju riječima: *"Zašto se ne opametite?"* Ovo je posljednja osuda njima, posljednji prijekor i svjedočanstvo da ne razmišljaju, ne koriste razum niti mogu racionalno i logički rasuđivati jer su svoje razume i razmišljanja pomutili nevjerstvom i zabludom. Htjeli su presuditi Ibrahimu, alejhis-selam, a presudio je on njima; htjeli su ga poniziti, a ponizio je on njih i pobijedio ih logikom svoje vjere i racionalnim dokazom. Pobijedio je istinom i uputom koje slijedi; to je, uvijek, logika istine i takva je, uvijek, pobjeda istine.[535] Iz ovih ajeta plemenitih primjećujemo da je Ibrahimov, alejhis-selam, odgovor bio oštar i eksplicitan, te da sadrži elemente odbacivanja, pogrde i ukora prema njima. Sve to je precizno rasporedio, kako bi nas podučio kako da inteligentno postupimo sa onima koji se raspravljaju sa nama i kako da im dokazima zatvorimo usta. Pošto im je dokazao da kipovi ne zaslužuju biti obožavani, počeo je, prvo, obesnaživati njihovu vjeru. Zatim je osjećao ogorčenost jer su se opet vratili ovom besmislu i čvrsto se za njega dohvatili. Zatim ih je optužio za nedostatak razboritosti i promišljanja, koje dovodi do objašnjenja. Ova rasprava detaljno prikazuje Ibrahimovo, alejhis-selam, duševno stanje usljed njihovog odbacivanja jasnog dokaza, slijeđenja neistine i zaštite iste.[536] El-Halil, alejhis-selam, bio je svjestan vrijednosti razuma.

[532] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 98.

[533] *El-Kasasul-kur'anijjeh aredu vekaia ve tahlilu ehadis*, Salah El-Halidi, (358/1).

[534] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 348.

[535] *El-Kasasul-kur'anijjeh aredu vekaia ve tahlilu ehadis*, Salah El-Halidi, (358/1).

[536] *El-Hivar fi kissatil-Halil, alejhis-selam, fil-Kur'anil-kerim durusun ve i'berun*, Mahmud Sad Abdulhamid Šems, str. 399.

Svjestan je njegove važnosti za sreću čovjeka i njegovo dostizanje istine: "Zašto se ne opametite?" Kad god prođemo kroz razvoj ovog uzavrelog dijaloga, osobine ove ličnosti nam otkrivaju razumnog roba, svijest o organizaciji, misionarsko iskustvo, jedinstven primjer i nevjerovatna hrabrost koja nam je došla do izražaja u njegovom životopisu onda kada je razbio i izlomio njihove kipove. Htjeli su ga ispitivati i presuditi mu pred uzavrelom masom prije nego što ga podvrgnu žestokoj kazni. Pošto su ga doveli pred ljude koji su se okupili i razjarili, namjeravajući oklevetati ga i zlostavljati pred neobuzdanom skupinom – pogledao ih je ravnodušno i ne bojeći ih se. Naprotiv, počeo je raspravljati se sa njima, optužio i njih i njihova božanstva onda kada su ga upitali o onome ko ih je razbio, podrugljivo rekavši: "Pitajte ih ako umiju govoriti." Tako ih je zbunio i naveo na razmišljanje, pa su međusobno počeli razgovarati i zamalo se okoristili, ali su se vrlo brzo "naopačke okrenuli".[537] Kada je El-Halil, alejhis-selam, opazio njihovu smjelost i insistiranje na pridruživanju Allahu druga, uprkos jasnoj istini i nedvosmislenim dokazima, razljutio se u ime svog Gospodara i na njih i lavovskim uzdahom na njih uzdahnuo. Bližnjima nije laskao niti se velikanima dodvoravao. Vjerovatno je sve to – nipodaštavanje vjere, smjelost protiv svetosti i gubitak prava naroda – doprinijelo ljutnji zdravorazumnog prosvjetitelja, hrabrog sagovornika, smionog misionara čijim srcem vlada zabrinutost za svoj narod i čiju dušu ispunjavaju problemi svog naroda i nesreće svoje velike domovine.[538]

[537] *Sinaa'tul-hivar*, Hamed Abdullah Es-Sejf, str. 202.

[538] Ibid, str. 104.

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!' – povikaše. 'O vatro,' – rekosmo Mi – 'postani hladna, i spas Ibrahimu!' I oni mu htjedoše postaviti zamku, ali ih Mi onemogućismo i spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili, i poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve ih učinismo dobrim, i učinismo ih vjerovjesnicima da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da molitve obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali."*

1. Riječi: "'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!' – povikaše..."

Pošto je Ibrahim, alejhis-selam, iznio snažan dokaz, ukazao na njihovu suludost i razotkrio im kumire pred masama, i pošto mu se oni nisu mogli suprotstaviti dokazima i argumentima, obuze ih nervoza i bijes. Osjetili su opasnost koja im je prijetila. Nisu našli drugo rješenje koje bi zaustavilo ovog veličanstvenog i trezvenog sagovornika koji poziva na tevhid i pokornost jedino Allahu Uzvišenom, osim puta okova i vatre, nasilja i strašne kazne. Ovo je njihova metoda postupanja i metoda postupanja svih tiranina prema očitoj istini, zdravoj logici i jasnim dokazima: *"'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!' – povikaše."* (El-Enbija', 78)

Iz konteksta se vidi da su se oni međusobno konsultovali oko strašne metode ubijanja ili spaljivanja, kako to izričito stoji u kur'anskom tekstu u suri El-Ankebut: *"Odgovor naroda njegova bijaše: 'Ubijte ga ili spalite!' – ali, Allah ga je iz vatre izbavio. To su, uistinu, dokazi za narod koji vjeruje."* (El-Ankebut, 24) To nisu bile riječi jednog od njih, to je bilo mišljenje koje je išlo od usta do usta i koje su umovi ispitali.[539]

Osveta idolopokloničkog naroda prema Halilur-Rahmanu, Ibrahimu, alejhis-selam, spominje se u tri sure u Allahovoj knjizi, a to su: El-Ankebut, El-Enbija' i Es-Saffat.

[539] Ibid, str. 104.

U suri El-Ankebut Allah Uzvišeni kaže: *"Odgovor naroda njegova bijaše: 'Ubijte ga ili spalite!' – ali, Allah ga je iz vatre izbavio. To su, uistinu, dokazi za narod koji vjeruje."* (El-Ankebut, 24)

U suri El-Enbija' Allah Uzvišeni kaže: *"'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!' – povikaše. 'O vatro,' – rekosmo Mi – 'postani hladna, i spas Ibrahimu!' I oni mu htjedoše postaviti zamku, ali ih Mi onemogućismo."* (El-Enbija', 68–70)

U suri Es-Saffat Uzvišeni kaže: *"'Pripremite za njega lomaču' – povikaše – 'pa ga u vatru bacite?' I htjedoše ga na muke staviti, ali Mi njih učinismo poniženim."* (Es-Saffat, 97–98)

Ako dublje pogledamo u ove plemenite ajete, vidjet ćemo da oni jedan drugog dopunjuju tako što nam svaki od njih kazuje novi segment u konceptu osvete i njenog ishoda. Naime, prvi ajet, iz sure El-Ankebut: *"Odgovor naroda njegova bijaše: 'Ubijte ga ili spalite!'"* došao je u smislu da je odgovor naroda Ibrahimovog, alejhis-selam, onda kada ih je on pozvao Allahu Uzvišenom i zabranio im da se klanjaju kumirima, raspravljao se sa njima prije i nakon što ih je izlomio, bio: *"Ubijte ga ili ga spalite."* To su oni govorili jedni drugima, ili njihovi prepredeni velikani, ili jedan od njih, a ostali su bili zadovoljni tako da su i oni imali status onih koji su to izgovorili.[540] Rekli su: *"Ubijte ga"*, tj. ubijte Ibrahima da biste ga se oslobodili. A potom, kao da su unutar sebe zlokobno osjetili da ubistvo nije dovoljna osveta za njega, da neće zaliječiti njihova zla srca, pa dodaše: *"Ili ga spalite"*, tj. spalite Ibrahima u vatri jer je vatra najgore i najgnusnije čime može biti kažnjen.

Ovdje je upotrijebljen glagol osnovne vrste *uktuluhu / ubijte ga,* a nije glagol druge vrste *kattiluhu,* dok je za spaljivanje upotrijebljen glagol druge vrste proširenih glagola *harrikuku / spalite ga,* a ne glagol osnovne vrste *ihrikuhu*. Razlog tome je, a Allah najbolje zna, ilustracija jačine njihove mržnje prema Ibrahimu i jačina njihovog nastojanja da ga najvećom kaznom kazne. Naime, podvostručenost srednjeg harfa *r* (harrikuhu / spalite ga) je pokazatelj ponavljanja radnje. Čini se da je

[540] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin,* Muhammed Fuad Sindi, 148.

idolopokloničkі narod pomislio da će se Ibrahim brzo okončati ubistvom, da će se samo jednokratno njegova duša napatiti, dok je spaljivanje prava kazna za njega i njegovo tijelo će postepeno izgarati. Izgaranje Ibrahimovog tijela izliječit će nešto od njihove nabujale mržnje i rasteretiti ih srditosti na Ibrahima, alejhis-selam. Iz tog razloga su u prvom ajetu uz ubistvo predložili spaljivanje: *"Ubijte ga ili ga spalite."* Zatim su odabrali spaljivanje i razjasnili uzrok svog izbora, a koji se nalazi u suri El-Enbija': *"'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!' – povikaše."*[541] Dakle, odabrali su spaljivanje. To je najužasnija kazna za Ibrahima, alejhis-selam, ne samo radi osvete njemu, već i odlična pomoć njihovim takozvanim božanstvima koje je on, alejhis-selam, ponizio i omalovažio. Rekoše: *"Ako hoćete išta učiniti"*, tj. ako hoćete pomoći svojim ozlojeđenim bogovima. Kao da ih nije zadovoljavalo to da Ibrahima, alejhis-selam, spale u vatri koja će odjednom prožderati njegovo tijelo, već ih njihova zloba navede na to da vatru učine neprestano buktjelom. To je vrhunac pobjede i slast osvete.

To je ono na što ukazuje treći od ovih ajeta, koji je nalazi u suri Es-Saffat: *"'Pripremite za njega lomaču' – povikaše – 'pa ga u vatru bacite.'" Džehim / vatra* je, da nas Allah sačuva, velika, žestoka vatra u udubljenju. Tako oni odlučiše da ga bace u paklenu vatru koja je bila poput buktinje mržnje koja je gorjela u njihovim prsima.

Shodno ovome, možemo zapaziti iz ajeta sure El-Ankebut da je narod nasilnički radi osvete Ibrahimu, alejhis-selam, predložio ubistvo ili spaljivanje. Iz ajeta sure El-Enbija' vidimo da su oni odabrali lomaču kako bi se za svoje bogove osvetili. Ajet iz sure Es-Saffat kazuje da su oni vatru učinili paklenom i toliko plamtećom tako da joj se nisu mogli približiti, pa su bili primorani da Ibrahima bace u nju iz daleka. Svaki od ovih ajeta ima svoj ugao prikazivanja. Veličanstven li je ovaj Kur'an, on je, kako o njemu Uzvišen kaže: *"Elif Lam Ra. Ovo je Knjiga čiji se ajeti pomno nižu i od vremena do vremena objavljuju, od Mudrog i Sveznajućeg."* (Hud, 1)[542]

[541] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin*, Muhammed Fuad Sindi, str. 149.

[542] Ibid, str. 151.

Tirani su osudili Ibrahima, alejhis-selam, na ubistvo spaljivanjem, pa su počeli sa izvršenjem presude. Sakupili su drva i zapalili veliku vatru, onda su ga doveli, a zatim bacili u vatru uz podvige razjarenih masa za osvetom. Ibrahim, alejhis-selam, se nije niti uznemirio niti uplašio, već je ostao pribran i čvrstog srca. Na njega nikakav utjecaj nisu imali plamenovi vatre koji su se pružali ka nebu niti urlici rulje i masa oko njega. On je srcem i jezikom ponaljao: *"Dovoljan mi je Allah, divan li je On zaštitnik."*

U sahih-hadisu koji bilježi Buharija navodi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, da je rekao: *"'Dovoljan mi je Allah, divan li je On zaštitnik'* – riječi su koje je rekao Ibrahim, alejhis-selam, onda kada je bačen u vatru, a to je kazao i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. *'One kojima je, kada su im ljudi rekli: 'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, trebate ih se pričuvati!' – to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: 'Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar!''* (Ali Imran, 173)"[543]

Ibrahim, alejhis-selam, je bačen u vatru dok je ponavljao ove riječi, pa je olakšanje direktno od Allaha Uzvišenog došlo. Ibn Kesir kaže: "Neki od selefa navode da ga je Džibril iz zraka upitao: 'Treba li ti pomoć?', a on je odgovorio: 'Ako je od tebe – ne, a ako je od Allaha – treba.' A od Ibn Abbasa se prenosi da je rekao: 'Pa je Allahova naredba bila brža od njegove naredbe.'" [544]

Nije čudno da su meleki na nebesima nastojali pomoći Ibrahimu, alejhis-selam, kad su mu u pomoć pritekle životinje na zemlji. U hadisu od Aiše, radijallahu anha, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada je Ibrahim bačen u vatru, sve zemaljske životinje nastojale su ugasiti vatru, a samo je gušter nastojao raspaljivati je prema Ibrahimu, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio njegovo ubijanje."[545] Allah Uzvišeni je naredio vatri da bude hladna i spasonosna za Ibrahima.[546]

---

[543] *Sahihul-Buhari*, br. (4563).

[544] *Muhtesar tefsiri Ibn Kesir*, Muhammed Alijj es-Sabuni, Darul-Kur'anil-kerim, Bejrut, 7. tom, 1402. god. po H. / 1981. god., (84/2).

[545] *Musned Ahmede*, (83/6).

[546] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (370/5).

2. Riječi: "'O vatro,' – rekosmo Mi – 'postani hladna, i spas Ibrahimu!'"

Allah Uzvišeni je vatri naredio da bude hladna i spasonosna, odnosno da bude hladna onoliko koliko mu neće nauditi. Vatra je jedno od stvorenja Allah Uzvišenog i potčinjena je Njegovoj volji. Ona izvršava Njegovu naredbu i Njegovo htijenje, te Njegovu, subhanehu ve teala, savršenu volju.

Vatra je sprovela naredbu Uzvišenog i Njegovo htijenje, te nije spalila Ibrahima, alejhis-selam. Međutim, ona je ostala biti vatra, na što ukazuju riječi Uzvišenog*: "... ali, Allah ga je iz vatre izbavio. To su, uistinu, dokazi za narod koji vjeruje."* (El-Ankebut, 24)[547]

Pogledajmo božanski izraz! On, subhanehu ve teala, nije naredio vatri da bude hladna za Ibrahima. Da je tako kazao, Ibrahimu bi naškodila hladnoća. On je, subhanehu ve teala, a on je Sudija najbolji, uz hladnoću dodao spas, pa mu tako hladnoćom vatra nije naškodila, već je bila prijatna i spasonosna. Nema sumnje da Allah Uzvišeni ne ostavlja na cjedilu Svoje iskrene robove u ovakim trenucima. On, subhanehu ve teala, kaže: *"… a onome koji se Allaha boji, On će izlaz naći i opskrbit će ga odakle se i ne nada..."* (Et-Talak, 2-3) tj. On će mu izlaz naći iz svake teškoće, iz svake tjeskobe, iz svake nevolje, iz svake muke, i olakšat će mu puteve opskrbe tako što će mu pristizati odakle i ne očekuje.[548]

Kada je Ibrahim, alejhis-selam, bačen u vatru, Allah Uzvišeni je vatru, Svojom moći, lišio njenih svojstvenosti, a to su vrelina i spaljivanje, a ostavio je da nastavi plamtjeti i gorjeti. On je Svemogući, a vatra je jedno od stvorenja Allaha Uzvišenog koja nije neposlušna Njegovoj naredbi, a On, subhanehu ve teala, joj je naredio da bude hladna i spas Ibrahimu, pa je i bila onakva kako je htio Uzvišeni Allah. Tako se Halilurahman izbavio iz njihove vatre.[549]

---

[547] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (370/5).

[548] *Kasasul-enbijai fi rehabil-kevni*, dr. AbdulHalim Mahmud, str. 106.

[549] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin*, Muhammed Fuad Sindi, str. 153.

Ibrahim, alejhis-selam, se mogao sakriti od svog naroda na bilo kom mjestu i ne pojavljivati se. Tako bi se spasio njihove lomače. Također je toga dana mogla pasti kiša koja bi ugasila vatru i Ibrahima od nje spasila, ali se ništa od toga nije desilo. Da se Ibrahim, alejhis-selam, sakrio, njegov nevjernički narod bi kazao: "Čim uhvatimo Ibrahima, spalit ćemo ga u vatri i bogovi naši će ga uništiti" Da se vatra ugasila, oni bi kazali: "Da nije kiše, naši bi se bogovi Ibrahimu osvetili vatrom." Ali, Uzvišeni Allah je htio da vatra nastavi buktati, da Ibrahim bude pred očima ljudi uzet i bačen u razbuktalu vatru, a da pritom ne izgori. Da Allah Svemogući i Snažni nije u stanju obesnažiti zakon spaljivanja vatri, On Uzvišeni ne bi mogao sačuvati Svog roba i Svog poslanika Ibrahima, alejhis-selam. Tako je narod posvjedočio ništavnosti svojih uvjerenja, pa njihova božanstva, kojima su htjeli pomoći i za njih se osvetiti, ostaše nemoćna da Ibrahimu, alejhis-selam, koji ih je omalovažio i ponizio, načine štetu. Narod je htio spletku protiv njega skovati, pa im namjera njihova propade.[550]

Izraz kuunii / budi je riječ kojom biva univerzum, kojom nastaju svjetovi, kojom nastaju zakoni: *"Kada nešto hoće, On samo za to rekne: 'Budi!' – i ono bude."* Ne postavljamo pitanje: "Kako vatra nije spalila Ibrahima, a jasno se zna da vatra prži živa bića?" Onaj Koji je vatri rekao da bude goreća je isti Onaj Koji joj je rekao da bude hladna i spasonosna. Ovo je riječ koja svoje značenje uspostavlja pri izgovoru, bilo ono poznato ljudima ili nepoznato.

Oni koji Allahova, subhanehu ve teala, djela mjere prema djelima ljudi – oni su ti koji postavljaju pitanje: "Kako to biva? Kako je moguće da bude?" Oni koji su svjesni razlike između toga dvoga, nipošto to ne pitaju, niti pokušavaju dati naučni ili kakav drugi komentar. Ovo nipošto ne ulazi u polje analiziranja i opserviranja shodno mjerilima i kriterijumima ljudi. Svaki vid vizualizacije ovakvih nadnaravnosti, izuzev onoga koji upućuje na Allahovu, subhanehu ve teala, apsolutnu

[550] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin*, Muhammed Fuad Sindi, str. 153.

moć, jeste pogrešan u osnovi, jer Allahova djela ne podliježu ljudskim standardima i njihovom manjkavom i ograničenom znanju.

Na nama je samo da vjerujemo da je ovako bilo, jer Onaj Koji je to učinio u stanju je bio to učiniti. Kako je učinjeno da vatra bude hladna i spasonosna, kako je učinjeno da Ibrahima vatra ne gori, to je ono što je kur'anski tekst prešutio, jer ne postoji način na koji bi to ograničeni ljudski um shvatio, a mi, mimo kur'anskog teksta, drugog dokaza nemamo. [551]

U riječima Uzvišenog: *"'O vatro,' – rekosmo Mi – 'postani hladna, i spas Ibrahimu!'"* došla je naredba od Svevišnjeg Gospodara kojom je poništio vladajuće zakone univerzuma, a zakon poništiti može samo Onaj Koji ga uspostavlja. Zakone stvari može anulirati samo Onaj Koji ih stvara, jer njima nije data sposobnost da sobom upravljaju, već su stvorene da bi služile svrsi, a Onaj Koji ih je stvorio radi neke svrhe u stanju je da ih liši njihovih svojstvenosti. Allah, subhanehu ve teala, je stvorio vatru i dao joj odliku sagorijevanja, i On je jedini kadar lišiti je te odlike, pa da bude vatra koja ne gori, a ona sama po sebi nema tu sposobnost. Možemo primijetiti da je Allah Uzvišeni hladnoći pripojio spas jer bi potpuna hladnoća Ibrahimu naškodila.[552]

3. Riječi: "I oni mu htjedoše postaviti zamku, ali ih Mi onemogućismo..."

Allah Uzvišeni kaže da je one koji su htjeli Ibrahimu postaviti zamku učinio potpunim gubitnicima tako što je njihovo zalaganje za gašenje svjetla istine i riječima i djelima pretvoreno u kategorički dokaz da je Ibrahim, alejhis-selam, na istini, a oni na zabludi, da Ibrahimu pripada visok stepen, a njima najžešća kazna.[553]

Kur'anski kontekst u sebi skriva zaprepašćenje i razočarenje naroda onda kada je Ibrahim, alejhis-selam, izašao iz vatre zdrav, kao blistav dokaz i sjajan argument kako bi te duše naveo na razmišljanje o tom čudu koje se pred njihovim očima desilo; kao dokaz iskrenosti

[551] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2388/4).
[552] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (9586/15).
[553] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (370/5).

El-Halila, alejhis-selam, kojom ih je pozivao u robovanje Allahu Uzvišenom. *"Zamku"*, tj. veliku pakost kojom su mu htjeli nauditi, a to je vatra u kojoj su ga htjeli spaliti.[554]

Upotreba termina *kejden* / *zamku* za spaljivanje Ibrahima predstavlja to da su oni, krišom od njega, o tome razmatrali. Moguće je da im je razlog za to bio da on ne pobjegne iz zemlje pa da se njihovim bogovima ne upotpuni pobjeda. Odnosno, oni su htjeli da mu naprave zamku, pa ostaše poraženi; natjecali su se sa njim u raspravi, pa ga Allah Uzvišeni poduči dokazima i savjetima; pribjegli su sili i tiraniji, pa ga Allah pomogao i učini ga moćnijim od njih.[555]

U suri El-Enbija' Allah Uzvišeni kaže: *"... ali ih mi onemogućismo (učinismo ih gubitnicima)"*, u suri Es-Saffat kaže: *"... ali Mi njih učinismo poniženim."* Intenzitet gubitka iz riječi Uzvišenog srazmjeran je kazni, poniženju i sramoti koja im je uslijedila kad su im dokazi njihovi propali. Neki od njih su tako podsticali na osvetu prema Ibrahimu, alejhis-selam, kako bi mu se osvetili i pomogli svojim bogovima, kao da su u ratu sa njim pa ga hoće pobijediti, pa ih je Allah učinio gubitnicima. Tako je Allah Uzvišeni spasio El-Halila, alejhis-selam, od vatre, njegov dokaz učinio najjačim, a njih učinio gubitnicima. To je kazna svakom svojeglavom pakosniku.[556]

Kako stoji u suri Es-Saffat, nevjernici rekoše: *"'Pripremite za njega lomaču' – povikaše – 'pa ga u vatru bacite!'"* (Es-Saffat, 97) Dakle, oni su ga odozgo prema dolje bacili, bacili su ga usred lomače i stajali na rubu, posmatrajući Ibrahima. Ibrahim je, dakle – prostorno – bio ispod njih, a oni su, u fizičkom smislu, bili iznad i posmatrali. Budući da je Ibrahim bio ispod njih u vatri, ishod je iskazan odgovarajućom riječju za njihovu prostornu uzdignutost iznad Ibrahima, pa u ajetu stoji: *"... ali Mi njih učinismo poniženim (spuštenim)."* Njihov je položaj nizak iako

[554] *El-Hivar fi kissatil-Halil, alejhis-selam, fil-Kur'anil-kerim durusun ve i'berun*, Mahmud Sad Abdulhamid Šems, str. 402.

[555] Ibid, str. 401.

[556] Ibid, str. 402.

su prostorno iznad, a Ibrahimov, alejhis-selam, je položaj visok iako je prostorno ispod njih.[557]

Gubitak je izraz koji se koristi kako za dunjalučka, vidljiva dobra, kao što su imetak i prestiž, tako i za duhovna dobra kao što su zdravlje, sigurnost, razum, vjerovanje, nagrada. Svaki gubitak spomenut u Kur'ani-kerimu je u značenju gubitka duhovnih dobara.[558]

Allah Uzvišeni je spasio Ibrahima od zamke koja mu je skovana, a one koji su je skovali učinio je apsolutnim i potpunim gubitnicima: *"Ali Mi njih učinismo gubitnicima."*[559]

4. Riječi: "I spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili..."

Ibrahim, alejhis-selam, je, napustivši svoju domovine u Iraku, otišao u Palestinu, blagoslovljenu zemlju koju je Allah za ljude blagoslovi i nastanio se u njoj. Uzvišeni kaže: *"I spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili."*[560]

Božiji blagoslov u Palestini je apsolutan i obuhvata sve sfere i vidove blagoslova: vjerski, ekonomski, politički, naučni, kulturološki, vojni. Kur'an svjedoči o ovom sveobuhvatnom Božijem blagoslovu u Palestini: *"… za ljude (za sve svjetove)"*. Ovo je odgovor na laži i neosnovane tvrdnje Jevreja koji govore da se Božiji blagoslov u Palestini odnosi izričito na njih i da je samo na njih ograničen. To je blagoslov svim svjetovima (svim ljudima). Blagoslovljena i čista Palestina svoj blagoslov, pouke, upute, autentičnosti, svjetlosti i sjaj nudi svim ljudima.[561]

Ibrahim, alejhis-selam, se nastanio u Palestini, blagoslovljenoj svetoj zemlji, jer je ona odredište njegove hidžre, baš kao što je to učinio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kad je došao u svijetlu Medinu.

---

[557] *El-Kasasul-kur'anijjeh aredu vekaia ve tahlilu ehadis*, Salah El-Halidi, (365/1).

[558] *Min letaifit-ta'biril-kur'anijji havle sijeril-enbijai vel-murselin*, Muhammed Fuad Sindi, str. 155.

[559] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2388/4).

[560] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 107.

[561] Ibid, str. 108.

Ibrahim se nastanio u njoj, iz nje je odlazio u okolna mjesta, a zatim se vraćao njoj, mjestu svog stalnog boravka.

Nakon što se Ibrahim, alejhis-selam, nastanio u blagoslovljenoj Palestini, on je iz nje nekoliko puta putovao u okolna mjesta o čemu govori Kur'ani-kerim i vjerodostojni Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi. Prvo putovanje je bilo Egipat i drugi dio Hidžaza, i to više od četiri navrata. Sa njim su, na prvom putovanju u Hidžaz, bili njegova supruga Hadžera i sin Ismail, alejhimus-selam, dok je prilikom ostalih putovanja išao sam u posjetu svom sinu Ismailu, alejhis-selam.

Sumirat ćemo najvažnije i najistaknutije događaje koji su se desili Ibrahimu, alejhis-selam, nakon hidžre, a to su:

– putovanje sa svojom suprugom Sarom u Egipat;
– putovanje sa suprugom Hadžerom i sinom Ismailom u Hidžaz;
– san u kojem je vidio sebe kako žrtvuje (kolje) svoga sina Ismaila;
– njegovi gosti u mjestu njegovog stalnog boravka i njihova radosna vijest Ibrahimu za Ishaka i Jakuba;
– izgradnja časne Kabe uz pomoć sina Ismaila;
– njegovi gosti u mjestu njegovog stalnog boravka i njihova radosna vijest Ibrahimu za Ishaka i Jakuba;
– izgradnja časne Kabe uz pomoć sina Ismaila;
– poziv na hadždž u skladu sa Allahovom naredbom.

Usljed važnosti ovih događaja, bavit ćemo se njima, uz Allahovu dozvolu, u poglavljima koja slijede. U vjerodostojnom hadisu se spominje Ibrahimovo putovanje sa svojom suprugom Sarom u Egipat. U mjestu njegovog boravka, Palestini, u Šamu, gdje se nastanio nakon hidžre, blagoslovljenoj zemlji, desio se događaj sa Ibrahimovim, alejhis-selam, gostima.[562]

Ibrahimova, alejhis-selam, hidžra se, na nekoliko mjesta, spominje u Kur'ani-kerimu.

[562] Ibid, str. 108

Na prvom mjestu u riječima Uzvišenog: *"I napustit ću i vas i sve one kojima se mimo Allaha klanjate..."* (Merjem, 48) Pa ih je napustio u smislu vjere, a također i u smislu mjesta.

Na drugom mjestu u riječima Uzvišenog: *"'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio' – reče – 'On će me kuda treba uputiti.'"* (Es-Saffat, 99)

Na trećem mjestu u riječima Uzvišenog: *"I Lut mu jedini povjerova! A Ibrahim reče: 'Ja se selim onamo kuda mi je Gospodar moj naredio, jer je On, uistinu, silan i mudar.'"* (El-Ankebut, 26)

Također i u riječima Uzvišenog: *"I spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili."* (El-Enbija', 71)

Učenjaci su se podijelili po pitanju zemlje u koju se Allahov vjerovjesnik Ibrahim, alejhis-selam, odselio. Oni imaju dva mišljenja. Prvo mišljenje je da se on odselio u časnu Meku koju je Allah učinio svetom, a drugo mišljenje je da se odselio u Šam, a nema sumnje da je Ibrahim odlazio i u Šam i u časnu Meku.[563]

Ibrahim se nastanio u Palestini i Šamu, to je mišljenje koje preferiram. Većina mufessira smatra da se pod zemljom koju je Allah za ljude blagoslovio misli na zemlju Šam, budući da je Allah u njoj učinio zemlju izuzetno plodnom i rodnom, te da njome mnoge rijeke teku, a i većina vjerovjesnika koje je Allah poslao je iz nje.[564]

Tumačeći ovaj ajet Ibn Kesir kaže: "Allah Uzvišeni obavještava da je Ibrahima, alejhis-selam, spasio od vatre u koju ga je narod njegov bacio, a zatim ga izveo između njih i uputio prema području Šama, u blagoslovljenu zemlju."[565]

Allah Uzvišeni kaže: *"I spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili"*, tj. spasismo Ibrahima od vatre i Luta od propasti, obojica su objekat glagola "spasismo", odnosno učinili smo da dospiju u blagoslovljenu zemlju.[566]

---

563 *Febihudahum iktedih, Kiraetun te'silijjetun fi sijeri ve kasasil-enbijai*, Osman Muhammed El-Hamis, Daru ilafid-devleh, Kuvajt, I tom, 1431. god. po H. / 2010. god., str. 133.

564 *Tefsir El-Kurtubi, El-Džamiu'li ahkamil-Kur'an*, El-Kurtubi, (202/11).

565 *Tefsirul-Kur'anil-Azim, Tefsir Ibn Kesir*, (226/3).

566 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (4893/9).

Ibrahim, alejhis-selam, je bio prvi muhadžir na Allahovom putu, a sa njim i njegov bratić Lut i njegova supruga Sara. U ovom ajetu je dokaz da je obaveza iseliti se zarad vjere iz nevjerničkog okruženja u zemlju u kojoj će iseljenik moći uspostavljati svoju vjeru. Ova vrsta hidžre je, bez razilaženja među učenjacima, obavezna.[567]

Postoje mnogobrojni hadisi koji govore o fadiletu Šama. Imam El-Munziri je, čak, u svojoj knjizi *Et-tergib vet-terhib* jedno zasebno poglavlje naslovio *Et-tergib fi sukna Eš-Šam ve ma džae fi fadliha / Podsticaj na nastambu u Šamu i fadileti koji uz to dolaze* u kojem je spomenuo osamnaest hadisa o tome, među kojima je: "Blago li se Šamu! Zaista meleki Milostivog natkrivaju svojim krilima Šam."[568] Palestina je najbolji zemlja na području Šama jer je u njoj prva kibla, Mesdždidul-aksa i ona je mjesto noćnog putovanja (Isra') Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.[569]

Područje Šama u koje se odselio Ibrahim, alejhis-selam, sa svojim bratićem je bilo mjesto na koje je dug vremenski period silazila Objava i mjesto sa kojeg su slati poslanici iz Ibrahimove loze. U Šamu je sveta zemlja i drugi harem. U njemu je bereket plodnosti i opsrkbe uz bereket Objave i vjerovjesništva s generacije na generaciju.[570]

Hidžra je predstavljala vrata i sredstvo spasa. Da se nije Ibrahim, alejhis-selam, odselio, ne bi bio miran od spletki naroda njegovog, te ne bi bio miran od spletke šejtana, koji nastoji svim sredstvima obmanuti čovjeka. Ostankom sa nevjerničkim narodom i pribjegavanjem skupini zulumćara on nije mogao biti siguran od nevolja, zabluda i stavljanja na patnju. Allah Uzvišeni kaže: *"I ne držite stranu onih koji nepravedno postupaju, pa da vas vatra prži; vi nemate drugih zaštitnika osim Allaha, inače, nema vam pomoći!"* (Hud, 113)

---

567 *Advaul-bejan fi idahil-Kur'an bil-Kur'an,* Muhammed el-Emin eš-Šenkiti, (590–591/4).

568 *Sunen Et-Tirmizi,* br. (3954).

569 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim,* (372/5).

570 *Fi zilalil-Kur'an,* Sejjid Kutb, (2388/4).

Dakle, hidžra je bila realno i razumno polazište ka spasu i oslobođenju od spletki zulumćara. To je bio početak osvajanja i milosti. Ibrahimov, alejhis-selam, život, koji je njegov narod htio dovesti do propasti i uništenja, postao je život obnove i davanja od trenutka same hidžre, jer je ona predstavljala spas od nepravednog naroda i oslobođenje duše od nesreća usljed suživota sa nevjernicima. Ona će, nakon toga, također biti polazna tačka osnivanja i početak projekta izgradnje svih velikih Ibrahimovih dostignuća.

Jedno od osvajanja u ovoj hidžri jeste nasljeđivanje Ibrahima, alejhis-selam, i njegovih potomaka poslije njega, zemlje koju je Allah blagoslovio za sve ljude. Osim toga, Ibrahim se, svojom hidžrom, uputio u pravcu prve kible kojom je Allah Uzvišeni bio zadovoljan da bude prva kibla Ibrahimovom ummetu, sinovima Jakubovim sina Ishakovog, sina Ibrahimovog, El-Halila, salevatullahi alejhim ve selamuhu.

Pojava prve kible je jedan od velikih događaja u povijesti koji može biti ništavan i beznačajan samo onima koji ne shvataju ništa od božanskog uređenja svjetske povijesti i čovjekovog putovanja na zemlji. Međutim, vjernici znaju da ovaj veliki događaj predstavlja jedan od presuđujućih i krucijalnih znakova povijesti, te da je on jedna od važnih tačaka istinskog razumijevanja čovjekovog putovanja i tajni kretanja naroda na zemlji.[571]

5. Riječi: "I poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve ih učinismo dobrim"

Uzvišeni Allah u ovoj suri spominje neke od poklona kojima je darovao Ibrahima, alejhis-selam, kao nagradu za hidžru i žrtvu koju je na Njegovom putu uložio. Allah ga nije ostavio samog već mu je darovao potomke i boljim mu sve to nadomjestio. Ishak je sin Ibrahimov, alejhis-selam, i Sarin, Jakub je sin Ishakov, ali se smatra Ibrahimovim djetetom jer ga je Ishak dobio za života njegovog djeda Ibrahima u čijoj kući i okrilju je rastao kao da mu je rođeno dijete. Učio je njegovu vjeru i bio vjerovjesnik kao i njegov otac.

[571] *Derbu Ibrahime, alejhis-selam*, Seid eš-Šebli, 2019. god., str. 251.

U ovom kontekstu se ne spominje Ismail, alejhis-selam, iako je on najstariji Ibrahimov, alejhis-selam, sin kojeg mu je rodila Hadžera, iz razloga što je ovdje riječ o zemlji u koju se Ibrahim odselio i vjerovjesnicima iz Benu Israila koji su nastanjivali to područje. Ismail je direktno spomenut u suri Es-Saffat: *"'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio' – reče – 'On će me kuda treba uputiti. Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!'"* Porod čestit je Ismail, alejhis-selam. Od potomaka Ishaka je narod Benu Israila – jevreji i kršćani, a od potomaka Ismaila je ummet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Najveći poklon kojim je Allah darovao Ibrahima bili su Ismail i Ishak, alejhimus-selam, na koji je Halilullah uzvraćao hvalom i zahvalom: *"Hvala Allahu, koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj, uistinu, uslišava molbe."* (Ibrahim, 39)[572]

Nafileh / kao unuka je izraz u službi atributa za Jakuba, alejhis-selam, jer je on sin njegovog sina, tj. Jakub je Ishakov sin. Mudžahid kaže da je to izraz koji je sinonim za poklon,[573] a Er-Razi smatra da su riječi: *"I poklonismo mu Ishaka"* odgovor na Ibrahimovu dovu, a riječi: *"I poklonismo mu Jakuba"* – još više od onoga što je tražio kao što je to u značenju nafila-namaza koji predstavlja višak, neobavezni namaz.

"I sve ih učinismo dobrim" tj. učinili smo Ibrahima, Ishaka i Jakuba vjerovjesnicima. Ovo je mišljenje Ed-Dahhaka, dok ostali smatraju da se pod ovime misli da postupaju u skladu sa pokornosti Allahu kloneći se Njegovih zabrana.[574]

Darovanje Ishakom i Jakubom, alejhimus-selam, je uslijedilo nakon veznika *ve / i*, što ukazuje na njegovu zakašnjelost, te na to da taj dar nije uslijedio odmah poslije hidžre, već nakon dolaska meleka koji su nagovijestili uništenje Lutovog, alejhis-selam, naroda o čemu će, uz Allahovu dozvolu, detaljno biti riječi.[575]

---

[572] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 105.

[573] *Advaul-bejan fi idahil-Kur'an bil-Kur'an*, Muhammed el-Emin eš-Šenkiti, (591–592/5).

[574] *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi, Tefsir er-Razi*, (191–192/22).

[575] *Hadisul-Kur'an an Ismaile ve Ishaka, alejhimus-selam*, dr. Sulejman Ibrahim El-Husajn, str. 483.

Ibrahim, alejhis-selam, je napustio domovinu, porodicu i narod, pa mu je Allah to zamijenio blagoslovljenom zemljom, domovinom boljom od njegove domovine. On mu je porodicu nadomjestio boljom porodicom: sinom Ishakom i unukom Jakubom, a njegove mnogobrojne potomke, kojim mu je nadomjestio njegov narod, je učinio narodom boljim od njegovog naroda.[576] Od njegovih potomaka su nastala dva velika naroda koja su imala krucijalnu i istaknutu ulogu u budućoj civilizaciji čovječanstva. Ta dva naroda koja potiču direktno iz njegove loze su arapski narod, nastao od sinova Ismailovih, alejhis-selam, i narod Benu Israila, koji je nastao od potomaka Jakuba sina Ishakovog, alejhimus-selam.[577]

6. Riječi: "I učinismo ih vjerovjesnicima da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da molitve obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali..."

a) Mišljenje Er-Razija

Er-Razi, osvrćući se na ove riječi Uzvišenog, kaže: "Allah, subhanehu ve teala, ih je prvo opisao dobrima, jer je to prvi stepen onih koji nastoje da se približe Allahu. Zatim ih je, prešavši na stepen više, opisao predvodnicima. Zatim im je, prešavši na stepen više, pripisao vjerovjesništvo i Objavu. Ako su dobri – a to je osnova *ismeta* (zaštićenosti od grijeha) i prvi stepen vjerovjesništva, to ukazuje da su vjernici sačuvani od grijeha, a onaj koji je lišen prvog stepena nužno mora biti lišen i krajnjeg. Nakon ovoga, On, subhanehu ve teala, je istakao vrste blagodati kojima ih je obasuo, ali isto tako i to da su oni bili okupirani pokornošću Njemu, pa kaže: *'… a samo su se Nama klanjali.'* Kao da se time hoće kazati da – pošto je On Uzvišeni ispunio božanski zavjet u dobročinstvu i darivanju blagodati, i oni su ispunili zavjet pokornosti tako što su bili okupirani pokornošću i ibadetom."[578]

[576] *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 106.
[577] *Sunenullahi fil-hadaretil-insanijjeh*, Ahmed Serirat, str. 48.
[578] *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi*, Tefsir er-Razi, (193/22).

b) Mišljenje Es-Sa'dija

Komentarišući Allahove riječi, navedene u ovom časnom ajetu, Es-Sa'di kaže: "Njihovu dobrotu predstavlja to što ih je Allah učinio predvodnicima koji upućuju prema Njegovoj zapovijedi. Jedna od najvećih blagodati koju Allah daje Svome robu jeste da bude predvodnik kojeg slijede i oponašaju oni koji su na pravom putu, strpljivo i čvrsto vjerujući u Allahove dokaze. Riječi *'da upućuju prema zapovjedi Našoj'* znače da vjerovjesnici treba da upućuju ljude Allahovoj vjeri ne slijedeći svoje prohtjeve već Allahovu zapovijed, vjeru Njegovu i Njegovo zadovoljstvo, a rob ne može biti predvodnik (imam) sve dok ne bude pozivao prema Allahovoj zapovijedi.' Riječi *'i objavismo im da čine dobra djela'* znače da su oni činili dobra djela i ljude pozivali da ih čine. Ovo se odnosi na sva dobra djela, bilo da se odnose na obaveze prema Allahu ili obaveze prema ljudima. U riječima *'i da molitve obavljaju, i da milostinju udjeljuju'* je upotrijebljena sinegdoha usljed značaja i važnosti ova dva ibadeta; onaj ko ih izvršava onako kako je to naređeno uspostavio je svoju vjeru, dok je onaj ko ih propušta najveći gubitnik jer najbolja djela su ona koja su obavezujuća, a zekat je najbolje djelo koje sadrži dobročinstvo prema Allahovim stvorenjima. U riječima *'A samo su se nama'* Uzvišeni Allah ističe da se oni nikome mimo Njega Uzvišenog nisu klanjali, tj. većinu svog vremena su ustrajavali na pokornosti srcem, riječima i tijelom, pa su zaslužili da budu opisani kao pokorni. Odlikovali su se onime što je Allah naredio Svojim stvorenjima, a stvorio ih je radi toga."[579]

c) Mišljenje Ibn Ašura

Ibn Ašur, komentarišući ovaj časni ajet, kaže: "Izdvajanje obavljanja molitve i davanja milostinje od svih dobrih djela je pokazatelj njihove vrijednosti. Namazom se postiže mir duše, jer namaz odvraća od ružnih i razvratnih djela, a zekatom se postiže mir zajednice jer se njime zadovoljavaju potrebe oskudnih. Ovo je pokazatelj osnove pravovjernosti

[579] *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, (245–246/5).

na kojoj je poslan Ibrahim, alejhis-selam. U ajetu je jasno da im je činjenje dobrih djela, obavljanje namaza i davanje zekata, naređeno putem Objave, a zatim ih je Allah istakao onime čime su se nad ostalim ljudima odlikovali, a to je stalna pokornost Allahu Uzvišenom na koju ukazuje glagol *kane*. Dalji objekat *Nama*, koji prethodi participu glagola, ukazuje na to da su se oni samo Allahu klanjali i da, mimo Njega, nikoga drugog nisu obožavali što i spada u zaštićenost od grijeha klanjanja nečemu drugom mimo Allaha, a koju zahtijeva stepen vjerovjesništva od svog početka kako je to kazao Jusuf: *'... nama ne priliči da ikoga Allahu smatramo ravnim...'* (Jusuf, 38) Allah Uzvišeni hvaleći Ibrahima kaže: *'... i nije bio idolopoklonik...'* (Ali Imran, 67)"[580]

d) Mišljenje Eš-Šenkitija

Eš-Šenkiti kaže da se lična zamjenica *ih* odnosi se na sve spomenute: Ibrahima, Luta, Ishaka i Jakuba, alejhimus-selam, kao što je to kazao Ebu Hajjan u *El-Bahrul-muhit*, a i očigledno je. Ovaj ajet ukazuje na to da je Allah Ishaka i Jakuba učinio imamima, odnosno učinio ih je predvodnicima u vjeri, onima koji se slijede u dobrim djelima i pokornosti. Riječi: *"prema zapovijedi Našoj"* tj. u skladu sa Objavom koju smo im objavili, zapovijedima i zabranama, da upućuju ljude u Allahovu vjeru isključivo prema Njegovoj zapovijedi tako što će ljude upućivati i pozivati ih na tevhid.

Ovaj ajet ukazuje na to da se Allah odazvao na Ibrahimovu molbu spomenutu u suri El-Bekare, te neke, a ne sve, njegove potomke učinio uzorima koji se slijede. Poenta u tome je da njegovi potomci koji nisu vjerovali nisu postigli to da budu uzori, za razliku od drugačijih, kao što su Ishak i Jakub koji su to postigli kako je Uzvišeni to istakao riječima: *"I učinismo ih vjerovjesnicima."* Ibrahimova molba je spomenuta u riječima Uzvišenog: *"A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!' – 'I neke moje potomke!' – zamoli on. – 'Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike' – kaza On."* (El-Bekare,

[580] *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (111/17).

124) Riječima *"I neke moje potomke"* Ibrahim, alejhis-selam zamolio je Uzvišenog Allaha da učini neke od potomaka njegovih uzorima koji će se slijediti u dobru. Allah mu je na to odgovorio riječima: *"Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike"*, tj. Allahovo obećanje za predvodništvo neće obuhvatiti nevjernike, jer obećanje za predvodništvo obuhvata one mimo njih – kako je to ovdje i istaknuto. Na spomenuti detalj Allah Uzvišeni ukazuje u suri Es-Saffat riječima: *"..a a među potomcima njihovim ima vjernika i nevjernika očitih."* (Es-Saffat, 113)

Riječi*: "... i objavismo im da čine dobra djela"* znače da je Allah učinio da budu pokorni, da ljudima naređuju pokornost, da – među ostalim dobrim djelima – obavljaju namaz i daju zekat. Ovo je stilska figura kojom se posebno označava umjesto opšteg (sinegdoha) i, također, spada u retoriku arapskog jezika.

Riječi: *"… a samo su se nama klanjali"* znače da su se pokoravali tako što su se odano klonili zabrana i pridržavali naredaba, čineći ono što su ljudima zapovijedali, a kloneći se onoga od čega su ih odvraćali kako je to kazao Allahov vjerovjesnik Šuajb: *"... Ja ne želim činiti ono što vama zabranjujem..."* (Hud, 88) Jasno je da je izraz *eimmeten / vjerovjesnicima, imamima* množina od riječi imam / *vjerovjesnik, predvodnik, vođa* koji predstavlja onoga koji se slijedi u pozitivnom smislu, što je ovdje slučaj, ili u negativnom smislu, kako Allah Uzvišeni kaže: *"A bili smo ih učinili vođama koji su pozivali u ono zbog čega se ide u vatru..."* (El-Kasas, 41)[581]

Riječi: *"… a samo su se nama klanjali"* znače da su bili pokorni i ponizni jedino prema Allahu Uzvišenom. Ovo predstavlja uzvišeno i veličanstveno priznanje od Allaha Svevišnjeg, koje ukazuje da su oni čisti od izmišljotina kojima ih potvaraju klevetnici, spomenutih u knjigama kojima se koriste ehlul-kitabije a koje predstavljaju klevete na njih, sallallahu alejhim ve sellem.[582]

---

[581] *Advaul-bejan fi idahil-Kur'an bil-Kur'an,* Muhammed el-Emin eš-Šenkiti, (592–593/4).

[582] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (374/5).

IV POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Eš-Šu'ara'

Allah Uzvišeni kaže: *"I kaži im vijest o Ibrahimu kada je oca svoga i narod svoj upitao: 'Čemu se vi klanjate?', a oni odgovorili: 'Klanjamo se kumirima i povazdan im se molimo.' On je rekao: 'Da li vas oni čuju kad se molite, ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?' 'Ne' – odgovoriše – 'ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju.' 'A da li ste razmišljali' – upita on – 'da su oni kojima se klanjate vi i kojima su se klanjali davni preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova, Koji me je stvorio i na Pravi put uputio, i Koji me hrani i poji, i Koji me, kad se razbolim, liječi, i Koji će mi život oduzeti, i Koji će me poslije oživiti, i Koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti! Gospodaru moj, podari mi znanje i uvrsti me među one koji su dobri i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći, i učini me jednim od onih kojima ćeš džennetske blagodati darovati – i ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih – i ne osramoti me na Dan kad će ljudi oživljeni biti, na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti.' I Džennet će se čestitima približiti, a Džehennem zalutalima ukazati, i reći će im se: 'Gdje su oni kojima ste se klanjali, a niste Allahu; mogu li vam oni pomoći, a mogu li i sebi pomoći?' pa će i oni i oni koji su ih u zabludu doveli u nj biti bačeni, i vojske Iblisove – svi zajedno. I oni će, svađajući se u njemu, govoriti: 'Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali, a na stranputicu su nas naveli zlikovci, pa nemamo ni zagovornika, ni prisna prijatelja – da nam je samo da se povratimo, pa da postanemo vjernici!' U tome je pouka, ali većina ovih nisu vjernici, a Gospodar tvoj je, zaista, silan i milostiv."* (Eš-Šu'ara', 69–104)

Kur'ani-kerim nam, sasvim pouzdano, precizno i sistematski, iznosi kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam. Tako nam i ovdje, u suri Eš-Šu'ara', nanizani ajeti jedan za drugim iznose prizore veličanstvenog

Ibrahimovog kazivanja koje dira u dubinu čovjekove duše i osjećanja.

Vidimo ličnost Ibrahima, alejhis-selam, tu gordu planinu koja se svim izazovima odupire čvrstim vjerovanjem u jednoću Allaha u kojem uzajamno djeluju i razum i srce. Zapazit ćemo to u ajetima ove sure koji govore o Ibrahimu, alejhis-selam, tu njegovu blisku vezu sa Gospodarem koja je permanentna i ostaje biti osnova na koju se vjernici vraćaju i baklja čiju svjetlost prate. Stoga, tumačit ćemo ove jasne ajete postepeno i u stavkama, na način koji najbolje odgovara ljudskoj prirodi i razumu, te biću svakog čovjeka ma gdje se nalazio, a uputa je od Milostivog.

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"I kaži im vijest o Ibrahimu kada je oca svoga i narod svoj upitao: 'Čemu se vi klanjate?', a oni odgovorili: 'Klanjamo se kumirima i povazdan im se molimo...'"*

1. Riječi: "I kaži im vijest o Ibrahimu..."

Ajeti počinju Božijim naređenjem Njegovom Poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da kazuje ljudima *vijest o Ibrahimu*. *Vijest* je važno obavještenje koje je zasigurno provjereno. Abdurreuf el-Menavi u *Et-Tea'rif* kaže: "Vijest (nebe') je jako korisna informacija (haber) do koje se dolazi na osnovu znanja ili preovlađujućeg mišljenja. Za informaciju (haber) se ne može reći da je vijest (nebe') sve dok ne bude sadržavala ova tri elementa. Informacija koja se može nazvati viješću mora biti čista od laži, kao što je tevatur predaja (predaja koju doslovno i precizno prenosi toliki broj ljudi da je nemoguće da su se složili u laži), vijest od Allaha Uzvišenog i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Vjerovjesništvo je ambasada koja posreduje između Allaha, subhanehu ve teala, i razumom obdarenih Njegovih robova kako bi otklonila njihove greške i po pitanju dunjaluka i po pitanju ahireta. Vjerovjesnik (nebijj) je nazvan po tome jer je on donosilac vijesti kojom zdrav razum nalazi spokoj.[583]

[583] *Et-tevkif ala muhimmati-t-tea'rifi*, Muhammed Abdurreuf ibn Tadžil-arifine ibn Ali ibn Zejnil-abidin El-Hadadi El-Menavi El-Kahiri, Alemul-kutubi lit-tibaah, El-Kahireh, I tom, 1410. god. po H. / 1990. god., (691/1).

Kazivanje o Halilullahu Ibrahimu, alejhis-selam, i njegovoj vijesti nam donosi Kur'ani-kerim koji predstavlja Allahov, subhanehu ve teala, govor, a čije su riječi od Allahovih riječi istinitije?! Kazivanje o Ibrahimu za našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegov ummet spada u gajb (nevidljivo ili odsutno) i mi u to vjerujemo. Tri su vrste gajba:

- gajb u odnosu na prošlost kao što su vijesti o Ibrahimu, alejhis-selam, vjerovjesnicima i narodima prije i poslije njega;
- gajb u odnosu na budućnost u koji spadaju vijesti o događajima koji će se desiti u budućem vremenu, kao što je život na dunjaluku i njegovi ishodi, vijesti o Sudnjem danu, Dženetu, Džehennemu;
- gajb u odnosu na sadašnjost u koji spada svijet meleka, džina i tome slično.

Sve ovo su vijesti o gajbu koje je Allah, subhanehu ve teala, spustio na srce Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Allah Uzvišeni kaže: *"To su nepoznate vijesti koje ti Mi objavljujemo; ni ti ni narod tvoj niste prije ovoga ništa znali. Zato budi strpljiv, ishod će, zaista, u korist čestitih biti."* (Hud, 49) Vjerovanje u gajb po pitanju Ibrahima, alejhis-selam, je neodvojivi dio vjerovanja u Allaha, subhanehu ve teala. Allah Uzvišeni je vjerovanje u gajb učinio sastavnim dijelom imana i to je prvo svojstvo bogobojaznih kao što Uzvišeni kaže*: "Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali; onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali i molitvu obavljali i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali."* (El-Bekare, 2–3)

Hrabro, veličanstveno, sa smjelošću bez premca, vjerovjesnik Ibrahim, alejhis-selam, stao je u odbranu tevhida, Allahove jednoće i klanjanja samo Njemu. Pozivao je ljude u Allahovu vjeru, izvršavao emanete i obaveze kojim je bio zadužen, započinjao smion razgovor sa mnogobošcima, diskusiju isključivo s ciljem da pobijedi istina, a nipošto iz licemjerja ili dunjalučkih koristi. Nama, koji smo sljedbenici njegove vjere, je jasno da je vjera zapravo, u svojoj veličanstvenoj osnovi, pozivanje u tevhid (monoteizam) i borba protiv mnogoboštva, ma koliko visoka cijena bila.[584]

[584] *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 31.

2. Riječi: "Kada je oca svoga i narod svoj upitao: 'Čemu se vi klanjate?'"

Ibrahim, alejhis-selam, je otpočeo prvenstveno sa svojim ocem, a zatim sa svojim narodom. To je u skladu sa logikom zdravorazumnih. Naime, osoba koja ulaže trud u projekat promjene na bolje, treba prvenstveno početi od sebe, zatim od bližnjih koji je okružuju kako bi promijenila svoju i njihovu realnost, a zatim se usmjeravati prema daljnjima.

Čovjekova porodica je njemu najpreča. Oni su najpreči da on od njih započne pozivanje u istinu i popravljanje stanja. Otac, majka, brat, sestra, sin – oni su najveća odgovornost koja stoji na čovjekovim plećima u pogledu vjerovanja u pojedinačnom smislu, te u pogledu vjere i prednosti u općenitom smislu.

Dijalog otpočinje prvim korakom, i to glagolom *reče*. Riječ je jedno važnih sredstava mijenjanja i utjecanja na druge. Koliko je zalutalih koje je na Pravi put uputila riječ istine, koliko je svojeglavih koje je trgnula mudra riječ, koliko je grubih koje je smekšala nježna riječ. S druge strane, kao što riječ može pozitivno utjecati, ona također može imati i negativan utjecaj. Ibrahim, alejhis-selam, im je uputio direktno i jasno pitanje koje je glasilo: *"Čemu se vi klanjate?"*

On, alejhis-selam, znao je odgovor kao što su ga i oni znali. Oni se klanjaju kipovima, a pitanje je počinjalo riječju *ma / čemu*. Ova riječ se u arapskom jeziku upotrebljava za nerazumna bića, a pitanje za razumna bića se postavlja sa *men / kome*. U pitanju se nalazila provokacija i izazov za njih, a to je zapravo značilo: "Zar se klanjanje nerazumnom biću, jeste li vi ludi? Zar se klanjate glupostima?!" Pa je, stoga, njihov odgovor bio naivan.[585]

Ibrahimovo, alejhis-selam, pitanje je u sebi nosilo ogorčenost i neodobravanje. Ono je aludiralo na besmisao takvog obožavanja, jer obožavanje znači da se obožavalac povinuje onome koga obožava u onome što je on naredio ili zabranio. Onima koji se klanjaju kipovima – šta su njima kipovi naredili i šta su im zabranili? Dakle, to su bogovi bez

[585] Ibid, str. 31.

načela, lahko li je čovjeku da se klanja bogovima poput ovih, koji mu ništa ne naređuju niti mu bilo šta zabranjuju. To su, također, bogovi bez nagrade ili kazne i bez obračuna, jer oni ne nagrađuju one koji su im pokorni, niti kažnjavaju one koji su im neposlušni. Mi znamo da od strane Istinskog Boga postoje naredbe koje se moraju sprovesti i zabrane kojih se mora kloniti i On posjeduje načela koja uređuju život ljudima. Idolopoklonstvo nema ni naredaba ni zabrana niti načela koja uređuju život, ono je jasna nesuvislost i upadanje u Iblisove spletke.[586]

3. Riječi: "A oni odgovorili: 'Klanjamo se kumirima i povazdan im se molimo...'"

Oni su svojim odgovorom priznali da se klanjaju kumirima mimo Allaha i nisu se tu zaustavili već nastaviše rekavši: *"I povazdan im se molimo"*, tj. činimo im ibadet i upućujemo dove. Ovdje je *u'kuf / usredsređenost* (povazdan se moliti) misaona i duhovna jer, iako je klanjanje kipovima periodično, a ne svakodnevno, oni ustrajavaju na klanjanju njima mimo Allaha. Ovaj dodatak odgovoru je u svrhu iskazivanja zlurade pakosti i oholosti koja im se u dušama nalazi.[587]

Riječima *i povazdan im se molimo* oni su Ibrahimu, alejhis-selam, ukazali na to da će se oni čvrsto držati idolopoklonstva, bez obzira na to kakav će biti ishod razgovora između njih i Ibrahima, alejhis-selam[588], da će ih štititi i suprotstaviti se onima koji im se prestanu klanjati. Posvećeni su borbi protiv onih koji su prema kumirima neprijateljski nastrojeni i koji ih vrijeđaju, te nadzoru nad onima koji se loše odnose prema njima, a sve to je u skladu sa prijedložnom sintagmom *leha*: *"I povazdan im (leha) se molimo."*[589]

---

[586] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (10591/17).

[587] *El-Bahrul-muhit fit-tefsir*, Ebu Hajjan el-Endelusi, (22–23/7), *Tefsir Ez-Zamahšeri, El-Keššaf an hakaiki gavamidit-tenzili*, Ez-Zamahšeri, (116/2).

[588] *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 32.

[589] *El-Hivar fi kissatil-Halil*, alejhis-selam, fil-Kur'ani durusun ve i'berun, Mahmud Sad Abdulhamid Šems, str. 359.

Kao da je El-Halil Ibrahim, alejhis-selam, očekivao ovakav odgovor usljed čega je otpočeo koristeći se logikom, praktičnim primjerima i čvrstim argumentima.[590]

Drugo: Riječi Uzvišenog: *"On je rekao: 'Da li vas oni čuju kad se molite, ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?' 'Ne' – odgovoriše 'ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju...'"*

1. Riječi: "On je rekao: 'Da li vas oni čuju kad se molite?'"

El-Halil Ibrahim, alejhis-selam, je na početku svog izlaganja skrenuo pažnju na *sluh* riječima: *"Da li vas oni čuju"* i ni na šta se drugo nije osvrnuo. On, alejhis-selam, bio je inteligentan, obazriv i pronicljiv, pa je u svom govoru pažnju usmjeravao na ono što će biti od koristi. Sluh se vezuje za uslišanost, pa kako može uslišati ono što ne čuje, kako je kazao Bešar ibn Berd[591] u stihovima:

Bio bi saslušan da si dozvao Živog, ali života nema onaj koga pozvao si,
U vatru da si puhnuo, raspirila bi se, ali ti u pepeo puhao si.

Ibrahim, alejhis-selam, im je kazao: *"Kada se molite"*, ne dopunivši to drugom riječju, jer mu je to i bila namjera, budući da se molitva može uputiti glasno ili tihim glasom. On im je time kazao da im je svejedno molili se oni bogovima njihovim glasno ili tiho, ili potajno, oni ih neće čuti. Jedini i Istinski Bog Koji zaslužuje da se obožava čuje roba u svakom stanju.[592]

Kao da je pjesnik htio reći: "Pametan ti može i na gest odgovoriti." Međutim, ukoliko si na mjestu gdje je te ne može vidjeti, mogućnost da te čuje je uslov za odgovor (uslišenost), pa makar bio od njega i skriven.

Sluh ima veliku važnost i značaj usljed čega ga kur'anski tekst tretira u skladu sa tom prioritetnosti i važnosti stavljajući ga, osim u iznimnim slučajevima, ispred ostalih čula. Naime, Allah Uzvišeni kaže: *"Ne povodi*

[590] *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 32.

[591] Ova dva stiha je spjevao Bešar ibn Berd, ili Durejb ibn Es-Sameh, ili Amr ibn Ma'dikreb, ili Kusejr Izzeh... Postoji razilaženje po pitanju toga ko ih je spjevao.

[592] *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 33.

se za onim što ne znaš! I sluh, i vid, i razum, za sve to će se, zaista, odgovarati." (El-Isra', 36)

Također, Allah Uzvišeni opisujući Sebe u većini kur'anskog teksta prvo spominje sluh: *"Onaj Koji sve čuje i sve zna"*, *"Onaj Koji sve čuje i vidi"*, *"Onaj Koji sve čuje i zna"*. Jedna od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, dova je bila: "Allahu moj, učini zdravim moje tijelo; Allahu moj, učini zdravim moj sluh; Allahu moj, učini zdravim moj vid, nema boga osim Tebe."[593] Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je, dakle, u svojim dovama sluh stavljao ispred vida.

Govoreći o njihovim takozvanim božanstvima želimo istaći to da je Halilullah Ibrahim, alejhis-selam, vješto znao na šta će staviti fokus i kojim se izrazima koristiti tokom razgovora sa njima. Zbunili su se; njihova božanstva ne čuju, postadoše smeteni usljed toga i, prije nego što su došli do odgovarajućeg odgovora na to, Ibrahim, alejhis-selam, im postavi novo pitanje čime ih stavi u novu konfuziju.[594]

2. Riječi: "Ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?"

Oni su svjesni da im bogovi njihovi nikada nisu priuštili nikakvu korist, onaj koji je nemoćan sebi priuštiti nije u stanju priuštiti drugima. Isto tako, njihova božanstva nikome nikakvu štetu ne mogu donijeti. Kur'ani-kerim ovakve opisuje zabludjelima: *"Ko je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, klanjaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni."* (El-Ahkaf, 5)

Opet je vjerovjesnik Ibrahim, alejhis-selam, pažljivo i po božanskom nadahnuću birao riječi stavivši *vam koristiti* ispred *naškoditi*. To je ljudska priroda, Božiji zakon univerzuma, usljed kojeg čovjek može ostvariti korist i uživati u njoj voli više od bilo čega drugog. To je ono čime se odlikuje čovjek i njegovi porivi. Međutim, u zakonodavstvu i ljudskim interesima otklanjanje i izbjegavanje zla je preče i prioritetnije. Radi toga, fikhsko načelo glasi – otklanjanje štete preče je od pribavljanja

[593] *El-edebul-mufred*, Buhari, et-tahkik: Muhammed Fuad Abdulbaki, El-matbetus-selefijjeh ve mektebetuha, El-Kahireh, 1375. god. po H., br. (701).

[594] *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 34.

koristi. To je iz razloga što ukoliko prevladava zlo, bit će blokirani putevi koji vode koristi. Imam Eš-Šatibi, rahimehullah, je rekao: "Islamski vjerozakon se temelji na predostrožnosti, čvrstini i oprezu prema onome što može povesti putem zla, to je jedan od njegovih temelja."[595]

Ibrahim, alejhis-selam, kod izraza *naškoditi* nije upotrijebio spojenu ličnu zamjenicu *kum / vama*. To je bio pokazatelj njima da ta božanstva nisu u stanju naškoditi nikome, pa čak ni onima koji ne vjeruju u njih niti svojim neprijateljima. Pošto su saslušali ono što je kazao Ibrahim, alejhis-selam, osjetiše se razočaranim i poraženim, šta bi mogli odgovoriti? Ako odgovore sa da, on će onda tražiti od njih da od svojih bogova odmah zatraže nešto pa da vide; ako odgovore sa ne, bit će poraženi u diskusiji. Našli su se između dvije vatre, ili između dvije opcije od kojih je i bolja gorka.[596]

On im je, alejhis-selam, kazao: *"Zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete?"* (Es-Saffat, 86) Ovo je pitanje koje u sebi nosi neodobravanje. Bogove im je nazvao je lažnim božanstvima. *El-ifku* je u arapskom jeziku isto što i *el-kezib*, odnosno *laž*. Upozorio ih je, alejhis-selam, da je njihov problem laž zasnovana na laži. Ovo je slučaj svih onih koji druge, mimo Allaha, za bogove smatraju, ma iz kog vremena ili mjesta. Takva božanstva su laž i obmana, a zavaravanje ljudi da su to bogovi je druga laž, jer se radi o gluhom kamenju. Nakon toga im je Halilullah Ibrahim, alejhis-selam, iznio jak dokaz podsjećajući ih na Allaha, Gospodara svjetova, rekavši im kako to stoji u suri Es-Saffat: *"I šta o Gospodaru svjetova mislite?"*

Imam El-Kurtubi, tumačeći ovaj ajet, kaže: "Tj. šta ćete o Njemu misliti onda kada pred Njega stanete, a klanjali ste se drugima mimo Njega? Ovo je opomena kao i u riječima: *'... zašto da te obmanjuje to što je Gospodar tvoj plemenit?'* (El-Infitar, 6) Odnosno, šta ste to umislili pa Mu druge ravnim smatrate?"[597]

---

[595] Ibid, str. 44.

[596] Ibid, str. 44.

[597] *Tefsir El-Kurtubi, El-Džamiu'li ahkamil-Kur'an*, El-Kurtubi, (92/15).

Ibrahim, alejhis-selam, ih je upozorio da će, sve dok se klanjaju drugome mimo Allaha, biti u zabludi i daleko od istine, jer svi dokazi, logika i analize ukazuju na to da postoji Jedan Bog – Allah, subhanehu ve teala. Iz ovog ajeta se da zaključiti da odstupanje od obožavanja Gospodara svjetova, subhanehu ve teala, te obožavanje nekog drugo mimo Njega, predstavlja loše mišljenje o Allahu, subhanehu ve teala. Međutim, čovjek treba svoju dušu krotiti da o svome Gospodaru Uzvišenom ima lijepo i plemenito mišljenje i to je ono što je rob dužan prema svome Gospodaru, subhanehu ve teala. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisi-kudsijju kaže: "Allah Uzvišeni kaže: 'Ja sam onakav kakvim Me Moj rob smatra.'"[598]

Praksa dobrih ljudi bila je da o Allahu imaju lijepo mišljenje, usljed čega su Ga slavili i u Njega vjerovali, na Njega se oslanjali i prepuštali Mu svoju budućnost i na dunjaluku i na ahiretu. U skladu sa tim osnova i temelj Ibrahimove, alejhis-selam, vjere jeste to da je naše oslanjanje na Njega shodno našem mišljenju o Njemu i tome koliko se u Njega uzdamo, a On nam je dovoljan, divan li je On zaštitnik. Iz tog razloga neki *tevekkul / oslanjanje na Allaha* definišu kao lijepo mišljenje o Allahu, subhanehu ve teala.[599]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je tri dana prije svog preseljenja – to je oproštajna oporuka – vjernike savjetovao da im lijepo mišljenje o Allahu, njihovom Gospodaru, bude čvrsto i nepokolebljivo ubjeđenje, bez imalo sumnje, a ne samo puko izgovorene riječi, kazavši im: "Neka niko od vas ne umre a da nema lijepo mišljenje o Allahu, azze ve dželle."[600]

El-Kadi Ijad, rahimehullah, o Allahovim riječima: "Ja sam onakav kakvim Me Moj rob smatra" kaže: "Neki kažu da se pod time misli: 'Oprostit ću mu ako od Mene oprost traži, uslišat ću mu molitvu ukoliko se Meni obrati, bit ću mu dostatan ako se na Mene osloni.' To je iz

[598] *Sahihul-Buhari*, br. (7405).

[599] *Medaridžus-selakin bejne menzil Ijjake na'budu ve Ijjake nestei'n*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, (121/2).

[600] *Sahihu Muslim*, br. (81).

razloga što se ove osobine javljaju samo kod onog roba koji ima lijepo mišljenje o Allahu i u to je čvrsto ubijeđen." Također je kazao: "Moguće je da je ovdje u pitanju upozorenje na ono što kola unutar čovjekove duše, poput riječi Uzvišenog: *'Pokazivali vi ono što je u dušama vašim ili to krili, Allah će vas za to pitati'*, kao i riječi: *'I imajte na umu da Allah zna šta je u dušama vašim, pa Ga se pričuvajte'*." El-Hatabi kaže da se riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Neka niko od vas ne umre, a da nema lijepo mišljenje o Allahu" odnose na lijepe postupke, jer onaj ko lijepo postupa ima i lijepo mišljenje, a onaj ko nevaljalo postupa ima i hrđavo mišljenje. U ovo može spadati traženje i nada u oprost.[601]

Međutim, narod Ibrahimov, alejhis-selam, je, kao i bilo koji diskutant, morao dati odgovor ili obznaniti svoj poraz, pa su pribjegli odgovoru za koji su, kako se čini, vjerovali da nije adekvatan, kazavši Ibrahimu: *"'Ne' – odgovoriše 'ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju.'"*

3. Riječi: "'Ne' – odgovoriše 'ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju...'"

El-Alusi kaže: "Pošto nije bilo mogućnosti da opovrgnu, priznali su da oni (kumiri) ne čuju i ne mogu nikakvu korist ni štetu donijeti, te su bili prinuđeni objelodaniti da nikakvog drugog opravdanja nemaju sem oponašanja. Kao da su htjeli reći da ih ne čuju, ne koriste im, niti im štete, a oni su zatekli svoje pretke da čine ovo što čine oni, da im se klanjaju kao što im se i oni klanjaju, pa su se poveli za njima."[602]

Er-Razi kaže: "Ovo je jedan od najjačih dokaza pogubnosti oponašanja, te obaveznosti pridržavanja argumenata. Ako bismo ovo prihvatili, te podržali oponašanje a pokudili argumentaciju, to bi bila podrška nevjerničkom putu koji je Allah Uzvišeni pokudio, a pokuda Ibrahimovom putu koji je Allah Uzvišeni pohvalio. Ibrahim, alejhis-selam, im je odgovorio riječima: *''A da li ste razmišljali' – upita on – 'da su oni kojima se klanjate vi i kojima su se klanjali davni preci vaši doista, neprijatelji*

[601] *Šerh Sahihi Muslim (Ikmalul-muallimi bifevaidi muslim),* El-Kadi Ijad, Darul-vefai lit-tibaah ven-nešr vet-tevzi'i, Misru, I tom, 1419. god. po H. / 1998.god., (172/8).

[602] *Ruhul'mea'ni fi tefsiril-Kur'anil-azim ve-s-sebi'l-mea'ni*, El-Alusi, (94/19).

moji?'' (Eš-Šu'ara', 75–77) Ovim riječima je želio ukazati na to da laž ostaje biti laž bez obzira bila sadašnja ili davnašnja, i bez obzira bio veliki ili mali broj onih koji je upražnjavaju."[603]

U odgovoru *"'Ne' – odgovoriše – 'ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju...'"* skriven je snažan poraz, jer su odrično odgovorili na pitanje koje je Ibrahim, alejhis-selam, postavio rekavši: *"On je rekao: 'Da li vas oni čuju kad se molite, ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?'"* Odrično su odgovorili na ono zbog čega su ukoreni jer se klanjaju nečemu što ne čuje, ne koristi, niti šteti, onome za što znaju da su neživa bića koja ne mogu ni korist ni štetu donijeti. Shodno pitanju koje im je postavljeno oni su svojim odgovorom negirali ono što je negirao Ibrahim, alejhis-selam, a zatim su istakli ono što slijedi.[604]

Dakle, oni su priznali da njihovi bogovi ne čuju, ne koriste niti štete, a zatim su objelodanili suštinu njihovog vjerovanja, a to je da slijepo, bez razmišljanja i rezonovanja, bez osnove i nesvjesno, slijede svoje pretke. To se jasno zaključuje iz njihovog posljednjeg odgovora koji izražava njihov ustaljeni stav: *"'Ne' – odgovoriše – 'ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju.'"*

Koliko je samo onih koji su propali i na dunjaluku i na ahiretu samo radi toga što su očeve i djedove slijedili bez razmišljanja i rezonovanja, bez svijesti i prava! To je isti onaj fanatizam koji Ibrahimova, alejhis-selam, vjera odbacuje, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je upozorio na poslušnost stvorenjima u neposlušnosti Stvoritelju, rekavši: "Nema poslušnosti stvorenjima u neposlušnosti Stvoritelju."[605]

Poslušnost očevima i predvodnicima je obaveza za muslimana, ali pod uslovom koji je došao u navedenom hadisu jer nam Kur'ani-kerim kazuje da su neki narodi izgubili ahiret jer su slijedili svoje nepromišljene očeve koji nisu na pravom putu bili. Allah Uzvišeni kaže: *"A*

---

[603] *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi*, Tefsir er-Razi, (143/24).

[604] *Derretut-tenzil ve garretut-te'vil*, El-Hatib El-Iskafi, Džamia Ummi El-Kura, Es-Suu'dijjeh, I tom, 1422. god. po H. / 2001. god., (904/1).

[605] *El-Mu'džemul-kebiru*, Et-Taberani, Tahkik: Hamdi ibn Abdilmedžid Es-Selefi, Mektebetu Ibn Tejmijje, El-Kahireh, II tom, br. (381).

kada im se kaže: 'Pristupite onome što Allah objavljuje, i Poslaniku!', oni odgovaraju: 'Dovoljno nam je ono što smo od predaka naših zapamtili.' – Zar i ako preci njihovi nisu ništa znali u i ako nisu na Pravome putu bili?!" (El-Maide, 104) Uzvišeni kaže: *"I eto tako, prije tebe, Mi ni u jedan grad nismo poslanika poslali, a da oni koji su raskošnim životom živjeli nisu govorili: 'Zatekli smo pretke naše kako ispovijedaju vjeru i mi ih slijedimo u stopu.'"* (Ez-Zuhruf, 23)

Na ovom raskršću je nastupila Ibrahimova, alejhis-selam, uloga. Dok su oni očekivali od njega da nastavi sa raspravom i diskusijom, on ih je iznova iznenađivao čvrstim stavom. Dok su oni na svom uvjerenju ustrajavali pod opravdanjem slijeđenja svojih predaka, Allahov vjerovjesnik Ibrahim, alejhis-selam, je neprikosnoveno držao čvrst i nepokolebljiv stav kao zagovarač istine, a istina je najpreča da se slijedi i njen zagovarač dostojan je govora.[606]

Treće: Riječi Uzvišenog: *"'A da li ste razmišljali' – upita on – 'da su oni kojima se klanjate vi i kojima su se klanjali davni preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova...'"*

Ibrahimov, alejhis-selam, odgovor predstavlja skup riječi savršene ljepote, divote i sveobuhvatnosti, apsolutno izvedene iz *la ilahe illallah / nema boga sem Allaha*. Princip negacije i afirmacije je ono po čemu je poznat kur'anski tekst i govor vjerovjesnika, alejhimus-selam.

El-Halil Ibrahim, alejhis-selam, je objavio neprijateljstvo i rat onome čemu su se klanjali oni i preci njihovi. Upotrijebio je izraz *akdemun / davni* kako oni ne bi pomislili samo na svoje najbliže pretke, tako da je izrazom *akdemun* obuhvatio sve korijene problema ma koliko daleko u prošlost sezali. Riječima *doista su oni neprijatelji moji* Ibrahim, alejhis-selam, je apsolutno zanijekao božanstva mimo Allaha, a nakon čega je česticom *illa / osim, izuzev*, koja služi u svrhu izuzimanja istaknut uluhijjet (osobina božanstvenosti) Allaha, subhanehu ve teala, tj.: *"Samo Njega, Gospodara svjetova obožavam i niko sem Njega ne zaslužuje da se obožava."* Na drugom mjestu stoji da im je El-Halil Ibrahim,

[606] *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 38

alejhis-selam, rekao: *"'I vi ste, a i preci vaši su bili u očitoj zabludi' – reče."* (El-Enbija', 54)[607]

Ibrahim, alejhis-selam, upotrijebio je izraz *fi dalalin mubin / u očitoj zabludi*, jer njime na najbolji i najadekvatniji način opisuje njihovo mučno i minorno stanje. *Dalal / zabluda* je suprotnost *hidaje / upute*. Zabluda je propast, konfuzija i okretanje od istine, iskliznuće. Ibrahim, alejhis-selam, im je na taj način htio reći da oni nisu na Pravom putu, da su pogubljeni, daleko od istine i Pravog puta. Njima upravljaju nesmotrenost, pogubljenost i obijest, za njih ne važe ni vjerske, ni moralne, čak ni običajne norme.[608]

Nakon što im je Ibrahim, alejhis-selam, istakao da osobina božanstvenosti pripada Allahu, subhanehu ve teala, Koji je Gospodar svjetova, oni mu uputiše neobično pitanje koje nije u skladu sa tokom razgovora. To nije odraz ničega drugog do ogorčenja i gubljenja vremena, a takvo stanje biva sa zagovornicima neistine onda kada se nadmeću sa zagovornicima istine među sljedbenicima Ibrahimove, alejhis-selam, vjere. *"'Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?' – upitaše oni."* (El-Enbija', 55)

Na to im je Ibrahim, alejhis-selam, nastavio govoriti opisujući Gospodara svjetova, ne osvrćući se na njihovo posljednje pitanje jer se nosioci nebeskih objava, temeljnih principa i istinskih vrijednosti ne osvrću na besmislice. Kakvu to oni šalu spominju? On govori o tevhidu koji je osnov svih osnova, radi kojeg je Allah, subhanehu ve teala, stvorio čovjeka i sve ostalo. Allah Uzvišeni kaže: *"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!'"* (El-Enbija', 25)

Riječi: *"'Ne' – reče – 'Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio, i ja ću vam to dokazati...'"* (El-Enbija', 56) predstavljaju Ibrahimovo, alejhis-selam, svjedočenje da je Allah, azze ve dželle, Stvoritelj nebesa i Zemlje i svega ostaloga, Stvoritelj čovjeka. Stvorio je nebesa

[607] Ibid, str. 38.
[608] Ibid, str. 38.

i Zemlju, stvorio je čovjeka. To ne može sebi pripisati ni kameni idol ni osorni tiranin.[609]

Ovim ajetima je Ibrahim, alejhis-selam, izazvao kumire i njihove obožavaoce, isprovocirao je njihovu lažnu vjeru ne bojeći se ničijeg prijekora ne bi li im time probudio njihove uspavane umove zatrovane fanatizmom i slijepim slijeđenjem drugih. Prema mišljenju većine mufessira, vrsta izuzimanja u ajetu *feinnehum aduvvulli illa rabbel-a'lemin / oni su moji neprijatelji izuzev Gospodara svjetova* je munkati' – izuzimanje u kojem ono što se izuzima nije iste vrste kao ono iz čega se i izuzima. To jest, Gospodar svjetova nije, On je moj Zaštitnik i na dunjaluku i na ahiretu.[610]

Neki smatraju da ovo izuzimanje može biti spojeno, s obzirom na to da su se njihovi drevni preci, prije nego što im se vjerovanje u potpunosti iskrivilo, klanjali Allahu, a i kipovima, pa im je Ibrahim, shodno tome, obznanio da nikakve veze nema sa onima kojima se mimo Allahu klanjaju. U oba slučaja Ibrahim, alejhis-selam, se odrekao kumira i objelodanio svoju apsolutnu pokornost Allahu, Gospodaru svjetova[611], Čije gospodarenje svijetom podrazumijeva Njegovo upravljanje i svijeta vođenje njega, kao i permanentno izvršavanje naredbe Uzvišenog u svemu što se tiče svijeta. On neprestano upravlja univerzumom, stvara i opskrbljuje, usmrćuje i oživljava, spušta i uzvisuje, daje i uskraćuje, uzdiže i ponižava, uređuje stvari onako kako On hoće i želi. Poricanje toga znači poricanje Njegovog gospodarenja, Njegove božanstvenosti i Njegove moći.[612]

Allah, Gospodar svjetova, je Vječni Koji Sam Sebe održava, sve se povinuje Njegovoj volji. On podržava život svake duše. On se iznad Arša uzdigao, samo Njemu pripada apsolutna moć i vlast. Sve se Njemu

---

609 *Derbu Ibrahime, alejhis-selam*, Seid eš-Šebli, str. 130.

610 *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 45.

611 Ibid, str. 45

612 *Es-savaikul-murseleh fir-reddi alel-džumhurijjeti vel-mu'taleh*, Muhammed ibn Ebi Bekr ibn Ejjub ibn Sad Šemsuddin Ibnul-Kajjim el-Dževzi (751. god. po H.) Tahkik: Ali ibn Muhammed ed-Dehil, Darul-asimeti lit-tibaah, Rijad, Es-Suu'dijjeh, I tom, 1408. god. po H., (1223/4).

vraća. On Svojim melekima izdaje naredbe za pružanje i uskraćivanje, spuštanje i uzvisivanje, oživljavanje i usmrćivanje, pokajanje i udaljavanje, stiskanje i širenje, otklanjanje nevolja, pomoć nevoljnicima i onima kojima je pomoć potrebna *"Njemu se mole oni koji su na nebesima i na Zemlji; svakog časa On se zanima nečim."* (Er-Rahman, 29)

Niko uskratiti ne može ono što On da, niti ko dati može ono što On uskrati. Njegovoj odredbi se niko usprotiviti ne može, niti Njegovu naredbu opovrgnuti. Njegove riječi niko ne može izmijeniti, k Njemu se penju meleki i Džibril, Njemu se – početkom i krajem dana – predočavaju djela, On određuje sudbinu i određuje rokove, zatim sudbinu sa rokom njenim uskladi pritom držeći kontrolu i bdijući nad svim.[613]

Ibrahim, alejhis-selam, nije prekinuo vezu sa svojim narodom niti se je odrekao svoje pripadnosti njima. On se sa njima nije slagao po pitanju vjere, a njihova božanstva i njihovo vjerovanje je proglasio svojim neprijateljima. U skladu sa time Kur'an podučava vjernike da nema nikakvog povlađivanja po pitanju vjere ni ocu ni narodu, te da je najpreča veza – veza po vjeri, najveća vrijednost – vrijednost imana, a da sve ostalo slijedi poslije toga bilo kako bilo. Ibrahim, alejhis-selam, je *Gospodara svjetova* izuzeo iz svojih neprijatelja među kojima su oni kojima se klanja narod njegov kao i njihovi davni preci: *"... da su oni kojima se klanjate vi i kojima su se klanjali davni preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova."* (Eš-Šua'ra, 75–77) Vjerovatno je među precima njihovim davnim bilo onih koji su se klanjali Allahu prije nego što se vjerovanje naroda njihovog iskrivilo i pokvarilo. Vjerovatno je među njima bilo onih koji su se klanjali Allahu, a pridruživali mu druga božanstva. Ovdje je vidljiva Ibrahimova, alejhis-selam, predostrožnost u govoru, preciznost u iskazu i dostojanstvenost prilikom govora o vjeri i njenoj konkretnoj suštini.

Ibrahim, alejhis-selam, je, zatim, svog Gospodara opisao riječima *Gospodar svjetova*, čime je opisao svoju vezu sa Njim u svakom stanju i svakom momentu, tako da osjećamo tu blizinu, prisan odnos i svjesnost

[613] *Es-salatu ve hukmu tarikiha*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, Tahkik: Adnan ibn Safahani el-Buhari, Medžmeul-fikhil-islamijji, Džedda, Es-Suu'dijjeh, I tom, str. 169–170.

o Allahovoj moći u svakom pokretu ili nepomičnosti, u svakoj naredbi i svrsi.[614]

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"Koji me je stvorio i na Pravi put uputio, i Koji me hrani i poji, i Koji me, kad se razbolim, liječi, i Koji će mi život oduzeti, i Koji će me poslije oživiti, i Koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti!"*

Pošto je istakao vlast Gospodara svjetova, Ibrahim, alejhis-selam, počeo je hvaliti Allaha Uzvišenog svojstvima koja iziskuju da se Njemu, subhanehu ve teala, ibadet čini i koja narodu ukazuju na apsolutnu moć njegovog Gospodara da čini ono što hoće za razliku od njihovih božanstava koja su nemoćna donijeti kakvu korist ili štetu. Spomenuo je neke od velikih blagodati kojima je Allah, azze ve dželle, obasuo njega i sva Svoja stvorenja. Iz Ibrahimovih riječi kojima je govorio o svome Gospodaru i njihove pretočenosti kroz vezu sa Njim, osjećamo da on svim svojim bićem živi sa svojim Gospodarem, da on u Njega ima povjerenja, da Mu se s ljubavlju obraća, da Ga opisuje kao da Ga vidi, da je svim svojim srcem i dušom svjestan Njegovih blagodati i dobrote prema njemu. Umilna, nježna i topla melodija njegovih riječi iskazanih u Kur'anu pomaže u doživljavanju tog ambijenta i uživanju u njemu.[615]

Riječi: *"Koji me je stvorio i na Pravi put uputio, i Koji me hrani i poji, i Koji me, kad se razbolim, liječi, i Koji će mi život oduzeti, i koji će me poslije oživiti, i Koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti!"* sadrže, ukratko, sve faze života, počev od stvaranja, življenja, upute uz Allahovu odredbu, i sve ono što se kroz to prožima: hrana, piće, zdravlje, bolest, završetak smrću, proživljenje i nadu u oprost grijeha.[616]

1. Riječi: "Koji me je stvorio i na Pravi put uputio..."

Allah, subhanehu ve teala, je Jedini Koji stvara, upućuje, opskrbljuje, liječi, oživljava, usmrćuje, oprašta na Sudnjem danu, a ima li važnijih

[614] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2602/5).
[615] Ibid, (2603/5).
[616] *Nezaratun asrijeh fil-Kur'anil-kerim*, Muhammed Lutfi Džemah, Alimul-kutubi lit-tibaah, El-Kahireh, I tom, 1991. god., str. 323.

stvari od ovih u tvom životu? Ima li šta važnije od toga da si stvoren, da si upućen, da si opskrbljen, da si zdrav? Da čovjek živi i umire i da mu se grijesi oproste? Onda kada budeš u potpunosti uvjeren da je Allah Uzvišeni Jedini Koji upravlja ovim najvažnijim stvarima u tvom životu, to će biti pokretač tvoje pokornosti, ibadeta, ljubavi i odanosti jedino Allahu.[617]

Recimo, kada kažemo: "Taj i taj je donio hranu", ovaj način izraza ne isključuje mogućnost da bi mogao biti neko drugi mimo njega ko je donio hranu. Međutim, ako kažemo: "Onaj koji je donio hranu je taj i taj", to je izraz isključivosti. Ibrahim, alejhis-selam, nije rekao: "On je Onaj Koji me je stvorio" jer ne postoji niko ko za sebe tvrdi da stvara čovjeka. Međutim, silnici i tirani na Zemlji sebe smatraju onima koji ljude na Pravi put upućuju, kao što je to bio Faraon koji je kazao: *"Savjetujem vam samo ono što mislim, a na Pravi put ću vas samo ja izvesti."* (Gafir, 29) Stvaranje niko ne pripisuje sebi i iz tog razloga Ibrahim, alejhis-selam, kada je kazao da ga je Gospodar svjetova stvorio, nije upotrijebio izraz *huve / On je*. Ali je kod onih stvari koje bi sebi mogao neko pripisati, istakao pomoću zamjenice *huve / On je*, da je Allah Onaj Kome to pripada, pa je kazao: *"On je Onaj Koji me je na Pravi put uputio"*, odnosno, Onaj Koji me je stvorio, On me je i uputio. U ovakvom načinu izražavanja se apostrofira da uputa dolazi samo od Allaha, Allah Uzvišeni kaže: *"Reci: 'Allahov put je – jedini Pravi put...'"* (El-Ena'm, 71) tj. uputa može doći samo od Allaha.

Svaki čovjek ima svoje aršine, svoje metode, svoja pravila, a Allah je Tvorac Sveznajući, Stvoritelj Uzvišeni. Ovaj univerzum Njegovo je stvorenje, ovaj Kur'an Njegov je govor. Njegov govor se odnosi na Njegovo stvorenje. Ti si poput jedne složene naprave o čijem radu i upotrebi uputstvo može dati samo Onaj Koji te je stvorio. Uputstvo za ovu napravu, da bi ostala ispravna i na najbolji način vršila svoju funkciju, najbolje zna Onaj Koji ju je stvorio. Shodno tome, ili ćeš biti upućen na Pravi put od strane Stvoritelja, ili ćeš, jednostavno rečeno,

[617] *Tefsir En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati*, (366/8).

biti u očitoj zabludi; ili ćeš slijediti uputu koju je Allah Svojim vjerovjesnicima spustio, ili ćeš zalutati.

Ako čitaš o pozitivizmu, ili djelo nekog velikog filozofa, ili teoriju nastanka čovjeka, shvatit ćeš da je sve to zabluda jer Onaj Koji te je stvorio On te Jedini može uputiti. Teorija koja negira postojanje Stvoritelja je zabluda. Oni kažu: "Čovjek je nastao od majmuna" – a to je zabluda. Oni kažu: "Materija je osnova svega u životu čovjeka" – a to je zabluda. Oni kažu: "Nagon je osnovni pokretač ličnosti" – a to je zabluda. Oni kažu: "Užitak predstavlja najveće dobro u životu čovjeka" – a to je zabluda.

Postoje knjige iz oblasti psihologije u kojima se navodi da se muškarcu, ukoliko uspostavi vezu za djevojkom, uređuju i oplemenjuju emocije, a govor postaje ljepši, a naravno, podrazumijevajući time zabranjenu vezu koja nije zasnovana brakom ili ispravnim vjenčanjem – takva veza je bespravno, nelegalno i nedozvoljeno upražnjavanje prohtjeva. Sve ovo je zabluda jer se kosi sa kur'anskim učenjima. Bilo koja knjiga koja se poziva na dokaze iz Kur'ana je validna. Međutim, knjiga koja se bavi naučnim istraživanjima a koja tvrdi da manja količina alkohola osvježava srce je ništa drugo do prazna priča, jer se kosi sa Kur'ani-kerimom. Oni kažu: "Vino povećava temperaturu tijela, pa ga je neophodno konzumirati zimi" – a to je prazan govor koji se kosi sa Kur'anom jer ono što opija u velikim, zabranjeno je konzumirati i u malim količinama.[618]

Stvoritelj je Onaj Koji upućuje, subhanehu ve teala. Uputa, njene vrste i putevi su u Njegovoj veličanstvenoj Knjizi kojoj je laž u potpunosti strana. Riječi: *"Koji me je stvorio"* predstavljaju adekvatan i ispravan odgovor na uobičajeno pitanje koje ljudi ponavljaju: "Ko me je stvorio?" Uzvišeni kaže: *"To vam je Allah, Gospodar vaš, nema drugog boga osim Njega, Stvoritelja svega; zato Njemu robujte; On nad svim bdi!"* (El-Ena'm, 102) Zatim je Ibrahim, alejhis-selam, nastavio riječima *"i na Pravi put uputio."* Ibrahim je uputu spomenuo odmah nakon stvaranja, nije počeo hranjenjem i napajanjem iz razloga što je čovjekova potreba

[618] *Tefsir En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati*, (368/8).

za uputom veća od njegove potrebe za hranom i pićem. Čovjek bez vjerske upute koja bi mu vezu sa Gospodarem popravila je poput opsjene ili varke. Zato čovjek, po svojoj prirodi, ima potrebu za uputom koja će mu urediti život. Ovdje se, prvenstveno, misli na općenitu vjersku uputu, a to je uputa unutar fitre koja nam ukazuje na postojanje Boga Koji je dostojan obožavanja.[619]

Božija uputa u vjeru Ibrahima El-Halila, alejhis-selam, je Božiji dar kojim Gospodar daruje od robova Svojih one koje On hoće i u taj izbor se stvorenja ne mogu miješati. To je izbor Stvoritelja. Uzvišeni kaže: *"Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti, – Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće, i On dobro zna one koji će Pravim putem poći."* (El-Kasas, 56) Jasno je na što ukazuje ovaj kur'anski ajet. Allah se obraća Svom najdražem i najboljem stvorenju Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći mu: *"Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti – Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće, i On dobro zna one koji će Pravim putem poći."* Uputa ljudi ne zavisi od naše ljubavi ili srodnosti sa njima, to je Allahova volja i ono u što mora vjerovati svaki sljedbenik Ibrahimove, alejhis-selam, vjere.[620]

Jedna od vrsta upute je uputstvo za život. Naime, Allah upućuje stvorenja na različite načine života kako bi opstali. Allah ih upućuje na načine na koje će jesti, piti, loviti, razmnožavati se, sačuvati svoju vrstu, braniti se i slično. Uzvišeni kaže: *"Gospodar naš je Onaj Koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga, kako da se time koristi nadahnuo."* (Ta-ha, 50) Glagol *uputiti* došao je u prezentu *jehdini / upućuje me*, iz razloga što se uputa obnavlja i opetuje s vremena na vrijeme. Jedna od vrsta upute jeste i Allahova uputa u vjeru i dunjalučka dobrobit kojom nadahnjuje roba pružajući mu uputstva u svakom trenutku i svakom pogledu, oslobodivši uputu od ograničenosti. U prilog cjelovitosti i sveobuhvatnosti svih vrsta upute je to što On, subhanehu

[619] *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 41.
[620] *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 42.

ve teala, permanentno i postepeno upućuje Svoja stvorenja od njihovog postanka do nestanka na ono radi čega su stvoreni.[621]

Riječi: *"Koji me je stvorio i na Pravi put uputio"* objedinjuju to da je Allah Jedini Koji stvara i Jedini Koji upućuje. One su odraz inteligencije i mudrosti. Naime, Stvoritelj Koji vlada tajnom stvaranja, Onaj Koji zna sve o Svojim stvorenjima – On je najpreči da Svom stvorenju odredi put i da ga uputi. Uzvišeni kaže: *"Koji sve stvara i čini skladnim, i koji sve s mjerom određuje i nadahnjuje."* (El-E'ala, 2–3)

Allah Uzvišeni je obznanio izvor upute kazavši: *"Mi rekosmo: 'Silazite iz njega svi! Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo moje budu slijedili – ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A onima koji ne budu vjerovali i knjige Naše budu poricali – bit će stanovnici džehennema; u njemu će vječno ostati.'"* (El-Bekare, 38–39) Allah Uzvišeni je naznačio da je On apsolutni izvor upute, baš kao što je On i izvor stvaranja. On je, također, istakao da se onaj koji bude slijedio Njegovu uputu ničega neće bojati i ni za čim neće tugovati, a onome koji je ne bude slijedio vatra će prebivalište biti, a grozno li je ona boravište.[622]

Zakon stvaranja i upute je postavio Allah, Onaj Koji stvara, Onaj Koji upućuje, slavljen neka je. Da nije Allahove upute zastupljene u tajni stvaranja, u korijenu instinkta života, ništa ne bi bilo savršeno kao što vidimo, ne bi stablo davalo ploda. Cijeli univerzum pruža jasne dokaze moći Stvoritelja, Onoga Koji upućuje na Pravi put, subhanehu ve teala, Onoga Koji je Svoja stvorenja usmjerava samo na ono što On voli, na ono čime će dostići savršenstvo i što će od njih načiniti korisna i djelotvorna bića, čiji će život biti ispunjen srećom i blagostanjem. Ovako On, subhanehu ve teala, postupa prema pticama, ovako postupa prema Zemlji koja u svemiru plovi, prema ribama koje u dubinama okeana plivaju zahvaljujući Njegovoj dozvoli i Njegovoj uputi. Slijedeći uputu od Njega Njegova stvorenja dostižu savršenstvo.

---

621 *El-Hivar fi kissatil-Halil, alejhis-selam, fil-Kur'ani durusun ve i'berun*, Mahmud Sad Abdulhamid Šems, str. 364.

622 *Derbu Ibrahime, alejhis-selam*, Seid eš-Šebli, str. 133.

Ako čovjek razmisli o svemiru i skladu njegovom, o Allahovim, azze ve dželle, stvorenjima različitih vrsta i oblika, jedino do čega će doći je transparentna Allahova uputa i Njegovi rasprostranjeni putokazi koji svako stvorenje vode onome što je za njega korisno. Ovaj veliki dokaz univerzuma nosi svjedočanstvo da je stvorenje koje vidimo neminovno upućeno, te da je Onaj Koji ga upućuje, subhanehu ve teala, Najbolji Rukovodilac. Uprkos tome i svemu što vidimo od božanske upute prisutne u vidljivim i skrivenim sferama univerzuma, ima ljudi danas koji govore o slučajnosti u postanku svijeta, slučajnosti u nastanku života, slučajnosti u razvoju, slučajnosti u razvitku života razumnog i svjesnog bića. Na taj način se ovakva zaslijepljenost razvija u laži i krivotvorenja čijeg bi se izgovaranja postidjela životinja, a da govorimo o razumnom čovjeku koji se smatra učenjakom.

Rastavljanje stvorenja od upute postoji samo kod čovjeka i šejtana. Što se tiče šejtana, on je iskazao neposlušnost, krenuo putem zla i postao njegov predvodnik, pa mu je Allah Uzvišeni, iz Svoga znanja i mudrosti, dao roka do Sudnjeg dana. Što se tiče čovjeka, on također biva dovođen u zabludu osim onoga ko slijedi uputu Allaha Uzvišenog i urazumi se prije nego bude prekasno.[623]

Ibrahim, alejhis-selam, je bio svjestan da je čovjek bez upute kao neoplođeno jaje koje će nedugo zatim umrijeti i nestati, te da razvitak stvorenja ne može dostići savršenstvo osim sa uputom koja ih vodi njihovim ciljevima i svrsi.

On je znao da uputiti ne može niko sem Stvoritelja, subhanehu ve teala. Onaj Koji je postavio zakone stvaranja Najpreči je da postavi zakone upute. Sve to je sažeo u riječi: *"Koji me je stvorio i na Pravi put uputio."* Time je istakao dvije najvažnije blagodati kojima je Allah Uzvišeni obdario čovjeka: blagodat postanka i blagodat upute. Ove dvije blagodati se međusobno podupiru: nema smisla jedna bez druge. Štaviše, jedna od njih, odnosno blagodat postanka, postaje prokletstvo i kazna ako nije u sprezi sa blagodati upute. To je stanje u kojem žive nevjernici, mnogobošci i licemjeri. To su oni koji su zanijekali Allahov

[623] Ibid, str. 135.

zakon upute, pa su ih šejtani u zabludu odveli tako da hirovima svojim robuju, a kao krajnji rezultat ih doveli u idolopoklonstvo da upražnjavaju najveći vid nevjerstva koje je čovječanstvo vidjelo.[624]

Allah, Gospodar svjetova, je Tvorac i Onaj Koji upućuje. Ovo je prva definicija kojom je Ibrahim, alejhis-selam, definisao svog Uzvišenog Boga istakavši time da je On Gospodar početaka Koji upravlja tajnom stvaranja, te da je On Gospodar završetaka Koji upravlja putem upute koji vodi najljepšim ishodima, i obznanivši svakom razumnom čovjeku da je Tvorac čovjekovog života Jedan Jedini, a Onaj Koji ga je stvorio On ga i upućuje.[625]

Allah je El-Halik / Tvorac, i to je jedno od Njegovih lijepih imena. Allahovo, subhanehu ve teala, ime El-Halik se u Kur'ani-kerimu, u jednini, spominje osam puta. Allah Uzvišeni kaže: *"On je Allah, Tvorac, Onaj Koji ni iz čega stvara, Onaj Koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena..."* (El-Hašr, 24) *"Postoji li, osim Allaha, ikakav drugi stvoritelj..."* (Fatir, 3) *"Allah je Stvoritelj svega..."* (Ez-Zumer, 62) i tako dalje.

Njegovo, subhanehu ve teala, ime El-Halik se kroz oblik superlativa spominje dva puta i to u ajetima: *"... pa neka je uzvišen Allah, najljepši Stvoritelj!"* (El-Mu'minun, 14) i *"Što se Balu klanjate, a najljepšeg Stvoritelja ostavljate?"* (Es-Saffat, 125) Jedanput se spominje u obliku množine: *"Vi ga stvarate ili ga Mi stvaramo?"* (El-Vakia, 59) Njegovo, subhanehu ve teala, ime El-Hallak / Onaj Koji sve stvara se spominje dva puta: *"Gospodar tvoj sve stvara i On je Sveznajući."* (El-Hidžr, 86) i *"... jeste, On sve stvara i On je Sveznajući."* (Ja-sin, 81) El-Hallak je oblik imena El-Halik koji izražava intenzitet. Ovim dvama časnim imenima, u određenom vidu (sa određenim članom *el*), nije dozvoljeno nazivati nekog drugog mimo Allaha Uzvišenog.[626]

El-Halik je Onaj Koji stvara, Onaj Koji kreira bez prethodnog uzora. Uzvišeni kaže: *"Postoji li, osim Allaha, ikakav drugi stvoritelj?"* (Fatir, 3) El-Hallak je ime intenziteta koje upućuje na mnoštvo i opseg Allahovog,

---

624 *Derbu Ibrahime, alejhis-selam*, Seid eš-Šebli, str. 135.

625 Ibid, 135.

626 *Ve lillahil-esmaul-husna*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, str. 432.

azze ve dželle, stvaranja. Koliko samo jedna riječ obuhvati biliona stvorenja koja su odraz jednog od značenja imena El-Halik: *"Gospodar tvoj sve stvara i On je Sveznajući."* (El-Hidžr, 86) Sa Njegovim, subhanehu ve teala, imenom El-Halik i El-Hallak složili su se svi narodi, vjernici među njima i nevjernici, a o tome Ibnul-Kajjim el-Dževzi kaže: "Ne postoji ništa jasnije od toga da je Allah Stvoritelj. Iz tog razloga su se sa tim složili svi narodi – i vjernici i nevjernici među njima. Svijest o tome je intuitivna i urođena, i iz nje će Allah izvesti dokaz protiv onih koji su se pored Njega nekom drugom klanjali. On je na drugom mjestu u Svojoj Knjizi kazao: *'Ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, sigurno će reći: 'Allah!''* (Ez-Zumer, 38)"[627]

Allahovo ime je El-Hadi / Vodič, Onaj Koji upućuje na Pravi put, i to je jedno od Njegovih lijepih imena. Njegovo, subhanehu ve teala, ime El-Hadi se u Kur'ani-kerimu spominje dva puta i to u sljedećim ajetima: *"... tebi je Gospodar tvoj dovoljan kao vodič i kao pomagač!"* (El-Furkan, 31) i *"... a Allah će vjernike, doista, na Pravi put izvesti."* (El-Hadždž, 54) El-Hadi je Onaj Koji daje Svoju uputu onome kome hoće od robova Svojih, odlikuje ga i daruje svjetlom Svoje jednoće kao što Uzvišeni kaže: *"... i ukazuje na Pravi put onome kome On hoće."* (Junus, 25) On je Onaj Koji upućuje životinje na ono što je dobro za njih, nadahnjuje ih kako da tragaju za opskrbom, kako da se čuvaju od zla i nesreće. Uzvišeni Allah kaže: *"... Onaj Koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga, kako da se time koristi nadahnuo."* (Ta-ha, 50)[628]

Šejh Es-Sa'di kaže: "El-Hadi, odnosno Onaj Koji upućuje i usmjerava Svoje robove na sve ono što je korisno i ono čime će se od zla zaštititi, podučava ih onome što ne znaju i usmjerava na ispravan i put uspjeha, nadahnjuje ih sviješću o Bogu, čini njihova srca okrenutim prema Njemu i pokornim Njegovoj naredbi."[629]

Ibnul-Kajjim el-Dževzi je predstavio vrste upute kazavši da postoji četiri vrste upute. Prva vrsta jeste opća uputa data svim stvorenjima,

627 Ibid, str. 434.

628 *Ve lillahil-esmaul-husna*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, str. 517.

629 Ibid, str. 518.

spomenuta u riječima Uzvišenog: *"Onaj Koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga, kako da se time koristi nadahnuo."* (Ta-ha, 50) Dakle, Allah Uzvišeni kaže da je dao svakoj stvari njen oblik tako da ne sliči drugoj, dao je svakom organu njegov oblik i funkciju, svakom postojećem stvorenju je dao poseban oblik, zatim ga usmjerio na svrhu radi koje ga je stvorio.

Takva je uputa data životinjama koje, po Njegovoj volji, pribavljaju ono što im koristi i klone se onoga što im šteti. Takva je i uputa data neživim bićima potčinjenim onome radi čega su stvorena. To je uputa koja im priliči baš kao što svakoj vrsti životinje pripada uputa dolična njoj. Oblici i vrste upute se razlikuju, pa tako svakom organu pripada uputa koja mu priliči. Uputa za noge je hod, za ruke je borba i rad, za jezik govor, za uho slušanje, za oko posmatranje, i tako svakom organu za ono radi čega je stvoren. Uputa za oba pola svake životinje je parenje, razmnožavanje i briga o mladuncima, uputa za mladunče je sisanje mlijeka kada se rodi i osjeti potrebu za hranom. Vrste Njegove upute dokučiti može samo On, neka je slavljen Allah, Gospodar svjetova.

Uputa za pčelu je da pravi sebi kuće u brdima i u dubovima i u onome što naprave ljudi, a zatim slijedi puteve svoga Gospodara koji su joj predodređeni, ne izražavajući Mu neposlušnost, zatim se skloni u svoju kuću. Ona je nadahnuta, također, da se pokorava svome mužjaku, slijedi ga i prati u svakom pravcu. Potom, ona je nadahnuta da pravi zadivljujuće kuće, precizno izgrađene. Ko duboko razmisli o nekim njenim nadahnućima rasutim po svijetu bit će mu jasno da je Allah, osim Koga drugog boga nema, Poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, Snažni i Mudri.[630]

Putem spoznaje ove upute dolazimo, na najlakši, najjednostavniji i najbolji način do onoga što je daleko od svake sumnje, do dokaza za vjerovjesništvo. Naime, kako bi Onome Koji životinje nije lišio upute i nije ih samima sebi prepustio već ih je nadahnuo uputom koja je najpametnijima nedokučiva – dolikovalo da ljudsku vrstu koju je izdvojio i odlikovao nad mnogim svojim stvorenjima zanemari i prepusti samima

[630] *Bedaiul-fevaid*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, Darul-kitabil-a'rebijji, Bejrut, Liban, (36/2).

sebi, ne usmjerivši ih prema njihovom savršenstvu i najboljem ishodu i zanemarivši ih, ne dajući im naredbe ni zabrane, ni nagrade ni kazne? Da li je ovo išta drugo sem suprotnost Njegove mudrosti i onoga što priliči Njegovoj Uzvišenosti? Uzvišeni kaže: *"Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da Nam se nećete povratiti? I neka je uzvišen Allah, Vladar istiniti..."* (El-Mu'minun, 115–116) On je ukazao na to da nepatvorena priroda i zdrav razum ne mogu misliti ovako i ovo je jedan od pokazatelja da se povratak Allahu može razumom zaključiti, te da je to ono na što ukazuje razum i zakon, kao dva najzdravija načina za to.[631]

Druga vrsta upute jeste uputa obznane, usmjerenja i definicije puteva dobra i zla, spasa i propasti. Ova vrsta upute ne podrazumijeva suštinsku uputu, već je ona neobavezujući uslov i poticaj, te je zato uz nju potrebna suštinska uputa, kao što Allah Uzvišeni kaže: *"I Semudu smo na Pravi put ukazivali, ali, njima je bila milija sljepoća od Pravog puta..."* (Fussilet, 17) Dakle, Allah im je ukazivao, usmjeravao ih i upućivao, ali nisu uputu prihvatili. A Allah je Taj Koji upućuje na pravi put kao što se navodi u ajetu: *"A Ti, zaista, upućuješ na Pravi put."* (Eš-Šura, 52)[632]

Treća vrsta upute jeste uputstvo ka uspjehu i nadahnuću. Ova vrsta upute zahtijeva suštinsku uputu (uputu od Allaha) i ne isključuje je. Ona se spominje u riječima Uzvišenog: *"A na Pravi put ukazuje onome kome hoće..."* (Fatir, 8) Također i u riječima: *"Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti..."* (El-Kasas, 56) On je lišio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mogućnosti da nekog uputi, a Sebi potvrdio da je samo On Onaj Koji upućuje: *"A Ti, zaista, upućuješ na Pravi put."* (Eš-Šura, 52)

Četvrta vrsta upute jeste ona uputa čiji je cilj upućivanje stanovnika dženneta ka dženetu i stanovnika džehennema ka džehennemu. Uzvišeni kaže: *"One koji vjeruju i čine dobra djela Gospodar njihov će na Pravome putu podržati, zato što vjeruju; rijeke će teći ispred njih u džennetima zadovoljstva."* (Junus, 9) U njemu će stanovnici dženneta govoriti: *"Hvaljen neka je Allah, koji nas je na Pravi put uputio..."* (El-Ea'raf, 43)

631 *Bedaiul-fevaid*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, (36/2).

632 Ibid, (37/2).

O stanovnicima džehennema Allah Uzvišeni kaže: *"Sakupite nevjernike i one koji su se s njima družili i one kojima su se klanjali mimo Allaha, i pokažite im put koji u džehennem vodi."* (Es-Saffat, 22–23)[633]

Uputa je najveća blagodat kojom El-Hadi daruje Svoga roba budući da je svaka druga blagodat bez nje ništavna i bezvrijedna. Onoliko koliko je upućen čovjek će na dunjaluku uživati u sreći, blagostanju i rahatluku, a u skladu sa time će mu i na ahiretu biti nagrada i stepen.

Vjerovjesnici, neka je na sve njih salavat i selam, najpotpuniji ljudi po pitanju vjere i upute, tražili su od Allaha Uzvišenog da ih uputi. Tako je Jusuf, alejhis-selam, govorio: *"Daj da umrem kao musliman i pridruži me onima koji su dobri!"* (Jusuf, 101) Sulejman, alejhis-selam, je govorio: *"Gospodaru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati tvojoj, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!"* (En-Neml, 19)

Pečat vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, je tražio uputu od svoga Gospodara Uzvišenog u svojim dovama i namazima. Naime, od Aiše, radijallahu anha, se prenosi da je kazala: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svoj noćni namaz otpočinjao je dovom: 'O, Allahu, Gospodaru Džibrila, Mikaila i Israfila, Stvoritelju Nebesa i Zemlje, Ti Koji znaš vidljivi i nevidljivi svijet, Ti Koji ćeš robovima Svojim presuditi u onome oko čega su se razilazili, uputi me na istinu u čemu su se oni razišli Tvojim dopuštenjem; Ti upućuješ na Pravi put onoga koga Ti hoćeš.'"[634]

Ovom ummetu je naređeno da traži od Allaha uputu na svakom rekatu u namazu. Naime, Allah Uzvišeni kaže: *"Uputi nas na Pravi put, na Put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!"* (El-Fatiha, 5–7) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je podučio Hasana, sina Alijinog, radijallahu anhu, da govori: "Allahu moj, uputi me sa onima koje si uputio, ojačaj me sa onima kojima si zdravlja podario."[635]

---

633 *Bedaiul-fevaid*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, (37/2).

634 *Sahihu Muslim*, br. (770).

635 *Sunen Ebi Davud*, br. (2721).

Jedna od njegovih, sallallahu alejhi ve sellem, dova je i: "Allahu moj, Tebi se predajem, u Tebe vjerujem, na Tebe se oslanjam, Tebi se obraćam, u Tvoje ime se suprotstavljam, utječem se Tvojoj moći, nema drugog boga osim Tebe, da me od zablude sačuvaš, Ti si Živi, Onaj Koji ne umire, a džini i ljudi umiru."[636]

Ovako se molio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je upućen i sačuvan od zablude, a šta sa nama koji smo slabi i izloženi smutnjama sumnji i prohtjevima? Naša potreba za traženjem upute od Njenog Vlasnika, subhanehu ve teala, zaista je jača od naše potrebe za hranom i pićem.[637]

Ibrahim, alejhis-selam, je kazao: *"Koji me je stvorio i na Pravi put uputio"*, tj. Koji me je stvorio na Njemu znan a meni neznan način, *"i na Pravi put uputio"*, tj. ka Njemu i putu koji slijedim, ka metodi koju primjenjujem. Ibrahim, alejhis-selam, sebe kao da je doživljavao kao mehku smjesu u ruci Tvorca Kreatora, koju On oblikuje onako kako On hoće i daje joj oblik kakav On želi. To je apsolutna predanost uz osjećaj smiraja i spokojstva, povjerenje i ubjeđenje.[638]

2. Riječi: "I Koji me hrani i poji..."

Druga blagodat koja spada u vidove uzvišenog gospodarenja jeste to da je On Onaj Koji hrani Svoje robove, tj. da je On, subhanehu ve teala, obezbijedio puteve opskrbe hranom i pićem. Čovjekovu hranu čini ukusno crveno meso, prijatna riba, hljeb, svježi plodovi, a sve to je od Allaha. On je Onaj Koji čini da biljke cvjetaju, da drveće daje plodove, da se životinje hrane biljkama. On, subhanehu ve teala, je Onaj Koji je stvorio rijeke i mora u kojima žive ribe, On je Onaj Koji spušta kišu, pa iz nje piju ljudi i životinje. Na taj način je On Onaj Koji hrani i poji nižući uzrok za uzrokom.[639]

Ibrahim, alejhis-selam, je riječima *"I Koji me hrani i poji"* pojasnio da je Allah, azze ve dželle, izvor hrane i pića, i njima On Svoje robove

[636] *Sahihu Muslim*, br. (2717).
[637] *Ve lillahil-esmaul-husna*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, str. 524.
[638] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (5603/5).
[639] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (5367/10).

daruje. Uprkos tome što je ovo apsolutna istina o kojoj nema rasprave, mnogi ljudi ne shvataju da je Allah Taj Koji blagodati daje, pa tako svojstvo darivanja pripisuju stvorenjima i drugim bićima koja nikakve veze sa blagodatima nemaju. Tako idolopoklonici smatraju svoje idole izvorom dobra. Ibrahim, alejhis-selam, je bio jedinstven primjer u svom narodu po svojoj zahvalnosti Allahu Jedinom, i priznanju darivanja blagodati isključivo svome Stvoritelju.[640]

Doista nas kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, uči da među najvažnije plodove istinskog vjerovanja spada priznavanje isključivo Allaha Uzvišenog za Darovatelja i posmatranje stvorenja samo uzročnicima koji razmjenjuju blagodati i dobra kojima ih je Allah opskrbio. Vjernik svoju opskrbu vezuje samo za Allaha, bilo da se radi o duševnoj opskrbi za koju smo rekli da je isključivo Allahova uputa, ili tjelesnoj opskrbi u koju spadaju prijatna jela i blagodati koje je Allah Uzvišeni stvorio.[641]

U Ibrahimovim, alejhis-selam, riječima *"I Koji me hrani i poji"* se nalazi pokazatelj da skrbništvo hranom i pićem spada u božanska djela. Stoga ako oni koje je narod njegov za bogove prihvatio ne hrane i ne poje, pa oni nisu dostojni obožavanja. Ove riječi su također dokaz stvorenjima da se, iz straha zbog opskrbe, ne klanjaju ljudima. Ovo se, umnogome, odnosi na odnos ljudi prema vladarima, zapovjednicima, šefovima, pun laskanja, poniznosti, pretjeranog hvaljenja pod izgovorom da preživi ili ostvari kakvu materijalnu dobit manje-više.[642]

Ibrahim, alejhis-selam, nam jasno kazuje da nema brige niti bojazni jer je Allah Onaj Koji hrani, poji, opskrbljuje. Opsrkba je određena, a Allah Stvoritelj, subhanehu ve teala, je Opskrbitelj i Onaj Koji Svoja stvorenja – a nadasve čovjeka – upućuje na puteve opskrbe. Allah je Taj Koji hrani, poji i odijeva, On je Taj Koji sve određuje, te zato nema potrebe za brigom i pribjegavanjem haramu u tom smislu.

Međutim, uprkos ovoj istini, Stvoritelj nam naređuje da ostvarimo uzroke u svrhu opskrbe. Allahovi vjerovjesnici, neka je na sve njih

---

640 *Derbu Ibrahime, alejhis-selam*, Seid eš-Šebli, str. 141.

641 Ibid, str. 141.

642 *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 45.

salavat i selam, su radili kako bi zaradili. Svaki vjerovjesnik je obavljao posao pastira.[643] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je pohvalio vjerovjesnika Davuda, alejhis-selam, zato što je zarađivao svojim radom. On je, sallallahu alejhi ve sellem, ohrabrivao sljedbenike Ibrahimove vjere da rade svojim rukama kako bi zaradili. Upitan je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Koja zarada je najbolja?" Pa je odgovorio: "Posao koji čovjek radi svojim rukama i svaka poštena trgovina."[644]

Nuh, alejhis-selam, je bio stolar; Davud je bio kovač; Idris, alejhis-selam, se, kako se navodi u predanjima, bavio šivenjem i pletenjem, a vjerovjesnik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, se bavio trgovinom, kao što je poznato.[645]

3. Riječi: "I Koji me, kada se razbolim, liječi..."

Allah Uzvišeni je spomenuo bolest i izlječenje nakon hrane i pojenja, aludirajući na neke bolesti uzrokovane prejedanjem. Kao što se navodi u nekim predajama: "Stomak je kuća svake bolesti, a uzdržavanje od hrane je glava svakog lijeka." Iako biva pomoću medicine i lijekova, izlječenje uvijek dolazi od Allaha, Darovatelja snage, Svemogućeg. Vrlo često se može čuti od doktora da kaže: "Izlječenje može doći čudom", pa prepusti stvar Allahu Uzvišenom Koji je kadar učiniti sve.[646]

U ajetu vidimo da je Ibrahim, alejhis-selam, bolest pripisao sebi iz učtivosti prema Allahu, subhanehu ve teala, svjestan da je Allah Uzvišeni Onaj Koji bolest i lijek daje. Budući da je bolest nesreća, on je iz učtivosti nije pripisao Allahu, iako je jasno da sve pripada Njemu, slavljen neka je.[647]

Allah je Ibrahima, alejhis-selam, obdario zdravim razumom koji blagodat pripisuje njenom Vlasniku i razmišlja o vidljivim i skrivenim

643 Ibid, str. 44

644 *El-Mu'džemul-evsatu*, Et-Taberani, Tahkik: Tarik ibn Avdillah ibn Muhammed, Abdulmuhsin ibn Ibrahim el-Husajni, Darul-haremejni lit-tibaah, El-Kahireh, 1415. god. po H., br. (7918).

645 *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 44.

646 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (5368/10).

647 *Nezamud-dureri fi tenasubil-ajati ves-suveri*, El-Bekai', (369/5).

blagodatima. Pogledajmo ajet: *"I Koji me, kada se razbolim, liječi"* – kako je sa dvije riječi obuhvatio položaj čovjeka spram Allaha Uzvišenog. Čovjekov položaj je neimaština i potreba, a Allah je Taj Koji pruža, daje i pomaže i to predstavlja zdravo rezonovanje suštine stvari u skladu sa realnošću opsjenama i iluzijama bolesnih umova koji sebi pripisuju moć i volju i govore o čovjeku koji je svemoćan i koji stvara čuda. A kada ih zadesi i najmanja bol, vidiš im pocrnjela lica i srca skamenjena i prazna nakon što su ih ohološću i uobraženošću uništili, okrenuli se od Allahovog poziva i traženja Njegove milosti. Takvi su razlog zbog kojeg se na ljude spušta kazna, a Allah Uzvišeni prema ovakvima postupa samo tako što im nesreću za nesrećom šalje, nezgodu za nezgodom kao dokaz Svoj protiv njih, ne bi li se opametili prije nego ih obuzme najveći strah.[648]

Uzrok većine bolesti od kojih danas ljudi pate se vraća na nedostatak u slijeđenju Allahovog, azze ve dželle, pravca. Tako, čovjek ode doktoru koji mu prepiše lijek, a zatim ozdravi, pa nakon toga misli da je doktor taj koji ga je izliječio jer je tretirao njegovu bolest, zaboravljajući da je Allah Uzvišeni Onaj Koji ga je izliječio, te tako svom svojom moći zahvaljuje doktoru iako bi i mala greška od strane doktora uništila život bolesnika. Naravno, zahvali doktoru kada ti ukaže pomoć, ali ne zaboravi milost Allaha Uzvišenog.[649]

Riječi Uzvišenog Allaha: *"I Koji me, kada se razbolim, liječi"* spadaju u najveće pouke. Da se neki doktori, i pored svoje specijalnosti, ne razbole umislili bi da su nenadmašni u svojoj specijalnosti budući da se strogo čuvaju od uzroka bolesti i da su disciplinovani, te da ih ne mogu zadesiti bolesti koje se tiču njihove specijalnosti. Sljedeći se stihovi pripisuju halifi Er-Rešidu:

Ljekar, zbilja, znanjem koje ima usmjerava
Dok čovjek za život ima još dana;
A kada presahnu dani njegova puta
Zbunjenost i lijekova izdaja ljekara sputa.

[648] *Derbu Ibrahime, alejhis-selam*, Seid eš-Šebli, str. 145.
[649] *Tefsiru En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati*, (369/8).

Postoji nešto što ljekari nazivaju samoizlječenje u slučaju da doktor procijeni da je bolest neizlječiva, da joj lijeka nema, te da bolesnik neće živjeti duže od dvije nedjelje, pa ako on nastavi, nakon takvih riječi, živjeti još dvadeset godina. Pitaj ljekare i naučnike medicine: Koliko je slučajeva samoizlječenja koje ni nauka ni medicina ne mogu objasniti? Trebamo u potpunosti biti svjesni da, ako Allah Uzvišeni želi da nas izliječi od onoga od čega bolujemo, niko tu odluku ne može promijeniti, kako kaže Uzvišeni: *"Milost koju Allah podari ljudima niko ne može uskratiti, a ono što On uskrati niko ne može, poslije Njega, dati; On je silan i mudar."* (Fatir, 2) Stoga, koliko god bolest bila neizlječiva, koliko god nesreća bila teška, pa Allah, subhanehu ve teala, je Svemoguć, kada daje, zadivljujuće daje.

U svrhu dobrog psihičkog stanja bolesnika čija je bolest neizlječiva, doktor mu treba reći da lijeka nema, ali da ne smije očajavati, da se treba obratiti Allahu tražeći od Njega izlječenje, pa će vidjeti ono što će ga zapanjiti. Ovaj ajet budi nadu u čovjeku, iman širi optimizam i zadovoljstvo u čovjeku, jača entuzijazam, dok udaljenost od vjere u Allaha čini čovjeka pesimističnim kako to Uzvišeni kaže: *"... samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost."* (Jusuf, 87)

Nekada ljekari za bolesti govore da su hronične i da za njih nema lijeka, a to je, ustvari, nivo znanja do kojeg su oni došli. Međutim, da imaju šireg znanja, rekli bi: "Ovako govore podaci koje ja imam, a Allah zna ono što ja ne znam." Ljekar vjernik, uz čvrsto ubjeđenje, zna da je Allah Onaj Koji liječi i usljed toga, u slučajevima nerješivim u medicini, kaže: "U skladu sa onim što ja znam ova bolest je neizlječiva, ali Allah, azze ve dželle, je kadar da te izliječi od nje, pa zato Allahu dovu uputi." U suprotnom, ako ovoga izostane, dotični ljekar nije svjestan onoga što Allah može.[650]

Obratit ćemo ovdje pažnju na zamjenicu *huve / Koji, On, On je Onaj Koji* koja je došla u svrhu naglaska. Naglasak nije došao početkom ajeta i biva na stepenu negiranja. Naime, Allah, tebareke ve teala, je istakao da uputa, hranjenje, pojenje i liječenje pripadaju Njemu Uzvišenom,

[650] *Tefsiru En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati*, (370/8)

budući da ove četiri stvari sebi pripisuju drugi. Možda neki misle da je ljekar onaj koji liječi, ili da je otac opskrbitelj jer stiče opskrbu. Upućivanje na Pravi put sebi pripisuju zakonodavci među ljudima, pa smo tako vidjeli da i komunizam, i kapitalizam, i egzistencijalizam, i drugi – svi oni sebi pripisuju ostvarenje ljudskih interesa, te da to predstavlja pravac njihove upute.[651] Iz tog razloga je Allah Uzvišeni sve ovo istakao rastavljenom ličnom zamjenicom *huve / On, On je Onaj Koji*, kako bi potvrdio da je Onaj Koji upućuje Allah: *"Koji me je stvorio i na Pravi put uputio"*, da je Onaj Koji opskrbljuje Allah: *"I Koji me hrani i poji"*, da je Onaj Koji liječi jedino Allah: *"I Koji me, kada se razbolim, liječi."*[652]

Ibn Kesir, tumačeći Riječi: *"I Koji me, kada se razbolim, liječi"*, kaže: "Ibrahim je, iz učtivosti, bolest pripisao sebi, iako ona spada u Allahovu odredbu i određenje. Isto tako, Allah Uzvišeni naredio onome ko namaz obavlja da kaže: *'Uputi nas na Pravi put. Na put onih kojima si blagodati podario. A ne onih na koje se srdžba izlila i koji su zalutali...'* (El-Fatiha, 6–7) pri čemu darivanje blagodatima pripisuje Allahu, subhanehu ve teala, dok kod srdžbe izostavlja subjekat, iz učtivosti, a zabludu pripisuje robovima. Stoga je Ibrahim, alejhis-selam, kazao: *'I Koji me, kada se razbolim, liječi'*, tj. kada mi Allah Uzvišeni odredi bolest, i budem bolestan, On je Onaj Koji određuje lijek pa se izliječim, a ako mi ne odredi lijeka, niko osim Njega ne može odrediti uzroke i način izlječenja."[653]

U vjerodostojnim hadisima se navode tekstovi koji govore o tome da je izlječenje u Allahovim, azze ve dželle, rukama. Naime, u hadisu koji se prenosi od Ibn Abbasa stoji: "Ko obiđe bolesnika, pa sedam puta kaže: 'Molim Allaha Uzvišenog, Gospodara Arša, da te izliječi', Allah će ga izliječiti pa makar na samrti bio."[654]

Ibnul-Kajjim kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je obilazio svoje ashabe kada bi se razboljeli. Obišao je jednog dječaka – židova koji mu je služio, i obišao je njegovog amidžu koji je bio mušrik. Ponudio

[651] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (10593/17).
[652] *Tefsiru En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati*, (371/81).
[653] *Tefsirul-Kur'anil-Azim, Tefsir Ibn Kesir*, (188–189/5).
[654] *El-edebul-mufred*, Buhari, br. (536).

im je da prime islam, pa je židov primio islam, a njegov amidža nije. Približio bi se bolesniku, sjeo pored njegove glave i upitao ga o stanju rekavši: 'Kakvim smatraš svoje stanje?'"[655]

Navodi se da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao bolesnika o onome što želi, pa ukoliko bi nešto poželio, a to ne bi bilo štetno po njega – naredio bi da mu se donese. Desnom rukom bi pomilovao bolesnika govoreći: "Allahu moj, Gospodaru ljudi, otkloni nedaću, izliječi ovog bolesnika jer Ti si Onaj Koji liječi, nema lijeka osim Tvog lijeka, izliječi ga lijekom koji će trajno otkloniti bolest." Govorio bi i: "Otkloni nevolju, Gospodaru ljudi, Ti si Onaj u Čijoj je ruci ozdravljenje, osim Tebe niko drugi bolest otkloniti ne može."[656] Po tri puta bi zamolio za bolesnika kako je to učinio za Sa'da: "Allahu moj, izliječi Sa'da, Allahu moj, izliječi Sa'da, Allahu moj, izliječi Sa'da."[657]

Jedno od Allahovih lijepih imena jeste ime Eš-Šafi / Onaj Koji liječi. Allahovo ime Eš-Šafi je u Kur'ani-kerimu spomenuto kroz oblik glagola kako stoji u riječima: *"I Koji me, kada se razbolim, liječi."* (Eš-Šua'ra, 80)

Allahovo ime Eš-Šafi se spominje u hadisima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i to u hadisu koji prenosi Aiša, radijallahu anha, u kojem stoji da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi otišao bolesniku ili bolesnik bio njemu doveden, kazao: "Otkloni nevolju, Gospodaru ljudi, izliječi ga jer Ti si Onaj Koji liječi, jedini lijek je lijek kod Tebe koji će trajno odagnati bolest."[658]

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, nam obznanjuje da je Allah, azze ve dželle, Onaj Koji istinski liječi bolesti tijela i srca. Nema lijeka osim Njegovog, nevolju otkloniti može samo On, subhanehu ve teala, dobro donijeti može samo On, kako stoji u riječima Uzvišenog: *"Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti zaželi dobro – pa, niko ne može blagodat Njegovu spriječiti; On njome nagrađuje onoga koga hoće od robova svojih; On prašta i milostiv je."*

[655] *Sahihul-Buhari*, br. (5675).
[656] *Zadul-mea'd fi hedji hajril-i'bad*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, (394–395/1).
[657] *Sahihul-Buhari*, br. (5675).
[658] *Sahihul-Buhari*, br. (5675).

(Junus, 107) Postoje i uzroci koje Allah, azze ve dželle, ako hoće učini svrsishodnim, a ako hoće, poništi ih. El-Halimi kaže: "Dozvoljeno je u dovi reći: 'Ja Šafi / O Ti Koji liječiš, ja Kafi / O Ti Koji si dostatan', jer Allah Uzvišeni liječi prsa od sumnji i sumnjičenja, od zavisti i ljubomore, a tijela od bolesti i nesreća, niko sem Njega to odrediti ne može, i ovim imenima se dozivati može samo On."[659]

Allah Uzvišeni, govoreći o tome kako Kur'an liječi srca i upućuje ih, kaže: *"Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima, a nevjernicima on samo povećava propast."* (El-Isra', 82) *"O ljudi, već vam je stigla pouka od Gospodara vašeg i lijek za vaša srca i uputstvo i milost vjernicima."* (Junus, 57)[660]

4. Riječi: "I Koji će mi život oduzeti, i Koji će me poslije oživiti..."

Ibrahim, alejhis-selam, je u svom govoru spomenuo smrt nakon života i proživljenje nakon smrti, a to su pitanja koja čine srž vjerovanja, njegov osnov i suštinu. Rekao im je s potpunim uvjerenjem: *"I Koji će mi život oduzeti, i Koji će me poslije oživiti."*

U smrt vjeruju svi, oko nje se slažu i dobri i loši jer je ona vidljiva realnost. I njihovi djedovi, i njihovi očevi, i oni koji su ih okruživali shvatili su da će umrijeti, ljudi vjeruju u ono što očima svojim vide. Divno li je o tome kazao Ebu El-Atahije:

"Smrt su vrata na koja će svako ući

Da mi je znati o toj, poslije vrata, kući."

Međutim, ljudi su različitih ubjeđenja po pitanju proživljenja nakon smrti, jer to spada u sferu nevidljivog, a vjerovanje u nevidljivi svijet je božansko nadahnuće. Ibrahim, alejhis-selam, je namjeravao spomenuti ovo pred njima, ne samo radi dijaloga koji se među njima odvijao, već i iz razloga što to za njega predstavlja obavezujući dio u dostavljaju poslanice koju želi prenijeti drugima. To je poslanica koju svaki vjernik musliman slobodno može početi prenositi ljudima slijedeći vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i uzimajući za lijepog

[659] *Ve lillahil-esmaul-husna*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, str. 746.

[660] Ibid, str. 746.

uzora Ibrahima, alejhis-selam. Ibrahim, alejhis-selam, im govori: "Doista me je Gospodar moj, Allah, subhanehu ve teala, obavijestio da je On Onaj Koji će me usmrtiti i Koji će usmrtiti vas, zatim će nas oživiti iz naših grobova i pred Njim ćemo račun polagati, zato me slušajte! Šta vama bogovi vaši kažu, stvaraju li vaši bogovi, oživljavaju li i usmrćuju li?" Ovime ih je on, alejhis-selam, pobijedio dok su ga oni, razočarani, slušali.[661]

Zapažamo snažnu svijest Ibrahima, alejhis-selam, o savršenstvu Allahovog gospodarenja. Allah je Jedini Koji usmrtiti može, pa makar se ljudi bježeći od smrti popeli na najviše kule. Ljudi imaju svoj rok, a kada im rok nastupi, niti ga mogu, ni koliko za jedan čas, odgoditi niti unazad vratiti. Nakon smrti slijedi proživljenje, to je drugi život dostojan da bude pravi i istinski život.[662]

Obratimo pažnju na veznik (u arapskom jeziku) *summe / zatim, poslije* u Ibrahimovim, alejhis-selam, riječima: *"I Koji će mi život oduzeti, i Koji će me poslije oživiti."* Ovim veznikom se ukazuje na vremensku udaljenost jer između smrti i ponovnog proživljenja predstoji dug vremenski period. Naime, Allah Uzvišeni kaže: *"... zatim mu život oduzme i učini da bude sahranjen, i poslije će ga, kada On bude htio, oživiti."* (Abese, 21–22)[663]

Proživljenje ne biva neposredno nakon smrti, već među njima slijedi dug vremenski period i u bukvalnom i u metaforičkom smislu. Bukvalni smisao je jasan, a što se tiče metaforičkog – on predstavlja razliku između ništavnog, izmučenog života i mirnog života u kojem nikakve muke nema, odnosno života u blagodatima dženneta.[664]

Ibrahim, alejhis-selam, je istakao da su i smrt i život u rukama Allaha Uzvišenog. Isto tako, Allah Uzvišeni će ljude oživiti iz kaburova njihovih, pred Njim će račune polagati i nagrađeni ili kažnjeni biti.[665]

---

661 *Milletu ebikum Ibrahime*, Abdus-setar Kerim el-Mersumi, str. 46.
662 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (5368/10).
663 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (10595/17).
664 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (5368/10).
665 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (167/6).

5. Riječi: "I Koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti!"

Ono čemu se najviše nada Ibrahim, alejhis-selam, vjerovjesnik, poslanik koji je ovako spoznao svoga Gospodara, koji je na ovakav način doživljava svoga Gospodara – ono što naviše želi jeste da mu Gospodar njegov oprosti pogreške njegove na Sudnjem danu. On sebe ne opravdava, boji svojih pogrešaka, ne oslanja se na svoja djela i ne smatra da svojim djelima može nešto zaslužiti, već se nada dobroti svoga Gospodara i moli za Njegovu milost, a On je Jedini od Koga se pomilovanju i oprostu nada.

Ovo je osjećaj bogobojaznosti, odgoj, ustručavanje, istinska svijest o vrijednosti Allahovih blagodati koja je tako velika i vrijednosti čovjekovih djela koja je tako mala. Na ovaj način je Ibrahim, alejhis-selam, u opis svoga Gospodara sažeo elemente ispravnog vjerovanja: jednoću Allaha, Gospodara svjetova, dokaz da On upravlja svim tačkama života ljudi na Zemlji, proživljenje i obračun nakon smrti, Allahovu dobrotu i manjkavost roba. To su elementi koje je negirao njegov narod i koje negiraju mušrici.[666]

Tumačeći ovaj ajet, Ibn Kesir kaže: "Tj. oprostiti grijehe, bilo na dunjaluku ili ahiretu, to nije u stanju niko drugi do On, a On čini ono što hoće."[667]

Tumačeći ajet: *"I Koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti"* Ebu Es-Su'ud kaže: "Ibrahim, alejhis-selam, je ovako kazao da bi sebe marginalizovao, da poduči ummet da se od grijeha klone, budu na oprezu i traže oprosta za svoje propuste, da se oslobodi malih grijeha ako ih je, alejhis-selam, možda učinio, da podstakne svog oca i svoj narod ne bi li razmislili o svom stanju te shvatili da im je ono neopisivo loše. Ibrahim, alejhis-selam, se svim svojim bićem krajnje odano pokoravao i klanjao Allahu Uzvišenom, a kakvo li je bilo stanje onih koji su gacali u nevjerstvu i griješenju. Ibrahim, alejhis-selam, je tri puta u govoru učinio pogrešku i to kada je kazao: *"Ja ću se, evo, razboljeti"*,

[666] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2603/5).
[667] *Tefsirul-Kur'anil-Azim, Tefsir Ibn Kesir*, (156/6).

"To je učinio ovaj najveći od njih", i kada je za Saru rekao: "Ona je moja sestra."[668] Tako je postupio jer nije imao drugog izbora i iz razloga što te pogreške, po svojoj prirodi, skoro da nisu grijesi koji iziskuju traženje oprosta. On ih je, alejhis-selam, izgovorio nakon dikusija koje su vođene između njega i njegovog naroda. Što se tiče treće pogreške, ona se desila poslije njegove hidžre u Šam, dok je do prve dvije došlo tokom događaja vezanog za razvijanje kipova. Sasvim je jasno da su se na početku među njima odvijale te diskusije, a da se traženje oprosta veže za Sudnji dan, jer će one tada biti obznanjene, čega se on boji, te da će uslijediti kazna ukoliko mu ne budu oproštene.[669]

Ovaj ajet, u kontekstu Ibrahimovog hvaljenja Allaha Uzvišenog, u njegovim pohvalama, nosi jasan i očigledan smisao dove više nego što to nose ajeti hvale i blagodarnosti koji mu prethode. Budući da su riječi hvale kroz prethodnih pet ajeta prožete dovom, poželjeli smo otkriti šta znače njegove riječi, koje su Ibrahimove odlike i ciljevi, te to, na taj način, biva uvertira koja otkriva dove Ibrahimove, alejhis-selam, koje slijede.[670]

Es-Sa'di u svom *Tefsiru*, tumačeći riječi: *"Ali, to nije Gospodar svjetova, Koji me je stvorio i na Pravi put uputio"* kaže: "U blagodati stvaranja i blagodati upute krije su dobrobiti vjere i dunjaluka. Zatim je istakavši nekoliko neophodnosti kazao: *'I Koji me hrani i poji, i Koji me, kad se razbolim, liječi, i Koji će mi život oduzeti, i koji će me poslije oživiti, i Koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti!'* Samo On to može, i samo se Njemu ibadet i pokornost treba činiti, a okaniti se ovih kumira koji ne mogu stvoriti niti uputiti, ni bolest dati niti izliječiti, ni nahraniti niti napojiti, ni usmrtiti niti oživiti. Oni ne mogu nevolju

[668] Dr. Abdulmun'im Ebu Bekr u svojoj knjizi *Esatiru misrijjeh* izdatu od Darul-mearif u Egiptu, u okviru serijala "Ikre" kaže: "Faraoni su suprugu nazivali sestrom", te im se, po tome, Ibrahim obraćao u skladu sa njihovim običajima. (Korektor)

[669] *Tefsiru Ebi Su'ud, Iršadul-a'klis-selimi ila mezajel-kitabil-kerim*, Ebu Su'ud Muhammed el-Mea'di el-Hanefi, Tahkik: Abdulkadir Ahmed Ata, Darul-mushafi ve mektebetu ve matabetu Abdirrahman Muhammed, El-Kahireh, 2008. god., (24–25/6).

[670] *Duaul-enbijai ver-rusuli*, Muhammed Mahmud Ahmed ve Musa el-Hatib, Merkezul-kitab lin-nešri, El-Kahireh, I tom, 1999. god., str. 79.

otkloniti svojim poklonicima niti im grijehe oprostiti. To je jasan dokaz i nepobitan argument kojem se ne možete suprotstaviti ni vi ni očevi vaši i koji ukazuje na to da ste zajedno u zabludi, te da ste skrenuli sa Pravoga puta. Allah Uzvišeni kaže: *'I narod njegov se s njim raspravljao. 'Zar da se sa mnom raspravljate o Allahu, a On je mene uputio?' – reče on.'* (El-Ena'm, 80)"[671] Potom je Ibrahim, alejhis-selam, svoga Gospodara molio...

Peto: Riječi Uzvišenog: *"Gospodaru moj, podari mi znanje i uvrsti me među one koji su dobri i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći, i učini me jednim od onih kojima ćeš džennetske blagodati darovati – i ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih – i ne osramoti me na Dan kad će ljudi oživljeni biti, na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti..."*

Ibrahim, alejhis-selam, se obratio svome Gospodaru Uzvišenom oslovivši ga sa *Gospodaru*, jer to usmjerava i odgaja duše i čovjeka čini krasnim.[672] Ova dova u kojoj nema traženja ni za kakvo dunjalučko dobro čak ni zdravlje, jeste molitva usmjerena ka najvišim horizontima kojom se pokreću najčistija osjećanja, molitva srca koje je spoznalo Allaha i počelo prezirati sve mimo njega, srca koje okusilo slast pa želi više, koje se nada i boji u granicama slasti koje je osjetilo i onoga što želi.[673]

1. Riječi: "Gospodaru moj, podari mi znanje i uvrsti me među one koji su dobri…"

Riječi: *"Gospodaru moj, podari mi znanje"* označavaju razumijevanje, mudrost, spoznaju Tebe, Tvojih granica i Tvojih propisa, veliko znanje kojim ću obuhvatiti propise, halal i haram, i skladu sa kojim ću prosuđivati među ljudima.[674]

---

671 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1221.

672 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (5369/10).

673 *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb.

674 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1222.

Veličanstvena stvar je da ti Allah, azze ve dželle, podari mogućnost da razumiješ riječi, mogućnost da razumiješ njihovo skriveno značenje, mogućnost da razumiješ tajnu propisa, mogućnost da shvatiš mudrost. To je Allahova milost spram čovjeka, a iz Svoje milosti je Allah Svoje poslanike podučavao mudrosti i darovao ih njome.[675]

Riječi: *"Gospodaru moj, podari mi znanje"* znače traženje mudrosti kojom će spoznati istinske i iskrivljene vrijednosti, pa da ustraje na putu koji će ga povesti do onoga što je kod Allaha, slavljen neka je, vječno.[676] Mudrost je besprekornost u znanju i djelovanju pri čemu se ostvaruje zastupanje istine i predvođenje ljudima. Mudrost je osnova presuđivanja – *"On daruje mudrost onome kome On hoće, a onaj kome je mudrost darovana – darovan je blagom neizmjernim."* (El-Bekare, 269)[677] Ibn Ašur kaže: "Znanje je mudrost i vjerovjesništvo. Ibrahim, alejhis-selam, je već bio vjerovjesnik u trenutku kada je upućivao dovu, zato je tražio više, jer nije granica perfekcije dobiti poslanicu uz vjerovjesništvo, ili zakon sa poslanicom, ili je tražio istrajnost na tome."[678]

Dozivanje na početku dove nosi Ibrahimovu poniznost, skromnost i skrušenost prema njegovom Gospodaru Uzvišenom. Dozivanje sa *"Gospodaru"* odaje utisak da će mu se Gospodar odazvati i darivati ga jer je *el-hibbeh, heb / podari, dar* darivanje bez ikakve nadoknade zauzvrat. Njegove Riječi: *"podari mi"* pokazuju da bi Allahovo uslišenje njegove dove predstavljalo blagodat kojom ga On obasipa i dar kojim ga dariva.[679]

"I uvrsti me među one koji su dobri" su riječi koje izgovara Ibrahim, plemeniti i sažaljivi vjerovjesnik! Kakva skrušenost i poniznost, kakva zabrinutost zbog manjkavosti, strah od okretanja srca! Kakva težnja da se samo uvrsti među one koji su dobri Allahovim nadahnućem na činjenje dobrih djela koja će ga uvrstiti među dobre![680]

---

675 *Tefsir En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati,* (374/8).

676 *Fi zilalil-Kur'an,* Sejjid Kutb, (2604/5).

677 *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim,* Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 48.

678 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir,* Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (125/19).

679 *El-Hivar fi kissatil-Halil, alejhis-selam, fil-Kur'ani durusun ve i'berun,* Mahmud Sad Abdulhamid Šems, str. 367.

680 *Fi zilalil-Kur'an,* Sejjid Kutb, (2604/5).

"I uvrsti me među one koji su dobri", tj. nadahni me, daruj mi znanje, djela, vrline koje će me kvalifikovati da se priključim skupini besprekornih i dobrih.[681]

Ibn Kesir kaže: "Riječi *'I uvrsti me među one koji su dobri'*, tj. učini da budem od dobrih i na dunjaluku i na ahiretu kao što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na samrti tri puta kazao: 'Allahu moj, molim te za najbolje društvo', a u hadisu stoji: 'Allahu moj, poživi nas kao muslimane, usmrti nas kao muslimane i, bez bruke i neosramoćene, pridruži nas čestitima!'"[682]

2. Riječi: "I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći…"

Es-Sa'di kaže: "Riječi: *'I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći…'* predstavljaju molbu Ibrahima, alejhis-selam, Allahu da učini da ga ljudi hvale do Sudnjeg dana; pa mu je Allah dovu uslišao, darovao mu znanje i mudrost koja ga je uvrstila među najbolje vjerovjesnike, pridružila ga poslanicima, učinila ga voljenim, prihvaćenim, velikim i pohvaljenim u svim narodima i svim vremenima."[683]

Uzvišeni Allah kaže: *"I u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo: 'Nek je u miru Ibrahim!' Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je, doista, bio rob Naš, vjernik."* (Es-Saffat, 108–111)

El-Kurtubi kaže: "Allah je učinio to. Nema osobe koja donese salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a da ne donese salavat na Ibrahima, alejhis-selam, a naročito u namazima i na minberima – najboljim trenucima i najboljim stepenima, a salavat je molitva za milost."[684]

El-Alusi kaže: "Riječi: *'I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći…'* predstavljaju molbu Ibrahima, alejhis-selam, Allahu da učini da ga, u njegovu korist, iskreno spominju u svim narodima do Sudnjeg dana. Smisao toga je da Allah ovjekovječi njegov ugled i lijepi

---

681 *Kissatu Ibrahime fil-Kur'anil-kerim*, Ishak Muhammed Hamedan el-Bedarin, str. 48.
682 *Muhtesar Tefsiri Ibn Kesir*, Muhammed Alijj es-Sabuni, (65/2).
683 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1222.
684 *Tefsiru El-Kurtubi, El-Džamiu'li ahkamil-Kur'an*, El-Kurtubi, (113/13).

spomen na njega na dunjaluku tako što će ga Allah Uzvišeni nadahnuti na lijepa djela i lijepe, pohvaljene postupke koji će drugi slijediti i povodom kojih će ga, iskreno, po dobru, spominjati. Izraz *el-ahirine / oni što će poslije mene doći* upotrijebljen u svrhu generalizovanja i ovakve riječi iziskuju traženje nadahnuća za dobra djela na koja smo ukazali, i to traženje na najljepši način. Nema smetnje u tome što on želi ovjekovječiti lijep spomen o sebi i pohvalu za ono na čemu je svojevremeno bio, a pohvala spada u ono što ukazuje na Allahovu ljubav i Njegovo zadovoljstvo.

Može biti da se pod izrazom *el-ahirine* misli na posljednji ummet u kojem će biti poslan vjerovjesnik, te da je on, alejhis-selam, molio za ugled i lijep spomen među njima slanjem vjerovjesnika među njih koji će obnoviti temelje njegove vjere i pozivati ljude na tevhid na koji ih je on pozivao kazujući im da je to vjera Ibrahima, alejhis-selam. Kao da je to, također, molba za slanje vjerovjesnika kasnije, čiji vjerozakon neće biti derogiran do Sudnjeg dana, a to je niko drugi do naš vjerovjesnik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. On je tražio njegovo, sallallahu alejhi ve sellem, slanje jasnije od onoga što je spomenuto, riječima: *'Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!'* (El-Bekare, 129)"[685]

Prenosi Ešheb od Malika da je rekao: "Uzvišeni Allah je kazao: *'I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći.'* Nema smetnje da čovjek želi da ga čestiti hvale i vide ga kako čini dobra djela ako tim djelima želi Allahovo zadovoljstvo. Allah Uzvišeni kaže: *'Ja sam učinio da te svako voli...'* (Ta-ha, 39) kao i: *'One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će, sigurno, voljenim učiniti...'* (Merjem, 96) tj. usadit će ljubav u srca Svojih robova i pohvalu. Uzvišeni je riječima: *'I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći'* ukazao na ljubav prema postizanju onoga što ostavlja lijep spomen."[686]

[685] *Ruhul'mea'ni fi tefsiril-Kur'anil-azim ves-sebi'l-mea'ni*, El-Alusi, (98–99/19).

[686] *Tefsiru El-Kurtubi, El-Džamiu'li ahkamil-Kur'an*, El-Kurtubi, (113/13)

Riječi: *"Da me po lijepom spominju"* predstavljaju dovu Ibrahima, alejhis-selam, da zasluži da ga se, s istinitošću, lijepo sjećaju. Istinitost je govor usklađen sa stvarnošću, a ovaj izraz se nalazi u riječima Uzvišenog: *"... istinito obećanje koje im je dano ćemo ispuniti..."* (El-Ahkaf, 16), kao i u nekim drugim ajetima.[687]

Riječi:*"I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći"* predstavljaju dovu Ibrahima, alejhis-selam, Allahu da učini da ga hvale i lijepo spominju potonje generacije koje će se, poslije njega, smjenjivati tako što će ga nadahnuti da čini dobra djela čije će tragove i učinkovitosti spominjati narodi i ljudi. Još uvijek su, među ljudima, neprolazna djela Ibrahimova, alejhis-selam, simboli istine i upute, a od kojih su najistaknutija: pozivanje u tevhid, podizanje temelja Allahove svete kuće, priča o klanju i žrtvovanju, i tako dalje...[688]

3. Riječi: "I učini me jednim od onih kojima ćeš džennetske blagodati darovati..."

Riječi: *"I učini me jednim od onih kojima ćeš džennetske blagodati darovati..."* su molba Ibrahima, alejhis-selam, Allahu da ga uvede, Svojom milošću, u džennetske blagodati. Ovim se riječima ukazuje na to da je Ibrahim, alejhis-selam, svoje djelovanje vidio u pokornosti svome Gospodaru, ali da je smatrao da svojim djelima ne može ući u džennet, te da u njega može ući dobrotom i milošću Svoga Gospodara. Naš vjerovjesnik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Neka vaši poslovi budu ispravni i umjereni, jer nikoga neće njegovo djelo uvesti u Džennet." Prisutni su ga upitali: "Je li ni tebe, Allahov Poslaniče?" "Ni mene", odgovorio im je Poslanik, "osim ako mi se Allah ne smiluje. Znajte da je Allahu najdraže ono djelo u kojem čovjek ustraje, makar ono i neznatno bilo."[689]

Riječima: *"... od onih kojima ćeš džennetske blagodati darovati"* misli se na one koji će naslijediti džennet (*vereseh / nasljednici*). Ova glagolska osnova (*verese*) spominje se i u riječima Uzvišenog: *"Oni su dostojni*

[687] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (10599/17)
[688] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (168/6)
[689] *Sahihu Muslim*, br. (2818).

nasljednici, koji će džennet naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti." (El-Mu'minun, 10–11) Naslijediti znači preuzeti nečiji imetak nakon njegove smrti, pa kako džennet može biti naslijeđe? Učenjaci kažu: "Stvoritelj, azze ve dželle, nije stvorio džennet u skladu sa brojem onih koji će u njemu boraviti, niti je to učinio sa džehennemom. On je stvorio džennet tolikim da u njega mogu stati svi ljudi ukoliko povjeruju, a i džehennem je stvorio toliki da u njega mogu stati svi ljudi ako nevjernici budu. To je iz razloga što je Allah Uzvišeni stvorio ljude da sami biraju, pa onaj koji hoće, neka vjeruje, a onaj koji hoće, neka ne vjeruje. A da se džennet naslijedi znači da vjernici naslijede i međusobno podijele mjesta onih koji ne vjeruju a koja bi im pripadala u džennetu. Nasljednik nasljeđuje imetak drugog i plodove njegovog truda, i za taj imetak ne odgovara već ga preuzima kao vrijednost pa čak ga njegov vlasnik u haramu zaradio, osim ako nasljednik ne želi da se odrekne nasljedstva, pa nasilno ili nepravedno stečen imetak vrati onima kojima pripada.

Dakle, nasljednik bez ikakve nadoknade uzima nasljedstvo, kao da je ono poklon. Tako da, u tom smislu, naslijediti džennet znači da Allah Uzvišeni daruje džennet Svojim pokornim robovima kao poklon i iz milosti prema njima, a ne shodno djelima njihovim, tako da im džennet dođe kao što nasljedstvo dođe nasljednicima – bez napora i truda. Ovo potvrđuje Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi u hadisu koji smo spomenuli tumačeći ovaj ajet.

Džennet je, dakle, naslijeđe i on, u osnovi, nije nagrada za ono što si uradio jer zaduženja koja ti od Allaha Uzvišenog dolaze, a čiju korist na dunjaluku osjećaš time što njima svoj život regulišeš i činiš sretnim, jesu zaduženja koja idu tebi u korist, pa kako da ti za njih slijedi nagrada? To je isto kao kada roditelj podstiče svoje dijete na učenje i ulaganje truda u obrazovanje – to je za dobro djeteta a ne roditelja. Kao da ti Gospodar tvoj, azze ve dželle, poručuje: "Koliko god ti cijenio ono čime sam te zadužio i bio mi pokoran u onome što je tebi od koristi, to nikakvu korist Meni ne donosi, pa ako ti podarim džennet – podarit ću ti ga iz Svoje milosti i kao poklon od Mene."

Dakle, niko od nas nije neovisan od Allahove milosti, stoga Uzvišeni kaže: *"Reci: 'Neka se zato Allahovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju.'"* (Junus, 58) Na ovo se misli pod nasljeđivanjem dženneta. Zato se ne trebamo oslanjati na svoja djela, pokornost i trud u ibadetu jer spas može doći jedino Allahovom milošću i dobrotom.[690]

Ibrahimovo, alejhis-selam, traženje dženneta je odgovor onima koji kažu da ibadet treba biti lišen priželjkivanja dženneta. Džennet nije ono što neki misle: hrana, pića, krupnooke hurije. Džennet nije samo to. Naravno da je u njemu hrana, pića, voće, rijeke od mlijeka i meda i svega onoga što je Allah spomenuo u Kur'anu. Međutim, u njemu je, iznad svega toga, gledanje u Njegovo plemenito lice, Njegova blizina. Iz tog razloga je džennet apsolutna blagodat. Zato, ako od Allaha moliš džennet, ne moli Ga samo radi hrane i pića, već moli za Njegovu blizinu, moli Ga za gledanje u Njegovo plemenito lice.[691]

Ibrahim, alejhis-selam, je u noći Isra' i Mi'radža tražio od našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da od njega prenese svom ummet selam i da ih poduči načinu na koji će imati puno zasađenog drveća u džennetu, a to je tako što će puno spominjati Allaha slaveći Ga, hvaleći, veličajući Ga, svjedočeći Njegovu jednoću. U hadisu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opisujući džennet, kazao da je njegova zemlja plodna, a voda pitka sa izvora Selsebil.[692]

Od Ibn Mesu'da se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Sreo sam Ibrahima u noći Isra', pa mi je kazao: 'O Muhammede, prenesi od mene svome ummetu selam i obavijesti ih da je u džennetu zemlja plodna, voda pitka i da su u njemu ravnice, čije su sadnice riječi: *Subhanallahi, vel-hamdu lillahi, ve la ilahe illallahu vallahu ekber.'*"[693]

---

690 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (10601/17).

691 *Tefsiru En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati*, (377/8).

692 *El-Hivar fi kissatil-Halil, alejhis-selam, fil-Kur'ani durusun ve i'berun*, Mahmud Sad Abdulhamid Šems, str. 158.

693 *Sunen Et-Tirmizi*, br. (3462).

4. Riječi: "I ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih..."

Uprkos grubim riječima i prijetnji na koje je naišao od strane svog oca, Ibrahim, alejhis-selam, mu je obećao da će za njega oprost moliti i svoje je obećanje ispunio. Kur'ani-kerim pojašnjava, u onome što slijedi, da nije dozvoljeno tražiti oprost za mušrike pa makar se radilo o bliskoj rodbini. To je dokaz da je Ibrahim, alejhis-selam, tražio oprost za svog oca zato što mu je to obećao, a pošto je postalo jasno da je njegov otac neprijatelj Allahov – odrekao ga se.[694] Uzvišeni kaže: *"A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv."* (Et-Tevbe, 114) Kasnije ćemo, uz Allahovu dozvolu, spomenuti hadis koji tumači ovaj ajet.

5. Riječi: "I ne osramoti me na Dan kad će ljudi oživljeni biti, na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti..."

Iz Ibrahimove, alejhis-selam, molbe *"I ne osramoti me na Dan kad će ljudi oživljeni biti"* saznajemo koliko je velika njegova svijest o strahotama Sudnjeg dana, koliko je veliki njegov stid od Gospodara, strah od poniženja pred Njim, bojazan od svojih nedostataka, a on je vjerovjesnik plemeniti. Također, iz Riječi: *"na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti"* saznajemo koliko je on svjestan Sudnjeg dana i koliko je svjestan suštinskih vrijednosti, a na Sudnjem danu jedina priznata vrijednost bit će iskrenost i odanost srca Allahu, čisto srce, lišeno svake nečistoće, bolesti, poriva, strasti, nastranosti i vezivanja za nekog drugog mimo Allaha. To je ono što ga učiniti vrijednim *"na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti"* kada neće od koristi biti ove ništavne i prolazne vrijednosti oko kojih se ljudi otimaju na Zemlji, one na vagi Sudnjega dana nikakvu težinu neće imati.[695]

[694] Ibid, br. (3462).

[695] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2605/5).

Kada je u pitanju tumačenje Riječi: *"I ne osramoti me na Dan kad će ljudi oživljeni biti"* imamo niz mišljenja učenjaka.

Ibn Džerir kaže: "Riječi *'I ne osramoti me na Dan kad će ljudi oživljeni biti"* su molba Ibrahima, alejhis-selam, Uzvišenom da ga ne osramoti kaznom Svojom na Dan kada će iz kaburova oživiti robove Svoje radi polaganja računa."[696]

Mustafa el-Mensuri kaže: "Ovo je njegova skromnost pred veličinom Allaha Uzvišenog, a sve se to zasniva na njegovoj, alejhis-selam, samokritičnosti."[697]

En-Nasiri kaže: "Ove riječi sadrže molbu da na Sudnjem danu osjeća ponos i dostojanstvo, a da ne bude izložen poniženju i stidu."[698]

Kada je u pitanju tumačenje Riječi: *"Na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti"* također imamo niz mišljenja učenjaka.

Ibn Kesir kaže: "Neće sačuvati čovjeka od Allahove kazne njegov imetak, pa makar imao toliko zlata da ispuni njime cijelu zemlju i njime se otkupi. *'A ni sinovi'*, tj. kada bi se otkupio sa svima koji su bili na Zemlji, neće mu koristiti od toga ništa osim vjerovanja u Allaha, i iskrene vjere u Njega, i istinskog oslobođenja od širka sebe i svoje porodice. Zbog toga je rekao: *'... samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti'*, tj. da bude čist od prljavštine i širka."

Muhammed ibn Sirin kaže: "Čisto srce je ono koje zna da je Allah istina, da će Sudnji dan nesumnjivo doći, i da će Allah umrle iz kaburova njihovih oživiti."

Ibn Abbas kaže: "Riječi *'Samo će onaj koji Allahu srca čista dođe'* odnose se na onoga ko će posvjedočiti da nema boga sem Allaha."

Mudžahid, Hasan i drugi kažu: "Riječi *'... srca čista'* znače da su čista od širka."

---

696 *Tefsiru et-Taberi, Džami'ul-bejan fi te'vilil-Kur'an*, (86–87/19).

697 *El-Muktetifu min u'junit-tefasiri*, Mustafa el-Hajri el-Mensuri, Tahkik: Muhammed Ali Es-Sabuni, Darus-selam lit-tibaah ven-nešr vet-tevzi'i, I tom, 2011. god., (25/4).

698 *Et-Tejsir fi ehadisit-tefsir*, Muhammed el-Mekki en-Nasiri, (377/4).

Sei'd ibn El-Musejjeb kaže: "Čisto srce je zdravo srce, a to je srce vjernika jer je srce nevjernika i licemjera bolesno kako Uzvišeni kaže: *'Njihova srca su bolesna...'* (El-Bekare, 10)"

Ebu Osman En-Nejsaburi kaže: "To je srce koje je oslobođeno zablude i koje slijedi sunnet."[699]

El-Muragi kaže: "Tog dana čovjeka od Allahove kazne neće zaštititi imetak, pa makar imao toliko da zlatom cijelu zemlju ispuniti može, a ni sinovi, pa makar se sa svima njima otkupio. Od koristi će mu biti ako dođe iskrenog srca oslobođenog od grijeha i njihove nečistoće, od ljubavi prema dunjaluku i njegovih naslada. A sinove je posebno spomenuo iz razloga što su oni najpreči da odbrane i budu od koristi."[700]

En-Nesefi kaže: "Ako se imetak troši u dobrotvorne svrhe i ako su njegovi posjednici od dobrih, on će biti od koristi i takvima su srca čista. Ili je pod imetkom i sinovima podrazumijevao bogatstvo, pa kao da je rečeno: 'Na dan kada nikakvo bogatstvo neće od koristi biti sem bogatstvo onoga ko Allahu čista srca dođe.' Jer, čovjek je po vjeri bogat ako mu je srce čisto, dok je čovjek bogat po dunjaluku ako ima imetka i sinova. Zamjenica *men / onaj ko, onome koji* je u funkciji objekta glagola *jenfeu / koristi*, tj. imetak i sinovi neće koristiti osim onom čovjeku koji srce svoje imetkom svojim čisti udjeljujući ga iz pokornosti prema Allahu, i koji sinove svoje upućuje putem vjere i podučava ih vjerskim propisima. Možda se pod riječima: *'Samo će onaj koji Allahu srca čista dođe'* podrazumijeva srce čisto od zavođenja imetkom i sinovima. Uzvišeni Allah je El-Halila u ovom smislu istakao iz počasti prema njemu rekavši: *'Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim, kad je Gospodaru svome iskrena srca došao.'* (Es-Saffat, 83–84)"

Divno li je Ibrahim, alejhis-selam, rasporedio svoj razgovor sa mušricima! Prvo ih je upitao o onome čemu se klanjaju pitanjem koje ukazuje na jasan odgovor, zatim je prešao na njihova božanstva i obesmislio ih jer ne mogu ni korist ni štetu donijeti, zatim na njihovo slijepo slijeđenje svojih davnih predaka na koje je bacio sumnju umjesto da im to bude

[699] *Tefsirul-Kur'anil-Azim, Tefsir Ibn Kesir*, (190–191/5).

[700] *Tefsiru el-Muragi*, Ahmed Mustafa el-Muragi, (75/19).

argument. Potom je sve to predočio kroz sebe, mimo njih, i prešao na spominjanje Allaha veličajući Ga, nabrajajući Njegove blagodati počev od rođenja pa do smrti uz Allahovu milost kojoj se na ahiretu nada. Tome, zatim, slijedi njegovo iskreno i odano obraćanje Allahu kroz molitvu, nakon čega spominje Sudnji dan, Allahovu nagradu i kaznu, kajanje i žal koje će toga dana nevjernici osjećati zbog zablude koju su slijedili, pa će poželjeti da se vrate na dunjaluk kako bi vjerovali i pokorni bili.[701]

Ibnul-Kajjim el-Dževzi kaže: "Čisto srce je ono koje je čisto od bilo kakvog vida širka i čija se iskrena pokornost Allahu Uzvišenom ogleda kroz: želju, ljubav, oslanjanje, obraćanje, utjecanje, strah i nadu. Njegovo djelovanje je iskreno radi Allaha, pa ako voli – voli radi Allaha, ako mrzi – mrzi radi Allaha, ako daje – daje radi Allaha, ako uskraćuje – uskraćuje radi Allaha. A, zatim mu ni to ne bude dovoljno sve dok svoju poslušnost i slijeđenje ne odrekne svakom mimo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa svoje srce veže za njega ugledajući se samo na njega i slijedeći ga u riječima i djelima – djelima srca, a to je vjerovanje i riječima, a one su odraz onoga što je u srcu, dok su djela srca htijenje, ljubav, mržnja i njene posljedice, te pokreti dijelova tijela – tako da mu u svemu tome, neznatnom i važnom, bude vodič ono sa čime je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, te da od toga ne odstupi ni ubjeđenjem, ni riječju ni djelom, kao što Uzvišeni kaže: *'O vjernici, ne odlučujte se ni za što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika Njegova...'* (El-Hudžurat, 1) Tj. ne govorite sve dok on ne kaže, ne činite sve dok on ne naredi."[702]

Također je kazao: "Ovako zdravo srce uživa u džennetu na dunjaluku, u džennetu u berzahu (zagrobni život), u džennetu na Sudnjem danu. Ono će potpuno zdravo biti samo ako se oslobodi od sljedećih pet stvari:

---

[701] *Medarikut-tenzil ve hakaikut-te'vil, Tefsiru en-Nesefi*, (188/3).

[702] *Igasetul-lehefan fi mesajidi-š-šejtan*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, Tahkik: Muhammed Uzejr Šems Mustafa ibn Sei'd Iitiim, Medžmeul-fikhil-islamijji, Džedda, Es-Suu'dijjeh, I tom, 1432. god. po H., (11–13/1).

– od širka koji je proturječan tevhidu;
– od zablude (novotarije) koja se kosi sa sunnetom;
– od prohtjeva koji se kose sa naredbom;
– od nemara koji je oprečan zikru;
– od hira koji je u suprotnosti sa nepristrasnošću i iskrenošću.

Ovih pet stvari odvraćaju čovjeka od Allaha, a svaka od njih unutar sebe ima mnogobrojne vrste koje sadrže neograničene pojedinosti."[703]

Čisto srce je ono srce koje je sačuvano od bolesti sumnji i požuda.[704]

Ibnul-Kajjim ga je definisao na sljedeći način: "Ljudi različito definišu smisao čistog srca, a njegova sveobuhvatna definicija jeste da je to srce koje je čisto od svake požude koja se kosi sa Allahovom naredbom i zabranom, od svake sumnje koje je oprečna Njegovoj dobroti, od svake pokornosti nečemu mimo Njega, te srce čija je pokornost Allahu iskrena kroz: htijenje, ljubav, oslanjanje, obraćanje, utjecanje, strah i nadu."[705]

Da se primijetiti da su molbe Ibrahimove, alejhis-selam, lišene bilo kakve dunjalučke koristi. To je molitva upućena ka obzorju najvišem koju pokreću najčistija osjećanja. To je molitva srca koje je spoznalo Allaha, pa počelo prezirati sve mimo Njega, koje je osjetilo slast pa želi više, koje se nada i strahuje u granicama slasti koju je okusilo i onoga što želi.[706]

---

[703] *Ed-Dau ve-d-devau*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, Daru alemil-fevaidi li-n-nešri ve-t-tevzi'i, Mekketul-mukerremeh, Es-Suu'dijjeh, I tom, 1429. god. po H. , str. 219

[704] *El-Ihlasu fil-Kur'anil-kerim,* Hamed el-Vehibi, str. 232

[705] *El-Ihlasu fil-Kur'anil-kerim,* str. 232 (preuzeto: Ed-Dau ve-d-devau, Ibnul-Kajjim el-Dževzi)

[706] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (170/6)

Šesto: Riječi Uzvišenog: *"I džennet će se čestitima približiti, a džehennem zalutalima ukazati, i reći će im se: 'Gdje su oni kojima ste se klanjali, a niste Allahu; mogu li vam oni pomoći, a mogu li i sebi pomoći?' pa će i oni i oni koji su ih u zabludu doveli u nj biti bačeni, i vojske Iblisove – svi zajedno..."*

1. Riječi: "I Džennet će se čestitima približiti..."

Džennet će biti blizu sretnima, gledat će njega i radovati se što će u njemu boraviti. Džehennem će biti izložen i istaknut nesretnima koji će u njega gledati i žaliti što će u njega ući. Allah Uzvišeni, opisujući one koje čeka nagrada, kaže: *"A džennet će biti primaknut čestitima, neće biti ni od jednog daleko."* (Kaf, 31) Opisujući one koje čeka kazna kaže: *"Kad je izbliza ugledaju, jad će prekriti lica onih koji nisu vjerovali..."* (El-Mulk, 27) Allah će, doista, tako postupiti, pa da to bude ubrzana radost vjernicima, a velika patnja nevjernicima.[707]

Et-Taberi, tumačeći riječi Uzvišenog *"A džennet će biti primaknut čestitima"*, kaže: "Džennet će biti spušten i približen čestitima koji su se, svojom pokornošću Allahu na dunjaluku, bojali Allahove kazne na ahiretu. Riječi *'A džehennem zalutalima ukazati'*, znače da će vatra biti pokazana onima koji su zalutali i sa Pravog puta skrenuli."[708]

Es-Sa'di, tumačeći riječ *"zalutalima"*, kaže: "Onima koji su permanentno bili Allahu neposlušni, koji se odvažili čineći ono što je On zabranio, u laž utjerivali Njegove poslanike i okretali se od istine koja im je dolazila."[709]

2. Riječi: "I reći će im se: 'Gdje su oni kojima ste se klanjali, a niste Allahu; mogu li vam oni pomoći, a mogu li i sebi pomoći?'"

Riječi koje su navedene u citiranom ajetu su zahtjev da oni pokažu one koje su Allahu pridruživali, i da kažu gdje su oni sada. Na drugom mjestu u Kur'ani-kerimu stoji: *"Sakupite nevjernike i one koji su se s njima družili i one kojima su se klanjali mimo Allaha, i pokažite im put koji u džehennem vodi i zaustavite ih, oni će biti pitani: 'Šta vam je, zašto*

[707] *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi, Tefsir er-Razi*, (518/8)

[708] *Tefisiru et-Taberi, Džami'ul-bejan fi te'vilil-Kur'an,* (87-88/19)

[709] *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimi-r-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1223)

jedni drugima ne pomognete?'" (Es-Saffat, 22–25) Okrenuli su se od vas i ostavili vas, štaviše – odrekli su vas se: *"Kada će se glavešine, za kojima su se drugi povodili, svojih sljedbenika odreći i kada će veze koje su ih vezale prekinute biti, i oni patnju doživjeti."* (El-Bekare, 166) Zatim će doći oni koji su ih slijedili i reći: *"Gospodaru naš, pokaži nam džine i ljude, one koji su nas zaveli, da ih stavimo pod noge naše, neka budu najdonji."* (Fussilet, 29) Da, to će biti borba jer Allah Uzvišeni kaže: *"Tog Dana će oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, samo to neće biti oni koji su se Allaha bojali i grijeha klonili."* (Ez-Zuhruf, 27) Uzvišeni kaže: *"Mogu li vam oni pomoći, a mogu li i sebi pomoći?"* Dakle, oni im ne mogu pomoći, niti ih mogu zaštititi, oni, čak, ni samima sebi pomoći ne mogu. Oni su spriječeni sami sebi pomoći, i sebi najprečima. U ovom ajetu su prekoreni i prezreni i oni, kao i oni kojima su se, mimo Allaha, klanjali.[710]

3. Riječi: "Pa će i oni i oni koji su ih u zabludu doveli u nj biti bačeni"

Kur'anski izrazi su ekspresivni. Glagol *kubkibe / biti bačen* je četverokonsonantski glagol sa po dva ista slova, poput glagola *zelzele, kalkale, a'sa'se, demdeme*. Ovi glagoli imaju značenje ponavljanja, odnosno nevjernici neće ući u džehennem uz protokol dobrodošlice, već će u njega biti bačeni jedan preko drugog, nehajno i nemarno. Mi znamo da se stvari koje imaju vrijednost, naprimjer iz prevoznog sredstva, iznose jedno po jedno. Međutim, oni će jedno preko drugog biti bačeni, to je značenje glagola *kubkibu*, tj. bit će i oni i šejtani koji su ih u vatru doveli, nehajno i nemarno bačeni, kako im i dolikuje.[711]

Izrazom *fekubkibu / bit će bačeni* kao da slušamo, usljed njegove zvonkosti, zvuk bacanja, njihovog strmoglavljenja i sunovrata, nehajnog i nonšalantnog, zvuk buke nastale usljed bacanja što je poput obrušavanja litica jedne za drugom. Zvonkost ovog izraza predstavlja njegovo značenje.[712] Značenje ovog izraza, također, ukazuje i to da će se, pošto budu bačeni u

[710] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (106/17)
[711] *Tefsiru En-Nabulsi, Tedebburu ajatillahi fi-n-nefsi vel-kevni vel-hajati*, (384/8)
[712] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2605/5)

džehennem, tumbati sve dok se ne dospiju do njegovog dna.[713]

4. Riječi: "I vojske Iblisove – svi zajedno…"

Iblis je strano ime nepotpune deklinacije. Neki kažu da je ime arapskog porijekla izvedeno od glagola *eblese / biti potišten, tužan*, budući da ga je Allah udaljio od Svoje milosti i nade u oprost.

Ibn Džerir Et-Taberi kaže: "Nije potpuno deklinirajuće ime čak i ako je arapskog porijekla zbog malog broja imena sličnih njemu u arapskom jeziku, a djeluje da je nearapsko."[714]

"I vojske Iblisove – svi zajedno", tj. bit će bačeni u vatru sa sebi sličnima. *El-gavun / zalutali* su sve vojske Iblisove, a njegovi vojnici su svi oni koji ga slijede, bilo da su iz njegovog ili Ademovog soja.[715]

El-gavun je množina od gavin / zalutali, odnosno onaj koji je toliko utonuo u svoju zabludu da ga od nje ne može ništa odvratiti.[716]

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"I oni će, svađajući se u njemu, govoriti: 'Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali…"*

1. Riječi: "I oni će, svađajući se u njemu, govoriti…"

Ovo je jedna od scena Sudnjega dana u kojoj će se zalutali svađati sa onima koji su ih u zabludu doveli pri čemu će svako prebacivati odgovornost na drugoga, a zatim će priznati da su u zabludi bili i zakleti se.

2. Riječi: "Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi..."

Zakletva je ovdje došla pomoću prefiksa *ta*, bez harfova *vav* i *ba*, jer se takva zakletva upotrebljava kod začuđujućih stvari, a oni se čude svojoj zabludi, usljed koje su se nadali da će pomoć i pobjedu dobiti od kamenja koje im ni u čemu ne može koristiti. Svoju utonulost u zabludu

---

713 *Et-tefsirul-kebiru mefatihul-gajbi, Tefsir er-Razi*, (519/8)

714 *Et-tedebburu vel-bejanu fi tersiril-Kur'an bisahihi-s-suneni*, Muhammed ibn Abdirrahman el-Magravi, (383/24).

715 *Tefsiru et-Taberi, Džami'ul-bejan fi te'vilil-Kur'an*, (87–88/19).

716 *Et-tedebburu vel-bejanu fi tersiril-Kur'an bisahihis-suneni*, Muhammed ibn Abdirrahman el-Magravi, (382/14).

izrazili su pomoću prijedloga za mjesto *fi* kojim se metaforički ukazuje na značenje zaodjenutosti, na njihovu snažnu zaodjenutost zabludom. Zabludu su opisali očitom, tj. jasnom, očiglednom, i time sami sebe izgrdili jer su slijedili zabludu u koju nipošto nisu smjeli upasti razumom obdareni.[717] Ovo je njihovo priznanje da su bili u očitoj zabludi sa svih strana njome opkoljeni.

3. Riječi: "Kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali..."

Riječi: *"Kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačili"* odnose se na izjednačavanje u obožavanju, pokornosti, ljubavi, strahu, nadanju, moljenju onako kako se Allahu moli. Tada će im jasna postati zabluda njihova, posvjedočit će Allahovu pravednost u kazni koja im slijedi. Oni su ih sa Gospodarom svjetova izjednačavali samo u obožavanju, a ne u stvaranju, čemu su dokaz Allahove riječi: *"Gospodarom svjetova"*. Oni potvrđuju da je Allah Gospodar svih svjetova u koje spadaju njihovi idoli i kumiri.[718]

Osmo: Riječi Uzvišenog: "*A na stranputicu su nas naveli zlikovci, pa nemamo ni zagovornika, ni prisna prijatelja...*"

1. Riječi: "A na stranputicu su nas naveli zlikovci..."

Ove riječi se odnose na zabludu u koju su pozivali samo zlikovci davno poznati po zlu, nepravdi i zabludi.[719] Et-Taberi kaže: "Pod pojmom *zlikovci* se misli na Iblisa i Ademovog sina koji je počinio ubistvo."[720]

2. Riječi: "Pa nemamo ni zagovornika..."

Zagovorništvo je zastupanje drugog u svrhu pribavljanja koristi ili otklanjanja štete.[721] Ispravno zagovorništvo na Sudnjem danu bit će ono koje ispuni sljedeća tri uvjeta.

Prvi uvjet jeste da je Allah zadovoljan zagovornikom, Uzvišeni kaže:

---

717 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (153/19).

718 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, str. 1223.

719 *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (171/6).

720 *Tefsiru et-Taberi, Džami'ul-bejan fi te'vilil-Kur'an*, (89/19).

721 *El-Imanu bil-jevmil-ahir*, dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallabi, Darul-marifeh, Bejrut, 1436. god. po H., 2015. god., str. 145.

"Toga dana će biti od koristi posredovanje samo onoga kome Milostivi dopusti i dozvoli da za nekoga govori..." (Ta-ha, 109)

Drugi uvjet jeste da je Allah zadovoljan onim za koga se zagovorništvo čini, Uzvišeni kaže: *"On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz stahopoštovanja prema Njemu, brižni..."* (El-Enbija', 28)

Treći uvjet jeste da Allah dozvoli zagovorništvo, jer Uzvišeni kaže: *"Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova..."* (El-Bekare, 255)

Allah Uzvišeni je sva tri ova uvjeta sabrao u riječima: *"A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u korist onoga kojim je zadovoljan."* (En-Nedžm, 26)

Zagovorništva ima više vrsta, među njima je zagovorništvo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On će na Sudnjem danu imati brojna zagovaranja, kao što je veliko zagovorništvo kakvo niko drugi imati neće, on će prvi otvoriti vrata dženneta, on će se zauzimati da narodima koji su stanovnici dženneta stepeni budu viši od onih koje su svojim djelima zaslužili, i drugo. Osim Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, zagovornici će biti i meleki, vjerovjesnici, neka je na njih mir, dobri vjernici, šehidi, djeca vjernika, Kur'ani-kerim.

Brojni su povodi zagovorništva, a među najvažnije spadaju: tevhid, odanost i pokornost Allahu.[722]

3. Riječi: "Ni prisna prijatelja..."

Prijatelj je opisan prisnim, tj. bliskim, čije prijateljstvo i blizina koriste na dunjaluku. Prisni prijatelj pruža pomoć svom prijatelju u teškim trenucima. Prijatelj je ovdje opisan prisnim jer u ovakvim situacijama nije od koristi samo prijateljstvo – budući da je svaki čovjek zauzet sobom. Ako prijateljstvo nije prisno, prijatelj neće za svog prijatelja pitati. Uzvišeni kaže: *"Na Dan kada će čovjek od brata svoga pobjeći i od*

[722] Opširnije: *El-Imanu bil-jevmil-ahir,* dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallabi, str. 146.

majke svoje i od oca svoga i od druge svoje i od sinova svojih – toga Dana će se svaki čovjek samo o sebi brinuti." (Abese, 34–37)[723]

Istaknuti učenjak Ebu Zehre, tumačeći Allahove Riječi: *"Pa nemamo ni zagovornika, ni prisna prijatelja"*, kaže: "Veznik *fe / pa* je ovdje veznik u svrhu jasnog ishoda, jer otkriva uvjet koji je procijenjen za to, a procjena bi bila da, ako su oni koji su se sa nama družili i bodrili nas zlikovci, pa mi nemamo zagovornika koji će se za nas zalagati, koji će umjesto nas govoriti, niti imamo prijatelja koji će se sažaliti na nas i otkloniti od nas srdžbu Gospodara našeg, ili uzeti od nas dio srdžbe i kazne koja nas je zadesila. I, kajući se, zaželjet će, ali neće više biti vremena za kajanje. Upotrijebljen je izraz u množini *šafiu'ne / zagovornici*, jer će ih biti puno, a *sadiik / prijatelj* je spomenut u jednini jer prisnih prijatelja bit će malo, a ne puno.[724]

U riječima *"Prisna prijatelja"* misli se na prijatelja čije je prijateljstvo iskreno, prisni je onaj koji ti je blizak zaštitnik, do kojeg ti je stalo i kojem je stalo do tebe. Zaštitnici osobe su oni koji joj pripadaju.[725]

Deveto: Riječi Uzvišenog: *"'Da nam je samo da se povratimo, pa da postanemo vjernici!' – u tome je pouka, ali većina ovih nisu vjernici, a Gospodar tvoj je, zaista, silan i milostiv..."*

1. Riječi: "Da nam je samo da se povratimo, pa da postanemo vjernici..."

Izraz *kerreten* podrazumijeva povratak na dunjaluk, vraćanje. *"Pa da postanemo vjernici"*, tj. da iznova počnemo živjeti, vjerujući u Allaha, pokoravajući Mu se i slijedeći Njegov put, da ne bismo bili u ovakvoj situaciji. U drugim ajetima je ovo pitanje pojašnjeno, gdje Uzvišeni kaže: *"Kad nekome od njih smrt dođe, on uzvikne: 'Gospodaru moj, povrati me da uradim kakvo dobro u onome što sam ostavio!' – Nikada! To su riječi koje će on uzalud govoriti – pred njima će prepreka biti sve do dana kada će*

[723] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (10612/17).

[724] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (5374/10).

[725] *El-muharrirul-vedžizu fi tefsiril-kitabil-azizi, Tefsir Ibn Atijeh*, Ibn Atijeh el-Endelusi, Tahkik: Abdusselam Abduššafi Muhammed, Darul-kitabil-i'lmijjeh, Bejrut, I tom, 1422. god. po H. / 2001. god., (236/4).

oživljeni biti." (El-Mu'minun, 99–100) Dakle, kada se kaže *nikada*, misli se da se neće drugi put vratiti na dunjaluk, to je samo vapaj kojim će oni željeti da se spasu, ali nipošto neće moći. Između njih i dunjaluka bit će *berzah* (zagrobni život, pregrada) koji ih od dunjaluka odvaja i sprečava povratak tamo, a koji će trajati do Dana proživljenja.

Uzvišeni Allah o značenju ovoga pojašnjava više u drugim ajetima u kojima kaže: *"A da ti je vidjeti kako će, kad pred vatrom budu zadržani, reći: 'Da nam je da povraćeni budemo, pa da dokaze Gospodara našeg ne poričemo i da vjernici postanemo!'"* Ovo su njihove laži, govor koji se ne podudara sa djelom, zato Uzvišeni dalje kaže: *"Ne, ne! Njima će očevidno postati ono što su prije krili; a kada bi i bili povraćeni, opet bi nastavili raditi ono što im je bilo zabranjeno, jer oni su doista lažljivci."* (El-Ena'm, 27–28)[726]

"Da nam je samo da se povratimo, pa da postanemo vjernici" – ovo je samo želja, a ni povratka ni zagovorništva nikakvog biti neće, to će Sudnji dan biti.[727]

"Da nam je samo da se povratimo, pa da postanemo vjernici" – jasno im je da su im sva vrata spasa zatvorena, pa će poželjeti da se vrate na dunjaluk još jednom kako bi vjerovali, shvatili istinu i slijedili je. Ovdje se pomoću *lev / da, kamo sreće* izražava želja, a to je želja da se vrate na dunjaluk još jednom, a veznik *fe / pa* je pogodbeni. Kao da su željeli reći: "Pa bismo usljed toga bili vjernici koji slijede istinu kojoj se niko ne bi suprotstavio." Ovo će oni govoriti na Sudnjem danu, onda kada, kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao, neće od koristi biti ni imetak ni sinovi, osim onome koji srca čista dođe Allahu. Nakon toga Allah, subhanehu ve teala, ukazuje na nastavak priče.[728]

2. Riječi: "U tome je pouka, ali većina ovih nisu vjernici..."

Pouka im je ovaj zapanjujući prizor koji, nipošto, nije smio proći nezapaženo, da se o njemu dobro ne razmisli, *"ali većina ovih nisu vjernici"* – uprkos ovim očiglednim i jasnim dokazima većina njih nisu vjernici.[729]

---

[726] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (10615/17).
[727] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2605/6).
[728] *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (5375/10).
[729] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (10615/17).

Pokazna zamjenica u ovom ajetu *zalike / to, tome* odnosi se na Ibrahimov, alejhis-selam, govor, njegovo kazivanje i sve ono o čemu je Ibrahim govorio vezano za Allahovu milost, vjeru i njeno slijeđenje. U *Tefsiru* el-Bejdavija se navodi da se pod riječju *el-ajeh / pouka, dokaz* misli na kazivanje o Ibrahimu koje je dokaz i nauk onima koji žele razmisliti i opametiti se. Naime, ono je došlo u vidu najboljeg slijeda i najpotpunijeg izvještaja koje navodi čitaoca na razmišljanje o obilnom znanju koje Ibrahim posjeduje a kojim ukazuje na osnove vjerskih znanosti i ističe njihove dokaze; o ljepoti pozivanja kojim se obraćao svom narodu, o lijepom odnosu sa njima, o njegovom sažaljenju prema njima, o prikazu cijele koncepcije kroz njegov život, o obećanju i prijetnji u vidu priče ne bi li obratili pažnju i probudili se i ne bi li ih što više podstakao na slušanje i prihvatanje.[730]

Ibn Ašur, sumirajući kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, koje je došlo u suri Eš-Šu'ara', kaže: "Upuštanje u prikaz ovakvih situacija je stvar koja je neophodna na mjestu pozivanja u vjerovanje, dobrovoljno ili iz straha. Naime, on je pozivanje otpočeo postavivši pitanje svom narodu o onome čemu se klanjaju kako bi im izazvao pažnju. Zatim je, nakon toga, obezvrijedio njihove kumire i dokazao im putem logike da oni ne mogu biti bogovi – ne čuju, ne vide i nemoćni su da korist ili štetu donesu. Nakon toga im je pobio argument oponašanja kojem su pribjegli pošto nisu bili u stanju logikom opravdati svoju vjeru. Pošto je iznesen dokaz za pobijanje njihovih božanstava, Ibrahim je krenuo u kazivanje o Istinskom Bogu, Gospodaru svjetova Koji upravlja tijelima i dušama, Koji daruje, Jedini Koji upravlja svime, vječno Živi, Onaj Čijem se oprostu na Danu proživljenja nadamo. Zato, neka znaju da, ako oprosta od Allaha za prijašnje nevjerstvo budu tražili, Allah će im oprostiti, a ako se ne okane širka – neće ništa od pomoći biti na Dan proživljenja. Zatim im je predočio ishod bogobojaznih i zalutalih opisavši stanište za nagradu i stanište za kaznu. Budući da je narod njegov ustrajavao na širku, da toga dana – osim njega, njegove supruge, njegovog bratića Luta – nije bilo nijednog vjernika, najbolje je bilo prihvatiti se metode zastrašivanja. Stoga

[730] *Envarut-tenzil ve esrarut-te'vil, Tefsiru el-Bejdavi*, (143/4).

je Ibrahim prionuo na opis stanja i lošeg boravišta u koje će upasti zalutali na Dan proživljenja, pri čemu će se kajati za ono u čemu su na dunjaluku pretjerali, pa će poželjeti da se vrate na dunjaluk kako bi vjernici postali, ali to neće biti vrijeme za kajanje."[731]

3. Riječi: "A Gospodar tvoj je, zaista, silan i milostiv..."

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Eš-Šua'ra završava božanskim, plemenitim riječima o Milostivom Gospodaru, kojima se obratio Pečatu vjerovjesnika i poslanika podsjećajući ga da Allah nad neprijateljima Svojim motri, a da je prema prijateljima Svojim milostiv i darežljiv: *"A Gospodar tvoj je, zaista, silan"* za neprijatelje, i *"milostiv"* za prijatelje.[732] I prema njima je bio milostiv, budući da im nije kaznu požurio, tako da će nevjernici čekati dok ne nastupi Sudnji dan. Bio je milostiv prema njima, također, i time što nije izjednačio zdravog sa bolesnim, niti dobrog sa lošim. Bio je milostiv prema njima i time što je odredio kaznu za zlikovce kako u zlu svome ne bi ogrezli. U ovom opisu kriju se upozorenje i radosna vijest, jer svijet ne počiva na jednakosti između dobra i zla, svako ima mjesto koje mu pripada.[733] Ovi plemeniti ajeti su nam prikazali kakav je bio kraj Ibrahimovog, alejhis-selam, naroda, a u suštini – to je i ishod mnogoboštva općenito i predstavlja poentu u svim kazivanjima sure. Prizori Sudnjega dana su u Kur'ani-kerimu prikazani tako slikovito, slike se pred očima stvaraju dok se ajeti čitaju, pa bude osjećanja, a tijela se tresu, kao u borbama koje se vode pred očima ljudi dok oni gledaju.[734]

U skladu sa riječima koje se nalaze u navedenom ajetu jeste i ime El-Aziz / Silni, koje je jedno od Allahovih lijepih imena. Allahovo, subhanehu ve teala, ime El-Aziz se u Kur'ani-kerimu spominje devedeset i dva puta, gdje u većini slučajeva dolazi uz druga Allahova lijepa imena. Evo nekih ajeta u kojima se spominje ovo lijepo Allahovo ime.

"Znaj da je Allah silan i mudar." (El-Bekare, 260)

---

731 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, Muhammed et-Tahir ibn Ašur, (150–151/19).
732 *Et-Tejsir fi ehadisit-tefsir*, Muhammed el-Mekki en-Nasiri, (361–362/4).
733 *Zehretut-tefasir*, El-imam Muhammed Ebu Zehre, (5375/10).
734 *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2605/5).

"Zar su u njih riznice milosti Gospodara tvoga, Silnoga i Darežljivog?" (Sad, 9)

"Allah je, doista, silan, i On prašta." (Fatir, 27)

"To je odredba Silnoga i Sveznajućeg." (Ja-sin, 38)

"Gospodara nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, Silnoga, Onoga Koji prašta." (Sad, 66);

"A svetili su im se samo zato što su u Allaha, Silnoga i Hvale dostojnoga, vjerovali." (El-Burudž, 8)

Allah, azze ve dželle, je Silni u svakom smislu sile, kao što On, subhanehu ve teala, kaže: *"Ako neko želi veličinu – pa – u Allaha je sva veličina!"* (Fatir, 10)

Ibn Kesir kaže: "El-Aziz / Silni, tj. Onaj Koji nadvisuje svaku stvar, potčinjava je i savladava, Onaj Čiju moć, veličinu, silu, snagu ne može dostići niko."[735]

El-Kurtubi kaže: "El-Aziz znači Nepobjedivi, Onaj Koji se ne može dostići niti savladati."[736]

Es-Sa'di kaže: "El-Aziz je Onaj Kome pripada svaka snaga: snaga sile, snaga moći, snaga nedostižnosti. Njega niko od stvorenja dostići ne može, On je sve postojeće potčinio, cijeli svemir Mu se povinuje i pokorava Njegovoj veličini."[737]

Jedno od Allahovih lijepih imena jeste i Allahovo ime Er-Rahim / Samilosni. Ime Er-Rahim je spomenuto na 123 mjesta u Kur'ani-kerimu, a najčešće je povezano sa Allahovim imenom El-Gafur / Onaj Koji prašta. Naime, Allah Uzvišeni kaže: *"I molite Allaha da vam oprosti, jer Allah prašta i milostiv je."* (El-Muzzemmil, 20) I kaže: *"On je prema vjernicima samilostan."* (El-Ahzab, 43) I kaže: *"A Gospodar tvoj je, zaista, Silan i Milostiv."* (Eš-Šua'ra, 191)

Allahovo ime Er-Rahim se uvijek spominje uz ime Er-Rahman u knjigama koje govore o Allahovim lijepim imenima. Ova dva plemenita imena su izvedenice kojim se ukazuje na milost najvećeg opsega, a to su

---

735 *Tefsirul-Kur'anil-Azim, Tefsir Ibn Kesir*, (343/4).

736 *Tefsiru El-Kurtubi, El-Džamiu'li ahkamil-Kur'an*, El-Kurtubi, (131/2).

737 *Tefsiru es-Sa'di, Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani*, (300–301/5).

nježnost i saosjećajnost. Er-Rahman je ime jačeg intenziteta od imena Er-Rahim zbog paradigme od koje je nastalo, a ona sobom podrazumijeva sveobuhvatnost i kompletnost.

Neki učenjaci prave razliku između ova dva plemenita imena na sljedeći način. Na prvom mjestu oni kažu da ime Er-Rahman znači Onaj Čija milost obuhvata sva stvorenja na dunjaluku i vjernike na ahiretu, dok ime Er-Rahim znači Onaj Čija milost obuhvata vjernike, kako Uzvišeni kaže: *"On je prema vjernicima samilostan."* (El-Ahzab, 43) Međutim, nasuprot tome Allah Uzvišeni kaže: *"A Allah je prema ljudima zaista vrlo blag i milostiv..."* (El-Bekare, 143) Također kaže i: *"Gospodar vaš, vas radi, pokreće lađe po moru da biste tražili Njegove blagodati, jer je On prema vama milostiv."* (El-Isra' 66) Na drugom mjestu oni kažu da ime Er-Rahman upućuje na sopstvenu milost, a Er-Rahim upućuje na primijenjenu milost.

Ibnul-Kajjim, rahimehullah, kaže: "Pridjev Er-Rahman ukazuje na lično svojstvo Allaha Uzvišenog, dok pridjev Er-Rahim ukazuje na njegovu zavisnost od merhuma / onoga kome se milost ukazuje. Prvi je lično svojstvo, a drugi je praktično (primjenjivo) svojstvo. Prvo ime ukazuje na to da je milost Njegovo svojstvo, dok drugo ime ukazuje da je On prema Svojim stvorenjima milostiv Svojom milošću."

Ako želiš shvatiti ovo, razmisli o riječima Uzvišenog: *"On je prema vjernicima samilostan..."* (El-Ahzab, 43) kao i o riječima: *"... jer je On prema njima blag i milostiv."* (Et-Tevbe, 117) Nigdje nije došlo *Rahmanun bihim* nego *Rahimun bihim* / *Milostiv prema njima*, jer je Er-Rahman Onaj Čije je lično svojstvo milost, dok je Er-Rahim Onaj Koji je Svojom milošću milostiv.[738] Dakle, kako je prije kazano – nigdje nije došlo: *Rahmanun bi i'badihi* / *Milostiv prema Svojim robovima*, niti *Rahmanun bil-mu'minin* / *Milostiv prema vjernicima*, jer pridjev koji dolazi na ovu paradigmu nosi značenje sveobuhvatnosti i kompletnosti.[739] Iz ovog razloga On Uzvišeni Sebe opisuje kao Er-Rahman / Milostivi na više mjesta kada kazuje o Svom uzdignuću iznad Arša, pa kaže: *"Milostivi*

[738] *Ve lillahil-esmaul-husna*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, str. 120.

[739] Ibid, str. 120.

Koji se iznad Arša uzdigao..." (Ta-ha, 5) kao i: *"Zatim se iznad Arša uzdigao. Milostivi!"* (El-Furkan, 59) Iznad Svoga Arša se uzdigao imenom Er-Rahman jer je Arš okružen stvorenjima, sve ih obuhvata, a milost se odnosi na sva stvorenja, sve ih obuhvatajući, kako Uzvišeni kaže: *"A milost Moja obuhvata sve."* (El-Ea'raf, 156) Stoga, On se uzdigao iznad sveobuhvatnog Arša u sveobuhvatnom svojstvu, pa shodno tome Njegova milost obuhvata sve.[740]

Allahova lijepa imena, ime El-Aziz / Silni i ime Er-Rahim / Samilosni mogu se međusobno povezati. Sura Eš-Šua'ra završava sa dva Allahova plemenita imena u ajetu koji je u svojstvu komentara na priču svakog vjerovjesnika sa svojim narodom. Kroz to se ogledaju kazna i propast kakve su stigle one koji su poslanike u laž utjerivali, a za šta je potrebna Njegova snaga, moć i vlast. To u sebi uključuje Njegovo, subhanehu ve teala, ime El-Aziz, dok je za svaku korist i izbavljenje do kojeg su došli poslanici i njihovi sljedbenici potrebna Njegova milost i dobrota, a to u sebi uključuje Njegovo, subhanehu ve teala, ime Er-Rahim.

Općenito, spoj ova dva plemenita imena ukazuje na savršenstvo, pravednost, hvalu, veličinu i milost. To je objašnjenje da On, subhanehu ve teala, Koji je Svojim Bićem Silni, Moćni, Svemogući, ne negira da je Milostiv prema robovima Svojim. Njegova milost proistekla je iz moći, snage i sile, a ne iz slabosti i nemoći. Spoj ova dva svojstva ukazuje na treću osobinu savršenosti, a to je usmjerenost Njegove, subhanehu ve teala, moći putevima milosti koja podrazumijeva obilje dobrote i plemenitosti.[741]

---

740 *Ve lillahil-esmaul-husna,* Abdulaziz Nasir el-Dželil, str. 121.

741 Ibid, str. 151.

V POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Ankebut

Allah Uzvišeni kaže: *"A i Ibrahima. 'Allahu se jedino klanjate' – govorio je on narodu svome – 'i Njega se bojte, to vam je bolje, da znate. Vi se, mimo Allaha, kumirima klanjate i laži smišljate. Oni kojima se vi, mimo Allaha, klanjate ne mogu vas nikakvom hranom nahraniti; vi hranu od Allaha tražite i Njemu se klanjate i Njemu zahvalni budite! – Njemu ćete se vratiti.' – Ako vi smatrate lažnim mene, pa smatrali su lažnim svoje poslanike i narodi prije vas; a poslanik je jedino dužan da jasno obznani. Zar ovi ne vide kako Allah sve iz ničega stvara? On će to opet učiniti; Allahu je to, zaista, lahko. Reci: 'Putujte po svijetu da vidite šta je On ni iz čega stvorio. I, Allah će to, poslije, po drugi put stvoriti. Allah, zaista, sve može. On kažnjava onoga koga On hoće i milost ukazuje onome kome On hoće, i njemu ćete se vratiti. Njegovoj kazni nećete umaći ni na Zemlji ni na nebu, a nemate, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača. A onima koji neće da vjeruju u Allahove dokaze i u susret s njime, njima nije stalo do Moje milosti – njih čeka patnja nesnosna.' Odgovor naroda njegova bijaše: 'Ubijte ga ili spalite!' – ali, Allah ga je iz vatre izbavio. To su, uistinu, dokazi za narod koji vjeruje. 'Vi ste' – reče on – 'mimo Allaha kumire prihvatili da biste u životu na ovome svijetu međusobne prijateljske odnose održavali, a poslije, na Sudnjem danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati, vatra će vaše boravište biti, i niko vam u pomoć neće moći priteći.' I Lut mu jedini povjerova! A Ibrahim reče: 'Ja se selim onamo kuda mi je Gospodar moj naredio, jer je On, uistinu, silan i mudar.' I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonili i potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali, a njemu na ovom svijetu lijep spomen sačuvali, a na onome će, doista, jedan od onih dobrih biti."* (El-Ankebut, 16–27)

Sura El-Ankebut se smatra posljednjom mekanskom surom koja govori o Ibrahimu, alejhis-selam. Pred nama je tumačenje plemenitih ajeta koji se tiču kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, i božanskih uputa,

koje prožimaju ove ajete, datih Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom narodu, te pozivanja u vjerovanje u Jednog Boga i klanjanje Samo Njemu, vjerovanje u Sudnji dan, proživljenje i polaganje računa.

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"A i Ibrahima. 'Allahu se jedino klanjate' – govorio je on narodu svome – 'i Njega se bojte, to vam je bolje, da znate..."'*

Ibrahim, alejhis-selam, ih je jednostavno i transparentno pozivao, bez komplikacija i nejasnoća. Poredak u njegovom pozivanju je takav da bi bilo dobro da ga dobro prouče oni koji se bave pozivanjem u vjeru. Naime, on je otpočeo tako što je pojasnio suštinu onoga u što ih poziva.

1. Riječi: "A i Ibrahima. 'Allahu se jedino klanjate' – govorio je on narodu svome – 'i Njega se bojte..."'

Allah, azze ve dželle, podsjeća Svog vjerovjesnika Muhammeda na ono što je bilo između Ibrahima, alejhis-selam, i naroda njegovog. Ibrahim je lijep uzor i primjer koji treba slijediti i sa kojim se treba saosjećati, pa Uzvišeni kaže: *"A i Ibrahima. 'Allahu se jedino klanjate' – govorio je on narodu svome – 'i Njega se bojte, to vam je bolje da znate.'"*

Riječi*: "Allahu se jedino klanjajte"* znače da treba iskreno da Mu se klanjate, ništa Mu za druga ne pripisujete, ne klanjajte se drugom bogu mimo Njega, napravite između sebe i Allahove kazne zaštitu tako što ćete se samo Njemu klanjati, samo Njega moliti i na druge načine pokornost Mu pokazivati. Da vjerujete u Jednog Boga, da se samo Allahu klanjate i druga Mu ne pripisujete bolje vam je nego da širk činite i nevjernici budete, ako znate.

Vezano za ovo Et-Taberi, rahimehullah, kaže: "Allah Uzvišeni, podsjećajući Svog vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kaže Muhammedu da se sjeti Ibrahima Halilur-rahmana, kada je narodu svome rekao: *'Narode moj, klanjajte se samo Allahu, a ne kipovima i kumirima mimo Njega, vi drugog boga sem Njega nemate.'"*[742]

[742] *Kasasul-enbijai*, Mustafa el-Adevi, (118/2) preuzeto: *Tefsiru et-Taberi, Džami'ul-bejan fi te'vilil-Kur'an*, (372/18).

Sva vjerovjesnička pozivanja – bez izuzetka – su sadržavala u sebi riječi Uzvišenog: *"Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate!"* (El-Ea'raf, 59) Kao i riječi Uzvišenog: *"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!'"* (El-Enbija', 25)

Zapravo, sva se vjera ogleda u tome da vjeruješ da Allah postoji, da je Jedan i da Mu se klanjaš. Vjeru čine dva segmenta – segment vjerovanja i segment i praktikovanja. Praktikovanje znači da Mu se klanjaš, a vjerovanje je da Njega Jedinog obožavaš i samo u Njega vjeruješ. Ako bi te neko upitao da li možeš suštinu cijele vjere da sažmeš u par riječi, odgovori mu potvrdno i reci: "Da vjeruješ da nema boga osim Allaha i da Njemu robuješ." Što se tiče vjerovanja u *la ilahe illallah*, odnosno da nema boga sem Allaha – pa tome svjedoči cijeli univerzum. Što se, pak, tiče klanjanja Allahu – klanjanje je vrhunac skrušenosti prema Uzvišenom Allahu uz osjećaj velike ljubavi. To je skrušenost s ljubavlju, a osnova joj je spoznaja. Znanje je ispred svega, ono je jedini put bez premca. *"To vam je"* tj. vaš ibadet i bogobojaznost *"bolje, da znate"*.

Ibrahim, alejhis-selam, je najvažnije postulate izložio jednostavnim i jasnim riječima, bez komplikacija i nejasnoća, da bi ih mogli shvatiti sagovornici različitih nivoa. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je za ono što je htio iznijeti odabrao izraze jasnog značenja, ne želeći da im misli odlutaju od osnovnog i željenog značenja, te da ne bi ostavio nikakvog prostora za dublje promatranje, tako da je suštinu svoje poslanice sažeo u *"Allahu se jedino klanjajte i Njega se bojte"*.

"Allahu se jedino klanjajte" – to je temelj vjere, njena srž i njen stub. Esencija vjere jeste vjerovati u Jednog Jedinog Allaha i klanjati se samo Njemu. Čovjek je rob po svojoj urođenoj prirodi, ne preostaje mu ništa drugo sem da robuje, pa ili će robovati Istinskom Bogu, ili će robovati šejtanu, ili strastima, ili kumirima, ili imetku, ili prohtjevima i slično.

Zadatak vjerovjesnika, neka je na sve njih salavat i selam, jeste da ljude navode na robovanje jedino Gospodaru ljudi. Divno li je kazao ashab Rebi ibn Amir vođi perzijske vojske Rustemu: "Allah nas je poslao

da izvedemo ljude iz klanjanja ljudima u klanjanje Allahu, Gospodaru ljudi."

Smisao ibadeta je sveobuhvatan, kako nam je i jasno. On uređuje sve životne segmente, tako da sve oblasti života zapravo predstavljaju oblasti ibadeta. Svaki posao u ovom životu, ako se njime želi Allahovo zadovoljstvo, predstavlja ibadet. Navike, ako ih činimo sa nijetom, iskrenom namjerom u ime Allaha, postaju ibadet, bez nijeta ostaju biti navike.[743]

Srž Ibrahimovog, alejhis-selam, pozivanja jeste pozivanje ljudi da se klanjaju jedino Allahu i samo Njega obožavaju. Allah Uzvišeni je pohvalio njegovo pozivanje i trud u Svojoj Knjizi opisavši Ibrahima, alejhis-selam, da je bio ummet, pokoran Allahu, pravi vjernik, da nije druge smatrao Allahu ravnim, da je bio zahvalan Allahu Uzvišenom. Naime, Uzvišeni kaže: *"Ibrahim je bio primjer čestitosti (ummet, narod), pokoran Allahu, pravi vjernik, nije druge smatrao Allahu ravnim, i bio je zahvalan na blagodatima Njegovim; On je njega izabrao i na Pravi put izveo."* (En-Nahl, 120–121)

Allah Uzvišeni je opisao Ibrahima, alejhis-selam, kao roba vjernika, a uz njega pripojio spojenu ličnu zamjenicu (Naš) iskazavši mu čast zbog njegove važnosti i značaja koji ima. Uzvišeni kaže: *"Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je, doista, bio rob Naš, vjernik."* (Es-Saffat, 110–111) Opisao ga je kao muhsina / onoga koji dobra djela čini, a to je najviši stepen pokornosti koji se ogleda kroz to da čovjek obožava svoga Gospodara kao da Ga vidi, jer ako on Njega ne vidi, Allah vidi njega. Ibrahim, alejhis-selam, je nastojao pozivati na pokornost Allahu i na istinski način to uspostaviti kod sebe. Svim svojim djelima je bio iskreno odan Allahu i nikome, mimo Allaha, ibadet činio nije, već je svoje riječi i djela, vidljiva i nevidljiva, upućivao Svome Gospodaru, subhanehu ve teala, kako smo pojasnili i pojašnjavat ćemo, uz Allahovu dozvolu, kroz njegov divni životopis.

---

[743] *Tefsiru sureti Hud, Diraseh tahlilijjeh mewdui'jjeh*, Ahmed Nevfel, Džemi'jjetul-muhafezah, alel'Kur'anil'kerimi, Umman, El-Erden, I tom, 1439. god. po H. / 2018. god., str. 112.

Ibrahim, alejhis-selam, je istinski spoznao Allaha putem Objave, čiste fitre i zdravog razuma, istinski Mu se klanjao. On je od svih ljudi najviše truda ulagao u ibadet pri čemu je Allahu zahvaljivao na spoznaji Njega. Uvijek je Allahu Uzvišenom bio zahvalan i priznavao mu je, uprkos tolikom trudu, svoju manjakvost u pogledu izvršavanja svojih dužnosti.

Zajedno sa njegovim sinom i unukom, Allah Uzvišeni govori o Ibrahimu, alejhis-selam, na počasnom mjestu, pa kaže: *"I sjeti se robova Naših Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih. Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet; i oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi."* (Sad, 45–47)

Uzvišeni kaže, na lijep način ih se sjećajući: *"I sjeti se robova Naših"*, onih koji su Mi iskreno ibadet činili. *"Ibrahima"* El-Halila i sina njegovog *"Ishaka"* i unuka njegovog *"Jakuba, sve u vjeri čvrstih"*, tj. moć je u pokornosti Allahu Uzvišenom *"i dalekovidnih"* tj. dalekovidnost je u Allahovoj vjeri. Pripisao im je korisno znanje i mnogo dobrih djela, "*Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom"*, veličanstvenom, posebnom osobinom a to je *"da im je uvijek bio na umu onaj svijet"*. Učinili smo da im uvijek u srcima bude sjećanje na ahiret, da najveći dio svog vremena provode radeći za njega, da su uvijek Allahu odani i da Ga se boje.[744]

Naš vjerovjesnik Ibrahim, alejhis-selam, je od ulul-azma, odabranih vjerovjesnika koji su postigli visoke stepene u pokornosti Allahu, azze ve dželle, i pozivanju u nju.

Riječi: *"I Njega se bojte"* pokazuju nam da je Ibrahim, alejhis-selam, nastojao svoj narod pozivati da vjeruju u jednoću Allaha Uzvišenog, da se samo Njemu klanjaju, da Ga se boje jer je bogobojaznost istinska garancija ljudima za istrajnost na Allahovom putu, bez skretanja tamo-amo. Ona je izvorište lijepog ophođenja prema Allahu, bez licemjerstva i pretvaranja. Suština bogobojaznosti jeste zaštititi se od Allahove kazne pokoravajući Mu se i kloneći se onoga što je zabranio.[745]

---

[744] *Tefsiru es-Sa'di,* Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-Menani, str. 1499.

[745] Nuh, alejhis-selam, vet-tufanul-azim, dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallabi, str. 127.

Onaj ko razmišlja o Allahovoj Knjizi uvidjet će da je bogobojaznost jedna od stvari kojima Kur'ani-kerim posvećuje najveću pažnju i podstiče na nju. Osnova iz koje je izvedena imenica *takva / bogobojaznost, svijest o Allahu* je *veka, jeki, vikajetun* što znači zaštititi, zaštita. Prvi stepen bogobojaznosti jeste klonjenje od širka, drugi stepen je klonjenje od velikih grijeha, a treći stepen kojim se upotpunjuje bogobojaznost jeste udaljavanje od malih grijeha. Na to ukazuju riječi našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, od koga se prenosi da je rekao: "Rob neće postati bogobojazan sve dok ne ostavi ono što nije loše iz opreza da ne upadne u ono što je loše."[746]

Shodno tome, bogobojaznost je najviši stepen koji vjernik treba dostići, bez obzira na poteškoće i nevolje koje ga na tom putu zadese.

Postoje mnoge definicije bogobojaznosti, a mi ćemo spomenuti njih nekoliko kako bi nam bile svjetionik čiju ćemo svjetlost slijediti.

Bogobojaznost se ogleda kroz to da se pokoravaš Allahu i ne budeš mu neposlušan, da Ga se sjećaš i ne zaboravljaš Ga, da Mu zahvaljuješ i ne budeš nezahvalan (nevjernik).

Bogobojaznost znači ne ustrajavati na griješenju i ne uobraziti se pokornošću, jer bogobojazni ne ustrajava u grijesima, pa makar mali bili, niti se samoobmanjuje pokornošću, pa makar velika bila.

Bogobojaznost je da Allahu daješ prednost u svemu i da budeš svjestan da je sve u Allahovim rukama.

Bogobojaznost je da te Gospodar tvoj ne vidi u onome što ti je zabranio.

Sve ove definicije obuhvataju tri segmenta. Prvi segment jeste da se kloniš i malih i velikih grijeha, jer ustrajavanje na malim vodi velikim grijesima. Drugi segment jeste da paziš na svaku svoju riječ i svako svoje djelo, poput onoga koji hoda putem prepunim trnja, pa pazi na svaki svoj korak koji načiniš. Ovo je ono čime se odlikovala bogobojaznost nekih ashaba, radijallahu anhum. Naime, kaže se da je Omer ibn El-Hattab upitao Ubejja Ibn Ka'ba o bogobojaznosti, pa mu

[746] *Sunenu Et-Tirmizi*, Kitabu sifetil-kijameh, br. (2451).

je odgovorio pitanjem: "Zar nisi hodao trnovitim putem?" "Naravno da jesam", odgovorio je. "Pa, kako si postupao?", upitao je. "Bivao bih obazriv i trudio se", reče. "To je bogobojaznost", odgovori mu. Treći segment jeste da ne potcjenjuješ male stvari. Prenosi se da je naš Poslanik, sallallahu alejhi ve selem, prošavši pored bačene hurme, rekao: "Da znam da nije od sadake – pojeo bih je."[747]

Prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve selem, rekao: "Ko želi da bude najplemenitiji od ljudi neka se Allaha boji. Ko želi da bude najsnažniji od ljudi, neka se osloni na Allaha. Ko želi da bude najbogatiji od ljudi, neka se pouzda u ono što je u Allahovoj ruci više nego u ono što je u njegovoj."[748]

Razlika između ibadeta i takvaluka / obožavanja i bogobojaznosti ogleda se u sljedećem. Iz prethodnoga smo shvatili važnost bogobojaznosti, njen značaj i visok stepen koji ima. Shvatili smo da je ona jedino oružje pomoću koga se vjernik može suočiti sa teškoćama i pobijediti u nevoljama. Ona je ukusni plod za čije je kušanje neophodno sljedećih pet stvari: vjerovanje u Allaha, pokornost, ostavljanje grijeha, pokajanje i iskrenost. Ako izostane jedno – izostala je bogobojaznost. Na osnovu ovoga znamo da bogobojaznost nije ibadet – kako mnogi ljudi misle. Može se desiti da rob intenzivira svoj ibadet, ali da ga njegov ibadet ne uzdigne na stepen takvaluka, a mnogo je dokaza i jasnih argumenata za to u Kur'ani-kerimu i hadisima Poslanika, sallallahu alejhi ve selem.[749]

Uzvišeni kaže: *"A i Ibrahima. 'Allahu se jedino klanjate' – govorio je on narodu svome – 'i Njega se bojte...'"* (El-Ankebut, 16)

Uzvišeni kaže: *"Mi smo poslali Nuha narodu njegovu: 'Opominji narod svoj prije nego što ga stigne patnja nesnosna!' 'O narode moj,' – govorio je on – 'ja vas otvoreno opominjem. Allahu se klanjajte i Njega se bojte i meni poslušni budite.'"* (Nuh, 1–3)

---

747 *Sahihul-Buhari*, br. 950.

748 *Hamasijjatun muhtareh fi tehzibin-nefsil-emareh*, Fadl Hasan Abbas, Darul-bešir lin-nešri vet-tevzi'i, Oman, I tom, 1410. god. po H. / 1990. god., str. 28.

749 *Nuh, alejhis-selam, vet-tufanul-azim*, dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallabi, str. 130.

Uzvišeni kaže: *"O ljudi, klanjajte se Gospodaru svome, koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali."* (El-Bekare, 21)

Ovi plemeniti ajeti pokazuju razliku između ibadeta / klanjanja, obožavanja i takve / bogobojaznosti. I Nuh i Ibrahim, alejhimus-selam, su svom narodu naređivali da se klanjaju Allahu i Njega se boje. U trećem ajetu je naredba od Allaha ljudima da se klanjaju Onome Koji je stvorio i njih i one prije njih, nadajući se da će ih klanjanje njihovo uzdići i dovesti na stepen takvaluka / bogobojaznosti.[750]

Naime, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Čuvajte se sumnjičenja, jer je sumnjičenje najlažniji govor. Nemojte prisluškivati, nemojte špijunirati, ne budite egoisti, nemojte zavidjeti jedni drugima, nemojte se međusobno mrziti, nemojte jedni drugima okretati leđa, budite braća, o Božiji robovi, kao što vam je On naredio. Musliman je muslimanu brat i on mu ne čini nepravdu, ne ponižava ga i ne prezire. Bogobojaznost je ovdje, bogobojaznost je ovdje." Pokazao je na svoje grudi.[751]

Iz ovog časnog hadisa zaključujemo da je, kao prvo, za bogobojaznost neophodno kloniti se svih ovih postupaka koji su spomenuti u hadisu. Zatim, kao drugo, zaključujemo da je bogobojaznost tajna između roba i njegovog Gospodara, pa je zato Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao na svoja prsa, a to potvrđuju riječi Uzvišenog Allaha: *"... zato se ne hvališite bezgrješnošću svojom – On dobro zna onoga koji se grijeha kloni."* (En-Nedžm, 32)

Među ajete koji u potpunosti pojašnjavaju suštinu bogobojaznosti, koji ukazuju na to da će rob ući u njeno okrilje i pod njenu svjetlost samo ukoliko se okiti najljepšim osobinama i pridržava ibadeta i njegovih osnova, spadaju riječi Uzvišenog: *"Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji molitvu obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju,*

[750] *Hamasijjatun muhtareh fi tehzibin-nefsil-emareh*, Fadl Hasan Abbas, str. 29.

[751] *Sahihu Muslim*, Kitabul-birri vet-takva, br. 2564.

kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone." (El-Bekare, 177)

Pogledajmo – Allah nas uputio! Plemenita svojstva i pohvaljene osobine o kojima govore ovi časni ajeti, kao i tri temelja islamskog vjerozakona a to su: vjerovanje, klanjanje i ahlak / moral, lijepo ponašanje, a uz to još petnaest odlika. Bogobojaznost je plod svega toga, kao što je došlo u ajetu: *"Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone."* (El-Bekare, 177)

Iz prethodno rečenog otkrivamo tajnu i saznajemo mudrost zbog koje je Allah spomenuo bogobojaznost na početku Svoje časne Knjige: *"Elif Lam Mim. Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali."* (El-Bekare, 1–2) Allahu moj, učini nas od bogobojaznih, onih za koje si kazao: *"Dat ćemo da takav džennet naslijedi onaj od robova Naših koji se bude grijeha klonio."* (Merjem, 63)

Ovi ajeti vrijede pažnje i pridržavanja jer kazuju osobine kojima se musliman treba odlikovati, nastojeći da ih usvoji, a posebno jer se u prvim ajetima Allahove Knjige govori o onima koji se Allaha boje. To je dokaz važnosti i dragocjenosti bogobojaznosti. Njihova važnost je, također, velika, budući da opisuju one koji se pridržavaju Kur'ani-kerima, slijede njegova uputstva, uče ga i o njemu razmišljaju.[752]

Uzvišeni kaže: *"Elif Lam Mim. Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali; onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali i molitvu obavljali i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali; i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali. Njima će Gospodar njihov na Pravi put ukazati i oni će ono što žele ostvariti."* (El-Bekare, 1–5)

Prva osobina nalazi se u riječima *"Onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali"*, druga u riječima *"i molitvu obavljali"*, treća u riječima *"i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali"*, četvrta osobina nalazi se u

[752] Ibid, str. 25.

riječima *"i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe"*, a peta u riječima *"i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali"*.

Nakon ovih osobina Allah Uzvišeni spominje nagradu onih koji se Allaha budu bojali: *"Njima će Gospodar njihov na Pravi put ukazati i oni će ono što žele ostvariti."* Oni, dakle, uputu mogu primiti i učvrstiti se u njoj, a uputa je jedna od Allahovih blagodati, Uzvišeni kaže: *"A one koji su na Pravome putu On će i dalje voditi i nadahnut će ih kako će se vatre sačuvati."* (Muhammed, 17)

To je prvi dio velike nagrade, a drugi dio jeste ostvarenje onoga što žele. Sreća onih koji se budu Allaha bojali objedinila im je sredstvo i cilj, početak i kraj.[753]

Kur'ani-kerim je pojasnio vrijednost bogobojaznosti i postavio je za željeni cilj. Mnogi učenjaci su pisali o njoj, objašnjavali njenu suštinu, plodove i tragove, kao i osobine bogobojaznih kako u pogledu vjerovanja tako i u pogledu praktične primjene, te o svemu onome što se tiče ove veličanstvene, božanske vrijednosti.[754]

2. Riječi: "To vam je bolje, da znate..."

Riječima *"To vam je bolje, da znate"* ukazuje se na to da ako tako postupite, postići ćete dobro i na dunjaluku i na ahiretu, i osloboditi se zla i na dunjaluku i na ahiretu.[755]

Dio ajeta u kojem se kaže: *"To vam je bolje, da znate"* donosi im podstrek da poreknu svoje neznanje i sebi odaberu put dobra. To je istovremeno i duboka istina, a ne samo retorički podsticaj.[756]

Ako si shvatio da su pokornost Allahu, klanjanje Njemu i bogobojaznost bolje za tebe, onda znaš (posjeduješ znanje). Međutim, ako smatraš da je pokornost Allahu poniženje, da je klanjanje Njemu

[753] *Hamasijjatun muhtareh fi tehzibin-nefsil-emareh*, Fadl Hasan Abbas, str. 37.

[754] *Nuh, alejhis-selam, vet-tufanul-azim*, dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallabi, str. 136.

[755] *Tefsirul-Kur'anil-Azim*, Tefsir Ibn Kesir, (279–280/6).

[756] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2728/5).

zaluđenost, a bogobojaznost propast, onda ti ne znaš (ne posjeduješ znanje) pa makar dobio najviša zvanja. Mjerilo znanja je pokornost Allahu, klanjanje Njemu i bogobojaznost, a u neposlušnosti prema Njemu i odstupanju od Njegovog puta je svako zlo. Ova formula je apsolutno sigurna mjera, jer Allah Uzvišeni kaže: *"To vam je bolje"*, a ovo su riječi Tvorca Koji nam poručuje da nam je ovo bolje, jer nećemo biti od onih koji znaju sve dok ne spoznamo Allaha, nećemo biti od onih koji znaju sve dok se Njemu ne budemo klanjali, nećemo imamo zdravo rasuđivanje sve dok ne budemo slijedili Njegov put.[757]

Klanjati se Allahu i Njega se bojati je put dobra i na dunjaluku i na ahiretu. To je dokaz istinskog znanja, božanskog djela koje povezuje dunjaluk i ahiret, te spoznaje svrhe zbog koje je Allah stvorio čovjeka.

Drugo: Riječi Uzvišenog: *"Vi se, mimo Allaha, kumirima klanjate i laži smišljate. Oni kojima se vi, mimo Allaha, klanjate ne mogu vas nikakvom hranom nahraniti; vi hranu od Allaha tražite i Njemu se klanjate i Njemu zahvalni budite! – Njemu ćete se vratiti...."*

1. Riječi: "Vi se, mimo Allaha, kumirima klanjate..."

Riječi: *"Vi se, mimo Allaha, kumirima klanjate..."* znače da sve ono čemu se vi klanjate predstavlja kumire, a kumir ne može ni korist ni štetu donijeti.[758] Ono što za bogove uzimate i svetim smatrate je kamenje različitih vrsta – krečnjak, granit, mermer, ili metal – zlato, srebro, bakar, ili drvo. Neki među njima su kumire čak pravili od presovanih hurmi, pa kada bi ogladnili, pojeli bi ih. O ovome je u čudu pričao Omer, radijallahu anhu! Kakva je to pamet ili logika da odeš na planinu sa koje izabereš kamen, zatim ga izvajaš u određeni oblik, a potom ga prihvatiš za boga klanjajući mu se mimo Allaha? To je tvojih ruku djelo, ako ga vjetar obori, ti ćeš ga podići, ako ga slomi, ti ćeš popraviti ono što je slomljeno, pa koji to um može ovakvo djelo prihvatiti za boga?[759]

---

757 *Tefsiru En-Nabulsi*, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, (200/9).

758 Ibid, (201/9).

759 *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (11108/18).

2. Riječi: "I laži smišljate..."

Sve ono čemu se, mimo Allaha, klanjate su kumiri koji ne mogu ni korist ni štetu donijeti, dok su sva objašnjenja, preambule, analize, tumačenja laži o lažima, smutnja o smutnji. Smutnja je namjerna laž koja izvrće istinu.[760]

Ibrahim, alejhis-selam, je kazao da oni o tim kumirima govore kao o nečemu što može preduzeti nešto, dati dozvolu ili zabraniti, rasrditi se ili osjetiti zadovoljstvo; oni ih smatraju svetim, ljude obmanjuju da su sveti i o Allahu Uzvišenom laži izmišljaju. Sve je to neosnovan govor, besmislena izmišljotina i kleveta koju realnost ne prihvata, budući da je to čemu se klanjaju kip koji niti koristi niti šteti, a riječi kojima to pojašnjavaju su lažan govor i dokaz da ti kumiri *"ne mogu vas nikakvom hranom nahraniti"*.[761]

3. Riječi: "Oni kojima se vi, mimo Allaha, klanjate ne mogu vas nikakvom hranom nahraniti..."

Na drugom mjestu im je Ibrahim, alejhis-selam, pojasnio da se oni klanjaju božanstvima koja ni korist ni štetu ne donose, a ovdje je spomenuo važno pitanje koje se tiče održavanja ljudskog života putem izdržavanja koje nazivamo opskrbom. Ta vas božanstva kojima se, mimo Allaha, klanjate ne mogu nikakvom hranom nahraniti, a ako bi vam kiša bila uskraćena i zemlja neplodna postala, poumirali biste od gladi. Zato, na vama je da dobro razmislite: odakle dolaze potrepštine za život i ko je njihov vlasnik, pa da klanjanje i pokornost usmjerite prema Njemu.[762]

4. Riječi: "Vi hranu od Allaha tražite..."

Hrana je ono čime su duše zauzete, a posebno one koje nisu obuzete imanom. Međutim, da treba tražiti hranu samo od Allaha – to je činjenica, a ne samo provokacija poriva svojstvenih dušama.[763]

---

[760] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (11108/18); *Tefsiru En-Nabulsi*, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, (201/9).

[761] *Tefsiru En-Nabulsi*, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, (201/9).

[762] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (11109/18).

[763] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2728/5).

Ibrahim, alejhis-selam, je objasnio svom narodu da opskrbu od Allaha trebaju tražiti, a ne od njihovih kumira, jer će tako ispravno postupiti. Uputio ih je na ono što će im biti od koristi i na dunjaluku i na ahiretu. Opskrba je u Allahovim rukama, On je njen vlasnik, On određuje i olakšava puteve do nje. Stvorenjima ništa od toga ne pripada, osim onog što Allah Uzvišeni odredi. Allah Uzvišeni je Taj u Čijim je rukama sva opskrba, On je dijeli onako kako On hoće. To nikome od stvorenja nije dato, zato se opsrkba može tražiti i moliti jedino od Allaha Uzvišenog, jer je On jedini moćan dati je. Ona je u Njegovoj, subhanehu ve teala, moći, zato je neophodno Njemu se klanjati i zahvaljivati Mu, Njemu će se sve vratiti.

Svakom stvorenju je opsrkba određena i Allahu Uzvišenom znana. On, subhanehu ve teala, Svojim stvorenjima obezbjeđuje uzroke koje će primijeniti i putem kojih će stići do svoje opskrbe. On je te uzorke primjenom kojih je oni stiču i za njom tragaju, svrstao u ibadet Njemu, azze ve dželle. On, subhanehu ve teala, sve te uzroke ili neke od njih anulira nekima od stvorenja Svojih, iz mudrosti koju On hoće. Međutim, to nije pravilo već izuzetak iz pravila, a pravilo je prihvatiti se uzorka.

Niko ne može ljudima donijeti opsrkbu ako Allah Uzvišeni to ne dozvoli. To je činjenica koje svaki musliman treba da je svjestan jer suprotstavljanje i protivljenje tome predstavlja glupost i bježanje od očite istine. Uzvišeni kaže: *"Ili, ko je taj koji će vas nahraniti, ako On hranu Svoju uskrati? – Ali, oni su uporni u bahatosti i u bježanju od istine."* (El-Mulk, 21)

Pitanje opskrbe je u životu čovjeka ozbiljno i rigorozno. Priče iz prošlosti i sadašnjosti svjedoče da, kako bi preživio, čovjek robuje drugom čovjeku. Iz tog razloga je Kur'an u potpunosti pojasnio ovo pitanje kako bi oslobodio čovjeka od robovanja drugom čovjeku jer on nije ničiji do li Allahov rob, rob svog Stvoritelja i svog Opskrbitelja. Kur'an je pojasnio da je Allah Uzvišeni Jedini dostojan obožavanja, jer je On Stvoritelj stvorenja i Vlasnik opskrbe. Opskrba se može tražiti samo

od Njega, a klanjanje i zahvalnost pripadaju samo Njemu, kod Njega je svaki početak i svaki kraj.[764]

Kur'ani-kerim pravi spoj između opskrbe i klanjanja Allahu, Uzvišeni kaže: *"Vi hranu od Allaha tražite i Njemu se klanjajte i Njemu zahvalni budite! – Njemu ćete se vratiti."* Ovo je pokazatelj važnosti opskrbe i njenog utjecaja na čovjekov život, te dokaz da je Onaj Koji je vlasnik opskrbe svih stvorenja, ljudi i džina, dostojan obožavanja. Kur'ani-kerim izvještava o onima koji se, pored Allaha, klanjaju onima koji nisu u stanju da im bilo kakvu hranu daju, te Uzvišeni kaže: *"I klanjaju se, pored Allaha, onima koji nisu u stanju da im bilo kakvu hranu daju, ni iz nebesa ni iz zemlje, i koji ništa ne mogu!"* (En-Nahl, 73)[765]

Allahova lijepa imena jesu imena Er-Razik i Er-Rezzak / Opskrbitelj, Onaj Koji obilnu opskrbu daje. Allahovo ime Er-Razik se u Kur'ani-kerimu, u formi superlativa, spominje pet puta, a među tim ajetima su sljedeći: *"... i nahrani nas, a Ti si hranitelj najbolji!"* (El-Maide, 114) *"Ili od njih tražiš nagradu? Ta nagrada Gospodara tvoga bolja je, On najbolje nagrađuje."* (El-Mu'minun, 72) *"Reci: 'Ono što je u Allaha bolje je i od veselja i od trgovine.' – A Allah najbolju opskrbu daje."* (El-Džumu'a, 11)

Što se tiče Njegovog, subhanehu ve teala, imena Er-Rezzak, ono je u Kur'anu spomenuto jedanput i to u riječima Uzvišenog: *"Opskrbu daje jedino Allah, Moćni i Jaki!"* (Ez-Zarijat, 58) Smisao koji nosi ovo Allahavo ime jeste taj da je On Onaj Koji obezbjeđuje opskrbu za svako stvorenje kojom se ono održava u životu, Njegova opskrba i Njegova milost obuhvataju sva stvorenja bez privilegovanosti vjernika u odnosu na nevjernika, niti prijatelja u odnosu na neprijatelja. On je daje nemoćnome koji nije u mogućnosti i ne može je zaraditi, kao što je daje i snažnome, gorostasnome. Naime, Uzvišeni kaže: *"A koliko ima životinja koje ne sakupljaju hranu sebi, Allah ih hrani, a i vas..."* (El-Ankebut, 60) I kaže:

---

[764] *Er-rizku fil-Kur'anil-kerim*, dr. Sulejman es-Sadik el-Bejreh, Mektebetul-meliki Fahd el-vetanijjeh, El-Memleketul-arebijjetu Es-Suu'dijjeh, I tom, 1426. god. po H. / 2005. god., str. 73.

[765] Ibid, str. 73.

"Na Zemlji nema nijednog živog bića, a da ga Allah ne hrani..." (Hud, 6)[766]

Es-Sa'di kaže: "Allah Uzvišeni je Opskrbitelj svih Svojih robova. Nema na Zemlji nijednog živog bića, a da ga Allah ne hrani. Dvije su vrste Njegove opskrbe prema Svojim robovima – opća opsrkba, koja obuhvata dobre i loše, prijašnje i potonje, i to je opskrba tijela, i pojedinačna opskrba, a to je opskrba srca, hrana srca u vidu znanja i vjerovanja, halal hrana koja pomaže za dobrobit vjere. Ova vrsta opskrbe se odnosi samo na vjernike shodno njihovim stepenima u njoj i u skladu sa onim što Njegova mudrost i milost iziskuju.[767]

5. Riječi: "Njemu se klanjajte i Njemu zahvalni budite! – Njemu ćete se vratiti..."

Riječi: *"Njemu se klanjajte"* znače da je klanjanje Allahu Uzvišenom, koje je plod Njegove spoznaje i vjerovanja u Njega Jednoga, jedan od najvećih uzorka opskrbe u skladu sa kur'anskim tekstom, gdje Uzvišeni kaže: *"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju, Ja ne tražim od njih opskrbu niti želim da Me hrane, opskrbu daje jedino Allah, Moćni i Jaki!"* (Ez-Zarijat, 56–58) Allah, azze ve dželle, nije zadužio Svoja stvorenja da obezbjeđuju opskrbu za sebe ili za druge, On ih je zadužio da Mu ibadet čine i samo u Njega vjeruju, a On je, subhanehu ve teala, Onaj Koji im opskrbu obezbjeđuje.[768]

Smisao klanjanja nije samo izvršavanje vidljivih islamskih obreda, već ono, pored toga, predstavlja apsolutnu realizaciju pokornosti Allahu Uzvišenom kroz različite životne aspekte. Budući da u cijelom univerzumu ne postoji bog sem Njega Jednoga, Koji se obožava, i niko mimo Njega robove svoje nema, te s obzirom na to da Njemu pripada potpuna poniznost i skrušenost uz apsolutnu ljubav, to treba da unutar roba da izazove snagu i kreativne potencijale, pa da on, sigurnim koracima, bez kolebanja, krene u pravcu svojih ciljeva, tragajući za putevima opskrbe i tražeći pomoć od Allaha Uzvišenog. To, uz Allahovu dozvolu, uzrokuje olakšanje u sticanju opskrbe. Allah, subhanehu ve teala, dao je

[766] *Ve lillahil-esmaul-husna*, Abdulaziz Nasir el-Dželil, str. 496.

[767] Ibid, str. 497.

[768] *Er-rizku fil-Kur'anil-kerim*, dr. Sulejman es-Sadik el-Bejreh, str. 93.

Svome robu naredbu i dao mu je garanciju: ako on pošteno, iskreno, odano i trudeći se ispuni Njegovo naređenje, Allah, subhanehu ve teala, zagarantovao mu je opskrbu, dostatnost, pomoć i podmirenje njegovih potreba. On Uzvišeni zagarantovao je opskrbu onome ko Mu se klanja, pomoć onome ko se na Njega oslanja i od Njega pomoć traži, dostatnost onome ko Njegovo zadovoljstvo želi.[769]

Riječi: *"I Njemu zahvalni budite"* znače da ljudi treba da budu zahvalni Allahu što ih je stvorio, dao im imetak, sinove, supruge, porodicu, kuću, što im je podario zdravlje, dao im čula, darovao im blagodati postojanja, blagodati opskrbe i blagodati upute, što je sve u univerzumu potčinio njima, što ih je obdario blagodati razuma, što im je najljepšu prirodu podario i dao im slobodu izbora, pa, zar Mu ne trebaju biti zahvalni?![770]

Blagodat opskrbe treba biti prihvaćena uz zahvalnost Allahu Uzvišenom, Darovatelju opskrbe i njenom Vlasniku, i to iziskuje klanjanje Allahu Jedinom Kojem niko ravan nije.[771]

Terminološko značenje eš-šukra / zahvalnosti je implementacija efekta Allahove blagodati: jezikom u vidu priznanja i pohvale, srcem u vidu potvrde i ljubavi, udovima u vidu pokornosti i poslušnosti.[772]

Ko analizira Ibrahimov, alejhis-selam, životopis, uvidjet će njegovu posvećenost pokornosti Allahu i riječima i djelom u cilju iskazivanja zahvalnosti Allahu na blagodatima koje mu je dao, na osobinama kojima ga je obdario kako bi ga vjerovjesnikom i poslanikom učinio, te na tome što ga je za Svoga prijatelja uzeo. Zahvalnost Allahu je jedan od razloga uvećanja opskrbe, a onaj ko Mu zahvaljuje time je osigurao trajanje blagodati i njeno uvećanje. Uzvišeni kaže: *"I kad je Gospodar vaš objavio: 'Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati...'"* (Ibrahim, 7)

Shodno tome, zahvalnost su vrata uvećanja blagodati i njoj pripada veliki značaj i važnost kod Allaha Uzvišenog. Zato je Iblis, znajući kolika

[769] *Er-rizku fil-Kur'anil-kerim*, dr. Sulejman es-Sadik el-Bejreh, str. 95.
[770] *Tefsiru En-Nabulsi*, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, 203/9.
[771] *Er-rizku fil-Kur'anil-kerim*, dr. Sulejman es-Sadik el-Bejreh, str. 174.
[772] *Tehzibu medaridžis-salikine*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, Darul-bešir lis-sekafeh vel'ulumi, Misru, I tom, 1997. god., (611/2).

je važnost zahvalnosti i veliki stepen koji joj pripada, svoj cilj usredsredio na odvraćanje ljudi od zahvalnosti. Uzvišeni kaže: *"... pa ću im sprijeda, i straga, i zdesna i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!"* (El-Ea'raf, 17)

Usljed značaja koji pripada zahvalnosti, Allah Uzvišeni je istakao da Ga obožava onaj koji Mu zahvaljuje, a da oni koji Mu ne zahvaljuju ne pripadaju redu onih koji Mu se klanjaju. Uzvišeni kaže: *"... i budite Allahu zahvalni, ta vi se samo Njemu klanjate!"* (El-Bekare, 172)[773]

Kur'ani-kerim pravi poređenje između zahvalnosti i nezahvalnosti, pa Uzvišeni kaže: *"A ko je zahvalan – u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan – pa, Gospodar moj je neovisan i plemenit."* (En-Neml, 40) Uzvišeni, također, kaže: *"Ako vi budete nezahvalni – pa, Allah od vas ne zavisi, ali On nije zadovoljan, ako su robovi Njegovi nezahvalni, a zadovoljan je vama ako budete zahvalni."* (Ez-Zumer, 7)

Ono čemu se može posvjedočiti na osnovu života ljudi jeste da onome ko Allahu mnogo zahvaljuje – i jezikom i djelom – Allah još više daje. Zahvalnost je uzrok uvećanja, Uzvišeni kaže: *"Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati..."* (Ibrahim, 7) Zahvalnost nazivaju čuvarem – jer čuva postojeće blagodati, i donosiocem – jer donosi nepostojeće blagodati.[774]

Riječi: *"Njemu ćete se vratiti"* znače da će se svi ljudi vratiti Allahu na Sudnjem danu, pa će svako shodno djelima svojim nagrađen biti.[775] U Allahovim riječima: *"Njemu ćete se vratiti"* nalazi se upozorenje njima i iskren poziv da se pripreme za taj povratak svome Stvoritelju radi polaganja računa i nagrade ili kazne.

---

[773] *I'ddetus-sabirine ve duhajretuš-šakirine*, Ibnul-Kajjim el-Dževzi, Daru Ibn Kesir, Damask, Bejrut, Mektebetu darit-turasi, El-Medinetu'l-munevvereh, El-Memleketul-arebijjetu Es-Suu'dijjeh, III tom, 1409. god. po H., 1989. god., str. 117.

[774] Ibid, str. 120.

[775] *Tefsirul-Kur'anil-Azim*, Tefsir Ibn Kesir, (279–280/6).

Treće: Riječi Uzvišenog: *"Ako vi smatrate lažnim mene, pa smatrali su lažnim svoje poslanike i narodi prije vas; a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani..."*

1. Riječi: "Ako vi smatrate lažnim mene, pa smatrali su lažnim svoje poslanike i narodi prije vas..."

Pošto je ljudima razjasnio besmislenost nevjerstva i idolopoklonstva na kojem su bili, Ibrahim, alejhis-selam, im je kazao da ako ga smatraju lažnim, pa nisu prvi koji poslanika u laž utjeruju, a treba da uzmu pouku iz onoga što je zadesilo one koji su, prije njih, poslanike u laž utjerivali. Allah ih je uništio i i razorio, kao što je postupio sa Nuhovim narodom, Adom i Semudom. Zato, treba da očekuju da ih snađe ono što je snašlo njih, i treba da znaju svi da je dužnost poslanika da jasno, bez ikakvih nejasnoća, obznani Objavu stvorenjima, čime će im ukazati da je neistina ono na čemu su oni, a istina ono čemu on poziva.[776]

Ovaj časni ajet potvrđuje činjenicu da čovjek, pod dejstvom šejtanovog došaptavanja, istinu utjeruje u laž, te da se tome može suprotstaviti samo onaj kome se Allah Uzvišeni smiluje, a to potvrđuje i podupire tok čovjekovog života kroz historiju. Stoga naš Gospodar, jezikom Svoga roba i vjerovjesnika Ibrahima, alejhis-selam, koji se obraća svome narodu, kaže: *"Ako vi smatrate lažnim mene, pa smatrali su lažnim svoje poslanike i narodi prije vas."*

2. Riječi: "... a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani..."

Dio ajeta u kojem Uzvišeni stvoritelj kaže *"... a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani"* potvrđuje slobodu čovjeka da sam izabere vjeru koju će ispovijedati, jer će se na osnovu tog njegovog izbora temeljiti njegov vječni život na ahiretu, bilo da je vječan u džennetu, bilo da je vječan u džehennemu.

[776] *Kasasul-enbijai*, Mustafa el-Adevi, (120/2).

Četvrto: Riječi Uzvišenog: ***"Zar ovi ne vide kako Allah sve ni iz čega stvara? On će to opet učiniti; Allahu je to, zaista, lahko. Reci: 'Putujte po svijetu da vidite šta je On ni iz čega stvorio. I, Allah će to, poslije, po drugi put stvoriti. Allah, zaista, sve može...'"***

Allah Uzvišeni kazuje Ibrahimu, alejhis-selam, u ovim ajetima koje tumačimo, kako da svoj narod usmjeri na put kojim će se uvjeriti u istinitost povratka Allahu, put koji poriču, a to tako što će razmisliti o sebi i načinu svog nastanka. Allah ih je stvorio nakon što su bili ništa, pa Onaj Koji može stvarati i opskrbljivati, može i iznova stvoriti i oživiti. Zatim ih je Ibrahim, alejhis-selam, usmjerio na razmišljanje o dokazima po svijetu, i pripremanje za Sudnji dan u kojem će se svaki čovjek sa svojim rezultatom suočiti, a onoga ko u Allaha ne vjeruje čeka bolna patnja.[777] Prema mišljenju nekih učenjaka, poruke u ovim ajetima časnim su upućene ummetu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

1. Riječi: "Zar ovi ne vide kako Allah sve ni iz čega stvara? On će to opet učiniti; Allahu je to, zaista, lahko..."

Nakon što je Allah, subhanehu ve teala, jasno ukazao na prvi osnov u prethodim ajetima – a to je tevhid, kao i na drugi – a to je poslanica, riječima: *"... a poslanik je jedino dužan da jasno obznani"*, ukazao je i na treći osnov – a to je proživljenje i ponovno stvaranje. Ova tri osnova su u božanskoj riječi neraskidiva jedan od drugog.[778]

Pitanje postavljeno u ajetu *"Zar ovi ne vide"* i njemu slična pitanja se upotrebljavaju za nešto što će uslijediti, a što je jasan dokaz Allahove, azze ve dželle, veličine. Baš kao da te Allah Uzvišeni poziva da pogledaš, pa jesi li vidio? Ovaj ajet počinje odrično-upitnom formulacijom: *"Zar ne vide"*, koja se upotrebljava kada se očekuje pozitivan odgovor. Želi se postaviti pitanje zar oni nisu vidjeli, tj. stanovnici Mekke i nevjernici Kurejša, zar nisu vidjeli, odnosno zar ne znaju ono što se može saznati pogledavši oko sebe. Riječima *"Kako Allah sve ni iz čega stvara"*

[777] *Menhedžud-da'veti ilel-a'kideti fi davil-kasasil-kur'anijjeh*, Muna Abdullah ibn Davud, str. 115.

[778] *Tefsiru hadaikir-ruhi ver-rejhan fi revabi u'lumil-Kur'an,* (364/21).

ukazuje se na to da ih Allah stvara, a prije toga nisu bili ništa, stvara ih od neznatne tekućine, od zametka koji je voda i prah. Ovo je dovoljno saznanje o Allahovoj moći ponovnog stvaranja, jer je ono kao i početno stvaranje, jer Allah stvara iz nečega, ali i ni iz čega, tj. znali su. *"I, Allah će to, poslije, po drugi put stvoriti"*, tj. On će iznova stvorenja stvoriti, tijela im, na ahiretu, vratiti kad proživljenje bude.[779]

Smisao ovog ajeta jeste da Ibrahim Halilurahman, alejhis-selam, usmjeri svoj narod da povjeruju u ponovno stvaranje – koje oni negiraju – tako što će se osvrnuti na same sebe i shvatiti da su ni iz čega stvoreni. Zatim im je Allah dao sluh, vid i razum, te tako žive sve dok ne uslijedi smrt. Onaj Koji je moćan stvoriti sve ovo od početka, On je moćan i sve to iznova stvoriti, a za Njega je to lahko, kao što Uzvišeni kaže u drugom ajetu: *"On je Taj Koji ni iz čega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko..."* Vi znate proces stvaranja, pa kako negirate ponovno stvaranje a Njemu je to lahko? Smisao ajeta jeste postavljanje pitanja kako ne vide da ih Allah stvara počev od kapi sjemena, zatim ugruška, zatim grude mesa, zatim udahne dušu u stvoreno, a zatim ga na dunjaluk izvede, a potom ga usmrti; tako isto čini sa svim životinjama i biljkama. Stoga, ako ste, prvenstveno, uvidjeli Allahovu, subhanehu ve teala, moć stvaranja ni iz čega, pa On je Moćan i sve iznova stvoriti.[780]

Kada su u pitanju riječi Uzvišenog *"Kako Allah sve ni iz čega stvara? On će to opet učiniti"*, neko će možda reći: "Ja nisam vidio stvaranje sebe, pa kako nam Allah Uzvišeni naređuje da pogledamo u početak stvaranja?" Naime, Allah Uzvišeni je učinio da čovječanstvo nastane putem reprodukcije, pa ako nisi bio svjestan stvaranja sebe, pred tobom je stvaranje tvog sina. Ti zasigurno znaš da je taj tvoj sin koji se pred tobom nalazi nastao od jednog spermatozoida i jajne ćelije koja se oplodila, pa se uvećavala i rasla, a potom se ugrađuje u zid materice gdje postaje ugrušak koji raste i razvija se sve dok ne postane za devet mjeseci formirano biće. Zatim stupa na dunjaluk i počinje rasti. Sada se isto to biće igra i smije, govori, smije se i jede; ima usta, jezik, grkljan, jednjak,

[779] Ibid, (364/21).

[780] *Tefsiru hadaikir-ruhi ver-rejhan fi revabi u'lumil-Kur'an*, (265/21).

stomak, tanko crijevo, debelo crijevo, jetru, žuč, pankreas, vene, arterije, srce, pluća, bubrege, dušnik, mali srednji i veliki mozak, produženu moždinu i kičmenu moždinu, pršljenove, kosti od kojih su neke učvršćene a neke pokretljive, udove, kosu, nokte, tijelo i dušu.[781]

Usredsredi pogled na biljke, one su ti dovoljna pojava da pokorno i predano padneš Allahu na sedždu. Sjeme koje posiješ, ta biljka u latentnom stanju obavijena omotačem, mladi izdanak, usljed vlažnosti uz hranu i svjetlost počinje rasti i iznad zemlje i u korijenu, pa tako postane stablo čije osobine zna samo Allah. Pogledajmo proces rasta biljaka da shvatimo kako Allah stvara Svoja stvorenja. Jaje koje smo danas možda pojeli – da je ostalo pod svojom majkom, postalo bi jedno potpuno formirano biće koje nazivamo piletom. Dakle, ko pretvara tu bijelo-žutu tekućinu u biće koje se pomjera, pijuče i sklonište kod svoje majke traži, uvećava se i raste, a zatim njegovo ukusno meso jedemo? Allah Uzvišeni nam nije dalekim učinio znakove koji će nam razjasniti, već ih je učinio da budu pred nama, razasuo ih je po svakom mjestu. Naš Gospodar, azze ve dželle, kaže: *"Na Zemlji su dokazi za one koji čvrsto vjeruju."* (Ez-Zarijat, 20)[782]

Neke savremene teorije kažu da jetra ima pet stotina hiljada funkcija, tj. da je njena uloga veoma značajna. Ona je centralna laboratorija; ona pretvara masti u šećer, i pretvara šećer u masti, i ona to čini zahvaljujući Allahovoj moći. Ona pomaže metabolizam hormona i proizvodi supstance za zgrušavanje krvi i time reguliše gustinu krvi i vodi brigu da ne dođe do nastanka krvnih ugrušaka. Onaj kome jetra otkaže ne može živjeti duže od tri sahata.

Ako čitaš o svemiru, pročitat ćeš o nastanku novih galaksija, kao i o njihovom nestanku i širenju, o crnoj rupi. A ako dublje zagledaš, shvatit ćeš početak stvaranja i njegov ponovni proces.[783]

Što se tiče ponovnog stvaranja, naš Gospodar, azze ve dželle, nam je u više ajeta spomenuo vjerovanje u Sudnji dan povezano sa vjerovanjem

[781] *Tefsiru En-Nabulsi,* Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, (205/9).
[782] Ibid, (205/9).
[783] *Tefsiru En-Nabulsi,* Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, (206/9).

u Allaha, jer samo ako čvrsto vjeruješ da Allah postoji, ako čvrsto vjeruješ u Njegovo znanje i Sudnji dan, moći ćeš se pridržavati Njegovih odredaba. Allah Uzvišeni je unutar duša smjestio strasti, dao im je snagu, pa one snažno hrle svom udovoljenju, šta će ih obuzdati?

Obuzdat će ih strah od Allaha, strah od polaganja računa pred Njima, a to se postiže spoznajom Allaha, azze ve dželle, i čvrstim ubjeđenjem u stajanje pred Njim na Sudnjem danu. U djelu *El-Mu'džemul-kebir* Et-Taberanija se navodi da je Ummu Seleme kazala: "Pozvao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svoju ropkinju, a ona okasnila sa dolaskom, pa joj on reče: 'Da se ne bojim odmazde na Sudnjem danu, udario bih te ovim misvakom.'"[784]

Dva su dokaza Sudnjeg dana: tradicionalni dokaz i racionalni dokaz. Tradicionalni je ono što sa čime je došao Kur'ani-kerim, a racionalni dokaz je u tome da na osnovu univerzuma zaključiš da je njegov Tvorac veličanstven. On ima najljepša imena i najljepša svojstva. Nije pojmljivo da On tek tako pusti Svoje robove, bez polaganja računa, kazne ili nagrade, jer je to u suprotnosti sa Njegovom pravičnošću i savršenstvom. Na svijetu ima bogatih i siromašnih, moćnih i slabih, bolesnih i zdravih, sudaca i osuđenih, a čime će se vjernik suzdržati od nasilja i nepravde? Kada bi se svi ljudi bojali Allaha Uzvišenog, nestalo bi svih problema. Međutim, onaj koji napada, onaj koji uzima ono što mu ne pripada – njegovo vjerovanje je slabo. Da je čvrsto ubijeđen u to da će skupo platiti cijenu toga, te da neće umaći Allahovoj, azze ve dželle, kazni – odustao bi od toga i pravilno postupio. Svi ljudi će, neminovno, stati pred Gospodara svjetova, i svakom će biti dato ono što je zaslužio.[785]

Riječi Uzvišenog *"Allahu je to, zaista, lahko"* znače da je stvaranje ni iz čega i ponovno stvaranje na Sudnjem danu Allahu lahko. Allah Uzvišeni im je ovo učinio jasnijim. Naime, ako nešto praviš prvi put, uložit ćeš u to mnogo truda; drugi put će ti biti lakše, treći put još lakše. Mi smo ljudi, ako nekoliko puta iznova napravimo neku stvar, sigurno je da će nam poslije toga biti lakše. Međutim, Allah ima svojstva najuzvišenija,

[784] Ibid, (207/9).

[785] *Tefsiru En-Nabulsi*, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, (207/9).

stvaranje za Allaha Uzvišenog ne predstavlja tako nešto, to je samo Njegova naredba – budi, i ono biva. Njegovo znanje obuhvata sve i Njemu je sve lahko. Ali, Gospodar naš nas poziva da razmislimo o postanku univerzuma, zar ga Allah već nije stvorio? Stoga, Njemu nije teško stvoriti ga opet iznova.[786]

Ne postoji ništa teško Allahu, subhanehu ve teala, u stvaranju. On samo ljudima to pojašnjava na način na koji je njima lakše da shvate. Zato je, shodno ljudskoj percepciji, lakše ponovno stvoriti nego stvoriti ni iz čega. Međutim, za Allahovu moć je to potpuno isto, stvoriti ni iz čega ili ponovno stvoriti, to je samo odraz Njegove volje i riječi, jer kada On uzvišeni kaže – budi, ono biva.[787]

2. Riječi: "Reci: 'Putujte po svijetu da vidite šta je On ni iz čega stvorio. I, Allah će to, poslije, po drugi put stvoriti. Allah, zaista, sve može...'"

Pojasnili smo u sklopu prijašnjeg ajeta da je Ibrahim, alejhis-selam, svoj narod usmjeravao da se uvjere u ponovno stvaranje, koje su oni negirali, tako što će sami razmisliti – ko ih je stvorio nakon što su bili ništa, zatim im dao sluh, vid i razum pa žive životom sada, a zatim će ih poslije toga usmrtiti? Pa, Onaj Koji ih je stvorio ni iz čega, moćan je stvoriti ih ponovo, to je Njemu lahko. Vi to znate, pa kako negirate ponovno stvaranje, a ono je Njemu lahko?[788]

Nakon što ih je uputio na dokaz u njima samima, usmjerio ih je na dokaze koji su po cijelom svijetu vidljivi, pa reče: *"Reci: 'Putujte po svijetu da vidite šta je On ni iz čega stvorio. I, Allah će to, poslije, po drugi put stvoriti. Allah, zaista, sve može...'"*, tj. putujte po Zemlji, posmatrajte nebo i sjajne zvijezde na njemu, one nepomične i one koje se kreću; pogledajte zemlju, njene planine i doline, pustinje i džungle, drveće i plodove, rijeke i mora. Sve su to pojedinačno svjedoci postojanja njihovog Tvorca Koji nečemu kaže – budi, i ono biva. Zar Onaj Koji je

[786] Ibid, (207/9).
[787] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2729/5).
[788] Ibid, (56/26).

sve to stvorio nije u stanju stvoriti to po drugi put? Naravno da jeste, On je Svemogući.[789]

Ovo je božanski poziv da putuju po Zemlji i prate Allahove kreacije i Njegove dokaze stvaranja kako u neživoj tako i u živoj prirodi, ne bi li shvatili da će Onaj Koji je stvorio sve bez muke sve ponovo stvoriti.[790]

Putovanje po Zemlji pruža očima i srcu nove prizore i ono predstavlja dubok pogled u jasnu istinu. Čovjek živi u mjestu koje je upoznao i skoro da ne primjećuje ništa od njegovih krajolika i predjela, a kada putuje i kada se kreće, njegov um i srce počnu registrovati svaki predio, svaki predio u novoj zemlji, a zasigurno je prolazio pored njima sličnih ili ljepših predjela u svojoj domovini, a da to nije primijetio niti se obazirao. Možda se potom vrati u svoju domovinu s novim osjećajem i novim doživljajem, pa počne istraživati, razmišljati i diviti se onome na što nije obraćao pažnju prije putovanja i odsustva, pa da mu tako predjeli njegove domovine i njene divote počnu pričati svoju priču za koju prije nije mario i čiji zov nije čuo! Slavljen neka je Onaj Koji je Kur'an objavio, Onaj Koji zna dubine srca i tajne duša.[791]

U dijelu ajeta *"Putujte po svijetu da vidite šta je On ni iz čega stvorio"* je nakon imperativa *"putujte"* upotrijebljen glagol u perfektu *"stvorio"*, i takav izraz navodi na konkretno razmišljanje – da li postoji na Zemlji nešto što ukazuje na stvaranje života ni iz čega i način na koji je to počelo, kao što su fosili kojima se neki naučnici danas bave ne bi li iz toga saznali o životnom toku. Ne bi li saznali kako je nastao, kako se razvio, kako je rastao... Ako nisu došli ni do kakvog saznanja tajne života, kakva je onda tajna? Kako je nastao život na Zemlji? Kako se na njoj našlo prvo živo biće? Ovo je pravac koji Allah Uzvišeni daje u istrazi o početku života na ovome svijetu koji, ako se spozna, biva dokazom za postojanje drugog svijeta.[792]

---

[789] *Et-tedebburu vel-bejanu fi tersiril-Kur'an bisahihis-suneni*, Muhammed ibn Abdirrahman el-Magravi, (56/26).

[790] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2729/5).

[791] Ibid, (2730/5).

[792] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2730/5).

Kur'an se, putem Ibrahimovog, alejhis-selam, kazivanja kao što je to u ovim ajetima, obraća čovječanstvu u vidu usmjerenja koja važe za život ljudi svih generacija i svih pokoljenja, za sve životne okolnosti i sredstva, kako bi se svako od njih prihvatio tih usmjerenja koja bi im život učinila dostojnim i vrijednim.[793]

Ovo su neki od ciljeva kur'anskog kazivanja u okviru poruka, pouka i koristi generacijama koje su vezane za Allahovu časnu Knjigu.

Allah Uzvišeni kaže: *"I, Allah će to, poslije, po drugi put stvoriti"*, dakle On će stvoriti, poput stabala čije lišće s jeseni požuti i opadne, pa ona postanu ogoljena, a zatim dođe proljeće kada se ista ta stabla zazelene i razlistaju. Sve to dolazi i prolazi Allahovom, subhanehu ve teala, odredbom.[794]

"I, Allah će to, poslije, po drugi put stvoriti", tj. Allah će stvoriti i drugi put, nakon što je ni iz čega prvi put stvorio, kao što vidjeti možete. Istaknuto je uzvišeno ime Allah u svrhu naglaska da je On Jedini moćan stvarati, te da to osim Njega niko ne može. Na osnovu izraza u ajetu zaključuje se da se radi o dva stvaranja, prvom i drugom, koja se međusobno ne razlikuju, oba su kreacija i formiranje, i predstavljaju jedno od Allahovih, subhanehu ve teala, djela.[795]

Ovo su dva stvaranja koja će posvjedočiti oni koji na Sudnjem danu budu kažnjeni u vatri, tražeći od Allaha da ih izbavi iz vatre: *"'Gospodaru naš,' – reći će oni – 'dva puta si nas usmrtio i dva puta si nas oživio; mi priznajemo grijehe naše, pa ima li ikakva načina da se iziđe?'"* (Gafir, 11)[796]

Dio ajeta u kojem se kaže *"Allah, zaista, sve može"* govori da Allah Uzvišeni stvara ni iz čega, a ponovno će, nakon smrti, oživiti Svojom apsolutnom moći koju ne mogu obuhvatiti ljudska ograničena percepcija niti je definisati njihovi zakoni koji određuju moguće i nemoguće shodno njihovim limitiranim iskustvima.[797] Allah Uzvišeni odlikuje

[793] Ibid, (2730/5).
[794] *Tefsiru En-Nabulsi*, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, (209/9).
[795] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (379/6).
[796] Ibid, (379/6).
[797] *Fi zilalil-Kur'an*, Sejjid Kutb, (2730/5).

se apsolutnom moći, sveobuhvatnom voljom i htijenjem, On čini što hoće.[798]

Riječi Uzvišenog *"Allah, zaista, sve može"* su objašnjenje onoga što im prethodi. Nezamislivo je da se onaj koji zna za Allahovu sveobuhvatnu moć u koju spada i stvaranje ni iz čega, može kolebati da li da, nakon što nas je Allah izvijestio o tome, povjeruje u ponovno oživljavanje.[799]

Peto: Riječi Uzvišenog: *"On kažnjava onoga koga On hoće i milost ukazuje onome kome On hoće, i njemu ćete se vratiti. Njegovoj kazni nećete umaći ni na Zemlji ni na nebu, a nemate, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača. A onima koji neće da vjeruju u Allahove dokaze i u susret s njime, njima nije stalo do Moje milosti – njih čeka patnja nesnosna..."*

1. Riječi: "On kažnjava onoga koga On hoće i milost ukazuje onome kome On hoće, i njemu ćete se vratiti..."

Allah, azze ve dželle, kažnjava onoga koga On hoće, Njemu pripada vlast i On čini ono što želi. Ovdje je riječ o lašcima i nevjernicima, zato je, shodno tome, govor počeo spominjanjem kazne. *"On kažnjava onoga koga hoće"*, tj. kažnjava onoga koga hoće, od vas i onih mimo vas, na dunjaluku i na ahiretu po Svojoj pravdi i u skladu sa Svojim zakonima.[800]

Riječi: *"I milost ukazuje onome kome On hoće"* znače da Uzvišeni Allah Svojom milošću i dobrotom ukazuje milost kome hoće, On je Mudri, Onaj Koji čini što hoće, presuđuje kako želi. Njegovu odredbu niko izmijeniti ne može, On ni pred kim ne odgovara za ono što čini, a ljudi će za svoja djela biti pitani.[801]

U dijelu ajeta *"I Njemu ćete se vratiti"* je u značenju glagola *"vratiti"* upotrebljen izraz *"tuklebun"* koji aludira na prisilno povinovanje i pokoravanje; kao da im kaže: "Koliko god nepravedni, nasilni i arogantni

[798] *Et-tefsirul-mevdui'jj li suveril-Kur'anil-kerim*, (380/6).
[799] *Tefsiru hadaikir-ruhi ver-rejhan fi revabi u'lumil-Kur'an*, (366/21).
[800] *Et-tedebburu vel-bejanu fi tersiril-Kur'an bisahihis-suneni*, Muhammed ibn Abdirrahman el-Magravi, (179/17).
[801] Ibid, (179/17).

prema Allahovim, azze ve dželle, blagodatima bili, zasigurno ćete se Njemu vratiti i pred Njega stati, pa ćete se dobro sjećati ovoga od čega nećete moći pobjeći."[802]

Allah Uzvišeni je u ovom ajetu za glagol *"vratiti se"* upotrijebio glagol *"tuklebun"* kojim kao da se aludira na to da će se, kada čovjek preseli na ahiret, sva njegova mjerila promijeniti. Sve što je ostvario na dunjaluku nestaje, a stupaju druga mjerila, mjerilo dobrih djela, mjerilo koristi ljudima, mjerilo ustrajnosti na Allahovim odredbama. Dakle, stupaju samo mjerila šerijatskog vjerozakona.[803]

Allah Uzvišeni kaže: *"Kada se Događaj dogodi – događanje njegovo niko neće poricati – neke će poniziti, a neke uzvisiti."* (El-Vakia, 1–3) Na ovaj Dan kada ćemo se svi vratiti Allahu, kao da će to biti revolucija koja će se desiti. Sve što je za dunjaluk ostaje na dunjaluku, pa će možda oni koji su najsretniji bili na dunjaluku, biti najnesretniji na ahiretu, a oni koji su se činili najpametnijima, na ahiretu biti najgluplji, i slično.

Među značenjima srca jeste i standard mjerila. Na Sudnjem danu će se razlikovati mjere, tako da će ahiretska mjera biti drugačija od dunjalučke. Ljudi danas imaju mnoga mjerila po kojima se razlikuju. Ta mjerila mogu biti u ljepoti, imetku, porijeklu, prestižu, inteligenciji, snazi, i sve su to mjerila kojima se ljudi razlikuju jedni od drugih.

Sa druge strane, na Sudnjem danu će biti samo jedno mjerilo, a to je – šta si od dobrih djela uradio isključivo radi Allaha, dželle šanuhu.[804]

Kazna i milost slijede Allahovu volju s obzirom na činjenicu da je On objasnio put upute i put zablude, da je stvorio čovjeku predispozicije na osnovu kojih on bira ovo ili ono i olakšava mu oba puta podjednako, tako da on, poslije toga, ima ono što je izabrao.

Međutim, čovjekovo usmjerenje ka Allahu i njegova želja za Njegovom uputom dovode ga do Allahove pomoći – kako je On to Sebi

[802] *Tefsiru eš-Ša'ravi*, Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi, (11121/18).
[803] *Tefsiru En-Nabulsi*, Tedebburu ajatillahi fin-nefsi vel-kevni vel-hajati, (211/9).
[804] Isti izvor, 9/211.

propisao – dok ga njegovo okretanje glave od dokaza Upute vodi u zabludu. Odatle je milost i odatle je kazna.

U izrazu *"i njemu ćete se vratiti"*, govori se da u povratku ima grubosti, što odgovara značenju koje dolazi poslije njega.[805]

2. Riječi: "A vi nećete umaći ni na Zemlji ni na nebu, i nemate, mimo Allaha, ni pomagača ni zaštitnika..."

Riječi: *"A vi nećete umaći ni na Zemlji ni na nebu"* znače da vi nemate nikakve snage na ovom svijetu kojom ćete se odbraniti od povratka Allahu. Vi nemate takvu snagu na zemlji, niti snagu u onome što katkad obožavate mimo Allaha, poput meleka i džina, pridajući mu snagu na nebesima.[806]

Nećete pobjeći od Allaha Uzvišenog kada vas pozove da stanete pred Njega, već ćete doći ponizno, jer čovjek ne može pobjeći od susreta sa Allahom na Sudnjem danu, i to ne može ni naumpasti. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A vi nećete umaći ni na Zemlji ni na nebu."*[807]

Riječi*: "i nemate, mimo Allaha, ni pomagača ni zaštitnika"* znače da vi nemate staratelja koji će vam pomoći i koji će se brinuti o vama. Allahove Riječi: *"ni pomagača"* imaju negativno značenje, a to je bespomoćnost kod Allahove kazne, jer takva osoba nema pomagača niti zaštitnika.[808]

Allahove riječi: *"... i nemate, mimo Allaha, ni pomagača ni zaštitnika"* izrečene su kako neko ne bi rekao da su nesposobni i nemoćni, a imali su nekog ko će se zalagati za njih, ili ih pak braniti. Dakle, u ovom fragmentu kur'anskog ajeta je negacija, da nemaju zaštitnika, niti pomagača (mimo Allaha), jer postoji razlika između značenja riječi zaštitnik i pomagač. Zaštitnik je onaj koji se približava s ljubavlju, i on pomaže isključivo iz ljubavi i svoje dobrote, i zauzima se kada je to potrebno. Sa druge strane, kada je u pitanju riječ pomagač, on je taj koji pomaže

[805] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2731.
[806] Isti izvor, 5/2731.
[807] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 18/11122.
[808] En-Nabulsi, *Tedeburul-ajatillahi fi en-nefsi vel-kevni vel-hajati*, 9/213.

svojom snagom. Dakle onaj ko ne uzme Allaha za svog zaštitnika, ostat će bez zaštitnika i pomagača.

Prema tome, moguće je da imaju starateljstvo i podršku od Boga Uzvišenog, pa ako žele istinskog čuvara i pravog pomagača, onda neka vjeruju u Njega i neka znaju da im je On čuvar i pomagač, kao da im Allah, dželle šanuhu, kaže: "Ako se pokajete i okrenete se od nevjerovanja u kojem ste bili, i zbog toga se pokajete, Ja ću vam biti zaštitnik i pomagač."[809]

3. Riječi: "A oni koji ne vjeruju u Allahove ajete i znakove i u susret s Njim – to su oni koji su izgubili nadu u Moju milost i to su oni kojima pripada patnja bolna..."

Ovo nevjerovanje je poricanje Božijih znakova koji ukazuju na Njegovu veličinu, kao što su kosmički znaci koji dokazuju Božju moć i skreću pažnju na mudrost Stvoritelja, Moćnog i Uzvišenog, kao što su noć i dan, Sunce i Mjesec ili čuda koja prate poslanike koji su iskreno dostavili Allahovu poslanicu, a kojima ih Allah pomaže.

Nevjernici su negirali ove Allahove znakove i nisu ni u jedan povjerovali, porekli su i susret sa Allahom na Sudnjem danu. Allahova milost je daleko od njih i oni su bačeni u očaj.

Očajavanje je odsijecanje i gubljenje nade. Nevjernici su izgubili nadu, jer se klanjaju i robuju onome ko im ne može korist donijeti, niti im može štetu otkloniti, uznevjerovali su i porekli Onoga Ko korist i štetu daje.[810]

Nevjernici ne razmišljaju o ahiretu, već im je dunjaluk glavna preokupacija, pali su u očaj i izgubili su nadu u Allahovu milost, upali su u politeizam i mnogobrojne grijehe, jer u njihovim srcima nije bilo straha od Allahove kazne. U tom kontekstu Uzvišeni Allah kaže: *"To su oni koji su izgubili nadu u Moju milost..."*

[809] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 18/11123.

[810] Isti izvor, 18/11123.

Zato nisu učinili nijedno djelo kojim bi zadobili Allahovu milost. Inače, da su se nadali Njegovoj milosti, radili bi za to.[811]

Čovjek ne gubi nadu u Allahovu milost osim kad njegovo srce ne vjeruje i kad pokida sve veze između sebe i svoga Gospodara. Isto tako, on ne vjeruje osim kad izgubi nadu u vezu svog srca sa Allahom, kad ono izgubi svoju svježinu i kad više nema puta ka Allahovoj milosti. Posljedica i kraj su poznati – i to su oni kojima pripada patnja bolna.[812]

Poslije ovog govora, koji je umetnut u sam kontekst kazivanja, a koji je naveden kao govor upućen svakom onome ko negira poziv u vjeru, a Ibrahimovom narodu implicitno, vraća se da objasni odgovor Ibrahimovog naroda. Ovaj odgovor djeluje čudno i neobično i otkriva koliko nevjerovanje i nasilje mogu čovjeka uzoholiti i učiniti da se ponese silom i vlašću koju ima.[813]

Dakle, ovi kur'anski ajeti nam govore o iskušenju Ibrahima, alejhis-selam, i opisuju nam kako ga je obuzela milost Svemogućeg Boga, i kako ga je Njegova dobrota obuhvatila, dok je bio na vrhuncu iskušenja i nevolje, zato što je svoju odanost posvetio samo Bogu, a Uzvišeni Allah ne napušta svoje iskrene vjernike, niti ih ostavlja.[814]

Šesto: Riječi Uzvišenog*: "Odgovor naroda njegova bijaše samo to što rekoše: 'Ubijte ga ili ga spalite!', ali, Allah ga je iz vatre izbavio. U tome su, zaista, znakovi za narod koji vjeruje..."*

Ibrahim, alejhis-selam, je započeo svoj dijalog u suri El-Ankebut pozivajući svoj narod i naređujući im da iskreno obožavaju Svemogućeg Boga i da se boje Njegove kazne, a zatim je hvalio istinu pokušavajući da je približi njihovim srcima, izjavljujući da je vjerovanje bolje za njih. Onda je uzburkao njihove emocije korisnim znanjem koje je u suprotnosti sa neznanjem, pa ih je odvratio od idolopoklonstva, jasno im stavljajući do znanja njegovu beznačajnost i nesposobnost, i pozvao

811 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1309. str.
812 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2731.
813 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2731.
814 *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 6/381.

ih da traže opskrbu od Onoga Koji je posjeduje, a Uzvišeni Allah je Taj Koji opskrbljuje i Njemu ćemo se vratiti.

Ibrahim, alejhis-selam, je upozoravao svoj narod da ga ne poriču, skrećući im pažnju na činjenicu da postoji obračun, nagrada i kazna i upućujući ih da razmišljaju o historiji prijašnjih naroda, te i tome kako su završili oni koji su poslanike u laž ugonili.

Nakon ovih spomenutih rečenica kojima je Ibrahim, alejhis-selam, započeo efektivnom logikom i preciznim stilom, odgovor njegovog naroda bio je na jednom izrazito niskom nivou.[815]

1. Riječi: "Odgovor naroda njegova bijaše samo to što rekoše: 'Ubijte ga ili ga spalite!?'"

Dakle, odgovor Ibrahimovog, alejhis-selam, naroda nije zasnovan na dokazima i argumentima, već je zasnovan na riječima: *"Ubijte ga ili ga spalite..."*

Oni su odlično znali i bili su svjesni jačine Ibrahimovih argumenata i osjećali su njegovu opasnost po njihova uvjerenja i zablude, do te mjere da su to priznali pred njim i da su sami sebi nepravdu učinili, obožavajući nekog drugog mimo Njega Uzvišenog, kao što je objašnjeno u suri El-Enbija: *"I oni sebi dođoše i rekoše: 'Vi ste, zaista, zulumćari!'"* (El-Enbija, 64)[816]

2. Riječi: "... ali, Allah ga je iz vatre izbavio..."

Dakle, Uzvišeni Allah je Ibrahima, alejhis-selam, izbavio iz vatre nakon što ga je njegov narod u nju bacio. Allah, dželle šanuhu, je zaštitio Ibrahima, alejhis-selam, tako da nije osjetio njenu vrelinu, štaviše, vatra je bila hladna i spasonosna za Ibrahima, alejhis-selam, kao što nas Uzvišeni Gospodar obavještava u suri El-Enbija, rekavši: *"'O vatro!', rekosmo Mi, 'postani hladna, i spas Ibrahimu!' I htjedoše mu spletku skovati, ali ih Mi učinismo gubitnicima najvećim!"* (El-Enbija, 69–70)

---

[815] Hamed Abdullah es-Sejf, *Sana'atul-hivar*, 230. str.

[816] *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 6/382.

3. Riječi: "U tome su, zaista, znakovi za narod koji vjeruje..."

U izbavljenju Ibrahima, alejhis-selam, iz vatre postoje jasne i čudesne pouke koje ukazuju na savršenstvo moći Svemogućeg Boga, iskrenost Ibrahima, alejhis-selam, njegovu odanost svome Gospodaru, kao i to da Uzvišeni ne napušta one koji mu se obraćaju i sprijatelje se sa Njim, a vjernike je izdvojio u spomenu, jer se oni koriste spomenutim porukama i poukama.[817]

U njegovom izbavljenju iz vatre na neobičan način na koji se to desilo bio je dokaz za onoga čije je srce bilo pripravljeno za vjerovanje. Međutim, njegov narod nije povjerovao uprkos ovom neobičnom dokazu, što je pokazalo da neobične pojave ne vode srca Uputi, već spremnost za Uputu i vjerovanje.[818]

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"'Vi ste', reče on, 'mimo Allaha kumire prihvatili da biste u životu dunjalučkom međusobne prijateljske odnose održavali, a poslije, na Kijametskom danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati, Vatra će vaše boravište biti, i vi nikakvih pomagača nećete imati..."*

Prije nego što je Ibrahim, alejhis-selam, učinio hidžru i odlučio otići, uputio je svoje posljednje riječi svom narodu, i njima je iskazao sve što je nosio u svojoj duši i srcu od gorčine i otuđenosti i iskazao je svoje odricanje od njihovog nevjerstva.[819]

1. Riječi: "'Vi ste', reče on, 'mimo Allaha kumire prihvatili da biste u životu dunjalučkom međusobne prijateljske odnose održavali..."

Ibrahim, alejhis-selam, im se obraća i kaže im da su oni uzeli sebi idole koje su obožavali, i u obožavanju idola su se složili. Možda vas je i samilost jednih prema drugima natjerala da im se klanjate i da im robujete iz naklonosti prema njima.[820]

Dakle, idoli kojima su se oni klanjali nisu ništa drugo nego simboli

[817] *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 6/382.
[818] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2731.
[819] *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 6/382.
[820] El-Alusi, *Ruhul-me'ani fi tefsiril-kur'anil-azim ve es-sebi'il-mesani*, 20/150.

kojima su ljudi fascinirani i koje su prihvatili slijepim i emotivnim fanatizmom, koji nije zasnovan na dokazima. To su idoli koji ne zaslužuju da se obožavaju niti da se veličaju, a to je nažalost pojava koja još uvijek postoji kod mnogih naroda.[821]

2. Riječi: "... a poslije, na Kijametskom danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati..."

Zatim im otkriva njihovu stranicu na budućem svijetu, kad ono prijateljstvo koje su se bojali dotaći razlikovanjem u vjeri i koje ih je, čuvajući ga, održavalo u klanjanju kumirima, na Sudnjem danu postaje neprijatelj, prokletstvo i odricanje: *"Na Sudnjem danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati."*

To je dan kada će sljedbenici osjećati mržnju prema onima koje su slijedili, kada će se odricati prijatelji prijatelja, kada će svaka grupa optuživati svoga starješinu da ju je zaveo i kada će svaki zavedeni proklinjati svog prijatelja koji ga je zaveo!

Međutim, to odricanje i proklinjanje neće koristiti ništa niti će od koga odstraniti kaznu.[822]

Ibn Kajjim, rahimehullah, je rekao: "Ova mješavina, koja se zasniva na nekoj vrsti naklonosti u svijetu, i prosuđivanju nekih od njih jednih od drugih, vraća se nazad ako činjenice postanu neprijateljstvo."

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Na Dan kad zulumćar prste svoje bude grizao govoreći: 'Kamo sreće da sam se Poslanika i Pravog puta držao! Kamo sreće, teško meni, da toga i toga za prijatelja nisam uzeo! On me od Opomene – Kur'ana odvratio nakon što mi je došao!' – a šejtan čovjeka uvijek ostavlja na cjedilu."* (El-Furkan, 27–29) Uzvišeni Allah kaže: *"Taj dan prijatelji će jedni drugima neprijatelji biti, osim onih koji su se Allaha bojali i grijeha klonili."* (Ez-Zuhruf, 67)

Allah, dželle šanuhu, je rekao posredstvom jezika Ibrahima, alejhis-selam: *"'Vi ste', reče on, 'mimo Allaha kumire prihvatili da biste u životu dunjalučkom međusobne prijateljske odnose održavali, a poslije, na*

---

821 *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 6/383.

822 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2732.

Kijametskom danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati, Vatra će vaše boravište biti, i vi nikakvih pomagača nećete imati.'" (El-Ankebut, 25)

Dakle, to je slučaj sa svima onima koji dijele cilj, vole se dok god pomažu da ga ostvare, a ako nestane taj cilj, slijedi žaljenje, tuga i bol, a ta naklonost se pretvara u mržnju, prokletstvo i klevetu jednih od drugih, kada se taj cilj pretvori u tugu i muku, kao što se to može vidjeti na dunjaluku. Također oni koji se pomažu u nepravdi i koji se u tome uzajamno podržavaju ta njihova naklonost i prijateljstvo jednog dana se mora pretvoriti u neprijateljstvo.[823]

3. Riječi: "Vatra će vaše boravište biti, i vi nikakvih pomagača nećete imati..."

Dakle, nije jedina kazna da će se oni jedni od drugih odricati i da će se međusobno proklinjati, kazna za ono što su radili će biti daleko veća. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Vatra će vaše boravište biti, i vi nikakvih pomagača nećete imati."* (El-Ankebut, 25)

Ovdje primjećujemo da Uzvišeni Allah nije rekao: "I nemate nikoga drugog osim Allaha." Jer kada budu došli na ahiret, neće se moći pokajati, a niti se mogu na dunjaluk povratiti, i neće imati Allaha za zaštitnika i pomagača. Također ih ne mogu pomoći oni kojima su se mimo Allaha klanjali, a klanjali su se kamenju i kipovima, a kao što znamo, oni nemaju mogućnost govora.[824]

Prema tome, Ibrahim, alejhis-selam, im je jasno stavio do znanja da će njihovo prebivalište zauvijek biti džehennem, i oni kojima su se oni klanjali neće ih moći izbaviti i spasiti na Sudnjem danu.

Sa druge strane, Ibrahima, alejhis-selam, će spasiti Svojom milošću od vatre. Onaj Koji ga je spasio i izbavio iz vatre u koju ga je bacio njegov narod, a Allah će također i vjernike sačuvati.

---

[823] Ibn Kajjim, *Medaridžu es-salikin*, 1/455.

[824] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 18/11130.

Osmo: Riječi Uzvišenog: *"I Lut mu jedini povjerova! A Ibrahim reče: 'Ja se, uistinu, selim Gospodaru svome. On je, baš, Silni i Mudri..."*

Nakon što je Uzvišeni Allah spasio Svog prijatelja, Ibrahima, alejhis-selam, iz vatre koju su mu ljudi u Iraku načinili, on je učinio hidžru u zemlju Levant u potrazi za domovinom, kako bi našao sigurnost koju nije našao u Iraku. Učinio je hidžru da bi mogao slobodno robovati i voljeti svoga Gospodara, nije želio da ima iskušenja u svojoj vjeri koja je ranije imao i cilj mu je bio da poziva i poduči ljude onome u šta vjeruje, a to je monoteizam.[825]

1. Riječi: "I Lut mu jedini povjerova!"

Lut, alejhis-selam, je povjerovao u poslanstvo Ibrahima, alejhis-selam. Nakon što je vidio da vatra nije spalila Ibrahima, povjerovao je da je on poslan od Uzvišenog Allaha. Ovo što se dogodilo nije bio prolazan događaj, već čudo koje je kreirao Uzvišeni Allah i to je bilo znak za sve ljude općenito, a za vjernike posebno, jer Allah, dželle šanuhu, daje olakšanje u teškim nevoljama. Stanovnici Iraka su željeli da zapale Ibrahima, alejhis-selam, i sami taj događaj je razlog zbog čega je Lut povjerovao u njegovo poslanstvo. Također je dobio podršku od svoje supruge Sare koje je povjerovala i time postala vjernica. Imam Kurtubi, rahimehullah, je rekao, kada su u pitanju Allahove Riječi: *"I Lut mu jedini povjerova!"*, da je Lut, alejhis-selam, prva osoba koja je povjerovala, jer je vidio da je vatra u kojoj se Ibrahim, alejhis-selam, nalazio bila hladna i spasonosna.[826]

2. Riječi: "A Ibrahim reče: 'Ja se, uistinu, selim Gospodaru svome..."

Ibrahim, alejhis-selam, je kazao da želi da imigrira tamo gdje može slobodno da se klanja svome Gospodaru i gdje se osjeća ugodno u Njegovoj pokornosti i nije želio da se osjeća usamljeno posmatrajući njihove kipove i idole.[827]

---

825 El-Kurtubi, *Džami'ul-ahkamil-Kur'an*, 13/339.

826 Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 18/11132.

827 *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 6/383.

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je kazao da će učiniti hidžru, odnosno, imigrirati svome Gospodaru, kako bi mogao da mu bude blizak Njemu i kako bi mogao ljude da poziva Istini, šerijatu i monoteizmu.[828]

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je prvo učinio hidžru svojim srcem i vjerom prije nego li je to i fizički učinio, odnosno, svojim tijelom. To je učinio kako bi mogao iskreno i na pravi način obožavati svoga Gospodara daleko od mjesta u kojem je prošireno nevjerovanje i zabluda, a tako je postupio nakon što je vidio da nema više nade da će njegov narod povjerovati.[829]

Ibrahim, alejhis-selam, je učinio hidžru iz zemlje u kojoj nije u mogućnosti da obožava Svemogućeg Boga, u zemlju u kojoj je to u mogućnosti, i to je jedan je od najvećih razloga za uspjeh njegovog poziva, odnosno, misionarstva. Ibrahim, alejhis-selam, je napustio svoju zemlju i domovinu i okrenuo se od nje, a sve radi pozivanja Svemogućem Bogu.

Ibrahim, alejhis-selam, je otac vjerovjesnika i jedan je najboljih misionara na tom putu, poslije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Napustio je zemlju Irak i otišao u Levant, on i njegov nećak Lut i njegova žena Sara, neka je na sve njih Allahov mir i blagoslov, to su učinili da bi mogli obožavati svog Gospodara i pozivati ljude k Njemu.

Nakon toga Ibrahim, alejhis-selam, je napustio Levant i otišao u Egipat, pa se vratio u Levant, a zatim je otišao u Meku El-Mukarremu, gdje je ostavio svog sina Ismaila i njegovu majku Hadžeru, kao što je poznato, o tome će biti riječi, ako Bog da, a nakon što je učinio hidžru, Uzvišeni Allah ga je blagoslovio i podario dobru i čestitu djecu, i učinio je njegove potomke poslanicima i dao im je Knjigu.[830]

Ibrahim, alejhis-selam, svojom selidbom dodao je još jednu ciglu svojoj čistoj vjeri. Njegova hidžra nam govori da musliman ne treba da ostane u zemlji u kojoj nije u stanju da obožava Svemogućeg Boga i

828 Muhammed Džemalud-din el-Kasimi, *Mehasinu et-te'vil*, 13/147.

829 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2732.

830 Muhammed b. Seidi b. el-Habib, *Ed-da'vetu ilallahi si sureti ibrahim*, 465. str.

gdje nije slobodan da transparentno implementira svoju vjeru, gdje mu je zabranjeno da govori istinu, i da naređuje na dobro i odvraća od zla.

Sa druge strane, oni koji ostanu u mjestu u kojem žive nevjernici iz pohlepe i straha i ne vode računa o svojoj vjeri Uzvišeni Allah će ih zbog toga smatrati odgovornim i za to će polagati račun, jer nisu napustili mjesto i učinili hidžru u mjesto gdje su mogli da realizuju u svome životu ono što vole, ili barem ono što im je naređeno da urade.[831]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Doista će meleki, kada budu uzimali duše onima koji su prema sebi zulum učinili, pitati: 'Šta je bilo s vama?', a oni će odgovoriti: 'Bili smo nemoćni na Zemlji.' 'Zar Allahova Zemlja nije prostrana i zar se niste mogli nekuda iseliti?', reći će im oni. Zato će njihovo prebivalište biti džehennem, a loše je to konačno odredište!"* (En-Nisa, 97)

Dakle, oni koji su se prema sebi ogriješili jesu oni koji nisu hidžru učinili iako im je to bilo naređeno putem Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali ovaj propis nije generalnog principa, on ne obuhvata one koji su slabi i koji to ne mogu učiniti, poput žena i djece koji se tretiraju nemoćnima. Uzvišeni Allah kaže: *"Izuzetak su nemoćni muškarci, i žene, i djeca, koji se snaći ne mogu i koji ne nađu puta. Allah će njima oprostiti; Allah je Onaj Koji stalno poništava grijehe i oprašta."* (En-Nisa, 98–99)

Kada su u pitanju muškarci i mladići, oni nemaju opravdanje ako ne učine hidžru jer su to u mogućnosti.[832]

Hidžra treba biti isključivo radi Allahovog zadovoljstva, ne zbog nekih dunjalučkih interesa, ili pak neke osobe. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Djela se vrednuju samo prema namjerama i svakome pripada samo ono što je naumio. Pa, čija hidžra bude radi Allaha i Njegovog Poslanika, njegova hidžra je radi Allaha i Njegovog Poslanika. A čija hidžra bude radi dunjaluka kako bi ga stekao ili žene da bi se njome oženio, pa njegova hidžra je radi toga."[833]

---

831 Abdus-setar Kerim el-Mersumi, *Milletu ebikum ibrahim*, 81. str.

832 Isti izvor, 82. str.

833 Buhari, br. 1.

Uzvišeni Allah je obećao onome ko učini hidžru da će mu podariti da nađe na zemlji mnoga mjesta i obilja, podarit će mu opskrbu i dat će mu izlaz odakle se i ne nada, tako će biti na dunjaluku, a na ahiretu će biti posebno tretiran i nagrađen.[834]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ko se iseli na putu Allahovom, na Zemlji će naći mnogo mjesta i obilja! A onaj ko napusti svoj dom, iseljavajući se radi Allaha i Njegovoga Poslanika, pa ga stigne smrt, od Allaha će dobiti nagradu. Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je."* (En-Nisa, 100)

Allahove riječi: *"Ja se, uistinu, selim Gospodaru svome"*, su referenca na ono što vjera u Boga zahtijeva od raznih iskušenja i nevolja svih vrsta. Selidba svome Gospodaru jeste usmjeriti se prema Njemu Uzvišenom, i napuštanje svega onoga što ugrožava to putovanje, poput porodice, ljudi, novca i svoje domovine, gdje se ne obazire na štetu, neprijatnost, pa čak i smrt koja ga može zadesiti.

Ovo je referenca na vjernike koji su bili pod kontrolom Kurejšija, koji su doživljavali pomračenje i gutali čaše nesreće pune, učinili su hidžru Allaha radi, čak i oni koji nisu obavili hidžru iz svoje zemlje i koji nisu napuštali svoje domove, a oni su u muhadžiri kod Allaha. Pravi vjernik uvijek čini hidžru svome Gospodaru, sve dok je na putu istine i dobrote, napuštajući svako zlo i izbjegavajući svaki nemoral.[835]

Lutova i hidžra njegovog amidže Ibrahima, alejhis-selam, bila je blagoslovljena, Allah ga je uzdigao poslanstvom, pa je bio jedan od odabranih među časnim robovima Božijim.[836]

3. Riječi: "On je, baš, Silni i Mudri..."

Cilj Ibrahimove, alejhis-selam, hidžre je bio da dostavi vjeru i da je učini transparentnom. Tom cilju odgovaraju Allahove riječi: *"On je, baš, Silni i Mudri."* Jedno od Allahovih imena je El-Aziz, Silni, Onaj Koji posjeduje silu i slavu, tako da slava pripada Njemu, Poslaniku i

834 Abdus-setar Kerim el-Mersumi, *Milletu ebikum ibrahim*, 82. str.

835 Abdul-kerim el-Hatib, *Et-tefsirul-kur'ani lil-kur'an*, 10/420-426.

836 Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 6/282.

vjernicima. Također, jedno od njegovih imena jeste El-Hakim, Mudri, Njegove riječi, djela i propisi su protkani mudrošću.[837]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"On je, baš, Silni i Mudri."* Allah Uzvišeni posjeduje moć i snagu, i On upravlja koga će uputiti, i On je mudar i tako postupa kada je potrebno.[838]

Ibrahim, alejhis-selam, je odabrao u ovom kontekstu Allahovo ime i svojstvo El-Aziz – Moćni i Onaj Koji ne može da bude pobijeđen, i ovo ime i svojstvo odgovaraju događaju kada je njegov narod htio da ga zapali, ali nije u tome uspio. Slobodno možemo kazati kao da je Ibrahim, alejhis-selam, rekao: "Ja idem Moćnom, Koji svime upravlja i dominira. Njegova se čast, veličina, dominacija i ponos ne mogu dostići."

Allah je El-Aziz, Onaj Kome pripada slava i sila. On je moćan i dominantan i u tome ga ne mogu dostići njegova stvorenja, On dominira i upravlja svim stvarima i sve mu je potčinjeno.[839]

Allahovo ime El-Hakim je svemogući, opisan je savršenom mudrošću i savršenim rasuđivanjem među stvorenjima. Allah je mudri, Njegovo znanje je sveobuhvatno, upoznat je sa principima stvari i njihovim posljedicama, velika mu pohvala pripada, savršen u moći, obilan milošću, to je Onaj Koji stavlja sve stvari na njihova odgovarajuća mjesta, tako da mu niko ne može bilo kakvo pitanje postaviti ili prigovoriti.[840]

Kada se Ibrahim, alejhis-selam, povukao iz svog naroda i odvojio se od njih dok su bili u stanju u kakvom su bili. Uzvišeni Allah nije spomenuo da će ih kazniti, već je kazao da će ih napustiti. Spominje se u isralijatima da im je Allah poslao komarce i da su pili njihovu krv, jeli njihovo meso i tako su svi do jednog uništeni. Za ovako nešto mi nemamo nikakav dokaz. Jer da ih je Uzvišeni Allah uništio, o tome bi nas obavijestio, kao što nas je obavijestio o propasti i uništenju prijašnjih naroda koji su svoje poslanike u laž utjerivali.

---

837 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1311. str.

838 Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 405. str.

839 Isti izvor, 405. str.

840 Abdur-rahman b. Nasir es-Sa'di, *El-hakul-vadihil-mubin fi šerhi tevhidil-enbijai vel-murselin minel-kafijetil-šafije*, 50. str.

Postavlja se pitanje da li jedna od tajni da je Ibrahim, alejhis-selam, jedan od najmilostivijih, najboljih, najinteligentnijih i najčasnijih stvorenja? Ibrahim, alejhis-selam, se nije molio za svoj narod kao što se molio za druge. Kao što je poznato, Ibrahim, alejhis-selam, je insistirao od meleka da se vrate i da ne kazne Lutov narod, raspravljao se sa njima i branio ih, a oni nisu bili njegov narod, a Allah najbolje zna.[841]

Deveto: Riječi Uzvišenog: *"I Mi smo mu Ishaka i Jakuba podarili i među potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali; njemu smo na dunjaluku njegovu nagradu dali, a na ahiretu će, doista, jedan od dobrih biti..."*

U navedenim riječima ističe se velika darežljivost i velikodušnost u darovanju, koja se ogleda u zadovoljstvu Uzvišenog Allaha čovjekom u kome je ovaplođena predanost Njemu Uzvišenom cijelim njegovim bićem, za koga su se nasilnici bili složili da ga spale u vatri, ali sve oko njega je bilo hladno i spasonosno, blagonaklono i milostivo, kao prikladna nagrada.[842]

1. Riječi: "I Mi smo mu Ishaka i Jakuba podarili"

Uzvišeni Allah je podario Ibrahimu, alejhis-selam, dobro i pravedno potomstvo nakon što je uznapredovao, a on je živio u nadi da će vidjeti radost oka svog unuka Jakuba b. Ishaka, kao što mu je Allah, dželle šanuhu, još ranije podario Ismaila, prije nego što je učinio hidžru iz Egipta. Ismail, alejhis-selam, je odmalena živio sa svojom majkom Hadžar u Svetoj zemlji, daleko od svoga oca Ibrahima, alejhis-selam, za razliku od Ishaka i Jakuba, alejhima es-selam.[843]

Riječi Uzvišenog *"... i Mi smo mu dali"* znače da je dobar sin dar od Boga Uzvišenog, pa ko ima dobrog sina neka se klanja Svemogućem Allahu i moli Mu se govoreći: "Gospodaru moj, hvala Ti na ovoj blagodati", jer nema veće blagodati od toga da ti Allah podari dobrog sina,

841 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1311. str.
842 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2732.
843 *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 6/384.

koji će se pokoravati svome Gospodaru i poslije očeve smrti i koji će ljude podučavati.[844]

Kako tek Ibrahim, alejhis-selam, treba biti zahvalan svome Gospodaru koji mu je podario Ishaka i Jakuba i učinio ih vjerovjesnicima koje će mnogi narodi slijediti u mnogobrojnim dobrim djelima, poput namaza, davanja zekata... Uzvišeni Allah ih je opisao rekavši: *"I učinismo ih vođama da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavljaju, i da zekat udjeljuju, i samo su Nama ibadet činili."* (El-Enbija, 73)

2. Riječi: "I među potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali..."

Allah je učinio da svi poslanici poslije Ibrahima, alejhis-selam, budu njegovi potomci. Uzvišeni Allah nije objavio knjigu nekom od Svojih poslanika, a da on nije bio jedan od potomaka Ibrahima, alejhis-selam, završivši sa posljednjim poslanikom, Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem. Zaista je veliki uspjeh i privilegija da Allah spomenuto podari u nečijem potomstvu. Koliko je samo ljudi putem njih upućeno na Pravi put i koliko je vjernika u njih povjerovalo.[845]

Dakle, Uzvišeni Allah je podario da Jevreji potiču pod Jakuba b. Ishaka b. Ibrahima, alejhimus-selam. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I Mi mu darovasmo Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo – a Nuha smo još prije uputili – i od potomaka njegovih Davuda, i Sulejmana, i Ejjuba, i Jusufa, i Musaa, i Haruna – eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine; i Zekerijjaa, i Jahjaa, i Isaa, i Il'jasa – svi su oni među čestitima bili – i Ismaila, i El-Jese'a i Junusa i Luta – i svima smo prednost nad svjetovima ostalim dali – i neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu – njih smo odabrali i na Pravi put ih uputili. To je Allahova uputa kojom On upućuje one koje hoće od robova Svojih. A da su oni Allahu ikoga u obožavanju pridruživali, sigurno bi propalo ono što su radili. To su oni kojima smo Mi*

[844] En-Nabulsi, *Tedeburul-ajatillahi fi en-nefsi vel-kevni vel-hajati*, 9/221.

[845] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1311. str

Knjigu i mudrost i vjerovjesništvo dali. Pa ako oni u to ne vjeruju, Mi smo to povjerili ljudima koji to ne niječu. (El-En'am, 84–89)

Uzvišeni Allah je poslao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kao posljednjeg Božijeg poslanika, i on potiče iz loze Ibrahima, alejhis-selam, i njegove čiste porodice.

Prema tome, Ibrahim, alejhis-selam, je otac svih vjerovjesnika koji su došli poslije njega. Slobodno možemo kazati poslanica i vjera koja je objavljena Ibrahimu, alejhis-selam, i svim ostalim vjerovjesnicima koji su došli poslije njega bila je monoteizam, odnosno, vjerovanje i robovanje samo Allahu, dželle šanuhu.[846]

Knjige koje je objavio Uzvišeni Allah potomcima Ibrahima, alejhis-selam su: Kur'an, Indžil, Tevrat i Zebur.[847]

3. Riječi: "Njemu smo na dunjaluku njegovu nagradu dali, a na ahiretu će, doista, jedan od dobrih biti..."

Allah mu je podario ovosvjetsku sreću povezanu sa srećom na onom svijetu. Imao je na dunjaluku obilnu opskrbu od Allaha, dželle šanuhu, i udoban stan i izvor pitke vode i lijepu, čestitu suprugu. Pratila ga je lijepa pohvala i dobar spomen, svako ga je volio i držao ga za prijatelja. Uz to je bio u cijelosti i potpuno ustrajan u pokornosti Uzvišenom Allahu. Kao što kaže On, neka je Uzvišen: *"I Ibrahimovim, koji je obaveze potpuno ispunjavao."* (En-Nedžm,37) Dakle, bio je ustrajan u izvršavanju svih zapovijedi i u pokornosti.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ibrahim je doista bio predvodnik, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije bio od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju. I bio je zahvalan na blagodatima Njegovim; njega je Allah izabrao i na Pravi put uputio. I dali smo mu dobro na dunjaluku, a na ahiretu doista će biti među dobrima."* (En-Nahl, 120–122)[848]

Rekao je Es-Sa'di, rahimehullah, kada su u pitanju Allahove Riječi: "*Njemu smo na dunjaluku njegovu nagradu dali"* da je nagrada na ovome

[846] Muhammed Emin eš-Šankiti, *Advau'ul-bejan fi idahil-kur'an bil-kur'an*, 1/85–86.
[847] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 18/11138.
[848] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 6/284–285.

svijetu dobra i lijepa supruga, obimna opskrba, dobra i čestita djeca koja su radost očiju svojih roditelja, spoznaja, ljubav i povratak Allahu. Uzvišeni kaže: *"A na ahiretu će, doista, jedan od dobrih biti."* Allahov poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je najbolji čovjek koji je kročio na ovaj svijet, i on će imati najveći položaj na ahiretu. Dakle, Uzvišeni Allah je sastavio i podario Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dva dobra, dobro na dunjaluku i ahiretu.[849]

Er-Razi, rahimehullah, je rekao: "Kada je Ibrahim, alejhis-selam, prvi put došao sa izjavom i objašnjenjem monoteizma, Allah je otklonio kaznu koju su mu nevjernici pripremili, a to je vatra u koju su htjeli da ga bace. On je s vremena na vrijeme insistirao od svog naroda da napuste laži i da će biti kažnjeni Uzvišeni Allah bi ga drugom nagradom nagradio, kao što vidimo iz kur'anskog ajeta*: "I Mi smo mu Ishaka i Jakuba podarili."*

Dakle, svako Ibrahimovo, alejhis-selam, stanje Allah je zamijenio boljim. Njegov narod ga je bacio u vatru, a Allah je dao nakon toga da zemlja bude preplavljena brojnošću njegovih potomaka. Na početku sva njegova rodbina bila je u velikoj i očitoj zabludi, na čelu sa njegovim ocem Azerom, pa ih je Allah zamijenio drugom rodbinom koji su bili na Pravome putu, Allah je podario da Ibrahimovi, alejhis-selam, potomci budu odlikovani vjerovjesništvom i knjigom. U početku Ibrahim, alejhis-selam, nije uživao ugled u narodu, niti je bio imućan, a to predstavlja dunjalučki užitak. Zatim mu je Uzvišeni Allah podario imetak i veliki ugled i spomen. Kada je u pitanju imetak, Allah mu je podario toliko stoke, da je njen broj znao samo On Uzvišeni. Što se tiče prestiža, Allah mu je podario toliki ugled da se spominje u namazima. Također, poznat je kao šejh, odnosno otac poslanika. Allah, dželle šanuhu, nam prenosi govor Ibrahimovog, alejhis-selam, naroda: *"'Čuli smo jednog momka kako ih huli', rekoše, 'ime mu je Ibrahim.'"* (El-Enbija, 60) Iz ovog govora možemo zaključiti da on može biti usmjeren samo prema mladiću koji nije poznat u svome narodu.

[849] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1311. str.

Uzvišeni Allah kaže: *"A na ahiretu će, doista, jedan od dobrih biti."* Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, neće samo na dunjaluku biti od onih koji su dobri. Na dunjaluku će biti od dobrih, a znamo da oni koji budu na dunjaluku dobri neće biti kažnjeni, štaviše, bit će obilato nagrađeni.[850]

Položaj koji je dobio Ibrahim, alejhis-selam, kod svoga Gospodara je zbog toga što je u pravom smislu realizirao tevhid, monoteizam u svome životu, i svoj narod je pozivao u tevhid. Uzvišeni Allah nas obavještava da je Ibrahim, alejhis-selam, bio pravi predvodnik, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije bio od onih koji Allahu druge ravnim smatraju, a i svi ostali poslanici su bili na onome na čemu je on bio. Ono čime se Ibrahim, alejhis-selam, odlikovao jeste njegova čvrstina prilikom poziva u monoteizam, širina njegovog znanja, kao što nas Allah, dželle šanuhu, o tome obavještava.[851]

[850] Er-Razi, *Et-tefsirul-kebir mefatihil-gajb*, 25/57.

[851] Muhammed b. Abdurrahman el-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejanu fi tefsiril-kur'ani bisahihi es-suneni*, 71/26.

VI POGLAVLJE

Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Es-Saffat

Uzvišeni Allah kaže: *"Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim, kad je Gospodaru svome čista srca došao, kad je ocu svome i narodu svome rekao: 'Šta to vi obožavate? Zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete? I šta o Gospodaru svjetova mislite?' I on baci pogled na zvijezde, pa reče: 'Zbilja, ja sam bolestan'; oni od njega, leđa mu okrenuvši, odoše, a on se kumirima njihovim prikrade, pa reče: 'Zašto ne jedete? Šta vam je te ne govorite?' I krišom im priđe desnom rukom ih udarajući, pa mu narod trkom dođe. 'Kako možete obožavati one koje sami klešete', upita, 'kad Allah stvara i vas i ono što napravite.' 'Pripremite za njega lomaču'', povikaše, 'pa ga u vatru bacite!' I htjedoše mu zamku načiniti, ali Mi njih učinismo najponiženijim. 'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio', reče, 'On će mene kuda treba uputiti. Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!' I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim. I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: 'O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?' 'O oče moj', reče, 'onako kako ti se naređuje postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću strpljiv biti.' I kad njih dvojica poslušaše, i on ga čelom prema zemlji položi, Mi ga zovnusmo: 'O Ibrahime, ti si san svoj odlučio obistiniti – a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine.' To je, zaista, bilo očito iskušenje! Kurbanom velikim ga iskupismo, i u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo: 'Selam neka je Ibrahimu!' Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je, doista, bio rob Naš, vjernik, i obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim, i blagosloviti smo i njega i Ishaka; a među potomcima njihovim ima vjernika i onih koji sebi očito nasilje čine."* (Es-Saffat, 83–113)

U ovom kontekstu dolazi kazivanje o Ibrahimu. Ono je izloženo u dva osnovna kruga, u dva poziva narodu na rušenje kipova, kao i u njihovim šaputanjima da ga ubiju, te u Allahovoj zaštiti Ibrahima i Ibrahimovom razočarenju.

Ovo se i ranije ponavljalo u surama Kur'ana, a novo ponavljanje nemamo do ove sure. Ovo se odnosi na kazivanje o klanju i žrtvi, o odvojenim fazama, koracima i situacijama, te potonjeg stravičnog izvršenja. To je najveći primjer pokornosti i predaje žrtve u svijetu vjerovanja kroz cijelu historiju čovječanstva.[852]

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim, kad je Gospodaru svome čista srca došao, kad je ocu svome i narodu svome rekao:* 'Šta to vi obožavate? Zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete? *I šta o Gospodaru svjetova mislite?'"*

1. Riječi: "Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim"

Ovo je početak ovog kazivanja i prva scena u njemu. To je prijelaz od Nuha do Ibrahima, a između njih postoji spona između vjerovanja, poziva i puta Ibrahima koji potiče iz potomstva Nuhova uprkos vremenskoj udaljenosti između njih i između njihovih poslanstava. Božanski program je jedan te isti program na kome se oni susreću, povezuju se na njemu i učestvuju u njemu.[853]

U ovom kur'anskom ajetu potvrđuje se hvale vrijedan status Nuha i Ibrahima, alejhimas-selam, i značenje riječi *ši'atun* što znači pomoćnici, pristalice, a njeno porijeklo je *ši'a*, sa dva korijena *šin* i *ja*, što znači da se jedan od njih odnosi na suprotnost i pomoć, a drugi na širenje i pohvalu. Svaki narod ima svoju zajedničku svrhu u kojoj jedni slijede mišljenje drugih, pa su oni *šij'a*.[854]

Allah, dželle šanuhu, je upotrijebio izraz *min ši'atihi* koji nije imao u ovom kontekstu značenje pomagača. Dakle, Allah, dželle šanuhu, je želio naglasiti kako su oni povezani zajedničkom idejom, mišljenjem i ciljem, bez obzira na udaljenost u vremenu i prostoru između dva poslanika, za razliku od pomoćnika i pristalica koji osjećaju fizičku podršku i zajedništvo. Jedno od značenja *min ši'atihi* je da su ljudi od Njegove

[852] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2992.

[853] Isti izvor, 5/2992.

[854] Mahmud Sa'd Abdul-hamid, *El-hivaru fi kisatil-halil alehi es-selam fil-kur'ani durusun ve ibrun*, 373. str.

vjere, nauke i sunneta, a zamjenica koja se spominje u ovom izrazu odnosi se na Nuha, alejhis-selam.[855]

2. Riječi: "Kad je Gospodaru svome čista srca došao..."

To je slika iskrene predaje predstavljene u njegovu dolasku njegovom Gospodaru. To je slika čistote i ispravnosti predstavljena u njegovom zdravom srcu. To je izraz o zdravlju i spasu koji inspiriše oslikavanje radi dokaza.

Taj izraz je istovremeno jednostavan, bliskog, jasnog i razumljivog značenja, premda on sadrži brojne osobine čistote, iskrenosti i ispravnosti. Taj izraz je jednostavan, nije složen, daje svoje značenje na način koji najbolje upotpunjuje sva ova svojstva zajedno. To je jedan od divnih i jedinstvenih kur'anskih izraza. Ovim zdravim srcem osuđuje se stav njegova naroda i njihova grozota. Osuđuje se zdravim osjećajem sve što odstupa od vjerne prirode kod poimanja i ponašanja.[856]

Tajna Ibrahimovog, alejhis-selam, uspjeha, naravno poslije Allahovog uspjeha koji mu je podario, jeste njegovo zdravo srce, koje je bilo iskreno prema svome Gospodaru, koje je bilo zdravo od svih manjkavosti, bolesti i onoga što ugrožava monoteizam i vjerovanje.

Upravo zbog čistote svoga srca je uspeo da marljivo iskoristi svoj život, da dostavi poslanicu, da se bori protiv neprijatelja, iskreno da se preda svome Gospodaru, i na taj način je postizao rezultate i nizao uspjehe.[857]

Srce, Ibrahima, alejhis-selam, predalo se ropstvu svome Gospodaru iz stidljivosti, straha, i nade, zavolio je Allaha Uzvišenog kao nikog drugog, plašio ga se i sa druge strane, gajio nadu kao od nikog drugog, predao se svojoj odredbi i sudbini, i nije bio nezadovoljan Njegovom odredbom, pa se pokoravao svome Gospodaru u pokornosti.

Prepustio je svome Gospodaru sva svoja stanja, svoj govor, djela, i sve ostalo u pravom smislu te riječi. Njegovo srce je zdravo srce i takvo

---

855 Isti izvor, 373. str.

856 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2992.

857 Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/400.

je bilo prema vjernicima, Allahovim štićenicima, iskrenim monoteistima koji su jedino Allaha obožavali, i koji su se borili protiv mušrika i nevjernika.[858]

3. Riječi: "Kad je ocu svome i narodu svome rekao: 'Šta to vi obožavate?'"

Ibrahim, alejhis-selam, je rekao svome narodu: "Kome vi robujete?" Isto kao da im je rekao: "Kipovi kojima vi robujete ne zaslužuju da im se ibadet čini, pa kako da se njima klanjate, a ne Allahu? Jer oni kojima se vi klanjate i kojima robujete to ne zaslužuju, niti im priliči da imaju svoje robove.[859]

4. Riječi: "Zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete?"

Dakle, zar će te obožavati lažna božanstva, a ne Allaha Uzvišenog. Odnosno, sva božanstva kojima se klanjate mimo Allaha predstavljaju laž i neispravnost.[860]

U kur'anskom ajetu se spominje izraz *el-ifk*, što predstavlja najveću vrstu laži. Laž ima svoje stepene, a najveći stepen laži jeste onaj koji se iznese na Allaha, dželle šanuhu. Kao što laž ima svoje stepene i među samim ljudima, laž na običnog čovjeka ima svoj stepen, kao što je laž, odnosno, potvora na Aišu, radijallahu anha, predstavljala krupnu stvar, upravo zbog toga što ona ima posebno mjesto. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Zbilja, oni koji su iznijeli potvoru jesu jedna skupina između vas! Vi ne smatrajte to nekim zlom po vas; ne, to je dobro po vas. Svaki od njih bit će kažnjen prema grijehu koji je zaslužio, a onoga od njih koji je to najviše činio čeka patnja velika."* (En-Nur, 11) Također, Uzvišeni Allah kaže: *"...i prevrnuta naselja On je na zemlju sručio."* (En-Nedžm, 53) I u ovom ajetu se spominje izraz *el-ifk*, što može imati značenje i *prevrnuti se*, odnosno nešto što se prevrće sa jednog mjesta na drugo. Dakle, da li želite neko lažno božanstvo za gospodara, a ne Allaha.[861]

---

[858] Abdus-setar Kerim el-Mersumi, *El-kulubu vel-ef'idetu es-sudur fil-kur'anil-kerim*, 165. str.

[859] Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarin, *Kisatu Ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 63. str.

[860] Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarin, *Kisatu Ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 63. str.

[861] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 20/12791.

Ovim pitanjem Ibrahim, alejhis-selam, je negirao prvenstveno svome ocu, ali i svome narodu njihove idole, jer oni nemaju apsolutno nikakvo pravo da budu obožavani, pa kako i zbog čega im ibadet čine? Zaista je to najveća vrsta laži.[862]

5. Riječi: "I šta o Gospodaru svjetova mislite?"

Ovim riječima postavlja im se pitanje šta misle o Allahu. Šta misle o Njegovoj božanstvenosti. Zašto sebe zavaraju time što se od Njega okreću, a On je Gospodar svih svjetova. Uzvišeni Allah kaže: *"O čovječe, šta te je obmanulo u vezi s tvojim Gospodarom Plemenitim?"* (El-Infitar, 6) Također Uzvišeni Allah kaže: *"Kako ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili mrtvi pa vas je On oživio, zatim će vas usmrtiti, zatim ponovo oživiti, potom ćete Njemu biti vraćeni?!"* (El-Bekare, 28) Dakle, Uzvišeni Allah želi ukazati da je to čudna stvar koju razum ne može prihvatiti.[863]

Allahove riječi: *"I šta o Gospodaru svjetova mislite?"* ukazuju nam na čistu i ispravnu prirodu, koja je očigledna, jasna i koja šokira osjetila, razum i savjest,[864] pa kakvo mišljenje imate o Gospodaru svjetova kada se nekom drugom mimo Njega klanjate? Ovo je upozorenje o kazni koja ih očekuje zbog njihove ustrajnosti u širku, a što su očekivali od Gospodara svjetova od nedostataka da bi druge pored Njega obožavali?[865] Kontekst ovdje odbacuje njihov odgovor i njihovu raspravu s njim, a odmah prelazi na sljedeću scenu, na njegovu odlučnost prema ovoj očiglednoj laži.[866] U surama El-Enbija i Eš-Šu'ara pokazane su reakcije njegovog naroda, a objašnjeni su na odgovarajućim mjestima, a općenito se sastoje od tvrdoglavosti u upornosti na svojoj poziciji.[867]

---

862 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2992.
863 Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 20/12792.
864 Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 20/12792.
865 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2992.
866 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1474. str
867 Isti izvor, 5/2992.

Drugo: Riječi Uzvišenog: ***"I on baci pogled na zvijezde, pa reče: 'Zbilja, ja sam bolestan.' Oni od njega, leđa mu okrenuvši, odoše, a on se kumirima njihovim prikrade, pa reče: 'Zašto ne jedete? Šta vam je te ne govorite?' I krišom im priđe desnom rukom ih udarajući..."***

Prenosi se da je toga dana bio praznik tog naroda. Možda je to bio praznik *Nevruz* (prvi dan Nove godine), kada izlaze u parkove i prazne prostore pošto plodove stave pred božanstva da bi ih ona blagosiljala, a onda se poslije šetnje i zabave vraćaju i uzimaju to blagoslovljeno njihovo jelo.

Ibrahim, alejhis-selam, nakon što je izgubio svaku nadu da će oni prihvatiti njegov poziv i uvjerio se da je njihova priroda toliko devijantna da u njoj nema nikakva dobra, povukao se, iščekivao je ovaj dan u kome se oni klanjaju svojim božanstvima i kipovima da bi sproveo ono što je odlučio.

Bilo mu je vrlo teško zbog njihove devijacije. To mu je prevršilo svaku mjeru, zamorilo ga, zamorilo i srce njegovo i njegovu snagu. Kada je bio pozvan da napusti bogomolju, pogledao je prema nebesima.[868]

1. Riječi: "I on baci pogled na zvijezde..."

Pogled ovdje nije letimičan, već pogled kontemplacije, ispitivanja i promišljanja, pogled kontemplacije i dedukcije, i iz toga kažemo da je ovo stvar o kojoj postoji razmatranje, značenje: kontemplacija i jenjavanje, i zvijezde su jedinstveno zvijezde, i sve su blistave na nebu; Sunce je jedna od zvijezda. Izreka Svevišnjeg: *"Pa je pogledao u zvijezde"* ukazuje da je to dug, kontemplativan, pronicljiv pogled. Zato što je apsorbovala planetu, mjesec i sunce, i zato nam je ovaj pogled objašnjen na drugom mjestu.

"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi postao od onih što čvrsto vjeruju. I kad nastupi noć, on ugleda zvijezdu i reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, reče: 'Ne volim one koji zalaze!' A kad ugleda Mjesec kako izlazi, reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, on

[868] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2992.

reče: "Ako me Gospodar moj ne uputi, bit ću sigurno jedan od ljudi koji su zalutali.' A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: 'Ovo je Gospodar moj, ovo je veće!' A pošto zađe, on reče: 'Narode moj, ja zaista nemam ništa s time što vi Njemu pridružujete! Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju, bez prethodnog primjera, stvorio; ja u višebošce ne spadam!'" (El-En'am, 75–79)

Ibrahim, alejhis-selam, je dugo posmatrao i razmišljao, gledao je izlazak i zalazak zvijezde, zatim izlazak i zalazak mjeseca, zatim izlazak i zalazak sunca.[869]

On je jasno stavio do znanja da ta lažna božanstva ne mogu da budu bogovi kojima će se ljudi klanjati mimo Allaha, i pozvao ih je Onome koji je stvorio nebesa i zemlju da jedino Njega obožavaju i da mu robuju.

Također je posmatrao zvijezde i razmišljao je o Božijoj sili, koju je Allah stvorio i učinio dokazom Njegove jedinstvenosti, uzvišenosti, veličine, moći, mudrosti i znanja.

2. Riječi: "Zbilja, ja sam bolestan..."

Ibrahim, alejhis-selam, je kazao da je bolestan, mislivši na bol u svome srcu zbog toga što je njegov narod obožavao nekog drugog mimo Allaha, dželle šanuhu, a njegov narod je mislio da je tjelesno bolestan. Zapravo, Ibrahim, alejhis-selam, je osjećao bol zbog toga što mu je teško padalo zašto njegov narod ne obožava samo Allaha Uzvišenog. Allah, dželle šanuhu, je kazao: *"Zbilja, ja sam bolestan."*[870]

Ovo je bio odgovor Ibrahima, alejhis-selam, kada su ga pozvali da pođe sa njima da proslavi njihov praznik, on je kazao da je bolestan i oni su ga samoga ostavili i otišli su na proslavu.

O tome nam govori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ibrahim, alejhis-selam, slagao je samo tri puta u životu. Dvije laži koje je Ibrahim, alejhis-selam, rekao vezane su za Allaha, dželle šanuhu. Prvi put jeste kada je rekao: *'Zbilja, ja sam*

[869] *Et-Tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 7/156.

[870] Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/344.

bolestan!' (Es-Saffat, 89), drugi put je idolopoklonicima kazao: *'To je učinio ovaj najveći među njima....'* (El-Enbija), a treća laž jeste kada je za svoju suprugu Saru pred nepravednim kraljem rekao: "To mi je sestra."[871]

Islamski učenjaci pojašnjavaju suštinu ovog hadisa i kažu da Ibrahim, alejhis-selam, nije izgovorio neistinu kada je rekao da je bolestan, već je istinu kazao.

Dakle, ne postoji samo tjelesna bolest koja se vidi, nekada čovjek može biti duševno bolestan, i on se bolesnim osjećao zbog njihovog nevjerovanja i praznika koje su slavili te je zbog toga osjećao veliku bol i tugu zbog onoga što oni rade. Prema tome, slobodno možemo kazati da je on istinu kazao kada je rekao da je zaista bolestan.[872]

Postavlja se pitanje zašto je hadis ovu Ibrahimovu, alejhis-selam, izjavu smatrao lažnom? Zbog toga što se razlikuje od njene suštine. Kada je Ibrahim, alejhis-selam, kazao da je bolestan, njegov narod je pomislio da je tjelesno bolestan, što je normalna pojava, a Ibrahim, alejhis-selam, je ciljao na duševnu bolest i tugu koju je osjećao zbog onoga što oni rade.

Ibrahim, alejhis-selam, je kazao da je bolestan, a tim govorom je ciljao na nešto drugo, a sasvim drugačije su ga sagovornici razumjeli, te se za to ne može kazati da je laž, jer Ibrahim, alejhis-selam, je bio iskreni Allahov rob koji nije nikada upotrebljavao riječi neistine u svome govoru, a Allah najbolje zna.

Rekao je Ibn Kutejbe, rahimehullah: "Ibrahim, alejhis-selam, je koristio dvosmislenost u govoru, i to se ne tretira kao laž. On je za svoju suprugu kazao da mu je sestra. Ako razmislimo, ona mu jeste sestra, ali u vjeri. Zatim, kada je kazao svome narodu: *'To je učinio ovaj najveći od njih; pitajte ih ako umiju govoriti.'* Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je kazao da je to učinio najveći kip, ali je postavio uslov da oni govore, a kao što je poznato jeste da kip ne govori niti može šta učiniti. Zatim je Ibrahim, alejhis-selam, kazao: 'Zbilja, ja sam bolestan.' Može se ovo

[871] Buhari, br. 2217, Muslim, br. 2371.

[872] Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/345.

shvatiti i kao da je kazao da će se razboljeti, jer onaj ko je prolazan i kome je smrt propisana neminovno je da bude bolestan. Uzvišeni Allah je rekao Svome poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem: *'Ti ćeš, sigurno, umrijeti, a i oni će, također, pomrijeti.'* (Ez-Zumer, 30) Dakle, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u tom trenutku nije bio mrtav, ali će sigurno umrijeti i oni, odnosno, svi ljudi će jednoga dana preseliti."[873]

Prema tome, Ibrahim, alejhis-selam, je kazao: "Zbilja, ja sam bolestan." Njegov narod je shvatio da ima neku tjelesnu bolest, a on je mislio na duševnu bolest, poput tuge i potištenosti i zbog toga su ga ostavili i otišli da proslave svoj blagdan.[874]

3. Riječi: "Oni od njega, leđa mu okrenuvši, odoše"

Ovim riječima kazuje se da su oni otišli, napustili svoje mjesto i otišli da proslave svoj blagdan uz igru, zabavu i mnogobrojne upropašćujuće grijehe koje su činili prilikom proslave tih svojih praznika.

4. Riječi: "A on se kumirima njihovim prikrade, pa reče: 'Zašto ne jedete? Šta vam je te ne govorite?'"

Ibrahim, alejhis-selam, je otišao skriveno i laganim korakom do njihovih kumira kako bi realizirao ono što je i naumio.[875]

Ibrahim, alejhis-selam, je ušao kod idola tajno od ljudi, ali i brzo, kako bi postigao ono što želi, odnosno kako bi ostvario svoj cilj, kada je ušao kod njih, zatekao je hranu koju su im prinijeli oni koji su ih obožavali iz njegovog naroda, a Ibrahim, alejhis-selam, se rugao onima koji im se klanjaju, jer su njihovi idoli bili zapravo samo kipovi koji ne govore, niti vide šta se ispred njih dešava. Zatim im je Ibrahim, alejhis-selam, kazao: "Jedite!", a znao je da oni ne mogu da jedu niti da piju, već im je to kazao ismijavajući se sa njima. Naravno da njihovi kipovi nisu mogli da pojedu tu hranu, niti su u stanju da odgovore. Allahov poslanik Ibrahim, alejhis-selam, ih je upitao: *"Šta vam je te ne govorite?"* Zašto na moj

873 Ibn Kutejbe ed-Dinuri, *Te'vilu muhtelifel-hadis*, 81. str.

874 Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/346.

875 Isti izvor, 1/347.

odgovor nećete da odgovorite i zbog čega sa mnom ne pričate? Ako pogledamo, vidjet ćemo da razgovor Ibrahima, alejhis-selam, i kipova biva samo sa jedne strane. Ibrahim, alejhis-selam, postavlja pitanje i na njega odgovara, jer kipovi to nisu u stanju učiniti, oni ne čuju, ne razumiju, i nisu u stanju na pitanja odgovoriti i to je Ibrahim, alejhis-selam, odlično znao, ali prije nego ih je porušio, postavio im je spomenuta pitanja i na taj način ih je ismijavao.

Govor Ibrahima, alejhis-selam, koji je uputio njihovim idolima prije nego što ih je srušio ukazuje na njegovu smirenost, spokoj duše, na to da nije bio uplašen, prenagljen, ni grčevit, prilikom preuzimanja svog stvarnog i izvršnog koraka.[876]

5. Riječi: "I krišom im priđe desnom rukom ih udarajući..."

Ibrahim, alejhis-selam, je došao idolima, razbio ih, čak se i sagnuo i udarao ih jakim i čvrstim oruđem koje je držao desnom rukom, kao što Allah potvrđuje: *"... desnom rukom ih udarajući."* Ako pogledamo, vidjet ćemo da se većina ljudi služi desnom rukom prilikom nošenja i kod većine ljudi je desna ruka jača od lijeve i zbog toga je Ibrahim, alejhis-selam, koristio svoju desnu ruku prilikom udaranja kipova i na taj način ih je sve uništio osim jednog. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I porazbija ih on u komade, osim onoga najvećeg, da bi se njemu obratili."* (El-Enbija, 58)

Ibrahim, alejhis-selam, odlično zna šta radi i zna šta će se desiti nakon što to učini, i svaka njegova akcija je smišljena i svrsishodna. Dakle, nije njegov cilj bio samo da uništi njihove idole i da ih se na taj način riješi, njegov suštinski cilj je bio da ih uništi jer su oni bili glavna barijera koja sprečava njegov narod da povjeruje.

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je ostavio najvećeg kipa, nije ga porušio, zbog sljedećeg razloga i cilja: *"osim onoga najvećeg, da bi se njemu obratili."* Jer kada budu vidjeli da samo najveći kip nije porušen, sigurno će mu doći i upitati ga da li je bio prisutan kada se desilo da je neko porušio kipove? Da li je vidio ko ih je porušio? On ima izvjesne vijesti,

[876] Isti izvor, 1/348.

pa ga moraju pitati. Prema tome, zar nismo kazali da je Ibrahim, alejhis-selam, sve promišljeno uradio i da je odlično bio svjestan šta radi? Stoga je veliki idol ostao i nije ga uništio. Kada se njegov narod vratio sa proslave, otišli su kod svojih idola, kipova kojima su se klanjali i zatekli su ih uništenim, osim velikog idola, te su ostali iznenađeni i zaprepašteni tim prizorom.[877]

U priči o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Enbija, govori se detaljnije o njegovom suđenju. Ako pogledamo, vidjet ćemo da upotreba desne ruke potiče iz zakona Ibrahima, alejhis-selam, i to je ono što većina čovječanstva slijedi i preferira u svojim postupcima, dakle, većina čovječanstva koristi više desnu ruku i to je nešto što je spontano, a ne religiozno.

Također islam daje prednost desnoj ruci kada su u pitanju ibadeti, dobra i ispravna djela. Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je to objasnio u nekoliko hadisa[878], a posebno je Božiji Poslanik, alejhis-selam, izdvojio svoju časnu desnu ruku za mnoge radnje i tražio od muslimana da to učine.

Učenjaci hadiske znanosti su izdvojili samostalna poglavlja, pod nazivom korištenje desne ruke prilikom jela[879], poglavlje ulazak u džamiju desnom nogom[880], davanje prednosti desnoj strani prilikom uzimanja abdesta[881], Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, je fasciniralo davanje prednosti desnoj strani[882], a volio je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, desnu stranu i davao joj je prednost, i na to je muslimane svakodnevno podsticao[883].

---

877 Isti izvor, 1/350.

878 Muhammed Mustafa ez-zuhejli, *Šir'atu allahi li enbija*, 185. str.

879 Buhari, br. 416.

880 Buhari, br. 401.

881 Buhari, br. 166.

882 Muhammed Mustafa Ez-Zuhejli, *Šir'atu allahi li enbija*, 185. str.

883 Seid Kutb, Fi zilalil-Kur'an, 5/2993.

Treće: Riječi Uzvišenog: *"Pa mu narod trkom dođe. 'Kako možete obožavati one koje sami klešete', upita, 'kad Allah stvara i vas i ono što napravite?'"*

1. Riječi: "Pa mu narod trkom dođe"

Ovu vijest su već bili čuli. Saznali su ko je to uradio, pa su krenuli prema Ibrahimu žurno i o tome govorili. Bila je to velika, srdita gomila koja govori nepromišljeno, a Ibrahim, alejhis-selam, je bio sam, i on je bio jedinka koja vjeruje u Allaha, jedinka koja zna svoj put, jedinka koja jasno poima Allahovo Božanstvo, čije je poznavanje vjerovanja definirano. On ga u sebi poznaje, vidi u kosmosu oko sebe. To je daleko jače od ovih brojnih prisutnih koji govore nepromišljeno i drhtavim glasom, čije je vjerovanje izmišljeno, a neobjavljeno i čija su poimanja proturječna. On ih tada suočava sa prirodnom, jednostavnom istinom ne mareći ni najmanje za njihovim mnoštvom i njihovim nepromišljenim i brzim vikanjem.

2. Riječi: "'Kako možete obožavati one koje sami klešete', upita, 'kad Allah stvara i vas i ono što napravite?'"

Ibrahim, alejhis-selam, je sa njima objektivno, racionalno i logično raspravljao, ali ljudi ne žele da budu ubijeđeni niti žele da to prihvate.

Ibrahim, alejhis-selam, im je rekao: "Kako vajate idole, pravite od njih kipove, pa ih smatrate svojim bogovima i klanjate im se? Vi ste ti koji ih štitite i pravite dok ste jači od njih, pa kako ih možete učiniti svojim Gospodarom? Zatim ih nakon toga obožavate i tražite od njih da vam neku štetu otklone ili pak donesu korist?

Također, Ibrahim, alejhis-selam, im je kazao da je Allah njih stvorio i stvorio ono što rade, tako da se samo Njemu klanjaju, zato što je On Stvoritelj i nema tvorca osim Boga, i ne postoji niko ko bi trebao biti obožavan mimo Allaha.[884]

Allahovim riječima *"... i ono što napravite"* želi se ukazati na kipove koje je narod Ibrahima, alejhis-selam, pravio svojim rukama. Uzvišeni

[884] Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/354.

Allah je njihov tvorac i tvorac njihovih kipova koje su sagradili. Narod Ibrahima, alejhis-selam, nije prihvatio njegovo objektivno obrazloženje, već su insistirali na suđenju i tražili su da prizna da je on počinio to djelo, kako bi ga osudili za njegovo priznanje i kaznili za taj čin, ali Ibrahim, alejhis-selam, ih je nadvladao svojom logikom i dominantnom argumentacijom, pa umjesto da oni njemu presude, on je njima presudio i nadmudrio ih, umjesto da on bude oslabljen, oni su oslabljeni bili pred njim, u svom dominantnom govoru on je postao sudija a oni su postali optuženi; on ih je osudio i ukorio i uspostavio argument protiv njih i to je uvijek tako kada je u pitanju istina. Dakle, oni koji pozivaju istini nadvladat će sljedbenike i zagovarače neistine.[885]

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"'Pripremite za njega lomaču', povikaše, 'pa ga u vatru bacite!' I htjedoše mu zamku načiniti, ali Mi njih učinismo najponiženijim..."*

To je logika željeza, vatre, jer nasilnici ne znaju drugu logiku do to kad im nestane dokaza i kada se javi iskrena riječ istine.[886]

1. Riječi: "'Pripremite za njega lomaču', povikaše, 'pa ga u vatru bacite!'"

Njegov narod je kazao da naprave ogromnu lomaču kako bi mogli Ibrahima, alejhis-selam, baciti u vatru. Ibrahim, alejhis-selam, nije bio pokoleban i nije posustao, već je ostao miran i čvrst u srcu i nisu ga doticali plamenovi vatre koji su se dizali do neba, niti su uticali povici prepune gomile ljudi oko njega, a on, alejhis-selam, je svojim srcem i jezikom neprestano ponavljao: "Dovoljan mi je Allah i divan li je On zaštitnik."[887]

Imam Buhari spominje u svome *Sahihu* hadis koji prenosi Ibn Abbas, radijallahu anhuma, u kojem se kaže: "Riječi *hasbunallahu ve ni'mel vekil* izgovorio je Ibrahim, alejhis-selam, kada je bio bačen u vatru pa ju je Allah učinio hladnom i spasonosnom za njega. Izgovorio ih je i

[885] Isti izvor, 1/354.
[886] Isti izvor, 1/354.
[887] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2993.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u situaciji koju i Kur'an opisuje: *'... one kojima je, kada su im ljudi rekli: 'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate!' – to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: 'Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar!''* (Ali Imran, 173)"[888]

2. Riječi: "I htjedoše mu zamku načiniti, ali Mi njih učinismo najponiženijim..."

Šta biva sa spletkom ljudi kada Allah nešto hoće? Šta mogu uraditi ti slabi i poniženi, nasilnici, grešnici, vlastodršci i njihovi oholi pomagači kada Allahova zaštita čuva Njegove iskrene robove?[889]

Allahove riječi: *"I htjedoše mu zamku načiniti, ali Mi njih učinismo najponiženijim"* znače da je Allahova odredba sprovedena baš na ovom mjestu i u ovoj situaciji u kojoj su učinili Ibrahimu to što su učinili. Oni su mislili da su nadmašili Ibrahima, alejhis-selam, da su u stanju da ga pobijede, da su bili u stanju da ga zapravo bace u vatru dok je gorjela, i mislili su da su ga pobijedili i da su oni gornji. Ali ubrzo se otkrila stvarnost situacije i pojavila se velika nadnaravnost i dokaz koji je Svemogući Bog želio da se desi, da je Allah Uzvišeni htio, oni Ibrahima, alejhis-selam, ne bi mogli da uhvate. Da je Allah, dželle šanuhu, htio, mogao je da spusti kišu koja bi ugasila tu silnu vatru, ali Uzvišeni Allah je želio nešto drugo. Da ga je Allah izbavio iz njihovih ruku, oni bi rekli da je pobjegao, a da nije pobjegao, mi bismo ga spalili, a da je spustio kišu, rekli bi: "Prirodna pojava sa kojom nemamo nikakve veze, niti imamo na nju bilo kakvog uticaja." Uzvišeni Gospodar im je htio ukazati da je to Ibrahim, alejhis-selam, kojeg oni znaju, i da je to vatra koja gori i koju su oni zapalili, ali Ibrahim, alejhis-selam, je preživio nakon što su došle riječi istine i naređenja: *"'O vatro!'", rekosmo Mi, 'postani hladna, i spas Ibrahimu!'"* (El-Enbija, 69)

Dakle, govor je došao od Boga Svemogućeg i zapovijest je za vatru prema njenoj prirodi i istim karakteristikama: postani hladna, i spas, dakle ona nije u osnovi tih karakteristika, već je vruća, ali Allah joj

[888] Buhari, br. 4563.

[889] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2993.

je naredio da bude takva prema Ibrahimu, alejhis-selam. Allah, dželle šanuhu, je učinio da oni ostanu najponiženiji, jer su željeli da skuju zavjeru Ibrahimu, alejhis-selam, ali je Uzvišeni Allah podario njima zavjeru i spletku, i to je Allahov zakon i praksa kada su u pitanju poslanici, vjerovjesnici i njihovi pravi vjernici i štićenici.[890]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"... a onome koji se Allaha boji, On će izlaz dati i opskrbit će ga odakle se i ne nada; onome koji se u Allaha pouzdaje, On mu je dovoljan. Allah će, zaista, ispuniti ono što je odlučio; Allah je svemu već rok odredio."* (Et-Talak, 2–3)

Allahove riječi: *"On će izlaz dati."* Kada su vrata i putevi zakrčeni, zatvoreni, Allah će dati izlaz nakon što ga ne bude bilo, tako da ova nije namijenjena samoj sebi, nego moramo iz nje zaključiti da svemogući Allah spašava vjernike.

Čestitamo onima koji su iskreni prema Allahu, i čestitamo onima koji žude za Allahovim zadovoljstvom, čestitamo i onima koji su svoj život stavili u službu istine.[891]

Peto: Riječi Uzvišenog: *"'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio', reče, 'On će mene kuda treba uputiti. Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!' I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim..."*

Zatim je uslijedio i drugi krug kazivanja o Ibrahimu. Već ranije je bio završen problem Ibrahima sa njegovim ocem i narodom. Oni su htjeli da ga bace u vatru, a Allah je htio da oni budu oni koji su poniženi, a da Ibrahima spasi od svih onih koji su spletkarili. Tada Ibrahim zatvara jednu fazu svog života da bi krenuo drugom fazom, zatvara jednu stranicu da bi otvorio drugu.[892]

---

890 Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 20/12796.

891 En-Nabulsi, *Tedeburu ajatillahi fi en-nefsi vel-kevn vel-haja*, 10/452.

892 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2994.

1. Riječi: "'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio', reče, 'On će mene kuda treba uputiti...'"

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, kaže *"Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio",* a to je hidžra, to je duševna hidžra prije nego hidžra u prostoru. To je hidžra koja ostavlja iza sebe sve što je bilo u prošlosti njegova života. On ostavlja svoga oca, svoj narod, svoju porodicu, svoju sredinu, svoju domovinu i sve drugo što ga veže za ovu zemlju i za ove ljude. On, istovremeno, ostavlja iza sebe sve ono što mu je sprečavalo pravac i zadržavalo ga, seli se prema svome Gospodaru olakšavajući se od svega, bacajući iza sebe sve, predajući se potpuno svome Gospodaru. Ništa od te prošlosti nije ostalo. Uvjeren je da će ga njegov Gospodar uputiti, čuvati ga na putu i voditi ga Pravim putem.

To je potpuna hidžra, hidžra iz situacije u situaciju, iz položaja u položaj, iz raznih saveza u jedan savez, gdje čovjeka ništa ne pritiska u duši. To je izraz o lišavanju poteškoće o oslobođenju, predaji, smirenju i uvjerenju.

Ibrahim je bio sve do ovog momenta jedini. Nikoga nije imao iza sebe. On ostavlja iza sebe i porodične i rodbinske veze, sva druženja i poznanstva, sve s čime je bio vezan ranije u životu i sve što ga veže za zemlju na kojoj je odrastao, sve što ga je vezalo za njegovu sredinu i za njegove ukućane koji su ga bacili u vatru. On se usmjerio prema svome Gospodaru izjavljujući da ide prema Njemu, ide prema Njemu i moli za svoje potomke vjernike koji su iza njega i koji su čestiti.[893]

2. Riječi: "Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!"

Kada je Ibrahim, alejhis-selam, odlučio da učini hidžru iz Iraka u Levant, osjetio je potrebu i želju da ima svoga sina sa kojim bi se mogao družiti i koji bi ga pomogao i u misiji, odnosno pozivu kojem je pozivao, osjetio je ono što svaki čovjek želi, a to je da postane otac i to je prirodna i urođena stvar.

Ibrahim, alejhis-selam, tada nije imao djece i obratio se ponizno i skrušeno svome Gospodaru rekavši: *"Gospodaru moj, daruj mi porod*

[893] Isti izvor, 5/2994.

čestit!" Ibrahim, alejhis-selam, je molio Allaha da bude od onih koji su dobri, koji su dobri u svome životu, dobri prema sebi, Bogu, i Uzvišeni Allah je uslišao dovu Svoga dobrog roba, Ibrahima, alejhis-selam, i podario mu je čestiti porod.[894]

3. Riječi: "Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim"

Ismail, alejhis-selam, je bio prvo dijete kojim je obradovan Ibrahim, alejhis-selam, i bio je stariji od Ishaka. O tome postoji konsenzus muslimana i ehli-kitabija, štaviše, u njihovim knjigama stoji da se Ismail, alejhis-selam, rodio kad je Ibrahim imao osamdeset i šest godina, a rodio mu se Ishak kada je imao devedeset i devet. U njihovim izvorima također stoji da je Allah, dželle šanuhu, naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da zakolje svoga sina jedinca, dok u drugom primjerku stoji "prvorođenče", pa su lažno ubacili Ishaka, što nije istina i što proturječi njihovim izvorima.

Ishaka proturaju umjesto Ismaila, jer je on otac njihove nacije, a Ismail je otac Arapa, pa su im zavidjeli i iskrivili svoju knjigu i dodali "jedinac", što znači da neko nema drugog djeteta.

Zna se da je Ibrahim otišao sa Ismailom i njegovom majkom u Meku. Ovo je tumačenje i objašnjenje netačno, jer se ne kaže "jedinac" osim za onog ko nema nikog drugog. Isto tako, prema prvom djetetu postoji određeni vid naklonosti, što nije slučaj sa ostalom djecom. Stoga je naredba za klanje prvog djeteta bilo teže iskušenje.

Neki islamski učenjaci smatraju da je Ibrahim, alejhis-selam, trebao da zakolje Ishaka, alejhis-selam. Štaviše, to smatra jedna skupina prijašnjih učenjaka, čak se to prenosi i od nekih ashaba. Dakle, to mišljenje nema osnove u Kur'anu i sunnetu, možda je to preuzeto iz isralijata. Jer Kur'an nam govori da je Ismail, alejhis-selam, bio dječak koji je trebao da bude žrtvovan, jer Allah spominje da je riječ o obazrivom dječaku koji je trebao da bude žrtvovan, zatim Uzvišeni Allah kaže: *"... i obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim."* (Es-Saffat, 112) Kada su meleki obradovali Ibrahima, alejhis-selam, Ishakom kazali su: *"... imat*

[894] Abdul-Halim Mahmud, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 125. str.

ćeš sina koji će znan biti." (El-Hidžr, 53) Allah, dželle šanuhu, kaže: *"... i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom."* (Hud, 71)

Allah im je podario sina Jakuba, koji će, također, imati potomstvo, odnosno nasljednike i lozu. Pa kako bi se moglo narediti Ibrahimu, alejhis-selam, da ga prinese kao žrtvu, dok je još bio malo dijete, a još mu se nije bio rodio sin Jakub, koji mu je obećan od Allaha.

Dakle, Ismail, alejhis-selam, je bio opisan kao obazrivi dječak što odgovara i samom kontekstu da je on bio osoba koja je trebala da bude žrtva.[895]

Prema tome, Uzvišeni Allah je uslišao dovu Ibrahima, alejhis-selam, podarivši mu znanog dječaka.[896]

Nema sumnje da su znanost i blagost jedan od temelja za uspjeh u misionarstvu, a ovaj dječak je rođen onda kada je njegov otac bio u poznim godinama, bio im je prvenac i otac se posebno prema njemu ophodio, jer ga je Uzvišeni Allah obdario mnogim sposobnostima i zbog toga je on bio svojim roditeljima poput zjenice oka, a njihova ljubav prema njemu je bila velika.[897]

U riječima Uzvišenog Allaha: *"I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim."* U ovom kur'anskom ajetu spominju se tri radosne vijesti. Prva radosna vijest jeste da će dobiti dječaka, druga radosna vijest da će biti obazriv dječak.

Prema tome, kao što smo i objasnili, dječak kojim je bio obradovan Ibrahim, alejhis-selam, je bio Ismail, a ime Ismail je stranog porijekla. Ismail je onaj koji je pokoran Allahu. Fejruz Abadi je rekao: "Ismail je sin Ibrahima i on je prvi od Ademovih sinova koji je nazvan tim imenom."

4. Priča o ženidbi Ibrahima, alejhis-selam, Hadžerom

Nakon izvjesnog boravka Ibrahima, alejhis-selam, u svetoj zemlji Palestini čiji period samo Allah zna, Ibrahim odlazi u Egipat kao

---

895 Ibn Kesir, *Tefsirul-kura'nil-azim*, 7/27.

896 Se'id Eš-Šibli, *Derbu Ibrahim, alejhis-selam*, 265. str.

897 Abdul-Halim Mahmud, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 125. str.

poslanik koji je pozivao Allahu i svaki njegov korak i pokret bio je usmjeren ka dostavljanju poslanice ljudima.[898]

Kao rezultat ovog putovanja, Hadžera je poklonjena Sari, supruzi Ibrahima, alejhis-selam, a koja je kasnije postala druga njegova žena. Što se tiče njegovog sina Ismaila, alejhis-selam, mi informacije crpimo iz hadisa koji bilježe Buhari i Muslim u svojim *Sahihima*, kako se to prenosi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao: "Ibrahim, alejhis-selam, se sa Sarom iselio (iz svoga mjesta) i nastanio se u jednom mjestu čiji je vladar bio nasilnik. Tom vladaru je rečeno: 'Ibrahim je ušao sa ženom, a ona je jedna od najljepših žena.' Poslao je po Ibrahima. Kada je Ibrahim došao, on ga je upitao: 'Koja je ono s tobom (žena), Ibrahime?' 'Moja sestra...', odgovorio je Ibrahim. Kad se Ibrahim vratio kod nje, kazao joj je: 'Nemoj me demantovati, ja sam im rekao da si moja sestra. Tako mi Allaha na Zemlji i nema vjernika osim tebe i mene.' Ibrahim je (po naređenju) posla tom vladaru. Kad je car pošao prema njoj, Sara ustade, uze abdest, klanja namaz i obrati se Allahu sljedećim riječima: 'Allahu, ako ja istinski vjerujem u Tebe i Tvoga poslanika, i ako sam (radi Tebe) čuvala svoj spolni organ samo za svoga muža, zaštiti me od ovog nevjernika!' On (vladar) je u tom momentu toliko zakrkljao da je od muke udarao nogom o zemlju." El-Aredž veli da je Ebu Seleme b. Abdurrahman kazao da je Ebu Hurejre rekao: "Tad je Sara rekla: 'Allahu, ako umre, reći će: 'Ona ga je ubila.'' Tad ga krkljanje popusti i on ponovo krenu prema njoj. Sara uze abdest, klanja namaz i ponovo se obrati Allahu riječima: 'Allahu, ako ja istinski vjerujem u Tebe i Tvoga poslanika, i ako sam (radi Tebe) čuvala svoj spolni organ samo za svoga muža, zaštiti me od ovog nevjernika!' On (vladar) ponovo zakrklja da je od muke udarao nogama zemlju." Abdurrahman veli da je Ebu Seleme kazao da je Ebu Hurejre rekao: "Tad je Sara rekla: 'Allahu, ako umre, reći će: 'Ona ga je ubila.'' Vladar je dva ili tri puta pokušao da priđe Sari, a onda je rekao: 'Vi ste meni, Boga mi, poslali šejtana. Vratite je Ibrahimu

[898] Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/376.

i dajte joj sluškinju (Hadžeru).' Sara se tada vratila Ibrahimu i rekla: 'Osjećaš li da je Allah ponizio onog nevjernika, a meni dao sluškinju?'"[899]

Dakle, ovaj hadis koji su zabilježili Buhari, Muslim i drugi, govori nam o nadnaravnosti kroz koju su prošli Ibrahim, alejhis-selam, i njegova supruga kada su krenuli put Egipta, i govori nam o nadnaravnosti same Sare koju je Allah zaštitio od grješnog i oholog vladara.[900]

Bilježi Imam Muslim u svome *Sahihu* hadis koji prenosi Ebu Zer, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vi ćete osvojiti Egipat. To je zemlja u kojoj se koristi kirat. Kada ga osvojite, lijepo se ophodite prema njegovim stanovnicima, jer oni imaju pravo i rodbinske veze (ili je kazao: pravo i tazbinstvo). Kada vidiš da se u njoj dva čovjeka spore o mjestu postavljene cigle, izađi iz nje." Rekao je Ebu Zerr: "Vidio sam Abdur-rahmana b. Šurehbila b. Hasana i njegovog brata Rebi'u kako se raspravljaju u vezi s tim gdje će postaviti ciglu, pa sam napustio tu zemlju."[901]

Ovaj hadis nam ukazuje da su Egipćani u tazbinskom srodstvu sa Arapima. Učenjaci su kazali da je kirat dio dijela dinara ili dirhema.

Hadžera i Ismail su od njih, tako da su Egipćani stričevi po majci stanovnicima Meke i Hidžaza. Čak i zet jer su Egipćani oženili Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Marijom koju mu je poklonio kralj Egipta, a ona mu je rodila Ibrahima koji je preselio kao dječak. Također kralj Egipta je poklonio i Ibrahimu, alejhis-selam, Hadžeru koja mu je rodila sina Ismaila, alejhis-selam. Upravo zbog toga je Poslanik, alejhis-selam, savjetovao svoje drugove da se lijepo ophode prema stanovnicima Egipta, jer oni imaju pravo i rodbinske, odnosno tazbinske veze.[902]

Ako pogledamo samu priču koja tretira dijalog između Sare, Ibrahima, alejhis-selam, i kralja Egipta, možemo spomenuti neke od koristi.

899 Buhari, br. 2217.
900 Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/376.
901 Muslim, br. 2543.
902 Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/378.

Prva korist je da je ime Sara ime supruge Ibrahima, alejhis-selam, kako nas o to me obavještava Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu.

Druga korist jeste to što smo mogli uvidjeti da je Sara bila jedna od najboljih i najljepših žena.

Kralj koji se spominje u ovoj priči je bio tiranin tirana, bio je pohotna, razvratna osoba sklona nepristojnosti i progonstvu žena, a ovo je također jedna od koristi koja se zaključuje iz spomenutog dijaloga.

Kralj je također imao i pratnju čija je misija bila potraga za lijepim ženama koje su mu privodili dobrovoljno ili nevoljno. S njima bi činio nemoral i njegova misija kao da je bila da bude "lovac na žene". Ovo je jedna od karakteristika predislamskih režima u svakom vremenu i mjestu.[903]

Jedna od koristi jeste i ta što je Ibrahim naredio Sari da kaže kralju da mu je sestra. U tom događaju Allah je priredio posebnu nadnaravnost i na taj način ukazao na Svoju moć i tom prilikom je sačuvao Sarinu čednost, a ona je uz to je dobila Hadžeru na poklon.

Ibrahim, alejhis-selam, je rekao za Saru da mu je ona sestra i on je mislio na bratstvo u vjeri, jer je on musliman i ona je muslimanka, a islam ih je sastavio u vjeri, bez obzira što su bili bračni drugovi.

Ibrahim je istinu rekao kada je kazao da je ona njegova sestra jer je on mislio na to da mu je ona sestra u vjeri, a Ibrahim, alejhis-selam, je to jasno stavio do znanja Sari, kada joj je rekao: "Saro, ne postoji trenutno vjernika na zemlji osim mene i tebe...", a svita kralja je shvatila da mu je ona sestra po rodu, i sam Ibrahim je zbog toga smatrao da je izgovorio riječi neistine iz spomenutog razloga, jer to liči na laž, ali suštinski je istinu kazao.[904]

Iz navedenog dijaloga možemo kao korist izvući i činjenicu da je Ibrahim, alejhis-selam, bio Božiji poslanik, kojem je Allah dao poslanicu i usmjeravao ga. Naredio mu je da je dostavi i da bude smiren i

[903] Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/378.

[904] Isti izvor, 1/379.

siguran da će ga Allah sačuvati od kralja i da mu kralj ne može nauditi. Jer je Ibrahim bio pod Njegovom zaštitom, siguran je bio u Allahovo obećanje, i u potpunosti je svoj slučaj prepustio Njemu.

Jedna od koristi jeste i ta što je Allah, dželle šanuhu, zaštitio Saru od nemorala kralja i podario joj izuzetno dostojanstvo, a njemu (kralju) je ukazao na Svoju moć i na njegovu nemoć, odnosno slabost. Prvi put kada je kralj pružio ruku prema njoj Allah je onesposobio, tako da je kralj nije mogao pomjeriti ni kontrolirati, bio je iznenađen jer mu se to prvi put desilo, i zamolio je Saru da moli svoga Gospodara mu ruku povrati u prvobitno stanje, a zauzvrat on joj neće nauditi, i kada je ona to učinila, kralj je po drugi i treći put pokušao da dođe do nje, ali nije mogao, te je na taj način shvatio da ne može doći do nje, uvjerio se u svoju nemoć da je dodirne, i da postoji veća sila koja je čuva i štiti od njega i to je zapravo i sama suština i mudrost tog događaja.

Kralj je želio da oda počast ovoj čednoj ženi, pa joj je dao jednu od žena, onu koja se zvala Hadžera, koja će je služiti. Kralj je na taj način vratio Saru svome suprugu Ibrahimu, kao čestitu, čednu i zaštićenu.

Ibrahim, alejhis-selam, je za vrijeme odsustva žene molio Boga i tražio od Njega da sačuva njegovu suprugu, pa kada se Sara vratila, zatekla je svoga muža Ibrahima kako obavlja namaz. Kao što je poznato, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi, kada bi bio u teškoj situaciji, mnogo klanjao namaz.[905]

Korist, također, predstavlja i dova koju je učila Sara na putu prema kralju, a koja glasi: "Allahu, ako ja istinski vjerujem u Tebe i Tvoga poslanika, i ako sam (radi Tebe) čuvala svoj spolni organ samo za svoga muža, zaštiti me od ovog nevjernika!"[906] Uzvišeni Allah je uslišao njenu molbu.

Ibrahim, alejhis-selam, se obradovao povratku Sare, a bio je nestrpljiv i jedva je čekao da sazna šta se desilo, te zato nije čekao da završi sa namazom, već je rukom, odnosno išaretom pitao šta se desilo i kakve su

[905] Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/380.

[906] Buhari, br. 2217.

vijesti. Naravno da je Ibrahim nije pitao verbalno, jer je bio u namazu, već je to učinio rukom, a taj gest njegove ruke nagovijestio je ovo pitanje.

Iz odgovora i riječi Sare: "Allah je omeo kraljeve spletke i podario mi Hadžeru kao pomoćnicu" vidljiva je snaga njene vjere u Boga, jer je povjerila zaštitu i brigu u potpunosti Bogu.

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi hadis u kojem stoji: "To je vaša majka, o vi koji mnogo volite kišu." Dakle, Ebu Hurejre se obraća ashabima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći im da je Hadžera, Egipćanka, Koptkinja, njihova majka, jer se Ibrahim, alejhis-selam, oženio njome, a ona mu je rodila sina Ismaila, a Arapi su Ismailovi sinovi, i po automatizmu je i Hadžera i njihova majka.[907]

Značenje izreke "O sinovi kiše" oslanja se na činjenicu da Arapi u svojim zemljama zavise od kiše, zbog poljoprivrede, pašnjaka, trave, ispaše... Iz tog razloga oni kao da su djeca kiše (toliko žude za njom). Dakle, ovo su samo neke poruke i koristi koje smo izvukli iz ovog vjerodostojnog hadisa.[908]

Moramo biti oprezni i pojasniti ništavnost onoga što Jevreji tvrde u svojoj knjizi – Tevratu, a to je da je razlog hidžre Ibrahima, alejhis-selam, iz Levanta u Egipat bio isključivo egzistencijalne prirode, jer je Levant u to vrijeme pogodila suša i glad. Dakle, ono što je tačno i ispravno jeste da je razlog Ibrahimove, alejhis-selam, hidžre bio poziv ljudi u monoteizam, odnosno da samo Allaha obožavaju, i situacija u Egiptu za misionarstvo je bila spremna.

Ono što se spominje u knjigama Jevreja o priči o Ibrahimu i Sari sa egipatskim kraljem je u suprotnosti sa onim što se spominje u islamskim izvještajima o toj priči, i treba paziti šta su Jevreji pridavali Ibrahimu, alejhis-selam, od ružnih osobina i prezrenih djela od kojih se tijelo ježi, kao što je strah od smrti, zarađivanje novca trgovanjem čašću svoje žene itd. Dakle, svrha ovih optužbi Jevreja vezanih za Ibrahima, alejhis-selam, jeste da dozvole sebi ove ružne osobine, da prakticiraju prezrena

[907] Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/381.

[908] Isti izvor, 1/381.

djela i da nemaju zbog toga krivice, jer slijede Ibrahima, alejhis-selam, u njihovom moralu i ponašanju.[909]

5. Priča o rođenju Ismaila, alejhis-selam

Ibrahim i njegova žena Sara vratili su se iz Egipta u Palestinu, gdje su živjeli zajedno s Hadžerom, njihovom sluškinjom koja nije mogla ostati trudna ni roditi. Kako je Ibrahim stario, a nije imao djece, a Sara bila je besplodna, ona je pomislila kako bi mogla ponuditi Hadžeru svome mužu ne bi li mu ona rodila dijete.[910]

Spominje se da je Hadžera izuzetno voljela Ibrahima i Saru, i vidjela je njihovu dobrotu i čistotu. Prihvatila je njihovu vjeru i povjerovala u Allaha, kao što to čine iskreni vjernici. Hadžera je bila sretna zbog toga, jer je Allah želio ono što je najbolje za nju i uputio je na Pravi put i pokornost. Kada bi ustala na namaz, zaboravila bi sve oko sebe i srce bi joj se vezivalo za Allaha. Njena jedina želja je bila da bude pokorna svome Gospodaru. Allah, dželle šanuhu, je poslao Ibrahima i Saru u Egipat kako bi uzeli sa sobom Hadžeru, koja je poput dijamanta, a čija će vrijednost tek biti poznata na Sudnjem danu. Hadžera i Sara su jako sličile jedna drugoj, i bile su pokorne svome Gospodaru. Hadžera je mnogo zahvaljivala Allahu, dželle šanuhu, što je izveo iz tmine nevjerstva i uveo u svjetlo istine, i njihova kuća je bila blagoslovljena, kuća u kojoj se Allah, dželle šanuhu, samo obožava.

Sara se sjetila dove svoga supruga Ibrahima, alejhis-selam. Razmišljala je o svojoj starosti i besplodnosti, živjela je u čistoj vjeri i bila je ispunjena nadom. S radošću je rekla svome mužu Ibrahimu: "Ovo je Hadžera, uzmi je, možda će ti Allah podariti dijete od nje."[911]

Dakle, i to se desilo. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"... a Allahova odredba je bila neminovna."*

Prolazili su dani i mjeseci, a Hadžera je bila sretna zbog svoje trudnoće. Rodila je Ibrahimu, alejhis-selam, lijepo dijete. Glas djeteta je

[909] Fatima bint Halid Redman, *Ibrahim alejhis-selam fi esfafril-jehud*, 154. str.
[910] Salah el-Halidi, *El-Kasasul-kur-ani ardu veka'i ve tahlil*, 1/381.
[911] Abdul-fetah Ahmed el-Hatib, *El-hajtul-zevdžije fil-kur'anil-kerim*, 220. str.

ispunjavao prostorije njihove kuće, razbijajući tišinu. Sara je nosila Ismaila u rukama sa velikom pažnjom, nježnošću i ljubavlju, i donijela ga je njegovom ocu, Ibrahimu, alejhis-selam, koji ga je gledao s ljubavlju i nježnošću koja je izvirala iz njegovog srca. Bio je veoma sretan. Ibrahim, Sara i Hadžera su bili zahvalni Gospodaru što je podario Ismaila, pa su kazali: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Allahu, mi tražimo od Tebe zaštitu da sačuvaš našeg sina Ismaila i njegove potomke od prokletog šejtana."

To je bila nova etapa u njihovom životu, jer im je Allah podario sina Ismaila koji je promijenio tok Ibrahimovog bračnog života sa Hadžerom i Sarom. Kako je vrijeme prolazilo, Ismail je počeo da raste i u tom periodu Allah, dželle šanuhu, iz Svoje mudrosti naređuje Ibrahimu da prebaci Hadžeru i sina Ismaila u Meku.

Neki mufesiri, komentatori Kur'ana, smatraju da je razlog premještaja Hadžere i Ismaila u Meku bio zbog pretjerane ljubomore Sare, i da je ona tražila da ih udalji od nje. Štaviše, tog stava je bio i poznati učenjak Ibn Kajjim, rahimehullah, koji spominje u svome djelu *Zadul-mead* da je Sara, supruga Ibrahima, alejhis-selam, bila izrazito ljubomorna na Hadžeru i njenog sina Ismaila. Jer kada se rodio Ismail, njegov otac Ibrahim ga je jako puno zavolio, što je zasmetalo Sari. Uzvišeni Allah je naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da nastani Hadžeru i Ismaila u Meku, kako bi se Sarina ljubomora smanjila, a to je bila Allahova milost.[912]

Mi vjerujemo da spomenute stvari Sari ne priliče, i ona je iznad toga. Jer, kao što je poznato, ona je bila izuzetno bogobojazna, živjela je u kući Allahovog prijatelja Ibrahima, alejhis-selam, i sigurno je puno toga naučila od njegovih manira, poput dobroćudnosti i drugih vrijednosti.

Prema tome, nemoguće je da je ona bila toliko ljubomorna da je zatražila od svog supruga da udalji dijete i njegovu majku bez ikakvog razloga. Dakle, to što je Ibrahim, alejhis-selam, nastanio Hadžeru i Ismaila u Meku, bilo je isključivo Allahovo naređenje, Onoga Koji je znao nepoznato.[913]

---

[912] Isti izvor, 223. str.

[913] Isti izvor, 223. str.

Rekao je Es-Savi, rahimehullah: "Allah, dželle šanuhu, je putem objave naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da nastani Hadžeru i Ismaila u Meku, i prebacio ih je Burakom.[914] Ibrahim, alejhis-selam, je uradio ono što mu je Gospodar naredio, nastanio je Hadžeru i Ismaila onamo gdje mu je i naređeno."[915]

Dakle, moramo biti jako oprezni kada su u pitanju isralijati u kojima se spominje izrazito velika Sarina ljubomora prema Hadžeri nakon što je rodila sina Ibrahimu, alejhis-selam. Spominje se u njihovim predanjima da je toliko bila ljubomorna da nije mogla gledati Hadžeru i njenog sina u kući. Zbog svoje izrazite ljubomore je tražila od Ibrahima da ih udalji od nje kako ih ne bi gledala. Ibrahim, alejhis-selam, je ispunio Sarinu želju i zahtjev i nastanio ih u Hidžazu.

Prema tome, spomenute njihove tvrdnje mi nećemo prihvatiti, jer za to nemamo vjerodostojni hadis od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da ne prihvatamo bilo koja kazivanja bez argumenta koji će to potvrditi.

To ne možemo potvrditi jer je Sara ponudila Hadžeru svome suprugu Ibrahimu, alejhis-selam, ne bi li mu rodila dijete. Da se kojim slučajem ona zaista tako ponašala, bila bi nepravedna, a da je Ibrahim, alejhis-selam, poslušao i da ih je nastanio u Hidžaz, učinio bi im nepravdu, a ne priliči Ibrahimu da bude zulumćar, kao što to ne priliči ni njegovoj supruzi Sari, i oni su zasigurno čisti od toga.[916]

6. Priča o Hadžeri i Ismailu u Hidžazu

Ibrahim, alejhis-selam, se uputio sa Hadžerom i Ismailom i odveo ih u zemlju Hidžaz u oblast koja nije bila nikad naseljena. To je bilo u skladu sa Allahovom naredbom. Kada ih je ostavio, okrenuo se prema Allahu i proučio ponizno dovu svome Gospodaru. O tome nas je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio u hadisu koji bilježi imam Buhari u svome *Sahihu*. Najvjerovatnije Kaba nije bila sagrađena kada

[914] Ahmed es-Savi el-Maliki, *Hašijetu es-savi ala tefsiril-dželalejni*, 2/242.
[915] Abdul-fetah Ahmed el-Hatib, *El-hajtul-zevdžije fil-kur'anil-kerim*, 223. str.
[916] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/385.

su Ibrahim i Ismail stigli u to područje, niti je mjesto bilo naseljeno. Međutim, Ibrahim, alejhis-selam, je znao da će taj grad postati Sveto mjesto u kojem će se nalaziti Kaba Časna, a o tome ga je obavijestio Allah, dželle šanuhu, putem objave.[917]

Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas je obavijestio o Hadžeri i Ismailu, alejhis-selam, i mjestu na kojem ih je ostavio.

Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao: "Žena koja je prva upotrijebila pojas bila je Ismailova majka. Ona je upotrijebila pregaču da bi od Sare sakrila svoj trag. Kasnije je Ibrahim otišao s Hadžerom i njenim sinom Ismailom, dok ga je još dojila, i ostavio ih pored (temelja) Kabe pod jedno veliko drvo iznad Zemzema u gornjem dijelu mesdžida. Tada u Meki nije bilo nikoga, niti je u njoj bilo vode.[918]

a) Ismail i Hadžera traže rješenje

On (Ibrahim) ih je tamo ostavio i pred njih stavio torbu s datulama i mješinu vode. Ibrahim se vratio nazad, a Ismailova majka ga je pratila govoreći: "Ibrahime, gdje ideš, a nas ostavljaš u ovoj dolini u kojoj nema nijednog ljudskog bića niti bilo čega drugog." To mu je ponovila nekoliko puta, ali se on nije obazirao na nju, te ga ona upita: "Je li ti Allah naredio?" "Da", odgovorio je on. "On nas neće pustiti da propadnemo", kaza Hadžera i vrati se. Ibrahim se udaljavao dok nije zamakao za prevoj. A kada ga ona više nije vidjela, on se licem okrenuo prema Kabi, podigao ruke i zamolio Allaha ovim riječima: *"Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvog Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, molitvu obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili."* (Ibrahim, 37)

Ismailova majka je dojila Ismaila i pila tu vodu sve dok nije potrošila ono što je bilo u mješini, a onda je ožednjela, a ožednio joj je i sin. Gledala ga je kako se previja (ili prevrće) od žeđi. Ne mogavši ga više gledati kako se muči, ona ode na Saffu, najbliže brdo, i ispevši se na

[917] Isti izvor, 1/385.

[918] Isti izvor, 1/387.

njega, gledaše niz dolinu ne bi li koga ugledala, ali nikoga nije vidjela. Onda se spustila sa Saffe i, stigavši u dolinu, podigla je svoju haljinu i dolinom trčala kao što čovjek u nevolji trči. Prešla je dolinu i stigla do Merve. Popela se na nju i gledala ne bi li koga ugledala, ali nije vidjela nikoga. Uradila je tako sedam puta. Ibn Abbas veli da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "To je užurbano hodanje ljudi između Saffe i Merve." Kad se posljednji put popela na Mervu, začula je neki glas i rekla: "Šuti!" – aludirajući na sebe. Potom je malo bolje osluhnula i, čuvši isto, rekla: "Čula sam te. Ako možeš pomoći, pomozi!"[919]

b) Melek i izvor Zemzem vode

Hadžera je odjednom ugledala meleka na mjestu gdje je Zemzem. Čeprkao je nogom (ili krilom) sve dok se nije pojavila voda. Ona je poče ograđivati (pokazan je taj čin rukom) i grabiti vodu u svoju mješinu, a voda je poslije njenog zahvatanja šikljala. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Allah se smilovao Ismailovoj majci, da je ostavila Zemzem (ili je kazao da nije grabila vodu), Zemzem bi bio površinski izvor."

Ona se napila vode (veli Ibn Abbas) i podojila svoje dijete, a melek joj reče: "Ne bojte se da ćete propasti, ovdje će biti Allahova kuća (Kaba), koju će podići ovaj dječak i njegov otac. A Allah neće upropastiti njezine stanovnike." Kad je Kaba podignuta iznad zemlje poput humke, naišle su bujice i okrnjile je s desne i lijeve strane. To je tako potrajalo sve dok ovuda nije naišla jedna skupina ljudi iz plemena Džurhum (ili je rečeno: porodica Džurhuma), koji su došli iz pravca Kedaa. Odsjeli su u podnožju Meke. Kad su ugledali pticu kako kruži, rekli su: "Ova ptica, zasigurno, kruži oko vode, a mi poznajemo ovu dolinu – u njoj nema vode." Oni poslaše jednog ili dvojicu izaslanika. Pošto nađoše vodu, izaslanici se vratiše i saopštiše im vijest o vodi. Oni se uputiše tamo i zatekoše Ismailovu majku pored vode. Upitaše je: "Hoćeš li nam dozvoliti da se pored tebe nastanimo?" "Hoću", reče ona, "ali vi nemate prava na vodu." "Uredu", kazaše oni. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem,

[919] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/388.

je rekao: "Ismailova majka je bila zatečena, a bila je druželjubiva." Oni se tu nastaniše i poslaše po svoje porodice, te se i one tu nastaniše. Kad je u Meki bilo nekoliko kuća i kad je odrastao, dječak je od njih naučio arapski jezik. Mladić im se dopao i zadivio ih.

Kada je postao punoljetan, oni ga oženiše jednom svojom djevojkom. Nakon toga je Ismailova majka umrla.[920]

c) Ibrahimova posjeta Ismaila

Kad se Ismail oženio, Ibrahim je došao da vidi svoju porodicu koju je tu ostavio, ali nije zatekao Ismaila. Upitao je njegovu ženu za njega, a ona je rekla: "Otišao je da pronađe nešto za opskrbu." Zatim ju je pitao u vezi sa njihovim životom, a ona reče: "Mi smo u nevolji i veoma slabo živimo." On joj kaza: "Kad se vrati Ismail, prenesi mu od mene selam i reci mu da promijeni kućni prag." Kad se Ismail vratio, kao da je osjetio, upita ženu: "Da li vam je iko dolazio?" "Jeste", reče ona. "Dolazio nam je takav i takav starac, pitao je za tebe i ja sam ga obavijestila. Potom me je pitao o životu, pa sam ga obavijestila da živimo u oskudici." "Je li nešto oporučio?", upita je on. "Jeste", reče ona, "zapovijedio mi je da ti prenesem selam i da ti kažem da promijeniš kućni prag." On reče: "To je bio moj otac i preporučio mije da se rastanem s tobom, zato idi svojima." On je pusti, i oženi se drugom.

Ibrahim jedno vrijeme, koliko je to Allah htio, nije dolazio, a onda je došao i ponovo Ismaila nije zatekao kod kuće. Upitao je njegovu ženu za njega, a ona je rekla: "Izišao je da nam nešto nađe za opskrbu." "Kako živite?", upita je Ibrahim. "Dobro", reče ona, "živimo u izobilju." Ona tad zahvali Allahu. "Šta imaš za jelo?", upita je. "Mesa", odgovorila je ona. "A šta imate za piće?", upita je on. "Vode", odgovori ona. Ibrahim tada kaza: "O moj Gospodaru, podari im bereket u mesu i vodi!" Oni tada (veli Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem) nisu imali žita, a da su ga imali, on bi zamolio za bereket i u žitu. Niko im nije došao izvan Meke, a da mu nisu bili na usluzi. Ibrahim reče: "Kad ti se vrati muž, prenesi

[920] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/390.

mu selam i reci mu neka učvrsti prag na svojim vratima." Kad se Ismail vratio, upita: "Je li vam iko dolazio?" "Jeste, jedan starac lijepog izgleda", odgovori ona i pohvali ga, "pitao me je za tebe, pa sam ga obavijestila. Potom me je upitao kako živimo i ja sam mu rekla da živimo dobro." "Je li šta oporučio?", upita on. "Jeste", reče ona, "rekao je da ti prenesem selam i da ti kažem da učvrstiš prag svoje kuće." "To je bio moj otac", reče on, "a ti si taj prag, te mi je preporučio da te zadržim."

d) Susret Ibrahima i Ismaila, i izgradnja Kabe

Ibrahim ponovo jedno izvjesno vrijeme, koliko je to Allah htio, nije dolazio, a onda je došao i zatekao Ismaila kod kuće kako pravi sebi strijele pod velikim drvetom pored Zemzema. Kad ga ugleda, Ismail ustade pred njim i učiniše ono što čine sin i otac kad se susretnu, a onda Ibrahim reče: "Ismaile, Allah mi je nešto naredio." "Učini što ti je naredio tvoj Gospodar", reče Ismail. "Ti ćeš mi u tome pomoći", kaza Ibrahim. "Hoću", odgovori Ismail. "Allah mi je naredio da ovdje sagradim Kabu", pokazavši rukom na brežuljak koji se dizao nad okolinom. Tada su njih dvojica podigli temelje Kabe. Ismail je donosio kamenje, a Ibrahim je zidao. Kad se građevina uzdigla, on je donio ovaj kamen i postavio ga, a Ibrahim je stao na njega i nastavio da zida, a Ismail mu je i dalje donosio kamenje. Obojica su govorili: "Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i znaš!" Tako su njih dvojica zidali Kabu, kružeći oko nje i govoreći: "Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i znaš!"[921]

d) San o žrtvovanju Ismaila i izgradnja Kabe

Postavlja se pitanje kada je Ibrahim, alejhis-selam, usnio ovaj san, da li je to bilo kada je treći put posjetio svoga sina Ismaila, i da li su tada sagradili Kabu? Ili se to pak desilo nekom drugom prilikom?

Nije dostupan jasan tekst koji bi odredio vrijeme posjete Ibrahima, alejhis-selam, i njegovog sina Ismaila, uključujući i san koji je usnio.

[921] Buhari, br. 3363.

Postoje neke priče koje su prenijete, ali nisu potvrđene. Spominje El-Fakihi prenijevši od Alije ibn Ebi Taliba, radijallahu anhu, da je rekao: "Ibrahim, alejhis-selam, je posjećivao svoju suprugu Hadžeru svakog mjeseca, i putovao je burakom. Obišao bi ih u Meki i vratio bi se u Šam gdje je i živio, kako se spominje."[922]

Dakle, nije moguće sa sigurnošću reći kada se ova posjeta dogodila, ali je moguće da su oba događaja – gradnja Kabe i san o žrtvovanju Ismaila bila u istoj posjeti kada su se sreli Ibrahim i Ismail, alejhimus-selam, nakon dugo godina koje su prošle. Moguće je da su tada sagradili Kabu, i da je Ibrahim, alejhis-selam, oglasio ljudima hadž, da je vidio u snu da treba žrtvovati svoga sina Ismaila, u vidu otkupljenja, možda je bio i dan Kurban-bajrama, ili pak su bili obredi hadža. Nadam se da je ovo ispravno mišljenje.[923]

e) Višeženstvo kod prijašnjih naroda

Višeženstvo je bilo rasprostranjeno u prijašnjim narodima, a islam je došao da taj čin uspostavi kao božanski zakon i vjersko pravilo.

Allah, dželle šanuhu, je rekao: *"...onda se ženite onim ženama koje su vam dopuštene, sa po dvije, sa po tri i sa po četiri. A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom..."* (En-Nisa, 3)

Brojne su koristi kada je u pitanju višeženstvo, a naročito kada je žena nerotkinja, kao što je bio slučaj sa Sarom. Višeženstvo nije da se čovjek oženi drugi put, a da se razvede od prve supruge. Dakle, poligamija je božansko rješenje i nadnaravnost koju je Allah podario svojim robovima sve do Sudnjeg dana.

Ako pogledamo, vidjet ćemo da je višeženstvo bilo propisano i u jevrejskom narodu, i među kršćanima u ranim epohama, sve dok višeženstvo nije crkva zabranila i kasnije spriječila, a danas je poligamija uobičajena u svijetu osim u nekim zemljama gdje čovjek priznaje da ima ljubavnice i "prijateljice". Upravo zbog toga je nastupila velika

[922] Ibn Hadžer, *Fethul-bari*, 6/287.

[923] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/395.

katastrofa. U sadašnje doba, prvobitno je došlo do uzdržavanja od braka zbog lahkoće i prisutnosti drugih sredstava za udovoljavanje strastima i izbjegavanja odgovornosti za brak i podizanje djece.

Zatim je došlo ono najgore, tu se manifestovao ljudski neuspjeh jer su počeli istopolni brakovi, odnosno proširio se homoseksualizam i lezbejstvo, što je potpomognuto donošenjem zakona koji to dozvoljavaju, pa čak i podstiču.

Molimo Allaha Uzvišenog da nas ne uništi zbog djela koja čine bezumni ljudi koji se među nama nalaze, da nas poštedi iskušenja, onoga što je prividno i što je skriveno, i da zaštiti naš ummet i zajednicu od štete i devijacija modernog neznanja.[924]

f) Majčino starateljstvo nad djetetom

Ibrahim, alejhis-selam, je ostavio svoju suprugu Hadžeru sa njenim djetetom Ismailom koje je trebalo da čuva. Tim postupkom se Hadžera iznenadila pa ga je upitala nekoliko puta šta je razlog tog njegovog postupka i da li mu je to Allah naredio. Na to joj je Ibrahim, alejhis-selam, odgovorio potvrdno. Hadžera mu je na to kazala: "Idi, Allah nas neće napustiti."[925]

Ismail, je ostao sa svojom majkom koja je vodila računa o njemu u svim stvarima. Ona je preuzela taj važni zadatak da ga sačuva dok je bio mlad, jer je on bio mali i nije mogao samostalno funkcionisati, već je morao biti odgajan onako kako je dobro za njega i zaštićen od onoga što mu može nauditi. Čovjek je od svih stvorenja najviše u potrebi dok je mali, jer ukoliko se dijete ne čuva dok je malo, može biti uništeno ili povrijeđeno, stoga ga je obaveza čuvati od spomenutih stvari. Zato je Allah stvorio majčinski, odnosno roditeljski osjećaj koji roditelje navodi da vode brigu o svome djetetu, a posebno je to izraženo kod majke.

Prema tome, Uzvišeni Allah je u obavezu ostavio da majka doji svoje dijete i da vodi računa o njemu. Allah, dželle šanuhu, je rekao*: "Majke*

[924] Muhammed Mustafa ez-Zuhejli, *Šer'atullahi lil-enbijai*, 157. str.

[925] Buhari, br. 3185.

neka doje djecu svoju pune dvije godine, ako žele da dojenje bude potpuno! Očevi su dužni hraniti ih i odijevati na lijep i uobičajen način." (El-Bekare, 233)

Uloga majke u biranju prepoznata je kao najvažnija uloga i ona je prisutna od rođenja djeteta i ostaje do kraja života. Majčinu ulogu priznaju svi zakoni i propisi, osim materijalnih zakona koji su napustili humanost, poput komunizma, za vrijeme kojeg su, između ostalih, oduzimana djecu od njihovih majki, zbog čega je ta ideologija i propala.

Danas postoje zakoni i pravila koji daju majkama stalne ili privremene odmore kako bi mogle da brinu o svojoj djeci, kako bi djeca osjetila i uživala u majčinoj nježnosti i pažnji. Brigu i veliku pažnju možemo primijetiti još kod Have i njene djece, zatim kod Hadžere i njenog sina Ismaila, Sare i njenog sina Ishaka, i ostatka ljudskog roda. Dakle, ovo je jedan od razloga zbog čega se daje majci najbolji i najveći položaj u životu.[926]

Šesto: Riječi Uzvišenog: *"I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: 'O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?' 'O oče moj', reče, 'onako kako ti se naređuje postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću strpljiv biti..."*

Ismail, alejhis-selam, je počeo da odrasta, sve dok nije dostigao godine u kojima je mogao da se trudi i radi, a također je dostigao veliku ljubav svojih roditelja, a njihova ljubav se prema njemu povećavala kako je on rastao. Jednom prilikom njegov otac Ibrahim, alejhis-selam, je vidio u snu kako treba da zakolje svoga sina, i Ibrahim, alejhis-selam, je znao da je to znak da treba da zakolje svoga sina.

Dakle, to je bio znak iskušenja kojim ga je Svemogući Allah iskušao, a iskušao ga je i onda kada je polomio kipove svoga naroda, zatim ga je iskušao kada ga je njegov narod bacio u vatru. Ibrahim, alejhis-selam, je prebrodio sva iskušenja i testove i dobio je apsolutno Allahovo povjerenje.

---

926 Muhammed Mustafa ez-Zuhajli, *Šir'atullahi li enbija*, 149. str.

Prema tome, prethodna iskušenja Ibrahima, alejhis-selam, bila su jasnog značenja, da sruši kipove, idole je bio jasan zahtjev, jer niko pored Gospodara se ne smije obožavati, štaviše, zdrav i suptilni osjećaj čovjekov ne dozvoljavaju da se čovjek okrene od Darovatelja blagodati – Allaha, dželle šanuhu. Također, iskušenja bacanjem u vatru je bilo jasnog značenja, to iskušenje se desilo na Allahovom putu i u tom ambijentu svaku bol je olakšana. Allah, dželle šanuhu, je sačuvao Ibrahima, alejhis-selam, u prethodnim iskušenjima, i zapisao da će ga spasiti, jer Allah tako postupa prema onome koga štiti.[927]

Također, Ibrahim, alejhis-selam, je položio i na iskušenju prilikom hidžre kada ga je Allah, dželle šanuhu, iskušao oholim kraljem Egipta, i to je bilo zaista veliko iskušenje. Zatim je došlo vrijeme novog iskušenja za Ibrahima, alejhis-selam, a to je da je mora žrtvovati svoga sina Ismaila, alejhis-selam.

Kaže Ibn Kajjim, rahimehullah: "Allahov zakon kod ljudi jeste da oni roditelji koji nisu imali potomstvo, onda kada dobiju dijete, bivaju najpažljiviji prema tom djetetu i ono postaje svojim roditeljima, još naročito dok je malo. Kao što je poznato, Ibrahim, alejhis-selam, je molio svoga Gospodara da mu podari dijete, i Allah mu je podario sina Ismaila za kojeg se on posebno vezao i kojeg je jako volio. Allah, dželle šanuhu, je uzeo Ibrahima, alejhis-selam, za svoga prijatelja, a vrsta prijateljstva koja je bila između Ibrahima, alejhis-selam, i Gospodara predstvaljala je najveći stupanj ljubavi. To je ljubav koja se ne može dijeliti sa drugima. Kada je Ismail, alejhis-selam, zauzeo srce svoga oca ljubavlju, Allah, dželle šanuhu, je želio da srce Njegovog prijatelja – Ibrahima, alejhis-selam, bude u potpunosti posvećeno Njemu, pa je u tom kontekstu naredio Ibrahimu da žrtvuje svoga sina Ismaila, alejhimus-selam, kako bi Ibrahimovo srce bilo u potpunosti predano svome Gospodaru.[928]

Onda kada je Ibrahim, alejhis-selam, pokazao da je spreman žrtvovati svoga sina po naredbi Njega Uzvišenog, tada nije bilo više koristi

[927] Abdul-halim Mahumud, *Kasasul-enbija fi rihabil-kevn*, 126. str.

[928] Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarejn, *Kisatu ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 129. str.

u žrtvovanju, i cilj Uzvišenog Gospodara se ostvario. San Ibrahima, alejhis-selam, se ispunio, i Allah, dželle šanuhu, ga je iskupio drugom velikom žrtvom.[929]

Dakle, na osnovu spomenute priče možemo zaključiti da cilj Uzvišenog Allaha u ovom slučaju nije bio da bude Ismail, alejhis-selam, zaklan, odnosno prinijet kao žrtva, već cilj Allaha, dželle šanuhu, je bio da očisti srce Svoga prijatelja, Ibrahima, alejhis-selam, kako ne bi ugrozio prisnost sa Uzvišenim Allahom.[930]

1. Riječi: "I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: 'O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš...'"

Ovaj starac Ibrahim, otrgnut od svojih i rodbine, iseljenik iz zemlje i domovine, osoba koja je dobila dječaka u starosti i oronulosti, starosti koja se da primijetiti, dobio je odličnog dječaka, što mu potvrđuje i njegov Gospodar nazivajući ga blagim. Ovo je taj dječak kome se Ibrahim jedva pridružio u vrijeme njegovog cvjetajućeg djetinjstva i koji ide s njim, prati ga u životu. Ovo je taj dječak s kojim se on jedva malo družio i uživao sa njim i on sanja da ga kolje. Ibrahim je spoznao da je to znak njegova Gospodara, da treba podnijeti žrtvu. Pa šta onda? Ibrahim se ne koleba. Osjeća samo punu pokornost. Pada mu na pamet samo puna predanost. Da, to je taj znak, samo znak i ništa drugo. Nije to otvorena objava, a nije ni direktna naredba, nego samo znak od njegova Gospodara, ništa više, pa i to je dovoljno, dovoljno da se odazove i prihvati poruka bez ikakva suprotstavljanja, bez ikakve molbe upućene svome Gospodaru, bez pitanja: "Zašto, moj Gospodaru, da koljem svoga sina jedinca?!"

Međutim, on se ne odaziva sa opterećenjem, ne predaje se sa nemirom i strahom niti se pokorava sa potresenošću. Ne, nikako, nego to on prihvata sa zadovoljstvom, smirenošću i uputom. To je došlo do

[929] Isti izvor, 130. str.

[930] Ahmed el-Bera el-Emiri, *Ibrahim alejhis-selam ve ve da'vetuhu fil-kur'anil-azim*, 129. str.

izražaja i u njegovim riječima upućenim njegovom sinu kada mu je ovo stravično pitanje izložio sasvim mirno, u čudnoj smirenosti.[931]

"I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: 'O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš...'"

To su riječi čovjeka koji vlada sobom, čovjeka koji je potpuno miran zbog pitanja s kojim se suočava, čovjeka koji je samouvjeren da će izvršiti svoju obavezu. To su istovremeno riječi vjernika koji se ne uznemirava ovim pitanjem pa da ga izvršava sa nagonom i nabrzinu samo zato da bi ga se riješio i oslobodio tereta koji mu pritiskuje živce.

Ova obaveza je teška, u to nema sumnje. Ta obaveza ne traži od njega da uputi svoga sina samoga u borbu, niti da ga optereti nečim što bi bio kraj njegovu životu, nego traži od njega da ga on svojom rukom vodi, da ga zakolje, a on i pored toga prihvata ovu naredbu na ovaj način, izlaže to svome sinu i traži od njega da promisli o ovom pitanju u želji da čuje njegovo mišljenje.

On ne hvata svoga sina za gušu da bi ga prisilio da sprovede Allahov išaret i gotovo, nego mu ovo pitanje izlaže kao kad čovjek izlaže nekome ko je vezan za to pitanje, a on sam to osjeća. To njegov Gospodar hoće, i neka bude to što On hoće u cjelini, drage volje. Njegov sin treba da to zna, da se prihvati ovog pitanja dobrovoljno i predajući se, ne prisilno, ne uznemireno, kako bi i njegov sin dobio nagradu za pokornost, da bi se i njegov sin potpuno predao i osjetio slast te pune predanosti. On želi da i njegov sin osjeti slast dobrovoljnosti koju je on osjetio, želi da mu sin postigne dobro za koje on smatra da je trajnijim od života koji čovjeka čini zadovoljnijim.[932]

Ajet *"I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati"* govori o jačini prijateljstva između Ibrahima i Ismaila, alejhimus-selam. U ajetu je istaknuta bliskost i prisnost Ismaila i Ibrahima, oličena u pokretu i zajedničkom djelovanju, što upućuje na značenje pratnje, pomoći i emocionalne integracije između njih dvojice.

931 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/5995.

932 Isti izvor, 5/5995.

Spomenuti način ponašanja igra važnu ulogu u uklanjanju prepreka između oca i djece, što djetetu daje osjećaj bliskosti sa ocem, a obratno, otac sudjeluje u njegovim željama i nadanjima, te mu se pruža podrška u njegovim brigama i problemima.

Pred nama je ličnost koja naglašava važne aspekte zdrave odgojne metode u odnosu prema djeci u fazi tinejdžerskih godina, uključujući njene izazove i probleme, različite osjećaje koje imaju roditelji i njihove stavove. Ovo je kritično razdoblje u kojem bi otac trebao biti blizak svom djetetu, što se može postići samo putem druženja, iskustva, nježnosti i podjele obaveza između oca i djeteta.

Citirani kur'anski ajet nam ukazuje na ljubav i nježnost Ibrahima, alejhis-selam, prema svome sinu.

U časnom ajetu *"Ibrahim reče: 'O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem'"* Ibrahim, alejhis-selam, je u obraćanju svome sinu koristio izraz *O, sinko moj*, što je izraz koji naglašava značenje roditeljstva, kako bi izrazio svoju ljubav prema svome sinu – u ovom kontekstu – želeći da izazove što veći emocionalni utjecaj.

Ibrahim, alejhis-selam, je htio da upozori svog sina da njegove emocije nisu hladne prema njemu, već da postoji nešto jače od toga, što ga čini da sigurnijim u ono za šta se sada odlučuje. To je njegova odgovornost da udovolji naredbi svoga Gospodara.

Možemo naučiti iz ovog događaja važnost pripremanja dobrog govora prije nego što se prezentiraju teška i opasna pitanja. Šejh Abdel-Fattah Ebu Gude, rahimehullah, kaže: "Ako moraš obavijestiti nekoga o neželjenom događaju, strašnom događaju, smrti bliskog ili voljenog člana ili slično, onda bi bilo dobro da budeš što nježniji prilikom obavještavanja. Pripremi ga nekim uvodom koji će olakšati težinu vijesti koju treba čuti, reci, naprimjer: 'Čuo sam da je neko bio jako bolestan, a njegovo stanje se pogoršalo, i čuo sam da je preselio.'"[933]

[933] Avde b. Avde Abdullah, *Edebul-kelami ve eserihi gi benai el-alakatil-insanije fi devil-kur'anil-kerim*, 327. str

U fragmentu kur'anskog ajeta *"U snu sam vidio da treba da te zakoljem"* Ibrahim, alejhis- selam, koristi sadašnje vrijeme gdje kaže *vidim* a nije rekao *vidio sam*; da bi rekao svom sinu da je sanjao ovaj san pričajući, jer je govor u sadašnjem vremenu pokazuje ponavljanje sna kao što kažu El-Bejdavi i El-Alusi, a prenosi se od Mekatila, rahimehullah, da je rekao: "Ibrahim, alejhis-selam, je sanjao to tri uzastopne noći, bez obzira koliko puta je sanjao, sadašnje vrijeme pokazuje trajnu situaciju, kao da Ibrahim kaže svom sinu: 'Sine, ovo je neophodna i jasna stvar, kao da je vidim sada.' U ovom slučaju, Ibrahim, alejhis-selam, kao da je želio da se opravda svom sinu Ismailu, alejhis-selam, i kao da je želio da mu kaže da on mora da uradi samo ono što se od njega traži."[934]

Snovi Allahovih poslanika su objava od Gospodara i tako su jasni kao da se dešavaju u budnom stanju, jer Allahovi poslanici, neka je Allah svima njima zadovoljan, spavaju očima, a ne srcima, kao što se spominje u plemenitom hadisu, da je Enes b. Malik, radijallahu anhu, pričao o noći u kojoj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poveden na Isra i Miradž iz Mesdžidul-harama. Došla su mu tri meleka prije nego je pošao primati Objavu, dok je (sa još dvojicom) spavao u Mesdžidul-haramu. Prvi melek je upitao: "Koji je od njih on?' Drugi reče: "Taj u sredini je najbolji od njih." Treći melek reče: "Uzmite tog najboljeg od njih." To je bilo sve te noći i on ih više nije vidio dok jedne druge noći nisu došli, kako mu je srce vidjelo. Jer kod vjerovjesnika oči spavaju, a srce ne spava.[935]

Ebu Seleme b. Abdurrahman, je upitao Aišu, radijallahu anha: "Kako je izgledao namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u ramazanu?" Ona je kazala: "On ni u ramazanu ni izvan ramazana nije klanjao više od jedanaest rekata (nafile). Prvo bi klanjao četiri rekata, ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu. Potom bi klanjao još četiri rekata, ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu. A onda bi klanjao još tri rekata

[934] Isti izvor, 328. str.

[935] Buhari, br. 3570.

(vitr-namaza). Rekla sam: 'Allahov Poslaniče, ti spavaš prije klanjanja vitr-namaza?' A on reče: 'I ako moje oko zaspi, moje srce ne spava.'"[936]

Prema tome, nema sumnje da je obaveza žrtvovanja preko snova objašnjena potpunije nego što bi to bilo u budnom stanju, a sa druge strane, to je daleko veće iskušenje nego da je to saopćeno u javi. Iz ovog događaja je Uzvišeni Allah povećao vrijednost Ibrahimu, i njegovom sinu Ismailu, alejhimus-selam, a oni su pokazali svoju predanost Allahu, dželle šanuhu.[937]

Kada je Ibrahim svom sinu predložio ono što mu je Uzvišeni Allah naredio, rekao mu je: *"… pa šta ti misliš."* I ovdje se vidi blagost oca prema sinu i njegov pokušaj da Ismailu objasni da njegovo srce treba da prihvati naredbu od Allaha. Ismail mu je tada odgovorio: *"'O oče moj', reče, 'onako kako ti se naređuje postupi...'"*

Ibrahim je razgovarao sa sinom o tome, iako je to bilo Allahovo naređenje koje je morao da ispuni, i on, alejhis-selam, je u ovom razgovoru obavijestio svoga sina o onome što je vidio. Ovo je učinio da bi ga pripremio sa sigurnošću, strpljivošću i da bi ovo naređenje mogao lakše da ispuni, te da bi Ibrahim saznao koliko je njegov sin poslušan Uzvišenom Allahu i da ne može odustati od poslušnosti naredbama Allaha. Zato je predložio ovu stvar svom sinu u obliku razgovora, a ne naredbe. To je kultura Ibrahima sa njegovim sinom Ismailom, alejhimus-selam.[938]

Ova razmjena ujedno pokazuje njegovo povjerenje u svog sina i dobro mišljenje o njemu, te da će mu biti od pomoći u izvršavanju Allahovih, dželle šanuhu, naredbi i ispunjavanju onoga što je Ibrahim od svog sina očekivao.[939]

2. Riječi: "'O oče moj', reče, 'onako kako ti se naređuje postupi...'"

Ismail, alejhis-selam, je odgovorio ocu da uradi ono što mu se naređuje, a ova riječ ukazuje na visinu svijesti, Ismaila, alejhis-selam.

[936] Buhari, br. 3569.
[937] *Tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 7/160.
[938] *Edebul-kelami ve eserihi gi benai el-alakatil-insanije fi devil-kur'anil-kerim*, 328. str.
[939] *Tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 7/160.

Premda je još bio dječak, shvatio je da su snovi poslanika objava, te da je ono što je sanjao njegov otac bilo naređenje Allaha, dželle šanuhu, pa je Ismail, alejhis-selam, podsticao oca da uradi ono što mu se naređuje. Ibrahim, alejhis-selam se s milošću obraća svome sinu riječima *"O sinko moj"*, dok sin odgovara s poštovanjem i velikim uvažavanjem riječima: *"O oče moj"*.[940]

Izraz *"O oče moj"* ukazuje na poštovanje i poslušnost, a također sugerira da je ključna poenta na Ismailovu poslušnost svom ocu, bez obzira o kakvom djelu se radi. Ove riječi ukazuju na međusobnu brigu i emotivnu vezu između milosti roditelja i poslušnosti djece.[941]

3. Riječi: "Vidjet ćeš, ako Bog da, da ću strpljiv biti…"

Iz ovih riječi uočavamo veličanstvenost ukorijenjenog lijepog odnosa Ismaila, alejhis-selam, a vide se i njegova sposobnost i snaga da se pouzda u Allaha, dželle šanuhu, priznajući svoju slabost i pripisujući svu zaslugu Uzvišenom Allahu, njegovoj žrtvi i podršci u poslušnosti. Nije to učinio hrabrošću, odvažnošću ili željom za avanturom bez straha, već bez ikakvog značaja za veličinu njegove ličnosti. Svu zaslugu pripisuje Allahu, dželle šanuhu, jer je On podržao Ismaila u onome što se od njega tražilo i ohrabrio ga u onome što se željelo od njega. Iz njegovih riječi: *"... vidjet ćeš, ako Bog da, da ću strpljiv biti"* možemo uvidjeti veličanstvenost njegove povezanosti s Uzvišenim Allahom, te njegovo vjerovanje koje je bilo ispunjeno strahopoštovanjem prema vjeri, kao i njegovu grandioznu predanost.[942]

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"I kad njih dvojica poslušaše, i on ga čelom prema zemlji položi, Mi ga zovnusmo: 'O Ibrahime, ti si san svoj odlučio obistiniti – a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine.' To je, zaista, bilo očito iskušenje!"*

Onda kada je sve bilo spremno za sprovođenje sna, žrtva nije bila prinijeta. Šta se dogodilo? Ibrahim, alejhis-selam, bio je spreman za

[940] El-Alusi, *Ruhul-me'ani fi tefsiril-kur'anil-azim ve es-sebi'l-mesani*, 23/329.

[941] *Edebul-kelami ve eserihi gi benai el-alakatil-insanije fi devil-kur'anil-kerim*, 329. str.

[942] Isti izvor, 329. str.

žrtvovanje svog sina i sve je bilo spremno za sprovođenje žrtve. Otac je bio siguran da je san koji je usnio bio isključivo od Uzvišenog Allaha, a sin je prihvatio sa zadovoljstvom ono što je čuo i pristao je na smrt kako bi se sprovelo ono što je Allah, dželle šanuhu, naredio. Dakle, otac i sin su se predali naredbi Uzvišenog Allaha, a Časni Kur'an nam govori o situaciji u kojoj su se našli.

1. Riječi: "I kad njih dvojica poslušaše, i on ga čelom prema zemlji položi…"

Iako je šejtan pokušavao da igra ulogu u iskušenju i kušanju, kada se šejtan pojavio i šaputao Ibrahimu, alejhis-selam, da je to samo san, koliko je u snovima iluzija i je li razuman čovjek spreman da žrtvuje svoje dijete?

Šejtan mu je došaptavao da je to možda samo iluzija, samo mašta, unosio mu je razne vesvese i navodio ga na to da se ne radi o tome da treba da se ubije njegov sin. Navodio ga je na to da, iako je vidio kako treba da ga zakolje, ipak postoji razlika između toga da mu se naredi da ga zakolje i da ga on sam zakolje. Ibrahim, alejhis-selam, je osjetio da ga šejtan želi odvratiti od toga. Zatim je Ibrahim, alejhis-selam, sa sedam kamenčića gađao šejtana, i vratio ga je poniženog. Šejtan, la'netullahi alejhi, je uporan i hrabar, nije se predao, te je prešao od oca do sina, govoreći: "To je samo san, hoće li te otac tvoj zaklati zbog snova?" Sin je prekorio ovu zlu ideju, prepoznao da je to šejtanska vesvesa, pa je ponovo šejtan ostao ponižen i ponovo su ga gađali sa sedam kamenčića. Šejtan se, i dalje ostavši uporan i hrabar, nije predao i brzo je otišao do majke Ismaila, govoreći joj: "Zadrži svog sina, njegov otac želi da ga zakolje, spasite ga prije nego bude prekasno." Majka ga je, zbog svojih uvjerenja da njen muž ne djeluje izvan okvira objave, gađala sa sedam novih kamenčića.

Svi hadžije prilikom bacanja kamenčića gađaju najveće zlo, a to je šejtan. Ovaj lijepi obred se ponavlja svake godine kada hadžije krenu na put Kabe, a svrha ili pak mudrost gađanja šejtana simbolizira gađanje izvora zla, grijeha i nevjerstva, a to je Iblis.

Ovaj obred se ponavlja svake godine, a hadž završava ovom divnom slikom, slikom odlučnosti da se zauvijek odskoči od grijeha i nevjerstva. To je javno svjedočanstvo da je hadžija odlučio nepopustljivo da se ne prepusti strastima ili zamkama i da bude od onih koji rade dobro i koji su dobri, ne dajući prostora da ga šejtan zavede. Prema tome, na taj način postaju iskreni robovi Allaha, nad kojima šejtan nema nikakvu vlast.[943]

Ibrahim i Ismail, alejhimus-selam, su se u potpunosti predali Uzvišenom Allahu. To je ono što čine ljudi s velikim vjerovanjem i istinskim islamom, koji podrazumijeva potpunu predanost Allahovoj volji, promišljeno i svjesno predavanje, razumijevanje i uvjerenost u ono što čini onaj tko je siguran i zadovoljan poslušnošću i njezinim ugodnim okusom.[944]

Dakle, Ibrahim i Ismail, alejhimus-selam, su uspjeli u tome, obojica su se posvetila i obavila svoje dužnosti. Ostalo je samo da Ismail bude žrtvovan, što znači da mu je vrat okrenut prema dolje kako bi ga zaklao Ibrahim, alejhis-selam, bez gledanja njegovog lica, jer će mu tako biti lakše.[945]

Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Kada je Ibrahim, alejhis-selam, odlučio da žrtvuje svog sina i kada ga je postavio na bočnu stranu, sin mu je rekao: 'O oče, jače veži moje ruke da se ne bih pomicao i skloni dio odjeće da ništa ne bi isteklo na nju i da ne bi moja majka tugovala kada bi vidjela krv. Brzo to učini kako bi smrt bila lakša za mene.' Ibrahim, alejhis-selam, reče: 'Dobar si ti Allahov rob, sine moj, jer si se predao Allahovom naređenju.' Zatim ga je Ibrahim, alejhis-selam prigrlio, poljubio i oprostio se sa njim. Onda je Ibrahim položio svog sina na bok, stavivši mu nož na vrat. Međutim, nož nije ušao u grlo jer je Allah, dželle šanuhu, uzdigao moć rezanja nožu kojim je Ibrahim, alejhis-selam, htio da žrtvuje svog sina. Allah, dželle šanuhu, uzeo je moć rezanja nožu kojim je Ibrahim žrtvovao svog sina Ismaila. Kao što

943 Abdul-halim mahmud, *Kasasul-enbijai fi rihabil-kevni*, 129. str.

944 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2996.

945 Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 4/15.

je oduzeo moć vatri da ga zapali, tako je oduzeo i nožu moć rezanja. Tada je Ismail kao miran i smiren mladić, rekao: 'O oče, položi me na lice, jer ako me pogledaš, možeš se sažaliti na mene i to će te možda spriječiti da uradiš ono što ti je Allah naredio.' Ibrahim, sažaljiv i milostiv, uradio je tako, a zatim položio nož na vrat. No, mač nije išao preko vrata."[946]

Bitna stvar u priči jeste da je iskušenje bilo završeno, da je ispit bio izvršen, da su rezultati pokazani, i da su ciljevi ostvareni. Allah ne želi kazniti svoje robove iskušenjem, niti želi njihovu krv i tijela u bilo čemu. Kada su se potpuno posvetili Njemu i kad su bili spremni izvršiti svoju dužnost, oni su izvršili i ostvarili zadatak, uspješno su prošli ispit i Allah, dželle šanuhu, je spoznao istinitost Ibrahima i Ismaila, pa je smatrao da su izvršili, ostvarili i istinito sproveli svoj zadatak.[947]

2. Riječi: "Mi ga zovnusmo: 'O Ibrahime, ti si san svoj odlučio obistiniti – a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine…'"

Dakle, Uzvišeni Allah se obraća Ibrahimu, alejhis-selam, da je ispunio ono što mu je bilo naređeno, odnosno odlučan je bio svoj san obistiniti. Allah, dželle šanuhu, želi samo islam i potčinjenost tako da u duši ne ostane ništa osim Uzvišenog Allaha, da se ne uzdiže nad Njegovim naredbama, čak i ako je to njegov sin ili pak život u pitanju. Dakle, Allah se obraća Ibrahimu, rekavši mu da je uradio ono što se od njega tražilo i to je učinio sa strahopoštovanjem prema svemu i s velikim poštovanjem, u zadovoljstvu, miru, sigurnosti i uvjerenosti.

Allah, dželle šanuhu, će nagraditi dušu koja se potčinila, nagradit će je velikom žrtvom. Spominje se da je zamjena za Ibrahimovog, alejhis-selam, sina Ismaila, bio jarac koji je prinijet kao žrtva.[948]

Uzvišeni Allah kaže: *"... a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine."* Oni su nagrađeni za svoj izbor ove teškoće, za usmjeravanje svojih

[946] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifi et-tabiril-kur'ani havle sijeril-enbijai vel-murselin*, 205. str.

[947] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2996.

[948] Isti izvor, 5/2996.

srca i podizanje na razinu vjernosti, za svoju obavezu da izvrše i za zasluženu nagradu.[949]

Spomenuo je Ragib el-Asfahaniu svom djelu *Mufredat* da se ljubaznost može nazvati na dva načina: prvo, podjela dobroćudnosti drugima, npr. "ljubazan je prema nekome" i drugo, se odnosi na pojam "ihsana" u islamskoj terminologiji, a to podrazumijeva činjenje dobra ili pružanje pomoći drugima.[950] To se smatra važnijim od samog davanja poklona. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Pa, ako dobro budete činili – sebi ste ga činili..."* (El-Isra, 7) Također, Uzvišeni Allah kaže: *"Allah, zaista, naređuje pravdu, dobročinstvo."* (En-Nahl, 90)

Dakle, ihsan je još iznad pravednosti. To znači da treba davati više od onoga što je obaveza i uzimati manje od onoga što je čovjeku pripada. Ihsan je iznad pravednosti i stoga je pravednost obaveza, a ihsan je preporučljivo dobročinstvo.

Stoga Allah, dželle šanuhu, veliča one koji čine dobro i nagrađuje ih, kao što se navodi u Kur'anu: *"A Allah je sa dobročiniteljima."* (El-Ankebut, 69)

Uzvišeni Allah kaže: *"Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine."* (Es-Saffat, 80) Ovaj ispit ihsana i izvrsnosti u činjenju dobra predstavlja visok nivo i čini takve ljude sposobnim za dobijanje nagrade za ihsan.[951]

Značenje Allahovih riječi: *"… a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine."* Uzvišeni Allah na ovaj način olakšava Svojim pokornim i dobrim robovima, dajući im izlaz iz svake situacije. U tom kontekstu Allah, dželle šanuhu, kaže: *"… a onome koji se Allaha boji, On će izlaz dati."* (Et-Talak, 2)[952]

---

949 Isti izvor, 5/2996.

950 Ragib el-Asfehani, *El-mufredatu fi garibil-kur'an*, 1/236.

951 Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarejn, *Kisatu ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 129. str.

952 *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 7/162.

3. Riječi: "To je, zaista, bilo očito iskušenje!"

Ovaj kur'anski ajet ukazuje da je iskušenje poslanika Ibrahima, alejhis-selam, bilo veliko, jer je bio iskušan u najdražoj stvari koja mu je bila data, a to je sin Ismail, za kojeg mu je naređeno da ga žrtvuje sopstvenim rukama. To je jedno od najtežih iskušenja za ljudsku dušu, a ipak su Ibrahim i Ismail, alejhimus-selam, uspjeli s visokim stupnjem izvrsnosti.[953]

Dakle, ovdje se vidi čistota Ibrahima, alejhis-selam, i savršenstvo njegove ljubavi prema svome Gospodaru, kao i njegova hrabrost. Kada je ljubav prema Allahu, dželle šanuhu, i njegov značaj prevladao nad njegovim željama i kada je odlučio da žrtvuje svoga sina, nije više bilo ničega što bi mučilo njegovo srce. Žrtvovanje više nije imalo nikakve koristi.[954]

Također se u poslušnosti Ismaila, alejhis-selam, vidjela i Njegova predanost Allahovim naredbama. Ismail, alejhis-selam, je imao posebnu smirenost i strpljivost, koje su rijetkost, ljubav prema Velikom Stvoritelju, ljubav, poštovanje i uvažavanje prema svome ocu, nosiocu objave i poslanstva.

U ovom jasnom iskušenju postoji priča i pouka koja se može vidjeti u svakom vjerniku, jer vjernik mora biti iskušan, i mora se naći u teškom izboru kako bi pokazao svoju vjeru, pokornost, ljubav, pobožnost i strah. Ako želi zadovoljstvo Allaha, dželle šanuhu, a ne zadovoljstvo ljudi, Allah će mu dati i dunjaluk, kako se navodi u hadisu koji prenosi Aiša, radijallahu anha, a koji bilježi Tirmizi, u kojem stoji: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: 'Ko traži zadovoljstvo Allaha u srdžbi ljudi (izvršavanjem vadžiba i klonjenjem harama), Allah će biti njime zadovoljan i učinit će da i ljudi budu njime zadovoljni, a ko bude tražio zadovoljstvo ljudi u Allahovoj srdžbi, Allah će se na njega rasrditi i učinit će da se i ljudi na njega rasrde.'"[955]

---

[953] Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarejn, *Kisatu ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 129. str.

[954] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 706. str

[955] Tirmizi, br. 2414, Ibn Hiban, 377, *Abdul-hamid fi musned*, br. 1522. Vidjeti: En-Nabulsi, *Tedeburul-ajatillahi fi en-nefsi vel-kevni vel-hajati*, 10/461.

Osmo: Riječi Uzvišenog: *"Kurbanom velikim ga iskupismo…"*

Uzvišeni Allah je zamijenio Ismaila, alejhis-selam, za veliku žrtvu, a značenje velikog u ovom kontekstu označava debeleo ili veliko po kapacitetu, jer je to bila žrtva koja će otkupiti poslanika, sina poslanika – Ibrahima, alejhis-selam.[956]

Imam Ahmed prenosi sa senedom od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao: "Kad je Ibrahimu naređeno da obavi obrede hadža, šejtan ga je napao prilikom i pokušao da prestigne Ibrahima, ali Ibrahim, alejhise-selam, ga je prestigao. Zatim je Džibril odveo šejtana na mjesto Džemretul-akabe i tu ga je šejtan napao, ali ga je Ibrahim, alejhis-selam, gađao sa sedam kamenčića. Nakon toga, šejtan ga je napao na Džemretul-vusta i tu ga je Ibrahim, alejhis-selam, sedam puta gađao. On je rekao: 'Napadaću te u leđa...' Ismail je imao bijelu odjeću i rekao je svom ocu: 'Nemam druge odjeće, neka mi skinu ovu bijelu odjeću kako bi mi ona bila moji ćefini.' Ibrahim, alejhis-selam, je htio da mu skine odjeću, ali je čuo glas iza njega koji kaže: *'O Ibrahime, ti si san svoj odlučio obistiniti.'* Ibrahim, alejhis-selam, se okrenuo i vidio je rogatog ovna."[957]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, je rekao: "Ovan je doveden iz dženneta, gdje je hranjen i čuvan četrdeset godina. Allahov poslanik Ibrahim, alejhis-selam, je poslao svoga sina Ismaila kojeg je pratio ovaj bik. Kada su došli kod Džemretul-akabe, Ismail, alejhis-selam, ga je gađao sa sedam kamenčića, a zatim ga pustio tamo, došao je do Džemretul-vusta, izveo ga i gađao sa sedam kamenčića, a zatim ga pustio. Stigao je do Džemrteul-kubra i na tom mjestu ga je gađao sa sedam kamenčića, a zatim ga uzeo i odvedeo na Minu gdje ga je i zaklao."

Ibn Abass, radijallahu anhuma, je rekao: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci duša Ibn Abbasova, u prvo vrijeme islama vješala se glava ovna za rogove na slivniku krova Kabe dok se ne osuši."[958]

---

[956] Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarejn, *Kisatu ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 129. str.

[957] Ahmed, Musned, br. 2794. Vidjeti:

[958] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, preuzeto iz knjige: Ahmed el-Berai el-Emiri, *Ibraim alejhis-selam ve da'vetuhu fil-kur'anil-kerim*, 129. str.

Ova žrtva se obilježava kroz tradiciju Kurban-bajrama kao podsjetnik na veliki događaj koji potvrđuje istinitost vjere, ljepotu poslušnosti, veličanstvenost predanosti i koji je osnova islamske zajednice. To nam omogućava da upoznamo Ibrahima, alejhis-selam, koji je otac islamske zajednice, da naslijedimo njegovu vjeru i da shvatimo prirodu vjere koju slijedimo ili na kojoj počivamo. Ova vjera se sastoji u bezuvjetnom slijeđenju Allahove volje sa radošću i pouzdanošću, bez postavljanja pitanja zašto i bez sumnje u Njegovu volju.[959]

Kada se radi o spomenutom ovnu, postoji nekoliko različitih mišljenja o njegovom opisu. Većina učenjaka smatra da se radi o ovnu izrazite veličine, bijele boje, krupnih očiju, s velikim rogovima. Neki su kazali da je riječ o ovnu kojeg je Allah poslao.[960]

Spominje Ibn Kesir u svome *Tefsiru* da Sufjan es-Sevri prenosi od Džabira el-Džu'fija, a on od Ebu Tufejla, a on Alije, radijallahu anhu, da je to bio ovan bijele boje, krupnih očiju, s velikim rogovima, vezan za kolac.[961]

Spomenuta su mnoga predanja kada je u pitanju ova tematika, a koja zahtijevaju znanstveno istraživanje i pridržavanje pravila hadiskih. Imam Ebu Hanife, rahimehullah, dokazuje ajetom*: "Kurbanom velikim ga iskupismo."* Da onaj koji se zavjetovao da će žrtvovati svoga sina kao za iskup mora prinijeti kao žrtvu ovcu.[962]

S'adi, rahimehullah je rekao kada su u pitanju riječi Uzvišenog: *"Kurbanom velikim ga iskupismo",* znači da mu je veliko žrtvovanje zamijenjeno žrtvovanjem ovna. Žrtva je morala biti vrijedna u svakom smislu, jer je ona bila iskup za Ismaila, alejhis-selam.

---

[959] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2996.

[960] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifi et-tabiril-kur'ani havle sijeril-enbijai vel-murselin*, 212. str.

[961] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 4/18.

[962] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifi et-tabiril-kur'ani havle sijeril-enbijai vel-murselin*, 212. str.

Dakle, žrtvovanje kurbana je jedna vrsta itekako vrijednog ibadeta koja će biti praksa muslimanima sve do Sudnjeg dana.[963]

1. Ko je trebalo da bude žrtva?

Kada je u pitanju dilema ko je trebalo da bude žrtva, nema sumnje da je riječ o Ismailu, alejhis-selam, i mnogobrojni su govori islamskih učenjaka po ovom pitanju, a mi ćemo spomenuti neke od njih.

Islamski učenjaci tvrde da je žrtva trebalo da bude Ismail, alejhis-selam, na osnovu riječi beduina koji je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Sine dvije žrtve." Također dokazuju hadisom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Ja sam sin dvije žrtve." Odnosno, on je potomak Ismaila, i sin Abdullahov.[964]

Rekao je imam Ahmed b. Hanbel, rahimehullah: "Ono što je ispravno jeste da je Ismail, alejhis-selam, trebao biti žrtva i na tome je većina islamskih učenjaka od selefa i halefa."[965]

Ibn Tejmije, rahimehullah, tvrdi da je onaj koji je morao biti zaklan Ismail, alejhis-selem, i na to nam ukazujue Kur'an i Sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i mnogobrojni poznati argumenti. On također i na drugom mjestu navodi da je Ismail, alejhis-selam, trebalo da bude zaklan prema najjačem mišljenju islamskih učenjaka, a kako je i spomenuto u Kur'anu i Sunnetu.[966]

Kur'an navodi niz ajeta u vezi sa ovom pričom i njenom interpretacijom, što čini jak dokaz da je trebao biti zaklan Ismail, alejhis-selam. Također, dokaze koji podržavaju ovo mišljenje možemo naći i u hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a na to nam ukazuju i kazivanja iz isralijata.

963 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1477. str

964 Ibn Atije, *El-Muharerul-vedžiz fi tefsiril-kelamil-aziz*, 5/422.

965 El-Hatib eš-Šerbini, *Es-siradžul-munir fil-i'aneti ala ma'rifetu ba'di mea'ani kelami rabina el-hakimil-habir*, 3/386.

966 Fethi muhammed ez-zagabi, *Kisatuz-zebih inde ehlil-kitabi vel-muslimin ard ve nakd*, 200. str.

Prema ovom, dovoljno je da se kaže sa sigurnošću da je onaj ko je trebao biti zaklan Ismail, alejhis-selam.[967]

Spominje Ibn Kajim, rahimehullahu te'ala, da je tvrdnja da je trebao biti Ishak, alejhis-selam, besmislena i netačna, a to se može dokazati u više od 20 aspekata. Sa druge strane, mišljenje da je Ismail, alejhis-selam, bio onaj ko je trebalo da bude zaklan, jeste ispravno mišljenje na kojem su bili ashabi – drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tabi'ini i oni koji slijede njihov put.[968]

El-Bakai, rahimehullah, je rekao: "Dijete za koje se spominje da treba biti žrtvovano jeste Ismail, alejhis-selam, i u to nema nikakve sumnje. Opisan je kao smiren u suri El-Hidžr, dok je Ishak, alejhis-selam, opisan kao mudar. Dakle, ovo je dova koju je uputio Ibrahim, alejhis-selam, kada je htio da učini hidžru, jer je tada bio mladić koji je želio da ima dijete. Prema tome, Ismail, alejhis-selam, je bio radosna vijest svome ocu, i on je u Meki trebalo da bude prinijet kao žrtva, pa su određene radnje zbog njegova činjenja tada postale sastavni dio obreda hadža u Meki, kao što je bio slučaj sa postupcima njegove majke, koja ga prva zaštitila od žeđi. A što se tiče Ishaka, alejhis-selam, vijest o njegovom dolasku, odnosno rađanju, neočekivano je došla, onda kada Ibrahim, alejhis-selam, nije želio dijete zbog poznih njegovih godina i godina njegove supruge. Nakon toga se vratio svojoj odluci, i nije prenijeto da je napustio majku Ishaka, alejhis-selam, iz Bejtul-makdisa.[969]

Ebu Su'ud u jačanju ovog najčešće poznatog stava kaže da je onaj kojem su riječi upućene Ismail, alejhis-selam, jer je on bio radosna vijest da će se poslije njega roditi Ishak, alejhis-selam.[970]

Međutim, stav da je žrtva trebao da bude Ismail, alejhis-selam, ne znači da se umanjuje vrijednost njegovog brata Ishaka, alejhis-selam, jer Allah, dželle šanuhu, ga je posebno odlikovao znanjem, propovijedanjem i blagoslovima, a on je od onih odabranih ljudi. Allah, dželle

[967] Isti izvor, 200. str.
[968] Ibn Kajjim, *Zadul-me'ad*, 1/71.
[969] El-Bakai, *Nazmu ed-dureri fi tenasubil-ajati ves-suveri*, 7/179.
[970] Ebu Su'ud, *Iršadul-akl es-selim ila mizajel-kitabil-kerim*, 7/200.

šanuhu, ga je odabrao za posebno spominjanje, da razmišlja puno o Onom svijetu i da mu je on uvijek na umu.[971] Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I sjeti se robova naših: Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidih. Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu Onaj svijet; i oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi."* (Sad, 45–47)

2. Ismail, alejhis-selam i Kur'an o njemu

Ime Ismaila, alejhis-selam, se spominje na petnaest mjesta u Časnom Kur'anu. Njegovo ime je spomenuto u osam sura, a one su El-Bekare, Ali Imran, En-Nisa, El-An'am, Ibrahim, El-Enbija, Sad, Merjem. U većini kur'anskih ajeta se spominje samo njegovo ime u imenima poslanika, alejhimus-selam, poput: Ishaka, Jakuba, Davuda, Sulejmana, Ejjuba, Jusufa, Musaa, Haruna, Zekerijaa, Jahje, Isaa, Iljasa, Ismaila, El-Jesaa, Junusa, Luta, a prije njih Nuha, alejhimus-selam. Prema tome, u ovim kur'anskim ajetima je spomenuto osamnaest poslanika.

U suri Ibrahim se spominje jednom ime Ismaila, alejhis-selam, u trideset i devetom kur'anskom ajetu ove sure. U spomenutom ajetu Allahov poslanik Ibrahim, alejhis-selam, zahvaljuje svome Gospodaru Koji mu je podario u poznim godinama sinove Ismaila i Ishaka, alejhimus-selam. Također, ime Ismaila, alejhis-selam, se spominje i u suri Merjem na jednom mjestu uz pohvalu, ističući da ispunjava dato obećanje i da je bio poslanik, vjerovjesnik i da je naređivao svojoj porodici da obavljaju namaz, da daju zekat, te da je Gospodar Ibrahimov bio njime zadovoljan.[972]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik. Naređivao je porodici svojoj da namaz obavljaju, i da zekat udjeljuju, i Gospodar njegov je bio njime zadovoljan.* (Merjem, 54–55) Spomenut ćemo neke osobine Ismaila, alejhis-selam, kojim ga hvali Allah, dželle šanuhu.

---

[971] Sulejman Ibrahim el-Husejn, *Hadisil-kur'an an ismail ve ishak alejhima es-selam*, 525. str.

[972] Salah El-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu vekai'i ve tahlilu ahdasi*, 1/383.

Iskrenost i ispunjavanje obećanja

Komentarišući ovaj ajet, Et-Taberi, rahimehullah, u svome tefsiru spominje sljedeće: "Uzvišeni Allah se obraća Svome Poslaniku – Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da spomene Ismaila b. Ibrahima, da govori o njegovom životu, jer Ismail, alejhis-selam, nije lagao, nije svoje obećanje prekršio, već kada bi nešto svome Gospodaru ili ljudima nešto obećao, on bi to ispunio."[973]

Od najvažnijih stvari koje nam ukazuju na njegovo ispunjavanje obećanja jeste njegova strpljivost kada je trebalo da bude žrtvovan. Allah, dželle šanuhu, nam prenosi njegovi riječi: *"Vidjet ćeš, ako Bog da, da ću strpljiv biti."* Dakle, ispunio je svoje obećanje i predao se svome ocu, kao što nas o tome obavještava Allah, dželle šanuhu, rekavši: *"I kad njih dvojica poslušaše, i on ga čelom prema zemlji položi."* (Es-Safat, 103) Također, njegov otac Ibrahim, alejhis-selam, mu je obećao da će sa njim sagraditi Kabu. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je kazao svome sinu Ismailu, alejhis-selam: "Ismaile, tvoj Gospodar mi je naredio da Mu gradim Hram." "Pokori se svome Gospodaru", kaza Ismail. "On mi je naredio da mi i ti pomogneš u tome", reče Ibrahim. "Učinit ću to", rekao mu je Ismail.[974]

Prema tome, Ismail, alejhis-selam, je pomogao svome ocu u izgradnji Kabe, a o tome nas obavještava Allah, dželle šanuhu, rekavši: *"I dok su Ibrahim i Ismail temelje Kabe podizali, molili su: 'Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući.'"* (El-Bekare, 127)

Svi Allahovi poslanici su posjedovali osobinu ispunjavanja obećanja, a Allah je posebno odlikovao Ismaila, alejhis-selam, kada je spomenuta osobina u pitanju, hvaleći ga i uvažavajući zbog svega onoga što je ispunio, i on je prepoznatljiv po toj osobini. Suprotna osobina ispunjavanja ugovora i obećanja jeste kršenje date riječi, a, kao što je poznato, to je jedna od osobina licemjera, odnosno munafika.[975]

---

973 Et-Taberi, *Džami'ul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 15-561.

974 Buhari, br. 3365.

975 Hitun Sami Abdur-rahman felemban, *Es-senau fil-kur'anil-kerim*, 325. str.

Njegova posvećenost pozivanju i popravljanju ljudi

Ibrahim, alejhis-selam, je prvo počeo da poziva svoju porodicu da obavljaju namaz, da daju zekat, da iskreno Gospodaru ibadet čine, a da prema ljudima budu dobročinitelji. Dakle, na taj način Ibrahim, alejhis-selam, je sebe i druge upotpunjavao, a posebno ljude koji su bili sa njim, a naročito svoju porodicu. Jer njegova porodica ima na to najveće pravo. Porodica Poslanika – Ibrahima, alejhis-selam, treba biti lijep uzor ostalim ljudima kada je dobro i popravljanje ljudi u pitanju.[976]

Uzvišeni Allah je rekao: *"Naredi porodici svojoj da obavlja namaz i ustraj u tome! Mi ne tražimo od tebe opskrbu, Mi tebe opskrbljujemo! A samo za bogobojaznost lijep ishod sljeduje."* (Ta-ha, 132) Također je naredio i ostalim vjernicima rekavši: *"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od Vatre kojoj su ljudi i kamenje gorivo, o kojoj se meleki strogi i snažni brinu, koji se onome što im Allah zapovjedi ne opiru, i koji ono što im se naredi izvršavaju."* (Et-Tahrim, 6) Prema tome, Ismail je napravio sintezu između pozivanja svoje porodice i pozivanja vjernika općenito.

Allah Uzvišeni je bio zadovoljan njime zbog njegove pokornosti i predanosti Njemu.

Upravo zbog njegove posvećenosti Allahu, dželle šanuhu, i želje da Allah bude njime zadovoljan postao je jedan od odabranih Allahovih, dželle šanuhu, robova.

Kaže Fahruddin er-Razi, rahimehullah, kada su u pitanju Allahove riječi: *"I Gospodar njegov je bio njime zadovoljan"* (Merjem, 55) da na kraju kur'anskog ajeta, Allah, dželle šanuhu, hvali Ismaila, alejhis-selam, a onaj kojim je Allah zadovoljan je pobjednik, na visokim je stepenima jer je uspio u svim ibadetima.[977]

---

[976] Isti izvor, 325. str.

[977] Fahrud-din Er-Razi, *Et-tefsirul-kebir mefatihul-gajb*, 21/233.

Allah, dželle šanuhu, je opisao Ismaila kao strpljivog

Ime Allahovog poslanika, Ismaila, alejhis-selam, se spominje u osamdeset i pet kur'anskih ajeta, zajedno sa Idrisom, Zul-kiflom, alejhimus-selam.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I spomeni Ismaila, i Idrisa, i Zulkifla, a svi su oni bili strpljivi. I uvedosmo ih u milost Našu, oni doista bijahu čestiti."* (El-Enbija, 85–86)

Dakle, Ismail, alejhis-selam, je opisan sa ostalim spomenutim poslanicima u Časnome Kur'anu kao strpljiv.

Sabur je ono što podnosi duša bez obzira što joj to nije drago, strpljivost je i podnošenje neprijatnosti na Allahovom, dželle šanuhu, putu. Također, strpljivost se ogleda i u izvršavanju dužnosti prema Allahu Uzvišenom, suzdržavanje od grijeha i strpljivost u teškim situacijama. To su, dakle, dvije vrste strpljivosti i rob ne može biti potpuno strpljiv sve dok ne ispuni te dvije obaveze.

Uzvišeni Allah je opisao Ismaila kao dobrog čovjeka

Allah, dželle šanuhu je spomenuo u svoj Knjizi, u suri Es-Saffat, Ismaila, alejhis-selam, gdje kaže: *I sjeti se Ismaila i El-Jese'a i Zulkifla, svi su oni bili čestiti.* (Sad, 48) Riječ "dobri" ovdje se odnosi na one koji su oslobođeni zlih strasti. Allah, dželle šanuhu, naredio je Svome poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da spomene te poslanike u najboljem svjetlu i da ih hvali na najbolji mogući način. Oni su svi odabrani ljudi koje je Allah izabrao od svojih stvorenja, i On im je dodijelio najbolje stanje u svojim djelima, karakterima i hvaljenim svojstvima.[978]

Allah, dželle šanuhu, je Ismaila učinio poslanikom

Uzvišeni Allah kaže: *"I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik."* (Merjem, 54)

[978] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 840. str.

Allah, dželle šanuhu, ga je poslao plemenu Džurhum, a njegova poruka njima bila je kao i poruka njegovog oca Ibrahima, alejhis-selam. Ovo pokazuje Allahovo odabiranje Ismaila, alejhis-selam, za svog poslanika njegovom narodu koji je živio s njim u Meki, iz Svoje milosti i privilegije koju je imao kod njega. Allah ne odabira one koji su sposobni da ponesu emanet poslanice. Allah, dželle šanuhu, je rekao: *"A Allah najbolje zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje."* (El-En'am, 124)[979]

Dakle, na osnovu studije, postalo nam je jasno da može postojati više od jednog poslanika u jednom vremenu kao što je to bio slučaj sa Ibrahimom, Ismailom i Lutom, alejhimus-selam. Lutovo poslanstvo je Allah potvrdio u Kur'anu, rekavši: *"I Lut je bio poslanik."* (Es-Saffat, 133)

Ibrahim, alejhis-selam, je živio na jednom mjestu, a Lut, alejhis-selam, na sasvim drugom, o tome nas je obavijestio Allah, dželle šanuhu, rekavši: *"I kad izaslanici Naši Ibrahimu radosnu vijest donesoše, rekoše: 'Mi ćemo uništiti stanovnike onoga naselja! Njegovi stanovnici zaista su zulumćari!' 'U njemu je Lut', reče Ibrahim. 'Mi dobro znamo ko je u njemu', rekoše oni, 'mi ćemo njega i porodicu njegovu spasiti, osim žene njegove. Ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti.'"* (El-Ankebut, 31–32)

Također je dozvoljeno i moguće da bude više poslanika na jednom mjestu, kao što imamo primjer Musaa i Haruna, alejhimes-selam. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Idite k njemu i recite: 'Mi smo poslanici Gospodara tvoga, pusti sinove Israilove da idu s nama i nemoj ih mučiti! Donijeli smo ti znak od Gospodara tvoga, pa neka je selam – spas onome ko Uputu slijedi!'"* (Ta-ha, 47)

Isto tako je moguće da bude više vjerovjesnika na jednom mjestu, kao što je bio slučaj sa Ishakom i Jakubom, alejhimus-selam. Uzvišeni Allah kaže: *"Pošto ih je napustio i one koje su, mimo Allaha, obožavali, Mi mu Ishaka i Jakuba darovasmo, i obojicu vjerovjesnicima učinismo."* (Merjem, 49)

Poslanica Ismaila, alejhis-selam, je bila poput poslanice Ibrahima, alejhis-selam, a bazirala se na monoteizmu, odnosno Allahovoj jednoći,

[979] Muhammed abdul-kadir ebu faris, *Me'al-enbija fi ed-da'veti ilallahi*, 213. str.

da se ibadet jedino čini Allahu, podučavanju ljudi lijepom ponašanju i lijepom međusobonom ophođenju...[980]

Allah, dželle šanuhu, opisuje Ismaila kao obazrivog dječaka

Uzvišeni Allah opisuje Ismaila, alejhis-selam, obazrivošću i kaže: *"I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim."* (Es-Saffat, 101) Što znači strpljenje i postojanost u stvarima, a to je svojstveno mudrim ljudima. Također, *el-hilm* označava strpljenje i rješavanje stvari sa strpljenjem, znanjem i mudrošću.

Allah, dželle šanuhu, opisuje Ismaila kao snažnu osobu

Uzvišeni Allah kaže: *"I dok su Ibrahim i Ismail temelje Kabe podizali, molili su: 'Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući.'"* (El-Bekare, 127) Podizanje temelja Kabe Ibrahima i Ismaila, alejhima es-selam, bez imalo sumnje ukazuje na njihovu tjelesnu snagu. Dakle, Ismail, alejhis-selam, kako je bio fizički jak, isto tako je posjedovao i duševnu snagu i veliko vjersko ubjeđenje, jer se obratio svome ocu – Ibrahimu, alejhis-selam, riječima: *"'O oče moj', reče, 'onako kako ti se naređuje postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću strpljiv biti.'"* (Es-Saffat, 102)[981]

Allah, dželle šanuhu, je uzdigao Ismaila nad ostalima

Dakle, Uzvišeni Allah spominje Ismaila i još nekoliko drugih poslanika kazavši da ih je odlikovao nad ostalim svjetovima. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"… i Ismaila, i El-Jese'a i Junusa i Luta – i svima smo prednost nad svjetovima ostalim dali."* (El-En'am, 86)

Prema tome, Uzvišeni Allah je odlikovao Ismaila, alejhis-selam, zbog nekoliko razloga:

– odlikovao ga je Allah zbog njegovog imana i iskrenog vjerovanja;
– odlikovao ga je jer je bio pokoran bio Allahu, dželle šanuhu;

[980] Akil Husejn Akil, *Ibrahim, alejhis-selam, min vahjil-kur'an*, 351. str.
[981] Isti izvor, 229. str.

– odlikovao ga je predodredivši ga za poslanicu i poslanstvo;
– odlikovao ga je poslaničkim porijeklom;
– odlikovao ga je jer je on djed posljednjeg Allahovog poslanika – Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Dakle, brojne su posebnosti Ismaila, alejhis-selam, a spomenuli smo samo neke.[982]

Ismail, alejhis-selam, je dar od Allaha, dželle šanuhu

Uzvišeni Allah kaže: *"Hvala Allahu, Koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj dove, uistinu, uslišava."* (Ibrahim, 39)

Dakle, Allah je podario Ismaila, alejhis-selam, Ibrahimu nakon njegove iskrene dove koju je uputio svome Gospodaru. Allah, dželle šanuhu, nas obavještava o dovi Svoga Poslanika, Ibrahima, alejhis-selam, rekavši: *"'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio', reče, 'On će mene kuda treba uputiti. Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!' I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim."* (Es-Saffat, 99–101) Prema tome, Ismail, alejhis-selam, je poklon od Uzvišenog Gospodara.[983]

Spomenuti kur'anski ajeti nam govore i opisuju Ismaila, alejhis-selam. Allah, dželle šanuhu, nam spominje u Kur'anu određena imena, odnosno epitete Ismaila, alejhis-selam i kaže da je on opisan kao poslanik – vjerovjesnik, onaj koji obećanje svoje ispunjava, naređuje svojoj porodici da obavljaju namaz i daju zekat. Allah, dželle šanuhu, je njime zadovoljan, od strpljivih je i pobožnih, a nalazi se i među onima koje je Allah izabrao i počastio, alejhimus-salatu ves-selam.[984]

Ismail se spominje u šest hadiskih zbirki

U hadisima se spominju priče o Ismailu i njegovim aktivnostima, uključujući njegov odnos sa kraljem Egipta, njegovo naseljavanje sa

[982] Akil husjen Akil, *Sifatul-ebijai min kasasil-Kur'an (Ibrahim ve Ismail ve Ishak ve Lut)*, 218. str.
[983] Isti izvor, 223. str.
[984] Salah El-Halidi, El-*Kasasul-Kur'ani ardu vekai'i ve tahlilu ahdas*, 1/384.

Hadžerom, o njegovoj posjeti svakog mjeseca Hadžeri i njenog sina, o zemzem-vodi i Hadžeri, gradnji Kabe i Ismailov doprinos u njenoj gradnji.

Također postoje vjerodostojni hadisi koji se odnose na Ismaila, uključujući blagoslove koje je Ibrahim, mir na njega, dao svome sinu Ismailu i Ishaku, mir na njih, kao i njegov odnos sa drugim ljudima i događajima u njegovom životu. Spomenut ćemo nekoliko hadisa koji govore o Ismailu, alejhis-selam.

Ibrahim je tražio zaštitu za Ismaila i Ishaka, alejhimus-selam, što nam spominje Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koji je svojim unucima, Hasanu i Husejnu, radijallahu anhuma, učio sljedeću dovu protiv uroka: "Uizukuma bi kelimatillahit-tameti min kulli šejtanin ve hammetin ve min kulli ajnin lammetin!" / "Sa Allahovim potpunim riječima tražim zaštitu za vas od svih šejtana i svih otrovnih životinja i od svakog oka iz kojeg izlazi zloba (zavist, urok i slično)." Allahov Poslanik, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ibrahim, alejhis-selam, je tražio zaštitu za svoje sinove Ismaila i Ishaka, alejhimus-selam."[985]

Ismail, alejhis-selam, se u hadisu navodi kao dobar strijelac. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Gađajte, o potomci Ismailovi, i vaš predak je bio strijelac! Gađajte, ja sam uz potomke toga i toga!" Tada jedna skupina prestade da gađa, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: "Što ste stali, zašto ne gađate?" "Kako da gađamo kada si ti uz njih?", upitaše, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Gađajte, ja sam uz sve vas."[986]

U hadisu koji se prenosi od Ibn Abasa, radijallahu anhu, prenosi se da je prvi koji je progovorio arapskim jezikom bio Ismail, alejhis-selam. Riječ je o dugom hadisu koji smo već spomenuli. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ismailova majka je bila zatečena, a bila je druželjubiva. Oni se tu nastaniše i poslaše po svoje porodice, te

[985] Ibn Hibban, *Sahih Ibn Hibban*, br. 1012.

[986] Buhari, br. 2899.

se i one tu nastaniše. Kad je u Meki bilo nekoliko kuća i kad je odrastao, dječak je od njih naučio arapski jezik. Mladić im se dopao i zadivio ih."[987]

Prenosi se da je Alija ibn Ebi Talib, radijallahu anhu, rekao: "Poslanik Allahov, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Prvi koji je govorio na jasnom arapskom jeziku bio je Ismail, alejhis-selam, i on je tada imao četrnaest godina.'"[988]

Ibn Hadžer, rahimehullah, je rekao u svome djelu *Fethul-bari*: "Ismail, alejhis-selam, je prvi govorio malo detaljnije kada je u pitanju arapski jezik, a ne apsolutno prvi; tako će nakon što nauči temelje arapskog jezika govoriti jasnim i književnim arapskim jezikom."[989]

Ed-Dejlemi, rahimehullah, je rekao: Izraz "el-fitk" je raskid, što znači da je Allah razvezao jezik Ismaila, alejhis-selam, kako bi mogao govoriti, i on je bio prvi koji je na takav način razgovarao. Rekao je i u Misbahu: "Arapi govore jezikom Jareba b. Kahtana, a to je jako stari jezik, štaviše, to je jezik Ismaila b. Ibrahima, alejhimus-selam, i to je jezik stanovnika Hidžaza."[990]

Kinane vode porijeklo od Ismaila

Prenosi se od Vasilea b. El-Eska'a, radijallahu anhu, da je kazao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: 'Zaista, Allah je izabrao od sinova Ibrahima, sinove Ismaila, a onda je izabrao Kinanu od sinova Ismaila, a Kurejšije odlikovao od sinova Kinane, a onda je izabrao Benu Hišama iz Kurejšija, a onda je mene Allah izabrao među Beni Hišamom.'"[991]

3. Ibrahim i Ismail, alejhimus-selam, nikada nisu gatali

Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, se prenosi da je kazao: "Kad

---

[987] Ibrahim Muhammed el-Alij, *El-Ehadisu es-sahiha min ahbari ve kasasil-enbija alejhimu es-salatu ves-elam*, 72. str.

[988] Albani, *Sahihul-džami' es-sagir ve zijadetuhu el-fethul-kebir*, br. 2581.

[989] Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethul-bari*, 6/403.

[990] Muhammed Abdur-reuf Ibn Tadž el-Arifin ibn Alija ibn Zejd el-Abidin el-Hedadi el-Menavi, *Fajdul-kadir šerhu el-džami' es-sagir*, 3/92-93.

[991] Ibn Tejmije, *Medžmu'l-fetava*, 27/472.

je stigao u Meku, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je odbio da uđe u Kabu dok su u njoj kipovi, pa je naredio da se izbace. Izbačena je statua Ibrahima i Ismaila, koji su u rukama držali strelice. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Ubio ih (Mekelije) Allah! Tako mi Allaha, oni znaju da njih dvojica nisu nikada gatali pomoću strelica.'[992] Potom je ušao u Kabu i u njenim ćoškovima izgovorio tekbir, potom izišao i nije u njoj klanjao."[993]

Spomenuli smo ranije na koliko je mjesta Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu spomenuo ime Ismaila, alejhis-selam, i njegovog oca. Zatim, Uzvišeni Allah spominje ime Svog poslanika Ismaila, alejhis-selam, samostalno, spominje ga zajedno sa imenom njegovog oca, a i ostalim vjerovjesnicima. Allah je u ovom kontekstu spomenuo njegovo ime na čak dvjesta dvanaest mjesta, odnosno ajeta. Dakle, ponavlja i spominje u hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovo ime, priče o njemu, i govori se o njegovoj vrijednosti."[994]

4. Ismail, alejhis-selam se spominje u historijskim knjigama

Ismail, alejhis-selam, je rođen u Palestini oko 1794. p. n. e., u oblasti Beršebe. Kada se Ismail rodio, njegov otac Ibrahim, alejhis-selam, imao je osamdeset i šest godina, živio je u Palestini oko deset godina i nije imao djece. Ibrahim, alejhis-selam, je molio svoga Gospodara da mu podari potomstvo rekavši: *"'Gospodaru moj, daruj mi porod čestit!' I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim."* (Es-Saffat, 100–101)

---

[992] Mekanski idolopoklonici su napravili statuu na kojoj Ibrahim, alejhis-selam, i njegov sin Ismail drže strelice za gatanje. Na jednoj je pisalo: "Uradi!" Na drugoj: "Ne radi!" A na trećoj nije pisalo ništa. Mušrici su time željeli da kažu da su se Ibrahim, alejhis-selam, i sin mu Ismail bavili gatanjem. Kada bi htjeli na put ili nešto uraditi, vukli bi strelice. Ukoliko bi izvukli strelicu na kojoj je pisalo: "Radi", krenuli bi na put ili radili taj posao. Ukoliko bi izvukli strelicu na kojoj je pisalo: "Ne radi", ne bi kretali na put niti bi radili taj posao. A ukoliko bi izvukli strelicu na kojoj nije pisalo ništa, ponovili bi izvlačenje. Zato je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Ubio ih Allah, oni su znali da Ibrahim, alejhis-selam, i Ismail nisu gatali!" Tim činom su ih potvorili i slagali na njih kako bi na taj način opravdali svoje postupke. (opaska prevodioca)

[993] Buhari, br. 1601.

[994] Muhammed Mustafa ez-Zuhejli, *Šir'atu allahi lil-enbija*, 201. str.

Dakle, Ismail, alejhis-selam, je bio najstariji sin svoga oca Ibrahima. Također, ispravno mišljenje jeste da je on trebalo da bude prinijet kao žrtva, ali ga je Allah zamijenio velikom žrtvom. Tada je Ismail, alejhis-selam, bio jedino dijete svome ocu Ibrahimu, alejhis-selam.[995]

Majka Ismaila, alejhis-selam, je Egipćanka po imenu Hadžera, koja je bila princeza i zarobljenica kod jednog od faraona. U poznatoj priči, ona je darovana Sari, a Ibrahim ju je odveo u Palestinu i sa njom je dobio sina Ismaila. On je odrastao i odgajao se kao dijete u Palestini, a zatim su Ibrahim i Hadžera sa Ismailom učinili hidžru u Meku, u kojoj su stanovala plemena Arapa, i oni su se u Meki nastanili.[996]

Kada je stasao Ismail, alejhis-selam, oženio se ženom oko čijeg se imena razilaze. Kažu da je ona Amara, kći Saada bin Usamea, a također se kaže da je njeno ime Dženda Saad, također se kaže da je ona Habi, kći Esada bin Amlaka, a također se kaže da je ona Riba ili Miriba. Zatim se od nje razveo i oženio se drugom, Ra'lom, kćeri Mudaida bin Amra el-Džerhemija. Ona je ostala sa njim i rodila mu jedanaest sinova i jednu kćer, i oni su preci današnjih Arapa. Dakle, Arapi vode porijeklo od Ismaila, alejhis-selam. Kaže se da se treći put ženio Sammom, kćerkom Mehlehla bin Saada bin Aufa.[997]

Historijski spisi bilježe da je Ismail, alejhis-selam, prvi govorio arapski jezik koji su prenijeli od plemena Arapa, kao što su džurhum[998] Amalik i ljudi iz Jemena, od starih naroda Arapa prije Ibrahima, alejhis-selam. Prema predanju, Ismail je govorio arapski jezik kada je imao četrnaest godina.[999]

Kada su stigli u Meku, svaki vlasnik šatora dao je Ismailu, alejhis-selam, jednu ili dvije ovce, što je dovelo do formiranja nekog manjeg stada. On je još uvijek bio mali, odrastao je u naručju svog majke, imao

[995] Fevzi Muhammed Humejd, *Alemul-edjan bejnel-usture vel-hakikah*, 308. str.

[996] Abdul-halim Mahmud, *Kasasul-enbija fi rihabil-kevn*, 236. str.; Fevzi Muhammed Humejd, *Alemul-edjan bejnel-usture vel-hakikah*, 309. str.

[997] Fevzi Muhammed Humejd, *Alemul-edjan bejnel-usture vel-hakikah*, 310. str.

[998] Abdul-halim Mahmud, *Kasasul-enbija fi rihabil-kevn*, 310. str.

[999] Fevzi Muhammed Humejd, *Alemul-edjan bejnel-usture vel-hakikah*, 311–312. str.

je potrebu da ona vodi računa o njemu i igrao se s djecom koja su tu živjela.

Kada su postali mladići, otišli su u šumu radi lova, kao što je običaj za ljude koji žive u takvoj okolini.[1000] Ismail, alejhis-selam i Hadžera dočekali su s radošću dolazak Ibrahima, alejhis-selam, koji se nastanio kod njih, što im je stvorilo sigurnost, sve do događaja žrtvovanja i darivanja kako je već ranije i opisano. Zatim su zajedno surađivali na izgradnji Kabe, kako je već opisano.

Kur'an je opisao Ismaila, alejhis-selam, kao obazrivog dječaka, iskrenog koji čuva svoj namaz i naređuje svojoj porodici da ga obavljaju, a Allah, dželle šanuhu, je zaštitio Ismaila, alejhis-selam, od svih laži koje su mu pripisivali neznalice.[1001] Ismail, alejhis-selam, živio je 137 godina, a on i njegova majka Hadžera ukopani su pored Kabe.[1002]

Ismail, alejhis-selam, je bio uz svog oca za vrijeme njegovog boravka u Meki, saglasno Božijem zakonu, slijedio je zakonodavstvo, šerijat svog oca Ibrahima. Neke od stvari, odnosno ibadeta koji su bili na snazi a od Ibrahimovog zakonodavstva su: hidžra, poligamija, da majka vodi brigu o svom djetetu, obavljanje namaza, sunećenje, gradnja Kabe, obilazak Kabe, itikaf, osiguravanje sigurnosti tijekom hadža, san o žrtvovanju svog sina, poslušnost prema Allahu, predanost, žrtvovanje, kurban, hod između Safe i Merve, bacanje kamenčića na džemeratima (za vrijeme hadža), čišćenje Kabe.[1003] S Allahovom dozvolom, spomenute stvari će biti dodatno objašnjene.

Poslije izgradnje Kabe od strane Ibrahima i njegovog sina Ismaila, alejhimus-selam, ostao je Ismail sa svojom majkom u Meki, dok je Ibrahim, alejhis-selam, redovito putovao između Ka'be, Bejtul-makdisa, Palestine i svoje supruge Sare, a zatim i sina Ishaka, alejhis-selam.

Ismail, alejhis-selam, je ostao stalno da živi u svetoj Meki. On je bio prvi koji je preuzeo brige Kabe, a nakon njegove smrti njegov sin Nabit

[1000] Abdul-halim Mahmud, *Kasasul-enbija fi rihabil-kevn*, 244. str.

[1001] Fevzi Muhammed Humejd, *Alemul-edjan bejnel-ustureh vel-hakikah*, 311. str.

[1002] Isti izvor, 310. str.

[1003] Muhammed Mustafa ez-Zuhejli, *Šir'atu allahi lil-enbija*, 202. str.

je preuzeo taj posao. Potom se upravljanje Kabe prenijelo na porodice Banu Džerhem, a njihov vladar Madad b. Amr el-Džerhami je bio prvi koji je preuzeo da vodi računa o Kabi od njih. Zatim je uslijedio njegov sin Haris, pa je prešlo na Amra b. Harisa, i vladavina u Benu Džerhamu je trajala sve dok su zadržali ispravne vjere. Oni su veličali Meku i Kabu, nisu činili nikakvo zlo niti nepravdu, ni kap arapske krvi nije proliveno u njoj, nijedno drvo nije odsječeno, niko od stanovništva nije protjeran, nijedna osoba nije ubijena. Cijela Kaba je bila sigurna i mirna.

Neki vladari nisu dostojno vodili računa i nisu očuvali svetost Kabe, već su zloupotrebljavali svoju moć nad svetištem. Kaže se da su neki vladari činili nasilje i zloupotrebljavali svete objekte, što je dovelo do pogoršanja stanja. Nepravdu su činili onima sa strane koji bi došli da posjete Kabu, uzimali su imetak i darove koje su darivali Kabi, nakon čega ih je Allah Uzvišeni iskušao i oduzeo im vlast koju su imali nad Kabom trista godina. Na kraju, vlast je prešla na Amalikite pod vodstvom Samidia ibn Habra. Amalikiti su dodatno unaprijedili Kabu, sagradili su je i vratili njeno prvobitno izgrađeno stanje koje je postavio Ibrahim, alejhis-selam.[1004]

Zatim je vlast prešla na sina Ijada bin Nizara bin Maada, ali su se vodili ratovi između Madra bin Nizara i Ijada. Rezultat je bio na strani Madra, koji je ostavio Ijada i one koji su bili sa njim prema Iraku, a zatim je vlast prešla na Haza'a, a potom na Kasija ibn Kelaba, koji je bio podrška Haza'u, koji je preuzeo sve poslove vezane za Kabu i vodstvo koje je predao svome sinu Abdud-daru. Pleme Kurejš je podijeljeno na pleme Benu Abdud-dar i Benu Abdu Menaf. Benu Abdu Menaf je imalo pravo na snabdijevanje hranom i vodom, a pleme Benu Abd-dar je imalo pravo na druženje, brigade i vodstvo. Ovaj način vladavine je dugo potrajao.[1005]

[1004] Muhammed Mustafa ez-Zuhejli, *Šir'atu allahi li enbija*, 210. str.

[1005] Fevzi Muhammed Humejd, *Alemul-edjan bejnel-usture vel-hakikah,* 328-330. str.

Nakon što je Allah dao da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oslobodi Meku, za snabdijevanje vodom je bio zadužen Abbas bin Abdul-Muttalib iz plemena Benu Menaf.[1006]

Tada je ključ Kabe bio kod Osmana ibn Ebu Talhe iz plemena Banu Abdud-dar, ali ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo od njega i ušao u Kabu, srušio idole i klanjao. Zatim je izašao kod Mekami Ibrahima, i tom prilikom je proučen kur'anski ajet: *"Tada je objavljena plemenita ajeta: Allah vam, doista, naređuje da emanete date onima kojima pripadaju."* (En-Nisa, 58) Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao Osmana bin Ebu Talhu i njegovog brata Šejbu bin Ebi Talhe, te im dao ključ i povjerio im čuvanje Kabe.[1007]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im je rekao: "Uzmite ga, o Hadija i Talda, niko vam ih neće uzeti osim nasilnik."[1008] A ključ od Kabe ostao je u rukama Benu Šejbe do današnjeg dana.[1009]

U svojoj knjizi "Historija zemlje Kur'ana", šejh Seid Selman En-Nedevi govori o Benu Hadžeru i Ismailu, alejhis-selam, i njegovim sinovima i plemenima koja su se od Ismaila razvila, kao što su: Benu Gasan, El-Evs, Benu Hazredž koje je od Ensara, a koji su se odijeli od grana Nabita sina Ismaila, i od Kurešija i njihovim porijeklima od Madra, sina Nizara, sina Adnana, sina Kaidara, sina Ismaila i drugih grana plemena koja se vraćaju na Ismaila, alejhis-selam. Ako neko želi da se upozna sa širim pojmom ove tematike, neka se vrati spomenutoj knjizi.[1010]

5. Prva osoba koja je promijenila vjeru Ismaila, alejhis-selam

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže Eksemu ibn el-Dževnu el-Huzaiju: 'O Eksem, vidio sam Amra ibn Amira el-Huzaija kako u Vatri za sobom vuče svoja crijeva. Ja nisam vidio čovjeka da više sliči nekome kao što ti sličiš njemu.' Na to je Eksem rekao: 'Hoće

1006 Buhari, br. 1553.

1007 El-Kurtubi, *El-Džami'ul-ahkamil-kur'an*, 6/423.

1008 Muhammed Mustafa ez-Zuhejli, *Šir'atu allahi li enbija*, 211. str.

1009 Isti izvor, 211. str.

1010 Sulejman en-Nedevi, *Tarihu erdil-kur'an*, 257-426. str.

li mi nauditi to što mu sličim, Allahov Poslaniče?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: 'Neće ti to nauditi, jer si ti vjernik, a on je nevjernik. On je prva osoba koja je izmijenila vjeru Ismaila, alejhis-selam, i on je učinio da behirino vime bude zabranjeno zbog kipova i nikome od ljudi nije dozvoljeno da je muze. Zatim je učinio da Saibe – deva bude slobodna i ne smije biti tovarena i korištena za rad. Vasila je mlada kamila koja na svijet donese prvo žensko mladunče, a i poslije njega ponovo žensko. Njih su ostavljali svojim božanstvima da one u ime njih slobodno pasu. One su na svijet uzastopno donosile uzastopno dvoje ženskih mladunčadi između kojih nije bilo muških. Ham je mužjak kamile koji se pari nekoliko puta. Pa kada izvrši parenje nekoliko puta ostave ga njihovim božanstvima.'"[1011]

Deveto: Riječi Uzvišenog: *"I u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo: 'Selam neka je Ibrahimu!' Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je, doista, bio rob Naš, vjernik, i obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim, i blagoslovili smo i njega i Ishaka; a među potomcima njihovim ima vjernika i onih koji sebi očito nasilje čine…"*

1. Riječi: "I u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo"

Ibrahim, alejhis-selam, je spomenut u nizu generacija i stoljeća, on je poput ummeta, otac je poslanika, otac je ovog ummeta koji nasljeđuje njegovu vjeru. Allah, dželle šanuhu, je ovoj vjeri dodijelio vođstvo ljudskog roda u skladu s vjerom Ibrahima, alejhis-selam. Dakle, Allah joj je dao i nasljedstvo do Sudnjeg dana.[1012]

Rekao je Šejh Mustafa el-Adevi: "Narodi koji su došli nakon njega (Ibrahima), hvale ga, a čak su ga i jevreji i kršćani sebi pripisivali. Allah, dželle šanuhu, je rekao: *"Ibrahim nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On višebožac nije bio!"* (Ali Imran, 67)

[1011] Albani, *Silsiletul-ehadisi es-sahiha*, 4/243. Sened ovog hadisa je vjerodosojan.

[1012] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2997; Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 20/12802.

I možda je ova pohvala, a Allah najbolje zna, odgovor na dovu Ibrahima, alejhis-selam, kada je zatražio: *"I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći."* Jedan od oblika ove pohvale se često spominje u Kur'anu, dok ga također spominjemo u našim molitvama, odnosno namazima. Molimo Allaha da blagoslovi njega i njegovu porodicu, a također ga spominjemo u jutarnjim i večernjim zikrovima.[1013]

2. Riječi: "Selam neka je Ibrahimu!"

Nakon što se Ibrahim, alejhis-selam, strpio i predao volji svoga Gospodara, azze ve dželle, kao rezultat toga Allah mu je podario olakšanje i spasenje njega i njegovog sina od teškoća s kojima su se suočili. Mi ga često spominjemo i kada god čujemo ime Ibrahim, mi kažemo: alejhis-selam.

Ovo je selam koji mi donosimo na Ibrahima, selam koji mu je poslao i njegov Gospodar, a to je selam koji je zabilježen u Njegovoj vječnoj knjizi.[1014]

3. Riječi: "Eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine"

Dakle, Uzvišeni Allah kazuje da ih nagrađuje za iskušenje, vjernost, spominjanje, mir i poštovanje.[1015] Kao što je učinio s Ibrahimom, nagrađuje svakog dobrotvora, a dobročinitelj je onaj koji ne staje na granicu onoga što je od njega zahtijevano, nego prelazi dalje tako da čini više od onoga što mu je propisano i što mu je povjereno. Allah, subhanahu ve te'ala, nam je propisao pet dnevnih namaza u toku dana i noći, pa onaj ko čini više od toga čini dobročinstvo. Allah nam je propisao i obaveznim učinio da dajemo zekat, a ko bude udjeljivao više od zekata on čini dobročinstvo.

Allah, dželle šanuhu, je rekao: *"A bogobojazni će, zaista, u džennetskim baščama, među izvorima, boraviti. Primat će ono što im Gospodar njihov bude darovao; oni su prije toga dobra djela činili."* (Ez-Zarijjat, 15–16) Dakle, oni su radili dobra djela i više od onoga što je Gospodar od njih

[1013] Mustafa el-Adevi, Kasasul-kur'an, 2/252.
[1014] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 20/12802.
[1015] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2997.

tražio. Zatim, Uzvišeni Allah spominje neke odlike tog dobročinstva, kazavši: *"Noću samo malo spavali, i u praskozorje oprost od grijeha molili, a u imecima njihovim bio je udio i za onoga koji prosi i za onoga koji je uskraćen a ne prosi."* (Ez-Zarijjat, 17–19) Prema tome, dobročinitelji zaslužuju ovu nagradu, jer su se oni približavali svome Gospodaru mnogobrojnim dobrim djelima i više od onoga što je od njih bilo traženo. I onaj koji se približava Allahu više nego što mu je propisano, zaslužuje ovu nagradu; jer onaj koji se približava Allahu više nego što mu je propisano, pokazuje da voli obaveze i da je odgovoran, i zna da mu je Allah propisao manje nego što zaslužuje, pa je zato dodao.[1016]

4. Riječi: "A on je, doista, bio rob Naš, vjernik"

Ovo je nagrada za vjerovanje, a suština vjerovanja se ogleda prilikom iskušenja.[1017] Dakle, to je vjerovanje kojim je Allah pohvalio Ibrahima, alejhis-selam, koji je dosegao vrhunac u stepenu uvjerenja. Allah kaže: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi postao od onih što čvrsto vjeruju."* (El-En'am, 75)[1018]

5. Riječi: "I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim"

Ovo je druga radosna vijest o Ishaku, poslije kojeg dolazi Jakub, alejhis-selam. Ishak je obaviješten o svom postojanju i postojanju njegovog potomstva, te da će veliki broj od njegovog potomstva biti poslanici. Dakle, ovo su samo neke od brojnih radosnih vijesti.[1019]

6. Riječi: "I blagoslovili smo i njega i Ishaka; a među potomcima njihovim ima vjernika i onih koji sebi očito nasilje čine"

Dakle, Allah, dželle šanuhu, ih je blagoslovio, podario im je bereketa u znanju, djelima i potomstvu. Kao što je poznato, od njihovog potomstva su nastala tri velika naroda. Od Ismaila, alejhis-selam, su nastali Arapi, a od potomstva Ishaka, alejhis-selam, su nastali Jevreji i Rimljani.

1016 Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 20/12802.

1017 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2997.

1018 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1479. str.

1019 Isti izvor, 1479. str.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A među potomcima njihovim ima vjernika i onih koji sebi očito nasilje čine."* To znači da se u njihovim redovima nalaze dobri i zli, pravedni i nepravedni, koji svoju nepravdu otkrivaju kroz svoju nevjeru i idolopoklonstvo. Možda je ovo navedeno kako bi se izbjegla iluzija, jer kada se kaže: *"I blagoslovili smo i njega i Ishaka"*, to podrazumijeva da se blagoslov nastavlja na njihove potomke i da je potpuni blagoslov da su svi potomci dobri. Allah Uzvišeni nas je obavijestio da se među njima nalaze i dobri i zli.[1020] Kur'anski ajeti nam naglašavaju važnost nasljeđivanja religije i metodologije. Onaj ko slijedi vjeru je od dobrih, a onaj ko skrene s puta je nepravedan i neće mu koristiti da li je od onih koji su bili u bliskom ili dalekom srodstvu sa poslanicima.[1021]

[1020] Isti izvor, 1480. str.

[1021] Seid Kutb, *Fi zilalil-kur-an*, 5/2997.

III DIO

RAZGOVOR IZMEĐU IBRAHIMA I ZLOĆUDNOG KRALJA, IBRAHIMOVO PITANJE UPUĆENO GOSPODARU O TOME KAKO OŽIVLJAVA MRTVE, AJETI KOJI GOVORE O ODANOSTI I ČISTOĆI, KAO I O GOSTIMA IBRAHIMA, ALEJHIS-SELAM

U ovom dijelu knjige osvrnut ćemo se na dijalog koji je Allahov poslanik Ibrahim, alejhis-selam, vodio sa zloćudnim kraljem, odnosno nepravednim vladarem u kojem je istaknuta vještina Ibrahima, alejhis-selam, u vođenju razgovora i argumentiranju. Također će biti razloženo pitanje koje je Ibrahim alejhis-selam, postavio Uzvišenom Stvoritelju o tome kako oživljava mrtve, koje nije postavljeno zato što Ibrahim nije vjerovao u ovu Allahovu moć, već zato što se ovim željela istaći činjenica da je Allah, dželle šanuhu, kadar učiniti i ovu, ali i mnoge druge stvari. U ovom dijelu bit će istaknuto kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u surama Et-Tevbe, Ez-Zuhruf i El-Mumtehine, kao i tumačenje ajeta vezanih za odanost i čistoću, a također i razgovor Ibrahima, alejhis-selam, sa svojim gostima, melekima, u doba njegove starosti i ugodnog života, o radosnoj vijesti o Ishaku i Jakubu, kao i o obavijesti koja mu je – putem sura Hud, El-Hidžr, El-A'nkebut i El-Zarijat – data da će Lutov narod biti uništen.

I POGLAVLJE

Dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i nepravednog vladara

Allah, dželle šanuhu, je poslao Ibrahima, alejhis-selam, njegovom narodu u Mesopotamiju. Pozvao ih je da obožavaju samo Allaha, i upozorio ih je na obožavanje kipova, planeta i zvijezda koje su bile uobičajene među njima da budu obožavane. Pored tog njegovog poziva, oni su ga u laž utjerivali i nisu mu se odazvali. Uprkos tome, on je nastavio da dostavlja svoju poslanicu, koristeći različite metode, ne bi li ih izbavio iz tmina politeizma na svjetlo vjere – imana.

Ibrahim, alejhis-selam, se istakao u dijalogu i diskusiji sa svojim narodom prilikom njegovog poziva njima. Njegov stil poziva je bio u fokusu pažnje onih koji pozivaju, reformatora i istraživača. Uzvišeni Allah nas je usmjerio da slijedimo Ibrahimovu vjeru, pravac i njegovu uputu. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!? Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima."* (El-Bekare, 130)

U ovom poglavlju će, uz Allahovu pomoć, biti riječi o dijalogu Ibrahima, alejhis-selam, i nepravednog vladara i njegovo pitanje Gospodara kako će mrtvoga oživjeti.

Prvo: Dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i nepravednog vladara

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Zar ne znaš za onoga koji se s Ibrahimom o Gospodaru njegovu prepirao, kada mu je Allah carstvo dao?! Kad Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje!', on odgovori: 'Ja život i smrt dajem!' Ibrahim reče: 'Allah čini da Sunce izlazi s istoka, pa učini ti da izađe sa zapada!' I nevjernik se zbuni. Allah, doista, zulumćare ne upućuje na Pravi put."* (El-Bekare, 258)

1. Povezanost ovog ajeta sa prethodnim

Nakon što je Uzvišeni Allah pojasnio u prethodnom ajetu da je On zaštitnik vjernicima, da ih izvodi iz tmina na svjetlo, i nakon što je

pojasnio na koji način štite taguti nevjernike, da ih odvode sa svjetla u tmine i da će vječno u džehennemskoj vatri boraviti, On Uzvišeni kaže*: "Allah je zaštitnik onih koji vjeruju, izvodi ih iz tmina na svjetlo, a onima koji ne vjeruju zaštitnici su taguti, odvode ih sa svjetla u tmine! To su stanovnici Vatre i u njoj će vječno ostati."* (El-Bekare, 257)

Onoga ko bude slijedio istinu Allah će zaštititi, i to vidimo u priči o onome koji se raspravljao sa Ibrahimom, alejhis-selam, o njegovom gospodaru i to je iskazano u stilu čuđenja toj smjelosti.[1022]

Kao da je rečeno da treba pogledati kako je Allah Ibrahima, alejhis-selam, usmjerio, pomogao snažnim argumentima i sačuvao sumnji koje su mu iznesene. Pa ga je Allah Svojim svjetlom obasjao. Sa druge strane, treba pogledati onoga što se sa njime raspravljao, kako su ga šejtani usmjerili i uskratili mu snagu argumenta. Vidimo da su ga samo prebacivali iz jedne tame i sumnje u drugu.[1023]

Nakon što je Uzvišeni Stvoritelj spomenuo da je zaštitnik onih koji vjeruju, i da ih izvodi iz tmina na svjetlo, spomenuo je da su zaštitnici onih koji ne vjeruju taguti koji ih odvode sa svjetla u tmine, a zatim slijede dokazi u narednim ajetima. U ovom ajetu nam Allah govori o zabludi nevjernika i pravome Putu – uputi vjernika. Allah, dželle šanuhu, nas obavještava o smjelosti Ibrahima, alejhis-selam, da raspravlja i spominje ono što je došlo tokom te rasprave i poziva.[1024]

2. Kada se odvijala ova rasprava – debata

Ibrahim, alejhis-selam, je postepeno pozivao: prvo je pozvao svoga oca i njemu najbliže ljude, a zatim je počeo da poziva svoj narod, što je bilo širi karaktera, a zatim Ibrahim, alejhis-selam, preuzima sljedeći korak i poziva kralja, koji je predstavnik svog naroda. Poznato je da se raspravljao sa svojim narodom i njegov poziv se proširio u narodu, a ono u šta je pozivao postalo je poznato. Narod je odlično znao ko je taj

[1022] Mahmud Sa'd Abdul-hamid, *El-hivaru fi kisatil-halil alehis-selam fil-kur'ani durusunve ibrun*, 430. str.

[1023] Muhammed Rešid Rida, *Tefsirul-menar*, 3/3.

[1024] Merjem Nafil ed-Duvejla, *Et-tenasubul-kur'ani fi ajeti kisati Ibrahim, alejhis-selam ve melik nemrud*, 32/31.

mladić – Ibrahim, znali su u šta poziva i šta želi tim pozivom. Štaviše, njegov poziv je stigao čak i do kralja i kralj je čuo za njega. Zbog toga je Ibrahim, alejhis-selam, otišao kralju da ga pozove, gdje je nastala poznata rasprava između njih dvojice.[1025]

Razilaze se komentatori Kur'ana kada je nastala rasprava između Ibrahima, alejhis-selam, i Nemruda, la'netullahi alejhi. Postavlja se pitanje da li je to bilo prije nego što je Ibrahim bačen u vatru ili poslije toga. Dakle, imamo tri mišljenja po ovom pitanju.

Prva skupina učenjaka smatra da se ova rasprava desila prije nego što je narod Ibrahima, alejhis-selam, bacio u vatru. Tog mišljenja su bili Ebu Saud[1026] i Ez-Zamahšeri,[1027] a to mišljenje navode u svojim tefsirima.

Druga skupina učenjaka smatra da se spomenuta rasprava desila nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, izbavljen iz vatre. Tog mišljenja su bili Et-Taberi, koji svoje mišljenje spominje u svome tefsiru,[1028] Ibn Kesir, koji to spominje u svome tefsiru,[1029] kao i u djelu *El-bidaje ve en-nihaje*.[1030] Također ovo mišljenje pripisuju i Es-Sudiju.[1031]

Treća skupina smatra da nisu ispravna spomenuta dva prethodna mišljenja. Tog stava su bili: El-Alusi u djelu *Ruhul me'ani*,[1032] Er-Razi u djelu *Et-Tefsirul Kebir*,[1033] Ebu Hajjan u djelu *El-Bahrul muhit*.[1034] Tog stava su bili i El-Hazin i El-Kurtubi u svojim tefsirima, pa su kazali: "Razilaze se učenjaci kada je u pitanju vremenski period rasprave koja se desila između Ibrahima, alejhis-selam, i Nemruta, pa je neko rekao da se rasprava desila nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, polomio kipove,

[1025] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/337.
[1026] Ebu Sa'ud, *Iršadul-akli es-selim ila mizajel-kitabil-kerim*, 1/191.
[1027] Ez-Zamahšeri, *El-keššafu an hakaiki gavamidi et-tenzil*, 1/280.
[1028] Et-Taberi, *Džami'ul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 5/436.
[1029] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 1/326.
[1030] Ibn Kesir, *El-bidaje ve en-nihaje*, 1/149.
[1031] Abdullah Ali Muhammed Ebu Jusuf, *El-halilu Ibrahim alejhis-selam fil-kitabi ve es-sunne*, 40. str.
[1032] El-Alusi, *Ruhul-me'ani fi tefsiril-kur'anil-azim ve es-sebi'l-mesani*, 3/15.
[1033] Er-Razi, *Tefsirul-kebir mefatihil-gajb*, 7/23.
[1034] Ebu Hajjan el-Endelusi, *El-Bahrul-mihit fi et-tefsir*, 2/287.

prije nego što su ga bacili u vatru, i spomenuto se prenosi od Mukatila i Er-Rebi'e." Također je neko kazao da se rasprava desila nakon što su Ibrahima, alejhis-selam, bacili u vatru, pa je Allah učinio da vatra bude hladna i spasonosna za Ibrahima, alejhis-selam. Ovo mišljenje se prenosi od Dža'fera Es-Sadika i Es-Sudija.[1035]

Ispravno mišljenje jeste da se ova rasprava odvijala nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, bačen u vatru i nakon što je spašen od nje. Na to nam ukazuje stil Časnog Kur'ana u priči o spaljivanju i to nam ukazuje da je to rezultat razbijanja kipova – idola, zbog čega su mu i sudili. Sa druge strane, u Časnom Kur'anu nema ničega što ukazuje na bilo koji način da je spaljivanje rezultat njegove rasprave s kraljem. Dakle, iz priče ništa ne ukazuje da je kralj pozvao Ibrahima prije nego što je osuđen na spaljivanje. Štaviše, ova rasprava se odvijala nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, izbavljen iz vatre, i sam kralj je bio zapanjen njegovim spasenjem, jer je vidio da je ovo natprirodna stvar koja izlazi iz okvira običaja i da nije rješenje da se na grub način ponese prema njemu, te da je preče da mu se obrati na lijep način ne bi li Ibrahim, alejhis-selam, bio sa njima, da obožava njihova božanstva i da bude potčinjen kralju. Ova rasprava je tada nastala, a o njoj nas je obavijestio Uzvišeni Allah u Svojoj Knjizi.[1036]

3. Ko je kralj s kojim se Ibrahim raspravljao i kako se zove njegovo kraljevstvo

Ko je kralj s kojim se Ibrahim, alejhis-selam, raspravljao? U čemu se manifestuje njegovo kraljevstvo? U kojoj priči traži da bude božanstvo? Kako se zove njegovo kraljevstvo i prijestolnica? Kakav je bio njegov završetak? Spomenuta pitanja ne možemo naći u Časnom Kur'anu, kao ni u hadisima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dakle, ova pitanja ćemo tretirati kao nejasnoće koje trebaju ostati kao takve, jer o njima nismo obaviješteni kroz prizmu autentičnih šerijatskih tekstova.

Spomenuta pitanja imaju detaljne odgovore u isralijatima, i ove nejasnoće su objašnjene u legendama, jer hroničari i pripovjedači isralijata

[1035] Abdullah Ali Muhammed Ebu Jusuf, *El-halilu Ibrahim alejhis-selam fil-kitabi ve es-sunne*, 41. str.

[1036] Isti izvor, 42. str.

kažu: "Kralj se zove Nimrud, koji je bio kralj Babilona. Nimruda je Allah, dželle šanuhu, uništio komarcem koji mu je ušao u nos i koji je zujao i uznemiravao ga, pa je insistirao da ga udaraju sandalama po glavi kako bi bol nestala..." Mnogo je drugih isralijata koji nam o ovome govore.

Što se tiče spomenutih objašnjenja, mi ćemo se zadržati na onome na čemu su bili ashabi – drugovi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, razumjet ćemo ovu priču onako kako su je drugovi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, razumjeli, ostat ćemo suzdržani onamo gdje su se oni suzdržali. Sve što možemo kazati jeste da je bio kralj koji je za sebe tvrdio da je božanstvo, ljudi su ga obožavali umjesto da su Gospodara obožavali, i zbog toga Ibrahim, alejhis-selam, se s njim raspravljao i uspostavio mu argument protiv njega, pa je kralj pred Ibrahimom ostao poražen i zapanjen.[1037]

4. Historijske knjige nam govore o obožavanju kraljeva i mnogoboštvu

Historijske knjige nam govore o obožavanju kraljeva i mnogoboštvu, kako u prošlosti tako i u sadašnjosti. Spominje se da su se u zajednici kojoj je pripadao Ibrahim, alejhis-selam, klanjali različitim božanstvima, uključujući različite vrste statua, planeta i zvijezda, a tu su bili i obožavatelji Sunca, Mjeseca, čak je bilo i onih koji su obožavali Nimruda, moćnog tiranskog kralja. Ovo nije ništa zapanjujuće, jer paganska društva tolerišu mnoštvo različitih bogova, uprkos borbi i bitkama koje postoje između ovih istih bogova, ipak njihovi obožavatelji – uprkos njihovim razlikama – otvaraju svoja srca za obožavanje mnogih bogova koji se suprotstavljaju njihovim. To je činjenično stanje jer su oni šejtanova vojska, i oni čak ne vide ništa loše u tome da i drugi učestvuju u obožavanju novih bogova. Upravo zbog toga paganska društva su puna lažnih božanstava. Možemo vidjeti da smatraju da postoji bog plodnosti, bog rata, bog ljubavi, bog vina, bog za kišu, bog za lov, bog koji iscjeljuje određene bolesti, bog koji se obožava dok se rijeka ne izlije, bogovi koji

[1037] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/338.

im prinose žrtve da ih zaštite od zla i tako dalje...

Također, zvijezde imaju ulogu u obožavanju, Mjesec i Sunce imaju mjesto u njihovim srcima. Smatrali su da je Tevrat iskrivljen i da su tirani potomci Božije djece. Tih tirana je bilo još od davnih vremena a ima ih čak i u našem vremenu. To su tvrdili faraoni u Egiptu, rimski carevi, kraljevi Babilona, Kisre u Perziji, carevi Kine, kraljevi Indije, a posljednji od njih koji su to tvrdili bili su japanski carevi prije Drugog svjetskog rata.

Ono što je zaista čudno je da je Mao Ce Tung, bombaš i vođa ateističke komunističke revolucije u Kini, rekao dopisniku britanskog Opservera 1970. godine, nakon što je vodio dugu istragu s njim: "Dakle, nije bilo boga, a ljudi moraju imati boga kojeg će obožavati, pa zašto me krivite što želim da budem to božanstvo? Ja sam narodu Kine pružio usluge koje nijedan čovjek ne može pružiti, i promijenio karakteristike Kine na neviđeni način, moje je pravo da me ovaj narod obožava. Zašto onda poričete da sam se narodu Kine učinio (predstavio) bogom?" Isti stav postoji skoro četiri hiljade godina. U vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, Nimrud je sebe smatrao bogom, i bio je veoma iznenađen što je jedan od njegovih ljudi, i sluga, skupio smjelosti, stao i rekao mu: "Ti nisi bog!" Kako to da se samo ovaj čovjek usuđuje da porekne ovo navodno božanstvo, iako to svi ljudi vide jasno? Ovaj je naredio njegovo hitno ubistvo, ali je Ibrahim, alejhis-selam, spašen od vatre iz koje je izašao zdrav,[1038] sačuvan od bilo kakve neprijatnosti i poteškoće. Upravo zbog toga kralj je izgubio želju za njegovim smaknućem.

5. Riječi: "Zar nisi vidio onoga koji se s Ibrahimom o Gospodaru njegovu prepirao"

Allah spominje: *"Zar nisi vidio"*, što bi značilo: "Vidio si". Kad se kaže da si vidio, misli se da čovjek vidi nešto svojim okom. Postavlja se pitanje da li je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio ovaj događaj, jer se ovdje Allah obraća Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jer

[1038] Muhammed Alij El-Baz, *Allahu džele dželaluhu vel-enbijau alejhimu es-selam fi et-tevrati vel-ahdil-kadim*, 92.

je Kur'an njemu objavljen, a znamo da se ovo desilo u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam? Naravno da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mogao da vidi taj događaj. I Allahove riječi: *"Zar nisi vidio"*, imaju značenje: "Zar ne znaš".[1039]

Ovdje Allah želi kazati da treba da vjerujemo u ono o čemu nas obavještava kao da to vidimo okom, jer je to istina. Oko je jedno od čula, i čula nekad mogu i prevariti, a Gospodar nikada ne vara. Dakle, riječi: *"Zar nisi vidio"*, znače: "Zar istinski nisi spoznao i saznao, jer kada te Allah obavijesti o nečemu to je kao da si ti lično vidio."[1040]

Sažetak značenja ovog ajeta jeste da je ova priča bila poznata po određenom kur'anskom predanju, jasnom i evidentnom znanju, kao da je po svojoj specifičnosti i jasnoći to znanje poput onoga što se okom vidi. Također, od značenja ovog ajeta jeste da čovjek proučava i razmišlja o samim tiranima koji vode ljude u zablude svoje tiranije. Ako budeš razmišljao, shvatit ćeš, o ti koji čitaš Kur'an, do koje mjere tama i zabluda dosežu kod tirana.[1041]

U ovom kur'anskom ajetu Allah, dželle šanuhu, se obraća Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ali i svakom onom ko promišlja o Kur'anu iz njegovog ummeta, i poziva ih da se okoriste od priče koja nam tretira dijalog između Ibrahima, alejhis-selam, i kralja.[1042]

Allahove riječi: *"Onoga koji se s Ibrahimom o Gospodaru njegovu prepirao"* znače da je onaj koji se prepirao sa Ibrahimom, alejhis-selam, o svome Gospodaru kralj Babilona, koji se zvao Nimrud b. Kenan b. Kuš b. Sam b. Nuh. Također je rečeno Nimrud b. Falih b. Aber b. Salih b. Erfahsad b. Sam b. Nuh.[1043] Prvo mišljenje je mišljenje Mudžahida i drugih.[1044]

[1039] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 2/1122.

[1040] Isti izvor, 2/1122.

[1041] Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 2/956.

[1042] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/338.

[1043] Et-Taberi, *Džami'ul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 4/568.

[1044] Merjem Nafil ed-Duvejla, *Et-tenasubul-kur'ani fi ajeti kisati Ibrahim, alejhis-selam ve melik nemrud*, 41. str.

Dakle, ime kralja nam nije spomenuto u kur'anskom ajetu, jer znanjem njegovog imena neće nam se uvećati korist.[1045]

Časni Kur'an nam ne spominje ime ovog nasilnog tiranina, niti ga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poimenice spominje, i zbog toga je bolje da ga i mi ne nazivamo određenim imenom. Uzvišeni Allah je zasigurno znao ime ovog tiranina, ali nije želio da nas obavijesti iz prezira prema njemu i zbog toga što on ni ne zaslužuje da Allah spomene njegovo ime. Korist i pouka se mogu izvući iz same priče, a da se ne zna njegovo ime. Spomenuta priča može biti odlična lekcija svim tiranima koji se suprotstavljaju Bogu.[1046]

Hadždže znači svađati se. Izraz *el-hudždže* (dokaz) ukazuje da je dokaz zasnovan na argumentima, odnosno, jasnoj namjeri.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I narod je njegov s njim raspravljao. 'Zar da sa mnom o Allahu raspravljate...'"* (El-En'am, 80) Uzvišeni Allah kaže: *"I kada se u Vatri budu prepirali..."* (Gafir, 47) Kada je argumentacija u pitanju, postoje dvije strane argumenata. Prva vrsta su argumenti koji se suprotstavljaju sličnim sebi, a drugi su argumenti koji suprotno čine nevažećim.[1047]

Ebu Zehra je rekao: "Nazivanje njegovih riječi argumentom je samo neka vrsta verbalne analogije i sličnosti, ili je čak to za njega predstavljalo argument zbog kojeg je pokvario svoje razmišljanje i koji ga je odveo na krivi put. Tada je razmišljao o spoznaji sebe i spoznaji istine, pa je upao u stvari koje zdrav razum ne bi prihvatio."[1048]

Značenje Allahovih riječi: *"Onoga koji se s Ibrahimom prepirao..."* jeste činjenica da se on raspravljao ništavnim argumentima o svojstvima Ibrahimovog Gospodara.[1049]

[1045] Isti izvor, 41. str.

[1046] Mahmud Sa'd Abdul-hamid Šems, *El-hivaru fi kisatil-halil alehis-selam fil-kur'ani durusun ve ibrun*, 432. str.

[1047] Ebu Hasan el-Maverdi, *En-Nuketu vel-ujun (tefsirul-maverdi)*, 1/329.

[1048] Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 2/955.

[1049] Muhammed et-Tahir b. Ašur, *Tefsiru et-tahrir ve et-tenvir*, 3/32.

Kralj koji se raspravljao s Ibrahimom, alejhis-selam, o njegovom Gospodaru, odbio je poziv koji mu je Ibrahim uputio, a to je da ne tvrdi za sebe da je stvoritelj i da se preda Allahu, Gospodaru svih svjetova i da ga prihvati za svoga Gospodara.[1050]

Ibrahim, alejhis-selam, ga je pozivao da robuje samo Allahu Koji nema saučesnika, a ovaj tiranin se lažno raspravljao o Božijem gospodstvu i božanstvu.[1051]

Nimrud se raspravljao sa Ibrahimom, alejhis-selam, o njegovom Gospodaru, on nije poricao Allahovo postojanje, on je negirao Allahovu jedinstvenost u božanstvu i gospodstvu, štaviše, on je potvrđivao da Allah upravlja svemirom, i onim što se u njemu dešava. Ovako nešto su činili i oni koji su ubacivali devijacije u predislamskom periodu, priznajući postojanje Allaha, ali su mu pridruživali druga božanstva, kojima su pripisivali aktivnost i djelatnost u njihovom životu. Ovaj vladar je također negirao da vrhovna djelatnost pripada samo Allahu, da samo Allah upravlja poslovima na Zemlji i zakonima društva.[1052]

Ovaj tvrdoglavi vladar, negator, čini to zbog onoga zbog čega bi čovjek trebao u Allaha vjerovati, i biti mu odan od onda kada mu je Allah carstvo darovao i predao mu vlast u ruke.

On je trebao na tome biti zahvalan, ali je vlast učinila nasilnicima, oholim i umišljenim sve one koji ne procjenjuju Allahovu blagodat kako valja, pa stavljaju nevjerovanje na mjesto zahvale, zavode onim čime bi trebali biti upućeni. Oni sude jer Allah njima sudi, a Allah nije dao vlast nikome da svijet čini robljem svojim zbog manjkavosti zakona, jer su oni zastupnici a ne izvornici i utemeljivači.[1053]

Možemo izvući divnu edukativnu pouku iz Allahovih riječi: *"... kada mu je Allah carstvo dao?!"* Dakle, nekada blagodat bude uzrok nevjerstva i tiranije. Nimrud se nije uzoholio, niti je Stvoritelja negirao, osim kada je postao kralj. Nekada su bolesti, siromaštvo i iskušenja blagodat za

[1050] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/338.
[1051] Muhammed b. Salih El-Usejmin, *Kasasul-kur'an*, 44. str.
[1052] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/297.
[1053] Isti izvor, 1/297.

čovjeka. Jer nekada, kada čovjek živi u konstantnim blagodatima, izobilju i u ugodnom životu, može se uzoholiti, i na Allaha, dželle šanuhu, zaboraviti.[1054]

6. Riječi: "Kad Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje!'"

Ibrahim, alejhis-selam, je ovo rekao kao odgovor na pitanje tiranina, kao što je i Musa, alejhis-selam, rekao kada ga je faraon upitao: *"'Pa ko je Gospodar vaš, o Musa?', upita faraon. 'Gospodar naš je Onaj Koji je svemu dao oblik a zatim ga uputio.'"* (Ta-ha, 49–50) Iz ovog kur'anskog ajeta vidimo da je Musa, alejhis-selam, dokazao postojanje Uzvišenog Allaha, kroz prizmu Njegovog stvaranja i upute. Na isti način je i Ibrahim, alejhis-selam, dokazao u suri Eš-Šu'ara, rekavši: *"Koji me je stvorio i na Pravi put uputio."*

Ovdje je Ibrahim, alejhis-selam, dokazao postojanje Svemogućeg Allaha kroz prizmu oživljavanja i smrti, a sve su to jasni i uvjerljivi dokazi koje ne može negirati osim onaj koji je u dubokim tminama nepravde, čije su ga tmine prekrile.[1055]

Ibrahim, alejhis-selam, prvo spominje život, a zatim smrt: "Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje!" Dakle, onaj koji poziva Allahu, mora imati jasne i nedvosmislene argumente, kao što vidimo iz ovog ajeta. Zaista, bez imalo sumnje, nadnaravnost stvaranja i samoga života čovjeka je veliki dokaz, i nema ništa sporno u tome što se prvo spominje život.[1056] Također, Uzvišeni Allah spominje sadašnje vrijeme: *"Koji život i smrt daje."* Ovim se želi dokazati na Allahovu konstantnost da On život i smrt svakodnevno daje.[1057]

Ibrahim, alejhis-selam, je od Allahovih dokaza izdvojio proživljenje i smrt. Zato što su oni najkreativniji i najpoznatiji dokazi među ljudima koji ukazuju na Allahovu moć.[1058]

1054 Muhammed Salih El-Usejmin, *Tefsirul Kur'anil-kerim*, 3/285.

1055 *Et-tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/386.

1056 Er-Razi, *Et-tefsirul-kebir mefatihul-gajb*, 7/24.

1057 Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 2/957.

1058 Ebu Hajjan el-Endelusi, *El-Bahrul-mihit fi et-tefsir*, 2/299.

Uzvišeni Allah spominje glagol u sadašnjem vremenu, da bi ukazao kako On, dželle šanuhu, konstantno daje život i smrt ljudima. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, želi kazati: "Gospodar moj život i smrt daje, kao što možete i sami vidjeti." Upravo zbog toga, tvoja obaveza je da Allaha samo obožavaš, i da se odrekneš onoga na čemu si, a to je nevjerstvo, tiranija i zabluda.[1059]

Uzvišeni Allah je Onaj Koji život i smrt daje, On je Jedini Koji upravlja i izdvojio je život i smrt. Oživljenje je simbol i početak života na dunjaluku, dok je smrt početak onoga što slijedi na ahiretu.[1060] Jedan od dokaza Allahovog postojanja jeste ova nadnaravnost i fenomen koji se ponavlja, a to je fenomen života i smrti. Jer nema života bez oživljenja, niti ima smrti bez smrtnog ishoda. On je Gospodar Kojem pozivam da se jedino ibadet čini.[1061]

Allahov prijatelj Ibrahim, alejhis-selam, dokazuje postojanje Stvoritelja zapažanjima života i smrti. Dakle, da bi se spomenute stvari desile, mora postojati onaj ko će to uraditi. Upravo zbog toga Ibrahim, alejhis-selam, je rekao: *"Gospodar moj Koji život i smrt daje."*

Ibrahim, alejhis-selam, je pokazao tiranskom vladaru ljudsku nesposobnost koja ga ne kvalifikuje da bude božanstvo. Ako pogledamo, Ibrahim, alejhis-selam, se samo pozabavio pitanjem života i smrti, pitanje koje je jako uočljivo, realnost koju susrećemo svakoga dana, štaviše, ljudi se svakoga sata rađaju i umiru. Prema tome, život i smrt su u Allahovoj ruci, i zbog toga je rekao Ibrahim, alejhis-selam: *"Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje!"*

Ko stvara ljude? Allah. Ko čini da se oni rađaju, žive i obituju? Allah. Ko ljude usmrćuje? Allah. Ko njihove duše uzima? Allah. Uzvišeni Allah život i smrt daje, i to je očigledna i instinktivna stvar, poznata svim ljudima, i muslimanima i nevjernicima.[1062]

[1059] Fatima Muhammed Ahmed Alij, *El-bu'dul-akadi fi kisati sejidina Ibrahim alejhis-selam me'a kavmihi min hilalil-kur'anil-kerim*, 78. str.

[1060] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1/189.

[1061] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 1/386.

[1062] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/339.

Ibrahim, alejhis-selam, je spoznao Allahova svojstva, i znao je da u Njegovim svojstvima – radnjama nema saučesnika i to niko ne može tvrditi. Zatim je kralj postavio pitanje Ibrahimu, alejhis-selam, koga on smatra gospodarom i izvorom zakonodavstva i vladavine, ako njega (kralja) ne smatra? Ibrahim, alejhis-selam, odgovara: *"Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje!"* Dakle, On je onda Onaj Koji sudi i donosi zakon.[1063]

Kralj koji se raspravljao sa Ibrahimom, alejhis-selam, smatrao je da je on vladar svoga naroda i da ima ingerenciju i da nad njima sprovede svoju zapovijed, na taj način da ih može osloboditi od ropstva ili ubiti, i on je smatrao da je to njegovo gospodstvo, pa je rekao Ibrahimu, alejhis-selam: "Ja sam gospodar ovih ljudi i ja upravljam njihovim životima, pa sam ja onda gospodar kome se moraš pokoriti i čiji sud moraš slijediti."[1064]

6. Riječi: "Ja život i smrt dajem"

Ovo je rekao kralj kao vrhunac oholosti, kao što tvrdi većina mufesira – komentatora Kur'ana, pa su kazali: "On je doveo dva roba, jednog je ubio, a drugog je ostavio." Zatim je kazao: "Prvog sam usmrtio, a drugog oživio" i ovo spominje većina mufesira – komentatora Kur'ana. Zbog toga je rekao: "Ja život i smrt dajem!" To je kazao iz oholosti. U suštini, on ne daje život i smrt, samo je uradio nešto što dovodi do smrti, tvrdeći da je on taj koji daje smrt, a ostavio je u životu one koji su živi, tvrdeći da on daje život, a on nije taj koji daje život. Kazali su neki mufesiri – komentatori Kur'ana: "Kralj je ovo izrekao iz oholosti. Dakle, on je znao da on ne daje život niti smrt. Ovim kao da je želio kazati Ibrahimu, alejhis-selam: 'Ako tvoj Gospodar život i smrt daje, pa i ja život i smrt dajem.'"[1065]

Neka je slavljen Allah, kako sujeta zadesi uobražene. Drastična je razlika između značenja na koje poziva Ibrahim, alejhis-selam, i značenja kojem je kralj pribjegao.

[1063] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/298.

[1064] Isti izvor, 1/298.

[1065] Muhammed Salih El-Usejmin, *Tefsirul-Kur'anil-kerim*, 46. str.

Zar ne zna kralj iz svog iskustva da svaki put kada naumi nekoga da pogubi, a Allah to ne želi, to se ne može ni desiti? Sa druge strane, koliko puta kralj odluči da nekoga pomiluje, ali mač preduhitri njegovu želju? Život je samo u Allahovim rukama. Zar kralj ne zna su mogli u biti kraljevi da daju život, pa zasigurno njegov prvi djed nikada ne bi umro? Da, on to odlično zna, ali jako je tvrdoglav. Suočeni sa ovom tvrdoglavošću i ohološću prema ovom prvom argumentu, čiji efekti ne mogu biti opipljivi, a stvaranje i uništenje (život i smrt) su od tajni nevidljivog svijeta. Zatim Ibrahim, alejhis-selam, je pribjegao konkretnoj uvjerljivoj argumentaciji kojoj je nadvladao kralja pred njegovim pristalicama. Također, to je bio i dokaz vjernika kojim ga je pomogao Gospodar svih svjetova, a to čini u svakom vremenu i mjestu.[1066]

8. Riječi: "Ibrahim reče: 'Allah čini da Sunce izlazi s istoka, pa učini ti da izađe sa zapada!'"

Mudrost i kvalitet Ibrahima, alejhis-selam, se manifestuje u ovoj raspravi. Vidimo da je on prešao sa jednog argumenta na drugi, koji je jasniji ili možemo kazati da je zamijenio argument drugim argumentom.[1067]

Komentatori Kur'ana se razilaze, da li je ovo bio prelaz za jednog argumenta na drugi, ili je ovo dokaz koji je upotrebljen na dva mjesta.

Ez-Zamhšeri smatra ispravnim prvo mišljenje i kaže: "Kada je čuo Ibrahim, alejhis-selam, ovaj besmisleni odgovor, nije se raspravljao sa njim o tome, već je prešao na sljedeće pitanje na koje on nije mogao dati odgovor, prvenstveno kako bi ga zbunio. Prema tome, ovo je dokaz da je dozvoljeno preći sa jednog argumenta na drugi."[1068]

Ebu Hajjan je rekao da riječi Ez-Zamhšerija znače da je Ibrahim, alejhis-selam, htio prigovoriti i da drugo mišljenje zastupaju oni učenjaci koji smatraju da ovo nije prelazak sa jednog dokaza na drugi, već da je ovo jedan argument koji se koristi na dva mjesta.[1069]

[1066] Ferhat b. Alij el-Dža'beri, *Ve Ibrahime elezi veffa*, 32. str.

[1067] Muhammed Salih El-Usejmin, *Kasasul-kur'an*, 48. str.

[1068] Ez-Zamahšeri, *El-keššafu an hakaiki gavamidi et-tenzil*, 1/489.

[1069] Ebu Hajjan el-endelusi, *El-bahrul-muhit fi et-tefsir*, 2/300.

Rekao je Ibn Kesir, rahimehullah: "Ibrahim, alejhis-selam, je rekao kralju, nakon što se on gordo ponio: *'Allah čini da Sunce izlazi s istoka, pa učini ti da izađe sa zapada!'"*

To znači, ako ti daješ život i smrt, učini to, jer onaj koji život i smrt daje raspolaže postojanjem svega što je stvorio, on sebi podvrgava planete i zvijezde i njihovo kretanje. Budući da je Sunce samo mali dio od tih stvorenja, a pojavljuje se svakoga dana sa istoka, ako si ti bog, daj da dođe sa zapada![1070]

Ovo tumačenje, shodno vanjskom, bukvalnom značenju teksta, bolje je od onog kojeg spominje jedan dobar dio onih koji se bave logikom i filozofijom, a u kojem se kaže da je Ibrahimovo prelaženje s jednog primjera na drugi, ustvari prelaženje sa jednog dokaza na jasniji dokaz.[1071]

A nije onako kako tvrde, već je prvi primjer samo uvod za primjer koji slijedi, a oba primjera dokazuju i objašnjavaju neistinitost onog što je Nimrud tvrdio.

Dakle, onaj ko tvrdi nešto, mora donijeti dokaz, ako je ispravan. I Bekai' ukazuje na ispravnost i ljepotu Ibrahimovog dokazivanja, pa kaže da je od dobrih metoda propratiti diskusiju sa dokazima, a ostaviti puku raspravu.

Uzvišeni Allah je rekao: *"Zato ne raspravljaj o njima osim površno i lijepo, i ne pitaj o njima od njih nikoga!"* (El-Kehf, 22)

Ibrahim, alejhis-selam, prebacio je diskusiju sa dokazivanja činjenicama koje se tiču čovjeka na univerzumske zakonitosti i činjenice, pa je počeo dokazivati Suncem.

Allah, dželle šanuhu, je rekao: *"Mi ćemo im pokazati znakove Naše u daljini – na obzorjima, a i u njima samim..."* (Fussilet, 53)

Pa se naizgled diskusija prebacila sa jedne vrste dokaza na drugu, ali u suštini, druga vrsta dokaza je samo potvrda za prvu.[1072]

[1070] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 1/686.

[1071] Isti izvor, 686–687. str.

[1072] El-Beka'i, *Nazmu ed-dureri fi tenasubil-ajati ve es-suveri*, 1/504.

U Allahovim riječima: *"Pa zaista je Allah..."* harf fa predstavlja odgovor na uslovnu rečenicu koja je prethodila, ali je taj odgovor skriven. Da odgovor nije skriven, rečenica bi glasila: "Rekao je Ibrahim: 'Ako to tvrdiš, pa Allah daje da Sunce izlazi sa istoka, a ti daj da izađe sa zapada.'"

A da se radi o rečenici, ne bi se u njoj našao harf fa, koji se koristi kao odgovor na uslovne rečenice, već bi rečenica počinjala bez njega: "Zaista Allah..."

Rekao je Alusi: "Harf fa je ovdje radi obznane, spaja se prijašnji govor sa onim što slijedi." A to bi značilo: "Ako tvrdiš da ti daješ život i smrt, a griješiš u razumijevanju, pa odmori mozak, otkloni problem jer *'... Allah daje da Sunce...'*"

U tom kontekstu ovdje harf fa se spominje kao veznik između dva govora, govori o pojačavanju prvog dokaza sa drugim.[1073]

Također, ukazuje na preciznost značenja i postepenosti u književnim metodama, pa ga imamo kao veznik između riječi oživljava i umrtvljuje, istok i zapad. Daje čistotu u značenju i ističe ga putem metode upoređivanja različitih stvari. Prikazujući jednu od tih suprotnih strana, prikazuje u istom momentu i drugu.

Pa na taj način, kada spomene jednu stvar, mozak bude spreman za drugu, pa se to učvršćuje u mozgu.[1074]

Iz ovoga što je prethodilo izvlačimo jednu interesantnu znanstvenu činjenicu, a to je da je diskusija radi uspostave i uzdizanja istine i opovrgavanja neistine jedna od osobina poslanika alejhimus-selam, kao što stoji u ajetu: *"Zar nisi čuo za onoga koji se sa Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao..."*

Također, u ajetu je naznaka da bi čovjek trebalo da se poduči metodama diskusije, zato što su to stepenice i i putevi koji vode uspostavljanju istine i ruše laž.[1075]

[1073] El-Alusi, *Ruhul-me'ani fi tefsiril-kur'anil-azim ve es-sebi'l-mesani*, 3/19.

[1074] Merjem Nafil ed-Duvejla, *Et-tenasubul-kur'ani fi ajeti kisati Ibrahim alejhis-selam ve melik nemrud*, 51. str.

[1075] Isti izvor, 51. str.

Tako nastavlja Kur'an sa iznošenjem tih činjenica od kojih je sačinjeno pravilo čiste islamske koncepcije. *"'Gospodar moj je Onaj koji život i smrt daje... Allah čini da Sunce izlazi sa istoka' – reče Ibrahim."*

Istina i u ljudima, istina i u horizontu; dvije velike svemirske istine koje se ponavljaju i izlažu da ih ljudi primjećuju svakodnevno, nastupom noći i dana. Za ovo ne treba nikakvo ozbiljno znanje niti dugo razmišljanje. Allah se smilovao ljudima, pa im je povjerio pitanje imana i naputio ih u iman preko ovog očevidnog ponavljanja, a ne naukom, koja katkada kasni, a katkada posrne, niti razmišljanjem koje nije pripremljeno i podešeno za početnike.

Allah im je povjerio ovo osjetljivo pitanje, bez čega ne bi bilo ni njihove prirode, ni njihova života, ni njihova organizirana društva ako bi izgubili to. Bez toga ljudi ne bi mogli znati gdje bi primali svoje zakone, vrijednosti i etičko ponašanje.

Allah im je povjerio ovo osjetljivo pitanje u samom susretanju sa prirodom, sa činjenicama izloženim u svemiru, a koje se kao takve nameću. Te činjenice čovjek ne može da ne uoči osim ako je tvrdoglav i uporan u svojoj tvrdoglavosti...

Pitanje vjerovanja je pitanje u svakoj osjetljivoj stvari na kojoj počiva život ljudskog bića. Živo biće traži hranu, vodu i zrak kao što traži natalitet i razmnožavanje na prirodan način. Ovo pitanje ne popušta u svojoj životnosti sve dotle dok se ne usavrši i upotpuni misao o tome ili dok se ne razvije znanje ili nauka i ponudi mnoštvo saznanja o tome...

U protivnom, život bića bio bi izložen rušenju i paklu. Vjerovanje na ovaj način za čovjeka znači stalno traganje za hranom, vodom, zrakom itd., a onda mu je Allah u tome povjerio da je susretanje sa prirodom preko Njegovih zakona koji se uočavaju u cjelokupnom svemiru i u samom čovjeku i horizontu oko njega.[1076]

9. Riječi: "I nevjernik se zbuni..."

Značenje فبهت tj. zbunio se na prvo, pa onda je bio zbunjen da odgovori, a onda je pobijeđen u raspravi. I to nije začudo, jer dok god je

[1076] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/229.

nevjernik, neće imati zaštitnika, ili onaj koji mu je zaštitnik nije kadar da bilo šta uradi. *"A onima koji ne vjeruju – zaštitnici su šejtani..."*, dakle Ibrahimu, alejhis-selam, zaštitnik je Allah Uzvišeni.[1077]

Upotrijebljen je izraz فبهت jer obuhvata puno značenja, kao što je: nešto je prekinuto, dokaz mu je propao, ništavan je, zbunio se itd.[1078]

Ovaj izraz فبهت na kraju diskusije sa oholim vladarom predstavlja oličenje cijele diskusije, rezimira cjelokupan rezultat, otjelovljuje značenje riječi zbuniti se, prekinuti razmišljanje i na kraju ušutati.

A sve je to posljedica snažnog iznenađenja, jačine poraza u diskusiji i prekida dokaza koje je doživio kralj, pa kao da gledamo ovog zbunjenog tiranina kako ga obuzima zbunjenost i nemoć, kako mu se mijenja boja lica od poniženosti, ledi pogled od bunila, i kako njegove usne žele da progovore kako bi dokazale grešku oponenta, ali su nemoćne. Kao da gledamo kako ponižen i nemoćan gleda u zemlju, a ljudi oko njega ga gledaju sa podozrenjem i zbunjenošću.[1079]

Ovim opisom فبهت الذي كفر je ukratko opisan ogroman rezultat i ubitačna pobjeda koju je ostvario Allahov prijatelj Ibrahim, alejhis-selam, nad oholim oponentom, koji je pao pokošen za kratko vrijeme, u kojem se susreo sa nevjerovatnim iskustvom Ibrahima, alejhis-selam, i dokazima od Gospodara svih svjetova koje je on posjedovao.

Nakon toga je postalo jasno onima koji su bili zaslijepljeni kraljem kolika je ništavnost njegovih tvrdnji da ima svojstva gospodara, i otkrilo se da je Allah jedan jedini i da nema sudruga u stvaranju, niti u određivanju stvari. Dakle, Allah je pomogao svoga prijatelja Ibrahima, alejhis-selam, i učinio ga uzorom poslanicima i vjernicima nakon njega.[1080]

U Allahovim riječima الذي كفر se indirektno ukazuje na to da je kraljevo dokazivanje dokazivanje neistinom. Rekao je Uzvišeni: *"A nevjernici se raspravljaju, služeći se neistinama, da bi time opovrgli Istinu..."*

[1077] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 2/1129.

[1078] Merjem Nafil ed-Duvejla, *Et-tenasubul-kur'ani fi ajeti kisati Ibrahim alejhis-selam ve melik nemrud*, 52. str.

[1079] Hamed Abdullah es-Sejf, *Sana'atul-hivar*, 348. str.

[1080] Isti izvor, 124. str.

(El-Kehf, 56). Također, ajet nam ukazuje i na to da je svako ko oponira Allahu nevjernik.[1081]

10. Riječi: "A Allah silnicima, nepravednima neće ukazati na Pravi put"

Kako je samo fascinantan završetak ajeta ovom uzvišenom rečenicom[1082] koja ukazuje na nekoliko stvari.

Prvo, oni koji oponiraju istini čine uvijek nepravdu sami sebi, zato što zatvaraju prozore kroz koje bi trebalo proći svjetlo i ono ne dolazi do njihovih srca. Čine nepravdu svojem narodu, također, jer ih oni utjeruju u zabludu, i čine nepravdu istini, jer se bore protiv nje.

Drugo, njihova nepravda je prethodila njihovoj potpunoj zabludi, zato što strasti vladaju njima, vode ih ka tome da traže ono što im ne pripada, pa ih šejtan zavodi da konstantno imaju nove želje, i onda prelaze granice i postaju silnici. Time nastaje potpuna zabluda kojom se gubi pronicljivost i pamet i kojom se srca prema istini zatvaraju i postaju okrutna, tvrda, pa se nakon toga ne mogu nikako smekšati.

Treće, kada se nepravda i laž usade u srce, nikakvi dokazi ne koriste čovjeku, naprotiv, povećavaju mu inat i ustrajavanje na neistini. Zato Allah ne daje uputu onom ko zavoli neistinu, bio to pojedinac ili grupe ljudi. A Allah je zaštitnik bogobojaznih.[1083]

Četvrto, u završetku ove priče, dolazi rečenica koja u potpunosti odgovara cijeloj priči, a to su riječi Uzvišenog: *"A Allah silnicima, nepravednima neće ukazati na Pravi put."* I ova rečenica je dopuna svemu onome što je prethodilo.[1084]

Na preciznost značenja nam ukazuje i to da se govor potvrđuje odričnom rečenicom.[1085] Tako vidimo da je kraj ajeta u skladu sa svojim početkom i svojom suštinom.[1086]

[1081] Muhammed Salih b. El-Usejmin, *Kasasul-kur'an*, 50. str.

[1082] Fadl Hasan Abas, *Kasasul-kur'anil-kerim*, 322. str.

[1083] Imam Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 2/959.

[1084] Merjem Nafil ed-Duvejla, *Et-tenasubul-kur'ani fi ajeti kisati Ibrahim, alejhis-selam ve melik nemrud*, 53. str.

[1085] Muhammed Seid, *Delil-belagatil-kur'anije*, 345. str.

[1086] Ebu Sa'ud, *Iršadul-akli es-selim ila misajel-kitabil-kerim*, 1/240.

Također, od odgojnih uputa na ovom mjestu nalazimo da u mjeri u kojoj je čovjek nepravedan, u toj mjeri će biti udaljeniji od upute, zato što je Allah spojio odbacivanje upute sa nepravdom.[1087]

Prema tome, ova priča je došla sa najkraćim izražavanjem, ali u isto vrijeme najrječitijim. I ona se, kao što primjećujemo, odlikuje koncentriranošću, retoričkim otkrivanjem i dolaženjem do značenja jezgrovitim govorom.[1088]

Kaže Ibn Kajim El-Dževzijje: "Onaj ko razmisli o argumentima iz ovog ajeta, vidjet će argumentiranje najvećim dokazima, a najkraćim rečenicama."[1089]

11. Najvažnija svojstva Ibrahima, alejhis-selam, koja se spominju u ovoj priči

U narednim redovima navest ćemo neke od najvažnijih osobina koje su došle do izražaja u dijalogu Ibrahima, alejhis-selam, i nepravednog kralja.

Jedna od osobina koja je istaknuta u ovoj priči jeste konstanta veza Ibrahima, alejhis-selam, sa Allahom. Ibrahim, alejhis-selam, je imao blizak odnos sa svojim Gospodarom, bio je ubijeđen da je Allah u svemu na njegovoj strani, da je sa njim u tajnosti i javnosti, kada je snažan i onda kada je slab. Njegov život i smrt, pa čak i njegova ažurnost u dostavljanju poslanice iziskuju veliki trud, napor i požrtvovanost. Upravo zbog toga, pokornost Ibrahima Gospodaru, njegova privrženost Njemu i oslanjanje na Njega su mu podarile visok stepen i mjesto kod Allaha, dželle šanuhu, pa je postao primjer onoga koga Allah štiti i pomaže protiv neprijatelja.[1090]

Ovaj dijalog nam ukazuje kako Uzvišeni Allah štiti vjernike. Ova blizina Ibrahima, alejhis-selam, i njegovog Stvoritelja je razlog zbog čega je Ibrahim, alejhis-selam, bio toliko posvećen u širenju njegovog poziva i njegovog velikog cilja. Stvaranje nam ukazuje na Allahovu jednoću i

[1087] Ibn Usejmin, *Tefsirul-kur'anil-kerim*, 3/285.

[1088] Merjem Nafil ed-Duvejla, *Et-tenasubul-kur'ani fi ajeti kisati Ibrahim, alejhis-selam ve melik nemrud*, 55. str.

[1089] Ibn Kajjim, *Es-sava'ikal-mursele*, 2/490.

[1090] El-Alusi, *Ruhul-me'ani fi tefsiril-kur'anil-azim*, 2/16.

vjerovanje u Njega, i odbacivanje politeizma u svim njegovim oblicima i primjerima.

Vidimo kako je Ibrahim, alejhis-selam, pri prvom susretu sa arogantnim kraljem, koji je bio čuven po svom nevjerovanju i tiraniji, kao što nas Gospodar obavještava da mu je Ibrahim, alejhis-selam, rekao: *"Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje!"*

Vjera je ispunjavala njegove misli i osjećanja i pratila ga gdje god je bio. Ibrahim, alejhis-selam, nije se nikom dodvoravao nauštrb vjere, niti je žalio radi vjere za svojim djetetom i otadžbinom.

Veoma je interesantno da, ukoliko razmislimo o spomenutim ajetima, možemo doći do zaključka da vjera s kojom je došao Ibrahim, alejhis-selam, i glavno pitanje o kojem je raspravljao i sebe u opasnost dovodio, jeste zapravo suština o kojoj govori Ajetul-Kursij, najveličanstveniji ajet u Kur'anu.

Poziv u monoteizam zauzima prvo mjesto u Ibrahimovim prioritetima. Slobodno možemo kazati da je ispravnost vjere jedini uzrok potpunog i suštinskog boljitka.

Iz navedene priče očito je i Ibrahimovo obimno znanje. Uzvišeni Allah je podario Ibrahimu, alejhis-selam, znanje i ubjeđenje koje nije podario nikom od poslanika, izuzev Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ova odlika je vidljiva u svim njegovim dijalozima i raspravama, a posebno u ovoj raspravi gdje se ogleda njegova preciznost i sposobnost u odabiru nepobitnih dokaza.

Pitanje davanja života i smrti koje je odabrao Ibrahim, alejhis-selam, predstavljalo je izazov, a sa druge strane, to je ukazivalo na njegovo znanje i precizno razumijevanje. Ovo pitanje nije riješeno čak ni danas, u savremenoj ljudskoj nauci, i pored svih naučnih dostignuća koja je ostvario ljudski rod. Pitanje davanja života i smrti je ostalo i ostat će nepoznanica.

Spomenuto nam ukazuje na širinu Ibrahimovog znanja i jačinu ubjeđenja. Sljedeće svojstvo koje ćemo spomenuti još bolje oslikava ovu stranu u životu Ibrahima, alejhis-selam.[1091]

[1091] Hamed Abdullah es-Sejf, *Sana'atul-hivar*, 118. str.

Ibrahim, alejhis-selam, bio je vrsni polemičar. Allah, dželle šanuhu, je odabrao Ibrahima, alejhis-selam, da se suprotstavi nepravednom vladaru koji se uzoholio do te mjere da je za sebe tvrdio da je on gospodar života i smrti. U toj raspravi Ibrahim, alejhis-selam, ga je fascinantnim dokazima porazio i nadvladao.

Ko god razmisli o ovoj raspravi biva zadivljen sposobnostima Ibrahima, alejhis-selam, jačinom njegovih argumenata i njegovom sigurnošću i smirenošću, bez obzira na oholost, grubost, spremnost na prevaru suprotne strane.

Ovaj pristup Ibrahima, alejhis-selam, je odličan primjer svima onima koji brane istinu i na putu su vjerovjesnika, poslanika i onih koji pozivaju u dobro.[1092]

12. O kralju

Lik kralja koji se u historijskim izvorima spominje pod imenom Nimrod, sin Kenanov, predstavlja primjer oholog i nadmenog vladara čija je vlast obuhvatala istok i zapad i trajala četiri stotine godina, kao što spominju neki historičari.

Možemo zaključiti da impozantna vlast koju je imao, materijalna moć i potčinjenost ljudi njemu u kojoj je uživao, zaslijepila ga je do te mjere da je za sebe tvrdio da je gospodar života i smrti, pa je ljude dovodio u različita iskušenja u vjeri. Upravo zbog toga je Uzvišeni Allah poslao Ibrahima, alejhis-selam, koji je sa njim ušao u raspravu i osujetio njegove spletke, razotkrio njegove laži i potvore.

Ovaj dijalog nam ukazuje na određene osobine kralja, a neke od njih jesu da kralj nije vjerovao u Allaha Uzvišenog, imao je vlast i moć, ali je bio ohol i umišljen, bio je glupak i činio je zulum.[1093]

13. Nadnaravnost Kur'ana u historijskim događajima

Ovaj događaj iz biografije Ibrahima nije spomenut u Starom zavjetu, i njegovo spominjanje u Kur'anu se ubraja u jedan od vidova nadnaravnosti, a to je nadnaravnost u historijskim događajima, koji pobija tvrdnje

[1092] Isti izvor, 120. str.

[1093] Hamed Abdullah es-Sejf, *Sana'atul-hivar*, 120. str.

onih koji smatraju da su kur'anska kazivanja preuzeta iz prijašnjih izvora poput Starog zavjeta, uz znanje da bilo koja sličnost koja se desi zapravo biva dokazom za Kur'an, ne protiv Kur'ana, jer je izvor nebeske objave jedan, a to je Uzvišeni Allah.

Razlika između njih je sasvim jasna. Kur'an je objava za koju se Allah obavezao da će je sačuvati potpuno, pa se sačuvala u vremenskom rasponu dužem od četrnaest vjekova na izvornom jeziku – arapskom jeziku.

Stari zavjet je objava čije su se osnove zagubile, pa je tek nakon toga zapisan na jezicima koji nisu izvorni jezik objave, rukama nepoznatih i grešnih ljudi, što je izložilo nebesku objavu iskrivljenju, štimanju, neispravnostima i zabludama, i to je bilo i tako će trajati dokle Allah to bude htio.

14. Stilistička nadnaravnost

Ajet, koji govori o događaju između Ibrahima, alejhis-selam, i vladara, uistinu biva na najvećem stepenu nadnaravnosti. Iako je izraz jako kratak, on pogađa samu srž značenja uz sažetost i precizne smjernice, sa čim ne može doći niko od ljudi. Kazivanje spaja retoričnost odabira riječi i lijepo uvezivanje tih riječi u ajete. Stilistika Kur'ana dolazi do izražaja prilikom iznošenja čudnih stvari putem potvrde i pitanja.

Traženje potvrde tjera sagovornika da potvrdi. Pitanje budi pažnju kod čovjeka, pa Uzvišeni spaja ove dvije stvari: *"Zar nisi čuo za onoga koji se prepirao?"*

U ajetu se, također, ističe uloga krajeva ajeta, koja se ogleda u praćenju i povezanosti sa samim kazivanjem ajeta, uz estetski cilj objavljivanja i ispunjenja tražene svrhe.

U studiji ovakvih kazivanja mora se voditi računa o nauci veze između sura i ajeta, kako bi se istakla jedinstvena tema o kojoj govori kur'ansko kazivanje, i kako bi se pojasnila povezanost ajeta koji dolaze prije i ajeta koji dolaze posle u suri. Uz to, potrebno je pojasniti povezanost početka sure i brzog izvođenja i prezentacije, a to je nešto što

najviše doprinosi uticaju Kur'ana i podsticaju na zadovoljstvo onima koji ga uče.[1094]

15. Ibrahim, alejhis-selam, se spominje tri puta u ajetu

Dakle, Uzvišeni Allah spominje u ovom kur'anskom ajetu Ibrahimovo ime tri puta, dok ime kralja nijednom nije spomenuo. To, bez imalo sumnje, ukazuje na poštovanje i uvažavanje Ibrahima, alejhis-selam.[1095]

16. Pokušaji nekih historičara

Neki historičari su pokušali da sagledaju situaciju u oblasti Mesopotamije tokom perioda u kojem je živio Ibrahim, alejhis-selam, a procjenjuje se da je to bio početak trećeg milenija prije nove ere (1686–1861. p. n. e.). Historičari ističu da ovi datumi odgovaraju civilizacijskom periodu Babilona, u periodu (1300–1900. p. n. e.) u kojem je živio kralj koji se zvao Nimrod bin Kanan, koji je vladao Kaldejcima u zemlji Iraka i bio je najpoznatiji tiranin i zulumćar u svome vremenu, i on je prva osoba koja je za sebe tvrdila da je on taj koji daje život i smrt. Spominje se da je Nimrod jedan od potomaka Hama ibn Nuha. Poznat je bio kao veliki vojskovođa koji se isticao po svojoj tiraniji i zulumu. Njegova vlast se obuhvatala gradove: Akad, Babilion i Uruk. Također, vlast je uspostavio i u sjevernom Iraku, gradu Ninivu, koji se nalazio zapadno od grada Mosula i grada Nimruda, koji se nalazi na jugoistoku, ali niko to ne može tvrditi sa sigurnošću.[1096]

Drugo: Pitanje Ibrahima, alejhis-selam, svome Gospodaru kako oživljava mrtve

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A kada Ibrahim reče: 'Gospodaru moj, pokaži mi kako oživljuješ umrle?', On reče: 'Zar ne vjeruješ?!' 'Dakako, vjerujem', odgovori on, 'ali da mi se srce smiri!' Zatim mu reče: 'Pa, onda, uzmi četiri ptice, isijeci ih, pa po jedan dio njihov stavi na svaki brežuljak. Zatim ih pozovi, doći će ti žureći! Znaj da je Allah, zaista, silan i mudar.'"* (El-Bekare, 260)

[1094] Merjem Nafil ed-Duvejla, Et-tenasubul-kur'ani fi ajeti kisati Ibrahim, alejhis-selam ve melik nemrud, 56. str.

[1095] Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarin, *Kisatu Ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 75. str.

[1096] Zaglul en-Nedžar, *Min ajatil-i'džaz el-inbai ve et-tarihii*, 1/330. str.

1. Povezanost ovog ajeta sa prethodnim

Ovaj ajet se povezuje sa prethodnim ajetom, i on je treći dokaz koji potvrđuje proživljenje. Prvi dokaz su Allahove riječi: *"Zar ne znaš za onoga koji se s Ibrahimom o Gospodaru njegovu prepirao, kada mu je Allah carstvo dao?!"* (El-Bekare, 258)

Drugi dokaz su Allahove riječi: *"Ili za onoga koji je, prolazeći pored jednoga naselja koje je bilo do temelja porušeno i pusto, povikao: 'Kako će Allah oživiti ove što su pomrli!'"* (El-Bekare, 259)

Dakle, kao što je Uzvišeni Allah stvorio čovjeka, On je kadar da ga oživi na Sudnjem danu, kao što nam Kur'an opisuje Allahovu moć: *"On je Taj Koji ni iz čega stvara i On će to ponovo učiniti."*

U tom kontekstu, Časni Kur'an je posvetio veliku pažnju mnogobrojnim racionalnim, logičkim i emocionalnim dokazima koji govore o proživljenju, polaganju računa, nagradi i kazni.[1097]

Uzvišeni Allah nije spomenuo u ovom ajetu ime osobe koja je kazala.

U ovom ajetu nam Allah, dželle šanuhu, spominje ime Ibrahima, alejhis-selam, a cilj oba ajeta je isti: da se vidi kako Allah oživljava umrlu osobu. Uzvišeni Allah nam je ukazao na počast Ibrahima, alejhis-selam, kojem je Allah uzdigao spomen, a on (Ibrahim) se na lijep način ophodio prema Uzvišenom Gospodaru.[1098]

2. Razlog zbog čega je ovo pitanje Ibraim, alejhis-selam, postavio svome Gospodaru

Imam, En-Nevevi, rahimehullah, je rekao: "Što se tiče pitanja Ibrahima, alejhis-selam, svome Gospodaru, islamski učenjaci spominju nekoliko objašnjenja.[1099]

Prvo mišljenje, a koje je i najpreče, jeste da je htio postići smirenost tako što će saznati kakvoću oživljavanja golim okom, nakon što ju je saznao dokazivanjem. Znanju postignutom dokazivanjem u globalu mogu

[1097] Muhammed Mahmud Ahmed Musa el-Hatib, *Du'aul-enbija ve er-rusul*, 85. str.

[1098] Isti izvor, 86. str.

[1099] Imam Nevevi, *Šerhu sahihi Muslim*, 2/184.

prići sumnje, za razliku od onoga što se vidi, jer je to nužno znanje koje je svima poznato. Na ovom stavu su imam Ebu Mensur El-Ezheri i drugi.

Drugo mišljenje jeste da je ovim pitanjem Ibrahim, alejhis-selam, želio da ispita svoj položaj kod svog Gospodara, pa mu je uputio spomenutu dovu. Kazali su i da je u tom kontekstu značenje Allahovih riječi: *"Zar ne vjeruješ?!"* Dakle, zar ne vjeruješ u tvoj položaj i posebnost koju imaš kod Mene?

Treće mišljenje jeste da je ovim pitanjem želio da poveća svoje ubjeđenje. Dakle, nije bilo sumnje u njegovom vjerovanju. Ibrahim, alejhis-selam, je vjerovao, ali je htio da vidi svojim očima kako Allah oživljava. Drastična je razlika između ubjeđenja do kojeg se došlo spoznajom oka, vidom, i ubjeđenja do kojeg se došlo putem znanja.

Četvrto mišljenje jeste da je Ibrahim, alejhis-selam, u toku rasprave protiv nevjernika, kazao da njegov Gospodar daje život i smrt, zamolio je Allaha da taj njegov dokaz bude jasan i transparentan. Ovo su samo neka od mišljenja po ovom pitanju.[1100]

3. Riječi: "A kada Ibrahim reče: 'Gospodaru moj, pokaži mi kako oživljuješ umrle?'"

Ovo je razgovor između Gospodara svjetova i Njegovog prijatelja Ibrahima, alejhis-selam. Ibrahim, alejhis-selam, je bio pobožan, poslušan, tražio je istinsku spoznaju svojim razumom. Rekao je svome Gospodaru, Koji ga je uzeo za Svoga prijatelja: *"… pokaži mi kako oživljuješ umrle."* Odnosno, kako oživljavaš mrtve nakon što se njihova tijela raspadnu.[1101]

Ovu molbu Ibrahim, alejhis-selam, je ponizno i skrušeno uputio svome Gospodaru, predajući se Njegovoj presudi, vjerujući u proživljenje, vjerujući da Allah život i smrt daje, znajući da je Allah, dželle šanuhu, ima apsolutnu moć nad Svojim robovima, ali i pored znanja i ubjeđenja da Allah oživljava, želio je to da vidi i osjeti svojim okom.[1102]

[1100] Halid Salejman el-Jasin, *El-Hivaru ve istidlalu fil-kur'anil-kerim*, 187. str.

[1101] *Et-Tefsirul-medu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/390.

[1102] Imam Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 2/965.

Također, vidimo da je od prakse Ibrahima, alejhis-selam, bilo da traži odgovore na velika i važna pitanja, tražio je zbog toga kako bi mu se srce i razum smirili kada je u pitanju vjerovanje u Allaha. Ibrahim je molio Allaha, dželle šanuhu, da mu pokaže kako život i smrt daje.[1103]

Ovo je čežnja ka okruženju tajne božanskog življenja. I kada se pojavi ova čežnja od strane čežnjivog i blagog Ibrahima, vjernika, zadovoljnoga, skrušenoga, pobožnoga, Allahu bliskog prijatelja, ona otkriva ono što se krije u njemu i daje uvid u srca najbližih u tajne Allahovog stvaranja.

To je čežnja koja nije vezana za postojanje imana, za njegovu čvrstoću, savršenstvo i postojanost, niti za zahtjev za dokaz ili jačanje imana... nego nešto drugo, nešto što ima drugi okus. To je predmet duhovne ljubavi ka okruženju božanske tajne u vrijeme njenog praktičnog događanja.

Okus ovog iskustva u ljudskom biću je nešto drugo, a ne čežnja za imanom i vjerom u nevidljivo, makar to bila i vjera prijatelja Ibrahima koji govori sa svojim Gospodarom, a i njegov Gospodar s njim. Iza ovoga ne stoji iman – vjera, niti dokaz za vjeru, nego je i Ibrahim, alejhis-selam, želio da vidi Allahovu moć kako bi došao do ukusa ovog okruženja, pomirio se s njim, disao u njegovoj atmosferi, živio s njim itd...

Ovo iskustvo i ovaj dijalog koji je vođen u ovom iskustvu otkrili su mnogobrojne slasti koje se mogu osjetiti u srcu koje čezne za ovim okusima.[1104]

4. Riječi: "On reče: 'Zar ne vjeruješ?' 'Vjerujem' – odgovori on – 'ali bih da mi se srce smiri...'"

Allah ga je upitao: *"Zar ne vjeruješ?"*, odnosno, zar ne vjeruješ da će Allah oživjeti ljude nakon što ih bude usmrtio. Nema sumnje da je Uzvišeni Allah znao vjerovanje i ubjeđenje Ibrahima, alejhis-selam, ali ovim

[1103] Hasan et-Turabi, *Et-Tefsiru et-tevhidi*, 1/197.

[1104] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/302.

pitanjem je želio da Svoje znanje o vjerovanju Ibrahima, alejhis-selam, čuje i iznese ljudima lično od njega, tj. Ibrahima.[1105]

Možemo primijetiti iz pitanja Uzvišenog Allaha veliku blagost i prijatan pristup postupanja od strane Plemenitog, voljenog Gospodara sa Svojim robom koji Mu se obraća.[1106]

Ibrahim, alejhis-selam, odgovara riječima Uzvišenom Allahu: *"Vjerujem, ali bih da mi se srce smiri."* Odnosno, vjerujem, Gospodaru moj, u Tvoju moć i ne sumnjam apsolutno da ćeš oživjeti umrle i svjedočenje oživljavanju umrlog neće oskrnaviti vjerovanje u srcu.

Štaviše, tim činom zasigurno će se povećati i ojačati iman – vjerovanje, i to bez imalo sumnje predstavlja smirenost u srcu.[1107]

Ibrahim, alejhis-selam, je želio spojiti u svome srcu praktično iskustvo sa teoretskom vjerom, želio je svojim očima vidjeti kako Uzvišeni Allah oživljava mrtve, kako bi se povećalo njegovo ubjeđenje.

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je želio da se to desi u njegovom prisustvu kako bi vidio svojim očima.

Ibrahim, alejhis-selam, je koristio mnogobrojna sredstva za pojašnjenje. Da bismo potvrdili teorijske činjenice i vodili praktične eksperimente za učvršćivanje teoretskog uvjerenja, vidjeli smo kako i na koji način je poništio teorije svoga naroda da su planete božanstva. Kada je tražio od nevjerničkog kralja da promijeni kretanje i putanju Sunca, i kada je uništio idole – kipove svog naroda, ostavio je najvećeg od njih, tako da bi mogao da ga pita narod ko je porušio kipove, a naravno on ne bi mogao dati odgovor na postavljeno pitanje.

Prema tome, ovaj kur'anski ajet je veoma jasan i negira svaku moguću sumnju koja se pripisuje Ibrahimu, alejhis-selam.[1108]

Spomenuti kur'anski ajet nam govori o zahtjevu Ibrahima, alejhis-selam, a to je da vidi kako Uzvišeni Allah oživljava umrle, pa ga je na

[1105] *Et-Tefsirul-medu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/390.
[1106] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/302.
[1107] Salih el-Halidi, *El-Kasasu-l kur'ani ardu veka'i ve tahlilu ahdas*, 1/446.
[1108] Isti izvor, 1/448.

to Allah upitao: *"Zar ne vjeruješ?"* Dakle, Allah, dželle šanuhu, je znao vjerovanje i stanje Ibrahima, alejhis-selam, i bez toga da ga je pitao.

Ibrahim, alejhis-selam, odgovara: *"Vjerujem."* Odnosno, on je tražio da vidi kako Allah oživljava, da bi mu se srce smirilo, a nije postavio ovo pitanje zbog toga što je sumnjao.

Kao što je poznato u kur'anskom kontekstu, kada Allah govori o onima čija su srca smirena, vidjet ćemo da takvi nisu nikada sumnjali. U tom kontekstu Uzvišeni Allah kaže: *"To je Allah učinio samo da vas obraduje i da se time srca vaša smire."* (Ali Imran, 126)

U ovom kur'anskom ajetu Allah, dželle šanuhu, se obraća konkretno Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pravim i iskrenim vjernicima, a zar možemo njih optužiti za sumnju u vjerovanju? Dakle, stvar smirenosti srca ne ukazuje ni na koji način na sumnju.[1109]

Mi znamo da vjerovanje može rasti ili opadati iz tri pravca, a ono što nas zanima je jedan od tih pravaca, a to su dokazi. Što su dokazi više vidljivi, oni su utjecajniji, vjerovanje onoga koji ih posjeduje raste. Jer nije isti onaj ko je vidio ili onaj koji je čuo. Dakle, postoji razlika između onoga što znamo i onoga što smo vidjeli svojim okom, i to je pravo ubjeđenje. U tom kontekstu, Ibrahim, alejhis-selam, je želio da vidi te dokaze svojim okom kako bi mu se srce smirilo.[1110]

Prema tome, spokoj je umjerenost, tišina i smirenost srca, što znači da njegova misao prebiva u onome u šta vjeruju.[1111]

Spomenutom ide u prilog najbolje svjedočenje, a to je svjedočenje Allaha, dželle šanuhu, koji kaže: *"... da bi postao od onih što čvrsto vjeruju."* (El-En'am, 75)

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali..."* (El-Enbija, 51) Uzvišeni kaže: *"Ibrahim je doista bio predvodnik..."* (En-Nahl, 120)

[1109] Fadl Hasan Abas, *Kasasul-kur'anil-kerim*, 323. str.

[1110] Isti izvor, 323. str.

[1111] Mena Abdullah b. Davud, *Menhedžu ed-da'veti ilel-akideti fi devil-kasasil-kur'ani*, 46. str.

Čak je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posvjedočio u korist Ibrahima, alejhis-selam, rekavši: "Mi smo preči sumnjati od Ibrahima."[1112]

U ovim Poslanikovim, sallalahu alejhi ve sellem, riječima se ogleda njegova veličina, jer je kazao da smo mi preči da sumnjamo od Ibrahima. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je ovim riječima negirao sumnju u vezi sa Ibrahimom, alejhis-selam.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ako je Ibrahim sumnjao, pa mi smo preči sumnjati od njega." Naravno da mi ne sumnjamo, ali ako mi ne sumnjamo, pa Ibrahim, alejhis-selam, je preči od nas da ne sumnja. Nikako nam nije jasno kako oni koji potvaraju mogu sumnjati i optuživati Ibrahima, alejhis-selam, za sumnju. Jer da je Ibrahim, alejhis-selam, sumnjao, zasigurno bi ga Allah zbog toga kaznio ili u najmanju ruku ukorio, ali nije. Štaviše, Allah ga velikodušno spominje i odaziva se njegovim molbama.[1113]

5. Riječi: "'Uzmi četiri ptice' – reče On – 'i isijeci ih, pa pojedine komade njihove stavi na razne brežuljke, zatim ih pozovi, brzo će ti doći...'"

Uzvišeni Allah je udovoljio Ibrahimovom, alejhis-selam, zahtjevu i želji i naredio mu je da uzme četiri ptice, da ih približi sebi da bi se uvjerio u njihove osobine i karakteristike i da ne bi pogriješio kod njihova prepoznavanja, da ih zakolje i njihova tijela isječe na komade, da njihove dijelove tijela razaspe po okolnim brežuljcima, a onda ih pozove pa da se njihovi komadi po drugi put sastave, da im se povrati život i da nastave svoj način življenja. Tako se i dogodilo.

Ibrahim je vidio Allahovu tajnu kako se zbiva pred njegovim očima. To je tajna koja se svakog časa događa. Ljudi primjećuju posljedice tih zbivanja tek kada se potpuno manifestuju. Ovo je tajna porirode života, života koji je došao prvi put, a prije toga nije ni postojao, života koji izrasta toliko puta da se ne može sažeti ni u svemu novom životom.[1114]

[1112] Buhari, br. 3372; Imam En-Nevi, *Šerhu Sahihu Muslim*, 2/183.

[1113] Fadl Hasan Abas, *Kasasul-kur'anil-kerim*, 324. str.

[1114] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/302.

Ibrahim je vidio ovu tajnu svojim očima. Ptice koje su se rastavile sa životom i njihove dijelove tijela rasute na udaljena mjesta, a onda u njima ponovo život kruži, kruži da nastavi svoje aktivnosti.

Kako? Ovo je ta tajna koja nadmašuje spoznaju čovjeka kako dolazi do formiranja ljudskog tijela. On gleda isto onako kako je to gledao Ibrahim. Vjeruje i to potvrđuje kao i svaki vjernik.

Međutim, on ne zna prirodu toga. Ne zna kako dolazi do toga. To je Božije djelo. Ljudi znaju samo onoliko koliko im je On dodijelio, a On nije htio da njihovo znanje i to obuhvati, jer ono je iznad ljudskih moći. Priroda saznanja je izvan ljudske prirode. Ljudi nemaju potrebe za tim saznanjem u svom zastupništvu.

To je pitanje koje pripada samo Stvoritelju. U to se ne protežu vratovi stvorenih, a i ako se protegnu, naći će samo spuštenu zavjesu nad tajnom prekrivenom. Trud je otišao uzalud.

Trud onoga koji neće da napusti ono što mu je nepoznato, prikriveno, ostavljeno je samo Onome Koji zna nepoznato.[1115]

U isto vrijeme, Ibrahim, alejhis-selam, ugleda čudesan i zadivljujući prizor, kako su dijelovi letjeli jedan drugom, i kako su se spajali u savršenoj harmoniji, i svaki dio se vraćao na svoje mjesto, a rasute kapi krvi vratile su se na mjesto na koje su bile prilikom klanja, da bi nastavile svoj tok u njihovim venama nakon što im je Uzvišeni Allah obnovio život.

Allah, dželle šanuhu, nam je ostavio spomenute kur'anske ajete da lete u našoj mašti uz zadivljujući čudesni prizor, sa razbacanim organima i dijelovima koji lete u zrak jedni prema drugima; da se spoje i vrate na ono što su bili i nastave svojim tokom života.[1116]

Spomenut ćemo korake koje je Ibrahim, alejhis-selam, poduzeo nakon što mu je Allah kazao šta treba da uradi.

Prvi korak jeste da uzme četiri ptice, i to ptice koje su različitih vrsta.

[1115] Isti izvor, 1/302.

[1116] *Et-Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/391.

Drugi korak jeste da ih približi sebi da bi se uvjerio u njihove osobine i karakteristike da ne bi pogriješio kod njihova prepoznavanja kada budu ponovo proživljene.

Treći korak jeste da ih posiječe i da po jedan dio njihov stavi na svaki brežuljak, odnosno da ih zakolje i njihova tijela isječe na komade i izmiješa ih, a zatim njihove dijelove tijela razaspe na četiri okolna brežuljka.

Četvrti korak jeste da ih pozove. Da ih pozove i da im kaže da dođu kod njega, uz Allahovo dopuštenje.

Peti korak jeste njihov dolazak. Nakon što ih pozove, doći će žureći nakon što se njihovi dijelovi tijela, Allahovim dopuštenjem, spoje i vrate na svoje prvobitne položaje i mjesta i povratit će im se život kao što su bile žive prije nego što su bile zaklane i isječene na komade.[1117]

Zaista je ovo toliko slikovito kazano kao da vidimo Ibrahima, alejhis-selam, kako je uzeo četiri ptice, prišao im, zaklao ih i zatim njihove dijelove podijelio na okolne brežuljke, i kao da čujemo Ibrahimov, alejhis-selam, mubarek glas koji ih doziva i one mu Allahovom voljom dolaze, žureći uz želju da se odazovu pozivu Ibrahima, alejhis-selam. Na taj način slika je realnija, a scena dinamičnija i življa.[1118]

6. Riječi: "Znaj da je Allah, zaista, silan i mudar"

Ova slika koju je Svemogući Allah pokazao Ibrahimu, alejhis-selam, kada je usmrtio četiri ptice i potom ih vratio u život, dokaz je savršenstva Božije slave i mudrosti, i upozorenje je ljudima na proživljenje u kojem se manifestuje Allahovo savršenstvo, mudrost, veličina, superiornost, pravednost i vrijednost.[1119]

Neka svi znaju da je Allah svemoćan i da upravlja cijelim svemirom. Ništa ne može da Mu izmakne, On smrt i život daje. Živa bića, poput spomenutih ptica, sastavljena su od pomiješanih elemenata u tlu.

[1117] Isti izvor, 1/391.

[1118] Fatima mestur el-Mes'udi, *El-edail-hareki lišahsijeti fi kasasi Ibrahim ve zevejhi alejhimu es-selam fil-kur'an*, 80. str.

[1119] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi kelamil-menan*, 191. str.

Jedno od Allahovih imena je El-Hakim – Mudri, i On svojom mudrošću sićušne elemente u svemiru čini mrtvima, a zatim ako želi čini ih živima.[1120]

Ovaj kur'anski ajet Allah, dželle šanuhu, završava riječima u kojima se obraća Ibrahimu, alejhis-selam, rekavši: *"Znaj da je Allah, zaista, silan i mudar."*

U tom kontekstu, obaveza je spoznati Allahova imena El-Aziz i El-Hakim.

Allahovo ime El-Aziz znači da je Allah Svemoćni, Najmoćniji, niko Ga ne može nadvladati niti Mu nauditi. Allahovo ime El-Aziz najčešće se vezuje za njegovo ime El-Hakim.

Dakle, Allah može da radi šta god želi, pa mu se ništa na nebesima i na zemlji ne može suprotstaviti. Ako želi da nešto stvori, On će mu dati život, a ako želi da nešto uništi, i to može učiniti.

Između ostalog, On oživljava mrtve na način koji smatra prikladnim, pa ako nešto želi, samo kaže: "*Budi"* i ono bude.[1121]

Allahovo ime El-Hakim znači da Allah, dželle šanuhu, posjeduje potpunu mudrost u stvaranju i upravljanju, koji sve savršeno stvara. Uzvišeni Allah kaže: *"A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?!"* (El-Maide, 50)

On ne stvara ništa uzalud, niti donosi uzaludne zakone, jer Njemu pripada vlast na dunjaluku i na ahiretu. Njemu pripadaju tri presude, gdje niko ne može imati učešće. On sudi šerijatom među Svojim robovima, On određuje i nagrađuje, i mudrost je postaviti stvari na svoje mjesto.[1122]

[1120] *Et-Tefsiru et-tevhidi, Hasan et-Turabi*, 1/193.

[1121] Muhammed Abdul-kadir Ebu Faris, *Me'al-enbija fi ed-daveti ilallah*, 155. str.

[1122] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lilahil-esmaul-husna*, 283. str.

II POGLAVLJE

Priča Ibrahima, alejhis-selam, u suri Et-Tevbe, Ez-Zuhruf, i El-Mumtehine

Prvo: Priča o Ibrahimu alejhis-selam, u suri Et-Tevbe

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprost za višebošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u džehennemu biti. A što je Ibrahim tražio oprost za svoga oca, bilo je to samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je, doista, mnogo Allaha molio i obazriv bio."* (Et-Tevba, 113–114)

Razišli su se učenjaci kada je u pitanju povod izricanja ovog hadisa. Neki su kazali da je ovaj kur'anski ajet objavljen povodom Ebu Taliba, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, želio da moli Allaha da mu oprosti nakon što je on preselio, pa mu je to Uzvišeni Allah zabranio.

Drugi su kazali da je ovaj ajet objavljen povodom Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, majke, jer je Poslanik htio da moli Allaha da joj oprosti, i to mu je Allah zabranio.

Treći su kazali da je povod objave ovog ajeta bio što su vjernici molili Allaha da oprosti njihovim umrlim koji su preselili kao mušrici, što im je Allah zabranio.[1123]

U komentaru ovog kur'anskog ajeta, Ibn Džerir, rahimehullah, je rekao: "Uzvišeni Allah je strogo zabranio da se moli i traži oprost za one koji su preselili kao mušrici, i ne priliči ni jednom muslimanu da moli Allaha da im oprosti, jer Allah im zasigurno neće oprostiti. Ako neko bude kazao da je Ibrahim, alejhis-selam, molio Allaha, dželle šanuhu, da oprosti njegovom ocu koji je preselio kao mušrik, mi ćemo kazati

[1123] Et-Taberi, *Džamiul bejani fi te'vilil-kur'an*, 11/41–42.

da je razlog što je Ibrahim tražio oprost za svoga oca bio samo zbog obećanja koje mu je dao.[1124]

El-Kurtubi, rahimehullah, je rekao: "Obećanje koje je Ibrahim, alejhis-selam, dao svome ocu jeste kur'anski ajet: *'Molit ću Gospodara svog da ti oprosti...'"* (Merjem, 47)

Ibn Atije, kaže: "Kada je u pitanju istigfar Ibrahima, alejhis-selam, za svoga oca, to vam ne predstavlja dokaz, jer je on to uradio samo zbog obećanja koje je dao."[1125]

O Allahovim riječima: *"A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj..."* Ibn El-Arebi kaže: "Kada je Ibrahim, alejhis-selam, saznao da je njegov otac preselio kao nevjernik, odrekao se njega."[1126]

1. Riječi: "Ibrahim je zaista bio dobrodušan, sažaljiv i odan"

Ibrahim, alejhis-selam, je bio izrazito dobrodušan, što znači da je bio ispunjen strahopoštovanjem i poniznošću prema Gospodaru. Također je blagost i sažaljivost bilo svojstveno Ibrahimu, i on je bio zaista blag i obazriv, odan je bio svome Gospodaru i nije mu neposlušan bio, saburao je na iskušenjima koja su ga zadesila, i u pravom smislu je kontrolirao svoju srdžbu.[1127]

Er-Razi, rahimehullah, je rekao: "Allah, dželle šanuhu, je opisao Ibrahima, alejhis-selam, dvjema osobinama, kao izuzetno nježnog i sažaljivog." Također, Allah kaže da je njegovo srce bilo ispunjeno strahom i strepnjom.

Dakle, ako je toliko bio pun sažaljenja, najprče je da bude takav prema svome ocu i djeci. Allah, dželle šanuhu, nam spominje da, pored tolike njegove sentimentalnosti, odrekao se svoga oca i njegovo srce je očvršćalo prema njemu kada je saznao da je nevjernik, i to je ispravno značenje.

[1124] Isti izvor, 11/40–41.

[1125] El-Kurtubi, *El-Džamiul-ahkamil-kur'an*, 8/174.

[1126] Ibn El-Arebi El-Maliki, *Aridatul ahvezi bšerhi sahihi et-tirmizi*, 11/252.

[1127] Muhammed b. Abdurrahman el-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejanu fi tefsiril-kur'ani bisahihi es-suneni*, 13/586.

Ibrahimova dobrodušnost neminovno iziskuje blagost srca i konstantu ljubaznost. Dakle, ako je osoba u ovakvom stanju, njena dobrodušnost će se povećati čak i prilikom srdžbe.[1128]

Rekao je Es-Sa'di, rahimehullah, da se Allahove riječi: *"Ne priliči Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, niti vjernicima da traže oprost za mnogobošce"*, odnosi na traženje oprosta za one koji ne vjeruju u Allaha i koji se drugima pored Njega klanjaju. A riječi: "*Makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici džehennema biti"* znače da će ih Allah Uzvišeni, ako budu ustrajni na širku i budu na tome umrli, kazniti vječnom džehennemskom vatrom, i neće im koristiti zauzimanje zauzimača, niti će im koristiti oprost onih koji za njih budu molili.[1129]

Također, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i vjernici moraju voljeti ono što Allah voli i prezirati ono što Allah prezire, trebaju biti odani onima koji su odani Bogu, i trebaju biti neprijateljski nastrojeni prema onima koji se tako odnose prema Bogu. Prema tome, traženje oprosta za one za koje se zna da će biti stanovnici Vatre je u suprotnosti sa spomenutim. Što se tiče Ibrahimovog istigfara za njegovog oca, ono je *"samo zbog obećanja koje mu je dao"*.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Molit ću Gospodara svog da ti oprosti, jer On je vrlo dobar prema meni."* Ovo je Ibrahim, alejhis-selam, rekao, prije nego što je saznao za kaznu svoga oca.

Nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, vidio da će njegov otac preseliti kao nevjernik, i da ne koristi opomena niti savjet, *"on ga se odrekao"*, što nam ukazuje na njegov odgoj prema Gospodaru.

Ibrahim je, doista, *"mnogo Allaha molio"*. Odnosno, vraćao se Allahu u svim stvarima, mnogo Ga je spominjao, od Njega je tražio, istigfar činio i s pokajanjem i dobrim djelima se Njemu vraćao.

Ibrahim, alejhis-selam, je bio *El-Halim*, tj. milostiv prema stvorenjima i opraštao im njihove ispade i nije se obazirao na neznanje neznalica.[1130]

[1128] Er-Razi, *Tefsirul-kebir mefatihul-gajb*, 16/217.

[1129] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimur-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 353. str.

[1130] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimur-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 353. str.

2. Hadisi koji govore o zabrani traženja oprosta za nevjernike

Seid b. El-Musejjeb, prenosi od svoga oca, koji je kazao: "Kad je Ebu Talib bio na samrti, kod njega je ušao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. Zatekavši kod njega Ebu Džehla i Abdullaha b. Ebi Umejjea b. El-Mugirea. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Amidža, reci: 'La ilahe illellah' – ja ću se na osnovu toga za tebe zauzeti kod Allaha.' Ebu Džehl i Abdullah b. Ebi Umejje rekoše: 'Ebu Talibe, zar ćeš napustiti Abdulmuttalibovu vjeru?' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je te riječi ponavljao sve dok Ebu Talib nije rekao da ostaje u Abdulmuttalibovoj vjeri, odbivši da kaže: 'La ilahe illellah'. Tada Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Tako mi Allaha, molit ću za tebe oprost ukoliko mi to ne bude zabranjeno.' Tim povodom bi objavljeno: *'Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži...'* (Et-Tevba, 113)"

U vezi sa Ebu Talibom Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, je također objavljeno: *"Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš da uputiš, Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće..."* (El-Kasas, 56)[1131]

3. Ibrahimov otac i Sudnji dan

Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ibrahim, alejhis-selam, će na Sudnjem danu sresti svoga oca Azera, na čijem će licu biti tmina i prašina. Ibrahim će mu reći: 'Zar ti nisam govorio da mi se ne opireš?' Njegov otac će reći: 'Danas ti se neću opirati.' 'Gospodaru moj', reći će Ibrahim, 'obećao si da me nećeš poniziti na dan proživljenja, a ima li težeg poniženja od mog odbačenog oca!' Uzvišeni Allah će reći: 'Ja sam nevjernicima zabranio džennet. O Ibrahime, šta je to pod tvojim nogama?' On će pogledati i ugledati uprljanog mužjaka hijene[1132] koji će kasnije biti zgrabljen za noge i bačen u Vatru."[1133]

[1131] Buhari, 4772.

[1132] Uzvišeni Allah je nakon toga Ibrahimovog oca prikazao u liku prljavog mužjaka hijene kako se Ibrahim, alejhis-selam, više ne bi za njega zauzimao. (op. prevod.)

[1133] Buhari, 3350.

Šejhul islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, je rekao: "Nakon što je preselio Ibrahimov otac kao nevjernik, neće mu koristiti njegovo traženje oprosta, bez obzira na njegov položaj i mjesto koje ima."[1134]

Mudrost zbog čega je Uzvišeni Allah pretvorio Ibrahimovog, alejhis-selam, oca u mužjaka hijene jeste što je to jedna od najglupljih životinja, a Azer je bio budala, jer mu je Ibrahim, alejhis-selam, njegov sin, toliko jasnih dokaza spomenuo, a on je i pored toga umro na nevjerstvu.

Ibrahim, alejhis-selam, je bio krajnje pokoran svome ocu, ali on se i pored toga uzoholio i ustrajao u svome nevjerstvu, pa će upravo zbog toga na Sudnjem danu biti ponižen. Pošto je hijena krivudava, poznato je da se Azer nije ispravio i povjerovao, već je nastavio svoju krivudavost u vjeri.[1135]

Ovaj hadis je dokaz da se dijete, i pored svoje počasti i obaveze prema roditelju, ne može za njega zauzimati ako ne bude musliman.[1136]

Drugo: Priča Ibrahima, alejhis-selam, kroz prizmu sure Ez-Zuhruf

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A kad Ibrahim reče ocu svome i narodu svome: 'Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate, osim s Onim Koji me je stvorio, jer će me On, doista, na Pravi put uputiti.' I On to učini riječju trajnom za potomstvo svoje, da bi se vratili."* (Ez-Zuhruf, 26–28)

Kurejšije bi govorile da su potomci Ibrahimovi, što je istina. Govorili su da slijede Ibrahimovu vjeru, a ovo nije istina. Ibrahim je oglasio monoteizam sasvim jasno i otvoreno, bez ikakva okolisanja i nejasnoće.

Radi toga je napustio svoga oca i svoj narod nakon pokušaja da ga ubiju i spale i na tome je uspostavio svoj zakon i preporučio ga svome narodu. U tome nije bilo ni najmanje politeizma niti značajne njegove niti.

U ovom dijelu ove sure, Kur'an ih navodi na ovu historijsku činjenicu, da na tome iznesu svoj poziv kojeg zastupaju, a zatim prenosi njihovo

---

[1134] Ibn Tejmije, *Medžmul-fetava*, 1/146.

[1135] Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 8/641.

[1136] El-Kastalani, *Iršadu es-sari lišerhi sahihil-buhari*, 7/310.

protivljenje poslanstvu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kako nas to Allah obavještava u Kur'anu, u suri Ez-Zuhruf.[1137]

Poziv ka monoteizmu, kojim se politeisti suprotstavljaju, je poziv njihova pradjeda Ibrahima. To je poziv koji je Ibrahim uputio svome ocu i narodu svome, suprotstavljajući se time njihovom neispravnom vjerovanju, ne povodeći se za njihovim naslijeđenim vjerovanjem, niti se prihvaćajući toga samo zato što je našao svoga oca i svoj narod da se tako klanjaju. Štaviše, on se nije njima dodvoravao niti pravdao da nema nikakve veze s tim vjerovanjem kod otvorenog izjavljivanja. O tome Časni Kur'an kaže: *"Nemam ja ništa sa onima kojima se vi klanjate, ja se klanjam samo Onome Koji me je stvorio, jer će mi On, doista, na pravi put ukazati."*

Iz ovih riječi Ibrahima, alejhis-selam, i njegovog pravdanja i odricanja vidi se da on nema ništa sa onima kojima se oni klanjaju, samo s Onim Koji ga je stvorio. Jasno se vidi da oni nisu bili nevjernici, da nisu negirali Allaha, da Ga uopće nema, nego su Mu pripisivali ortaka i pored Njega klanjali se i drugim božanstvima.

Zato Ibrahim, alejhis-selam, ističe da nema ništa s tim čemu se oni klanjaju, iz tog klanjanja izuzima samo Allaha i opisuje Ga svojstvima koja iziskuju da se čovjek Allahu klanja, jer ga je Allah stvorio i omogućio mu da odraste.

Ibrahimovo, alejhis-selam, vjerovanje potvrđuje da ga je njegov Gospodar uputio, pošto ga je On stvorio, a stvorio ga je da ga uputi. Allah najbolje zna kako ga je uputio.

Ibrahim, alejhis-selam, je izrekao ove riječi na kojima stoji život, izrekao je riječi tevhida – da je samo jedan Allah. Uzvišeni Allah kaže: *"On učini riječi tevhida trajnim za potomstvo svoje, da bi se dozvali."*

Ibrahim, alejhis-selam, ima najviše udjela za ukorjenjivanje tevhida na Zemlji, za njegovo saopćavanje kasnijim pokoljenjima putem svoga potomstva i onih koji su došli poslije njega. To su činili poslanici

[1137] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/3184.

– njegovi potomci, među kojima su njih trojica odabranih poslanika: Musa, Isa i Muhammed, posljednji poslanik, alejhimus-selam.[1138]

Ljudi su znali za tevhid i prije Ibrahima, alejhis-selam, ali se monoteizam nije ustalio na Zemlji sve do poslije Ibrahima. Ljudi su to saznali preko Nuha, Huda, Saliha, Idrisa i drugih poslanika, ali se monoteizam nije održao da bi kasnije živjeli s njim i za njega. Međutim, kada je monoteizam postao poznat zahvaljujući Ibrahimu, zadržao se i poslije njega. To su ispovijedali, poslije Ibrahima, svi poslanici neprekidno sve dok nije došao njihov posljednji potomak iz roda Ismailova, njemu najsličniji potomak, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posljednji poslanik, nosilac tevhida u njegovoj posljednjoj i najpotpunijoj formi koji čini da se cjelokupni život odvija na njemu, na tevhidu koji utiče na svaku aktivnost čovjeka i na svako poimanje.[1139]

1. Mišljenje Ibn Kesira

Rekao je Ibn Kesir, rahimehullah: "Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, obavještava o postupcima Svojih pravih robova i Svojih vjerovjesnika, te govori o svome prijatelju – (Halilu) Ibrahimu, alejhis-selam, predvodniku – imamu sljedbenika čiste vjere, da se on odrekao svoga oca i svoga naroda jer su se oni klanjali kipovima: 'Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate, osim s Onim Koji me je stvorio. On učini riječi tevhida trajnim za potomstvo svoje, da bi se dozvali.' Dakle, te su riječi – la ilahe illallah. Ibrahim, alejhis-selam, ih u amanet predade svom potomstvu da njima predvođen bude, od potomaka njegovih, onaj koga Uzvišeni Allah uputi, *'da bi se vratili'*, tj. prišli riječima la ilahe illallah, koje su sušti monoteizam – svako klanjanje i svako robovanje pripadaju samo Uzvišenom Allahu, a u isto vrijeme znače i nijekanje da postoji bilo šta od kipova Njemu ravno."[1140]

[1138] Isti izvor, 5/3184.

[1139] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/3184.

[1140] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 6/224.

2. Mišljenje Es-Sa'dija

Rekao je Es-Sa'di, rahimehullah: "Uzvišeni Allah nas obavještava o vjeri Ibrahima, alejhis-selam, kojoj se pripisuju sljedbenici knjige i mušrici. Svi oni tvrde da su na vjeri Ibrahima, alejhis-selam. Uzvišeni Allah nas obavještava o njegovoj vjeri koju su naslijedili njegovi potomci. Allah, dželle šanuhu, kaže: *'A kad Ibrahim reče ocu svome i narodu svome...'* Ibrahim, alejhis-selam, se obratio onima koji su uzeli druga božanstva mimo Allaha i kojima su se klanjali kazavši: *'Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate.'* Tj. ja sam na njih srdit i odričem ih se. Zatim je Ibrahim, alejhis-selam, napravio izuzetak, rekavši: *'... osim s Onim Koji me je stvorio'*. Dakle, na Njega se oslanjam i Njemu se obraćam da me uputi na Pravi put. Kao što mi je podario dobro na ovom svijetu, On će me uputiti, popravit će moju vjeru i moj ahiret. On učini riječi tevhida trajnim za potomstvo svoje, da bi se dozvali. Jedna od najvažnijih osobina jeste iskrenost, koja je osnova svih ibadeta, i napuštanje robovanje svima osim Uzvišenom Allahu. Ibrahim, alejhis-selam, je molio Gospodara da riječi tevhida učini trajnim u njegovom potomstvu, da im se vraćaju zbog njihove važnosti, i to je zapravo bila oporuka Ibrahima, alejhis-selam, svojim potomcima. Dakle, to je bila i oporuka Ishaka i Jakuba drugima. Allah, dželle šanuhu, kaže: *'Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe*!?*'* (El-Bekare, 130) Ove riječi su uvijek bile prisutne među njegovim potomcima, alejhimus-selam, sve dok se među njih nije uvukao luksuz i tiranija."[1141]

3. Mišljenje Eš-Šenkitija

Rekao je Eš-Šenkiti: "Uzvišeni Allah spominje u ovom časnom kur'anskom ajetu da je Ibrahim, alejhis-selam, kazao svome ocu i svome narodu da se njih odriče i svih lažnih božanstava kojima su se oni klanjali mimo Allaha."

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, se odrekao svih ibadeta da uputi nekom drugom, osim Onome Koji ga je stvorio, i On Jedino božanstvo kojem se Ibrahim, alejhis-selam, klanjao. Uzvišeni Allah spominje

[1141] Es'Sadi, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1608. str.

Ibrahima, alejhis-selam, u ovom kontekstu u drugim kur'anskim surama, kazavši: *"'A da li ste razmišljali', upita on, 'da su oni koje obožavate vi, i koje su obožavali davni preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova Koji me je stvorio i On me na Pravi put upućuje.'"* (Eš-Šu'ara, 75–78)

Također, Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: 'Ovo je Gospodar moj, ovo je veće!' A pošto zađe, on reče: 'Narode moj, ja zaista nemam ništa s time što vi Njemu pridružujete! Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju, bez prethodnog primjera, stvorio; ja u višebošce ne spadam!'"* (El-En'am, 78–79)

Allah, dželle šanuhu, nastavlja dalje i obavještava nas u suri El-Mumtehine o Ibrahimovom odricanju od onih koji se klanjaju lažnim božanstvima – kumirima, u čemu se ogleda njegovo neprijateljstvo prema njima i mržnja u ime Allaha Uzvišenog.

Allah, subhanehu ve te'ala, kaže: *"Imali ste dobar uzor u Ibrahimu i u onima koji su s njim kad su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni s onim što vi, umjesto Allaha, obožavate, mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja između nas stalno će se javljati sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali!'"* (El-Mumtehine, 4)

Allah, dželle šanuhu, nam spominje Ibrahimove riječi: *"Jer će me On, doista, na Pravi put uputiti."* Zatim je Allah spomenuo slične riječi: *"Koji me je stvorio i On me na Pravi put upućuje."* Također spominje: *"'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio', reče, 'On će mene kuda treba uputiti.'"* (Es-Safat, 99) *"A kad ugleda Mjesec kako izlazi, reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, on reče: 'Ako me Gospodar moj ne uputi, bit ću sigurno jedan od ljudi koji su zalutali.'"* (El-En'am, 77) *"Nemam ja ništa s onima kojima se vi klanjate, osim s Onim Koji me je stvorio... "* (Ez-Zuhruf, 27)

Ibrahimove riječi da ga je Allah stvorio ukazuju da jedino On zaslužuje da mu se ibadet čini, jer je On Jedini njegov Stvoritelj Uzvišeni. Ovo značenje nam potvrđuju i drugi kur'anski ajeti.

Uzvišeni Allah kaže: *"O ljudi, ibadet činite Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se sačuvali."* (El-Bekare, 21)

"I Onoga Koji je stvorio i vas i narode davnašnje – bojte se." (Eš-Šuara, 184)

"Ili, možda misle da oni koje su Allahu u obožavanju pridruživali stvaraju kao što On stvara, pa im se stvaranje čini sličnim! Reci: 'Allah je Stvoritelj svega i On je, Jedini, Potčinitelj svega.'" (Er-Ra'd, 16)

"Pa da li je onda Onaj Koji stvara kao onaj koji ne stvara?!" (En-Nahl, 17)

"Onaj Kome pripada vlast na nebesima i na Zemlji, Koji nema djeteta, Koji u vlasti nema ortaka i Koji je sve stvorio i kako treba uredio! A oni su uzeli mimo Njega božanstva koja ništa ne stvaraju, a koja su sama stvorena, koja nisu u stanju da od sebe neku štetu otklone ni da sebi kakvu korist pribave, i koja ne posjeduju ni smrt, ni život, a ni proživljenje." (El-Furkan, 2–3) I mnogi drugi ajeti.[1142]

"Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate. osim s Onim Koji me je stvorio." Dakle, riječi *la ilahe illallah,* u sebi sadrže negaciju i potvrdu. Negacija se odnosi na odricanje svih lažnih božanstava i pripisivanja ibadeta njima, osim Uzvišenom Allahu.

U tom kontekstu nas obavještava Allah, dželle šanuhu, rekavši: *"Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate, osim s Onim Koji me je stvorio, jer će me On doista, na Pravi put uputiti."*

Kada je u pitanju potvrda, ona se manifestuje u izdvajanju Allaha Jedinog u svim vrstama ibadeta, onako kako je On to propisao posredstvom Svojih poslanika, a to nam potvrđuju Allahove riječi: *"Osim s Onim Koji me je stvorio, jer će me On, doista, na Pravi put uputiti."*[1143]

Zamjenica skrivenog subjekta u Allahovim riječima *ve dže'aleha* odnosi se na Ibrahima, alejhis-selam, kao što su to neki kazali, i to je vidljivo u kontekstu ajeta. Drugi su kazali da se odnosi na Svemogućeg Boga.

[1142] Muhammed Emin eš-Šankiti, *Advaul-bejan fi idahil-kur'an bil-kur'an*, 7/229–230.

[1143] Isti izvor, 7/231.

Prema prvom govoru, značenje je da je Ibrahim, alejhis-selam, učinio da ta riječ ostane nakon njega, tj. njegovog sina i sina njegovog sina, ali Ibrahim, alejhis-selam, je učinio da ona ostane među njima iz dva razloga.

Prvi razlog jeste što je ovo bila oporuka Ibrahima, alejhis-selam, svojoj djeci, koju su oni prenosili s jedne generaciju na drugu, a na to nam ukazuju Allahove riječi: *"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!? Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima. Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!', on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova.' I Ibrahim je, kao i Jakub, to zapovjedio sinovima svojim: 'Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, i nipošto nemojte umrijeti drukčije nego kao muslimani.'"* (El-Bekare, 130–132)

Drugi razlog jeste što je dova Ibrahima, alejhis-selam, za svoju porodicu da ih Allah učini vjernicima i dobrim. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio, pa ih je on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit ću da ti budeš ljudima vođa.' On je upitao: 'A i neki iz mog potomstva?'"* (El-Bekare, 124)

Dakle, učini da moji potomci budu predvodnici ljudima. *"Gospodaru moj, daj da ja i potomci moji u obavljanju namaza budemo ustrajni."* (Ibrahim 40) *"I sačuvaj i mene i sinove moje od toga da obožavamo kumire."* (Ibrahim 35)

Ibrahim, alejhis-selam, je uputio dovu Allahu, dželle šanuhu, za sebe i svoga sina Ismaila: *"Gospodaru naš, učini nas dvojicu muslimanima – Tebi predanim, a i u potomstvu našem neka bude zajednica Tebi predana, pokaži nam obrede naše i oprosti nam! Ti si, doista, stalni Primatelj pokajanja, Milostivi! Gospodaru naš, pošalji među njih poslanika, jednoga od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati, Knjizi i mudrosti ih poučiti i očistiti ih! Ti si, doista, Silni i Mudri!"* (El-Bekare, 128)

Allah, dželle šanuhu, je uslišao molbu Ibrahima, alejhis-selam, pa je poslao kao poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. U

tom kontekstu kaže Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Ja sam dova Ibrahima."[1144]

Uzvišeni Allah je učinio da svi poslanici koji budu došli poslije Ibrahima, alejhis-selam, budu njegovi potomci. Allah, dželle šanuhu, nas obavještava o tome u suri El-Ankebut, kazavši: *"I Mi smo mu Ishaka i Jakuba podarili i među potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali."* (El-Ankebut, 27)

Uzvišeni Allah nas obavještava o Ibrahimu i Nuhu u suri El-Hadid: *"Mi smo Nuha i Ibrahima poslali, i nekima od potomaka njihovih objavu i vjerovjesništvo dali..."* (El-Hadid, 26)

Prema drugom mišljenju, zamjenica se odnosi na Svemogućeg Boga, i tu nema ništa sporno. Uzvišeni Allaha je jasno stavio do znanja u kur'anskom ajetu u suri Ez-Zuhruf da se nije odazvao u potpunosti Ibrahimovoj molbi u cijelom njegovom potomstvu. Jer ako pogledamo, vidjet ćemo da su nevjernici Meke poricali našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kao što je poznato da su govorili da je Poslanik, alejhis-selam, sihirbaz, štaviše mnogi od njih su na tome i preselili.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A Ja sam čak dopustio ovima, a i precima njihovim da uživaju..."* tj. mekanskim mušricima i njihovim očevima. *"Sve dok im nije došla Istina i Poslanik očevidni."* (Ez-Zuhruf, 29) Poslanik očevidni je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Također nas Uzvišeni Allah obavještava: *"A kad im je Istina došla, rekoše: 'Ovo je vradžbina, i mi u nju nikako ne vjerujemo!'"* (E-Zuhruf, 30)

Spomenuti kur'anski ajet sure Ez-Zuhruf ukazuje nam da nekim Ibrahimovim, alejhis-selam, potomcima Allah nije ostavio da spomenuta riječ bude među njima, a na to nam ukazuju i drugi kur'anski ajeti: *"On je upitao: 'A i neki iz mog potomstva?' Odgovorio mu je: 'Obećanje Moje ne obuhvata zulumćare!'"* (El-Bekare, 124) Dakle, zulumćare od Ibrahimovih, alejhis-selam, potomaka.

[1144] Ahmed, 4/128; Ibn Hiban, 14/312; Et-Taberani Fil-mu'džemil-kebir, 18/253; El-Hakim, 2/656; Albani, *Silsiletul-ehadisi es-sahiha*, br. 1545.

Uzvišeni Allah kaže u suri Es-Saffat: *"I blagosloviti smo i njega i Ishaka; a među potomcima njihovim ima vjernika i onih koji sebi očito nasilje čine."* (Es-Saffat, 113)

Allah, dželle šanuhu, kaže u suri En-Nisa: *"I zar ljudima zavide na onome što im je Allah dao iz obilja svoga?! A Mi smo potomcima Ibrahimovim Knjigu i mudrost dali, i dali smo im veliku vlast. Pa, bilo ih je koji su vjerovali, a bilo je i onih koji su od toga odvraćali. A džehennem je dovoljan kao oganj užareni."* (En-Nisa, 54–55)

Također, Uzvišeni Allah nas obavještava u suri El-Hadid da će mnogi potomci Ibrahima, alejhis-selam, biti u zabludi.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Mi smo Nuha i Ibrahima poslali, i nekima od potomaka njihovih objavu i vjerovjesništvo dali; neki su od potomaka njihovih na Pravom putu, a mnogi od njih su buntovnici."* (El-Hadid, 26)

Allahove riječi: *"Ne bi li se pokajali"*, odnose se na to da je on učinio da riječ ostane među njima, kako bi se zastranjeni i zabludjeli među njima vratili istini, putem vjernika koji im ukazuju na Pravi put, jer sve dok istina postoji među njima, postoji nada da će se povratiti oni koji su zalutali, na šta ukazuje i Allahov govor: *"Ne bi li se pokajali"*. Gore spomenuta nada se odnosi na potomke Adema, alejhis-selam, zato što se ne zna ko će od njegovih potomaka biti na Pravome putu, a ko će biti u zabludi.[1145]

Treće: Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Mumtehine

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Imali ste dobar uzor u Ibrahimu i u onima koji su s njim kad su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni s onim što vi, umjesto Allaha, obožavate, mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja između nas stalno će se javljati sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali!', ali ne i u Ibrahimovim riječima ocu svome: 'Ja ću za tebe moliti oprost, ali te ne mogu od Allaha odbraniti. Gospodaru naš, na Tebe se oslanjamo, Tebi se obraćamo i kod Tebe je krajnje odredište. Gospodaru naš, ne učini da budemo iskušenje onima koji ne vjeruju i oprosti nam, Gospodaru naš! Ti si, zaista, Silni i Mudri.' Bijahu oni vama dobar uzor*

[1145] Muhammed Emin eš-Šankiti, *Advauul-bejan fi idahil-kur'an bil-kur'an*, 7/231–234.

– svakom onom ko se nada Allahu i Posljednjem danu. A svako onaj ko se okrene – pa, Allah je, zaista, Neovisni i Hvaljeni. Allah će sigurno uspostaviti ljubav između vas i onih s kojima ste u neprijateljstvu; Allah je svemoćan, i Allah je Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je. Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji nisu ratovali protiv vas zbog vjere i koji vas iz domova vaših nisu izgnali – Allah, zaista, voli one koji su pravični, ali vam zabranjuje da budete prisni s onima koji su ratovali protiv vas zbog vjere i koji su vas iz domova vaših izgnali i koji su pomogli da budete prognani. Oni koji su s njima prisni baš su zulumćari." (El-Mumtehine, 4–9)

Ovi ajeti su važna prekretnica u odanosti i odricanju na osnovu vjerovanja i razlikovanja u svom svjetlu. Nema vjerovanja ili monoteizma u Svemogućeg Boga bez odanosti i odricanja.

Slobodno možemo kazati da riječ tevhid, bez koje niko ne može postati musliman, predstavlja lojalnost i odricanje. Dakle, polovina je odanost, a druga polovina odricanje, tako da Riječi: "nema boga" predstavljaju odricanje od svakog onog kome se ibadet čini mimo Allaha, a Riječi: "osim Allaha" označavaju da je Allah Jedini Koji zaslužuje da mu se ibadet čini. U tom kontekstu, potpuno značenje bi glasilo: "Ne postoji istinsko božanstvo osim Allah Uzvišeni."[1146]

Uzvišeni Allah nam je naredio da slijedimo Ibrahima, alejhis-selam, u ovoj odanosti i odricanju, kao što je to spomenuto u plemenitim kur'anskim ajetima koje ćemo objasniti, kao i govore učenjaka. Odanost i odricanje nije samo puka riječ koja se jezikom izgovara, već je to stvarnost koja zahtijeva mnogo toga, a za sobom povlači teške posljedice i žrtve, zbog čega su poslanici i njihovi sljedbenici bili lišeni slobode, nekada bi bili protjerivani, a ponekad kažnjavani smrću.

Upravo zbog toga su mnogi poslanici napustili svoje domovine i svoje porodice bježeći zbog svoje vjere, mržnje i neprijateljstva prema nevjerstvu i njegovim sljedbenicima, kao što se desilo sa Ibrahimom,

[1146] Abdulaziz Nasir el-Dželil, *Vakafatu terbevije fi davil-kur'anil-kerim*, 3/143.

alejhis-selam, a takav je bio slučaj i sa poslanikom Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovim časnim drugovima, ashabima.[1147]

1. Riječi: "Imali ste dobar uzor u Ibrahimu i u onima koji su s njim kad su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni s onim što vi, umjesto Allaha, obožavate, mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja između nas stalno će se javljati sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali!', ali ne i u Ibrahimovim riječima ocu svome: 'Ja ću za tebe moliti oprost, ali te ne mogu od Allaha odbraniti. Gospodaru naš, na Tebe se oslanjamo, Tebi se obraćamo i kod Tebe je krajnje odredište...'"

Musliman posmatra i vidi da ima drevno porijeklo, dugotrajnu prošlost i uzor koji se proteže kroz horizonte vremena. Evo, vraća se Ibrahimu, ne samo njegovom vjerovanju, već i njegovim iskustvima koja je proživio. Osjeća da ima fond iskustva mnogo veći od njegovog ličnog fonda i veći od fonda generacije u kojoj živi.

Ova karavana koja se proteže kroz gudure vremena, sastavljena od sljedbenika Allahove vjere, onih koji stoje pod Allahovom zastavom, prošla je sličnim putem kroz koji prolazi sada, i završila je svoje iskustvo odlukom koju je donijela.

Stvar nije nova ni izumljena, niti se radi o zaduženju koje opterećuje vjernike. On ima ummet, dugotrajan i prostran, s kojim se susreće u vjerovanju i kojem se obraća kada se prekinu spone između njega i neprijatelja njegova vjerovanja. On je grana ogromnog drveta, visokog, dubokih korijena, mnogobrojnih grana, guste hladovine, drveta kojeg je zasadio prvi musliman, Ibrahim, alejhis-selam.[1148]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Imali ste dobar uzor u Ibrahimu i u onima koji su s njim..."* Dakle, obraća se vjernicima i kaže im da imaju odličan primjer koji će im koristiti[1149], primjer koji im može ukazati kako da

[1147] Isti izvor, 3/143.

[1148] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/2542.

[1149] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1813. str.

rade ono što je dobro, i da se na njega ugledaju.[1150] Dakle, to je primjer Ibrahima, alejhis-selam, i vjernika, onih koji su ga slijedili.

Allah im je naredio da slijede ispravnu Ibrahimovu vjeru. Ibrahim, alejhis-selam, i oni koji su bili sa njim, su prošli kroz iskustvo hidžre – preseljenje iz jednog mjesta u drugo, i u njima je zaista dobar primjer.[1151]

Allah, dželle šanuhu kaže: *"... kad su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni s onim što vi, umjesto Allaha, obožavate...'"* Iz spomenutog kur'anskog ajeta vidimo da su se Ibrahim, alejhis-selam, i vjernici koji su bili sa njim, odrekli mušrika i svih lažnih božanstava kojima su se klanjali mimo Allaha, čime su vrlo jasno izjavili svoje neprijateljstvo.[1152] Odrekli su se jasno i glasno, nisu se samo njih odrekli, nego i od onoga čemu se klanjaju, svi su jednaki u tom odricanju.[1153]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Mi s vama nemamo ništa, a ni s onim što vi, umjesto Allaha, obožavate, mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja između nas stalno će se javljati sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali!"* Dakle, ovo je izjava u kojoj vjerujemo u Boga, slavljen neka je On, i ona je suprotna njihovom uvjerenju. Naše podređene prakse su potpuno različite od vaših, a čak i one koje su slične, mi ćemo ih ostaviti da naša zdrava vjera ne bude uprljana vašim sramnim postupcima.

Prema tome, vjernici su odani Uzvišenom Allahu, Njegovim poslanicima, alejhimus-selam, oni smatraju nevjernicima sve one koji ne vjeruju u Allaha, dželle šanuhu. Odanost zahtijeva pobjedu, a Uzvišeni Allah je one koji u Njega ne vjeruju nazvao neprijateljima. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A na Dan kad Allahovi neprijatelji za Vatru budu proživljeni i sakupljeni – oni prvi bit će zadržani, pa će zajedno svi biti u stroju potjerani."* (Fussilet, 19)

Dakle, neprijatelj Božiji je neprijatelj vjernika, i zbog toga oni ne vjeruju u Njega.[1154]

[1150] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 24/15120.

[1151] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3542.

[1152] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1814. str.

[1153] Abdus-setar Kerim el-Mersumi, *Miletu ebikum Ibrahim*, 146. str.

[1154] Isti izvor, 146. str.

Allah kaže: *"... mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja između nas stalno će se javljati."* Dakle, pojavit će se mržnja i neprijateljstvo u srcima sve dok budu ustrajavali u svojoj nevjeri,[1155] jer smo na suprotnim stranama, a vjera i nevjera se nikada ne mogu sastaviti.[1156]

To je odricanje od naroda, njihovih lažnih božanstava i obreda. To je nevjerovanje u njih a vjerovanje u Allaha. To je neprijateljstvo i mržnja koja ne prestaje sve dok narod ne bude samo u Allaha vjerovao. To je definitivno i odsječno razdvajanje koje ne ostavlja nijednu od veza i spona nakon prekidanja veza vjerovanja i spona imana. U ovome je konačna riječ za slično iskustvo kroz koje prolazi vjernik u bilo kojoj generaciji. U odluci Ibrahima, alejhis-selam, i onih sa njim, lijep je uzor za muslimane koji dolaze poslije njih do Sudnjeg dana.[1157]

Allah Uzvišeni kaže: *"...sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali."* Odnosno, kada budete povjerovali u Allaha Jedinog, prestat će neprijateljstvo i mržnja prema vama i pretvorit će se u ljubav, prijateljstvo i naklonost.[1158]

Uzvišeni Allah kaže: *"... ali ne i u Ibrahimovim riječima ocu svome: 'Ja ću za tebe moliti oprost, ali te ne mogu od Allaha odbraniti...'"* Odnosno, možete tugovati za Ibrahimom, alejhis-selam, zbog njegovog odricanja od svog naroda, osim što je oprost tražio za svoga oca, pa nemojte tugovati za njim, jer je Ibrahim, alejhis-selam, obećao svome ocu da će tražiti oprost za njega, i jasno mu je dao do znanja da ga Božija kazna neće zaobići ako ga ne posluša i ne povjeruje. Zato, kada je Ibrahimu postalo jasno da njegov otac ustrajao u nevjerstvu, odrekao se i njega. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A što je Ibrahim tražio oprost za svoga oca, bilo je to samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je, doista, mnogo Allaha molio i obazriv bio."* (Et-Tevba, 114)[1159]

[1155] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1814. str.

[1156] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 24/15120.

[1157] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/2542.

[1158] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1814. str.

[1159] *Et-Tefsirul-medu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 8/181.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Gospodaru naš, na Tebe se oslanjamo, Tebi se obraćamo i kod Tebe je krajnje odredište."* Vidimo iz dove Ibrahima, alejhis-selam, da se u potpunosti predao Allahovoj odredbi, Njemu se u potpunosti usmjerio, na Njega se oslanja i Njemu se vraća u svakom stanju.[1160]

"Gospodaru naš, na Tebe se oslanjamo..." Dakle, oslanjamo se na Tebe da nam podariš ono što će nam koristiti, a da od nas otkloniš ono što nam šteti, a u Tebe smo se uzdali, Gospodaru naš.[1161] Oslanjanje na Allaha je djelo srca, a ne djelo udova, jer funkcija udova jeste da rade dobra djela, a oslanjanje na Allaha je funkcija srca.[1162]

"Tebi se obraćamo..." Odnosno, vratili smo se Tvojoj pokornosti i Tvome zadovoljstvu i svemu onome što će nas Tebi približiti. Mi zaista tome težimo, a u činjenju dobrih djela se trudimo.[1163]

"... i kod Tebe je krajnje odredište", tj. povratak na Sudnjem danu,[1164] pa se spremamo da dođemo Njemu, i da radimo ono što nas približava Bogu, jer Njemu ćemo se vratiti.[1165]

Ova apsolutna predanost Allahu jasno je imansko obilježje Ibrahima. Ističe ga ovdje kako bi usmjerio srca njegovih potomaka muslimana k njemu, kao jedna od halki odgoja i usmjerenja putem kazivanja i osvrta na njega, uz naglašavanje obrisa, karakteristika i smjernica koje sadrži shodno metodu Časnoga Kur'ana. Radi ovoga navodi se preostali dio Ibrahimove dove i obraćanja svome Gospodaru.[1166]

1160 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3542.
1161 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1814. str.
1162 Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 24/15122.
1163 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1814. str.
1164 *Et-Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 8/181.
1165 Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 24/15122.
1166 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3543.

2. Riječi: "Gospodaru naš, ne učini da budemo iskušenje onima koji ne vjeruju i oprosti nam, Gospodaru naš! Ti si, zaista, Silni i Mudri…"

Ovo je dova svih vjernika, a prvenstveno Ibrahima, alejhis-selam. Vjernici su molili Gospodara riječima: *"Gospodaru naš, ne učini da budemo iskušenje onima koji ne vjeruju."*

Dakle, postavlja se pitanje kako vjernik može biti iskušenje nevjerniku? Na ovo pitanje možemo odgovoriti na dva načina.

Prvo, ako vjernici budu poraženi u borbi protiv nevjernika, onda će nevjernik biti u iskušenju, jer će reći: "Da su vjerovali u Boga, ne bi bili poraženi…", ili: "Da su imali Gospodara da ih brani, ne bi bili poraženi…", ili će reći: "Da su iskreni u svojoj vjeri, ne bi bili poraženi…", i to je zapravo iskušenje.

Sa druge strane, vjernik može biti iskušenje nevjerniku, jer nekada se može desiti da nevjernik vidi vjernika kako čini grijeh i kako se ne pridržava Allahovog zakona, pa zbog toga počne da prezire islam i pripadnost njemu, a to je, nažalost, realnost muslimana danas, jer mnogi muslimani svojim ponašanjem odvraćaju mnoge ljude od Božije vjere umjesto da im je privole.

Zato su naši učenjaci kazali: "Stanje ovog ummeta neće biti ispravljeno osim onim čime su ga ispravljale i popravljale prve generacije."

Vjernik će snositi teret ako on bude razlog odvraćanja ljudi od Allahove vjere. Upravo zbog toga vjernici su molili Gospodara riječima: *"Gospodaru naš, ne učini da budemo iskušenje onima koji ne vjeruju."*

Gospodaru naš, učini nas da budemo od onih koji će implementirati ono što si Ti naredio, i koji će drugim ljudima omiliti vjeru, a nemoj dozvoliti da budemo od onih koji će biti razlog da se okrenu od vjere.[1167]

U riječima *"... i oprosti nam..."* traži se oprost za grijehe i loše stvari koje smo učinili, i naredbe koje nismo u potpunosti uradili.[1168]

[1167] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 24/15122.

[1168] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1814. str.

Ovo kaže Ibrahim, prijatelj Milostivog, shvaćajući nivo ibadeta na koji ima pravo od njega njegov Gospodar, da bi bio u svom osjećaju i molbi, uzor je za one s njim i one koji dolaze poslije njega. Završava svoju dovu, pokajanje i traženje oprosta opisujući svoga Gospodara Njegovim svojstvom koje odgovara ovoj dovi.[1169]

U riječima: *"Gospodaru naš! Ti si, zaista, Silni i Mudri"*, ponavlja se poziv Gospodaru da dadne položaj dovi i njenoj važnosti koju posjeduje. Zaista si Ti El-Aziz, Onaj Koji ne može biti savladan, niti mu može nauditi onaj ko mu ne pribjegava, [1170] nad svime je svemoćan.[1171]

Ti si El-Hakim – Mudri, Tvoja mudrost se ogleda u svemu što si naredio, Tvojom čašću i mudrošću pomozi nas protiv naših neprijatelja, oprosti nam grijehe i popravi mahane naše.[1172]

3. Riječi: "Bijahu oni vama dobar uzor – svakom onom ko se nada Allahu i Posljednjem danu. A ko god se okrene – pa, Allah je, zaista, Neovisni i Hvaljeni..."

Riječi: *"Bijahu oni vama dobar uzor – svakom onom ko se nada Allahu i Posljednjem danu"*, znače da ne vidi, niti je olakšano, svakom čovjeku da vidi u Ibrahima, alejhis-selam, uzor. To je olakšano isključivo onima koji se nadaju Allahu i Posljednjem danu. Vjerovanje je razlog da svaka teška stvar postane lahka i olakšana. Kome Allah bude olakšao, slijedit će poslanike i vjerovjesnike i smatrat će da je za tim u velikoj potrebi.[1173]

U Ibrahimu i onim s njim ostvaren je divan uzor za one koji žele Allaha i onaj svijet. Ovo su oni koji shvataju vrijednost iskustva koje je proživjela ova časna skupina, nalazeći u njemu uzor koji se slijedi i preteču koja upućuje, pa ko želi Allaha i onaj svijet neka ga prihvati kao uzor. To je sugestivna aluzija sadašnjim vjernicima.

A onaj ko želi da se okrene od ovog programa, ko želi da skrene sa puta karavane, ko želi da se otrgne od ovog plemenitog porijekla, pa,

---

[1169] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3543.

[1170] *Et-Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 8/182.

[1171] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1814. str.

[1172] Isti izvor, 1814. str.

[1173] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1815. str.

Allah (Uzvišeni) nema potrebe za njim – pa, Allah, zaista, nije ni o kom ovisan i On je jedini hvale dostojan![1174]

Riječi: *"A ko god se okrene – pa, Allah je, zaista, Neovisni i Hvaljeni"* znače da će onaj ko se okrene od pokornosti Allahu i neposlušnosti Poslaniku sam sebi nauditi, a Allahu Uzvišenom zasigurno neće nimalo nauditi, kao i to da je Uzvišeni Allah neovisan, posjeduje apsolutno bogatstvo i On Uzvišeni nije u potrebi za Svojim stvorenjima ni na koji način.[1175]

Allahovo ime El-Ganij – Neovisni, predstavlja jedno od Allahovih Uzvišenih imena. On je neovisan u svojoj suštini, posjeduje potpunu i apsolutnu neovisnost, neovisan je u svim aspektima. Potpun je i savršen u Svojim atributima, nema pri Sebi bilo kakvih nedostataka. On je Neovisan, On je Stvoritelj, Opskrbitelj, i niko Mu ni na koji način ne treba. Ono što čini Njegovu neovisnost jeste činjenica da su u Njegovoj vlasti riznice nebesa i Zemlje, kao i blaga dunjaluka i ahireta. Sva stvorenja su u potrebi za Njim kad je u pitanju dunjalučka i imanska, odnosno duševna opskrba.[1176]

Od savršenstva Njegovog bogatstva i velikodušnosti je to što naređuje Svojim robovima da ga mole i od Njega traže, a On im obećava da će odgovoriti na njihove molbe i pomoći im u svim njihovim željama, a On im daje iz Svoje blagodati ono što su tražili i ono što nisu.

Također, od savršenstva Njegovog bogatstva jeste da ako bi se sva stvorenja, od prvog do posljednjeg, sakupili na jedno mjesto i tražili nešto od Njega, kada bi svakom od njih dao ono što su tražili, to Njegovu vlast i bogatstvo ne bi umanjilo nimalo. Slobodno možemo kazati da od Njegovog savršenstva i bogatstva jesu i ogromni darovi koje je On pripremio Svojim robovima u džennetu, a pripremio im je ono što ljudsko oko nije vidjelo, uho čulo, niti je ikome od ljudi naumpalo. Od Njegove potpune neovisnosti je i to što On Uzvišeni nema ženu, ni sina, niti ortaka u vlasti, niti ima zaštitnika koji bi ga sačuvao od poniženja.

[1174] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3543.

[1175] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1815. str.

[1176] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 674. str.

On Uzvišeni je u potpunosti neovisan od Svojih stvorenja i Njegova svojstva su potpuna.[1177]

Allahovo ime *El-Hamid* znači da On zaslužuje da Mu se izrazi zahvalnost, On je hvaljen zbog Svojih imena i svojstava, postupaka, riječi i šerijata. Nema drugog boga osim Njega.[1178]

Es-S'adi, rahimehullah, je kazao: "Uzvišeni Allah je El-Hamid u Svojoj biti, Svojim imenima, svojstvima i radnjama. On Uzvišeni posjeduje najljepša imena i najpotpunija svojstva, a Njegove radnje su najbolje i najpotpunije i bivaju između vrline i pravde."[1179]

A onaj ko želi da se okrene od ovog programa, ko želi da skrene sa puta karavane, ko želi da se otrgne od ovog plemenitog porijekla, pa, Allah (Uzvišeni) nema potrebe za njim – *"pa, Allah, zaista, nije ni o kom ovisan i On je jedini hvale dostojan!"*[1180]

Krug se završava, a muslimani su već vratili svoj tok na početke svoje duge povijesti; obnovili su prisjećanje na svoj postanak na Zemlji, upoznali njihova iskustva akumulirana za njih u mnogobrojnim generacijama; vidjeli su odluku koju su na kraju donijeli oni koji su prošli kroz ovo iskustvo nalazeći u njemu utabani put odranije, nisu prvi koji njime hode.

Kur'an Časni potvrđuje ovo shvaćanje i ponavlja ga kako bi se spojila povorka vjernika, pa putnik ne osjeća otuđenost i samoću makar bio sam u generaciji, i ne nalazi teškoću u obavezi koju su izvršili oni koji idu istim putem.

Nakon toga, on se vraća okupljajući ova srca, za čiju čežnju i želju za prestankom stanja neprijateljstva i mržnje koja ih košta ove teškoće Allah zna. Okrepljuje ih nježnim daškom nade da će se ovi neprijatelji priključiti zastavi islama i redovima muslimana, pa bi to bio put nestanka mržnje i uspostavljanja ljubavi na čvrstom temelju. Potom

---

[1177] Es-Sa'di, *El-hakul-vadihil-mubin fi šerhi tevhidil-enbijai vel-murselin minel-kafijetil-šafije*, 47–48. str.

[1178] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 1/321.

[1179] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 372. str.

[1180] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/2543.

im olakšava drugi put utemeljujući najveće islamsko pravilo u međunarodnim odnosima između muslimana i nemuslimana. Vezuje bojkot i sukob za stanje neprijateljstva i agresije. Kada se okonča neprijateljstvo i agresija, onda dolazi dobročinstvo prema onome ko ga zaslužuje i pravičnost i pravda u međusobnom odnosu.[1181]

4. Riječi: "Allah će sigurno uspostaviti ljubav između vas i onih s kojima ste u zavadi; Allah je svemoćan; Allah mnogo prašta i On je samilostan"

Islam je vjera mira, vjera ljubavi i sistem čiji je cilj da cijeli svijet stavi pod svoje okrilje, da uspostavi u njemu svoj program i da okupi ljude pod Allahov bajrak kao braću koja se međusobno upoznaju i vole.

Nema prepreke koja onemogućava ovaj njegov pravac osim agresija na njega i njegove sljedbenike od strane njegovih sljedbenika! Ako budu miroljubivi prema njemu, islam ne želi sukob niti ga dragovoljno započinje.

On čak i u stanju sukoba ostavlja razloge za ljubav u dušama čistotom ponašanja i pravednošću postupaka iščekujući dan kada će njegovi oponenti shvatiti da je dobro da se i oni priključe pod njegov visoki bajrak. Islam ne gubi nadu u ovaj dan u kojem će se duše popraviti i usmjeriti ovim ispravnim pravcem.

Prvi ajet ovog odjeljka sadrži aluziju na ovu nadu koju ne nadvladava očaj u povodu umirivanja duša nekih muhadžira i hranjenjem njihovih srca umornih od napora bojkotiranja i ratovanja protiv porodice i rodbine.[1182]

Riječi Uzvišenog: *"... Allah će sigurno uspostaviti ljubav između vas i onih s kojima ste u zavadi..."* znače da ovo nadanje od Allaha znači sigurno ostvarenje. Vjernici koji su to čuli sigurno su bili uvjereni u to. Malo nakon ovoga desilo se oslobođenje Mekke, prelazak na islam Kurejšija, priključenje svih pod jedan bajrak, zatvaranje stranica osvete i neprijateljstava, i to tako da su svi postali braća sjedinjenih srca.[1183]

[1181] Isti izvor, 6/3544.

[1182] Isti izvor, 6/3544.

[1183] Isti izvor, 6/3544.

U ovom ajetu je naznaka i radosna vijest da će neki mnogobošci prihvatiti islam, iako su bili otvoreni neprijatelji vjernicima, i to se zaista dogodilo, hvala Allahu.[1184]

Riječi: *"Allah je svemoćan..."* Allah je svemoćan i On upućuje ljudska srca, i okreće ih iz jednog stanja u drugo.[1185]

Ibn Kajjim, rahimehullah, je rekao u knjizi *Tarikul-hidžretejn*: "Allahovo ime El-Kadir – Moćni znači da je Allah Onaj Koji posjeduje moć (kudret), kojom upućuje na Pravi put koga hoće i u zabludu ostavlja koga hoće. Pa tako On Uzvišeni vjernika čini vjernikom, nevjernika nevjernikom, grješnika grješnikom. On je učinio Ibrahima, alejjhis-selam, i njegovu porodicu predvodnicima ljudi, koji Njemu pozivaju i slijede ono što im je naredio. Sa druge strane je učinio da Faraon i njegov narod budu onakvi kakvim ih je opisao u ajetu: *"A bili smo ih učinili vođama, koji su pozivali u Vatru."* (El-Kasas, 41)

Zbog savršenstva Njegove moći stvorio je nebesa i zemlju i ono što je između njih za šest dana. Nijedno stvorenje mu ne može umaći, u svakom trenutku, ma gdje bili, su pod Njegovom kontrolom.[1186]

Rekao je Es-S'adi, rahimehullah: "Allahovo ime El-Kadir znači Onaj Koji je potpune moći. Zbog Njegove moći je sve dostupno, Svojom moći upravlja stvorenjima, Svojom moći je to skladnim učinio, Svojom moći život i smrt daje, njome će oživiti robove kako bi ih nagradio ili kaznio, a kada želi nešto da se desi, samo kaže: 'Budi' i ono bude. Svojom moći okreće ljudska srca i upravlja njima onako kako želi."[1187]

U Allahovim riječima "*Allah mnogo prašta i On je samilostan"* naznačeno je da ne postoji grijeh koji Allah ne može oprostiti, niti postoji mahana koju Allah ne može prekriti.[1188]

[1184] Es-S'adi, *Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-menan*, 1815. str.

[1185] Isti izvor, 1815. str.

[1186] Ibn Kajjim, *Tarikul-hidžretejn ve babu es-se'adetejn*, 235. str.

[1187] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 421. str.

[1188] Es-S'adi, *Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-menan*, 1815. str.

Jedno od Allahovih lijepih imena jeste El-Gafur, Onaj Koji prašta grijehe, i prima pokajanje svakog onog ko se pokaje.[1189]

Također, jedno od Allahovih lijepih imena jeste Er-Rahim – Samilosni. On Uzvišeni je samilostan prema Svojim robovima i obasipa ih blagodatima i Svojom milošću.[1190] Od Njegove milosti jeste i to što prašta grijehe Svojim robovima, prelazi i briše njihove ružne postupke i otvara im vrata pokajanja.[1191]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Reci: 'O robovi Moji, koji ste protiv sebe u grijesima pretjerivali, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On je, doista, Onaj koji prašta grijehe, Milostivi.'"* (Ez-Zumer, 53)

Ova nada se nalazi također u Allahovim riječima: *"Allah će sigurno uspostaviti ljubav između vas i onih s kojima ste u zavadi; Allah je svemoćan; Allah mnogo prašta i On je samilostan."* Allah, dželle šanuhu, kaže u suri En-Nasr: *"Kada Allahova pomoć i pobjeda dođu, i vidiš ljude kako u skupinama u Allahovu vjeru ulaze, ti slavi i veličaj Gospodara svoga hvaleći Ga i moli Ga da ti oprosti, On zaista pokajanje stalno prima."* (En-Nasr, 1–3)

Dakle, kada su ljudi u skupinama ulazili u Allahovu vjeru, Uzvišeni Allah im je omogućio da osvoje Meku, a kao što je poznato, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je Mekelije oslobodio. Jako je dobro poznat slučaj Ebu Sufjana i drugih, kao i godina ugovora koja se dogodila poslije oslobađanja Meke.

Na Allahovu Svemogućnost i Moć ukazuje nam i činjenica da je Allah ujedinio njihova srca i uspostavio ljubav, a to je mogao učiniti samo On Jedini.[1192]

Upravo zbog toga su mnogi nevjernici prihvatili islam, i poznati su bili kao dobri muslimani. Allah, dželle šanuhu, im je podario ljubav i

[1189] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 569. str.
[1190] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 24/15122.
[1191] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 134. str.
[1192] Muhamed el-Emin eš-Šankiti, *Adva'ul-bejan*, 8/146.

samilost jednih prema drugima, pa su se zajedno na Allahovom putu borili, i radili su sve ono što ih može Uzvišenom Allahu približiti.[1193]

5. Riječi: "Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji nisu ratovali protiv vas zbog vjere i koji vas iz domova vaših nisu izgnali – Allah, zaista, voli one koji su pravični..."

Kada je Uzvišeni Allah objavio ajete koji podstiču na slijeđenje primjera Ibrahima, alejhis-selam, u odricanju i vjernosti, i podsticanju neprijateljstva prema nevjernicima, vjernici su to u potpunosti slijedili na najpotpuniji način, išli su dotle da su prekidali rodbinske veze sa mušricima iz svoje rodbine, misleći da je to ono što Uzvišeni Allah od njih traži. Allah, dželle šanuhu, ih je obavijestio da to nije zabranjeno.[1194]

Uzvišeni Allah je dozvolio da se čini dobročinstvo svim onim nevjernicima koji se ne bore protiv vjere, i koji ih ne izgone iz svojih domova, i u tom kontekstu je dozvolio da im se čini dobročinstvo, da se postupa pravedno prema njima i da im se njihova prava ne skrnave.[1195]

Kada je u pitanju održavanje rodbinskih veza sa nevjernicima, prenosi se od Esme bint Ebu Bekr, radijallahu anhuma, koja je kazala: "U vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mi je došla moja majka (koja nije bila primila islam). Pitala sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da li mogu da održavam vezu s njom, pa je rekao: 'Možeš.'" Ibn Ujejne je rekao: "Pa je Uzvišeni Allah objavio: *'Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere...'* (El-Mumtehane, 8)"[1196]

Hafiz Ibn Hadžer, rahimehullah, je kazao: "Ona je tražila zahtjev da joj kćerka čini dobročinstvo, jer se bojala da će je odbiti i da to neće prihvatiti i da će se vratiti razočarana."[1197] Većina učenjaka je ovo prokomentarisala na ovaj način.

1193 Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*, 5/302.

1194 Es-S'adi, *Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-menan*, 1815. str.

1195 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3544.

1196 Buhari, br. 5948, Muslim, br. 1003.

1197 Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 5/292.

Hatabi, rahimehullah, je kazao: "U spomenutom hadisu je dokaz da održavanje rodbinskih veza sa nevjernicima može biti putem pomaganja novčanim sredstvima. Također, u hadisu je dokaz onih učenjaka koji smatraju da je obaveza djeteta da izdržava svoje roditelje koji nisu prihvatili islam."[1198]

Rekao je Et-Taberi, rahimehullah: "Allahove riječi: *'Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere...'* odnose se na pripadnike različitih religija, i dozvoljeno je činiti im dobročinstvo i odnositi se pravedno prema njima, kao što kaže Uzvišeni: *'Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere...'* Dakle, dozvoljeno je biti dobročinitelj prema svim ljudima koji budu posjedovali ovakva svojstva, jer ovdje nikog nije izuzeo konkretno Allah, dželle šanuhu."[1199]

Rekao je šejh Atijjeh Salim: "Kada se vratimo općem značenju izraza, nalazimo da ajet jasno obuhvata sve one koji ne čine muslimanima neprijateljstvo, niti im ispoljavaju zlobu, i bliže je da se odnosi na nevjernike nego na vjernike, jer je dobročinstvo prema slabim muslimanima nešto što je poznato u šerijatskoj nuždi. Shodno tome, tvrdnja derogacije zahtijeva jak dokaz, koji će nadjačati jasnoću ovog obuhvatnog šerijatskog teksta. Poznati uvjeti derogacije se nalaze u metodologiji tefsira. Osnažuje se stav da nema derogacije ono što prenosi imam Kurtubi od većine učenjaka tefsira, a to je da ajet nije derogiran. Ovo što je odabrao Ibn Džerir Et-Taberi i to je podudarno sa onim što iziskuje duh islamskog zakonodavstva."[1200]

Rekao je Es-Sa'di, rahimehullah: "Kada su objavljeni ajeti koji podstiču na neprijateljstvo prema nevjernicima, vjernici su to u potpunosti slijedili na najpotpuniji način, išli su dotle da su prekidali rodbinske veze

[1198] Muhammed b. Abdurrahman el-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejanu fi tefsiril-kur'ani bisahihi es-suneni*, 34/381.

[1199] Et-Taberi, *Džami'ul-ahkami fi te'vilil-kur'an*, 28/65–66.

[1200] Muhammed b. Abdurrahman el-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejanu fi tefsiril-kur'ani bisahihi es-suneni*, 34/380; Muhammed Emin eš-Šankiti, *Advau'l-bejan*, 8/84.

sa mušricima iz svoje rodbine, misleći da je to ono što Uzvišeni Allah od njih traži. Allah, dželle šanuhu, ih je obavijestio da to nije zabranjeno."

U tom kontekstu je došlo: *"Allah vam ne zabranjuje da budete pravedni, da nagrađujete dobrim i da budete pravedni prema mnogobošcima bili oni vaš rod ili ne, sve dok ne počnu da se bore protiv vas i da vas progone iz vaših domova, i sve dok budu takvi, nije vam zabranjeno da održavate vezu sa njima, i u tome nema nikakve smetnje."* O tome nas obavještava Uzvišeni Allah kako treba postupiti kada su roditelji nevjernici, a dijete musliman, i kaže: *"A ako budu nastojali da te nagovore da Meni u obožavanju pridružuješ ono o čemu ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na dunjaluku, velikodušno ponašaj."* (Lukman, 15)[1201]

Riječi Uzvišenog *"Allah, zaista, voli one koji su pravični"* znače da Uzvišeni Allah voli one koji su pravedni.[1202]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Pravednici će kod Allaha, dželle šanuhu, sjediti na minberima od svjetla, sa desne strane Milostivog, oni koji su bili pravedni u svojoj (o)vlasti i familiji i u onome što su imali za zaduženje."[1203]

Također, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u vjerodostojnom hadisu kazao da će pravedni vladar biti u Allahovom hladu onoga dana kada drugog hlada ne bude bilo.[1204]

Muhammed Eš-Ša'ravi, rahimehullah, kada su u pitanju Allahove riječi: *"Činite dobro i da budite pravedni prema njima..."* kaže: "Dobročinstvom vi od njih otklanjate njihove potrebe."

Riječi: *"Budite pravedni prema njima"*, znače – budite pravedni na taj način šta ćete im činiti dobro, a da oni od vas to i ne traže, na taj način ćete ih sačuvati od poniženja samim traženjem. Značenje Riječi: *"Budite pravedni"* predstavlja pravdu i pravednost.

[1201] Es-S'adi, *Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-menan*, 1816. str.

[1202] *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 8/184.

[1203] Muslim, 1827.

[1204] Buhari, 1423; Muslim, 1031.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"... a oni koji skrenuli su, u džehennemu gorivo bit će."* (El-Džin, 15)

Uzvišeni Allah kaže: *"Allah, zaista, voli one koji su pravični."* Dakle, muksit je participska imenica, izvedena od izraza najpravedniji. Što bi značilo – biti pravedan ili otkloniti nepravdu.[1205]

Allah, dželle šanahu, kaže: *"Allah zaista voli one koji su pravedni."* Odnosno, voli one koji daju ljudima od svog imetka a da oni to i ne traže od njih. Izraz kist znači dio od nečega.[1206]

Ovaj ajet pojašnjava razliku između ratnika i drugih, te da lojalnost koja je zabranjena u ajetu odnosi se na one koji su neprijateljski nastrojeni prema vama, a također pojašnjava razliku između dobrog, lijepog postupanja i zabranjene odanosti. Uzvišeni Allah ne zabranjuje muslimanima da čine dobročinstvo i da budu pravedni prema nevjerničkim plemenima koji se ne bore protiv njih, kao što su bila plemena: Huzua, Muzina, Esleme, Džehina i Gafar, koja su bili mušrička, ali njihove želje su bile da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savlada Kurejšije. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im nije zabranio da se prema njima lijepo i pravedno ophode, i u ovome je pouka da se ne mogu svi nevjernici staviti na isti nivo, niti se prema svima njima može isto ponašati. Među njima ima onih koji su neprijateljski nastrojeni i koji odvraćaju od Allahova puta, ima onih koji su neutralni, a imamo i onih nevjernika koji štite prava potlačenih muslimana.

U današnje vrijeme, neki od njih su naklonjeni pitanjima islama i snose teret zbog svog jasnog mišljenja i odbrane istine. Takve hrabre ljude treba uvažiti i počastiti riječima zahvale, moralno i materijalno, a treba ih smatrati onima koji imaju lijepe manire i namjere, treba im se uz blagu riječ obratiti, uz puno poštovanje i ljubaznost.

Također, kada se neko oženi kršćankom ili jevrejkom, neminovno je da će među njima biti ljubavi i samilosti, kao što Allah, dželle šanuhu, kaže: *"... i što između vas uspostavlja ljubav i samilost."* (Er-Rum, 2)

[1205] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 24/15128.

[1206] Isti izvor, 24/15130.

Također, postoji priča jako dobro poznata o Ebu Talibu, amidži Poslanika, alejhis-selam, kojeg je on izuzetno volio, i zbog čije smrti je bio veoma tužan. U tom kontekstu Allah, dželle šanuhu, je objavio kur'anski ajet: *"Ti, doista, ne možeš dati Uputu kome bi ti volio, jer Allah upućuje koga On hoće..."* (El-Kasas, 56)

Dakle, napravljena je razlika između nevjernika na one koji se bore protiv islama i one koji se ne bore. Oni koji su dobronamjerno naklonjeni, prema njima se treba velikodušno ophoditi na bilo koji način, i treba prema njima pravedno postupati. Na pravednost Uzvišeni podstiče riječima: *Allah zaista voli one koji su pravedni.* U tom kontekstu pravedno treba postupati prema svim ljudima.[1207]

6. Riječi: "Ali vam zabranjuje da budete prisni s onima koji su ratovali protiv vas zbog vjere i koji su vas iz domova vaših izgnali i koji su pomogli da budete prognani. Oni koji su s njima prisni baš su zulumćari..."

Dakle, kod koga se nađu ova tri svojstva ili neka od njih: oni koji su ratovali protiv vas, koji su vas iz domova vaših izgnali, ili koji su pomagali da budete prognati.

U tom kontekstu, ako se nađe jedna od spomenutih osobina kod nevjernika, to je sasvim dovoljno da se prema njima neprijateljski postavimo i da im dobročinstvo ne činimo. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Oni koji su s njima prisni baš su zulumćari."*

Neki islamski učenjaci tvrde da je ovaj ajet derogiran, što nije ispravno, i to je negirao Taberi i mnogi drugi mufesiri, jer spomenuti ajet je objavljen relativno kasno, osme godine po Hidžri, ili približno tome, i nije došao ajet poslije njega koji ga je derogirao.[1208]

Ibn Kajjim el-Dževzij, rahimehullah, je rekao: "Kada je Allah, dželle šanuhu, na početku sure zabranio muslimanima da uzmu nevjernike za saveznike i prekinuo naklonost između njih, a o čemu nas obavještava u suri El-Mumtehine, neki su shvatili da je zabranjeno čak i dobročinstvo

[1207] Selman el-Avde, *Išrakatu Kur'anije*, 2/111.

[1208] Isti izvor, 2/112.

prema njima, jer su smatrali da dobročinstvo predstavlja naklonost prema njima, pa je Uzvišeni Allah jasno objasnio da to ne spada u prijateljstvo koje je zabranjeno, već da je to dobročinstvo kojim je i Allah zadovoljan. Allah je dobročinstvo propisao u svim stvarima, a zabranio je ljubav i naklonost prema njima."[1209]

Rekao je Eš-Ševkani, rahimehullah: "Allahove riječi*: "… ali vam zabranjuje da budete prisni s onima koji su ratovali protiv vas zbog vjere i koji su vas iz domova vaših izgnali..."* znače da su oni su bili stubovi nevjerovanja Kurejšija. Riječi: *"... i koji su pomogli da budete prognani"* odnose se na one koji su ih pomagali da ih ubijaju, a to su bili također Mekelije i svi oni koji su bili pod istim ugovorom.

Oni koji su s njima prisni baš su zulumćari, oni su dostigli krajnju granicu u zulumu, zato što su za prijatelje uzeli one koji zaslužuju neprijateljstvo zato što su oni otvoreni neprijatelji Allaha, Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Kur'ana.[1210]

Rekao je Es-S'adi, rahimellah: "Ko se bude u potpunosti predao nevjernicima i bude sa njima prijateljevao u potpunosti, on je nevjernik, a sve ispod toga može biti veliki grijeh ili ne."[1211]

Ovo načelo u nastupanju prema nemuslimanima najpravednije je načelo koje je u skladu sa prirodom ove vjere, njenim usmjerenjem i pogledom na ljudski život, zapravo njenim općim gledanjem na ovaj bitak stvoren od Jednog Boga, usmjeren ka Jednom Bogu i okrenut ka međusobnoj saradnji po svojoj urođenoj shemi i vječnom određenju koje stoji iza svake različitosti i raznovrsnosti.

Ono je osnova njegovog međunarodnog prava prema kojem je mir između njega i svih ljudi trajno stanje koje mijenja samo ratna agresija i nužnost njenog odbijanja, ili bojazan od izdaje nakon sporazuma. Ona predstavlja prijetnju agresijom, ili nasilno sprječavanje slobode

[1209] Ibn Kajjim, *Ahkamu ehli ez-zime, 1/602.*

[1210] Eš-Ševkani, *Fethul-kadir, 5/303.*

[1211] Es-S'adi, *Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-menan*, 1816. str.

islamskog poziva i slobode vjerovanja, a to je također agresija. Mimo ovoga, važi princip mira, ljubavi, dobročinstva i pravde za sve ljude.[1212]

Zatim, to je načelo koje je u skladu sa islamskim konceptom, koji problem u odnosima između vjernika i njihovih oponenata vidi u problemu vjerovanja, ništa drugo, i koji smatra samo vjerovanje vrijednošću koju vjernik ne ostavlja i radi koje se bori. Između njih i ljudi nema ničega oko čega bi se sporili i ratovali osim slobode pozivanja i vjerovanja, realizacije Allahova programa na Zemlji i uzdizanja Allahove riječi.

Ovo usmjerenje sukladno je cjelokupnom usmjerenju sure ka isticanju vrijednosti vjerovanja i određivanju toga vjerovanja kao jedine zastave pod kojom stoje muslimani. Ko stoji s njima pod njom, on je od njih, a ko se bori protiv njih zbog nje, on je njihov neprijatelj.

Ko se miroljubivo ponese prema njima, prepusti ih njihovom vjerovanju i pozivanju, ne odvraća ljude od njega, ne sprječava da ljudi čuju o njemu i ne odvraća vjernike od njega, on se smatra miroljubivim i islam ne zabranjuje da se takvom čini dobročinstvo i s njime pravično postupa.

Musliman živi na zemlji radi svoje vjere i ona je njegovo mjerilo u odnosu prema sebi i ljudima oko njega. Nema sporenja oko interesa, nema borbe u ime fanatizma – bilo kojeg fanatizma – rasnog, teritorijalnog, porodičnog ili rodbinskog. Borba se vodi da Allahova riječ bude gornja i da Njegova vjera bude primijenjeni program života.[1213]

[1212] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3545.

[1213] Isti izvor, 6/3545.

III POGLAVLJE

Ibrahimov dijalog sa melekima u fazi njegove starosti, lijepom životu, radosnim vijestima koje su mu donijeli meleki, a to je da će ga obradovati sinovima Ishakom i Jakubom, i obavijest da su došli da unište Lutov narod, kroz prizmu kur'anskih sura: Hud, El-Hidžr, El-Ankebut, Ez-Zarijat

Prvo: Dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i meleka kroz prizmu sure Hud

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I Ibrahimu su izaslanici Naši došli da mu donesu radosnu vijest. 'Selam!', rekoše. 'Selam!', odgovori on, i ubrzo im donese pečeno tele. A kad vidje da ga se ruke njihove ne dotiču, on shvati da su neobični i osjeti strah od njih. 'Ne boj se!', rekoše oni, mi smo i Lutovu narodu poslani. A žena njegova stajaše tu, nasmija se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom. 'Jadna ja!', reče, 'zar da rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star?! Ovo je zaista nešto neobično!' 'Zar se čudiš Allahovoj odredbi?', rekoše oni. 'Allahova milost i blagoslovi Njegovi neka su na vama, obitelji vjerovjesnička. Zaista je On hvaljen i slavljen!' I pošto Ibrahima minu strah i dođe mu radosna vijest, on poče raspravljati s Nama o narodu Lutovu; Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao. 'O Ibrahime, prođi se toga, naređenje od Gospodara tvoga je stiglo; njih će stići patnja neizbježna!'"* (Hud, 69–76)

Kur'an Časni nam govori s poštovanjem o Ibrahimu, alejhis-selam, počevši od njegovog djetinjstva, mladosti, zrelosti… S uvažanjem govori o periodu kada je dostigao starost i onome što mu je Allah, dželle šanuhu, podario od imetka, kao i brojnim drugim blagodatima i činjenicom da mu je podario izuzetno veliki položaj kod Njega Uzvišenog. Štaviše, dolazili su mu meleki koji su mu donijeli radosnu vijest od Gospodara.

Časni Kur'an nam općenito govori o priči Ibrahima, alejhis-selam i meleka na četiri različita mjesta, gdje se razlikuju sam kontekst, sistem, događaji, a sve spomenuto je objavljeno u surama koje su objavljene u Meki.[1214]

Spomenuti događaji su se desili prema sljedećem redoslijedu Časnog Kur'ana. Prvi događaj se spominje u suri Hud, drugi u suri El-Hidžr, treći u suri El-Ankebut, a četvrti u suri Ez-Zarijat.

Kontemplator ove priče u svim njenim epizodama otkrit će da dijalog u njoj detaljno govori o ličnosti Ibrahima, alejhis-selam, čak i u periodu njegove kasne faze života, a sve se to dešava u zanimljivom živom dijaloškom stilu, punom pokreta koji karakteriziraju realizam, što ukazuje na bogatstvo dijaloškog aspekta u ovoj vrsti priča i to potvrđuje raznolikost tema i dijaloga u Časnom Kur'anu.[1215]

1. Riječi: "I Ibrahimu su izaslanici Naši došli da mu donesu radosnu vijest. 'Selam!', rekoše. 'Selam!', odgovori on, i ubrzo im donese pečeno tele..."

U arapskom jeziku *el-medži* označava dolazak iz obližnjeg mjesta, dok izraz *el-itjan*, označava dolazak iz udaljenog mjesta. U ovom kur'anskom ajetu upotrebljen je glagol *džae* – doći, koji predstavlja dolazak iz obližnjeg mjesta, i Allah nas obavještava da su meleki, Allahovi izaslanici, došli Ibrahimu, alejhis-selam, ali ono što je za nas daleko, to je za Gospodara izuzetno blizu. Također, postavlja se pitanje da li je došao jedan melek ili ih je bilo više.[1216]

Izraz *rusuluna* – naši izaslanici, ukazuje da ih je bilo najmanje tri pa i više.[1217] Štaviše, islamski učenjaci se razilaze kada je u pitanju njihov broj, pod izrazom rusuluna misli se na meleke. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Allah odabire izaslanike među melecima i ljudima – Allah je, zaista, Onaj Koji sve čuje i Onaj Koji sve vidi."* (El-Hadždž, 75)[1218]

[1214] Hamed Abdullah es-Sejf, *Sana'atul-hivar*, 165. str.
[1215] Isti izvor, 166. str.
[1216] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 257. str.
[1217] *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/75.
[1218] Isti izvor, 4/75.

Meleki su Allahova stvorenja, štaviše, oni su jedna od najveličanstvenijih Allahovih stvorenja. Uzvišeni Allah spominje meleke na puno mjesta u Kur'anu, i naša je obaveza da u njih vjerujemo, a vjerovanje u meleke predstavlja jedan od šest temelja imana. Meleki su veličanstvene građe i strukture, Allah im je podario izuzetnu snagu i različite uloge. Stvoreni su od nura, svjetlosti. Allahu Uzvišenom nikada nisu neposlušni i rade ono što im On naređuje. Allah, dželle šanuhu, im je podario različite uloge i poslove koje trebaju izvršavati.

Uzvišeni Allah spominje u Kur'anu Časnom neka njihova svojstva. Između ostalog, spominje njihova krila. Spominje se da neki meleki posjeduju dva krila, a neki pak tri ili četiri. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Sva hvala neka je Allahu, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Koji meleke sa po dva, tri i četiri krila čini izaslanicima; a u stvaranju dodaje što hoće, On, uistinu, nad svime ima moć."* (Fatir, 1)

Također se spominje da oni nisu muškog, niti ženskog pola, oni ne jedu, niti piju. Jedna od njihovih osobina jeste stid.[1219] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Kako da se ne stidim čovjeka kojeg se stide meleki."[1220]

Kada je u pitanju priča o Ibrahimu, alejhis-selam, i melekima, možemo izdvojiti tri njihova svojstva i karakteristike.

Prva karakteristika jeste sposobnost uzimanja različitih oblika.

Allah, dželle šanuhu, je stvorio meleke od svjetlosti i dao im sposobnost da uzmu bilo koji oblik, a to se moglo i zaključiti kada su meleki došli Ibrahimu, alejhis-selam, u liku čovjeka, kao što je i poznato, u početku Ibrahim, alejhis-selam, nije prepoznao da su to meleki, jer su odbili da konzumiraju hranu koju im je pripremio. Naposljetku, meleki su objasnili Ibrahimu, alejhis-selam, razlog zbog čega su došli. Na ovaj detalj ćemo se kasnije osvrnuti, uz Allahovu pomoć.

Druga karakteristika meleka jeste ta da oni ne jedu niti piju. O ovom

[1219] Tehani Ibrahim Abdurrahman, *El-mesa'ilul-akadije fi hivarati Ibrahim, alejhis-selam, fil-kur'anil-kerim*, 66. str.

[1220] Muslim, 2401.

svojstvu meleka obavještava nas Allah, dželle šanuhu, u događaju Ibrahima, alejhis-selam, i meleka. Kao što je poznato, Ibrahim, alejhis-selam, im je pripremio pečeno tele, a oni nisu ništa od toga okusili, niti su ruku prema njemu pružili. Svi islamski učenjaci su složni da meleki ne konzumiraju hranu, a ni piće.[1221]

Treće svojstvo meleka jeste da imaju zaduženja.

Časni Kur'an i Sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nas obavještavaju o određenim poslovima, odnosno zaduženjima meleka. Neka od tih zaduženja se spominju u priči Ibrahima, alejhis-selam, kao što su: donošenje radosne vijesti, kažnjavanje, pomaganje Allahovih robova, vjernika, o čemu će biti detaljnijeg govora, ako Bog da.

Allah je spomenuo Ibrahima, alejhis-selam, koji je odabrani poslanik, Allahov prijatelj, najbolji poslanik od svih poslanika, poslije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, otac je svih poslanika, kod Allaha, dželle šanuhu, uživa veliku privilegiju i ima posebno mjesto kod svih ummeta – naroda.[1222]

Također, spomenut je izraz *bil-bušra* – da mu donesu radosnu vijest. Radosnu vijest koja će se desiti u bližoj ili daljoj budućnosti. Dakle, meleki su došli sa radosnom viješću isto kao što poslanici dolaze sa objavama.[1223]

Eš-Šankiti, rahimehullah, je kazao: "U ovom kur'anskom ajetu nije decidno spomenuta radosna vijest s kojom su meleki došli Ibrahimu, alejhis-selam. Ako pogledamo kroz prizmu drugih ajeta, vidjet ćemo da je riječ o radosnoj vijesti kojom ga Allah obavještava da će mu podariti Ishaka i Jakuba."

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A žena njegova stajaše tu, nasmija se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom."* (Hud, 71) *"I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim."* (Es-Saffat, 112) *"'Ne boj se', rekoše i obradovaše ga dječakom koji će učen biti."* (Ez-Zarijat, 28)

[1221] Tehani Ibrahim Abdurrahman, *El-mesa'ilul-akadije fi hivarati Ibrahim, alejhis-selam, fil-kur'anil-kerim*, 68. str.

[1222] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 257. str.

[1223] Isti izvor, 257. str.

"'Ne plaši se', rekoše, 'donosimo ti radosnu vijest, imat ćeš sina koji će znan biti.'" (El-Hidžr, 53)[1224]

Neki islamski učenjaci smatraju da radosna vijest s kojom su došli meleki Ibrahimu, alejhis-selam, jeste vijest da će uništiti narod Luta, alejhis-selam. O tome nas Uzvišeni Allah obavještava u Kur'anu: *"Ne boj se!, rekoše oni, mi smo i Lutovu narodu poslani."* (Hud, 70)

"'Mi smo', rekoše, 'zaista, bili poslani i narodu koji je prestupe činio, izuzev Lutove porodice, njih ćemo, zaista, sve spasiti.'" (El-Hidžr, 58–59) *"'Poslani smo narodu prestupničkom', rekoše, 'da sručimo na njih grumenje od gline.'"* (Ez-Zarijat, 32–33) *"I kad izaslanici Naši Ibrahimu radosnu vijest donesoše, rekoše: 'Mi ćemo uništiti stanovnike onoga naselja! Njegovi stanovnici zaista su zulumćari!'"* (El-Ankebut, 31)

Prvo mišljenje je ispravno, a posljednji ajet nam na to ukazuje. Dakle, meleki, Allahovi izaslanici, prvo su donijeli radosnu vijest Ibrahimu, alejhis-selam, a zatim su ga obavijestili o uništenju Lutovog naroda.[1225]

Iz fragmenta kur'anskog ajeta *"'Selam!', rekoše. 'Selam!', odgovori on..."* vidimo da su meleki nazvali selam, Ibrahimu, na šta im je on odgovorio selamom.

Ako pogledamo, vidjet ćemo da selam kao pozdrav datira još od perioda Ibrahima, alejhis-selam, i nazivanje selama treba biti prije bilo kakvog drugog govora, a onaj koji odgovara na selam treba to učiniti ljepše i potpunije.[1226]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Kada pozdravljeni budete, na ljepši način uzvratite, ili isto otpozdravite, a Allah, doista, sve obračunava."* (En-Nisa, 86)

Na ovaj način je Ibrahim, alejhis-selam, dočekao Allahove izaslanike – meleke, i ovaj kur'anski ajet nam ukazuje da je pozdrav islama i meleka selam.

[1224] Muhammed Emin eš-Šankiti, *Advau'l-bejan*, 3/29–30.

[1225] Isti izvor, 3/29–30.

[1226] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 758. str.

Također, Allah, dželle šanuhu, nas obavještava na mnogo mjesta u Kur'anu da će selam biti i pozdrav vjernika u džennetu.

Uzvišeni Allah kaže: *"Vrtovi Adna u koje će ući i oni i roditelji njihovi i žene njihove i porod njihov – oni koji su bili čestiti – meleci će im ulaziti na vrata svaka. Selam neka je vama, zato što ste trpjeli, a divan li je ishod nakon dunjaluka!"* (Er-Ra'd, 23–24)

"A oni koji su se Gospodara svoga bojali u povorkama će u džennet biti povedeni, i kad do njega dođu – kapije njegove već širom otvorene – čuvari će im njegovi reći: 'Selam vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u njega, u njemu ćete vječno boraviti!'" (Ez-Zummer, 73)[1227]

U riječima Uzvišenog: *"... i ubrzo im donese pečeno tele"* misli se na mladunče od krave.[1228] Ibrahim, alejhis-selam, nije dugo čekao, već je odmah pripremio i servirao pečeno tele. O tome nas Allah, dželle šanuhu, obavještava u suri Ez-Zarijat, rekavši: *"I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele."* (Ez-Zarijat, 26) Debelo tele koje je spomenuto u ovom ajetu je zapravo pečeno tele.[1229] Tele je ispečeno na taj način da je stavljeno na vrelo kamenje u jami zemlje, i to je poznati specijalitet stanovnika pustinje – beduina.[1230] Kada su došli, Ibrahim, alejhis-selam, im je prinio pečeno tele, što ukazuje na njegovu izuzetnu velikodušnost, a mogao je da im prinese nešto mesa, ili jagnje. Sam njegov postupak da im je prinio cijelo pečeno tele kazuje nam da to može doći samo od velikodušnog čovjeka.[1231]

Gostoprimstvo se smatra lijepim i etičkim činom, smatra se lijepim islamskim manirom, i to je bilo svojstveno poslanicima, vjerovjesnicima i dobrim ljudima.[1232]

Ibn Kesir, rahimehullah, je kazao: "Ovaj kur'anski ajet obuhvata mnogobrojne aspekte gostoprimstva, a mi ćemo spomenuti neke od

[1227] Imad Zuhejr Hafiz, *El-kasasul-kur'ani bejnel-abai ve el-ebnai*, 136. str

[1228] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 11/655.

[1229] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 258. str.

[1230] Isti izvor, 258. str.

[1231] Salah El-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu vekai'i ve tahlilu ahdasi*, 1/419.

[1232] Muhammed Mustafa ez-zuhejli, *Šir'atu allahi li enbija*, 177. str.

njih.[1233] Gostoprimstvo podrazumijeva da se gost lijepo ugosti. Također, aspekt gostoprimstva jeste i priprema hrane, a da se za to ne pita gost.

Iz časnog ajeta: *"I ubrzo im donese..."* vidimo da je Ibrahim, alejhis-selam, brzo pripremio hranu za svoje ugledne goste. Ibrahim, alejhis-selam, je za relativno kratak vremenski period svojim gostima pripremio pečeno tele koje je ispekao na vrelom kamenju, a sve spomenuto ukazuje da se Ibrahim, alejhis-selam, velikodušno ponio, jer je dao najbolje tele koje je imao.[1234]

Ibrahim, alejhis-selam, je nazvan *Ebu Dajfan*, jer je on prvi ugostio gosta. Postao je poznat po svojoj velikodušnosti.

Na njegovu velikodušnost ukazuje činjenica da je prinio dosta hrane za mali broj gostiju, i to se ne smatra rasipništvom, jer spomenutu hranu mogu koristiti ukućani, a može se podijeliti i siromasima.[1235]

Također, od lijepih manira prema gostu jeste da mu se hrana približi i na lijep i blag način da se komunicira sa njim. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Zar nećete jesti."* (Ez-Zumer, 27)[1236]

> *2. Riječi: "A kad vidje da ga se ruke njihove ne dotiču, on shvati da su neobični i osjeti strah od njih. 'Ne boj se!', rekoše oni, mi smo i Lutovu narodu poslani..."*

Veza je jasna i jako bliska između prethodnog ajeta u kojem se spominje da je Ibrahim, alejhis-selam, prinio hranu gostima, i ajeta u kojem se spominje da njegovi gosti nisu pružili svoje ruke prema hrani, pa ih se zbog toga Ibrahim, alejhis-selam, pobojao.

U riječima Uzvišenog *"A kad vidje da ga se ruke njihove ne dotiču, on shvati da su neobični"* istaknut je običaj kod beduina i ljudi sa sela da je sramota izdati one koji jedu sa njima, a sa druge strane, oni koji ne konzumiraju njihovu hranu smatraju se onima koji im žele zlo i ne vjeruju

[1233] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 4/264.
[1234] Ahmed eš-Šerkavi, *El-Mer'etu fi kasasil-kur'ani*, 1/162.
[1235] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 258. str.
[1236] Ibrahim Muhammed El-Ali, *El-Ahadisu es-sahiha min ahbari ve kasasil-enbija alejhimus-salatu ves-selam*, 64. str.

u njihove namjere,[1237] pa je upravo poslije toga rekao: *"... i osjeti strah od njih..."* Dakle, osjetio je strah, sumnju i neku vrstu strepnje prema njima. [1238]

Na njegov strah, oni su mu odgovorili: *"Ne boj se!"*, jer su gosti Ibrahima, alejhis-selam, primijetili da se on plaši od njih, pa su željeli da ga smire i kazali su mu da su meleki, a poznato je da meleki ne jedu hranu, i da nema razloga da se plaši od njih.[1239]

Riječima *"... mi smo i Lutovu narodu poslani"* meleki su pokušali da otklone strah, sumnju i strepnju od Ibrahima, alejhis-selam, kazali su mu da je cilj njihovog dolaska narod Luta, alejhis-selam.[1240]

Dakle, cilj im je bio da unište izopačeni narod Luta, alejhis-selam, koji je bio nevjernički narod.[1241]

Pouke i koristi ovog plemenitog ajeta su mnoge, a jedna od njih jeste tačnost i preciznost u izražavanju. Također, to što svaka riječ u Kur'anu ima svoje značenje, prijedloge, i što ukazuje važnost svake riječi i slova u Kur'anu jeste korist ovog ajeta. Pouka jeste i to što se ističe da su poslanici ljudska bića koja trpe ono što ljudi doživljavaju od straha, tuge i bola. Prema beduinskoj tradiciji, onaj ko ne jede hranu kod svog domaćina je sumnjičav, ili želi zlo, ili ne vjeruje u namjeru svog domaćina, i ovo je ono što smo mogli uvidjeti iz ovog ajeta.[1242]

Ova priča se odigrala nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, emigrirao iz zemlje Kaldejaca, svog rodnog mjesta u Iraku i svog prebivališta u zemlju Kananu, zemlju koju je Allah blagoslovio.

1237 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 4/1912.

1238 Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 260. str.

1239 Salah El-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu vekai'i ve tahlilu ahdasi*, 1/420.

1240 Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 260. str.

1241 Salah El-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu vekai'i ve tahlilu ahdasi*, 1/420.

1242 Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 259. str.

3. Riječi: "A žena njegova stajaše tu, nasmija se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom..."

Još smo u sceni Ibrahimovih gostiju – meleka, a u ovom kur'anskom ajetu bit će govora o Ibrahimovoj, alejhis-selam, ženi, koja je bila na usluzi Ibrahimovim gostima.[1243]

U riječima Uzvišenog *"A žena njegova stajaše tu, nasmija se..."* ističe se da je žena koja se spominje u ovom kur'anskom ajetu supruga Ibrahima, alejhis-selam.[1244]

Allahove riječi: *"... stajaše tu..."* odnose se na Ibrahimovu ženu, koja je stajala ispred Ibrahima, alejhis-selam, i gostiju i bila im na usluzi.[1245]

Ibn Dževzi, rahimehullah, je rekao: "Islamski učenjaci se razilaze kada je u pitanju mjesto gdje je stajala supruga Ibrahima, alejhis-selam, i spominju tri mišljenja. Prvo mišljenje jeste da je stajala iza zastora i slušala je njihov govor. Ovo je također mišljenje Vehba. Drugo mišljenje jeste da je stajala i posluživala ih, a ovo je mišljenje Mudžahida i Es-Sudija. Treće mišljenje jeste da je stajala i namaz obavljala, a ovo je mišljenje Muhammeda b. Ishaka."[1246]

Allahove riječi: *"... nasmija se..."* ukazuju da se nasmijala i nasmiješila zbog sreće koja je ispunila njeno srce, a to je informacija da su meleki došli da unište grješni i zulumćarski narod Luta, alejhis-selam.[1247]

Spomenuo i rezimirao je Ebu Džafer Et-Taberi, rahimehullah, govore islamskih učenjaka kada je u pitanju razlog zbog čega se Sara, supruga Ibrahima, alejhis-selam, nasmijala, i kazao je: "Nasmijala se zbog toga što su ona i njen suprug Ibrahim, alejhis-selam, lično uslužili ova dva gosta iz poštovanja i velikodušnosti prema njima, i pored toga oni nisu jeli tu hranu, štaviše, nisu je ni dotakli."

[1243] Isti izvor, 262. str.

[1244] Isti izvor, 262. str.

[1245] Isti izvor, 262. str.

[1246] Muhammed b. Abdurrahman el-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejanu fi tefsiril-kur'ani bisahihi es-suneni*, 15/269.

[1247] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 262. str.

Drugo mišljenje o tome zašto se Sara nasmijala, jeste da se nasmijala jer je vidjela da je narod Luta, alejhis-selam, i dalje u velikom nemaru, a meleki kazne im već došli.

Treće mišljenje jeste da se nasmijala kada je vidjela svoga supruga Ibrahima, alejhis-selam, zabrinutog i uplašenog.

Četvrto mišljenje jeste da se Sara nasmijala kada je dobila vijest da će je Allah obradovati sinom Ishakom, iako su ona i njen suprug bili u poznim godinama.

Peto mišljenje jeste da se nasmijala zbog sreće i sigurnosti, jer su meleki kazali: *"ne plaši se"*. Prije toga, njen suprug, Ibrahim, alejhis-selam, i ona su osjetili strah od njih (meleka), i nakon riječi koje su im kazali meleki, ona se smirila i nasmijala, a zatim su je obradovali viješću da će im Allah podariti sina Ishaka.

Imam Et-Taberi, rahimehullah, je rekao: "Ispravno mišljenje kada su u pitanju riječi: *"... nasmija se..."* jeste da se nasmijala jer je vidjela narod Luta, alejhis-selam, da je i dalje u velikom nemaru, a meleki kazne im već došli." Zatim je kazao Et-Taberi: "Spomenuto mišljenje smatramo ispravnim, zato što se spominje da su meleki kazali u ajetu koji se nalazi prije spomenutog *'Ne boj se!, rekoše oni, 'mi smo i Lutovu narodu poslani.'* Dakle, razlog smijeha jeste činjenica da je Allah poslao meleke zbog naroda Luta, alejhis-selam, i da nema potrebe da se plaše."[1248]

Ibn Ašur, rahimehullah, je kazao: "Sara se nasmijala kada je čula radosnu vijest meleka koju su donijeli Ibrahimu, alejhis-selam."[1249]

Rekao je El-Halidi: "Ibrahimova supruga Sara, alejhas-selam, je dočekala goste i bila na usluzi svome mužu i njima. Smirila se kada je saznala da su oni meleki koje je Allah poslao da unište narod Luta, alejhis-selam, pa se zbog toga nasmijala, zato što je znala ko je Lutov narod, čula je priče o njima, njihovom nevjerstvu, zabludi, njihovoj izopačenosti, da su prilazili muškarcima na zabranjen način, pored svih opomena od Luta, alejhis-selam. Sada ih je stigla naredba i kazna Allaha, dželle

[1248] Et-Taberi. *Džami'ul-bejani fi te'vilil-kur'an*, 15/390–394.

[1249] Muhammed et-Tahir b. Ašur, *Tefsiru et-tahriru ve et-tenvir*, 12/119.

šanuhu, i meleki su došli da ih unište, pa se Sara, koja je tada bila starica, iskrena vjernica, nasmijala zbog radosti i zadovoljstva koje je osjetila u tom trenutku. Ovdje nećemo spomenuti neke smiješne govore koji su spomenuti kao razlog zbog čega se Sara nasmijala, poput govora da se nasmijala jer je dobila menstruaciju iako je bila u poznim godinama, i tome slično. Dakle, to su govori i mišljenja koja ne zaslužuju da se o njima polemiše ili ukazuje na njihovu neispravnost."[1250]

Riječima: *"... i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom"* ističe se da se Sara nasmijala zbog radosnih vijesti, zatim su je meleki obradovali još jednom radosnom viješću, a to je da će je obradovati dječakom, kako nas o tome Kur'an obavještava: *"Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom."* Odnosno, meleki su obradovali Saru djetetom, čije je ime u Kur'anu spomenuto, a Allah ga je Ishakom nazvao.[1251] Značenje imena Ishak na hebrejskom jeziku jeste Onaj koji se smije.[1252]

Treća radosna vijest koju je dobila jeste da će poslije Ishaka dobiti Jakuba, alejhis-selam. Jakub, alejhis-selam, je došao poslije Ishaka, alejhis-selam. Iz te loze od Ishaka, a zatim njegovog sina, nastaje loza Benu-Israil (sinovi Israilovi).[1253]

Ibn Kesir, rahimehullah, je rekao, kada je u pitanju kur'anski ajet: *"... i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom"* da je Allah obradovao time da će joj podariti sina. Jakub, alejhis-selam, je sin Ishaka. Kao što nas o tome obavještava Uzvišeni Allah u suri El-Bekare, rekavši: *"Da niste možda prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao?! Kad je on sinove svoje upitao: 'Kome ćete poslije mene ibadet činiti?' Odgovorili su: 'Ibadet ćemo činiti Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima, Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome! I mi se samo Njemu predajemo!'"* (El-Bekare, 133)

Prema ovom ajetu, dolazi se do zaključka da je onaj koji je trebao biti kurban bio Ismail, a ne Ishak, jer je radosna vijest o rođenju došla za njega, kao i da će mu se roditi Jakub. Pa kako bi se moglo narediti

[1250] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/337.
[1251] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 263. str.
[1252] Ismail Hamid, *Mevsu'atu nisail-enbija*, 69. str.
[1253] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 263. str.

Ibrahimu, alejhis-selam, da ga prinese kao žrtvu, dok je još bio malo dijete, a još mu se nije bio rodio sin Jakub, koji mu je obećan od Allaha? Allahovo je obećanje istinito i ne izostaje... To je najbolji i najispravniji dokaz da je Ismail bio namijenjen za kurban. Allahu pripada zahvala.[1254]

Spomenuti kur'anski ajet nam ukazuje da meleki nisu donijeli Sari samo radosnu vijest da će joj Allah podariti sina, već su joj donijeli radosnu vijest da će Allah njenom djetetu podariti dijete, tj. obavještava je o unucima. Ovo je zaista velika radosna vijest i velikodušnost, jer, roditelju od djeteta može samo biti draže njegovo dijete, kako stoji u narodnoj poslovici.[1255]

Ishak, alejhis-selam, je jedan od poslanika kojem je naš Gospodar Svemogući odabrao ime i dječak kojeg su roditelji dobili u svojim poznim godinama. S obzirom na godine njegovih roditelja, nemoguće je bilo da imaju djecu, jedino uz apsolutnu Allahovu moć, Njegovu ogromnu milost, Njegovu prodornu volju i veličanstvenu mudrost... Ne samo to, Uzvišeni Allah je opisao Ishaka kao dječaka koji će učen biti i kojeg će Allah od dobrih i vjerovjesnika učiniti.[1256]

Slobodno možemo kazati da je Ishak, alejhis-selam, bio nadnaravnost, jer ga je majka u starosti i poznim godinama rodila. Allah je učinio da njegovi potomci budu poslanici koji su slati Benu-Israilu. Dakle, od Ishaka, i njegovog sina Jakuba, alejhimus-selam, potiču Jevreji, odnosno Benu-Israil. Pored toga, Jevreji su bili nepravedni prema njima, ružne i ogavne stvari su o njima iznosili, kako verbalno, tako i tekstualno.

Tačnije, ovo je kleveta na Svemogućeg Boga, oni su klevetali sve svoje poslanike. Nažalost, oni koji nisu htjeli da iznose klevete i laži na poslanike, bili su kažnjavani i ubijani.[1257]

Časni Kur'an se osvrnuo na te sramne postupke Benu-Israila koje su imali prema svojim poslanicima, iako je Allah, dželle šanuhu, počastio ove poslanike, opisujući hvale vrijednim karakterom, i pohvalio ih za

[1254] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 4/265-266.

[1255] Abdus-setar Kerim el-Mersumi, *Milletu Ibrahim*, 96. str.

[1256] Hanefi el-Mahelavi, *Semanune šahsije mešhure fil-kur'anil-kerim*, 65. str.

[1257] Isti izvor, 65. str.

ono što su radili kada je njihov narod u pitanju, jer su im ukazivali i vraćali ih na Pravi put. Neki od poslanika koji su bili poslani Benu-Israilu, su bili Ishak i Jakub, alejhimus-selam, kako nam o tome Kur'an govori.[1258]

4. Riječi: "Allah, dželle šanuhu, kaže: 'Jadna ja!', reče, 'zar da rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star?! Ovo je zaista nešto neobično!'"

Žena Ibrahima, alejhis-selam, je dobila radosnu vijest o dječaku, kao što je spomenuto u prethodnom kur'anskom ajetu, a ovaj ajet nam bilježi njenu reakciju na tu radosnu vijest, koju je prihvatila velikim čuđenjem.

Riječi: *"Jadna ja!"* koje je izgovorila supruga Ibrahima, alejhis-selam, bile su ishitrene i bez neke posebne jezičke suštine, već je ovo kazala zbog velikog čuđenja.[1259]

Kao što je poznato, ove riječi koriste se onda kada se dogodi velika nesreća, a ovim riječima je ona izrazila čuđenje, a ne neku molbu. Dakle, metaforom, vidimo da je ovaj kur'anski ajet prikazao njeno veliko iznenađenje i čuđenje zbog pojave ovog iznenađenja.[1260]

Pitanje *"... zar da rodim ovako stara..."* ona je postavila jer porođaj zahtijeva trudnoću, a zatim porođaj, i to je opšte poznata stvar. Rečenica koja je došla pod ovim opisom ukazuje nam na starost, koja nije određena. Postavlja se pitanje da li je to starost od šezdesete godine, više ili manje, to se više određuje običajem, nego li jezičkim smislom. Dakle, na osnovu ove izjave vidimo da se radi o staroj osobi.[1261]

U riječima *"... a i ovaj moj muž je star..."* supruga Ibrahima, alejhis-selam, je upotrijebila arapski izraz *ba'li*, što znači muž, ali ovo je izraz koji je jako precizan, i označava osobu koja brine o dobročinstvu i svim obavezama prema svojoj ženi, toliko o njoj brine da ona nije potrebna ni za čim, sve joj je obezbijeđeno.[1262]

[1258] Isti izvor, 65. str.

[1259] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 365. str.

[1260] Hamed Abdullah es-Sejf, *Sana'tul-hivar*, 349. str.

[1261] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 365. str.

[1262] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 11/6563.

Također je upotrebila izraz *šejhan, star*. Ovaj izraz nije preciziran, a društveni i jezički običaj ima svoju ulogu u određivanju starosti.[1263]

Neki učenjaci smatraju da je ona imala devedeset godina, a Ibrahim, alejhis-selam, sto i dvadeset. A Allah najbolje zna.[1264]

U dijelu ajeta *"Ovo je zaista nešto neobično"* nalazi se riječ *"inne"* koja je potvrda i išaret da je stvar strana. Riječ *"haza"* ponovo je spomenuta kako bi se precizirala stvar o kojoj se govori i kako bi bila prisutna u razumu u potpunosti. U ovoj konstrukciji imamo miris čuđenja i prije nego li stignemo do Riječi: *"adžib"*.[1265]

Izraz *"lešej'un"* – lam radi dodatne potvrde. Razmisli kako je izraz osnažen potvrdama iako je kratak, radi potvrde da je stvar strana i da je situacija čudna. Riječ *"šej'un"* je uopćena i odnosi se na sve, čak i apstraktne stvari poput ove.[1266]

Pouke i koristi ovog plemenitog ajeta su brojne.

Nevjerovatno je kako kur'anski tekst, sa ograničenim brojem riječi, prenosi emocije ljudi, i kako zadire u njihove dubine. Na kakav samo način prati njihova najsuptilnija raspoloženja i to je zasigurno kur'ansko čudo ili psihološko čudo u Časnom Kur'anu.

Pouka ajeta jeste i činjenica da je univerzalne sunnete stvorio Bog da bi ljudi mogli kontrolisati svoje poslove, a ne da ih grade na natprirodnim bićima.

Tako da ljudi znaju da univerzum ima svoga Stvoritelja, i da ne postoje zakoni koji djeluju sami po sebi, a vjernici vjeruju da je Allah Veličanstveni Stvoritelj, i na Njega se oslanjaju.

Razlozi što nije bilo djece u slučaju Ibrahima, alejhis-selam, i njegove žene su obostrani, a ne jednostrani, jer Allahu Uzvišenom nije ništa teško, a ovo je još jedna korist ovog ajeta.

[1263] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 366. str.

[1264] *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/78.

[1265] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 266. str.

[1266] Isti izvor, 267. str.

Allah, dželle šanuhu, s vremena na vrijeme pokazuje ljudima svoje znakove, i razbija monotoniju života i poznati ritam stvari i njihovog dešavanja. Zaista je lijepo vratiti se osjećajima iznenađenja i uzbuđenja u životnim stvarima.[1267]

Ibn Kesir, rahimehullah, je o riječima: *"'Jadna ja!', reče ona, 'zar da rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star'"*, rekao da su one isto kao ono što se ističe u poglavlju Ez-Zarijat: *"I pojavi se žena njegova, uzvikujući i po licu se udarajući, i reče: 'Zar ja, stara, nerotkinja?!'"* (Ez-Zarijat, 29) Dakle, ovo je bio običaj kod žena, ovakav govor i ponašanje kad se čude.[1268]

Er-Razi, rahimehullah, je kazao: "Supruga Ibrahima, alejhis-selam, se zaprepastila i začudila zbog običaja i samog procesa (kada je rađanje u pitanju), a nije se začudila zbog toga što je mislila da Allah nije sposoban da to učini. Ako bi u nekom slučaju kazali muslimanu da će Allah Uzvišeni pretvoriti planinu u čisto zlato, nema sumnje da bi on bio iznenađen, ne zbog toga što Allah nije to kadar učiniti, već zbog toga što je to suprotno samoj prirodi."[1269]

Rekao je El-Alusi, rahimehullah: "Suština njene reakcije je, kako je rečeno, želja da se ukaže na veličinu Allahove blagodati prema njoj, jer je ono što je Allah njoj podario bilo suprotno običajima. Nije ona tako reagirala zbog toga što je sumnjala u Allahovu sposobnost da to učini."[1270]

5. Riječi: "'Zar se čudiš Allahovoj odredbi?', rekoše oni. 'Allahova milost i blagoslovi Njegovi neka su na vama, obitelji vjerovjesnička. Zaista je On hvaljen i slavljen!'"

Nalazimo potpunu komunikaciju i savršenu konzistentnost između ovog dijela i prethodnog. Tamo se Ibrahimova žena začudila što će roditi, postupila je tako kao da je to nemoguće i da je bliže mašti, a u ovom kur'anskom ajetu meleki odgovaraju riječima: *"Zar se čudiš Allahovoj odredbi?"* U tom smislu, nema mjestu čudu, niti čuđenju.

1267 Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 368. str.

1268 Ibn Kesir, *Tefsirulkur'anil-azim*, 4/266.

1269 Er-Razi, *Tefsirul-kebir mefatihul-gajb*, 18/29.

1270 El-Alusi, *Ruhul-bejan fi tefsiril-kur'anil-azim ve es-seb'il-mesani*, 12/100.

Riječi: *"Zar se čudiš Allahovoj odredbi?"* izgovorili su meleki, kojih je bilo puno, mi ne znamo njihov tačan broj, da li ih je bilo trojica ili više, to je nama nepoznato. Štaviše, Kur'an ne ulazi u ono što je beskorisno u detaljima, tako da je ovo kazano samo kako bi se potvrdilo ono što je već bilo potvrđeno.[1271]

Dakle, zar se čudiš Allahovoj odredbi, a ti si supruga Poslanika (Ibrahima) časnog, zar se čudiš a boraviš u kući u kojoj njen domaćin prima objavu od svoga Gospodara, boraviš u kući sa osobom koja je veza za Gospodara u svakom trenutku?

Allahova odredba je, dakle, Njegova odluka i dozvola da se nešto desi. Uzvišeni Allah kaže: *"A Njegova naredba, kada nešto hoće, jeste da samo za to rekne: 'Budi!' – i ono bude."* (Ja-Sin, 82)

Dakle, naredba, odnosno odredba, je opšti pojam koji se odnosi na bezbroj stvari. U ovom slučaju, odredba je dodata Allahovom imenu, a kao što je poznato, sve što je povezano sa Allahom postaje veličanstveno, kao na primjer: Allahova Knjiga, Allahov poslanik, Allahova kuća...[1272]

Kada su u pitanju Allahove riječi: *"Allahova milost i blagoslovi Njegovi neka su na vama, obitelji vjerovjesnička..."*, postavlja se pitanje koja je razlika između izraza رحمت الله i رحمة الله? Dakle, u prvom izrazu se spominje "otvoreno" slovo ta. Kada se kaže رحمت الله to se odnosi na Allahovu milost, koja se proširila i koja je došla nakon teškoće, i uvijek poslije riječi رحمت dodaje se Allahovo veličanstveno ime.

Tako, naprimjer, nakon što je prošlo mnogo godina i žena je navršila dob u kojoj može zatrudnjeti, roditi i dati potomstvo, dobra vijest stiže Ibrahimu, alejhis-selam, i njegovoj ženi. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"'Zar se čudiš Allahovoj odredbi?', rekoše oni, 'Allahova milost i blagoslovi Njegovi neka su na vama, obitelji vjerovjesnička. Zaista je On hvaljen i slavljen!'"*

[1271] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 268. str.

[1272] Isti izvor, 269. str.

Također, Uzvišeni Allah je uslišao dovu Zekeriju, alejhis-selam, nakon što je molio svoga Gospodara da mu podari porod. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ovo je spomen o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijji."* Nakon ovoga Allah nam spominje priču o tome kako je podario sina Jahju, Zekiriji, alejhis-selam, vidimo u ovom slučaju olakšicu nakon poteškoće.

Uzvišeni Allah kaže: *"Zato, pogledaj tragove Allahove milosti – kako On oživi zemlju nakon mrtvila njezina! On će, uistinu, i mrtve oživiti, On nad svime ima moć."* (Er-Rum, 30) Vidimo i u ovom slučaju olakšicu nakon poteškoće. Također, valja spomenuti onda kada se spomene "otvoreno" slovo ta" رحمت ukazuje nam na ogromnu Allahovu milost. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"... a milost Moja obuhvata sve..."*[1273]

Sa druge strane, kada je pitanju izraz رحمة – milost, sa okruglim ta na kraju, to se odnosi na milost koja se još nije otvorila, niti ostvarila.

Dakle, onaj koji je pokoran svome Gospodaru klanja noću, nadajući se Allahovoj milosti na Sudnjem danu, odnosno dženetu. To je milost i uživanje koje će Allah vjernicima podariti u dženetu, inšallah, a ne na dunjaluku.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Zar je takav kao onaj koji u noćnim satima u molitvi vrijeme provodi, padajući licem na tlo i stojeći, strahujući od ahireta i nadajući se milosti Gospodara svoga?"* (Ez-Zumer, 9) Vidimo iz spomenutog kur'anskog ajeta da je ovdje riječ o milosti kojoj se valja nadati.

Uzvišeni Allah kaže: *"One koji budu u Allaha vjerovali i čvrsto Ga se držali On će sigurno u milost Svoju i blagodat uvesti i Pravim putem Sebi uputiti."* (En-Nisa, 175) Ovo je milost koju je Allah, dželle šanuhu, obećao Svojim robovima.

Također, izrazu رحمت dodaje se Allahovo ime. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"'Zar se čudiš Allahovoj odredbi?' rekoše oni. Allahova milost i blagoslovi Njegovi neka su na vas, obitelji vjerovjesnička.'"*

[1273] Isti izvor, 269. str.

U ovom ajetu se spominju tri riječi kojima se dodaje Allahovo ime. Kada je u pitanju prva i druga riječ one se spominju samo u suri Hud, dok se treća riječ spominje samo u ovoj kur'anskoj suri.[1274]

Izraz blagoslov – bereket se pripisuje i dodaje Allahovom imenu, i ovo je jedino mjesto u Kur'anu da se blagoslov, odnosno bereket, spominje u ovom kontekstu. U ovoj kur'anskoj suri se spominju ajeti koji nam govore o bereketu, odnosno blagoslovu, velikom dobru i hajru.

Blagoslov, odnosno bereket, predstavlja koncept koji materijalisti, ateisti, oni koji se bave proračunima, brojevima, granicama fizike, ne mogu razumjeti. Štaviše, kako će razumjeti šta je bereket oni koji nisu spoznali da Allah otklanja nevolje, bolesti, da On dariva blagoslov u imetku...? Koliko je ljudi koji su izuzetno imućni, a to im nije dovoljno, a sa druge strane, koliko je onih koji žive oskudno, a ipak su srećni i zadovoljni onim što im je Allah podario?

Postavlja se pitanje: kako žive zemlje u kojima kiša rijetko pada, poput Jordana, Palestine i Levanta, a njihovi plodovi su najbolji plodovi? Odgovor se krije u činjenici da su one blagoslovljene zemlje.

U svakom slučaju, ovo je koncept moje vjere, i duševnog mira, i neka ostanu slobodno u svojim brojevima i proračunima oni koji računaju. Uzvišeni Allah kaže: *"... međutim, oni će se uvijek u vjerovanju razilaziti."*

Dakle, ovo je stvar ljudi i stvar svijeta i onih na njemu, pa nemojmo se svađati i raspravljati, i neka krene svako putem kojim želi.[1275]

Riječi: *"... i blagoslovi Njegovi neka su na vama, obitelji vjerovjesnička..."* znače – Njegova milost, mnogo dobro i blagodat, neka su sa vama, obitelji vjerovjesnička. Obitelji znanja, i poslaničke misije, porodico u kojoj se nalazi objava Gospodara, iz koje su se razgranala mnoga vjerovjesništva i poslanice, završivši sa posljednjim Božijim poslanikom, Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I Mi smo mu Ishaka i Jakuba podarili i među potomcima njegovim vjerovjesništvo i*

[1274] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 270. str.

[1275] Isti izvor, 270. str.

Knjigu dali; njemu smo na dunjaluku njegovu nagradu dali, a na ahiretu će, doista, jedan od dobrih biti." (El-Ankebut, 27)

Ajet ukazuje da se supruga smatra vjerovjesničkom porodicom. To nam potvrđuje kur'anski ajet koji je Uzvišeni Allah objavio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, obraćajući se konkretno suprugama Poslanika, alejhis-selam, rekavši: *"Allah želi da od vas, porodico Poslanikova, grijehe odstrani, i da vas potpuno očisti."* (El-Ahzab, 33)[1276]

Allah, dželle šanuhu, kaže u priči o Musau, alejhis-selam, rekavši: *"... pa porodici svojoj rekao..."*[1277]

Ibn Atije el-Andalusi, rahimehullah, je rekao: "Ovaj ajet ukazuje na to da je supruga muškarca dio njegove porodice. Ono što ide u prilog ovom govoru jeste Allahov govor kada su u pitanju supruge Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Allah im se obraća kao poslaničkoj obitelji, želeći da im grijehe odstrani i da ih očisti."[1278]

El-Kutubi, rahimehullah, je kazao: "Ovim također dokazujemo da se supruga smatra dijelom porodice. Allah, dželle šanuhu, nas obavještava o Svojim dobrim robovima: *'Allahova milost i blagoslovi Njegovi neka su na vama, obitelji vjerovjesnička...'* Bereket označava rast i povećavanje blagodati, a vid te blagodati i blagoslova jeste da su svi poslanici poslije Ibrahima, alejhis-selam, zapravo njegovi potomci."[1279]

U riječima *"Zaista je On hvaljen i slavljen!"* istaknuto je da je On hvale dostojan, da Njemu pripada slava, veličanstvenost, uzvišenost i sva hvala, Njemu, našem veličanstvenom Gospodaru.

Ibn Ašur, rahimehullah, je rekao: "Allahove riječi *'Zaista je On hvaljen i slavljen!'* su objašnjenje da On usmjerava svoju milost na one koji Ga hvale i koji Mu se pokoravaju. Allah je El-Medžid, Slavljeni, Njegove radnje su veličanstvene, ne priliči Mu da ima dijete. Upotreba Allahovih

[1276] *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/78.
[1277] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 270. str.
[1278] Ibn Atijje, *El-Muharerul-vedžiz fi tefsiril-kitabil-aziz*, 3/191–192.
[1279] El-Kurtubi, *El-Džamiul-ahkamil-kur'an*, 9/71.

lijepih imena *El-Hamid* i *El-Medžid*, je metafora, u kontekstu da je Allah zadovoljan Ibrahimom, alejhis-selam, i njegovom porodicom."[1280]

Dakle, Allah je izvor svakog hvale vrijednog djela, porijeklo svakog velikodušnog postojanja, i On obasipa Svoju milost i blagoslove na koga hoće od Svojih robova.

Allahovo ime *El-Hamid* znači da je Allah *El-Hamid*, odnosno Onaj Koji je hvaljen u Svome Biću, Svojim imenima, svojstvima i djelima. Samo Njemu pripadaju najljepša imena, samo Njemu pripadaju najuzvišenija svojstva i samo se Njegova djela kreću između dobrote i pravde.[1281]

On je, slavljena i hvaljena su Njegova svojstva savršenstva i veličanstva, uvijek hvaljen, zbog onoga što je pokazao od milosti i potpune velikodušnosti.[1282]

Ebu Hamid El-Gazali, rahimehullah, je rekao: "Allah je *El-Hamid*, Onaj Koji je hvaljen prvenstveno od Sebe, a Njegova stvorenja ga uvijek hvale."[1283]

Ibn Džerir et-Taberi, rahimehullahu teala, kaže: "El-Hamid je Onaj Koji je Hvaljeni od Svojih stvorenja zbog blagodati i dobrota koje im je On ukazao."[1284]

Kada je u pitanju Allahovo ime *El-Medžid*, Es-Sa'di, rahimehullah, je kazao: "*El-Medžid* je Veliki, Veličanstveni, Uzvišeni i Poštovani. Opisan je svojstvima veličine, moći, vlasti i ponosa. On je veći i uzvišeniji od svega. Srca vjernika veličaju Ga i poštuju. Njihova srca su ispunjena poniznošću, skrušenošću i veličanjem Njega."[1285]

U hadisi-kudsijju se navodi: "Uzvišeni Allah je rekao: 'Podijelio sam namaz između mene i moga roba na dva dijela, Mome robu pripada sve

---

[1280] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 272. str.

[1281] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 372. str.

[1282] Ahmed eš-Šerkavi, *El-mer'etu fil-kasasil-kur'ani*, 1/170. str.

[1283] El-Gazali, *El-maksadul-esma fi šerhi esmaillahil-husna*, 115. str.

[1284] Et-Taberi, *Džami'ul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 15/4000.

[1285] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*; preuzeto iz knjige: *Ve lillahil-esmaul-husna*, Abul-aziz Nasir el-Dželil, 387. str.

ono za šta Me zamoli.' Pa kada rob kaže: 'Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova,' Allah kaže: 'Moj rob Mi zahvaljuje.' Kada kaže: 'Milostivom, Samilosnom', Allah kaže: 'Moj rob Me pohvaljuje.' Kada kaže: 'Vladaru Dana sudnjega', Allah kaže: 'Moj rob Me veliča.'"[1286]

Iz ovog hadisa nam se ukazuje jedno od značenje veličanja Allaha, dželle šanuhu, slavljenjem Uzvišenog Allaha smatra se Njegovo opisivanje i priznanje Njegove vlasti, potčinjavanje presude samo Njemu na Sudnjem danu, nema kazne za Njegovu presudu, niti ima bijega od Njegove kazne.

Uzvišeni Allah je opisao Kur'an veličanstvenim. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Kaf, tako Mi Kur'ana veličanstvenog!"* (Kaf, 1)

Također, Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Naprotiv! Ovo je Kur'an veličanstveni na Ploči pomno čuvanoj."* (El-Burudž, 1–2)

Uzvišeni Allah je kazao da je Kur'an veličanstveni, to je zasigurno velika počast i veliko dobro, jer on sadrži nauku, moral visoke ciljeve, ovosvjetske i ahiretske interese, i u tome nema nikakvog iznenađenja, jer je to slavni govor Svemogućeg Boga, koji nema nikakvih nedostataka i nebuloza, jer je objava od Mudrog i Hvaljenog.

Jedna od posebnih odlika Kur'ana jeste što on svojom veličanstvenošću uzdiše narode, a one koji ga zapostave ponižava. Kur'an je knjiga koja uzdiže one koji rade po njemu i koji ga uzmu za svoju vodilju u životu, a sa druge strane ponižava one koji ga zapostavljaju.[1287]

6. Riječi: "I pošto Ibrahima minu strah i dođe mu radosna vijest, on poče raspravljati s Nama o narodu Lutovu..."

U prethodno spomenutim ajetima bilo je riječi o Ibrahimu, alejhis-selam, i melekima koji su mu došli s radosnom viješću da će da unište narod Luta, alejhis-selam, i donijeli su mu i radosnu vijest da će ga obradovati djetetom i unukom. Zbog toga se duša Ibrahima,

[1286] Muslim, br. 395.

[1287] Abdul-aziz Nasir El-Halil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 389. str.

alejhis-selam, smirila, nakon čega je počeo da polemiše sa melekima koji su došli Lutovom narodu.[1288]

Allah Uzvišeni je rekao *"I pošto Ibrahima minu strah"*, dakle, nakon što je otišao strah od Ibrahima, alejhis-selam...

Riječi: *"... i dođe mu radosna vijest"* znače da je došla radosna vijest nakon što je Allah odagnao strah od Ibrahima, alejhis-selam. Upotrebljen je izraz na arapskom *el-medži*, što predstavlja nešto što će se brzo dogoditi, nije potrebno da bude tačno precizirano.

Riječi*: "... on poče raspravljati s Nama o narodu Lutovu"* znače da se Ibrahim, alejhis-selam, raspravljao sa melekima, jer je želio da pokuša da odvrati kaznu od Lutovog naroda, ili da je odloži, kako bi imali još jednu novu priliku da se pokaju i povrate svome Gospodaru, i ovo nam ukazuje na Ibrahimovu, alejhis-selam, blagost. To ne znači da on nije poštovao propise, da Allah sačuva.

Štaviše, Allah hvali Ibrahima, alejhis-selam, kada je njegov odnos prema vjeri i vjerovanju ljudi u pitanju. Želio je da ljudi povjeruju prije nego li budu uništeni, i zbog toga se on raspravljao o Lutovom narodu, njihovoj kazni i propasti.[1289]

Rekao je Eš-Šankiti, rahimehullah: "U ovom kur'anskom ajetu nije nam objašnjeno o kakvoj raspravi je bilo riječ između Ibrahima, alejhis-selam, i meleka, kada je u pitanju Lutov narod, ali o tome nas Allah, dželle šanuhu, obavještava u suri El-Ankebut, kazavši: *'I kad izaslanici Naši Ibrahimu radosnu vijest donesoše, rekoše: 'Mi ćemo uništiti stanovnike onoga naselja! Njegovi stanovnici zaista su zulumćari!' 'U njemu je Lut', reče Ibrahim. 'Mi dobro znamo ko je u njemu', rekoše oni, 'mi ćemo njega i porodicu njegovu spasiti, osim žene njegove. Ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti.'"* (El-Ankebut, 31–32)

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, se sa njima raspravljao i kazao im je da u selu ima jedan vjernik, i ako uništite stanovnike tog sela – naselja, uništit ćete i vjernika koji grijeha nije počinio. Meleki su mu odgovorili:

[1288] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 274. str.

[1289] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 274–275. str.

"Mi dobro znamo ko je u njemu." Slično tome je rekao Uzvišeni Allah: *"Mi iz njega vjernike izvedosmo, a u njemu samo jednu kuću muslimansku nađosmo."* (Ez-Zarijat, 35–36)[1290]

Mnoge su koristi ovog kur'anskog ajeta, a spomenut ćemo neke od njih. Jedna od koristi jeste ukazivanje na činjenicu da su Allahovi poslanici najbolja stvorenja i da su najmilostiviji prema stvorenjima. Također, Allahovi poslanici osjećaju strah kao što osjećaju i ostali ljudi. Korist ovog ajeta jeste i to što nam Ibrahimova, alejhis-selam, rasprava sa melekima nam ukazuje na njegovu blagost. Ne može se zamisliti da bi se Ibrahim, alejhis-selam, raspravljao da je bio siguran da je stvar postala riješena i neizbježna.[1291]

7. Riječi: "Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao..."

U prethodnim ajetima je bilo govora o raspravi Ibrahima, alejhis-selam, i meleka, kada je u pitanju Lutov narod i njihova kazna. U ovom ajetu nam Allah hvali Ibrahima, alejhis-selam, kako se ne bi shvatilo da je podržavao nevjernike. Dakle, njegova rasprava je bila isključivo iz njegove samilosti i obazrivosti.[1292]

Ovaj ajet je jedan od najkraćih ajeta sure Hud, odnosno, ovo je najkraći ajet u ovoj suri. Sastoji se od pet riječi i dvadeset slova.

Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao.

Uzvišeni Allah je spomenuo česticu inne, što u arapskom jeziku označava potvrdu. Allah, dželle šanuhu, ovdje ličnim imenom spominje Ibrahima, alejhis-selam, da bi ukazao počast njemu i njegovom imenu, da ga ljudi veličaju i hvale i da prilikom učenja Kur'ana, karije – učači spomenu njegovo časno ime.

Izraz *lehalim*, označava intenzivnu i veliku obazrivost i blagost, toleranciju u svim stvarima, oprost, izdržljivost, ljubazno suočavanje sa

[1290] Muhammed el-Emin Eš-Šankiti, *Adva'ul-bejan fi idahil-kur'an bil-kur'an*, 3/31.
[1291] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 276. str.
[1292] Isti izvor, 276. str.

zlom, i zaista su blagost i obazrivost izuzetno važni u lijepom moralu. Štaviše, blagost je osobina koja je izuzetno draga Allahu, dželle šanuhu, kako je i spomenuto u hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Dakle, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao El-Ešedžu abdul-Kajsu, radijallahu anhu: "Zaista ti imaš dvije osobine koje Allah voli: blagost i smirenost."[1293]

El-Halim je onaj koji je strpljiv i ne žuri.[1294] Također su kazali da El-Halim označava oprost i strpljivost na neprijatnostima.[1295]

Bio je izrazito dobar i milostiv. O njemu Uzvišeni Allah govori u pozitivnom kontekstu i u suri Et-Tevba, kada je tražio oprost za svoga oca. *"Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao."*[1296]

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je skrušeno i ponizno molio Allaha, i mnogo Mu se vraćao iz straha od Njega.[1297]

U ovom kur'anskom ajetu spomenute su tri osobine Ibrahima, alejhis-selam: blagost, skrušenost i poniznost u dovi, kao i pokajanje.[1298]

U kazivanju o Ibrahimu, alejhis-selam, mogu se primijetiti dvije osobine: smirenost i blagost, a ova plemenita sjena je ta koja zasjenjuje sve scene njegove priče u Kur'anu.

On je blag, smiren, tolerantan, ne ljuti se, ne izgovara ružne riječi i ne kleveta. Miran i blag je prema svom narodu, kada je poništio činjenicu da su planete bogovi, o čemu nam Allah govori u suri El-En'am.

Također, Ibrahim, alejhis-selam, je bio smiren i blag u svojoj raspravi sa nepravednim nevjerničkim kraljem, kao što je spomenuto u ajetu sure El-Bakare. Bio je staložen i blag čak i kada je razbijao idole, razbijao ih je nasilno i ekstremizmom, i to je uradio iz blagosti i sažaljenja prema svome narodu. Želio je da ukloni barijere ispred njih, da im otvori put

[1293] Isti izvor, 277. str.

[1294] Muhammed Husejn Mahluf, *Safvetul-bejanil-me'anil-kur'an*, 267–297. str.

[1295] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti hud*, 277. str.

[1296] Isti izvor, 277. str.

[1297] Isti izvor, 277. str.

[1298] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/430.

da povjeruju. Bio je smiren i blag i onda kada su ga bacili u vatru, pa je pribjegao Bogu i okrenuo Mu se, a bio je smiren i blag onda kada je odveo svog sina i svoju ženu u zemlju Hidžaz, i kada je molio Boga dovom ponizno i pokajnički, kao što je spomenuto u suri El-Bekare i suri Ibrahim. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je uzor i primjer znanja, smirenosti, pokajanja i oprosta, i on je je primjer u tome za one koji dolaze poslije njega od onih koji su dobri.[1299]

Mnoge su koristi ovog kur'anskog ajeta, a spomenut ćemo neke od njih. Korist ovog ajeta jeste činjenica da je blagost jedna od najboljih osobina, štaviše, predvodnik je moralnih osobina. Također, milost i pažnja prema robovima su bile jedne od posebnih odlika poslanika. Povratak Gospodaru je karakteristika muslimana općenito, a kakva je to tek karakteristika Allahovih Poslanika. Ono na što jasno ukazuje ovaj ajet jeste da je blagost osobina koju Allah voli. Također, blagost je rezultat duševnog zadovoljstva i uzrok je visokog nivoa morala, a Ibrahim, alejhis-selam, je pravi uzor i oličje blagosti.[1300]

Mjesto Ibrahima, alejhis-selam, se ogleda u njegovom srcu, koje je živjelo u monoteizmu, čineći ibadet samo Uzvišenom Allahu, a njegovo srce je bilo prostrano i za sve ljude. Allahove riječi: *"Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao"*, ukazuju da je Ibrahim, alejhis-selam, bio blag i puno je praštao, i nije se brzo svetio onima koji bi pogriješili. Također, svojstveno Ibrahimu, alejhis-selam, jeste što se jako puno kajao za svoje grijehe, i pokajnički se vraćao svome Gospodaru. Dakle, spomenute osobine nam ukazuju na blagost i nježnost njegovog srca.[1301]

8. Riječi: "O Ibrahime, prođi se toga, naređenje od Gospodara tvoga je stiglo; njih će stići patnja neizbježna!"

Dakle, ovo su tri kur'anska ajeta u kojima se tretira Ibrahim, alejhis-selam. U prvom ajetu se veliča Ibrahim, alejhis-selam, u drugom se

[1299] Isti izvor, 1/431.

[1300] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 278. str.

[1301] Eršed Jusuf el-Abas, *El-vasfu fil-kisatil-kur'anije*, 101. str.

govori o njegovoj raspravi o Lutovom narodu i u ovom trećem ajetu se govori o Allahovom naređenju da napusti raspravu o Lutovom narodu.[1302]

U riječima *"O Ibrahime, prođi se toga"* je upozorenje Ibrahimu, alejhis-selam. Tako da ovaj poziv upućen Ibrahimu, alejhis-selam, može biti od Gospodara, a može biti poziv koji je Allah uputio melekima da obavijeste Ibrahima, alejhis-selam.

Riječi: *"prođi se toga"*, znače da treba da to ostavi i napusti, udalji se od toga.[1303]

U fragmentu kur'anskog ajeta *"... naređenje od Gospodara tvoga je stiglo"* Allah obavještava Ibrahima, alejhis-selam, da je Allahovo naređenje već stiglo, i da će uništiti nevjernički narod. Štaviše, naredba je izdata da se unište, a ovo je vrijeme izvršenja naredbe.[1304]

Riječima *"... njih će stići patnja neizbježna"* Allah, dželle šanuhu, obavještava Ibrahima, alejhis-selam, da će kazniti narod Luta, alejhis-selam, kaznom koja se ne može odbiti, niti je iko može suzbiti, jer Allahovo naređenje niko ne može odvratiti.[1305]

Eš-Šankiti, rahimehullah, je rekao: "Kazna koja je spomenuta u ovom ajetu neizbježno dolazi Lutovom narodu, i nemoguće je da se drugačije desi i da se ona odgodi. Uzvišeni Allah nam o tome govori na više mjesta, kao naprimjer: *'I kada dođe naredba Naša, učinismo da, ono što je bilo gore – bi dolje, i na njih kišu grumenja od pečena blata spustismo, koje je neprekidno sipalo, obilježeno od Gospodara tvoga, a ono od zulumćara nije daleko.'"* (Hud, 82–83)

Također njihovu kaznu je Allah, dželle šanuhu, spomenuo i u suri El-Hidžr: *"... i Mi smo učinili da ono što je bilo gore bude dolje, i na njih smo kišu grumenja od skamenjene gline sručili. U tome su, zaista, znaci za one koji o tome pronicljivo razmišljaju."* (El-Hidžr, 74–75)

[1302] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti Hud*, 278. str.

[1303] Isti izvor, 1/279.

[1304] Isti izvor, 1/279.

[1305] Isti izvor, 1/279.

Zatim u suri El-Furkan: *"A oni prolaze pored naselja na koje se sručila kobna kiša – zar ga ne vide?"* (El-Furkan, 40)

Uzvišeni Allah kaže: *"... a zatim smo ostale uništili spustivši na njih kišu – a strašne li kiše za one koji su upozoreni bili!"* (Eš-Šu'ara, 172–173)

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"... da sručimo na njih grumenje od gline, obilježeno u Gospodara tvoga za one koji su u razvratu svaku mjeru prešli."* (Ez-Zarijat, 33–-34)[1306]

Mnoge su koristi ovog kur'anskog ajeta, a spomenut ćemo neke od njih. Korist ovog ajeta jeste isticanje blagosti Uzvišenog Allaha prema Svojim časnim poslanicima. Iz ajeta jasno vidimo da kada Allah, dželle šanuhu, nešto odluči, to se mora dogoditi. Dakle, kada Allah Uzvišeni odluči da kazni nevjernički narod, tu kaznu niko ne može odvratiti. Allah, dželle šanuhu, je blag prema ljudima, i daje im dovoljno vremena da se povrate, a ako odu predaleko, On ih žestoko kažnjava.

Uzvišeni Allah nije u potrebi ni za kim, ali pogledajmo kako se On obraća Svojim poslanicima, što nam bez imalo sumnje ukazuje na Njegovu posebnost.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"'O Nuh', odgovori mu, 'on nije od onih iz porodice tvoje koje sam obećao spasiti; on, doista, radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono što ne znaš! Upozoravam te da ne budeš među neznalicama.'"* (Nuh, 46) I također kaže: *"O Ibrahime, prođi se toga..."* (Hud, 76)

Drugo: Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, i njegovim gostima – melekima, u suri El-Hidžr

"I obavijesti ih o gostima Ibrahimovim, kada su mu ušli i rekli: 'Selam!', on je rekao: 'Prepali smo vas se!' 'Ne plaši se!' rekoše. 'Donosimo ti radosnu vijest, imat ćeš sina koji će znan biti.' 'Donosite radosnu vijest sada kad me je starost ophrvala?', reče on. 'Čime ćete me obradovati?' 'Donosimo ti radosnu vijest koja će se doista obistiniti', rekoše oni, 'zato ne budi među očajnicima!' 'A ko osim oni koji su zabludjeli gubi nadu u milost svoga Gospodara?!', reče on. I upita: 'A koji je tačno razlog vašeg dolaska, o izaslanici?' 'Mi smo',

[1306] Muhammed el-Emin Eš-Šankiti, *Adva'ul-bejan fi idahil-kur'an bil-kur'an*, 3/32.

rekoše, 'zaista, bili poslani i narodu koji je prestupe činio, izuzev Lutove porodice, njih ćemo, zaista, sve spasiti, osim žene njegove, ona će, odredili smo, biti od onih koji će ostati i kaznu iskusiti.'" (El-Hidžr, 51–60)

To je nastavak onog što je prošlo, a to je molba i istraga. U priči o Ibrahimu, alejhis-selam, sa svojim gostom, ili gostima, dolazi se do spoznaje onog što se već desilo. Ukazuje nam na Allahovu milost prema Svome robu Ibrahimu, alejhis-selam, i njegovom sinu, ukazuje nam na značenje Njegove kazne Lutovom narodu, i sve spomenuto je delegirano u jednoj priči, u kojoj su se pojavila dva značenja. Kada je Ibrahim, alejhis-selam, upitao meleke zbog čega su došli, oni su mu odgovorili: *"'Mi smo', rekoše, 'zaista, bili poslani i narodu koji je prestupe činio.'"* Odnosno, došli smo tom narodu kako bismo ih uništili i kaznili.

Dakle, ovaj kur'anski ajet nam pojašnjava da su meleki došli Ibrahimu, alejhis-selam, s radosnom viješću da će mu Allah podariti dijete i da će spasiti one koji vjeruju iz naroda Luta, alejhis-selam, i da ga obavijeste da su došli da kazne i unište nevjernički narod.[1307]

Onaj ko razmišlja o plemenitim ajetima u suri El-Hidžr otkrit će da nam oni ne govore o onome što se dogodilo između Ibrahima, alejhis-selam, i njegovog naroda, već o dijelu onoga što je bilo između njega i meleka.

U posljednjem ajetu, Uzvišeni Allah govori o Ibrahimu, alejhis-selam, po prvi put bez ikakvih problema i spominje sljedeće stvari.

Prvo, Kur'an je nazvao meleke koji su došli Ibrahimu, alejhis-selam, gostima. Drugo, spominje hranu i ono što je s njom povezano. Treće, spominje ženu Ibrahima, alejhis-selam. Četvrto, Ibrahim, alejhis-selam, je želio ukazati melekima da se od njih uplašio i kazao im je: *"Prepali smo vas se!"* (El-Hidžr, 52) A u suri Hud kaže: *"I osjeti strah od njih..."* Peto, dječak kojim je obradovan Ibrahim, alejhis-selam, je opisan kao znan. Šesto, zastat ćemo kod slikovitog izraza u kojem stoji: *"... kad me je starost ophrvala..."* (El-Hidžr, 54) Sedmo, nalazimo dodatnu osobinu Ibrahima, alejhis-selam, a to je da nije bio od onih koji padaju u očaj,

[1307] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti El-Hidžr*, 279. str.

jer su samo oni koji padaju u očaj u zabludi, a Ibrahima, alejhis-selam, je Allah počastio uputom.

Zar nisi primijetio, uvaženi čitaoče, da sve što se spominje u ovoj suri jesu nove stvari, a ne stvari koje se ponavljaju, kako time žele neki ubaciti sumnju?

Dakle, oni koji smatraju da ima puno ponavljaju mogu biti jedni od dvojice. Mogu biti od onih koji ne znaju i koji nisu shvatili.[1308]

1. Riječi: "I obavijesti ih o gostima Ibrahimovim…"

Uzvišeni Allah nam ukazuje da je rekao da obavijeste Njegove robove koji su spomenuti u prethodnom ajetu o Ibrahimovim, alejhis-selam, gostima koji su došli radi važnog zadatka.[1309]

U kur'anskom ajetu se spominje izraz dajf (gost), što može označavati jedninu i množinu, a u ovom kontekstu spominje se u množini. Ibrahim, alejhis-selam, je Allahov prijatelj, koji je sagradio Kabu, pripadnik je čiste vjere i smatra se najboljim poslanikom, poslije Allahovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.[1310]

Es-Sadi, rahimehullah, kada su u pitanju Allahove Riječi: *"I obavijesti ih o gostima Ibrahimovim..."* kaže: "Dakle, obavijesti ih o jako čudnoj priči, o priči u kojoj se spominju poslanici, ne bi li iz nje uzeli pouku i bili poput njih, naročito poput Ibrahima, alejhis-selam, čiju vjeru nam je naređeno da slijedimo, a čiji gosti su bili časni meleki, koga je Allah počastio da ih ugosti."[1311]

Spomenut ćemo neke koristi ovog kur'anskog ajeta. Pouka ovog ajeta jeste isticanje činjenice da je prošlost puna poruka i pouka, a Kur'an Časni odabrao je iz prošlosti ono što je izrazito korisno i poučno, pa nam je to ispričao, pa gdje su oni koji tragaju za tim blagom? Uz to, iz ajeta izvlačimo i poruku da je Ibrahim, alejhis-selam, jedan od najboljih i najodabranijih poslanika, i zbog toga trebamo spominjati njegovu

[1308] Fadl Hasan Abas, *Kasasul-kur'anil-kerim*, 289. str.
[1309] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti el-hidžr*, 278. str.
[1310] Isti izvor, 278. str.
[1311] Es-Sa'di, *Tejsirul-Kerimur-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 864. str.

ličnost. Također, od izuzetne važnosti je poznavati arapski jezik, i njegove tajne, kao i poznavati njegov vokabular, odnosno značenja, jer smo vidjeli da se u arapskom riječ dajf – gost može upotrijebiti i u jednini i u množini. Kao pouku ajeta vidimo i to da su kur'anska kazivanja i priče apsolutno čiste i ne mogu se miješati sa mitovima koji nam govore o raznim izmišljotinama i klevetama koje se nalaze u isralijatima.[1312]

2. Riječi: "Kada su mu ušli i rekli: 'Selam!', on je rekao: 'Prepali smo vas se!'"

U ovom kur'anskom ajetu se spominje prilog prošlog vremena, kako bi dočarao određeni trenutak, ili određenu scenu iz dugačke trake događaja. Iz spomenutog ajeta smo zaključili da su ušli meleki kod Ibrahima, alejhis-selam, bez prethodne najave.

U riječima *"... i rekli (su mu): 'Selam!'"* ističe se da su meleki nazvali selam Ibrahimu, a koliko je bilo meleka, mi to ne znamo i Kur'an nam ne spominje njihovo brojčano stanje, jer je Allah kazao u množini, dakle da su oni došli, bez konkretnog preciziranja, nakon čega su mu nazvali selam.[1313]

U riječima *"... on je rekao: 'Prepali smo vas se!"* vidimo da se Ibrahim, alejhis-selam, uplašio kada su meleki došli, a oni nisu znali da će se on uplašiti. Poznato je da je Ibrahim, alejhis-selam, bio jako gostoprimliv, i u njegovoj kući je uvijek bilo gostiju.

Dakle, spomenute riječi je Ibrahim, alejhis-selam, izrekao tek nakon što ih je poslužio hranom i nakon što su oni odbili čak i da pruže ruke prema njoj. Oni su tako postupili zato što meleki nemaju potrebu za hranom i pićem, oni su stvoreni od svjetlosti i nije im potrebno ono što je čovjeku potrebno, jer čovjek je stvoren od zemlje i on se hrani onime što iz zemlje niče.[1314]

[1312] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti el-hidžr*, 280. str.

[1313] Isti izvor, 281. str.

[1314] *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/388.

U tom kontekstu, nama nije poznat odgovor Ibrahima, alejhis-selam, jer nam Kur'an o tome ne govori. Spominje se ovaj događaj na različitim kur'anskim mjestima, u različitim kontekstima.[1315]

Uzvišeni Allah spominje u suri Hud odgovor Ibrahima, alejhis-selam: *"'Selam!', odgovori on, i ubrzo im donese pečeno tele."* (Hud, 69) Također ovaj slučaj se spominje i u suri Ez-Zarijat: *"Kad mu oni uđoše i rekoše: 'Selam vama!', i on reče: 'Selam vama, ljudi neznani.' I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele."* (Ez-Zarijat, 25–26)

Doktor Ahmed Nevfel je rekao: "Ne mogu da pojmim da je Ibrahim, alejhis-selam, na selam meleka uzvratio riječima: *'Prepali smo vas se...'* i ne mogu zamisliti da se ovo usmeno izgovara, moguće da je on to pomislio u sebi, jer se u Kur'anu na puno mjesta kaže *rekao je*, ili *rekli su*, a da se time misli na ono što se samo pomisli, a ne izgovori. Allah, dželle šanuhu, kaže: *'I Jusuf to u sebi zataji i to im ne otkri. 'Vi ste u gorem položaju', pomisli u sebi. 'Allah najbolje zna ono što vi spominjete.''* (Jusuf, 77)"

Rezime ovog mišljenja jeste da je ovdje riječ o onome što je Ibrahim, alejhis-selam, pomislio u sebi, a što su meleki pročitali po njegovim gestikulacijama lica, neka je na njega Allahov blagoslov i mir.[1316]

Mnoge su koristi ovog kur'anskog ajeta, a mi ćemo neke spomenuti. Jedna od koristi ovog ajeta jeste spoznaja da Kur'an nekada tretira ono što se samo pomisli kao da je i kazano, zbog jačine gestikulacije i jasnih obilježja, isto kao da su u tom trenutku jezik i dijelovi tijela, ili izraz lica, poput jedne stvari. Isto tako, Kur'an može izostaviti ono što je spomenuto u jednom mjestu, ovisno o onome što je spomenuo na drugim mjestima, jer je Ibrahim, alejhis-selam, odgovorio na pozdrav meleka. Korist ajeta jeste i isticanje činjenice da su Allahovi poslanici bili poput ostalih ljudi, iskušavani su strahom, strepnjom, tugom i nevoljom u različitim količinama. Isto tako, poslanici nisu znali budućnost i ono što će se desiti, osim ukoliko ih Allah poduči, ili ukoliko im objavi putem poslanice.[1317]

[1315] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti el-hidžr*, 281. str.

[1316] Isti izvor, 281. str.

[1317] Isti izvor, 284. str.

3. Riječi: "'Ne plaši se!', rekoše, 'donosimo ti radosnu vijest, imat ćeš sina koji će znan biti…'"

Vidimo iz ovog kur'anskog ajeta da je ovo bio odgovor meleka Ibrahimu, alejhis-selam, da se ne plaši i da nema razloga za strah, jer su oni Allahovi štićenici koji su poslani od svoga Gospodara.

Riječi: *"'Ne plaši se!', rekoše"* jesu riječi meleka koje su kazali Ibrahimu, alejhis-selam. Rekli su mu da nema potrebe za strahom, već da treba da bude sretan i smiren, jer su oni Allahovi izaslanici koji su došli sa radosnom viješću.[1318]

Sin kojeg meleki spominju u riječima *"… donosimo ti radosnu vijest, imat ćeš sina koji će znan biti"* jeste Ishak, alejhis-selam, kojem je Allah podario veliko znanje. O tome nas Allah obavještava u suri Hud: *"A žena njegova stajaše tu, nasmija se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom."* (Hud, 71) Dakle, u Kur'anu se spominje njegovo ime i ime njegovog sina Jakuba, alejhimus-selam. A sin kojim je obradovan Ibrahim, alejhis-selam, opisan je svojstvom obazrivosti. Uzvišeni Allah kaže: *"I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim."* (Es-Saffat, 101) Dječak koji se spominje u ovom ajetu je Ismail, alejhis-selam.[1319]

Radosne vijesti su nekoliko puta dolazile Ibrahimu, alejhis-selam, i Allah nam spominje Ibrahimove riječi u Kur'anu: *"Hvala Allahu, Koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj dove, uistinu, uslišava."* (Ibrahim, 39)

4. Riječi: "'Donosite radosnu vijest sada kad me je starost ophrvala?', reče on, 'čime ćete me obradovati?'"

U prethodno spomenutim ajetima se govori o radosnoj vijesti Ibrahima, alejhis-selam, kojom su ga meleki obradovali da će mu Allah podariti znanog dječaka, a u ovom kur'anskom ajetu se Ibrahim, alejhis-selam, obraća melekima i postavlja im pitanje da li će mu donijeti spomenutu radosnu vijest iako ga je starost ophrvala i kaže im: *"... čime ćete me obradovati?"*

[1318] Isti izvor, 284. str.

[1319] Isti izvor, 285. str.

U riječima *"Reče: 'Zar mi donosite radosnu vijest?'"* izraz (أبشرتموني) – hemze kojim se postavlja pitanje došlo je na izraz koji obuhvata glagol, vršioca radnje i objekat.

U riječima: *"Sada kada me je starost ophrvala"* (على أن مسني الكبر) – riječ "'ala" ima značenje veznika *ili* – koji sadrži u arapskom jeziku značenje naknadnosti, ili je riječ "'ala" sa njenim izvornim značenjem. Kao kada kažemo: "Zar da mi oprostiš na onome na čemu sam bio", tj. na stanju na kojem sam bio. Shodno tome, ova riječ se koristi sa značenjem uzvisivanja i kontrole, tj. nakon što sam duboko zašao u starost i ona me ophrvala i ja se na njoj ustalio.

U ajetu se koristi riječ "mess" koja ima značenje dodira kako bi se ukazalo na to da je starost od dodira. Riječ "kiber" znači starost i prolazak brojnih godina života.

U riječima *"Čime me radujete?"* (فبم تبشرون) – cilj slova "fa" jeste nadovezivanje na prethodni kontekst. "Bime" – čime me radujete. Osnova glagola je da dođe sa slovom "ja" na kraju, ali je uklonjeno, ne radi toga da se ajeti završavaju na istom slovu, jer iako je završavanje na istom slovu bitno i slijedi stilistiku i značenje, još bitnije je hitnja u izražavanju i kratak govor. Uz to, nije samo slovo "ja" uklonjeno, već uz njega i slovo "nun" koje je od osnove glagola, koji glasi "tubešširunenii" (تبشروننني).

Spomenut ćemo neke koristi ovog kur'anskog ajeta. Isticanje činjenice da pitanje, odnosno upitni oblik u arapskom jeziku ima nekoliko značenja, a prvobitno značenje jeste upitno i uzvično, te da je gore spomenuti kur'anski ajet došao u tom kontekstu, a nije došao kao prigovor, jeste korist ovog ajeta. Također, vidimo da se u ovom kur'anskom ajetu spominje radosna vijest na početku i na kraju. Korist i pouka ajeta jeste to što zaključujemo da u univerzumu postoje pravila po kojima se ljudi ponašaju i po kojima žive, a kada Allah želi, ta pravila i zakoni se ruše. Ibrahim, alejhis-selam, je u pravom smislu bio svjestan Allahove blagodati koju mu je podario, tako je shvatio ovo uzvično pitanje koje je zasnovano na Allahovoj praksi koju je Allah uspostavio između Svojih

robova na zemlji, i nije Ibrahim, alejhis-selam, ovim pitanjem želio da isključi Allahovu moć.[1320]

5. Riječi: "'Donosimo ti radosnu vijest koja će se doista obistiniti', rekoše oni, 'zato ne budi među očajnicima!'"

Ovo je odgovor meleka Ibrahimu, alejhis-selam, koji ističu da je ono što su mu kazali istina i da će se sigurno to i ispuniti. To je obećanje od Allaha Uzvišenog, a Allah Svoje obećanje ispunjava.

Riječi*: "Zato ne budi među očajnicima"* znače da Ibrahim, alejhis-selam, nije jedan od očajnika, i meleki to odlično znaju, ali Ibrahim, alejhis-selam, je možda gledao stvar iz perspektive i zakona na zemlji, ali Uzvišeni Allah, kad god hoće, On može prekršiti zakone koji vladaju na zemlji, i upravo zbog toga su mu meleki kazali da ne bude među očajnicima. Odnosno, da na zakone ne gleda kao da su oni nepromjenljivi, jer znamo da je u ljudskoj praksi poznato da čovjek ne može imati dijete u poznim godinama i to sa ženom koja je nerotkinja, a očaj nastaje zbog stvari koje se ne mogu desiti.[1321]

Spomenut ćemo neke koristi ovog kur'anskog ajeta. Jedna od koristi jeste činjenica da Allahovi zakoni ne ometaju sprovođenje božanske volje. Ono što učimo iz ovog ajeta jeste da živimo u skladu sa zakonima, gradimo svoje postupke prema njima i uvijek vjerujemo da će biti kako Allah odluči i želi. Allahovo obećanje je istina, i ne treba gubiti nadu u Allahovu milost. Također, meleki su zabranili Ibrahimu, alejhis-selam, da pada u očaj, ali to ne znači da je Ibrahim bio naklonjen očaju. Uzvišeni Allah kaže: *"'A ko osim oni koji su zabludjeli gubi nadu u milost svoga Gospodara?!', reče on."* (El-Hidžr, 56)[1322]

6. Riječi: "'A ko osim oni koji su zabludjeli gubi nadu u milost svoga Gospodara?!', reče on…"

Dakle, ovo su riječi Ibrahima, alejhis-selam, koji kaže da nadu u Allahovu milost gube samo oni koji nisu spoznali Allaha, dželle šanuhu, i

[1320] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti El-Hidžr*, 289. str.

[1321] Isti izvor, 290. str.

[1322] Isti izvor, 292. str.

koji ne slijede Njegov put, ne nadaju se Njegovoj milosti i niti se plaše Njega. Također, nadu u Allahovu milost gube oni koji su skrenuli sa Allahovog puta, i oni ne osjećaju Allahovu samilost. Dakle, srce koje je vezano za Milostivog ne očajava, bez obzira koliko nedaća i iskušenja imao.[1323]

Ibrahim, alejhis-selam, je odgovorio melekima da on ne gubi nadu u Allahovu milost, već im želi kazati da je on u poznim godinama, i da mu je žena nerotkinja. Naravno da je Ibrahim, alejhis-selam, svjestan Allahove moći i milosti, i nije gubio nadu u Allahovu milost, a nadu u Allahovu milost može izgubiti samo onaj ko je skrenuo sa Pravog puta, i ko nije svjestan Allahove Uzvišenosti.[1324]

Spomenut ćemo neke koristi ovog kur'anskog ajeta. Jedna od koristi jeste spoznaja činenice da se očaj i iman, odnosno vjerovanje, ne mogu se spojiti zajedno. Također, zabluda je osnova nevjerstva – kufra, a istina je suprotna od nje, jer postoji dijalektički odnos između njih, svaki vodi ka drugom. Isto tako, Allahova milost je zaista blizu, i ne trebaju gubiti nadu oni koji traže Allahovu milost, jer ona će zasigurno doći do njih. Ibrahim, alejhis-selam, nije izgubio nadu, niti je pao u očaj, već je tako postupio jer to nije bilo shodno samom procesu i pravilima, a naravno da nije zaboravio Allahovu moć i Njegovu mogućnost da On radi ono što želi, pa nekad, kada to želi, krši zakone na zemlji.[1325]

7. Riječi: "I upita: 'A koji je tačno razlog vašeg dolaska, o izaslanici?'"

Ibrahim, alejhis-selam, nastavlja razgovor sa melekima nakon što im je odgovorio na njihove riječi: *"Zato ne budi među očajnicima."* Dakle, u gore spomenutom kur'anskom ajetu, Ibrahim, alejhis-selam, postavlja pitanje melekima šta je tačan i suštinski razlog njihovog dolaska, jer radosna vijest o dječaku može doći i u snu, kao što je bila vijest o klanju sina. Dakle, radosna vijest je stvar koja prevazilazi svoju veličinu.[1326]

[1323] Isti izvor, 293. str.

[1324] Isti izvor, 294. str.

[1325] Es'ad Mahmud, *Ejseru et-tefasir*, 1859. str.

[1326] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti el-hidžr*, 295. str.

Riječima *"A koji je tačno razlog vašeg dolaska..."* Ibrahim, alejhis-selam, je pitao meleke šta je razlog njihove veličanstve misije zbog koje su došli.

Riječima *"… o izaslanici"* Ibrahim, alejhis-selam, se obraća izaslanicima sa velikom čašću i poštovanjem. Inače se moglo postaviti pitanje: "Šta je razlog vašeg dolaska?" Poznato je da su poslanici poznati po dobroti, blagosti i lijepom odnosu prema ljudima, a kakav je njihov odnos tek bio prema onim koji su bili poput njih i koji su imali visok položaj kod Uzvišenog Allaha.[1327]

Zatim, Ibrahim, alejhis-selam, postavlja pitanje melekima šta je razlog njihovog dolaska, jer je znao da meleki dolaze samo zbog izuzetno važnih stvari, kao što kaže Uzvišeni Allah: *"Mi meleke šaljemo samo sa istinom..."* (El-Hidžr, 8)

Spomenut ćemo neke koristi ovog kur'anskog ajeta. Jedna od koristi jeste činjenica da je svojstveno poslanicima da se blago obraćaju u govoru i blago se odnose prema ljudima, pa kako li se tek ponašaju prema Stvoritelju Veličanstvenom. Također, propovijedi su izuzetno bitna stvar, jer one pozivaju one koji vide ili čuju da se raspitaju o njima, upravo zbog toga što, kada se spominju "propovjedi" u Kur'anu, uvijek to bude u upitnom obliku.[1328]

8. Riječi: "'Mi smo', rekoše, 'zaista, bili poslani i narodu koji je prestupe činio...'"

U prethodnom kur'anskom ajetu Ibrahim, alejhis-selam, je pitao meleke koji je razlog njihovog dolaska, a u ovom kur'anskom ajetu meleki odgovaraju na postavljeno pitanje, jer ajeti i kazivanja su međusobno povezani.

Riječima *"'Mi smo', rekoše, 'zaista, bili poslani...'"* meleki su kazali da su uistinu poslani, i ovdje je upotrebljena čestica "inne", koja označava potvrdu. I oni su po važnom naređenju poslani.

[1327] Isti izvor, 296. str.

[1328] Isti izvor, 297. str.

U riječima *"... narodu koji je prestupe činio"* vidimo da su meleki došli narodu koji će uništiti. U ovom kur'anskom ajetu se ne spominje o kojem narodu je riječ, o tome će nas Allah obavijestiti već u sljedećem ajetu, u kojem se spominje da će biti spašena samo Lutova porodica, iz čega se može zaključiti da će Allah uništiti Lutov narod, jer su oni izopačili ljudsku prirodu, nisu vjerovali u Allaha, dželle šanuhu, i u tom nedjelu su svi bili saučesnici.

Oni koji čine velike prestupe nazivaju se mudžrimi, i oni su počinioci velikih grijeha i prestupa.[1329]

Kada je u pitanju kur'anski ajet *"'Mi smo', rekoše, 'zaista, bili poslani i narodu koji je prestupe činio'"* (El-Hidžr, 58) Es-Sa'di, rahimehullah, kaže da su to su oni koji zaista veliki nered čine i čije je zlo izuzetno veliko, i zbog toga su došli meleki da ih kazne.[1330]

Spomenut ćemo neke od brojnih koristi ovog kur'anskog ajeta. Jedna od koristi ovog ajeta jeste spoznaja Allahovog lijepog imena Es-Sabur (Strpljivi), koje znači da je Allah Uzvišeni strpljiv, ali i strog u kazni kada prestupnici pređu granice. Iz ajeta jasno vidimo da onome ko radi zlo može, čak i ako mu kazna bude odgođena, dobiti lažnu nadu da neće biti kažnjen, tada često uslijedi gromovito iznenađenje, odnosno kazna. Također vidimo da su saučesništvo u zločinu, njegova legalizacija i pravdanje opasniji od samog zločina. Uz to današnja civilizacija ponavlja prezirnost ovog čina i dogovara se u njemu, a zbog toga joj prijeti neočekivana muka koja prevazilazi sva očekivanja. Zapadna civilizacija ima svoj zamah i pad, tako da nameće od svojih navika i zala što god hoće, bilo to na blag ili grub način, dok ummet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, treba biti imun na sva zla ove civilizacije, što se manifestuje u nemoralu, nepravdi, pljački slavnih naroda i na kraju izopačenosti prirodnih stvari. Oduzeti nekome slobodu je teže nego da mu bogatstvo oduzmu.[1331]

[1329] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti el-hidžr*, 298. str.

[1330] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimur-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 865. str.

[1331] Ahmed Nevfel, *Tefsiru sureti El-Hidžr*, 299. str.

9. Riječi: "... izuzev Lutove porodice, njih ćemo, zaista, sve spasiti..."

U riječima *"... izuzev Lutove porodice..."* istaknuto je da je Allah napravio izuzetak. Porodicom muškarca se smatra njegova žena i potomstvo, a mi ne možemo potvrditi ono što se spominje u isralijatima, a to je da je Lut, alejhis-selam, imao dvije kćerke. Takve predaje nemaju kod nas osnove i nisu pouzdan izvor, tako da ne znamo da li je imao djece i koliko ih je bilo i koliko i da li je imao kćerki. Plemeniti Kur'an ne ulazi u te detalje, već je spomenuto: *"... izuzev Lutove porodice"*, a zatim je od Lutove, alejhis-selam, porodice izuzeta njegova žena.

U ovom fragmentu kur'anskog ajeta *"... njih ćemo, zaista, sve spasiti"* Uzvišeni ističe da će ih sve spasiti, a u ajetu su spomenuti oblici, gramatički principi koji ukazuju na potvrdu, odnosno, garanciju da će ih Allah izbaviti. Također, ovo je princip i pravac kada je u pitanju prihvatanje informacija, mi prihvatamo ono što je došlo u Kur'anu i Sunnetu, a isralijate nećemo u tome slijediti, bez obzira što se u njima spominju neke stvarni izuzetno detaljno.[1332]

Spomenut ćemo neke koristi ovog kur'anskog ajeta. Jedna od koristi ajeta jeste činjenica da isralijati nisu izvor znanja i informacija. Također, vidimo da porodicu muškarca čine njegova supruga i djeca. Vidimo da kada Allah spusti Svoju kaznu, On Uzvišeni spasi koga On želi, a nekada kazni sve ljude, kao što je na to upozorio u Svojoj Knjizi rekavši: *"I čuvajte se iskušenja koja neće pogoditi samo one među vama koji su zulum činili, i znajte da Allah strašno kažnjava."* (El-Enfal, 25) Također, vidimo da treba narod upozoriti, jer sve je više onih koji se raskoši prepuštaju, a raskoš može biti uzrok nesreće, nedaće, štete i razaranja. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I koliko smo samo naroda poslije Nuha uništili! A dovoljno je to što Gospodar tvoj u potpunosti zna i vidi grijehe robova Svojih."* (El-Isra, 17)[1333]

[1332] Isti izvor, 301. str.

[1333] Isti izvor, 302. str.

10. Riječi: "... Osim žene njegove, ona će, odredili smo, biti od onih koji će ostati i kaznu iskusiti..."

U ovom kur'anskom ajetu Uzvišeni Allah je napravio izuzetak samo Lutovu žena, jer je ona bila od njegove porodice. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"... izuzev Lutove porodice, njih ćemo, zaista, sve spasiti, osim žene njegove..."* (El-Hidžr, 59-60) Dakle, vidimo da je ona izuzeta iz njegove porodice, kao što je Uzvišeni Allah rekao i za Nuhovog, alejhis-selam, sina: *"On nije čeljade tvoje..."*[1334]

Allah je spomenuo izraz "žena", a ne supruga, jer smisla braka i komplementarnosti ovdje nije bilo jer ona je bila nevjernica, a kako će biti skladnosti u braku sa nevjernicom?

Riječi: *"odredili smo"* nisu riječi meleka, već Uzvišenog Gospodara, to je moje mišljenje, jer meleki nemaju pravo, niti ingerenciju da kažu: *"odredili smo"*. Allah, dželle šanuhu, je jedini Koji određuje, jer predodređenje je Božije predodređenje, a volja je Božija volja.

Dakle, niko ne može ništa određivati sa Allahom. Neko može da kaže: "Odredili smo nešto po Allahovom naređenju", a mi smo meleki koji izvršavaju ono što Allah naredi, kao što je i rekao dobri čovjek koji se spominje u suri El-Kehf: *"... pa smo htjeli da im Gospodar njihov, umjesto njega, da boljeg i čestitijeg, i samilosti približnijeg."* (El-Kehf, 81)

Dakle, Uzvišeni Allah je naredio Svome dobrom robu da ubije dječaka spomenutog u suri El-Kehf, što je on i učinio po Allahovom naređenju.[1335]

Riječima *"Ona će biti od onih koji će ostati i kaznu iskusiti"* Uzvišeni Allah nas obavještava da će Lutova, alejhis-selam, žena biti od onih koje će Allah uništiti, i ona neće biti od onih koji će spašeni biti.[1336]

Spomenut ćemo neke koristi ovog kur'anskog ajeta. Jedna od koristi ovog ajeta jeste to što možemo uvidjeti da bliskost ne koristi i ne može uticati na drugog ukoliko je srce zatvoreno za uputu. Ovo je primjer

[1334] Isti izvor, 302. str.

[1335] Isti izvor, 303. str.

[1336] Isti izvor, 304. str.

Lutove, alejhis-selam, žene, a prije nje imamo i primjer Nuhove, alejhis-selam, žene, koje su bile loši primjeri, jer kada je loše bilje u pitanju, ono ne može uspjeti i da se nalazi u najboljem okruženju. Također, vidimo da životna sredina ne koristi bilju koje je loše, tako naprimjer neće gorka dinja koju posadimo u najboljoj zemlji postati grožđe. Isto tako vidimo da je životna prilika vrednija od sveg zlata zemlje i onoga što je u njoj, ali većina ljudi propušta tu priliku u igri i zabavi, čak i nakon upozorenja.[1337]

Treće: Dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i meleka o Lutovom, alejhis-selam, narodu u suri El-Ankebut

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I kad izaslanici Naši Ibrahimu radosnu vijest donesoše, rekoše: 'Mi ćemo uništiti stanovnike onoga naselja! Njegovi stanovnici zaista su zulumćari!' 'U njemu je Lut', reče Ibrahim. 'Mi dobro znamo ko je u njemu', rekoše oni, 'mi ćemo njega i porodicu njegovu spasiti, osim žene njegove. Ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti.'"* (El-Ankebut, 31–32)

Nakon što je Lut, alejhis-selam, učinio hidžru sa svojim amidžom Ibrahimom, alejhis-selam, nastanili su se u dolini Jordan. Potom je Lut živio sam u jednom od plemena na obalama Mrtvog mora ili Lutovog mora, kako je kasnije nazvano.

Pleme je živjelo u gradu Sodomi. Lut je postao jedan od pripadnika tog plemena ženidbenim vezama i načinom života.

Desilo se, zatim, da se u narodu proširila čudna nastranost. Kur'an spominje da se to dogodilo prvi put u historiji čovječanstva.

Bila je to, ustvari, nastrana seksualna želja za muškarcima, umjesto za ženama koje je Allah stvorio muškarcima, kako bi se od dva spola stvarale prirodne proizvodne jedinice koje garantiraju produžetak života potomstvom prema urođenoj prirodi, nužnoj za sva živa bića, s obzirom na činjenicu da ih je Allah stvorio u parovima – muško i žensko.

[1337] Isti izvor, 305. str.

Iz Lutovih riječi koje upućuje svome narodu primjećuje se da se kod njih manifestiraju svi oblici smutnje. Oni čine razvrat koji niko nije učinio u historiji prije toga.[1338]

Oni spolno opće sa muškarcima. To je tako prljav i nastran razvrat da to upućuje na nastranost i izopačenost prirode iz osnova.

Priroda katkad zastrani prelaženjem granice umjerenosti i čistote sa ženom, pa je i to razvratan grijeh, međutim, to ipak ulazi u okvire i logiku prirode. Što se tiče te druge nastranosti, to je izopćavanje iz prirode svih živih bića. To je izopačenost u fizičkoj i psihičkoj strukturi podjednako.

Allah je dao da slast seksualnog čina između supružnika bude u skladu sa velikom linijom života i produžetak u potomstvu koje nastaje ovim činom. On je pripravio biće svakog od supružnika spremnošću za užitkom u ovom činu, psihički i fizički, shodno tom skladu. Kad je riječ o nastranom seksualnom činu, on nema nikakvog cilja.

Allah nije pripravio ljudsku prirodu da u njemu nađe užitak shodno nepostojanju cilja od njega, pa ako neko u njemu i nađe užitak, to znači da se u potpunosti odvojio od prirodne linije, da je postao nakaza koja nema veze sa linijom života![1339]

Oni na putevima presreću pljačkajući imovinu, zastrašujući prolaznike i napadajući muškarce, silom ih primoravajući na razvrat. To je još jedan korak dalje od onog prvog razvrata, pored pljačke, otimačine i sijanja nereda na zemlji...

Oni u svojim klubovima čine najodvratnije stvari. Čine ih javno, grupno i jednoglasno, ne stide se jedan drugog. To je još jedan stepen dalje u razvratu, izopačenosti prirode i uznošenja pokvarenošću do te mjere da nema nade u popravak!

Kazivanje o Lutu, alejhis-selam, u suri El-Ankebut, spominje se sažeto. Očito je da im je Lut u početku izricao naredbe i zabrane na lijep način, da su oni ustrajavali u ovom poslu pa ih je on zastrašio Allahovom

[1338] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2732.

[1339] Isti izvor, 5/2733.

kaznom i suočio sa odvratnošću njihovih velikih zlodjela. Allah nas obavještava o njihovom odgovoru: *"A odgovor naroda njegova bijaše samo to što rekoše: 'Učini da nas Allahova kazna stigne ako si od onih koji istinu govore!'"* (El-Ankebut, 29)

Uznošenje i hvalisanje je bačeno u lice opomeni, izazov je praćen tjeranjem u laž, a zalutalost tolika da se ne može očekivati povratak. Njihov poslanik je kod njih imao opravdanje, pa nije preostalo ništa drugo nego da se okrene svome Gospodaru tražeći Njegovu posljednju pomoć.

Allah nas obavještava o njegovoj dovi*: "'Gospodaru moj', reče on, 'pomozi mi protiv naroda koji nered čini!'"* (El-Ankebut, 30)

Ovdje se spušta zastor nad Lutovom molbom, da bi se podigao kod udovoljavanja molbi. Na putu, meleki zaduženi za izvršenje dolaze Ibrahimu, alejhis-selam, donoseći mu radosnu vijest da će mu se roditi muško dijete.[1340]

1. Riječi: "I kad izaslanici Naši Ibrahimu radosnu vijest donesoše"

Ovaj prizor, prizor meleka sa Ibrahimom, alejhis-selam, sažet je na ovom mjestu jer on nije željeni cilj ovdje. Prethodno je u kazivanju o Ibrahimu rečeno da mu je Allah poklonio Ishaka i Jakuba, a rođenje Ishaka je predmet radosne vijesti u ovom slučaju, ali kazivanje o tome nije opširno ovdje jer je cilj dovršenje kazivanja o Lutu. Zato je spomenuo da je prolaženje meleka pored Ibrahima bilo radi donošenja radosne vijesti. Potom su ga obavijestili o svom prvom zadatku, a to je da unište stanovnike ovog naselja koji su bili zaista veliki zulumćari.[1341]

2. Riječi: "Mi ćemo uništiti stanovnike onoga naselja! Njegovi stanovnici zaista su zulumćari!"

Kur'anski stil u suri El-Ankebut ukazuje da je prvobitna svrha dolaska poslanika i cilj njihovog slanja uništenje stanovnike sela koji su bili istinski zulumćari. Kada su Allahovi izaslanici – meleki došli Ibrahimu, alejhis-selam, da ga obraduju djetetom, kazali su Ibrahimu, alejhis-selam,

[1340] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2733.

[1341] Isti izvor, 5/2734.

da su došli kako bi i uništili stanovnike spomenutog sela – grada. Grad koji su došli da unište jeste Sodoma, u kojem je i Lut, alejhis-selam, živio. Kao što je već spomenuto, oni su bili izuzetno nepravedni i iz tog razloga su bili uništeni, zato što u Gospodara svoga nisu vjerovali, a poslanika Luta, alejhis-selam, su u laž ugonili.

Sam kur'anski izraz "stanovnici" obuhvata sve one koji su u njemu stanovali, jer izvor njihove pokvarenosti je bila zloba.[1342]

3. Riječi: "'U njemu je Lut', reče Ibrahim"

Ibrahim, alejhis-selam, ističe: "*U njemu je Lut"*, i kaže kako da ih uništimo. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, nije htio da ih samo obavijesti da je među njima Lut, alejhis-selam, već je želio da zna kako će to uraditi.

Zatim su meleki objasnili zbog čega će da unište taj narod koji je prešao svaku granicu zuluma. Ibrahim, alejhis-selam, im spominje da se među njima nalazi osoba koja je čista od svake vrste zuluma. Prema tome, Ibrahim, alejhis-selam, na ovaj način izrazio je jednu vrstu sažaljenja i brige. Upravo tako vjernik treba postupiti kada treba biti tužan i zabrinut za svoga brata koji je u potrebi. Treba ga pomoći i treba se plašiti da mu se šteta i neprijatnost ne nanesu.[1343]

Ibrahim, alejhis-selam, je želio da se potpuno uvjeri da neće nauditi njegovom bratskom sinu, Lutu, alejhis-selam, jer brine o njemu, nakon čega meleki odlučno i konkretno odgovaraju na konstataciju Ibrahima, alejhis-selam.[1344]

4. Riječi: "Mi dobro znamo ko je u njemu"

Dakle, oni su istakli da oni bolje znaju stanje Luta, alejhis-selam, i njegovog naroda, što nam ukazuje da meleki odlično raspoznaju ko se sve u njemu (gradu) nalazi.

[1342] Mahmud Sa'd Abdul-hamid, *El-hivaru fi kisatil-halil alehi es-selam fil-kur'ani durusun ve ibrun*, 353. str.

[1343] Ez-Zamahšeri, *El-keššaf*, 3/456.

[1344] Mahmud Sa'd Abdul-hamid, *El-hivaru fi kisatil-halil alehi es-selam fil-kur'ani durusi ve ibr*, 352. str.

Ebu Sa'ud, rahimehulllah, je rekao: "Meleki su ovim odgovorom ukazali da nisu nemarni prema Lutu, alejhis-selam, i da znaju da je on među njima, odnosno, da žive u istom gradu. Ibrahim, alejhis-selam, nije spomenuo vjernike koji ga slijede, a meleki su zaista vodili računa ko se sve nalazi u tom gradu."[1345]

5. Riječi: "… mi ćemo njega i porodicu njegovu spasiti, osim žene njegove. Ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti"

Dakle, Tako mi Allaha mi ćemo spasiti Luta, alejhis-selam, i njegovu porodicu, osim žene njegove, ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti, jer ih je podržavala u njihovom nevjerstvu i razvratu.[1346]

Lutova, alejhis-selam, žena je slijedila svoje strasti i podržavala je svoj narod, priznavala je njihove devijacije i izopačenosti, što je izuzetno čudna stvar.[1347]

Množina izraza "el-gabirun" je "gabir". Ovaj izraz može označavati prošlo vrijeme. Možemo kazati u arapskom jeziku "ez-zemanul-gabir" (prošlo vrijeme), a isto ima značenje i ostati.

Dakle, meleki su došli da unište stanovnike tog grada i Lutova, alejhis-selam, žena je ostala sa njima kako bi i ona bila uništena, i otišla je sa onima koji su otišli u propast, i ona će biti od onih koji će kaznu okusiti. Allah spominje izraz: *"Ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti."* (El-Ankebut, 32) Dakle, spomenuta riječ ima dva značenja.[1348]

Četvrto: Priča o Ibrahimovim gostima i propasti Lutovog naroda u suri Ez-Zarijat

Uzvišeni Allah kaže: *"Da li je doprla do tebe vijest o počašćenim gostima Ibrahimovim. Kad mu oni uđoše i rekoše: 'Selam vama!', i on reče: 'Selam vama, ljudi neznani.' I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele. Primače im ga: 'Zar nećete jesti?', upita i osjeti od njih u sebi strah. 'Ne boj se', rekoše i obradovaše ga dječakom koji će učen biti. I pojavi se žena*

[1345] Ebu Sa'ud, *Iršadul-akli es-selim ila misajel-kitabil-kerim*, 7/38.
[1346] Hamed Abdullah es-Sejf, *Sana'atul-hivar*, 353. str.
[1347] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 5/2743.
[1348] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 18/11148.

njegova uzvikujući i po licu se udarajući i reče: 'Ja sam stara, nerotkinja!' 'Tako je odredio Gospodar tvoj', rekoše oni, 'On je Mudri i Sveznajući.' 'A što vi hoćete, o izaslanici?', upita Ibrahim. 'Poslani smo narodu prestupničkom', rekoše, 'da sručimo na njih grumenje od gline, obilježeno u Gospodara tvoga za one koji su u razvratu svaku mjeru prešli.' Mi iz njega vjernike izvedosmo, a u njemu samo jednu kuću muslimansku nađosmo, i u njemu, za sve one koji se boje bolne patnje, znak ostavismo." (Ez-Zarijat, 24–33)

1. Riječi: "Da li je doprla do tebe vijest o počašćenim gostima Ibrahimovim?"

Ovo je novi detalj u jednoj od najpoznatijih priča o Ibrahimu, alejhis-selam, ovo je priča u kojoj je se krije velika poruka i opomena i ovo je poznati kur'anski stil koji se ponavlja u Kur'anu na različitim mjestima, kao naprimjer: *"Da li je doprla do tebe vijest o Musau?"* (En-Nazi'at, 15)

Također, Uzvišeni kaže: *"Da li je doprla do tebe vijest o počašćenim gostima Ibrahimovim*?" (El-Burudž,17)

"A da li je do tebe doprla vijest o parničarima kad su se do mihraba ispeli." (Sad, 21) Ovaj kur'anski stil ima za cilj da fokusira i usmjeri pažnju na priču.[1349]

Kada se postavi pitanje u formi *"Da li je doprla do tebe vijest?"*, uvijek se očekuje nešto na što treba obratiti veliku pažnju, kao što Uzvišeni Allah kaže: *"O vi koji vjerujete, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, koja će vas iz patnje bolne spasiti?"* (Es-Saf, 10) Nakon ovih Allahovih riječi sa uzbuđenjem sigurno želimo kazati: "Da, želimo, Gospodaru, ukaži nam."[1350]

U riječima *"… o počašćenim gostima Ibrahimovim"* u arapskom tekstu spomenuta je riječ dajf – gost, u jednini, bez obzira što je bilo više meleka i Allah nije rekao dujuf – gosti, već je odabrao riječ u jednini. Riječ dajf u jednini može se odnositi na jedninu, dvojinu i množinu.

Prema onima koji dođu kao gosti i koji su pozvani u nečiju kuću domaćin treba da se ponaša podjednako i ne smije nekom gostu

[1349] Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/129.

[1350] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 23/14581.

ukazivati više pažnje od drugog, već se prema njima treba ophoditi kao da su jedna osoba, odnosno jedan gost.

Ne treba nekom od njih davati veću pažnju na nekom sijelu, niti se treba nekom previše posvetiti a druge zapostaviti. Upravo zbog toga Allah u Kur'anu spominje goste u jednini i koristi izraz dajf, što znači gost, jer prema svim gostima se treba isto ponašati.

Tome nas je zapravo podučio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Prenosi se da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na sijelu posvetio svakom pojedincu posebnu pažnju, tako da bi svaki od njih pomislio da je on jedini na sijelu kome je takva pažnja posvećena.[1351]

U Kur'anu je mnogo primjera u kojima se spominje pojedinac, a misli se na zajednicu i džemat. U Kur'anu, kada se želi neki konkretni cilj u kojem se nalazi Allahova naredba, uvijek to bude u jednini, jer je uvijek jedno Allahovo naređenje i u tome nema razilaženja.

Dakle, koristi se jednina koja se odnosi i na množinu koju obuhvata. Pročitaj sljedeći primjer Ibrahima i njegovog brata Haruna, alejhimus-selam, u kojem stoji: *"Otiđite faraonu i recite: 'Mi smo poslanici Gospodara svjetova.'"* (Eš-Šu'ara, 16) Dakle, kada se kaže gost, misli se na množinu, odnosno, meleke u ovom slučaju.[1352]

U ovom kur'anskom ajetu Uzvišeni Allah je nazvao meleke počašćenim, dakle, neko ih je počastio. Može se postaviti pitanje ko ih je počastio. Kaže se da postoje dva mišljenja, odnosno, značenja. Prvo mišljenje jeste da ih je Allah Uzvišeni počastio.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Oni govore: 'Svemilosni je uzeo dijete!', Uzvišen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok to On ne odobri i postupaju onako kako On naredi.'"* (El-Enbija, 26–27)

Drugo mišljenje, odnosno, značenje jeste da ih je Ibrahim, alejhis-selam, počastio, jer im je pripremio hranu i on ih je lično ugostio, a ne njegov sluga, štaviše, i njegova supruga je pomogla da ih usluže.

[1351] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 23/14584.

[1352] Isti izvor, 23/14584.

Počastio ih je i na taj način što je odgovorio na njihov pozdrav ljepšim i potpunijim pozdravom.

Također, Ibrahim, alejhis-selam, im nije samo pripremio hranu koju je imao, već je zaklao tele, nekada se spominje debelo tele, a nekada pečeno. Dakle, jelo koje je pripremio Ibrahim, alejhis-selam, smatra se najboljom gozbom, jer im je pripremio debelo tele koje je ispekao na najbolji mogući način.[1353]

2. Riječi: "Kad mu oni uđoše i rekoše: 'Selam vama!', i on reče: 'Selam vama, ljudi neznani…'"

Riječi: *"Kad mu oni uđoše"* nam ukazuju da su meleki ušli iznenada, neočekivano i kao da nisu tražili dozvolu za ulazak u njegovu kuću.

Kao što je poznato vrata Ibrahimove, alejhis-selam, kuće su uvijek bila za goste otvorena, a posebno za Allahove izaslanike – meleke. Štaviše, ljudi nisu morali da traže dozvolu za ulazak u njegovu kuću, što nam bez imalo sumnje govori o njegovoj izrazitoj plemenitosti.

U riječima *"… i rekoše: 'Selam vama!'"* meleki su nazvali selam Ibrahimu, alejhis-selam, i on im je na selam odgovorio na ljepši način.

Rečenica koju je izgovorio Ibrahim, alejhis-selam *"… on reče: 'Selam vama'"* je imenska rečenica, dok rečenica koju su meleki izgovorili glagolska, a imenska rečenica koju je Ibrahim, alejhis-selam, izgovorio ima veću težinu.[1354] Prema tome, ovo je početak počasti od strane Ibrahima, alejhis-selam, prema melekima.

Riječi: *"ljudi neznani"* Ibrahim, alejhis-selam, nije odmah izgovorio, već ih je izrekao u sebi, i oni ga nisu čuli.[1355] Oni su izgledali poput divnih mladića. Neki kažu da su došla tri meleka: Džibril, Israfil i Mikail.[1356] Neki čak smatraju da ih je bilo deset, dvanaest ili trinaest.[1357]

[1353] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 23/14585.

[1354] *Ruhul-bejan fi tefsiril-kur'an*, 9/161.

[1355] El-Vahidi, *El-vesit fi tefsiril-medžid*, 4/178.

[1356] Er-Razi, *Et-Tefsirul-kebir mefatihul-gajb*, 28/174.

[1357] En-Neseifi, *Mederiku et-tenzil ve hakaiku et-te'vil*, 3/375; Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/130.

Ovo se spominje u Tevratu. U nekim dijelovima stoji da je bilo tri meleka izrazito mlada, koji su bili nevjerovatno lijepi, a Ibrahim, alejhis-selam, ih nije poznavao i nije ih prije toga nikada vidio. Njihova lica su mu bila nepoznata, ali selam koji su nazvali je predstavljao nešto iznenađujuće, jer ljudi u tom periodu nisu nazivali selam, i kada su mu meleki nazvali selam, to je njega izuzetno začudilo, jer su oni poslije toga ušli u njegovu kuću bez prethodno tražene dozvole.[1358]

Ono što je jasno jeste da je Ibrahim, alejhis-selam, odabrani poslanik, onaj koga je Allah uzeo za Svog prijatelja, imao je moć intuicije, uvida i znanja da ne ulazi u suptilnosti značenja i tajni, čak i ako za njih nema vidljivih dokaza, pa smatram da stvar nije prirodna i da je to samo praktična mudrost koja mu je darovana.

Dakle, ako je osoba nečim iznenađena, treba da se pozabavi time prirodno, pa da traži objašnjenje dok mu stvari ne budu jasne, a ne da žuri da zauzme svoj stav. Možemo, također, iz spomenutog kur'anskog ajeta primijetiti velikodušnost i gostoprimstvo Ibrahima, alejhis-selam, bez obzira što nije poznavao goste, on nije htio da im to javno kaže, već je to kazao samome sebi, ili je to možda rekao svojoj porodici kada je otišao sa njima da pripreme hranu.[1359]

3. Riječi: "I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele…"

U riječima *"I on neprimjetno ode ukućanima svojim"* vidimo da je Ibrahim, alejhis-selam, brzo i neprimjetno otišao, kako bi ugostio svoje goste, te da ih ne bi u neprijatnu situaciju doveo.

Za razliku od onog koji ostavi svoga gosta, pa na njegov pogled počne pripremati ručak, gleda šta mu je potrebno, a šta ne, pred njegovim očima uzima posudu i počinje spremati hranu, zasigurno da će to izazvati stid kod gosta. Sam izraz *feraga*, koji znači da je on neprimjetno otišao, negira ove dvije stvari.

[1358] Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/131.

[1359] Isti izvor, 1/131.

Također, iz ovog izraza možemo zaključiti da je otišao tiho i neprimjetno.

U riječima *"Ode ukućanima svojim"* krije se druga pohvala. To je ono što se smatra ugošćavanjem gosta počašću koju ima, a nije bio u potrebi da pozajmljuje od svojih komšija, niti da odlazi nekome drugom za pripremu hrane, osim svojoj porodici.[1360]

Riječi*: "… donese debelo tele"* obuhvataju tri vrste pohvale.

Prva vrsta pohvale ogleda se u tome što je lično Ibrahim, alejhis-selam, služio svoje goste, a nije poslao nekog drugog da ih služi.

Druga vrsta pohvale ogleda se u tome što je prinio svojim gostima cijelo tele, i nije došao samo sa jednim dijelom tog mesa, već im je sve prinio kako bi oni sami mogli da biraju meso koje oni žele.

Treća vrsta pohvale ogleda se u tome što je gostima prinio debelo tele, a ne mršavo, jer debelo tele ima svoju posebnu vrijednost, a kao takvo Ibrahim, alejhis-selam, ga je zaklao i prinio svojim gostima.[1361]

4. Riječi: "Primače im ga: 'Zar nećete jesti?', upita…"

Riječi: *"primače im ga"* predstavljaju lijepo i potpuno gostoprimstvo. Kada se prinese hrana gostu, treba je primaći, da nemaju potrebu da se pomjeraju ili stoje kako bi jeli, i to je od lijepog običaja, a kao što je poznato, običaji se razlikuju. Možemo spomenuti da je u današnjem vremenu običaj pozvati ljude na velike bankete, gdje bivaju usluženi hranom.

Dakle, iz spomenutog kur'anskog fragmenta vidimo da je Ibrahim, alejhis-selam, bio izuzetno gostoprimljiv, sa lakoćom, spontanošću i bez pretjerivanja. Kao što je došlo u hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Zabranjeno nam je da pretjeravamo izvan svojih mogućnosti u gostoprimstvu."[1362]

Riječi: *"Zar nećete jesti?"* ukazuju na lijepo gostoprimstvo Ibrahima, alejhis-selam. Nije im rekao: "Jedite", u formi naređenja, već im je

[1360] Ibn Kajjim, *Beda'iu et-tefsir*, 4/243.

[1361] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Vakafat terbevije es-saudije*, 3/119.

[1362] Ahmed, Musned, 23733.

postavio pitanje: *"Zar nećete jesti?"* U čemu se ogleda blagi poziv koji im je uputio.[1363]

Iz priče o Ibrahimovim, alejhis-selam, gostima možemo izvući pravila gostoprimstva. Jedno od pravila jeste da gosta treba počastiti, i treba ući lagano i polako u kuću, a domaćin mora lijepo, jednostavno i veselo odgovoriti na selam, odnosno pozdrav. Također, treba se potruditi da ukućani pripreme hranu, a to trebaju učiniti krišom kako ne bi osramotili gosta. Isto tako, domaćin treba donijeti najbolju hranu koju ima, i treba je približiti gostu, da ne mora on da ustaje kako bi se poslužio, već je treba prinijeti i postaviti u njegovoj blizini. Među pravilima gostoprimstva jeste i pozvati gosta da jede na ljubazan način, jednostavnim govorom, i nakon što istekne period gostoprimstva, treba ga upitati o svrsi posjete. Supruga Ibrahima, alejhis-selam, je učestvovala u počasti muževljevom gostu, ali ona nije učestvovala sa njima u sijelu i razgovoru, već je pomogla svome suprugu u dočeku gostiju, i pripremi hrane i pića. Ugostiti gosta je od lijepog morala i običaja Ibrahima, alejhis-selam, koji je volio da dočeka na najljepši način svog gosta, što ukazuje na njegovu velikodušnost i na taj način se približavao svome Gospodaru.[1364]

5. Riječi: "I osjeti od njih u sebi strah. 'Ne boj se', rekoše i obradovaše ga dječakom koji će učen biti…"

Riječima *"I osjeti od njih u sebi strah"* ističe se da je Ibrahim, alejhis-selam, osjetio strah nakon što nisu ništa pojeli. Spominje se u drugoj kur'anskoj suri, suri Hud: *"A kad vidje da ga se ruke njihove ne dotiču, on shvati da su neobični i osjeti strah od njih."* (Hud, 70)

Ovaj ajet potvrđuje moju spomenutu tvrdnju, a to je da Ibrahim, alejhis-selam, nije konkretno rekao melekima: *"ljudi neznani"*, već je to rekao u sebi. *"A kad vidje da ga se ruke njihove ne dotiču, on shvati da su neobični i osjeti strah od njih."*

[1363] *Ruhul-bejan fi tefsiril-kur'an*, 9/162; Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/132.

[1364] Ahmed abid el-Kebisi, *Min enbail-kura*, 250. str.

Ako pogledamo, vidjet ćemo da je Ibrahim, alejhis-selam, imao povoda da se zabrine i osjeti strah od njih, jer ako gost neće da se posluži hranom, onda se čovjek može bojati izdaje, a možda krije i neko zlo.

Dakle, to ne znači da se on plaši njih, već se plaši zbog čega su oni došli, jer inače nepoznate i tajanstvene stvari izazivaju strah i zato su mu rekli: *"Ne boj se."*[1365]

U riječima *"'Ne boj se', rekoše i obradovaše ga dječakom koji će učen biti"* vidimo da se na crtama njegovog lica ukazao znak njegove strepnje, pa su mu kazali da se smiri i obradovali ga sljedećim riječima: *"'Ne boj se', rekoše i obradovaše ga dječakom koji će učen biti."* Ubrzo se strah pretvorio u radosnu vijest o dječaku Ishaku i njegovoj majci Sari, Ibrahimovoj, alejhis-selam, supruzi.

U drugom kur'anskom ajetu Uzvišeni Allah je spomenuo ime tog dječaka, rekavši: *"… i mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom."* (Hud, 71) Dakle, Jakub je sin Ishaka, alejhimus-selam.[1366]

Kada je Sara u pitanju, sa njom se desio nesvakidašnji događaj, kao što je poznato, ona je bila u poznim godinama, čak je bila i nerotkinja, i zbog toga je predložila svome suprugu da se oženi Hadžerom da mu rodi dijete.

Uzvišeni Allah je podario Hadžeri Ismaila, alejhis-selam, a Sari je podario Ishaka. Allah, dželle šanuhu, nije rekao da će im podariti lijepog dječaka, visokog... Već je kazao da će im podariti znanog, odnosno učenog dječaka. Iz spomenutog možemo zaključiti kojim svojstvima se treba pridati pažnja. Uzvišeni Allah spominje na drugom mjestu: *"I Mi smo ga obradovali dječakom obazrivim."* (Es-Saffat, 101)

Dakle, kur'anski ajet koji se nalazi u suri Ez-Zarijjat, govori nam o Ishaku, dok spomenuti ajet u suri Es-Saffat, govori nam o Ismailu. Ishak se spominje u svojstvu obazrivog dječaka, dok se Ismail spominje u

[1365] Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/133.

[1366] Isti izvor, 1/133.

svojstvu znanog, odnosno učenog, neka je na obojicu Allahov mir i spas.[1367]

6. Riječi: "I pojavi se žena njegova uzvikujući i po licu se udarajući i reče: "Ja sam stara, nerotkinja!"

U riječima *"I pojavi se žena njegova uzvikujući"* vidimo da je Sara povisila svoj glas i spominje se da je sebe udarala po licu,[1368] a možemo kazati da je to običaj kod žena,[1369] a nikako ne može biti dokaz da je to razlog njenog slabog razuma, kao što to smatraju neki ljudi. Slobodno možemo kazati da je dovoljno zrelosti njenog uma, žrtve i strpljenja koje je posvetila svome suprugu – Allahovom prijatelju Ibrahimu, alejhis-selam. Spomenuti njen postupak je uzrok njenog iznenađenja.[1370]

Impotencija i sterilitet su dva razloga za neraćanje djece. Sara nije bila u drugom stanju dok je mlada bila, pa kako će to sada biti u poznim godinama u kojima su bili ona i njen suprug. Uzvišeni Allah kaže: *"'Jadna ja', reče, 'zar da rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star. Ovo je zaista nešto neobično!"* (Hud, 72) Čak i u kući poslanika njeni članovi govore spontano i izražavaju slobodno svoja osjećanja.[1371]

Obuzelo je veliko iznenađenje koje nije nikada očekivala, čak je i zaboravila da su joj radosnu vijest donijeli meleki. Meleki su odgovorili na to njeno iznenađenje i ukazali da Allahova moć nije ograničena i da On upravlja svim na mudar i znan način.[1372]

7. Riječi: ""Tako je odredio Gospodar tvoj', rekoše oni, 'On je Mudri i Sveznajući…""

Vidimo u ovom kur'anskom ajetu da meleki obavještavaju Saru da je to vijest od Uzvišenog Allaha, a ne dova ili želja.[1373]

1367 Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/134.
1368 Kurtubi, *Džami'l-ahkamil-kur'an*, 15/395.
1369 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3383.
1370 Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/134.
1371 Isti izvor, 1/134.
1372 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3383.
1373 Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/134.

Riječi*: "Tako je odredio Gospodar tvoj"* nam ukazuju na Allahovu Uzvišenu dobrotu prema Njegovim robovima i Njegovu milost prema njima, i ovo je prikladno za one koji pate od toga da nemaju djece, siromaštva, bolesti, brige, tuge i nevolje. Trebaju pogledati ovaj primjer, kako je Allah prekršio zakone koji vladaju među ljudima i podario im je učenog, znanog dječaka. Meleki su joj kazali: *"tvoj Gospodar"*, kako bi osjetila dobrotu, Allahovu blizinu, i kako bi znala da je On Milostivi koji se odaziva molbama molitelja.[1374]

Riječima *"On je Mudri i Sveznajući"* ističe se da je On Mudri i zbog mudrosti im je podario dječaka u poznim godinama sa zakašnjenjem. On Uzvišeni je Sveznajući koji hvali dječaka na osnovu Svog znanja, i kazao je da će to biti dječak koji će učen biti. Allah je Sveznajući, Znalac je svih stvari i uzroka i Njemu Uzvišenom nije ništa skriveno.[1375]

Da, to su riječi Mudrog i Sveznajućeg, Koji je učinio da ovaj stari čovjek (Ibrahim) u poznim godinama dobije sinove od kojih će kasnije nastati mnogi narodi.

Ako pogledamo, vidjet ćemo da su Arapi potomci Ismaila, alejhis-selam, a potomci Ishaka, alejhis-selam, su jevreji. Zaista je Allahov bereket neograničen, i Njegova milost obuhvata ljude kada su toga svjesni i kada nisu.[1376]

Allahova imena *El-Hakim* i *El-Alim* spominju se na trideset i sedam mjesta u Kur'anu, većinom se prvo spominje *El-Alim*, a zatim *El-Hakim*.

Kao što Uzvišeni Allah kaže: *"Allah vam želi objasniti i uputiti vas putevima kojima su išli oni prije vas i oprostiti vam. Allah je onaj Koji sve zna i mudar je."* (En-Nisa, 26)

Sa druge strane, na jako malo mjesta u Kur'anu Allah prvo spominje Svoje ime *El-Hakim*, a zatim *El-Alim*.[1377]

[1374] Isti izvor, 1/135.

[1375] Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/135.

[1376] Isti izvor, 1/135. str.

[1377] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 304. str.

Mjesta na kojima se prvo spominje Allahovo ime *El-Alim*, a zatim *El-Hakim*, govore prvenstveno o znanju, a zatim o mudrosti.

Umjesto priznanja nesposobnosti i nedostatka znanja, mora se spomenuti i predati Sveznajućem. Allah je *El-Alim* – Sveznajući, a kada je Sveznajući, onda je sigurno i Mudri – *El-Hakim*. Njegovo znanje je potpuno, tako da je ispovijest popraćena krajnjim zadovoljstvom i pokornošću.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"'Uzvišen si', rekoše oni, 'mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio! Zasigurno si Ti Sveznajući i Mudri.'"* (El-Bekare, 32)

Veza između strpljivosti i iščekivanja olakšice povezana je sa Allahovim imenom El-Alim, Sveznajući, i tu se krije jaka i bliska veza sa Svojim Gospodarom, olakšanje da kasnije njegova sigurnost neće biti poljuljana, zato što se oslanja na Allahovo znanje i siguran je da će olakšica doći onda kada to bude najpotrebnije i najbolje, a oslanjajući se na Allahovu mudrost uz preuzete uzroke da dođe do toga i ubijeđen je da će se to desiti na najbolji mogući način.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"'Nije tako', reče Jakub, 'u dušama vašim ponikla je zla misao, a lijepa je strpljivost. Nadam se da će mi ih Allah sve vratiti; uistinu je On Sveznajući i Mudri.'"* (Jusuf, 83)

Što se tiče mjesta donošenja zakona i donošenja presude, stvar se u njoj odnosi prije svega na sveobuhvatno poznavanje, odnosno znanje. Znanje je osnova za građenje pravila, tada dolazi mudrost da donese stvarnu presudu.

Uzvišeni Allah kaže u Kur'anu: *"Allah vam je propisao kako da svoje zakletve iskupite; Allah je vaš Gospodar; On je Sveznajući i Mudri."* (Et-Tahrim, 2)[1378]

Allah prvo spominje Svoje ime El-Alim, a zatim El-Hakim, zato što se presude zasnivaju prvenstveno na sveobuhvatnom znanju, a zatim na mudrosti u realizaciji tog znanja u stvarnost na način koji postiže harmoniju i kompatibilnost između pravnih odluka i ljudske prirode.

[1378] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 304. str.

To je ono što razlikuje islamski šerijat od ustava i zakona koje je uspostavio čovjek.

Što se tiče davanja prednosti u spominjanju Allahovog imena El-Hakim nad Njegovim imenom El-Alim, to je zabilježeno, odnosno, spominje se na dva mjesta u životopisu o Ibrahimu, alejhis-selam.[1379]

Prvo mjesto koje želimo spomenuti na kojem Allah prvo spominje Svoje ime El-Hakim jeste kada je riječ o tevhidu – monoteizmu.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"To je čvrst dokaz Naš koji dadosmo Ibrahimu protiv naroda njegova. Mi na više stepene uzdižemo one koje hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, mudar i Onaj Koji zna."* (El-En'am, 83)

Drugo mjesto na kojem Allah prvo spominje Svoje ime El-Hakim, a zatim El-Alim jeste u suri Ez-Zarijjat. Uzvišeni Allah kaže: *"'Tako je odredio Gospodar tvoj', rekoše oni, 'On je Mudri i Sveznajući.'"* (Ez-Zarijat, 30)

To je zato što Allahovo božanstvo obuhvata tevhid, snagu i dominaciju, koja je usklađena sa poslušnošću, obožavanjem i pokornošću od strane Njegovih robova. Upravo zbog toga se mudrost prvo spominje da bi se ukazalo na to da Allahovo božanstvo obuhvata i primjenljivo je na sve koji se nalaze na nebesima i na zemlji, a Njegov put je mudrost. Možda se prvo spominje mudrost jer sveobuhvatno znanje je pritoka mudrosti, na osnovu koje stvari budu poredane na svoja mjesta, upravo zbog toga se prvo spominje Allahovo ime *El-Hakim*, a zatim *El-Alim*.

Kada su u pitanju mudžize, odnosno nadnaravne stvari, ono se također odnosi na dominantnu moć i slobodnu volju koja nadilazi zakone univerzuma i njegove zakone, a sprega moći sa mudrošću je da se obezbijedi urednost stvari, a ne da se pretvori u apsurd koji dovodi do narušavanja prirodnih zakona na zemlji i u kosmosu, i mudrost ovdje ima prednost, a poslije nje slijedi znanje.

Ibn Kajjim, rahimehullah, je ukazao na povezanost između Allahovog imena *El-Hakim* i *El-Alim*. Znanje i mudrost se prepleću u svim potpunim svojstvima. Znanje obuhvata Allahovo svojstvo života koje

[1379] Isti izvor, 304. str.

je potpuno, obuhvata moć i vječnost, Njegov sluh i vid i ostala svojstva koja su povezana sa znanjem.

Sa druge strane, mudrost se odnosi na Njegovu potpunu volju, pravednost, milost, dobročinstvo, darežljivost. Mudrost je i staviti svaku stvar na mjesto koje kojoj pripada, mudrost je slanje poslanika, nagrada i kazna.[1380]

Allahovo ime *El-Hakim* znači da je Allah Onaj Koji posjeduje potpunu mudrost u stvaranju i Svojim odredbama. On Uzvišeni je sve stvorio na najljepši i najpotpuniji način. Uzvišeni Allah kaže: *"A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?!"* (El-Maide, 50)

Dakle, Allah, dželle šanuhu, nije ništa uzalud stvorio, nije to učinio iz zabave, Njemu Uzvišenom pripada mudrost na početku i na kraju.

Allahova, dželle šanuhu, mudrost se ogleda u tome da se ne može niko smatrati Njemu ravnim, On sudi Svojim sudom među robovima Svojim, i od Njegove mudrosti je što svaku stvar postavi na svoje mjesto.[1381]

Allahovo ime *El-Alim* znači da Allah Svojim znanjem sve obuhvata, njime obuhvata javno i tajno, ono što se desilo i ono što se nije desilo, svojim znanjem obuhvata i ono što je moglo da se desi. Njegovo znanje je apsolutno, zna šta je bilo, šta se trenutno dešava i zna šta će se desiti. Dakle, Allahu, dželle šanuhu, nije ništa apsolutno skriveno.[1382]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I pošto Ibrahima minu strah i dođe mu radosna vijest..."* Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je intuitivno slutio da njihov dolazak nije bio samo radi ove dobre vijesti.[1383]

8. Riječi: "'A što vi hoćete, o izaslanici?', upita Ibrahim…"

Kada je Ibrahim, alejhis-selam, saznao da su izaslanici meleki, shvatio je da su oni došli zbog neke važne stvari.[1384]

[1380] Ibn Kajjim, *Esmaulllahil-husna*, 127. str.

[1381] Isti izvor, 283. str.

[1382] Isti izvor, 333. str.

[1383] Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/135.

[1384] Isti izvor, 1/135.

Također, isti izraz koji je spomenut u ovom ajetu spominje se i u priči o Jusufu, alejhis-selam. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"'Šta je s vama bilo kad ste Jusufa zavodile?', upita velikaš."* (Jusuf, 51) Dakle, veoma je čudno bilo zašto su one pokušale da zavedu Jusufa, alejhis-selam.

Također, isti izraz spominje i Musa, alejhis-selam, kada je vidio Šuajbove kćerke da su izašle da napoje stoku, a koje je upitao zbog čega su izašle, jer je to bilo neobično i strano. Prema tome, izraz el-hutab se koristi samo u stvarima koje su neobične i sam izraz izaziva čuđenje.[1385]

8. Riječi: "'Poslani smo narodu prestupničkom', rekoše..."

Dakle, Allah Uzvišeni je poslao meleke Lutovom, alejhis-selam, narodu, jer su obožavali nekog drugog mimo Allaha i činili su razvrat. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Zašto vi, mimo svih svjetova, s muškarcima općite.* (Eš-Šu'ara, 165)

Narod Luta, alejhis-selam, je činio grijeh koji niko nikada prije njih nije počinio, a Lut, alejhis-selam, ih je pozivao danju i noću, oni su za uzvrat laž na njega iznosili i nisu mu bili pokorni.

Prema tome, narod Luta, alejhis-selam, je bio prestupnički narod iz tri razloga: Allahu su širk činili, poslanike su u laž utjerivali, s muškarcima su općili. One s kojima se nisu slagali neprijateljski su se prema njima ophodili, na nemoral su prisiljavali. Štaviše, oni su željeli da ugoste Lutove goste bez stida, misleći da su ljudska bića.[1386]

9. Riječi: "... da sručimo na njih grumenje od gline..."

Ovo kamenje je od vrsta vulkanskog blata, koje je Uzvišeni Allah uzdigao na nebo, a zatim ih spustio na njih.[1387]

Rekao je Eš-Ša'ravi, rahimehullah: "Priroda kamenja je drugačija od gline. Kamenje ima tvrdoću i čvrstinu. Dakle, čvrstoća i tvrdoća variraju u zavisnosti od vrste kamena, počevši od alabastera, zatim granita, mramora i kreča... Postavlja se pitanje kako može biti kamenje od gline,

[1385] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 23/14589.
[1386] Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/136.
[1387] Isti izvor, 1/136.

kada su oni naizgled kontradiktorni jedno drugom? Kazali su da je to glina koja se zagrijevala u vatri sve dok nije postala čvrsta i tvrda.[1388]

10. Riječi: "Obilježeno u Gospodara tvoga za one koji su u razvratu svaku mjeru prešli…"

Dakle, svakim kamenom je bila obilježena osoba za koju je taj kamen bio namijenjen, a ne nikom drugom, i njime bi bio pogođen odmah, bez promašaja. Prema tome, riječ je o kamenju koje je Allah spustio sa nebesa, a ne sa zemlje, i to je bilo kamenje spremno da se njime pogode tačno precizirane osobe. Toliko se to precizno znalo da su i imena njihova bila poznata, i nije došlo do toga da se kamenje izmiješa.

Značenje Allahovih Riječi: *"… koji su svaku mjeru prešli"*, jeste da su svaku granicu u griješenju prevazišli, jer postoje granice u haramu i halalu koje je Allah precizirao. Uzvišeni Allah nam objašnjava kako treba da pristupimo tim granicama i gdje i kada trebamo stati.

Kada je u pitanju halal, Allah, dželle šanuhu, kaže: *"To su Allahove granice i ne približujte im se..."* (El-Bekare, 187)

Dakle, Uzvišeni Allah poručuje da se stopiramo kod granica halala, i da ih ne prelazimo. Sa druge strane, kada je u pitanju haram, Allah, dželle šanuhu, nam zabranjuje da mu se približavamo, jer ukoliko se čovjek približi haramu, velike su mogućnosti da će ga i počiniti, i zbog preventive se ne treba haramu približavati.[1389]

Uzvišeni Allah je rekao Ademu, alejhis-selam: *"... i nemojte se približavati ovom drvetu..."* (El-Bekare, 35) Također, Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I ne približavajte se bludu!"* (El-Isra, 32)

Kada je haram u pitanju, ne kaže se nemojte ga činiti, nego se kaže nemojte mu se približavati. Zaista su svaku mjeru prevršio narod Luta, alejhis-selam, pristupili su zabranjenom činu koji je u suprotnosti s čistom prirodom koju je Bog stvorio.[1390]

[1388] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 23/14589.

[1389] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 23/14590.

[1390] Isti izvor, 23/14592.

Grijeh Lutovog, alejhis-selam, naroda, zbog kojeg su zaradili kaznu i muke koje su ih zadesile, jeste što su izopačili prirodu koju je Allah usadio u svakog čovjeka, a u onome što su oni radili nema nikakve koristi niti ploda.

Oni su izopačili prirodu, radili su ono što je u suprotnosti sa zdravim razumom, prilazili su muškarcima umjesto ženama, koje im je Uzvišeni Allah dozvolio. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Žene vaše su njive vaše, i vi njivama svojim prilazite kako hoćete!"* (El-Bekare, 223) Ovo su stvari koje je Allah Svojim robovima poželjnim učinio u bračnoj zajednici.

Narod Luta, alejhis-selam, je svaku granicu prestupio i upao u grijeh da imaju snošaj s muškarcima, čime su promijenili ljudsku prirodu šejtanskim sredstvima. S obzirom na to da je kazna za nemoral kamenovanje, Allah, dželle šanuhu, ih je kaznio kamenovanjem. Kamenje nije bilo sa zemlje, već sa nebesa. Svaki počinilac tog nedjela je imao svoj određeni kamen kojim je bio pogođen, tako da nijedan od njih nije ostao.[1391]

11. Riječi: "Mi iz njega vjernike izvedesmo…"

Prije nego što je Allah spustio kaznu na Lutov, alejhis-selam, narod, Allah Uzvišeni je izbavio sve vjernike koji su u tom mjestu živjeli.

Dakle, nije im rečeno da izađu doslovno, nego im je Allah ubacio misli koje su obuhvatile njihove duše, pa su napustili svoje mjesto, a da ih kazna nije snašla.[1392]

Protjeran je svako ko je bio u mjestu Sodoma. Sodoma se nalazi u Levantu, u blizini mrtvog mora, a oni koji su napustili spomenuto mjesto bili su Lutova porodica, osim njegove žene koja nije bila vjernica, ali očigledno je bila ubrojana među muslimane. Allah najbolje zna, možda se samo pretvarala da se pokorava Lutu, alejhis-selam. Allah, dželle šanuhu, je opisuje u suri Et-Tahrim kazavši: *"... pa su ih iznevjerile ..."* (Et-Tahrim, 10)

[1391] Isti izvor, 23/14592.

[1392] Isti izvor, 23/14592.

Dakle, ona je svojim postupcima ukazivala da pripada muslimanima, ali u svojoj duši je podržavala narod Luta, alejhis-selam. [1393]

Pod izdajom Lutove, alejhis-selam, žene, ne misli se na to da ga je prevarila sa nekim drugim, već se misli na prevaru, odnosno izdaju u vjeri. Ona je svojim srcem podržavala njegov narod. Kao što je poznato, žene Allahovih poslanika nisu bile nemoralne nikada.[1394]

12. Riječi: "… a u njemu samo jednu kuću muslimansku nađosmo…"

Munafik se ubraja u muslimane, ali ne i vjernike, i zbog toga je Allah kuću opisao kao muslimansku... Dakle, samo one koji su napustili mjesto i koji su spašeni Allah je nazvao vjernicima.[1395]

Kur'anski ajet u suri El-Ankebut nam govori da je Lutova, alejhis-selam, žena od onih koji su potopljeni. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Mi ćemo tebe i porodicu spasiti, osim žene tvoje, ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti."* (El-Ankebut, 33)

13. Riječi: "I u njemu, za sve one koji se boje bolne patnje, znak ostavismo"

Allah, dželle šanuhu, je rekao da će u mjestu koje je zadesila kazna ostaviti neke ostatke koji će na njih ukazivati i to želeći da ukaže na opasnost grijeha koji su počinili.[1396]

Muhammed Eš-Ša'ravi, rahimehullah, je rekao: "Dokaz koji ukazuje na njihovo uništenje jeste kamenje kojim ih je Allah uništio, a koje i dalje postoji. Oni koji su vidjeli to kamenje tvrde da to kamenje nije poput ovog zemaljskog kamenja, već da se radi o nekoj drugoj vrsti. To kamenje predstavlja dokaz koji treba biti opomena svim onim koji budu

[1393] Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/137.

[1394] Muhammed b. Abdur-rahman El-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejan fi tefsiril-kur'an bisahihi es-sunen*, 23/557.

[1395] Selman el-Avde, *Išrakatu kur'anije*, 1/137.

[1396] Isti izvor, 1/1737.

htjeli da urade grijeh koji su oni počinili. Neki smatraju da je Allah to kamenje ostavio kao dokaz protiv njih."[1397]

Uzvišeni Allah kaže: *"I u njemu, za sve one koji se boje bolne patnje, znak ostavismo."* (E-Zarijat, 37) Dakle, oni koji se Gospodara svoga boje, oni će okoristi od tog znaka koji je Allah ostavio, uzet će pouku i koristit će im, za razliku od njih oni koji ne vjeruju. Njima Allahovi znakovi na Zemlji, nebesima, u njima samima, pa i u samoj historiji, ništa ne koriste.[1398]

Peto: Opis Ishaka, alejhis-selam, u Kur'anu

Uzvišeni Allah u Kur'anu nas nije detaljno obavijestio o Ishaku, alejhis-selam, kako je to učinio sa određenim poslanicima, poput Musaa, Sulejmana, Jusufa, Isa, alejhimus-selam. Spomenut ćemo neka mjesta u Kur'anu u kojima se spominje Ishak, alejhis-selam.

1. Ishak, alejhis-selam, je bio poklon od Uzvišenog Allaha. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"… i poklonismo mu Ishaka, i Jakuba povrh toga, i sve učinismo čestitim."* (El-Enbija, 72)

2. Bio je jedan od onih kojima je Allah podario poslanicu. Uzvišeni Allah kaže: *"Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima poslije njega, objavljivali smo Ibrahimu, i Ismailu i Ishaku i Jakubu i potomcima, i Isau, i Ejjubu, i Junusu, i Harunu, i Sulejmanu, a Davudu smo dali Zebur."* (En-Nisa, 163)

3. Allah ga je opisao kao znanog dječaka. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"'Ne plaši se', rekoše, 'donosimo ti radosnu vijest, imat ćeš sina koji će znan biti.'"* (El-Hidžr, 53)

4. Allah ga opisuje kao dobrog. Uzvišeni Allah kaže: *"… i obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i čovjekom dobrim.* (Es-Saaffat, 112)

5. Allah ga spominje kao čvrstog i dalekovidnog u vjeri. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I sjeti se robova naših: Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidih."* (Sad, 45)

[1397] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 23/14595.

[1398] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3383.

6. Ishak, alejhis-selam, je bio od onih kojima je Allah Svoju blagodat darovao. Uzvišeni Allah kaže: *"I, eto tako, Gospodar tvoj će tebe odabrati, i tumačenju snova te naučiti, i blagodat Svoju tebi i Jakubovoj porodici upotpuniti, kao što je prije upotpunio precima tvojim, Ibrahimu i Ishaku, Gospodar tvoj je, zaista, Onaj Koji sve zna i mudar je."* (Jusuf, 6)

7. Ishak, alejhis-selam, je realizirao tevhid, odnosno obožavanje jedino Allaha u svome životu. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Nama ne priliči da ikoga Allahu u obožavanju pridružujemo. To je iz Allahove darežljivosti prema nama i ostalim ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje."* (Jusuf, 38)

8. Ishak, alejhis-selam, je bio radosna vijest svojim roditeljima. Uzvišeni Allah kaže: *"A žena njegova stajaše tu, nasmija se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom."* (Hud, 71)

Šesto: Poslanstvo Ishaka, alejhis-selam

U historijskim knjigama se spominje da je Uzvišeni Allah poslao Ishaka, alejhis-selam, Kenanu, narodu koji je živio u Levantu. Ishak, alejhis-selam, je pozivao svoj narod da samo Allaha obožava i da Mu nikog drugog ravnim ne smatra, kao što je bio i običaj svih Allahovih poslanika i vjerovjesnika.

Uzvišeni Allah kaže posredstvom jezika Svoga poslanika, Jusufa, alejhis-selam: *"Nama ne priliči da ikoga Allahu u obožavanju pridružujemo. To je iz Allahove darežljivosti prema nama i ostalim ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje."* (Jusuf, 38)

Ishak, alejhis-selam, se oženio Refkom, s kojom mu je Allah podario sina Ajsa, kojeg sljedbenici knjige nazivaju Ajso, i sina Jakuba, alejhis-selam, od kojeg potiču Jevreji. Allah, dželle šanuhu, je Jakubom obradovao njegovog djeda Ibrahima, alejhis-selam, i njegovu suprugu Saru.

Kada je Ishak, alejhis-selam, preselio, ukopali su ga u mjesto El-Halil u kojem je ukopan i njegov otac Ibrahim, alejhis-selam,[1399] kako se to spominje u historijskim knjigama.

[1399] Sejid Abdul-Maksud Asker, *Fi suhbetir-resul el-keram*, 92. str.

Sedmo: Sara, majka Ishaka, alejhis-selam

Sara je supruga Allahovog prijatelja Ibrahima, alejhimus-selam, jednog od najodabranijih i oca poslanika, za najboljeg čovjeka od svih ljudi poslije Allahovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Sara je supruga Allahovog poslanika i vjerovjesnika Ibrahima, alejhimus-selam, majka je vjerovjesnika Ishaka, alejhis-selam, nana je vjerovjesnika Jakuba, alejhis-selam, majka je djeda poslanika Jusufa, alejhis-selam, komšinica je majke vjerovjesnika, Hadžere, majke Ismaila, alejhis-selam. Kod Sare se završava rodoslov poslanika Benu Israila – jevreja, sa majčine strane, kao što su poslanici: Musa, Harun, Davud, Sulejman, Zekerijja, Jahja, Isa i drugi, Allah svima njima bio zadovoljan.

Spominje se u historijskim knjigama da je bila izrazito lijepa, i da je njena ljepota bila poput pola ljepote Have, ali stvarne ljepote, a ne kvazi, koja je izopačena mnogim hirurškim intervencijama.[1400]

Učinila je hidžru sa svojim suprugom Ibrahimom, alejhis-selam, i podnosila je sva iskušenja kojima ih je Allah Uzvišeni iskušao. Allah im je zatim podario Ishaka i unuka Jakuba, alejhimus-selam. Neka je mir na majku poslanika, nek je i mir na njeno dijete i unuke Ishaka i Jakuba, alejhimus-selam, i neka je mir na njenog supruga Ibrahima, alejhis-selam.[1401]

Osmo: Zemlje Levanta su svjetionik monoteizma

Uzvišeni Allah je htio, nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, učinio hidžru, da postavi jedan od svjetionika monoteizma u Levantu.

Ishak je naslijedio poslanstvo od Ibrahima, a poslije Ishaka je došao Jakub i sve tako dok nije došao Sulejman, neka je Allah svima njima zadovoljan.

Ibrahim, alejhis-selam, je u Meku doveo svoju suprugu Hadžeru. Allah je htio da Hadžera bude majka Arapa, te je On Uzvišeni poslao Ismaila, alejhis-selam, Arapima Hidžaza i Jemena, i on je pozivao u

[1400] Mustafa Murad, *Zevdžatul-enbija*, 28–29. str.

[1401] Isti izvor, 31. str.

monoteizam i obožavanje jedino Uzvišenog Allaha, pa su mu se oni odazvali, te su sami plodovi Ibrahimovog, alejhis-selam, misionarstva ostali sve do pojave posljednjeg Allahovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio potomak Ismaila, alejhis-selam.

Dakle, Levant kojeg je predstavljao Ishak, se ujedinio sa Arapskim poluostrvom, kojeg je predstavljao Ismail.

Uzvišeni Allah je odabrao da Ibrahim, alejhis-selam, ima dva doma: jedan u Jerusalimu, a drugi u Meki, a Ibrahim, alejhis-selam, se kretao između spomenute dvije destinacije, što nam jasno ukazuje da je riječ o jednom entitetu.

Također, Uzvišeni Allah je učinio da Isra bude zapravo iz Meke do Bejtul-makdisa, gdje je klanjao kao imam sa ostalim Allahovim poslanicima i vjerovjesnicima. Zatim se uzdigao na nebesa, kao što nam to Uzvišeni Allah kaže: *"Uzvišen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba od Časne džamije do Najdalje džamije, čiju smo okolicu blagoslovili kako bismo mu neka znamenja Naša pokazali. On je, uistinu, Svečujući i Svevideći."* (El-Isra, 1)

Uzvišeni Allah je htio da Isra, odnosno uzdizanje Božijeg poslanika bude iz Meke, a ne iz džamije El-Aksa, ali Allah, dželle šanuhu, je htio da noćno putovanje bude između Meke i Jerusalima, a da uspinjanje u više sfere bude od Kudsa, što nam ukazuje na povezanost između Kudsa i Meke.

Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, su shvatili ovu činjenicu, pa su požurili da osvoje Levant i očiste El-Aksu od rimskih pagana. Allahovi neprijatelji su pokušavali da zauzmu Jerusalim iznova i iznova, ali su ti pokušaji bili slomljeni postojanošću muslimana, njihovom snagom i spremnošću.[1402]

Od davnina je cijeli svijet shvatio važnost položaja Levanta koji je bio meta mnogih osvajača. Mnogi faraoni su došli sa kopna i mora, Babilonci sa istoka i sjevera, Gazan, Holaku i Tamerlan sa istoka, Napoleon

[1402] Muhammed Surur b. Najf zejnul-abidin, *Menhedžul-enbija fi ed-da'veti ila allah*, 179. str.

sa juga i sa zapada morem, a Ibrahim-paša Egipćanin kopnom i morem, tj. sa zapada i jugozapada. Savezničke vojske Engleza, Francuza i Arapa, odnosno vojske Fejsala b. Husejna, došle su sa juga i zapada.

Šam je doživio svoj uspon za vrijeme vladavine Omera b. Hattaba, Ebu Ubejde b. Džeraha, Halida b. Velida, Musa b. Nesira, Omera b. Abdul-aziza, Nurudina Zankija, Saludina Ejubija, Sultana Selima, Ibn Tejmije, i mnogih drugih inovatora i obnovitelja.[1403]

Levant je mjesto otkrovenja, mjesto odakle potiču mnogi poslanici, prebivalište je Ibrahima, alejhis-selam, njegovog sina Ishaka i njegovih unuka koji su bili poslanici, neka je na sve njih Allahov mir i spas. Uzvišeni Allah ih je blagoslovio iznad sedam nebesa.

[1403] Muhammed Kurd Alij, *Hutatu Eš-Šam*, 1/12–16.

IV DIO

I POGLAVLJE

Uspjeh Ibrahima, alejhis-selam u iskušenju, njegovo vođstvo ljudi, izgradnja Kabe i njegova oporuka svojim sinovima kroz prizmu sure El-Bekare

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio, pa ih je on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit ću da ti budeš ljudima vođa.' On je upitao: 'A i neki iz mog potomstva?' Odgovorio mu je: 'Obećanje Moje ne obuhvata zulumćare!' I kada Mi Kabu učinismo utočištem i sigurnim mjestom za ljude: 'Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati!' I Ibrahimu i Ismailu stavili smo u obavezu: 'Kabu Moju vas dvojica očistite za one koji je budu obilazili, za one koji u njoj budu boravili i za one koji ruku' i sedždu budu činili.' A kada je Ibrahim zamolio: 'Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim boravištem i snadbij plodovima stanovnike njegove, one između njih koji budu u Allaha i Posljednji dan vjerovali!', On je rekao: 'Onome koji ne bude vjerovao dat ću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da u patnju vatrenu uđe. A užasno je to konačno odredište!' I dok su Ibrahim i Ismail temelje Kabe podizali, molili su: 'Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući. Gospodaru naš, učini nas dvojicu muslimanima – Tebi predanim, a i u potomstvu našem neka bude zajednica Tebi predana, pokaži nam obrede naše i oprosti nam! Ti si, doista, stalni Primatelj pokajanja, Milostivi! Gospodaru naš, pošalji među njih poslanika, jednoga od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati, Knjizi i mudrosti ih poučiti i očistiti ih! Ti si, doista, Silni i Mudri!' Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!? Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima. Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!', on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova.'*

I Ibrahim je, kao i Jakub, to zapovjedio sinovima svojim: 'Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao i nipošto nemojte umrijeti drukčije nego kao muslimani.' Da niste možda prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao?! Kad je on sinove svoje upitao: 'Kome ćete poslije mene ibadet činiti?' Odgovorili su: 'Ibadet ćemo činiti Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima, Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome! I mi se samo Njemu predajemo!' Taj narod je bio i nestao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama što ste zaslužili, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. Oni govore: 'Budite židovi, odnosno kršćani, bit ćete na Pravom putu!' Ti reci: 'Ne, mi smo sljedbenici Ibrahima pravovjernika. On nije u višebošce spadao.' Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i potomcima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima i mi smo Njemu predani.' Pa, ako oni budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na Pravom su putu; a ako se okrenu, oni su onda raskol počinili. Allah će te sigurno od njih zaštititi. On je Svečujući i Sveznajući. 'Allahovom vjerom se prožmite! A ko od Allaha može bolje vjerom prožeti?! Mi samo Njemu ibadet činimo.' Reci: 'Zar s nama o Allahu raspravljate, a On je i naš i vaš Gospodar! Nama pripadaju naša djela, a vama vaša djela! A mi smo prema Njemu iskreni.' Kako možete govoriti da su Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i potomci bili židovi ili kršćani?! Reci: 'Znate li bolje vi ili Allah?!' Zar je iko veći zulumćar od onoga koji skriva svjedočanstvo Istine dobivene od Allaha! A Allah nije nemaran prema onome što vi radite. Taj je narod bio i nestao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama pripada ono što ste zaslužili; vi nećete biti pitani za ono što su oni radili." (El-Bekare 124–141)

U spomenutim ajetima iz sure El-Bekare, cijela priča se veže za povijest Israilovih sinova (jevreja) i njihov odnos prema poslanicima koji su im slati i zakonima koje su donosili, te za njihova zavjetovanja i obećanja koja su davali, počevši od Musaovog, alejhis-selam, vremena pa do vremena poslanika Muhammeda sallallahu alejhi ve sellem. Većina tih ajeta govori o jevrejima, a malo njih o kršćanima, uz male opaske o mnogobošcima kada se spomenu osobine po kojima oni sliče ehli-kitabijama (jevrejima i kršćanima).

Nakon ovoga, kontekst ovih ajeta se vraća na dalji period iz povijesti, prije Musa, alejhis-selam – na Ibrahima, alejhis-selam, i njegovu priču, onako kako je spomenuta u ovim ajetima, a koja ima važnu ulogu u širem kontekstu ajeta, ali isto tako ima ozbiljan utjecaj na tadašnje odnose muslimana i jevreja u Medini i njihove duboke i upletene nesuglasice.

Ehli-kitabije (op. bolje reći jevreji) imaju korijene do Ibrahima, alejhis-selam, preko njegovog sina Ishaka, alejhis-selam, i ponose se tom krvnom pripadnošću, kao i obećanjem Allahovim, koje je dato njemu i njegovim sinovima, da će se njihovo potomstvo širiti i biti blagoslovljeno. Oni ne samo da smatraju da su jedini upućeni ljudi i jedini koji su na pravoj vjeri, već smatraju da su jedini koji će ući u džennet šta god radili.[1404]

I Kurejšije, također, vuku korijene od Ibrahima, alejhis-selam, ali preko njegovog sina Ismaila, alejhis-selam. I oni se ponose time, i iz toga crpe pravo na čuvanje Kabe i održavanje Mesdžidul-harama, kao i vjersku prevlast nad ostalim Arapima, te svoj ugled i plemenitost.

U ranije spomenutim ajetima, posljednje su bile puste tvrdnje jevreja i kršćana o dženetu: "*Oni govore: 'U džennet neće ući niko osim onoga ko bude židov ili kršćanin!'"* (El-Bekare, 111), kao i njihovi pokušaji da prevedu muslimane u judaizam i kršćanstvo: *"Oni govore: 'Budite židovi, odnosno kršćani, bit ćete na Pravom putu!'"* (El-Bekare, 135) Također su spomenuti i oni koji brane da se u Allahovim kućama Njegovo ime spominje, pa smo tada rekli[1405] da se to može odnositi na jevreje i njihov stav prema promjeni pravca kible i otrovnu propagandu koju su tom prilikom širili u muslimanskim redovima. A sada dolazi govor o Ibrahimu, Ismailu i Ishaku alejhimus-selam, te o Časnom hramu, njegovoj izgradnji, znamenjima. Sve to u odgovarajućem kontekstu, da bi došli do jasnih činjenica vezanih za propagandu jevreja, kršćana i mnogobožaca po pitanju kible ka kojoj bi se muslimani trebali okretati.

[1404] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/111.

[1405] Ovo je govor Seida Kutba.

Također, treba spomenuti istinu o Ibrahimovoj, alejhis-selam, vjeri, a ona je čisti monoteizam i daleko je od iskvarenih i iskrivljenih vjerovanja ehli-kitabija (jevreja i kršćana) i mušrika (mnogobožaca). I treba spomenuti identičnost između vjere Ibrahima, Ismaila, Ishaka i Jakuba – a njegovo drugo ime je Israil (Izrael) i za njega se jevreji vežu. Ta je vjera identična vjeri islamu, kao posljednjoj vjeri, što govori o jednoći Allahove vjere koju je preko svih svojih poslanika dostavljao. Isto tako, treba govoriti o tome da nad vjerom monopol nema nijedan narod ili nacija, već vjeru nasljeđuje vjerničko srce. Ona ne poznaje slijepi nacionalizam, pa se ne može naslijediti putem krvnog srodstva, već putem srodstva u imanu. Ko povjeruje u ovu vjeru i čuva je, od kojeg god naroda bio i od koje generacije, on vjeru zaslužuje više od onih koji je ne poštuju, bez obzira u kakvom srodstvu sa poslanicima bili, jer vjera je samo Allahova, a između Njega i njegovih robova nema nikakvog srodstva.

Na ove činjenice, koje su bitan dio ispravnog islamskog poimanja, ukazuje ovdje Kur'an Časni izvanrednim stilom i hronološki poredanim izlaganjem, vodeći nas korak po korak od Ibrahima, alejhis-selam, kada ga je gospodar njegov iskušao, pa je time zaslužio biti od Njega odabran i učinjen vođom svim ljudima, pa do nastanka islamskog ummeta koji vjeruje u poslanstvo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i to kao Allahovo uslišenje dove Ibrahima i Ismaila, alejhimus-selam, dok su podizali temelje Časnog hrama. Time je ovaj ummet zaslužio nasljedstvo ovog emaneta (vjere) mimo Ibrahimovog, alejhis-selam, potomstva. Iz ovog jedinog razloga koji spomenusmo, na kojem počiva nasljeđivanje vjere, a to je vjerovanje u poslanstvo, čvrsto pridržavanje za njega i ustrajnost na ispravnom poimanju vjere.

U ovom hronološkom redanju historijskih događaja iz konteksta se vidi da je islam – u smislu predavanja i prepuštanja sebe Allahu – bio prva i posljednja poruka poslanika. To je bila vjera Ibrahima, alejhis-selam, i nakon njega Ismaila, Ishaka, Jakuba i njihovih potomaka, zatim su tu istu vjeru preuzeli Musa i Isa, a onda je u konačnici došla

do posljednjih Ibrahimovih nasljednika – muslimana.[1406]

Ko ustraje na ovoj vjeri, on je njen nasljednik, i njemu pripadaju sva od Allaha data obećanja i radosne vijesti, a ko se udalji od ove vjere i poželi vjeru mimo Ibrahimove, taj je prekršio ugovor sa Allahom, te izgubio pravo nasljedstva ove vjere i svakog dobra koje ona sa sobom donosi. Tako padaju sve tvrdnje jevreja i kršćana da su odabrani i povlašteni jer su Ibrahimovi sinovi i unuci, te da su najpreči za njegovo nasljedstvo.

To nasljedstvo je sa njih spalo onda kada su skrenuli sa prave vjere. Tako propadaju i tvrdnje Kurejšija da oni imaju primat nad Časnim hramom i da su najpreči za čast njegovog održavanja i čuvanja. I oni su izgubili pravo na nasljedstvo graditelja Časnog hrama (Ibrahima) jer su iskrivili njegovu vjeru. Zatim, propadaju i tvrdnje jevreja po pitanju kible kojoj se muslimani trebaju okretati, jer je Kaba njihova kibla i kibla njihovog oca Ibrahima. Sve to je u ajetima izrečeno najljepšim stilom punim dubokih značenja, jasne i snažne poruke. Pa hajmo izložiti dio po dio ovog veličanstvenog govora koji zrači jasnoćom.[1407]

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio, pa ih je on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit ću da ti budeš ljudima vođa.' On je upitao: 'A i neki iz mog potomstva?' Odgovorio mu je: 'Obećanje Moje ne obuhvata zulumćare!'"*

Allahova mudrost je htjela da On iskuša Svoga roba Ibrahima, alejhis-selam, pa je položio ispit kako treba.

1. Riječi: "I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio, pa ih je on potpuno izvršio"

Rekao je Allah, azze ve džell, poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da se sjeti čime je Allah iskušao Ibrahima – riječima koje su sadržale naredbe i zaduženja, pa ih je on izvršio ispunjavajući tako Allahovo naređenje. Zato je Allah njemu posvjedočio na drugom

[1406] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/111.

[1407] Isti izvor, 1/112.

mjestu u Kur'anu da ispunjava preuzete obaveze onako kako Allah hoće i kako je zadovoljan, te Ibrahim zaslužuje Njegovo uzvišeno svjedočenje *"I Ibrahim koji je obaveze potpuno ispunjavao."* (En-Nedžm, 37) To je visoki stepen koji je dostigao Ibrahim, stepen potpunog ispunjavanja naredbi, a po svjedočenju Allaha, azze ve džell, a znamo da je insan slab da išta upotpuni i u tome ustrajan bude.[1408]

Ibrahim, alejhis-selam, je prihvatio ove zakonodavne riječi, pa ih ispoštovao i po njima postupao, saburajući na tome i nadajući se nagradi. Od tih riječi jeste i ono što se prenosi od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, u njegovom tefsiru ovog ajeta u kojem je rekao: "Naredio mu je Allah taharet (čistoću). Pet naredbi odnosi se na glavu, a pet na tijelo. Pet naredbi za čistoću glave su: kraćenje brkova, ispiranje usta, ispiranje nosa, misvak (čišćenje zuba) i razdjeljak na kosi. Pet naredbi za čistoću tijela su: kraćenje noktiju, brijanje stidnog mjesta, sunećenje, uklanjanje dlaka ispod pazuha i pranje nakon velike i male nužde vodom. I od tih riječi su također: islam, hadž, ihram, tavaf, sa'j i gađanje džemreta."[1409]

Osim toga, postoji mišljenje u tefsiru koje spominje dr. Abdul-Halim Mahmud, pozivajući se na imama Hasana El-Basrija: "Allah Uzvišeni mu ništa nije naredio, a da on to nije ispunio."[1410]

Ibrahim, alejhis-selam, uspio je u mnogim iskušenjima Allahovom dobrotom, a od tih iskušenja su:

- uspio je kada mu je bila dužnost pozvati svoga oca, narod i vladara da ostave širk;
- uspio je u teškom sučeljavanju sa nevjernicima i ostao ustrajan na istini;
- uspio je u hidžri kada se preselio u Svetu zemlju (Palestinu);
- uspio je u iskušenju rastanka kada se rastao od svoje supruge i sina u dolini bez usjeva (Meki);

[1408] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/111.
[1409] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 215. str.
[1410] Abdul-halim Mahmud, *Kasasul-enbija i rihabil-kevn*.

- uspio je u ispitu žrtvovanja kada je htio ispuniti naredbu iz sna da zakolje svog sina, i učinio bi to da ga Allah nije iskupio i spasio;
- uspio je u darežljivosti i gostoprimstvu;
- uspio je u gradnji Kabe;
- uspio je u ibadetu, zikru, zahvalnosti, pokajanju, dovi i propisima čistoće i sunećenja;
- uspio je u ljubavi prema dobru i mržnji prema zlu, odricanju od njega i borbi protiv neprijatelja;
- uspio je u imametu (vođstvu), upravljanju i da bude lijep primjer drugima.[1411]

U ove riječi kojima je Allah obavezao Ibrahima, alejhis-selam, spadaju i sva naređenja, zabrane, propisi i obaveze, bilo da se odnose na vjerovanje, ibadet, pozivanje drugih u vjeru, ponašanje, i tome slično.[1412]

Riječi: *"pa ih je on potpuno izvršio"* znače da je on najbolje moguće pristupio njihovom izvršavanju i ispunio ih onako kako treba, bez slabosti, propusta i kašnjenja, te je upotpunio traženo saburajući na pokornosti Allahu, Njegovoj odredbi i nadajući se nagradi, pa ga je Allah uzdigao i nagradio za to na dunjaluku i ahiretu.[1413]

Zbog toga je Allah njemu posvjedočio da se potpuno pridržavao spomenutih riječi, naredbi i obaveza *"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio pa ih je on potpuno izvršio."* (El-Bekare, 124) Najvjerovatnije je razlog Ibrahimovog uspjeha na ispitu i njegova satisfakcija za ispunjenje preuzetih obaveza jaka veza sa Allahom i čistota njegovog srca od bolesti i manjkavosti i njegovo ispunjenje imanom i ihsanom, pa ga je Allah pohvalio rekavši: *"Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim, kad je Gospodaru svome čista srca došao."* (Es-Safat, 83-84) Kada je položio ovaj Allahov ispit, Allah ga je počastio time što ga je učinio vođom ljudima.[1414]

[1411] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/441.

[1412] Isti izvor, 1/441.

[1413] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 215. str.

[1414] Ragib El-Asfehani, *El-mufredatu fi garibil-kur'an*, 24. str.

2. Riječi: "Učinit ću da ti budeš ljudima vođa"

Imam (vođa) je onaj za kim se povode ljudi, slijede ga u dobru, ugledaju se na njega i ponašaju se kao on.

Rekao je imam Ragib: "Imam je onaj koji se slijedi, može biti čovjek, pa se slijede njegova djela i njegov govor, i može biti knjiga ili bilo šta drugo, i može biti istinito i može biti lažno."

Dobar čovjek je imam i uzor u dobru. Rekao je Uzvišeni: *"Između njih Mi smo vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na Pravi put upućivali, jer su strpljivi bili i u ajete i znakove Naše čvrsto* vjerovali." (Es-Sedžde, 24) Allah je učinio Ibrahima, alejhis-selam, imamom upute za ljude, za sve ljude, bez obzira na vrijeme i mjesto, jer je Uzvišeni rekao *"Učinit ću da ti budeš ljudima vođa."* (El-Bekare, 124) I ostao je Ibrahim biti imam svim vjernicima poslije njega. Bio je imam vjernicima sinova Israilovih (jevrejima) i imam vjernicima kršćanima i postao je imam muslimanima sljedbenicima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i neće prestati biti vođa, dok ovaj umet postoji. Zaista je Ibrahim, alejhis-selam, imam ovog poziva, svjetiljka upute, znak prave vjere, svjetlo na putu od kad je bio pa do Sudnjeg dana.[1415]

Allah ga je učinio vođom ljudima i život mu ispunio mnogim iskustvima da bude živi primjer koji slijedi svakog ko lice okreće prema Onome Koji je nebesa i zemlju stvorio, monoteista musliman. To je internacionalnost Ibrahimovog, alejhis-selam, poziva jer on je bio imam u svakom trenutku njegovog života, ispisujući vječna pravila ljudima za njihov život i povratak (ahiret), koja važe sve dok Allah ne naslijedi Zemlju i ono što je na njoj.[1416]

Vođstvo kojim ga je Allah počastio je došlo nakon njegovog uspjeha u iskušenju i upotpunjavanje Riječi. To je dokaz da vođstvo ne dolazi osim nakon uspjeha u djelu i ispunjavanja obaveza, pa put vođstva nije lahak, već težak i zahtjeva trud i borbu sa samim sobom, strpljenje, podnošenje tegobe i umora.

[1415] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/442.

[1416] Ahmed abid el-kebisi, *Min enbail-kura*, 205. str.

Onaj koji živi na marginama života neće biti imam.Onaj koji živi za bezvrijedne životne ciljeve neće biti imam, kao i onaj lijeni, samodopadljivi, neobazrivi neće biti imam, jer vođstvo nose samo jaki ljudi i dobri Allahovi robovi koji ispunjavaju emanete, a njihov imam je Ibrahim – otac poslanika, alejhis-salatu ves-selam.

Kada je Allah obavijestio Ibrahima, alejhis-selam, da ga je učinio imamom, on je upitao za imame iz njegovog potomstva.[1417]

3. Riječi: "Ibrahim upita: 'A iz mog potomstva?'"

Kada je Ibrahim, alejhis-selam, bio počašćen vođstvom, zatražio je to i za svoje potomstvo da time uzdigne i svoj i njihov stepen. Ova njegova molba je pokazatelj ispravnosti njegovog imameta i toga da je želio dobro Allahovim robovima i da među njima bude što više onih koji upućuju. Ovo je velika ambicija i visok stepen na kojem je Ibrahim bio.[1418]

Želio je dobro svojoj djeci i potomstvu, što je svojstvo svih ljudi čiste prirode. To je njegova želja za nastavkom dobra u potomcima i unucima. To je prirodni duboki osjećaj koji je Allah dao ljudima da bi njihov život napredovao i da bi išli pravim zacrtanim putem i da sljedeći dovrši ono što je započeo prijašnji i da se generacije upotpunjuju. Ovaj osjećaj neki pokušavaju uništiti, iskriviti i sputati, a on je duboko urezan u prirodu čovjeka da bi se postigli ovi visoki ciljevi. Na osnovu njega, islam propisuje zakone nasljedstva da odgovori potrebama ove prirode i da natjera čovjeka na rad, da uloži najveći mogući trud.[1419]

Ibrahim je, odgovarajući pozivu fitre, rekao: *''A iz mog potomstva?',* te je stigao odgovor od njegovog Gospodara, Koji ga je iskušao i odabrao da objasni jedno veliko pravilo: da imamet (vođstvo) pripada onima koji ga zasluže svojim radom, sviješću, ispravnošću i imanom, a nije nasljedstvo za potomke. Dakle, imamet nije po srodstvu i krvi, već po vjeri.[1420] Zato je Allah rekao: *"Obećanje moje ne obuhvata zulumćare."* (El-Bekare, 124)

[1417] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/443.

[1418] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 91. str.

[1419] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/112.

[1420] Isti izvor, 1/112.

4. Riječi: "Obećanje Moje ne obuhvata zulumćare"

Zulum (nepravda) ima više vrsta, od kojih su: zulum prema samom sebi putem širka (pripisivanja Allahu druga) i zulum prema ljudima, nanošenjem bilo kakve štete. Sve vrste imameta su zabranjene zulumćarima, imamet poslanstva, imamet hilafeta, imamet u namazu i bilo kakvo drugo vođstvo. Pravda je, sa svim što obuhvata, osnova prava na imamet bilo koje vrste, pa onaj koji čini bilo kakav zulum sebi je oduzeo pravo na imamet u svakom smislu.[1421]

Ovaj plemeniti ajet ukazuje da zulumćari nemaju pravo na upravljanje narodima, jer je smisao politike i vođstva da otkloni svaku štetu i zlo, a donese svaku korist i dobro u svim sferama, vjerskim, društvenim, ekonomskim, duševnim itd. Upravo to su činili Allahovi poslanici i vjerovjesnici, kao što su Davud, Sulejman i Muhammed, alejhimus-selam, prema uputama Allahovog zakona i Njegovih propisa.

Oni koji pokušavaju ubijediti ljude da je politika prljava, a vjera čista i da ne priliči miješati sveto sa prljavim, zapravo time pokušavaju udaljiti politiku od vjerskog i kulturnog nadzora. To je stari džahilijetski princip koji kaže: "Ostavi ono manjkavo manjkavome, a Allahu Allahovo." Ili pokušavaju odvojiti politiku od onoga u šta ljudi vjeruju, što je jako opasno, jer se tako ljudi vode prema svojim prohtjevima, a ne prema uvjerenjima. Zatim im neko, sliježući ramenima, govori da nema vjere u politici ni politike u vjeri.

Ovaj nepravedni princip stavlja upravu u ruke najpokvarenijih i najnepravednijih ljudi koji ne uspostavljaju pravdu niti se upravljaju prema Knjizi. Ovaj plemeniti ajet *"Obećanje Moje ne obuhvata zulumćare"*, ruši ovu nečasnu ideju, jer Allah je zabranio da vođstvo padne u ruke zulumćara. Pravedna politika ne daje imamet osim onome kome pripada. Da nije tako, poslanike bi nasljeđivali oni koji se ne povode za njihovim sunnetom, već upravljaju ljudima shodno svojim prohtjevima, govore ono što ne rade, a čine ibadet u koji ne vjeruju. Tako se kvari smisao hilafeta (namjesništva na Zemlji) zbog kojeg je insan stvoren. To je

[1421] Isti izvor, 1/112.

čisti grijeh, da upravljanje ljudskim rodom bude u rukama zulumćara, pogotovo onih koji odvajaju knjigu od čitaoca, šerijat od sudstva i vjeru od politike.

Upravo to je ono što je Allah potvrdio onda kada je Ibrahima obavezao da bude imam ljudima i da upravlja njima shodno Allahovoj odredbi. Kada je Ibrahim zatražio imamet za svoje potomstvo, odgovor Allahov bio je da ne smije vođstvo pripasti zulumćarima.[1422]

Dakle, ovaj poziv je zabranjen zulumćarima, te njima nije dozvoljeno da upravljaju ljudima, a posebno je zabranjeno povoditi se za zulumćarima. Ovim ajetom učenjaci dokazuju da ljudi od ugleda i moći moraju zbaciti sa vlasti imama koji zulum čini svojim podanicima, kao što to spominje imam El-Maverdi.[1423]

Ibn Tejmijje je rekao: "Ovo je dokaz da se za zulumćarom ne smije povoditi."[1424]

A Es-Sa'di je rekao: "Ono što se razumije iz ovog ajeta je da će onaj koji ne čini zulum postići imamet, ali samo ako to bude na ispravan način."[1425]

El-Kurtubi je rekao: "Ovim ajetom su mnogi učenjaci dokazivali da imam treba biti čovjek od pravde i dobra koji ima snage da to ispuni. To je onaj kome je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se s njim za vlast natječu njemu slični, a kamo li da to čine nepravedni i razvratni."[1426]

[1422] Muhammed Mus'ad Jakuv, *Ru'jetu islamije lilnehdeti bi vaki'l-umme*, 22. str.

[1423] El-Maverdi, *El-havil-kebir fi fikhi mezhebi imami Eš-Šafi'i*, 12/154.

[1424] Muhammed Rašid Salim, *Minhadžu es-sunne en-nebevije fi nakdi kelamil ši'atil-kaderije*, 8/255.

[1425] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 91. str.

[1426] El-Kurtubi, *El-Dažmiul-ahkamil-kur'an*, 2/74-75.

Drugo: Allah Uzvišeni je rekao: *"I kada Mi Kabu učinismo utočištem i sigurnim mjestom za ljude: 'Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati!' I Ibrahimu i Ismailu stavili smo u obavezu: 'Kabu Moju vas dvojica očistite, za one koji je budu obilazili, za one koji u njoj budu boravili, i za one koji ruku' i sedždu budu činili..."*

1. Riječi: "I kada Mi Kabu učinismo utočištem i sigurnim mjestom za ljude"

Spominje Uzvišeni ovaj vječni primjer koji ukazuje na imamet Ibrahima, alejhis-selam, a to je časna Kaba, čija je posjeta od šartova islama (jedan od pet islamskih šartova), koja briše grijehe i koja je puna tragova Ibrahima i njegovog potomstva, iz čega se može spoznati njegov imamet i njegov visoki stepen.[1427]

Riječima Uzvišenog: *"I kada Mi Kabu učinismo..."* kao da prethodi riječ "spomeni", što bi u punom značenju glasilo: "Spomeni, o Muhammede, ljudima..."[1428]

Kaba znači kocka. Tako je nazvana zbog svog oblika, sličnih dimenzija dužine, širine i visine.[1429]

Allah Uzvišeni je u Svojoj plemenitoj knjizi Kabu nazvao različitim imenima, od kojih je Drevni Hram, što je spomenuto u riječima Uzvišenog: *"… i neka oko Hrama drevnog obilaze."* (El-Hadždž, 29)

Više je razloga zbog kojih je Kaba nazvana ovim imenom:

– jer ju je Allah Uzvišeni oslobodio od svih nasilnika;
– jer je to jaka stara građevina;
– jer nikada nije bila u privatnom vlasništvu;
– jer je bila sačuvana od potopa za vrijeme Nuha, alejhis-selam.[1430]

[1427] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 91. str.
[1428] Muhammed salih b. usejmin, *Kasasul-kur'an*, 61. str.
[1429] Muhammed Abdullah, *Bejtullahill-haram el-ka'be*, 30. str.
[1430] Ibnul-Dževzi, *Mesirul-garam es-sakin ila ešrefil-emakin*, 243. str

Jedno od imena Meke u Kur'anu je Bekka i to se spominje u riječima Uzvišenog: *"Prva bogomolja podignuta za ljude jeste ona u Bekki."* (Ali Imran, 96)

Razlozi zbog kojih je ovako nazvana, kao što učenjaci kažu, su to što riječ Bekka potiče od glagola bekke (بَكّ), što znači praviti gužvu, a Meka je oduvijek mjesto okupljanja ljudi i velike gužve.[1431]

Drugo značenje pomenutog glagola je polomiti, a Meka je grad koji lomi vratove silnika koji je žele pokoriti;[1432]

Treće značenje pomenutog glagola je spustiti i poniziti, a Meka ruši oholost kod ljudi, pa kad u Meku idu, ponizno joj dolaze i njenim pravilima se povode.[1433]

Od njenih imena je i El-mesdžidul-haram (Časni hram) koje je spomenuto u riječima Uzvišenog: *"Pa okreni lice svoje prema Časnome* hramu." (El-Bekare, 144)[1434]

Meka je nazvana i Ummul-kura, što znači – majka svih gradova. Tako je nazvana zbog svoje plemenitosti i superiornosti nad ostalim gradovima. Uzvišeni je rekao: *"A ova Knjiga, koju objavljujemo, blagoslovljena je, ona potvrđuje one prije nje i da upozoriš Meku – Majku naselja i sve oko nje. A oni koji u ahiret vjeruju – vjeruju i u nju i o namazima svojim brinu."* (El-En'am, 92)

Tako je nazvana i zbog toga što je starija od ostalih naseljenih mjesta. Također, i zbog toga što je, kako se prenosi, Zemlja poravnana počevši od Meke, i iz nje se razvila, pa je Meka kao njena majka.

Nazvana je Sigurnim gradom u riječima Uzvišenog: *"I tako mi grada ovog sigurnog."* (Et-Tin, 3)[1435]

U riječima *"... utočištem i sigurnim mjestom za ljude"* naziva se Mjestom povratka, kad god od njega odu, opet ga požele, pa mu dolaze radi

[1431] Ibnul-Dževzi, *Zadul-mesir ila ilmi et-tefsir*, 1/344.
[1432] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 2/57.
[1433] Muhammed Abdullah, *Bejtullahil-haramu el-ka'be*, 31. str.
[1434] Ibnul-Dževzi, *Zadul-mesir ila ilmi et-tefsir*, 1/344.
[1435] Abdus-setar Kerim el-Mersumi, *Milletu ebikum Ibrahim*, 186. str.

hadža, umre i ibadeta, ali im to ne umanji potrebu za ovim gradom niti im se duše njega zasite. Njemu se, također, svakodnevno vraćaju svojim srcima, okrećući se u namazu svojim tijelima prema njemu i spominju ga svakog dana i noći.[1436]

U tefsiru ajeta: *"I kada Mi Kuću učinismo utočištem i sigurnim mjestom za ljude"*, šejh Muhammed Mutevelli eš-Ša'ravi je rekao: "Pogledaj riječ kuća i riječ utočište. Kuća je dom, utočište u koje se sklanjaš i odmaraš, u kome si miran, u kome su tvoja supruga i djeca. Kaba je nazvana kućom jer je to mjesto gdje se odmaraju sva Allahova stvorenja. Riječ utočište je mjesto gdje se stalno vraćaš, pa onaj koji ode jednom u Allahov časni hram želi se tamo vraćati puno puta, jer je to njegovo utočište, okusio je ljepotu sjedenja u kući svoga gospodara, pa da li postoji osoba u časnom Allahovom hramu čije misli obuzima nešto drugo mimo zikra, namaza i Allahovog govora!?"[1437]

Kada gledaš u Kabu, prođe te svaka tegoba u prsima, briga i tuga, pa zaboraviš na svoju djecu i dunjalučke probleme. Kada bi privlačnost Allahove kuće ostala stalno u srcima ljudi, ostavili bi sav dunjaluk i ostali živjeti pored Kabe. Zato je Omer ibnul-Hattab, radijallahu anhu, vodio računa da se svaki hadžija vrati svome mjestu i porodici odmah nakon okončanih obreda hadža.

Od milosti Allaha Uzvišenog je to da dunjaluk nestaje iz razuma hadžije i njegovoga srca, jer su hadžije u kući svoga Gospodara, pa kad god ih obuzme briga, obrate se svome Gospodaru dok su u njegovoj kući, pa ih prođe briga i tuga. Allah Uzvišeni je rekao: *"Zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima."* (Ibrahim, 37) Da čeznu "srca", a ne tijela. To je mudrost, ostaviti ljude da se vraćaju Allahovoj kući, da otkloni Allah Uzvišeni iz njihovih prsa brige, dunjalučke probleme i tegobe.[1438]

Riječima *"... i sigurnim mjestom"* misli se da je Allah učinio da u njemu ljudi budu sigurni, da bude sigurna njihova krv i imetak. Čak su i životinje i biljke u njemu sigurne, jer se ne smiju ubijati i sjeći. To je sigurno

[1436] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 217. str.
[1437] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 1/575.
[1438] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 1/576.

mjesto za svakog ko u njemu boravi. Čak, i prije islama, kad bi čovjek vidio ubicu svog oca ili brata u haremu Kabe, ne bi mu prilazio, niti je iko napadao Meku, iako su bili mušrici. Zato je i Poslanik, sallalahu alejhi ve selem, zabranio nošenje oružja u Meki, rekavši: "U njoj se ne nosi oružje za borbu."[1439]

2. Riječi: "Neka vam mjesto na koje je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati"

U ovom plemenitom ajetu misli se na kamen na kojem je stajao Ibrahim, alejhis-selam, dok je gradio Kabu, pa mu je Ismail, alejhis-selam, dodavao kamenje, a on, stojeći na tom kamenu, gradio.

Sa tog kamena je također pozvao ljude na hadž. Na njemu je ostao trag njegovih stopala, jer je Allah dao da taj kamen ispod njegovih nogu bude mek kao glina, pa su mu stopala udubila kamen. To je jedan od vidljivih dokaza Ibrahimovog poslanstva. Taj kamen je ljudima poznat do današnjeg dana i stoji pored časne Kabe, pa ljudi iza njega klanjaju dva rekata nakon tavafa.[1440]

Postoje druga mišljenja vezana za mjesto stajanja Ibrahima, alejhis-selam, koja se prenose od nekih ranijih mufesira, pa ćemo ih spomenuti, iako su slaba, da bismo upotpunili ovaj govor. Od tih mišljenja jeste da je mjesto stajanja Ibrahima, alejhis-selam, Arefat, Muzdelifa i Džemreta. Postoji mišljenje da je to cijeli Harem. Međutim, ono što dokazuje ispravnost prvog govora koji smo spomenuli je upravo ova Allahova naredba da obavljamo namaz iza Ibrahimovog mjesta stajanja i to u ovom ajetu: *"Neka vam mjesto na koje je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati."* (El-Bekare, 125) Vidimo da se u ovom ajetu namaz ne veže za Harem niti za Arefat i druga mjesta koja su spomenuta u prethodno spomenutim mišljenjima.

Također se prenosi od Enesa, radijallahu anhu, da je Omer ibn Hattab, radijallahu anhu, rekao: "Tri puta je Allah Uzvišeni potvrdio

---

[1439] Muslim, br. 1374; Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 217. str.

[1440] Said Bekdaš, *Fadlul-hadžeril-esvedi ve Mekami-Ibrahim ve zikru tarihihima ve ahkamihima el-fikhije ve ma jete'alek bihma*, 102. str.

moje mišljenje. Jednom sam rekao: 'O, Božiji Poslaniče, kako bi bilo da klanjamo iza Ibrahimovog mjesta stajanja? Pa je Allah objavio: *'Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati.'* (El-Bekare, 125)'"[1441]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao iza Mekami-Ibrahima. To je mjesto stajanja Ibrahima, alejhis-selam, kao što je to preneseno od Džabira, radijallahu anhu, i zabilježeno u Muslimovom Sahihu, u opisu Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, hadža, gdje stoji: "… pa je tri kruga sitnim koracima trčao, a preostala četiri hodajući, zatim je otišao do Mekami-Ibrahima i proučio: *'Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati.'* Pa je klanjao tako što je Mekami-Ibrahim bio između njega i Kabe. To je dokaz da se u ovom ajetu misli upravo na kamen koji smo spominjali."[1442]

Ovaj kamen je postao opštepoznat pod ovim imenom – Mekami-Ibrahim, upravo zato što su na njemu ostali tragovi Ibrahimovih stopala, što je i bila njegova mudžiza, pa se ovaj kamen veže za Ibrahima više nego za bilo šta drugo, te mu i pripada ovo ime.[1443]

Ovaj počašćeni kamen – Mekami-Ibrahim, na kojem je stajao Ibrahim gradeći Kabu je, zapravo, isti onaj na kome je stao kada mu bi naređeno da pozove ljude na hadž. Nema zapreke da se njegovo uspinjanje na ovaj kamen ponavljalo više puta, nekad radi gradnje Kabe, a nekad radi pozivanja na hadž, što je i jasno preneseno. Hafiz ibn Hadžer, rahimehullah, u svome djelu "Fethul-Bari" navodi sljedeće: "Dodato je u hadisu od Osmana: 'Kada je Ibrahim završio izgradnju Kabe, došao je Džibril i pokazao mu sve obrede hadža, pa se Ibrahim popeo na kamen i rekao: 'O ljudi, odazovite se svome Gospodaru', pa su Ibrahim i Ismail ispunili naređene obrede.'"[1444]

Spominje El-Fakihi vjerodostojnim lancem prenosioca od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa, da je rekao: "Stao je Ibrahim na kamen i

[1441] Buhari, br. 32; Muslim, br. 24.
[1442] Ibn Hadžer, *Fethul-bari šerhu Sahihil-Buhari*, 2/299.
[1443] Ebu Hajjan el-Endelusi, *El-bahrul-muhit fi et-tefsir*, 1/381.
[1444] Said Bekdaš, *Fadlul-hadžeril-esvedi ve Mekami-Ibrahim*, 107. str.

rekao: 'O ljudi, propisuje vam se hadž', pa su ga čuli i još nerođeni ljudi u kičmama svojih očeva i matericama majki, pa se odazivaju do Sudnjega dana oni koji vjeruju govoreći: لبيك اللّٰهُمَّ لبيك / 'Odazivam ti se, Allahu, odazivam.'"[1445]

Od Allahovih jasnih i trajnih dokaza je i to što u Njegovom sigurnom hramu kroz vijekove stoji trag stopala Njegovog poslanika Ibrahima, alejhis-selam, u plemenitom kamenu koji se zove Mekami-Ibrahim. To je bila mudžiza koju mu je Allah dao kada je na tvrdi kamen stao, pa je on omekšao i postao kao glina, te su mu stopala upala u njega, pa kada je podigao noge, Allah je kamenu vratio njegovu prijašnju čvrstinu, pa je trag ostao jasan od tad, prije oko pet hiljada godina, do današnjeg dana, i sve dok Allah tako bude htio.[1446]

Dakle, tragovi prstiju i tabana Ibrahima, alejhis-selam, ostali su vidljivi sve do vremena ashaba, radijallahu anhum. Spominje Malik b. Enes u svom djelu "Muvetta" od Ibn Vehba, a on od Jusnusa, Junus od Ibn Šihaba, a Ibn Šihab od Enesa, radijallahu anhu, da je rekao: "Vidio sam tragove prstiju i tabana Ibrahima, alejhis-selam."[1447]

Prenosi Et-Taberi u svom tefsiru od Saida ibn Arube, a on da je Katade u tefsiru ajeta *"Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati"* rekao: "Naređeno im je samo da klanjaju u blizini kamena, a ne da ga dodiruju i trljaju, ali je ovaj ummet sebe opteretio nečim čim su se i ummeti prije njega opterećivali, pa su nam govorili stari da su u svoje vrijeme vidjeli u ovom kamenu i trag peta i prstiju."[1448]

Također, iz predanja Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koje je spomenuto u "Muvetti", vidi se da su tragovi prstiju i stopala bili vidljivi, ali su gotovo bili izbrisani zbog toga što su ih ljudi dodirivali. Međutim, tragovi su ostali.

[1445] El-Fakihi, *Ahbaru mekete fi kadimi ed-dehri ve hadisihi*, 1/446.
[1446] Said Bekdaš, *Fadlul-hadžeril-esvedi ve Mekami-Ibrahim*, 108. str.
[1447] Ibn Hadžer, *Fethul-bari šerhu sahihil-buhari*, 8/169.
[1448] Said Bekdaš, *Fadlul-hadžeril-esvedi ve mekami ibrahim*, 113. str.

Dakle, stopala i prsti se mogu vidjeti ako se pogledaju izbliza i pažljivo. Ovo spominje još u 14. stoljeću učenjak Muhammad Tahir el-Kurdi, rahimehullah, kada je analizirao spomenuto mjesto.[1449]

Ibn Hadžer, rahimehullah, je rekao da su tragovi stopala Ibrahima, alejhis-selem, još uvijek prisutni i poznati među stanovnicima Meke.[1450]

Eš-Šejh Muhammed el-Kurdi el-Meki, rahimehullah, je, nakon što je otkriveno mjesto stopala Ibrahima, alejhis-selam, i nakon što su ona izmjerena rekao: "Nakon što smo vidjeli stopala Ibrahima, alejhis-selam, zaključujemo da je dužina stopala našeg Ibrahima, alejhis-selam, bila kao dužina stopala običnog čovjeka u našem vremenu, ni preduga, ni prekratka."

Zbog toga je naš poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, najviše bio sličan svom djedu Ibrahimu, alejhis-selam, od svih poslanika. Bilježi imam Buhari hadis u svome Sahihu da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu o Isri u Miradžu opisuje našeg poslanika Ibrahima, alejhis-selam, kazavši: "… i vidio sam ga, a ja najviše njemu sličim."[1451]

Spominje Ibn Sad u svome djelu "Tabekat" da su ljudi iz Bani Madladža[1452] rekli Abdullahu b. Matalibu – djedu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što su vidjeli stopala Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da nisu vidjeli stopala koja toliko liče na stopala Ibrahima, alejhis-selam, čiji su trag pronašli.[1453]

Kada je u pitanju vrijednost Mekami-Ibrahima, Allah Uzvišeni je ovom plemenitom kamenu dao puno posebnosti i spomenuo ga u puno ajeta, što dokazuje njegovu vrijednost i počast, a također se i u hadisima spominje njegova vrijednost. Uzvišeni Allah je ostavio vječni spomen ovog kamena u plemenitom Kur'anu, što nam ukazuje na njegovu i Ibrahimovu, alejhis-selam, počast i vrijednost.

1449 Isti izvor, 113. str.

1450 Ibn Hišam, *Er-revdul-enfi fi tefsiri es-sireti en-nebevije,* 2/13.

1451 Sahih Ibn Hiban, br. 51.

1452 Said Bekdaš, *Fadlul-hadžeril-esvedi ve Mekami-Ibrahim*, 115. str.

1453 Isti izvor, 115. str.

Uzvišeni Allah nam spominje Mekami-Ibrahim u Svojim ajetima, a također je naredio vjernicima da klanjaju prema Mekami-Ibrahimu. Uzvišeni Allah kaže: *"I kada Mi Kabu učinismo utočištem i sigurnim mjestom za ljude: 'Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati!'"* (El-Bekare, 125) Allah, dželle šanuhu, ovim kur'anskim ajetom, odnosno naređenjem, ukazao je počast Ibrahimu, alejhis-selam, i ostavio mu vječni spomen, kako u Kur'anu, tako i na zemlji, a sve dok bude ljudi na njoj, oni će tavaf oko Kabe obavljati.

Uzvišeni je rekao: *"Prva bogomolja podignuta za ljude jeste ona u Beki, blagoslovljena i putokaz svjetovima. U njoj su znamenja očevidna, mjesto na kojem je stajao Ibrahim. I onaj ko u nju uđe, bit će siguran. Hodočastiti Kabu, radi Allaha, dužan je svako ko bude u mogućnosti do nje doći. A ko ne vjeruje – pa, Allah je, doista, neovisan o svjetovima."* (Ali Imran 96–97) Tako je Allah ovjekovječio spomen ovog plemenitog mjesta uz spomen svoje kuće, hadža, namaza i dove koja se čini na tom mjestu.[1454]

Jedan od najvećih i najjasnijih Allahovih dokaza u Časnome hramu jeste onaj u kojem je Allah Uzvišeni naglasio da u Njegovom časnom, svetom i mubarek hramu postoje jasni dokazi, pa je rekao: *"U njoj su dokazi očevidni – mjesto na kojem je stajao Ibrahim."* Mekami-Ibrahim i sigurnost onoga koji je u Haremu je primjer za Allahove dokaze koji se u Haremu nalaze. Ova dva dokaza su posebno spomenuta zbog svoje bitnosti.[1455]

I ovaj uzvišeni dokaz – Mekami-Ibrahim u sebi sadrži puno drugih jasnih dokaza i mudžiza koje je Allah pokazao u tom plemenitom kamenu. Dakle, radi se o više dokaza u okviru jednog velikog. Od tih dokaza koji se nalaze u Mekami-Ibrahimu su:

- trag stopa u tvrdom kamenu;
- dubina traga sve do članaka;
- uzdizanje ovog kamena shodno potrebi Ibrahima, alejhis-selam, dok je pravio Kabu;

[1454] Isti izvor, 146. str.

[1455] *El-Muharerul-vedžiz fi tefsiril-kitabil-aziz*, 3/224.

– njegova postojanost kroz vjekove;
– očuvanje ovog kamena hiljadama godina i pored mnoštva neprijatelja i oštrine njihovog neprijateljstva;
– ovaj kamen je mudžiza Ibrahima, alejhis-selam, za njegovo vrijeme i dokaz njegovog poslanstva;
– skoro da ne prolazi ni momenat, a da iza ovog kamena nema onih koji obavljaju namaz čineći ruku' i sedždu, što ispunjava naredbu Uzvišenog: "Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati."

Pa neka je slavljen Allah, Onaj Koji se obožava neprestano i koji je utočište svakom.[1456]

Allah Uzvišeni je naredio da se iza Mekami-Ibrahima klanja. Allah Uzvišeni je rekao: *"Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati."* (Ali Imran, 125)

Ova jasna naredba je dokaz fadileta ovog časnog mjesta, njegove bitnosti i veličine kod Allaha.[1457]

Od mjesta gdje se prima dova je i prostor iza Mekami-Ibrahima. Mnogi učenjaci su potvrdili da je poželjno nakon klanjanja dva rekata poslije tavafa proučiti dovu iza Mekami-Ibrahima, jer je to mjesto gdje se dova prima. Tako da čovjek na tom mjestu treba moliti Allaha za svoj dunjaluk i ahiret, i da uči, i, što je najbolje, da uči ono što je preneseno od Poslanika i prvih generacija.[1458]

U samom propisu da se namaz obavi iza Mekami-Ibrahima je podsjećanje na graditelja ovog drevnog hrama, na Ibrahima, alejhis-salatu ves-selam, kojeg je Allah nama učinio lijepim uzorom, pa je Uzvišeni rekao: "*Imali ste dobar uzor u Ibrahimu i u onima koji su sa njim."* (El-Mumtehine, 4) Dakle, Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam, je bio i ostao uzor zbog svojih lijepih svojstava i prefinjenog ahlaka i zbog visokih deredža koje mu je Allah Uzvišeni podario.

[1456] Said Bekdaš, *Fadlul-hadžeril-esvedi ve Mekami-Ibrahim*, 149. str.
[1457] Isti izvor, 150. str.
[1458] Isti izvor, 154. str.

Zbog toga je jako bitno da onaj koji stane klanjati iza Mekami-Ibrahima, iza ovog mubarek kamena na kojem je Ibrahim stajao, se prisjeti ovih Allahovih blagodati kojima je obasuo svoga Poslanika i prijatelja Ibrahima, alejhis-selam, i da zamoli Uzvišenog Allaha na ovom mjestu gdje se dova prima i gdje se traži berićet, da i njemu Allah da nešto od Ibrahimovih lijepih svojstava i deredža koliko je moguće, jer je Allah blizu i na dovu se odaziva.[1459]

Kada su u pitanju fikhski propisi vezani za Mekami-Ibrahim, od najvažnijih propisa jeste klanjanje dva rekata nakon obavljenog tavafa iza njega. Bilježi Buhari u svome Sahihu od Ibn Omera, radijallahu anhuma, da je rekao: "Došao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i obavio sedam krugova tavafa, a zatim klanjao dva rekata iza Mekami-Ibrahima, a onda izašao na Safu, a Allah, dželle šanuhu, je rekao: *'Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor.'* (El-Ahzab, 21)"[1460]

Prenosi Muslim u svome Sahihu od Džabira, radijallahu anhu, da je, opisujući hadždž Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pa kad priđosmo Kabi, on priđe jednom njenom ćošku (gdje se nalazi Crni kamen), pa je blago trčao tri kruga i hodao četiri, zatim je otišao do Mekami-Ibrahima i proučio: 'Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati', zatim stao tako da je Mekami-Ibrahim bio između njega i Kabe i klanjao dva rekata proučivši na njima kul huvallahu ehad (suru El-Ihlas) i kul ja ejjuhel-kafirun (suru Kafirun)."[1461]

Propisanost ova dva rekata iza Mekami-Ibrahima potvrđuje većina muffersira i islamskih pravnika.[1462]

[1459] Said Bekdaš, *Fadlul-hadžeril-esvedi ve Mekami-Ibrahim*, 158. str.

[1460] Buhari, 3/487.

[1461] Muslim, 2/887.

[1462] Said Bekdaš, *Fadlul-hadžeril-esvedi ve Mekami-Ibrahim*, 171. str.

3. Riječi: "I Ibrahimu i Ismailu stavili smo u obavezu: 'Kabu Moju vas dvojica očistite za one koji je budu obilazili, za one koji u njoj budu boravili i za one koji ruku' i sedždu budu činili..."

Kada je u pitanju ovaj ajet, mnogi učenjaci su iznijeli svoje mišljenje o njemu. Mi ćemo navesti mišljenja i govore nekih učenjaka.

a) Govor Sadija, rahimehullah

Allah Uzvišeni kaže da je i Ibrahimu i Ismailu stavio u obavezu: *"Kabu Moju vas dvojica očistite"*, tj. Allah je objavio njima dvojici i naredio im da čiste Allahovu kuću od širka, kufra i grijeha, kao i od svake vrste prljavštine, da bi Allahova kuća bila spremna za one koji tavaf čine, u njoj borave i na ruku' i sedždu padaju, dakle, za klanjače. Tavaf je prvi spomenut jer je to ibadet koji se samo na tom mjestu može obaviti. Zatim je spomenut boravak, tj. itikaf u Allahovoj kući, zato što je uslov njegove ispravnosti da bude unutar njegove džamije, a namaz je spomenut na kraju, iako je to najbolje djelo.

Allah je, u ovom ajetu, kuću (Kabu) pripisao Sebi rekavši "Kabu moju" iz više razloga.

Jedan od razloga jeste to što će zato Ibrahim i Ismail više računa o Kabi voditi znajući da je to Allahova kuća, pa će dati sve od sebe. Također, u tome je velika počast i svetkovanje Kabe iz čega proizlazi naredba robovima da i oni časnom smatraju Kabu. Isto tako, ove riječi čine da se srca jače vežu za nju.[1463]

b) Govor dr. Fuada ibn Mahmuda ibn Sindija

U Kur'anu Časnom dva puta je došla naredba od Allaha Njegovom prijatelju Ibrahimu, alejhis-selam, da čisti Njegovu Časnu kuću.

Na prvom mjestu je, obrativši se samo Ibrahimu, rekao: "*I kada smo Ibrahimu pokazali mjesto Kuće rekavši: 'Meni ništa ne pridružuj, i očisti Kuću Moju za one koji će je obilaziti, koji će stajati i koji će na ruku'u i sedždi biti.'*" (El-Hadždž, 26)

[1463] Es-Sadi, *Tejsirul-kerimir-rahmani fi tefsiri kelamil-menan*, 92. str.

Na drugom je naređenje uputio Ibrahimu i njegovom sinu Ismailu nakon što su napravili Kabu i nakon što je Mekami-Ibrahim postao poznat, te nakon što se napunila Meka ljudi, i to u suri El-Bekare, gdje Allah Uzvišeni kaže: *'I Ibrahimu i Ismailu stavili smo u obavezu: 'Kabu Moju vas dvojica očistite za one koji je budu obilazili, za one koji u njoj budu boravili i za one koji ruku' i sedžđu budu činili.'"* El-Bekare, 125)

Rekao je Imam Kurtubi o prvom ajetu u kojem je Allah naredio Ibrahimu da očisti Njegovu kuću za one koji budu tavaf činili i klanjali sljedeće: "Ovdje je Allah od namaza spomenuo njegove najbitnije dijelove, a to su kijam (stajanje), ruku' (pregibanje u namazu) i sedžda (padanje ničice na tlo).[1464] A u drugom ajetu je naredio Ibrahimu i Ismailu da čiste Njegovu kuću za one koji oko Kabe tavaf čine, one koji itikaf u haremu obavljaju i za klanjače. Pa je u ovom ajetu Allah sastavio dvije vrste obožavanja Allaha u časnom Haramu – tavaf i namaz, a u prethodnom ajetu spomenute su tri: tavaf, itikaf i namaz."[1465]

c) Govor Tahira ibn Ašura, rahimehullah

Pod čišćenjem Kabe misli se na fizičko čišćenje od svake vrste prljavštine da bi se onaj koji dođe radi ibadeta mogao njemu potpuno posvetiti. Ali se pod ovim misli i na nematerijalno čišćenje, tj. da se iz Harema ukloni sve što ne odgovara njegovoj namjeni, kao što su kumiri i djela suprotna istini, poput neprijateljstva i griješenja, ali i sve što ne priliči čovjeku, kao što je tavaf muškaraca i žena bez odjeće.

U tome je znak da mušrici nisu neko ko treba praviti i održavati Mesdžidul-haram, jer ga oni nisu očistili od onoga od čega je morao biti očišćen. Uzvišeni Allah je rekao: *"A oni nisu njegovi čuvari. Čuvari njegovi trebaju biti samo oni koji se Allaha boje."* (El-Enfal, 34) Također je Uzvišeni rekao: *"O vi koji vjerujete, mušrici su sama pogan."* (Et-Tevba, 28)[1466]

[1464] El-Kurtubi, *Džami'ul-ahkamil-kur'an*, 12/37.

[1465] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifi et-ta'biril-kur'ani havle sijeril-enbijai vel-murselin*, 256. str.

[1466] Muhammed Tahir b. Ašur, *Tefsiru et-tahriru ve et-tenvir*, 1/114.

Allah Uzvišeni je podario počast gradnje Kabe i njenog čišćenja Ibrahimu i Ismailu, a našeg voljenog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, je počastio čišćenjem hrama od čistoće širka, tj. od kumira kojima su mušrici okružili Kabu i koje su obožavali mimo Allaha Uzvišenog.

Ibrahim, alejhis-selam, je prvobitno napravio Kabu čistom od bilo koje vrste širka, a kasnije su je mušrici nakon nekog vremena uprljali kumirima koje su obožavali, te je najveća misija i odgovornost okačena o vrat Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bilo čišćenje Kabe, koje je on u potpunosti ispunio.[1467]

d) Govor Ibn Kajjima El-Dževzije

Allah je u ajetu prvo spomenuo one koji tavaf čine jer su oni najbliži Njegovoj kući – Kabi, i oni su malobrojniji od ostalih spomenutih u ajetu, jer tavaf nije propisan osim oko same Kabe. Zatim su spomenuti oni koji obavljaju itikaf, a oni se mogu nalaziti u cijelom Mesdžidul-haramu, kao i u svakoj drugoj džamiji jer je ibadet itikafa vezan za džamije i ne može se obavljati van njih, tako da su oni koji obavljaju itikaf brojniji od onih koji obavljaju tavaf, i dalji su od Kabe.

Zatim je spomenuo klanjače, a namaz sa svojim ruku'om i sedždom može biti u samoj Kabi i oko nje u Mesdžidul-haramu, u svakoj džamiji, kao i na svakom parčetu Zemlje, osim mjesta na kojima je zabranjeno obavljati namaz. Tako su klanjači puno brojniji od onih koji obavljaju itikaf i dalji od Kabe.[1468]

[1467] Mahmud Ahmed ed-Duseri, *El-ka'betu el-mušerefe*, 126. str.

[1468] Ibn Kajjim, *Beda'il-fevaid*, 1/81.

Treće: Allah Uzvišeni je rekao: *"A kada je Ibrahim zamolio: 'Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim boravištem i snabdij plodovima stanovnike njegove, one između njih koji budu u Allaha i Posljednji dan vjerovali!', On je rekao: 'Onome koji ne bude vjerovao, dat ću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da u patnju vatrenu uđe. A užasno je to konačno odredište!'"*

Ovdje Allah pojašnjava neke specifičnosti kojima je odlikovao Svetu zemlju bereketom dove Ibrahima, alejhis-selam. Vrlo je moguće da je to dova koju je učio kada je u Meki ostavio svoga sina Ismaila sa njegovom majkom i otišao, a detaljno smo spomenuli priču o Ibrahimovom iskušenju kada mu je naređeno da zakolje svoga sina Ismaila, alejhis-selam.

1. Riječi: "A kada je Ibrahim zamolio: 'Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim boravištem i snabdij plodovima stanovnike njegove, one između njih koji budu u Allaha i Posljednji dan vjerovali!'"

U riječima *"A kada je Ibrahim zamolio"*, poziva se Muhamed da se sjeti onoga što je Ibrahim rekao u svojoj dovi.

Ibrahim, alejhis-selam, uputio je dovu Gospodaru: *"Gospodaru moj, učini ovo mjesto"*, tj. ovu napuštenu i praznu dolinu u kojoj nema usjeva niti vode, niti jedne kuće, *"sigurnim"*, tj. učini da stanovnici njegovi u njemu budu sigurni od velike suše, sveopće kazne i smrti, pljačke, straha, potpunog uništenja, gladi i tome sličnog.

Allah je uslišio ovu Ibrahimovu dovu, pa je Meku učinio sigurnim gradom, pa je tako, generalno, bilo kroz vijekove i vrijeme koje je prošlo. Ono što se dogodilo par puta napadima neprijatelja na Meku ne utiče na uslišenje ove dove. Meka je, Allah je uzdigao, bila siguran grad u velikoj većini vremena i historije, nakon Ibrahima, alejhis-selam, a sa šerijatske strane Allah nam naređuje da čuvamo sigurnost u Meki i ne činimo nered u njoj i da o tome vodimo računa više nego u ostalim gradovima i mjestima.[1469]

[1469] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 219. str.

Ova dova Ibrahima alejhis-selam je sveobuhvatna, sa malo riječi rečeno je puno. Sigurnost gradova i puteva za sobom donosi sve uslove za sretan život, a prethodi mu pravda, ponos i rahat život, jer sigurnost ne može postojati bez ovoga. Sve to je preduslov za društveni preporod. Ovo je dato Meki radi olakšanja života u njoj i da bi služila namjeni za koju je odabrana, jer je ona kolijevka islama.[1470]

Riječi: *"… i snabdij plodovima stanovnike njegove"*, odnose sa na stanovnike stalne i privremene. Ovo je dova da im Allah da lagodan život i ispuni uslove ostanka u njoj da ne požele da odu iz nje. To je bila Ibrahimova nada, da stanovnici ovog grada budu pozivači u ono zbog čega je sama Kaba napravljena, a to je uspostava tevhida (monoteizma).

Ibrahim je u svojoj dovi molio samo za vjernike, želeći da se vjera potpuno proširi među stanovnicima ovog grada.[1471]

Ovu dovu je Allah uslišao, pa plodovi iz različitih krajeva svijeta, bliskih i dalekih, dolaze u Meku. Kao što je Uzvišeni rekao: *"Zar im nismo uspostavili harem sigurnim, gdje se, kao opskrba od Nas, slivaju plodovi svakovrsni, međutim, većina njih ne zna."* (El-Kasas, 57)[1472]

Riječi: *"One, između njih, koji budu u Allaha i Posljednji dan vjerovali"* znače da vjera u Allaha obuhvata vjeru u Njegovo postojanje, Njegove božanske sposobnosti (rububijet), Njegovu jednoću u obožavanju (uluhijet) i Njegova imena i svojstva (el-esma ve sifat).

"Posljednji dan" je kijametski dan i naziva se posljednjim jer nakon njega više nema dana.[1473] Dakle, ovdje Ibrahim moli Allaha da opskrbi one koji vjeruju u Njega i Posljednji dan, da bi opskrbu koristili u pokornosti Allahu.[1474]

[1470] Mena Abdullah b. Davud, *Menhedžu ed-da'veti ilel-akideti fi devil-kasasil-kur'an*, 94. str.

[1471] Muhammed Tahir b. Ašur, *Tefsiru et-tahriru ve et-tenvir*, 1/715-716. S lakšim odtsupanjem.

[1472] *Tefsirul-mevdu'I lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/193.

[1473] Muhammed Salih El-Usejmin, *Kasasul-kur'an*, 68. str.

[1474] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 219. str.

Allah Uzvišeni je propisao opskrbu svim ljudima na dunjaluku, i vjernicima i nevjernicima, pa je rekao: *"Svima njima, i jednima i drugima, dajemo darove Gospodara tvoga; a darovi Gospodara tvoga nisu nikome zabranjeni."* (El-Isra, 20) Onda je Allah na ovu dovu Ibrahima, alejhis-selam, dogovorio.[1475]

2. Riječi: "On je rekao: 'Onome koji ne bude vjerovao dat ću da neko vrijeme uživa a onda ću ga prisiliti da u patnju vatrenu uđe. A užasno je to konačno boravište…'"

Ovo govori Uzvišeni Allah i potvrđuje da će uslišati dovu Ibrahimovu, ali će i nevjernike, također, opskrbiti, jer Njegova opskrba obuhvata sve ljude i životinje. Kao što je On Uzvišeni rekao: *"Na Zemlji nema nijednog živog bića, a da ga Allah ne hrani i da ne zna gdje koje skončava i gdje se sklanja."* (Hud, 6) Pa ti vidiš sićušna stvorenja u pustinji, nema oko njih nikakvog rastinja, ali im Allah šalje opskrbu odakle se ona ni ne nadaju. Sličnih primjera je puno, poput malih životinja koje niti čuju niti vide, Allah im donosi opskrbu kad god su u potrebi. Slavljen neka je Allah Koji sve može![1476]

Riječi Uzvišenog *"Dat ću da neko vrijeme uživa"*, govore nam da je opskrba koju dobijaju mala i ništavna, jer je prolazna i ne traje dugo.[1477] Kada bi cijeli dunjaluk pripao jednom čovjeku, bilo bi malo, jer je prolazno. Allah je dunjaluk opisao riječima: *"Uživanje na dunjaluku je malo i kratko."* (En-Nisa, 77)[1478]

Riječima: *"... a onda ću ga prisiliti"* kaže se da će ga Allah odvesti bez njegove volje, *"da u patnju vatrenu uđe"*, u patnju od koje mu spasa nema, što mu je kazna za nevjerstvo, *"a užasno je to konačno boravište"*, pa teško onome ko u nju uđe.[1479]

Spomenut ćemo neke od poruka ovog ajeta.

1475 *Tefsirul-mevdu'I lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/193.

1476 Muhammed Salih El-Usejmin, *Kasasul-kur'an*, 71. str.

1477 *Tefsirul-mevdu'I lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/193.

1478 Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 220. str.

1479 Isti izvor, 220. str.

Iz ajeta zaključujemo da je čovjeku, na kojem god stepenu bio, uvijek potrebna dova i obraćanje Allahu. Također vidimo da je dova uzrok postizanja željenog cilja. Isto tako, u ajetu je vidna samilost Ibrahima, alejhis-selam, prema onima koji budu živjeli kod Kabe. Vidimo da je neophodno traženje opskrbe od Allaha, iako je Allah opskrbu obećao, kao što možemo primijetiti da Allah opskrbljuje i vjernike i nevjernike.

Iz ajeta jasno zaključujemo da je imamet (vođstvo) vjerska blagodat, pa je Allah izuzeo zulumćare i nije im tu blagodat dao, jer je ne zaslužuju, a opskrba je dunjalučka blagodat, pa ju je dao i muslimanu i nemuslimanu, ne izuzimajući nikoga, jer je dunjalučko uživanje malo i kratko i ne vrijedi kod Allaha ni koliko krilo mušice, pa je Allah daje i onome koga voli i onome koga ne voli.[1480]

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"I dok su Ibrahim i Ismail temelje Kabe podizali, molili su: 'Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući…'"*

Kada je Allah naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da sagradi časnu Kabu – sveti hram, on se uputio ka Meki, gdje je boravio njegov sin Ismail, alejhis-selam, i rekao mu da mu je Allah izdao jednu naredbu, a Ismail mu je odgovorio da učini kako mu Gospodar naređuje. Tada ga je Ibrahim upitao hoće li mu pomoći, a Ismail mu je odgovorio da će mu pomoći. Tada Ibrahim išaretom pokaza ka malom brežuljku i reče: "Allah mi je naredio da ovdje napravim Kuću", te na tom mjestu postaviše i podigoše temelje Kabe. Ismail je donosio kamenje, a Ibrahimređao i gradio, sve dok je mogao dohvatiti u visinu. Onda mu je Ismail donio kamen na koji se Ibrahim popeo i nastavio graditi, a Ismail mu dodavati kamenje. Tada su njih dvojica rekli: *"Gospodaru naš, primi ovo od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući."*[1481]

Dakle, spomenuti kur'anski ajeti nam ukazuju da su Ibrahim i Ismail, alejhimus-selam, gradili Allahov hram – Kabu.[1482]

[1480] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 220. str.

[1481] Buhari, br. 3363.

[1482] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/43.

Neki islamski učenjaci smatraju da je Kaba postojala i prije Ibrahima, alejhis-selam, pa je Ibrahim zajedno sa svojim sinom Ismailom ponovo izgradio Kabu na već postojećim temeljima, a nije prvi koji ju je napravio.

Drugi pak smatraju da Kaba nije postojala prije Ibrahima, alejhis-selam, jer niko prije nije znao za nju, a da je bila izgrađena prije, zatim srušena (kao što prvi misle), znali bi Arapi za nju i vijest o njoj bi sigurno bila poznata u Hidžazu, Jemenu i Nedždu. Sama činjenica da im Kaba nije bila poznata prije, dokaz je da nije ni postojala dok je Ibrahim i Ismail nisu sagradili.

Ne postoji vjerodostojan dokaz koji govori o gradnji Kabe prije Ibrahima, alejhis-selam. Ono na šta se oslanjaju zagovornici prvog mišljenja su nesigurne predaje koje hadiska nauka ne priznaje. Zato ne mogu biti dokaz u ovom pitanju.[1483]

Zagovornici prvog mišljenja spominju kao dokaz ajet u kojem Allah Uzvišeni kaže: *"I kada smo Ibrahimu pokazali mjesto Kuće."* (El-Hadždž, 26) Kao i riječi Uzvišenog: *"I dok su Ibrahim i Ismail temelje Kabe podizali."* (El-Bekare, 127) Oni smatraju da se iz ovih ajeta jasno razumije da je mjesto Kuće postojalo prije Ibrahima, alejhis-selam, ali je bilo skriveno i prekriveno, jer je Kuća bila srušena, a ostali su samo njeni temelji koje je Ibrahim otkrio i na njima podigao Kabu, kao što to stoji u ovim ajetima. Međutim, mi ne smatramo da ova dva ajeta dokazuju ovo mišljenje, jer riječi Uzvišenog *"I kada smo Ibrahimu pokazali mjesto Kuće"* ukazuju na to da je Allah pokazao Ibrahimu mjesto gdje treba napraviti Kabu, tačno ga odredio i za to pripremio. Allah je u ezelu (prije stvaranja stvorenja) znao da će to mjesto biti Časnog hrama koje će biti najsvetije i najčasnije parče Zemlje.

Kada je Allah pokazao Ibrahimu mjesto Kuće i naredio mu da je izgradi, Ibrahim je sproveo naređenje svoga Gospodara i sa svojim sinom Ismailom postavio temelje. Zatim su počeli podizati i graditi na tim temeljima. Riječi Uzvišenog *"I dok su Ibrahim i Ismail temelje*

[1483] Isti izvor, 1/407.

Kabe podizali" govore o drugoj etapi izgradnje Kabe, a prva se ne spominje. Zato se iz ovog ajeta ne može zaključiti da su temelji postojali prije Ibrahima. Zbog toga i zbog nepostojanja vjerodostojnih hadisa o postojanju Kabe prije Ibrahima, ostajemo pri stavu da su Ibrahim i Ismail prvi koji su sagradili Kabu, te da ona prije njih nije postojala, a Allah najbolje zna.[1484]

O ovome imam Ibn Kesir kaže: "Allah je naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da sagradi Kabu, koja će biti bogomolja na Zemlji kao što postoje bogomolje za meleke na nebu, pa mu je Allah pokazao mjesto tačno određeno i pripremljeno prije stvaranja nebesa i Zemlje koje je sveto do Sudnjega dana."[1485]

Oni koji se drže Allahovih Riječi: *"I kada smo Ibrahimu pokazali mjesto kuće"* smatraju da se iz ajeta jasno vidi da je kuća postojala prije. Međutim, to nije tačno, jer se pod mjestom kuće misli na tačno određeno mjesto, Allahu poznato, predodređeno kaderom, važno i bitno kod Allaha, i tako je ostalo sve do vremena Ibrahima, alejhis-selam. Spomenuli smo da je i Adem u svom vremenu na njemu podigao šator u obliku kubeta, pa su mu meleki rekli: "Mi oko ovog mjesta tavafimo i prije tebe." Međutim, sve ove predaje su od Benu Israila, koje se ne uzimaju za sigurno niti se smatraju lažnim, te se njima ne dokazuje, i ako im protivrječi drugi dokaz, onda padaju u vodu.[1486]

Mišljenje da su meleki izgradili Kabu nema nikakav vjerodostojan dokaz, kao ni to da je Ibrahim taj koji je prvi napravio Kabu, te niko ne može biti siguran u ovo, kao ni to da je Šit, sin Adema, alejhis-selam, gradio Kabu, kao ni Kusajj ibn Kilab (bliski predak Poslanika, alejhis-selam), kao ni Abdul-Mutalib.[1487] Sve ovo spominju neki historičari.

Dakle, ispravno mišljenje jeste da je Kaba sagrađena prije islama.

Ono što je sigurno jeste da je Kaba građena prije islama četiri puta. Prvi put je građena od strane Ibrahima, alejhis-selam. Drugi put je

[1484] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/408.

[1485] Ibn Kesir, *Kasasul-enbija*, 152–153. str.

[1486] Isti izvor, 152–153. str.

[1487] Mahmud Ahmed Ed-Duseri, *El-ka'betu el-mušerefe*, 31. str.

građena od strane džinova (velikih ljudi). Treći put je građena od strane plemena Džurhum. Četvrti put je građena od strane plemena Kurejš, što je bilo pet godina prije Objave. Tada su Kurejšije uslovile da se u gradnju Kabe ne ulaže haramom stečen imetak, pa nisu imali dovoljno sredstava da izgradnju upotpune, pa su Kabu skratili sa jedne strane u širini za 6 laktova i jedan pedalj, tj. 3 metra i 25 cm,[1488] a na strani koju su skratili podigli su niski polukružni zid, da bi ljudi iza njega tavafili.

Uveli su još neke novine, pa su podigli Kabu u visini 18 laktova, i napravili joj vodoravni krov i postavili joj drveni oluk, zatvorili zapadna vrata, a istočna vrata podigli od Zemlje kako bi puštali koga oni hoće da uđe u Kabu i branili kome hoće. I Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je učestvovao u ovoj izgradnji Kabe noseći kamenje.

Kada su završili gradnju, trebali su staviti Crni kamen na svoje mjesto. Tada su se žestoko razišli jer je svaki ogranak plemena Kurejš htio da njemu pripadne počast stavljanja kamena na svoje mjesto. Zatim su se složili da im presudi prvi koji uđe u Kabu. Prvi koji je ušao bio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pa je prostro svoj ogrtač i stavio na njega kamen, zatim naredio da pojedinac iz svakog kurejšijskog ogranka uhvati za jedan kraj ogrtača i tako primaknu kamen Kabi. Tako je i bilo i na kraju je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo kamen sa ogrtača i stavio ga na njegovo mjesto u uglu Kabe. Ovom mudrom odlukom je riješio problem i spriječio raskol u plemenu Kurejš koji se mogao završiti krvoprolićem, i svi su njegovom odlukom bili zadovoljni.[1489]

Nakon toga, u islamskom periodu, Kaba je građena još tri puta.

Prvi put za vrijeme Abdullaha ibn Zubejra, radijallahu anhu, dok je vladao Hidžazom, drugi put za vrijeme Hadžadža ibn Jusufa, a treći put za vrijeme sultana Murata.[1490]

Opširnije o ovome pisao je dr. Mahmud Ahmed Ed-Devseri.

[1488] Mahmud Ahmed Ed-Duseri, *El-ka'betu el-mušerefe*, 33. str.

[1489] *Tarihul-kabe el-mu'azameh*, 87–94. str.; Mahmud Ahmed ed-Duseri, *El-ka'betu el-mušerefe*, 34. str.

[1490] Mahmud Ahmed Ed-Duseri, *El-ka'betu el-mušerefe*, 36. str.

1. Riječi: "I dok su Ibrahim i Ismail temelje Kabe podizali"

U ovom ajetu se ne spominje jasno ko je prvi postavio temelje. Međutim, prenosi se od Aiše, radijallahu anha, da joj je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zar ne vidiš da je tvoj narod skratio Kabu kada ju je pravio?" Pa je Aiša rekla: "O, Božiji Poslaniče, pa zar je ti nećeš vratiti prema temeljima Ibrahima?" A Poslanik reče: "Da tvoj narod nije tek iz nevjerstva izašao, uradio bih to."[1491] Iz ovog hadisa se može razumjeti da je Ibrahim taj koji je postavio temelje Kabe.

Ovaj nam plemeniti ajet prikazuje Ibrahima i Ismaila kako prave Kabu, pa kao da ih okom vidimo i čujemo njihov glas.[1492]

2. Riječi: "Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući"

Glas ove dove kao da i sada odzvanja, zahvaljujući specifično lijepom kur'anskom izrazu, koji minuli događaj vraća na scenu kao da ga uživo gledamo i slušamo. To je umjetnička specifičnost kur'anskog izražavanja i slikanja, koji je samo Kur'anu svojstven.

U ovoj dovi jasno se vidi poslanički edeb u obraćanju Allahu i njihova jaka i ispravna vjera. To je ono čemu Kur'an želi podučiti nasljednike Božijih poslanika, a nastoji i da usadi ove vrijednosti u njihovim srcima.

Riječi: *"Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući"* su molba za primanje djela, a to je krajnja želja, jer ovo je djelo koje se čini samo radi Allaha pa se njime želi Allahovo zadovoljstvo i kabul (prihvatanje djela), a nada u kabul ovog djela vezana je za čvrstu vjeru da Allah čuje ovu dovu i zna kakav je bio nijet za ovo djelo.[1493]

U ajetu se također vidi dobročinstvo sina prema ocu, pomaganje u činjenju hajra. Vjernik svoje djelo stalno smatra manjkavim kakvo god ono bilo, iz skromnosti prema Uzvišenom Allahu, bježeći od

[1491] Muslim, br. 1333; *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/194.

[1492] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/114.

[1493] Isti izvor, 1/114.

samodopadljivosti i zanošenja samim sobom. Također, spomenom temelja ukazuje se na njihovu bitnost u svakoj gradnji.[1494]

Ovaj ajet ukazuje i na to da su Ibrahim i Ismail, dok su radili, bili u poniznom stanju prema Allahu, dželle šanuhu, osjećajući da ovim djelom čine jedan od najvećih ibadeta, približavajući se time Njemu. Ali i pored toga strahopoštovanje prema Allahu im je obuzimalo srce, pa su Ga molili da im se smiluje i ukabuli im taj ibadet. Pa kako je divna njihova poniznost i njihovo strahopoštovanje dok čine ovo veliko djelo (izgradnju Kabe). Upravo je vrijednost insana u savršenstvu njegovog ibadeta Allahu i njegove predanosti Allahovom emeru (odredbi) i Allahovom sudu.[1495]

Iz ovog ajeta se vidi Ibrahimova i Ismailova spoznaja Uzvišenog Allaha kroz Njegova lijepa imena, što nas uči kako se trebamo odnositi prema Njegovom imenu Svečujući i Sveznajući.

Ebu Hajjan u svome djelu "El-Bahrul-muhit", u tefsiru riječi Uzvišenog *"Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući"*, je rekao: "Ova dva svojstva potpuno odgovaraju ovoj prilici, jer su Ibrahim i Ismail učinili djelo, zatim se Allahu zamolili da to djelo primi, a On je Svečujući – čuje njihovu molbu, i Sveznajući – zna njihov iskren nijet za djelo koje su uradili."[1496]

Allahovo ime Es-Semi' – Svečujući, se u Kur'anu plemenitom spominje 45 puta, kao npr. u ajetu: *"Ništa nije kao On! On je Svečujući i Svevideći"* (Eš-Šura 11), kao i u već spomenutom ajetu: "*Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući."* (El-Bekare, 127)

O ovom Allahovom imenu, Es-Sa'di je rekao: "Od Allahovih imena je Svečujući, tj. Onaj Koji čuje sve glasove i razumije ih, bez obzira na različitost jezika. Svaka tajna je kod njega javna i sve daleko je njemu blizu. Postoje dvije vrste njegovog sluha: sluh kojim čuje sve glasove, javne i tajne, glasne i tihe, potpuno i bez ikakve manjkavosti, te sluh kojim čuje pozive onih koji ga dozivaju, njihove molbe i potrebe, pa im se odaziva i za to ih nagrađuje. Kao što stoji u Kur'anu: *'Gospodar*

[1494] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 221. str.
[1495] *Tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/194.
[1496] Ebu Hajjan el-endelusi, *El-bahrul-muhit fi et-tefsir*, 1/388.

moj dove, uistinu, čuje i uslišava.' (Ibrahim, 39) U tom značenju su i riječi klanjača koji se podiže sa ruku'a: 'Semi'allahu limen hhamideh'/ 'Čuje Allah onoga ko mu zahvaljuje.'"[1497]

Allahovo ime *El-Alim* – Sveznajući se u Plemenitom Kur'anu spominje 157 puta, kao npr. u riječima Uzvišenog: *"Allah sve dobro zna."* (El-Maide, 97) Također, u drugom ajetu stoji: *"'Uzvišeni si', rekoše oni, 'mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio! Zasigurno si Ti Sveznajući i Mudri.'"* (El-Bekare, 32)

O ovom imenu, Es-Sa'di, rahimehullah, je rekao: "On je Taj Čije znanje obuhvata sve javno i skriveno, sve što se mora desiti, sve što se nikad ne može desiti i sve što se može desiti, poznaje visoki i niski svijet, prošlost, sadašnjost i budućnost, ništa Mu nije skriveno, On je taj Koji je insana podučio onome što nije znao."[1498]

Peto: Rekao je Uzvišeni: *"Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi predanim, i porod naš neka bude odan Tebi, pokaži nam obrede naše i oprosti nam! Ti si, doista, stalni Primatelj pokajanja, Milostivi"*

1. Riječi: "Gospodaru naš"

U riječima *"Gospodaru naš"* i u njihovom ponavljanju, jasno se vidi spuštanje pred Allahom, pokornost Njemu i jaka želja za ispunjenjem dove i kabulom.[1499]

Vidimo iz ovih ajeta značaj i vrijednost dove. Dova je jedan od najvećih ibadeta i djelo kojim se najbrže približavamo Allahu. Allah ga je u Kur'anu svrstao pod djela ibadeta, rekavši: *"Gospodar vaš je rekao: 'Dove Mi upućujte, Ja ću vam se odazvati! Zbilja, oni koji se ohole da Mi ibadet čine – ući će, sigurno, u džehennem poniženi."* (Gafir, 60) To je jasno potvrdio i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: "Dova

[1497] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 617. str.

[1498] Isti izvor, 333. str.

[1499] Samira Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi ed-du'ai sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 218. str.

je ibadet", a zatim proučio ovaj spomenuti ajet.[1500] Dova je jedan od najvećih uzroka ostvarenja željenog cilja, ona odagnava strah i najbolji je pokazatelj stvarne predanosti Allahu i iskrenog nijeta.[1501]

2. Riječi: "Učini nas dvojicu Tebi predanim"

Riječima *"Učini nas dvojicu Tebi predanim"*, dovi se Allahu. Dakle, Tebi pokornim, da se povodimo Tvojim odredbama i Tvojoj mudrosti, potpuno predani u ibadetu Tebi Jedinome.[1502]

Dva plemenita vjerovjesnika, Ibrahim i Ismail, i pored toga što im je Allah dao blagodat islama i to da su se vjere čvrsto držali, ipak su molili da ih Allah učini potpuno i stalno predanim Njemu, želeći apsolutnu pokornost i povinovanje Njegovim odredbama. Ova njihova dova je potvrda njihove želje i ljubavi prema pokornosti Allahu,[1503] i nije se Ibrahim zadovoljio traženjem ove blagodati za sebe i svog sina, već je isto molio i za svoje dalje potomstvo.[1504]

3. Riječi: "I porod naš neka bude odan Tebi"

Ovo je pogled u budućnost i jaka želja da opstane tevhid (monoteizam) i da u njihovom potomstvu kroz vijekove uvijek bude muvehida (monoteista). Ovo je dova Allahu da njihovo potomstvo bude predano Njegovoj odredbi, pokorno Njegovoj Vlasti, zakonu i naredbi. Upravo to je vjera svih pejgambera od Adema, alejhis-selam, do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.[1505]

U ovoj dovi jasno se vidi njihova nada u Allahovu milost i Njegovu pomoć i uputu. Vidi se da znaju da su im srca između dva prsta Milostivog, i da ih On može okretati kako hoće, da je uputa samo od Njega

[1500] Tirmizi, br. 2969. Hadis je hasenun sahih.

[1501] Hamed el-Vehejbi, *El-ihlasu fil-kur'anil-kerim*, 153. str.

[1502] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifi et-ta'biril-kur'ani havle sijeril-enbijai vel-murselin*, 220. str.

[1503] Samira Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi ed-du'ai sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 218. str.

[1504] Abdus-setar Kerim el-Mersumi, *Miletu ibikum Ibrahim*, 227. Str.

[1505] Isti izvor, 228. str.

i da oni nemaju za to nikakve snage niti moći, pa se obraćaju Njemu sa ovom željom, a On je taj Koji pomaže i dovi se odaziva.

U ovoj dovi se jasno odslikava jedna od karakteristika muslimanskog umeta a to je međusobno potpomaganje generacija i briga jednih za druge po pitanju vjere.

Ova dova otkriva brigu vjerničkog srca: tevhid i predanost Allahu i Njegovim odredbama. To je ono što ga obuzima, to mu je prva i glavna briga. Kao što se vidi, i Ibrahim i Ismail dobro znaju vrijednost blagodati koju im je Allah dao – blagodati imana, pa to isto traže i za svoje potomstvo i mole se Allahu da im ne uskrati tu blagodat koju ništa ne može zamijeniti.

Oni su zamolili svoga Uzvišenog Gospodara da opskrbi njihovo potomstvo raznim plodovima, ali nisu zaboravili da Ga zamole da ih opskrbi imanom, kao i da ih poduči vjerskim obredima i obavljanju ibadeta, te da im oprosti jer On je Taj Koji puno prašta i milostiv je.[1506]

U originalnoj arapskoj verziji, u riječima Uzvišenog *"I porod naš neka bude odan Tebi"*, iskorišten je izraz مِنْ (min), što znači od, dio, pa bi bukvalan prijevod značenja bio "I od potomstva našeg neka bude zajednica Tebi predana." U tome je lijep primjer odnosa roba sa Gospodarom u dovi.[1507]

"I porod naš neka bude odan Tebi", tj. neka budu na vjerovanju tevhida i neka obožavaju samo Tebe.[1508]

4. Riječi: "I pokaži nam obrede naše"

Riječima *"I pokaži nam obrede naše"* traži se – poduči nas mjestima naših obreda i pokaži nam obrede hadža, i njihova vremena i načine. Iz ovoga se vidi da obredi obožavanja Allaha ne mogu biti osim onako

[1506] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/115.

[1507] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifi et-ta'biril-kur'ani havle sijeril-enbijai vel-murselin*, 220. str.

[1508] Samira Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi ed-du'ai sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 220. str.

kako ih Allah propiše, te je za njihovu ispravnost potreban jasan šerijatski dokaz.[1509]

Es-Sa'di, rahimehullah, je rekao: "Tražili su da im Allah jasno pokaže da vide kako se obredi hadža obavljaju. Obredi za koje su tražili da ih Allah njima poduči, moguće je da su samo obredi hadža, a moguće je i da su mislili na obrede cijele vjere, sve ibadete, ne samo obrede hadždža. U svakom slučaju, ovo je njihova dova da im Allah podari korisno znanje i dobro djelo."[1510]

Rekao je Er-Ragib el-Asfenahmi: "'Nusuk' predstavlja ibadet, dok je 'nasik' osoba koja obavlja ibadet, odnosno u ovom slučaju obavlja obrede hadža, dok su 'menasik' mjesta na kojima se obavljaju određene radnje i djela, a izraz 'en-nesikeh' se isključivo odnosi na žrtvu koja se prinosi u danima hadža. Uzvišeni Allah kaže: *'... a glave svoje, dok kurbani ne stignu do mjesta svoga, ne brijte! A onaj od vas koji se razboli ili ima nešto na glavi što ga muči, neka se postom ili sadakom ili kurbanom iskupi!'* (El-Bekare, 196) Na kraju fragmenta spomenutog kur'anskog ajeta se spominje izraz 'nusuk' koji označava klanje kurbana, odnosno ovce. Allah, dželle šanuhu, kaže: *'Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo vjerozakon prema kome je trebalo da se vlada...'* (El-Hadž, 67). Dakle, Allah, dželle šanuhu, je propisao pravac i principe pokornosti i robovanja Njemu. Uzvišeni Allah kaže: *'Reci: 'Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su zarad Allaha, Gospodara svjetova.''* (El-En'am, 162) Prema tome, svi ibadeti i prinošenje žrtve trebaju biti isključivo radi Gospodara, što je i samo značenje izraza 'nusuki'."[1511]

Prenosi se od Alije, radijallahu anhu, da je Allah, dželle šanuhu, kada je Ibrahim okončao izgradnju Kabe i proučio ovu dovu, poslao Džibrila, alejhis-selam, da pred Ibrahimom obavi hadždž, pa je Džibril tako i učinio, idući od Safe do Merve, boravio na Minni, Mešarul-haramu i

[1509] Samira Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi ed-du'ai sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 220. str.

[1510] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 93. str.

[1511] Er-Ragib el-Asfahani, El-mufredatu fi garibil-kur'an, 253. str.

Arefatu, a onda rekao Ibrahimu: "Jesi li shvatio ovo što sam ti pokazao?" "Jesam", odgovorio je Ibrahim.[1512]

5. Riječi: "I oprosti nam"

Riječi: *"Oprosti nam"* dova su i molba da im Allah pređe preko pogrešaka u ibadetima, jer rob, iako se trudi obožavati Allaha onako kako dolikuje, ipak ne može proći bez neke vrste pogrešaka, bilo to nenamjerno ili propuštanjem prečeg radi nečeg manje bitnog. Zbog toga oni uče ovu dovu. Također, kao što su neki rekli, njih dvojica su ovom dovom htjeli pokazati ljudima da su Kaba, Meka i ostala mjesta obreda hadždža, mjesto gdje se brišu grijesi i gdje se nada Allahovom oprostu.[1513]

Oni koji se kaju i čine tevbu razlikuju se, pa su neki na nižim a neki na višim stepenima u tome. Tevba većine ljudi je osjećaj kajanja za počinjeni grijeh i čvrsta odluka za krajnjim ostavljanjem grijeha, kao i vraćanje nepravedno oduzetog. Tevba na većem stepenu od te je kajanje od pokuđenih djela koja nisu zabranjena, poput ružnih misli i mekruh djela, ili nekih nemarnosti u ibadetu. Najveći stepen tevbe koji su dostigli samo posebni Allahovi robovi je pokajanje od svake niskosti i zaostalosti, što im povećava stepene, pa dostižu velike deredže kod svog Gospodara. Ovoj posljednjoj vrsti pripada ova dova dvojice vjerovjesnika.[1514]

Traženje oprosta od strane Ibrahima i Ismaila zapravo jeste njihova molba za povećanjem njihovih deredža, da kod Allaha budu na većem stepenu. Tako je kod svih vjerovjesnika, alejhimus-salatu ves-selam. S druge strane, ovi ajeti iz Časnog Kur'ana odgajaju muslimane, podučavaju ih da trebaju biti brižni i raditi za dobrobit sebe i svog potomstva.[1515]

Tevba (pokajanje) je stub i osnova vjere. Postoji više vrsta tevbe:

– tevba povratka – to je da se bojiš Allaha zbog Njegove moći nad tobom;

[1512] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifi et-ta'biril-kur'ani havle sijeril-enbijai vel-murselin*, 221. str.

[1513] Isti izvor, 224. str.

[1514] Samira Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi ed-du'ai sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 221. str.

[1515] Isti izvor, 221. str.

– tevba odazivanja – to je da se stidiš Allaha zbog Njegove bliskosti tebi;
– prava tevba – to je da se rob, kada učini grijeh, iskreno pokaje;
– neispravna tevba – to je pokajanje jezikom uz uživanje u grijehu;
– tevbei-nasuh – to je pročišćenje srca od grijeha, a njen znak je da rob mrzi grijeh i ružnim ga vidi, pa mu uopšte ne pada na pamet.[1516]

Imam Nevevi, rahimehullah, je rekao: "Tevba je obavezna za svaki grijeh, pa ako se radi o grijehu koji je između roba i Allaha, tevba ima tri uvjeta. Prvi uvjet jeste da rob ostavi grijeh, zatim da iskaže kajanje zato što ga je činio, i na kraju da čvrsto odluči da se tom grijehu nikada neće vratiti. Ukoliko je grijeh vezan za hak (pravo) nekog čovjeka, onda se počinilac grijeha pored ova tri uslova mora i iskupiti za taj grijeh, tako što će oduzeto pravo vratiti njegovom vlasniku, ili tražiti oprost od onoga prema kome se ogriješio, osim ako to ne dovodi do veće štete."[1517]

Na kraju ove dove Ibrahim i Ismail podučavaju sljedbenike vjere islama edebu završetka dove, koji predstavlja uzrok primanja, a to su Riječi: *"… doista Ti primaš pokajanje i samilostan si."*

5. Riječi: "Doista Ti primaš pokajanje i samilostan si"

Rečenica ovog časnog ajeta u sebi sadrži više vrsta potvrda za značenja koja nosi, pa je prva riječ u njoj *"doista"* (إنّ), zatim se dva puta spominje lična zamjenica *"Ti"* u dva različita oblika, što potvrđuje da samo Allah posjeduje svojstva koja slijede.

Prvo svojstvo je oprost, koje se ovdje izražava hiperboličnim oblikom Et-Tevvab – Onaj Koji puno i stalno prašta. Drugo svojstvo je svojstvo milosti, koje je također izraženo hiperboličnim oblikom Er-Rahim, što znači Onaj Koji je puno milostiv prema Svojim robovima.

U ovom kur'anskom ajetu, svojstvo oprosta u Allahovom imenu Et-Tevvab je spomenuto ispred svojstva samilosti u imenu Er-Rahim, jer taj redoslijed odgovara njihovoj molbi za oprost. Svojstvo milosti je spomenuto na kraju jer i oprost potpada pod svojstvo milosti.

[1516] Muhammed Alij et-Tehanevi, *Kešafu istalahati el-fununi vel-ulumi*, 1/231.
[1517] En-Nevevi, *Rijadu es-Salihin min hadisi sejidil-murselin*, 11. str. Sa blagim odstupanjem.

Allahovo ime Et-Tevvab / Onaj Koji puno prašta je u Kur'anu Časnom spomenuto u 11 ajeta, od toga je u 9 ajeta ovo ime spomenuto uz ime Er-Rahim (Samilosni), kao što je u riječima Uzvišenog: *"I Adem primi neke riječi od Gospodara svoga, pa mu On oprosti; On, doista, prima pokajanje, On je milostiv."* (El-Bekare, 37)

Ibn Kajjim je u stihovima rekao:

Ovo svojstvo Et-Tevvaba
dvije vrste ima
izun za tevbu roba i ono što se prima.
Nakon što čovjek pokajanje iskaže
dobrota Dobročinitelja jasno se pokaže.[1518]

Ove stihove je i sam Ibn Kajjim objasnio rekavši: "Tevbi roba prethodi Allahov izun (dozvola) koji se zove Allahovom tevbom. (Dakle, Allahova tevba je uslov za tevbu čovjeka. Op. prevod.) Druga tevba od Allaha dolazi nakon čovjekovog pokajanja kao primanje i zadovoljstvo. Tako sva zasluga za tevbu, na početku i na kraju, pripada Allahu, nema Boga osim Njega.[1519]

Ovo potvrđuje i Es-Sa'di, rahimehullah, koji je rekao: "Allah čini tevbu nad onima koji se kaju time što ih uputi na kajanje i daje im da Mu se srcem vrate. A nakon njihove tevbe (pokajanja) On im tevbu prima i oprašta grijehe, što se također zove Allahovom tevbom."[1520]

Allah Uzvišeni je Sebe nazvao Et-Tevvab / Onaj Koji puno prašta, jer je mnoštvo onih kojima On oprašta grijehe i jer se Njegovo praštanje jednoj osobi mnogo puta ponavlja.[1521]

Allahovo ime Er-Rahim (Samilosni) se u Kur'anu Časnom spominje na 123 mjesta, većinom uz ime El-Gafur (Onaj Koji puno prašta), kao što je u riječima Uzvišenog: *"I molite Allaha da vam oprosti. Allah je, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv je."* (El-Muzzemmil, 20)

[1518] Ibn Kajjim, *Nunijetul-kafie Eš-Šafije fil-intisari li firkatil-nadžije*, 2/231.
[1519] Ibn Kajjim, *Medaridžu es-Salikin*, 2/582.
[1520] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lilallahil-esmaul-husna*, 582. str.
[1521] Isti izvor, 582. str.

Također, ovo ime je spomenuto u riječima Uzvišenog: *"On je prema vjernicima milostiv."* (El-Ahzab, 43) Kao i u suri El-Fatiha: *"Svemilosnom, Milostivom."* (El-Fatiha, 2) Slično tome u riječima: *"A, zaista, Gospodar tvoj – baš On – Silni je i Milostivi!"* (Eš-Šu'ara', 191)[1522]

Od milosti Samilosnog je i to što prašta grijehe robovima svojim, prelazak preko pogrešaka njihovih, primanje iskupa za zla djela i to što su vrata tevbe stalno otvorena.[1523]

Šesto: Riječi Uzvišenog: *"Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!"*

Nastavljaju se plemeniti ajeti govoreći o osjećanjima dvojice vjerovjesnika prepunim milosti i saosjećanja prema potomstvu. Ova njihova dova nije samo uzgredna molba za islam i oprost, već je dublje od toga, jer vidimo da oni traže različita dobra za muslimanski ummet nakon njih, i za to pomno i ponizno mole. Ovaj nastavak svoje dove započinju riječima "Gospodaru naš", što ukazuje na njihovu veliku želju za kabulom i uslišenjem dove.

Zatim su rekli *"… pošalji im poslanika, jednog od njih."* Tražili su da taj poslanik bude jedan od njih, a ne neko njima stran, kako bi se oni njime ponosili, a on bio uzrokom njihove počasti i ugleda, i da bi bio njima poznat po svojoj povjerljivosti i iskrenosti.

Allah je uslišao ovu njihovu dovu poslavši iz njihova potomstva poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Od Ebu Umame, radijallahu anhu, se prenosi da je rekao Božijem Poslaniku: "O Božiji Poslaniče, kako je počelo tvoje poslanstvo?" Pa je rekao: "Dovom mog praoca Ibrahima i radosnom viješću koju je donio Isa, a moja majka je vidjela kako iz nje izlazi nur (svjetlo) koje je obasjalo dvorce Šama."[1524]

[1522] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lilallahil-esmaul-husna*, 134. str.

[1523] Samira Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi ed-du'ai sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 224. str.

[1524] El-Albani, *Sahihul-džami es-sagir ve zijadetuhul-fethul-kebir*, br. 3451.

Ova dova je odgovarala prethodno određenom Allahovom kaderu da pošalje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kao poslanika nepismenima (Arapima) i svim stvorenjima od ljudi i džina. O tome govore Allahove riječi: *"On je nepismenima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, iako su prije bili u očitaj zabludi."* (El-Džumu'a, 2) Nepismeni spomenuti u ovom ajetu su Arapi. Tako su nazvani, jer velika većina njih nije znala čitati niti pisati, te su po tome postali poznati, pa je i sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Mi smo nepismen narod, ne znamo pisati niti računati."[15251526]

Allah nije poslao u Meku niti oko nje nakon Ibrahima i Ismaila, osim Muhammeda, posljednjeg vjerovjesnika i poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Njegova dava (poziv) je svjetska i sveopšta, koja obuhvata sve ljude. Prenosi se da je Poslanik, alejhis-selam, rekao: "Ja sam dova mog praoca Ibrahima", misleći na dovu iz spomenutog ajeta, a ne spominjući Ismaila, jer on prati svoga oca Ibrahima, i jer je Ibrahim učio ovu dovu, a Ismail aminovao na nju, a onaj koji aminuje na dovu je kao i da je sam uči, kao što je Allah Uzvišeni za Musaa i Haruna, alejhimus-selam, rekao: *"Uslišana je dova vas dvojice"* (Junus, 89), a zapravo je dovu učio Musa, a Harun aminovao.

Dova Ibrahima i Ismaila se nastavlja, spominjući misiju poslanika.

1. Riječi: "Koji će im ajete Tvoje kazivati"

Riječi: *"Koji će im ajete Tvoje kazivati"* znače da će učiti ajete iz Kur'ana plemenitog, razgovjetno, jasno i lijepo.

Stoga je poslaniku Muhammedu, alejhis-selam, dat Kur'an časni, a on je govor spušten od Uzvišenog Allaha, posredstvom Džibrila, alejhis-selam, poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, ibadet je njegovo čitanje, zapisan je u mushafu, prenesen mutevatir predajom bez ikakve sumnje u to, mudžiza je svaka sura u njemu. Allah je naredio

[1525] Buhari, br. 1913.

[1526] Muhammed Fevad Sindi, *Min lataifil-ta'biri el-kur'ani havle sijeril-enbija vel-murselin*, 226. str.

Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da Kur'an uči sebi, svome narodu i svim ljudima. On Uzvišeni je za Poslanika rekao: *"... i naređeno mi je da budem poslušan. I da Kur'an učim."* (En-Neml, 91–92)[1527]

2. Riječi: "I knjizi ih i mudrosti učiti"

Pod knjigom se misli na Časni Kur'an jer je "Knjiga" jedno od imena Kur'ana, a jedina ona od svih Allahovih knjiga je nazvana Kur'anom, jer obuhvata značenja svih ostalih Božijih knjiga i plodove svih znanosti (opaska prevodioca: riječ Kur'an znači onaj koji spaja i obuhvata). Poslanik je podučavao svoj narod značenjima Kur'ana, objašnjavao im njegove propise, halal i haram, obavezno i dobrovoljno, kur'anske opomene i primjere, ono što se ljudima obećava i čime im se prijeti, proživljenje i sud, kaznu i nagradu, džennet i džehennem.[1528]

Redoslijed podučavanja Knjizi je nakon učenja ajeta, jer je prvo što dopire do sluha glas učenja Kur'ana, pa se onda razumiju njegova značenja i razmišlja se o njima. Tada ih poslanik podučava značenjima Knjige i daje im da je potpuno razumiju.

U spomenu učenja Knjige je ukaz na važnost umijeća njegovog lijepog učenja, a u spomenu podučavanja značenjima Knjige je ukaz na važnost nauke tefsira i onog što ona obuhvata, poput pojašnjenja uopštenog govora i onog koji se teže razumije, ili određivanja neodređenog.

Pod mudrošću se misli na sunnet, tj.: podučavaj ih sunnetu i pojašnjavaj im šerijatske propise. U tome je ukaz na važnost hadiske nauke i svega vezanog za nju. A mudrost je, u opštem smislu, svaka riječ koja te opomene ili te pozove na dobro i odvrati te od zla.[1529]

[1527] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifi et-ta'biril-kur'ani havle sijeril-enbija vel-murselin*, 227. str.

[1528] Isti izvor, 228. str.

[1529] Ebu Hajjan el-Endelusi, *El-Bahrul-muhit fi et-tefsir*, 1/393.

3. Riječi: "I očistiti ih"

Pod riječima *"I očistiti ih"* misli se na čišćenje njihove vanjštine i nutrine. Nutrine od nečistoće širka i sumnje, a vanjštine očistiti putem obaveza čije izvršavanje briše grijehe i priziva blagodati.[1530]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, je rekao: "Čišćenje je pokornost i iskrenost." Također, pod čišćenjem se može misliti na zekat koji je uzrok njihove čistoće. Mnogi su ovaj ajet protumačili rekavši da "*i očistiti ih"* znači pozvati ih na ono što će ih učiniti čistim i bogobojaznim.[1531]

Čišćenje spomenuto u ovom ajetu zasigurno podrazumijeva čišćenje od širka i ostalih grijeha, i to putem čišćenja duše, putem čega insan zaslužuje pohvalne riječi na dunjaluku i nagradu na ahiretu.

Zato se ova radnja čišćenja nekada pripisuje robu, jer je on taj koji ubira plodove čistoće, kao što se u riječima Uzvišenog kaže *"Uspio je onaj koji je očisti."* (Eš-Šems, 9) Nekada se čišćenje pripisuje Allahu Uzvišenom jer je On stvarni vršilac ove radnje, kao što je On Uzvišeni rekao: *"A Allah čisti onoga koga On hoće."* (En-Nisa, 49) Nekada se, pak, ova radnja pripisuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jer je on posrednik u tome, što se spominje u riječima *"Uzmi iz imovine njihove zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš."* (Et-Tevbe, 103)[1532]

4. Riječi: "Jer Ti si, uistinu, Silan i Mudar"

Ovdje se ponavlja ista ona potvrda i hiperbola značenja kao u završetku prethodnog ajeta. Riječ *"uistinu"*, a nakon nje dvije lične zamjenice *"Ti"* potvrđuju da svojstva koja se spominju u njihovom savršenom obliku pripadaju samo Allahu, a to su svojstvo sile i mudrosti. Silni je Onaj za Koga ništa nije veliko i nedostižno, a Mudri je Onaj Koji sve stvari postavlja na svoje mjesto.

Tako vidimo da je ova dova završena sa ova dva svojstva koja odgovaraju svemu što je prethodilo u ajetu, što dovu čini prečom za kabul (uslišenje). Kao što je rečeno da kada rob hoće da mu dova bude primljena,

---

[1530] Isti izvor, 1/393.

[1531] *Min lataifi et-ta'biril-kur'ani havle sijeril-enbija vel-murselin*, 228. str.

[1532] Isti izvor, 228. str.

treba da doziva Allaha imenima i svojstvima čija značenja odgovaraju njegovoj molbi. [1533]

Allahovo ime El-Aziz – Silni u Časnom Kur'anu spomenuto je 92 puta, u većini slučajeva uz neko drugo Allahovo ime, kao što je u riječima Uzvišenog: *"Znaj da je Allah Silni i* Mudri*"* (El-Bekare, 260), kao i u riječima: *"Zar su u njih riznice milosti Gospodara tvoga, Silnoga i Darežljivoga"* (Sad, 9), i u riječima Uzvišenog: *"Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, Silnoga i Onoga Koji prašta."* (Sad, 66)

Ova tri značenja objašnjava šejh Es-Sa'di: "Silni je Onaj Kome pripadaju sva sila i ponos: sila snage, sila vlasti i sila nedokučivosti, jer Allahovu silu ne može dokučiti niko od Njegovih stvorenja, Njegova je snaga iznad svega što postoji, Njemu se povinuje sve stvoreno i kliče pred Njegovom veličinom."[1534]

Allahovo plemenito ime El-Hakim – Mudri je u Kur'anu spomenuto 91 put, svaki put uz neko drugo Allahovo ime, a najviše uz ime Silni, npr. u riječima Uzvišenog: *"Allah slavi i veliča sve što je na nebesima i na Zemlji, i On je Silni i Mudri."* (El-Hadid, 1)

Allahovo ime "Mudri" označava Onoga Koji ne govori niti čini osim ono što je ispravno. To Allahu priliči jer su sva Njegova djela ispravna, a Njegovo stvaranje savršeno, a ispravno i savršeno djelo ne može biti osim od Mudrog, kao što moć odabira u djelu nema niko osim onoga koji živi, zna i može.[1535]

Es-Sadi je, također, rekao: "Mudri je Onaj Koji posjeduje najveću mudrost u Svom stvaranju i odredbi, Onaj Koji sve savršeno stvara, ne stvara ništa uzalud, niti propisuje nepotrebno, Onaj Kome sve pripada na ovom i budućem svijetu. Njemu pripadaju tri vlasti u kojima niko drugi nema udjela: vlast u propisivanju šerijata, vlast nad sudbinom

[1533] Samira Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi ed-du'ai sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 224. str.

[1534] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lilallahil-esmaul-husna*, 406. str.

[1535] El-Bejheki, *El-esmau ves-sifat*, 22. str.

(kaderom) i vlast u obračunavanju robova nagradom ili kaznom, a mudrost je stavljanje svake stvari na njeno mjesto."[1536]

Ibrahim je, zasigurno, upotpunio robovanje i ibadet Uzvišenom Allahu, pokazao mu svoju iskrenost, pa mu je Allah uzvratio uslišenjem dove, pažnjom i davanjem uspjeha.[1537]

Možda se neko pita šta je tajna Allahovog stalnog uslišenja dove Ibrahimu, alejhis-selam. Za uslišenje dove potrebno je da se ispune određeni uslovi. Od Ibn Abasa, radijallahu anhu, se prenosi da je rekao: "Proučio sam sljedeći ajet pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem: 'O ljudi, jedite od onog što ima na Zemlji, ali samo ono što je dopušteno i lijepo', pa je ustao Sa'd ibn Ebi Vekas pa je rekao: 'O Božiji poslaniče, zamoli Allaha da mi stalno dovu prima', pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'O Sa'de, neka ti jelo bude lijepo i halal i Allah će ti stalno dovu primati. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, doista čovjeku, kad u svoju utrobu ubaci jedan haram zalogaj, Allah ne prima dovu 40 dana, a koji se god rob hrani haramom ili kamatom, vatru će okusiti.'"[1538]

Osnovni uslov za uslišenje dove je da insan uspostavi robovanje Allahu u svojoj duši, a uspostavljanje robovanja nije obična riječ niti djelo za koje nije potreban nijet, niti je nijet validan ako ga ne potvrđuje djelo. To je nešto u čemu moraju biti složni srce, jezik i tijelo. Tada će se upotpuniti robovanje Allahu oličeno u riječima *"Samo Tebi se klanjamo i samo od Tebe pomoć tražimo."* (El-Fatiha, 4)

Pod uspostavom robovanja Allahu podrazumijeva se obavljanje svih farzova (obaveza) i mnoštvo dobrovoljnih djela, iskreno od srca. Sve to je spomenuto u riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Allah Uzvišeni je rekao: 'Ko bude neprijatelj Mome veliji, Ja sam mu objavio rat. I ne može se Moj rob Meni približiti ničim dražim od onoga što sam Mu obaveznim učinio, i približavat će Mi se Moj rob dobrovoljnim djelima, dok ga ne zavolim, a kada ga zavolim, postajem

[1536] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 283. str.
[1537] Abdul-halim Mahmud, *Kasasul-enbija fi rihabil-kevn*, 383. str.
[1538] Isti izvor, 142. str.

njegov sluh kojim čuje, vid kojim gleda, pa ako Me zamoli, dam mu i ako kod Mene utočište potraži, zaštitim ga.'"[1539]

5. Riječi: "Prvi hram sagrađen za ljude"

Rekao je Allah Uzvišeni: *"Prvi hram sagrađen za ljude jeste onaj u Meki, blagoslovljen je on i putokaz svjetovima."*

"U njoj su znamenja očevidna, mjesto na kojem je stajao Ibrahim. I onaj ko u nju uđe, bit će siguran. Hodočastiti Kabu, radi Allaha, dužan je svako ko bude u mogućnosti do nje doći. A ko ne vjeruje – pa, Allah je, doista, neovisan o svjetovima." (Ali Imran 96–97)

Ovdje nas Allah Uzvišeni obavještava o vrijednosti časnog hrama, i kaže da je to prva kuća koju je On na zemlji postavio radi ibadeta Njemu, kao i to da su u njoj sve vrste bereketa (blagoslova), uputa, dobra i koristi za sve svjetove, te da su u njoj znamenja očevidna, kao što je Mekami-Ibrahim i svako mjesto na kojem je on stajao u obavljanju hadža, ali i sva mjesta na kojima je stajao prvak svih poslanika i njihov vođa, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i ko uđe u ovaj hram, biva sigurnim po šerijatu i vjeri.

Kada je ova kuća obuhvatila sva pomenuta dobra i počasti, Allah je naredio da se u njoj obavi hadždž, kao obavezni ibadet svima koji do Časnog hrama mogu doći bilo kojim prevoznim sredstvom, imajući sa sobom dovoljno putne opskrbe. Ko čuje ovu naredbu i pokori joj se, bit će od upućenih vjernika, a ko ne povjeruje, pa ne obavi hadž, izlazi iz vjere. "A ko ne vjeruje – pa, Allah je, doista, neovisan o svjetovima."[1540]

6. Fadileti Kabe

Jedan od fadileta Kabe jeste to što je Kaba sveta kod Allaha. Kaba je uvijek bila sveta i veličanstvena u srcima vjernika, po prirodi u kojoj ih je Allah stvorio i zbog vjere koju imaju. Od kad je Ibrahim napravio Kabu do danas, vjernici vole Kabu i žude za njom. Kada je Allah naredio vjernicima da je svetkuju i poštuju zbog njene povezanosti sa namazom i drugim znamenjima vjere, vjernici se okreću prema njoj svojim srcima

[1539] Isti izvor, 142. str.; Buhari, br. 6502.

[1540] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 230. str.

i tijelima. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je potvrdio svetkovanje Kabe kada je krenuo u osvajanje Meke rekavši: "Ovo je dan u kome će Allah uzdići Kabu i dan kad će Kaba svojim ogrtačem biti ogrnuta."[1541]

Ima više vidova svetkovanja Kabe, a spomenut ćemo neke od njih:

- Uzvišeni Allah je naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da očisti Kabu za one koji tavaf oko nje čine, itikaf obavljaju i na ruku' i sedždu padaju (namaz obavljaju);
- Allah je Kabu pripisao Sebi i time joj dao veliku počast rekavši: "I očisti kuću Moju";
- Allah Uzvišeni je Meku učinio svetom na dan kada je stvorio nebesa i Zemlju, ukazujući time na svetost Kabe koja će u Meki biti izgrađena;
- Allah je Kabu sačuvao od Ebrehe i nije dozvolio njegovom slonu da je sruši;
- Allah je naredio ljudima da dođu Kabi obavljajući hadž ili umru, da budu počastvovani time, i taj obred je učinio strogom obavezom svakom ko je u mogućnosti;
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio okretanje prema kibli i suprotno od nje pri vršenju nužde iz poštovanja prema Časnoj Kabi;
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio pljuvanje u pravcu kible u namazu i izvan njega iz počasti prema časnoj Kabi.[1542]

Kur'an Časni nam govori o ljepotama Kabe i njenim posebnim svojstvima. Uzvišeni Allah kaže za Kabu da je Kaba najstarija bogomolja na Zemlji. Allah je opisuje kao mubarek, jer ne postoji bogomolja u svijetu koja ima više bereketa i hajra od nje. Prema Kabi se svi ljudi okreću i u njenom pravcu molitve obavljaju. U njoj se spominju mnogobrojni dokazi, a neke od njih smo već spomenuli. U njoj se, također, osjeća sigurnost.[1543]

Kada je u pitanju vrijednost obilaska Kabe, mnogo je hadisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji nam govore o važnosti

[1541] Buhari, br. 4030.

[1542] Mahmud Ahmed ed-Duseri, *El-ka'betu el-mušerefe*, 56. str.

[1543] Isti izvor, 56. str.

Kabe, a mi ćemo spomenuti samo jedan hadis. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ko obiđe Kabu, a ne bude imao odnos i ne bude griješio, vratit će se oprošteni grijeha kao onog dana kada ga je majka rodila."[1544]

Kada je u pitanju vrijednost hadžerul-esveda, došlo je u hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Hadžerul-esved je kamen dženetskog porijekla."[1545]

Islamski učenjaci spominju veliki broj hadisa kada je Kaba u pitanju. Neki hadisi tretiraju važnost jemenskog ćošeta Kabe, vrijednost tavafa, mjesta na kojem je Ibrahim stajao, zemzem-vode i činjenicu da se djela umnogostručavaju kod Kabe.[1546]

Dakle, ko želi opširno da sazna na ovu temu, neka se vrati na knjigu "El-ka'betul-mušer-refe", autora doktora Mahmuda ed-Duserija, u kojoj je govorio u važnosti Kabe, njenim posebnostima i propisima.

7. Džamija El-Aksa je sagrađena četrdeset godina poslije Kabe, a sagradio je Ibrahim, alejhis-selam, ili Jakub, alejhis-selam

Nakon izgradnje Kabe, uslijedila je izgradnja i druge mabarek i svete džamije, a to je izgradnja Mesdžidul-aksaa u Makdisu. Ibrahim, alejhis-selam, je sagradio Kabu, a zatim je sagradio i Bejtul-makdis. O tome nas je obavijestio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji bilježe Buhari i Muslim u svojim Sahihima, a koji prenose od Ebu Zerra, radijallahu anhu, da je rekao: "Upitao sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: 'Koja je džamija prva sagrađena na Zemlji?', a on je odgovorio: 'Mesdžidul-haram.' 'Potom koja?', upitao sam. 'Mesdžidul-aksa', rekao je. Ponovo sam upitao: 'Koliki je vremenski period (protekao) između njihove (gradnje)?' 'Četrdeset godina', odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."[1547]

[1544] Albani, *Sahihu et-tergibu ve et-terhib*, br. 1113.

[1545] El-Albani, *Sahihul-džami es-sagir ve zijadetuhu el-fethul-kebir*, br. 3175.Albani, *Sahihu et-tergibu ve et-terhib*, br. 1113.

[1546] Mahmud Ahmed ed-Duseri, *El-ka'betu el-mušerefe*, 113. str.

[1547] Buhari, br. 3366; Muslim, br. 520.

Prema tome, iz spomenutog vjerodostojnog hadisa možemo zaključiti da je Ibrahim, alejhis-selam, sagradio prvo Kabu, a zatim El-Aksu, a vremenska razlika u izgradnji ove dvije džamije bila je četrdeset godina.

Iz spomenutog možemo zaključiti da je El-Aksa sagrađena u Kudsu još prije Benu Israila, odnosno Izraelćana, i prije njihovog dolaska u Palestinu i poslije Musaa, alejhis-selam, a prije Davuda i Sulejmana i izgradnje njegovog hrama, kako to Izraelćani tvrde. Kao što je poznato, Kuds je islamska sredina koja datira najmanje od vremena Ibrahima, alejhis-selam. Kao što je spomenuto, Mesdžidul-aksa je sagrađen rad Allaha još od davnina, prije pojave samih Izraelćana koji tvrde da oni imaju pravo na Palestina. Ako hoćemo tako, onda slobodno možemo kazati da je pravo muslimana nad Palestinom još veće od prava jevreja ili kršćana. Ako jevreji i kršćani tvrde da posjeduju pravo na Palestinu, mi ćemo im kazati da to pravo datira još od njihovog oca Ibrahima, alejhis-selam.

Znamo da je džamija El-Aksa, koju je sagradio Ibrahim, alejhis-selam, kroz historiju bila uništena, ali mjesto gdje se ona nalazila je ostalo poznato i sveto. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je predvodio namaz poslanicima na ruševinama džamije El-Aksa prilikom Isre i Miradža. Džamiju El-Aksa su restaurirali za vrijeme vladavine Emevija.

Nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, sagradio Kabu, ostavio je svoga sina Ismaila, alejhis-selam, u blizini Kabe i ostavio mu u obavezu one koji je budu obilazili, one koji u njoj budu boravili i one koji budu htjeli hadž obaviti.[1548]

Šejh Osman El-Hamis smatra i spominje u svojoj knjizi da su Ibrahim i Ismail, alejhimus-selam, sagradili Kabu, a da je njihov unuk Jakub sagradio Bejtul-makdis i to je bila druga džamija sagrađena na Zemlji, a zatim se vratio svome ocu. Kada je u pitanju Ishak, alejhis-selam, on je preselio nakon određenog vremenskog perioda. Neki kažu da je preselio kada je imao osamdeset godina, a neki smatraju da je imao sto godina, a Allah Uzvišeni najbolje zna.[1549]

[1548] Buhari, br. 3366; Muslim, br. 113.

[1549] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani ardu veka'i ve tahlili ahdasi*, 1/415.

8. Ibrahim, alejhis-selam, je molio Gospodara za Meku, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za Medinu

Nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, sagradio Kabu, zamolio je Allaha za nju i njeno stanovništvo, zatim je učinio haremom, zabranio je u njoj ubistvo, lov i lomljenje njenih stabala, odnosno grančica. Također je odredio njene granice, a sve se to desilo ingerencijom i objavom od Uzvišenog Allaha.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas je obavijestio da je Ibrahim, alejhis-selam, Meku učinio svetom i da je molio Allaha za nju, a naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je isto to učinio, ali za Medinu.[1550]

Imam Muslim u svome Sahihu bilježi hadis, koji se prenosi od Ebu Se'ida, El-Mihrijevog oslobođenog roba, koji je, onda kada je Medinu zadesila glad i nevolja, htio da premjesti porodicu u neko od okolnih mjesta, te je došao Ebu Se'idu el-Hudriju i o tome ga obavijestio, na šta mu je ovaj odgovorio: "Nemoj to činiti, drži se Medine. Mi smo izašli sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem (mislim da je rekao) dok nismo došli do 'Usfana. Tu smo ostali nekoliko noći, pa neki ljudi rekoše: 'Mi ovdje nismo ni u čemu, a naše porodice su nezaštićene, nismo sigurni za njih.' To je došlo do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa reče: 'Šta je to što pričate, a što je doprlo do mene?' Zatim reče: 'Allahu moj, Ibrahim je Meku učinio svetom, a ja Medinu činim haremom i svetom, u prostoru između dva brda. U njoj je zabranjeno prolijevati krv, nositi oružje radi borbe, zabranjeno je lomiti drveće, osim hrane za stoku.'"[1551]

Imam Muslim bilježi hadis koji prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: "Kada bi ljudi vidjeli prve plodove, donijeli bi ih Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa bi ih on uzeo i rekao: 'Allahu moj, blagoslovi nam naše plodove, blagoslovi nam naš grad, blagoslovi nam naš sa', blagoslovi nam naš mudd. Allahu moj, Ibrahim je Tvoj rob, Tvoj prijatelj i Tvoj vjerovjesnik, a ja sam Tvoj rob i Tvoj vjerovjesnik, on Te molio Meku, a ja Te molim za Medinu,

[1550] Osman el-Hamis, *Febihudahum iktedih*, 180. str.

[1551] Muslim, br. 1374.

dovom kojom Te on molio za Meku i još toliko s tim.' Zatim bi pozvao najmlađe dijete i dao mu te plodove."[1552]

Uzvišeni Allah je počastio arapske nevjernike dovom Ibrahima, alejhis-selam, koju je uputio za Meku i njeno stanovništvo. Upravo zbog njegove dove, Allah je Meku učinio mirnim i sigurnim gradom, i zbog toga trebaju Allahu biti zahvalni, da samo u Njega vjeruju i da slijede Njegovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Uzvišeni Allah kaže: *"Oni govore: 'Ako s tobom budemo Uputu slijedili, bit ćemo brzo iz rodnog kraja protjerani!' Zar im nismo uspostavili Harem sigurnim gdje se, kao opskrba od Nas, slivaju plodovi svakovrsni, međutim, većina njih ne zna."* (El-Kasas, 57)

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Zar ne vide da smo Harem sigurnim učinili, dok se ljude oko njih otima i pljačka?! Zar u laž vjeruju, a Allahove blagodati poriču?!"* (El-Ankebut, 67)

Ibrahim, alejhis-selam, je sagradio Kabu, kako nas obavještava Allah u Kur'anu i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu. Dakle, nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, sagradio Kabu, pozvao je ljude da obave hadž i nakon toga se vratio u Palestinu.[1553]

9. Kaba je centar svijeta

Islamski učenjaci su otkrili da su Kaba i njen harem centar Zemlje, odnosno dunjaluka. O tome su govorili lingvisti i mufesiri, a mi ćemo spomenuti neke od njih.

Ibn Atijje el-Endelusi, rahimehullah, je rekao da je Meka nazvana Ummul-kura iz četiri razloga. Jedan od razloga jeste što iz nje potiču vjera i zakon. Drugi razlog jeste što se ona nalazi usred Zemlje. Također, Meka je kibla svih mjesta, pa je iz tog razloga majka svih mjesta.[1554]

Rekao je Jakut El-Hemevi, rahimehullah: "Došlo je da je prvo što je Bog stvorio na Zemlji bilo mjesto Kabe, zatim je Zemlju rasprostro, poravnao, jer je ona centar svijeta. Dakle, prvo mjesto u Ummul-kura

[1552] Muslim, br. 1373; El-Albani, *Silsiletul-ehadisi es-sahiha*, br. 115.
[1553] Osman el-Hamis, *Febihudahum iktedih*, 181. str.
[1554] Osman el-Hamis, *Febihudahum iktedih*, 181. str.

je Kaba, Meka se nalazi oko Kabe, oko Meke je harem, a oko harema ostatak svijeta."[1555]

Rekao je Ibn Kajjim, rahimehullah: "Uzvišeni Allah ih je učinio središnjim ummetom i odabrao ih je. Kao što je njih odabrao, tako im je odabrao i središnju stranu prema kojoj se okreću, tako im je odabrao i najbolje poslanike, propisao najbolju vjeru, objavio najbolje knjige, učinio da budu svjedoci svim ljudima zbog njihove vrijednosti, znanja i pravde. Upravo zbog toga im je Allah iz Svoje mudrosti odabrao najbolju i najčasniju knjigu, tako da su zasluge dobili pravom koje imaju, pa su dobili Poslanika, Knjigu i Šerijat, odnosno zakon."[1556]

Na osnovu spomenutog, možemo kazati da Kaba i Sveta zemlja leže usred Zemlje, bez obzira da li se misli na jezički smisao značenja imena Meka, ili na kur'anski opis prema kojem je ona majka svih mjesta, ili se pak misli na razumijevanje i tumačenje onoga što je navedeno u komentaru nekih kur'anskih ajeta.[1557]

Umjerenost Kabe ima duhovnu i materijalnu dimenziju. Rani naučnici su povezivali umjerenost nacije, njene pravde i časti i umjerenosti mjesta, pa je umjerenost uzimana kroz dvije dimenzije: duhovnu i moralnu. Zastupljena je u preferenciji muslimanske nacije u odnosu na druge narode, te u njenoj časti i uzvišenom položaju koji je Svemogući Bog odabrao za nju. Materijalna dimenzija predstavljena je u položaju mjesta. Da bi nacija mogla da prenese svoju poruku kroz ovo mjesto i da zrači svojom svjetlošću širom svijeta na uravnotežen i ravnopravan način, to je omogućeno svojim prisustvom u centru svijeta.

Izbor ranih učenjaka za ovo mišljenje, koje je između uspjeha Svemogućeg Boga za njih i Njegovog olakšanja za njih, zatim je savremena nauka došla podržavajući i potvrđujući ono do čega su došli.[1558]

[1555] Ibn Atije, *El-muharerul-vedžiz fi tefsiril-kitabil-aziz*, 2/322.
[1556] Jakut el-Hamevi, *Mu'džemul-buldan*, 4/463.
[1557] Ibn Kajjim el-Dževzi, *Miftahu dari es-se'ade*, 2/31.
[1558] Isti izvor, 170. br.

Savremena naučna istraživanja su dokazala da se Kaba i Sveta zemlja nalaze u starom kopnenom centru Azije, Afrike i Evrope, što znači da se kopno na površini zemaljske kugle nalazi oko Meke El-Mukarrame.

Dakle, mjesto Svete Kabe je jedinstveno i posebno mjesto, njemu ne može parirati nijedno drugo mjesto ili grad. U tom kontekstu, Meka je opisana u Kur'anu kao Ummul-kura, majka svih gradova i mjesta.[1559]

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!? Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima…"*

Dakle, vjera Ibrahima, alejhis-selam, je vjera monoteizma, robovanja samo Allahu, i na tom principu je Ibrahim sagradio Kabu. Pozivao je ljude u monoteizam i to je bila njegova vjera. Ibrahim, alejhis-selam, je bio predvodnik monoteista i nije došao poslanik poslije njega, a da nije bio od njegovog potomstva, koji bi pozivao njegovoj (Ibrahimovoj) vjeri, a već smo o tome govorili. U tom smislu, ne priliči nikome da izbjegava vjeru Ibrahima, alejhis-selam.[1560]

1. Riječi: "Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!?"

Uzvišeni Allah je pozvao sve ljude da prihvate vjeru Ibrahima, alejhis-selam, jer ona nije u koliziji sa zdravom i prirodnom fitrom i razumom.[1561]

Od vjere Ibrahima, alejhis-selam, ne odstupa, ne napušta je, niti prelazi u lažne zablude, niko do onoga koji ne drži do sebe. Allah, dželle šanuhu, kaže da želja prema Ibrahimovoj vjeri predstavlja privlačnost prema njoj, a želja protiv nje predstavlja prelazak preko nje i napuštanje nje, a to se može desiti na dva načina. Prvi način jeste uz spoznaju, kada bi čovjek trebao da žudi vjeri zbog toga što je spoznao, ali i pored toga što je spoznao, prešao je preko nje i napustio je, ne slučajno, već sa namjerom i odbojnošću prema njoj. Drugi način je da se čovjek okreće od Ibrahimove vjere i želi neku

[1559] Mahmud Ahmed ed-Duseri, *El-ka'betu el-mušerefe*, 174. str.
[1560] *Et-tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/198.
[1561] Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 1/411.

drugu vjeru, a Allah Svevišnji odbacuje želju za time, i kaže da to može uraditi samo onaj ko je glup i ko ne drži do sebe.[1562]

Allahove riječi: *"… do onaj koji ne drži do sebe..."* znače da Uzvišeni Allah kaže da od Ibrahimove vjere može otići samo onaj ko nije razuman i koji ne drži do sebe, jer ispravna ljudska duša se obraća Bogu za ono što je u njoj od izvora dobrote koji poziva na ostvarenje prave istine. Ako bismo samo razmislili o samom stvaranju duše, vidjeli bismo da njena priroda vodi istini.

Allah, dželle šanuhu, je rekao: *"… a i u vama samima – zar ne vidite? A na nebu je opskrba vaša i ono što vam se obećava."* (Ez-Zarijjat, 21–22)[1563]

Rekao Eš-Šankiti, rahimehullah: "Allahove riječi nam ne govore koja je to konkretna Ibrahimova, alejhis-selam, vjera, ali već u drugoj kur'anskoj suri nam to objašnjava i kaže: *"Reci: 'Mene je Gospodar moj na Pravi put zaista uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrahima pravovjemika, a on višebožac nije bio.'"* (El-En'am, 161) Iz spomenutog kur'anskog ajeta možemo zaključiti da je vjera Ibahima, bila vjera islam, s kojom je Allah poslao i Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Također, Uzvišeni Allah kaže: *"Poslije smo tebi objavili: 'Slijedi vjeru Ibrahimovu, on je bio vjere čiste, on nije bio od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju!'"* (En-Nahl, 123) U suri El-Hadž kaže: *"… u vjeri pretka vašeg Ibrahima. Allah vas je otprije muslimanima nazvao…"* (El-Hadž, 78)[1564]

Vjera Ibrahima, alejhis-selam, je zapravo vjera svih poslanika, jer je Allah njega odabrao da bude predvodnik svih ljudi. Allah ga je iskušao riječima, a on je bio zahvalan svome Gospodaru. Njega je Allah odabrao da sagradi Kabu, da poduči ljude obredima hadža, i da bude otac svim poslanicima.[1565]

[1562] Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 1/412.

[1563] Isti izvor, 1/412.

[1564] Muhammed Emin eš-Šenkiti, *Advaul-bejan fi idahil-kur'anil-kerim*, 1/86.

[1565] Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 1/412.

2. Riječi: "Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima"

Uzvišeni Allah je odabrao Ibrahima, alejhis-selam, nakon što ga je iskušao i nakon što je on iskušenje dostojanstveno prihvatio. Ibrahim je svoje srce posvetio samo Bogu i niko nije bio u njegovom srcu mimo Allaha Uzvišenog. Gospodar ga je od svih stvorenja odabrao za Svoga prijatelja, on je bio predvodnik i sam kao ličnost je predstavljao jedan cijeli ummet. Poznato je da je bio strpljiv i uvijek se vraćao i obraćao svome Gospodaru. Upravo zbog toga je Allah potvrdio da će Ibrahim na drugom svijetu biti među dobrima. Allah, dželle šanuhu, je odabrao Ibrahima na ovome svijetu, pa je bio s njim u apsolutnom dobru. Allah ga je iskušao i on je to iskušenje prihvatio na najljepši mogući način. Bio je čestit, odan, strpljiv na iskušenju i zbog toga je izabran za Allahovog prijatelja.[1566]

Uzvišeni Allah je potvrdio da će Ibrahim, alejhis-selam, biti u društvu dobrih, s onima kojim je Gospodar zadovoljan. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"… i na drugom svijetu biti među dobrima…"* On će biti među dobrima na Sudnjem danu zbog svoje iskrenosti i predanosti Gospodaru svih svjetova, jer se odazvao u potpunosti Allahovom pozivu kada je Allah od njega tražio da mu se u potpunosti posveti. Allah, dželle šanuhu, nas o tome obavještava rekavši: *"Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan bbudi', on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova.'"*[1567]

Osmo: Riječi Uzvišenog: *"Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!', on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova…'"*

1. Riječi: "Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!'"

Dakle, Uzvišeni Allah kao da poručuje Allahovom Poslaniku – Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da spomene svome ummetu Allahove riječi koje je uputio Ibrahimu, kazavši: *"… predan budi…"* Odnosno, budi iskren u svojoj vjeri i svojim djelima. Ibrahim,

[1566] Isti izvor, 1/413.

[1567] Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 1/414.

alejhis-selam, se brzo odazvao svome Gospodaru, kazavši: *"Ja sam predan Gospodaru svjetova."*[1568]

2. Riječi: "Ja sam predan Gospodaru svjetova"

Ove riječi su potvrda Ibrahima, alejhis-selam, da je iskren u ispovijedanju vjere Allahu i da je svoj slučaj Allahu prepustio. Ovo obuhvata potpunu vjeru, vanjsku i unutrašnju.[1569]

Riječi: *"Ja sam predan Gospodaru svjetova"* obuhvataju njegovu potpunu predanost svojim bićem, srcem, tijelom i sve to radi Gospodara svih svjetova, Koji nema nekog sličnog Sebi.[1570]

Riječi*: "Ja sam predan Gospodaru svjetova"* iskreno, predano, s ljubavlju, pokajanjem i iskrenim monoteizmom, što je bila velika blagodat prema njemu.[1571]

Dakle, to znači da Allah, Koji je stvorio sve što postoji u svemiru, neće biti sam u svemiru jer je podredio sve Sebi. On je moćan, mudar i neustrašiv, a sve što postoji u svemiru dolazi od Njega. Zato se čini da je podredio sve za dobro svih stvari.[1572]

Dakle, vjera svih poslanika, od Adema pa do Sudnjeg dana, bit će islam. Ibrahim, alejhis-selam, nas je odlično podučio kako treba da izgleda predanost Bogu, Njegovoj vjeri i zakonu, odnosno šerijatu.[1573]

Spomenuti kur'anski ajet nam govori o Ibrahimovom brzom odazivu svome Gospodaru i njegovoj iskrenoj predanosti. Uzvišeni Allah nam prenosi Ibrahimove riječi: *"Ja sam predan Gospodaru svjetova."* Dakle, sebe sam predao Gospodaru i Stvoritelju svjetova, Onome Koji ih održava i moja predanost Njemu je samo vid zahvalnosti na blagodatima koje nam je podario. Ove riječi su izraz u kojoj mjeri je Ibrahim,

---

[1568] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 224. str.

[1569] Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 1/414.

[1570] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 224. str.

[1571] Isti izvor, 225. str.

[1572] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 1/503.

[1573] *Et-tefsirul-mevdu'i lisuveril-kur'anil-kerim*, 1/199.

alejhis-selam, bio blizak svome Gospodaru i nije oklijevao niti je bio pasivan u odazivu.[1574]

Štaviše, Ibrahim, alejhis-selam, se žurno odazvao kako bi udovoljio Gospodaru svih svjetova, prihvatio Njegov poziv i odazvao se Njegovoj vjeri, zakonu, šerijatu, monoteizmu i robujući samo Njemu Uzvišenom.[1575]

Vjera Ibrahima, alejhis-selam, je čisti i jasni islam. Vjera koju je preporučio svojim potomcima, unucima, njihovoj djeci i svima onima koji će doći poslije njega. Ko ne bude vjerovao u ovu vjeru, isto kao da ne vjeruje u Allaha, i takvim osobama Ibrahim, alejhis-selam, nije zadovoljan. Nevjernici, odnosno mušrici su izmijenili Ibrahimovu vjeru, jevreji su čak tvrdili da je on jevrej. Uzvišeni Allah im odgovara, rekavši: *"Ibrahim nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On višebožac nije bio!"* (Ali Imran, 64)

Deveto: Riječi Uzvišenog: *"I Ibrahim je, kao i Jakub, to zapovjedio sinovima svojim: 'Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, i nipošto nemojte umrijeti drukčije nego kao muslimani…'"*

1. Uzvišeni kaže: "I Ibrahim je, kao i Jakub, to zapovjedio sinovima svojim…"

Ibrahim i Jakub su zapovjedili svojim sinovima da se drže vjere islama, odnosno monoteizma. Dakle, to je bila oporuka Jakuba, alejhis-selam, kao što je bila i oporuka njegovog djeda Ibrahima. Jakub, alejhis-selam, je rođen za vrijeme života svoga djeda Ibrahima i nane Sare.[1576]

Uzvišeni Allah nam je spomenuo oporuku Ibrahima, alejhis-selam, svojim sinovima u kojoj im naređuje da se pridržavaju njegove vjere. Ukazao im je da samo neznalica može napusti njegovu vjeru, kao što su to učinili jevreji i kršćani, koji su izmijenili ispravni put. Dakle, njegova oporuka je bila da se pridržavaju islama i da ga nikada ne napuste.

[1574] Muhammed Ebu Zehra, *Zehretu et-tefasir*, 1/414.

[1575] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/116.

[1576] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 225. str.

2. Riječi: "Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao"

Ibrahim, alejhis-selam, je prvo spomenuo blagodat koju im je Allah podario, a to je blagodat vjere, jer im je podario potpunu vjeru i njome ih je odlikovao. Dakle, nakon što je pripremio njihova srca da osjete blagodat (vjere) zbog koje ih je Allah odlikovao, koju im je On odabrao, savjetuje ih da je nikada ne napuste i da umru samo kao njeni pripadnici. Odnosno, da je nikada u svome životu ne napuste, jer niko od ljudi ne zna kada će mu doći smrt. Isto kao da im poručuje da budu postojani u vjeri islamu i da im ne dođe smrtni čas, a da budu pripadnici neke druge religije, i da se vrate svome Gospodaru, a da On bude srdit na njih. Ako tako bude, bit ćete od onih koji su propali.[1577]

Ibn Kesir, rahimehullah, je, kada je u pitanju spomenuta oporuka, rekao: "Pridržavajte se vjere za vrijeme svoga života na najljepši način, pa će vas Allah počastiti da preselite kao njeni pripadnici. Čovjek će preseliti onako kako je živio, a bit će oživljen na onome na čemu je bio. Uzvišeni Allah će nagraditi svakog onog ko bude imao dobru namjeru, pomoći će mu i olakšati da radi dobra djela, a ko bude naumio da radi dobro, bit će u tome pomognut.[1578]

Ibrahim, alejhis-selam, je oporučio tevhid, odnosno monoteizam, i sve ono što obuhvata lijep moral i ahlak. Dakle, to je najvažnije što može roditelj oporučiti svojoj djeci u svim vremenima i na svakom mjestu. Ovdje se vjera spominje općenito, ali se odnosi na vjeru islam. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"U vjeri pretka vašeg Ibrahima. Allah vas je otprije muslimanima nazvao..."* U drugom ajetu, Uzvišeni Allah spominje određeni član kako bi precizirao na koju se vjeru odnosi. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Vjera je kod Allaha, doista, islam!"* (Ali Imran, 19) Također, Uzvišeni Allah kaže: *"A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na drugom svijetu biti među gubitnicima."* (Ali Imran, 85)

Dakle, iz spomenutog možemo zaključiti da je vjera islam zapravo vjera koju Ibrahim, alejhis-selam, spominje i ne postoji neka druga

[1577] Tefsir Et-Taberi, *Džami'ul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 1/438.

[1578] Ibn Kesir, *Tefsirul-kur'anil-azim*, 1/280.

priznata vjera mimo islama. Ovu vjeru je Allah odabrao Ibrahimu, alejhis-selam i nju mu je oporučio, a on je oporučio svojoj djeci. Prema tome, roditelji treba da ulože veliki trud i da svoju djecu usmjere Pravome putu i slijeđenju Allahove vjere koje se trebaju pridržavati. Roditelji će time učiniti svojoj djeci veliko dobro, sačuvat će ih Allahove srdžbe, i bit će u Allahovom zadovoljstvu.[1579]

Spominje Fahrudin er-Razai koristi i pouke oporuke Ibrahima, alejhis-selam, i kaže da je prva korist oporuke to što Allah, dželle šanuhu, nije rekao "naredio je Ibrahim", već je kazao "oporučio", a riječ "oporučiti" je jača u naredbi, jer je zavjet u slučaju straha od smrti, a tada čovjekova briga o svom vjerovanju biva jača i kompletnija. Kada se zna da je Ibrahim, alejhis-selam, u trenutku smrti bio zabrinut za to, riječ koju im je ostavio kao oporuku sigurno je bila bliža prihvatanju.

Druga oporuka jeste oporuka koju je Ibrahim, alejhis-selam, ostavio konkretno i posebno svojim sinovima, a znamo da je čovjek najviše pažljiv i brižljiv prema svojoj djeci. Ako uzmemo u obzir da je njegova oporuka bila u zadnjim trenucima njegovog života, vidjet ćemo da je njegovo zanimanje jače nego inače.

Treća oporuka koju spominje Er-Razai jeste oporuka koju je Ibrahim, alejhis-selam, proširio na sve potomke, a ne samo na jednog od njih, što ukazuje na njenu važnost.

Četvrta oporuka jeste oporuka koju je Ibrahim, alejhis-selam, spomenuo bez određenog vremena i mjesta, nakon čega je ljude upozorio da nikako ne umiru kao nevjernici, što također ukazuje na intenzitet zanimanja za ovaj problem.

Na petu oporuku se Ibrahim, alejhis-selam, posebno osvrnuo, što ukazuje na važnost ovog pitanja. Budući da je Ibrahim, alejhis-selam, bio poznat po svom dobru i pravilnom načinu života, tada se shvatilo da je ovo pitanje posebno važno i da mu se treba posebno posvetiti pažnja.[1580] Ibrahim, alejhis-selam, je ostavio svojim sinovima i Jakubu

[1579] Imad Hafiz, *Kasasul-kur'ani bejnel-abai vel-ebnai*, 141. str.

[1580] Er-Razi, *Et-tefsirul-kebir*, 4/72–73.

sljedeću oporuku: *"Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao."* To nije bila naredba od strane Ibrahima ili Jakuba, već je to bila stvar koju je Allah odabrao za ljude. Ibrahim i Jakub nisu imali mogućnost da ostave svojim sinovima nešto drugo osim onoga što je Allah odabrao. Ibrahim je vjerovao u sebe i izvršio svoje obaveze, a također je vjerovao u svoje sinove i želio je da se oni drže onoga što je Allah odabrao za njih.

3. Riječi: "… i nipošto nemojte umrijeti drukčije nego kao muslimani…"

Ibrahim, alejhis-selam, ih savjetuje da nikada ne napuste islam, pa čak ni za trenutak, i trebaju biti muslimani sve do svoje smrti. Uzvišeni Allah je trenuak smrti učinio nepoznatim, tako da čovjek ne zna kada će preseliti, gdje će preseliti I koji će razlog biti njegove smrti, da ljudi ne bi očekivali smrt u spomenutim situacijama.

Dakle, ako nije došlo vrijeme tvoje smrti, onda će ti lijek koristiti i može biti jedan od uzroka izliječenja, a ako je došlo vrijeme smrti, onda i medicina ti može biti uzrok smrti, kao na primjer da odeš na operaciju i da ti ona bude uzrok smrti, odnosno da ne preživiš hiruški zahvat. Prema tome, musliman se uvijek mora pridržavati vjere i ne smije biti nemaran, da mu ne bi došla smrt, a on da bude u gafletu i da umre kao nemusliman, ne daj Bože![1581]

To je Ibrahimova i Jakubova opruka sinovima svojim, oporuka koju je Jakub stalno ponavljao u zadnim trenucima svoga života. Ona ga je potpuno okupirala. Čak i u časovima bolnog izdisanja, on nije zaboravio da bi je sinovi Israilovi čuli.[1582]

[1581] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 1/596.

[1582] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/116.

Deseto: Riječi Uzvišenog: ***"Da niste možda prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao?! Kad je on sinove svoje upitao: 'Kome ćete poslije mene ibadet činiti?' Odgovorili su: 'Ibadet ćemo činiti Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima, Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome! I mi se samo Njemu predajemo!'"***

1. Riječi Uzvišenog: "Da niste možda prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao?!"

Ovaj prizor između Jakuba, alejhis-selam, i sinova u njegovom smrtnome času jeste zaista prizor koji mnogo kazuje, snažna inspiracija, duboko dirljiva… Samrtnik na postelji koji izdiše. Koje je to pitanje koje ga potpuno obuzima u smrtnome času? Koja je to briga koja mu um obuzima u trenucima izdisanja? Koje je to značajno pitanje za koje je želio da bude siguran i smiren? Koje je to naslijeđe koje želi predati svojim sinovima, za koje želi da im stigne ispravno, da ih zapisnički preda, u kojem će sve pojedinosti biti zabilježene? To je vjera. To je ta uzvišena stvar. To je blago. To je veliko pitanje. To je ta preokupacija. To je ta uzvišena stvar. Ni najteži trenuci smrti nisu ga spriječili da misli o njoj.

2. Riječi Uzvišenog koje prenosi od Ibrahima, alejhis-selam: "Kad je on sinove svoje upitao: 'Kome ćete poslije mene ibadet činiti?'"

Ovo je pitanje koje je Ibrahim, alejhis-selam, postavio svojim sinovima, zbog kojeg ih je sakupio, jer je želio biti siguran. To je taj emanet, to je blago i naslijeđe.

3. Riječi koje nam Uzvišeni Allah prenosi od Ibrahimovih sinova: "Odgovorili su: 'Ibadet ćemo činiti Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima, Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome! I mi se samo Njemu predajemo!'"

Sinovi Ibrahima, alejhis-selam, su znali njihovu vjeru i posvjedočili su je. Preuzeli su to naslijeđe i čuvali su ga. Umirili su svoga baba u smrtnim trenucima i olakšali mu. Ta oporuka je tako prenesena od sinova Ibrahimovih na sinove Jakubove. I oni su, također, iskreni bili kada su rekli da su muslimani, odnosno da su predani svome Gospodaru.

Kur'an postavlja pitanje sinovima Israilovim: *"Da niste možda prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao?!"*

Time je Allah to potvrdio i posvjedočio. Time je prekinuo svaki njihov dokaz kojim su obmanjivali i izvrtali činjenice, prekinuo svaku stvarnu vezu između njih i oca njihova Israila, alejhis-selam. U svjetlu ove odluke, očita je i jasna razlika između naroda koji je prošao i generacija koja se suočila sa pozivom u vrijeme Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje nema mjesta za rodbinske odnose, niti naslijeđe, niti ima mjesta za rodoslovlje između generacija koje su minule i koje dolaze.[1583]

Jedanaesto: Riječi Uzvišenog: *"Taj je narod prošao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama što ste zaslužili, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili…"*

Jevreji su se često hvalili da su potomci Ibrahima, alejhis-selam, i njegovih sinova, i tako sebe uzdizali iznad drugih, pa su ljudi smatrali da su oni izabrani od strane svojih predaka, iako nisu slijedili njihova učenja.

Allah, dželle šanuhu, je odbacio njihove riječi i riječi onih drugih koji su se hvalili da su potomci Ibrahima i Ismaila, ali nisu radili dobra djela, niti su slijedili njihovu uputu. Oni su smatrali da je činjenica da su njihovi potomci dovoljna da im donese čast i poštovanje pred Bogom i ljudima. Uzvišeni Allah kaže: *"Taj je narod prošao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama što ste zaslužili, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili."* (El-Bekare, 134)

Uzvišeni Allah spominje vrline Ibrahima, Ismaila, Ishaka, Jakuba i njihove potomke koji su slijedili njihovu uputu. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Taj je narod prošao..."* Dakle, to je narod koji je bio i prošao, o njemu historija govori, njemu pripada ono što su od dobra uradili i to će kod svoga Gospodara naći. Prema tome, vi, Arapi, morate slijediti primjer Ibrahima, alejhis-selam, poslušati njegov savjet i obožavati Jedinog Boga, Uzvišenog Allaha, kojem ćete se vratiti. Zbog toga treba da povežete časno porijeklo i časno slijeđenje. Samo porijeklo ne koristi čovjeku bez slijeđenja upute.

[1583] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/117.

Isto tako, vi, jevreji, nije vaše da se ponosite što su to vaši preci i da miješate njihovu historiju sa svojom. Ako želite da se njima ponosite, onda ih slijedite iskreno i iskreni budite prema Gospodaru svih svjetova. Ako tako ne postupite, onda ste se pobunili protiv njih.[1584]

Zbog toga je Uzvišeni Allah rekao: *"… njemu pripada ono što je zaslužio, a vama što ste zaslužili..."* Odnosno, čovjek ima od djela ono što sam uradi, i to će biti obračunato na Sudnjem danu. U tom kontekstu, Uzvišeni Allah kaže: *"… njemu pripada ono što je zaslužio..."* Poslanicima pripada ono što su od dobra uradili, a vama što ste zaslužili... Dakle, ako budete radili dobra djela kao što su oni radili, budete slijedili njihovu uputu, i budete prihvatili njihovu oporuku, to vam može biti slogan i parola na koju se pozivate. Sa druge strane, ovo je ohrabrenje da ljudi slijede Ibrahima, alejhis-selam, i ono u šta je on pozivao, a ko bude griješio i prekršio oporuke, snosit će odgovornost za grijehe koje je činio.

Dakle, vi niste odgovorni za njihova djela, bila ona dobra ili loša, i isto tako ne tvrdite da su njihova djela vaša, i da je njihovo porijeklo vaše, zato što ste se vi svojim djelima odvojili od njih i po tome se razlikujete. Allah, dželle šanuhu, je rekao: *"... i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili."* Odnosno, neće vam biti dovoljna njihova djela, niti će vam biti od koristi, ako budu radili dobro. To njima pripada, osim ukoliko budete radili dobra djela koja su oni radili – od toga ćete imati nagradu, a niko tuđe breme neće nositi.

Vjera Ibrahima, alejhis-selam, je monoteizam – tevhid, vjera koja je čista od idolopoklonstva, vjera koju je Allah izabrao za nas. Ona je, kao takva, istina, i u to nema nikakve sumnje. Ona je glavni rastavljač istine od neistine i onaj ko bude u nju povjerovao, bit će na Pravome putu, a ko je ne bude prihvatio, bit će u zabludi. Sljedbenici knjige (jevreji i kršćani) su izmijenili i izopačili Allahove riječi, napustili su ono na čemu je bio Ibrahim, alejhis-selam, i napustili su njegovu vjeru. Sa druge strane, oni tvrde da se kod njih nalazi istina i uputa, a zaista su njihova shvatanja neispravna. Kao što i jevreji tvrde da je u njihovoj

[1584] Isti izvor, 1/420.

vjeri spas, tako i kršćani smatraju da je u kršćanstvu i idolopoklonstvu uputa, a obje skupine su zaslijepljene svojim grijehom.[1585]

Dvanaesto: Riječi Uzvišenog: *"Oni govore: 'Budite židovi, odnosno kršćani, bit ćete na Pravom putu!' Ti reci: 'Ne, mi smo sljedbenici Ibrahima pravovjernika. On nije u višebošce spadao…'"*

1. Govor Et-Taberija

Kazao je Et-Taberi: "Uzvišeni Allah je spomenuo Svom poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, najrječitiji, najsažetiji, najpotpuniji argument, i podučio tome Svog Poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je kazao da odgovori jevrejima, kršćanima, onima koji govore: *'Budite židovi, odnosno kršćani, bit ćete na Pravom putu!'* Kazao je da im odgovori i kaže im da dođu oni da slijede zajedno sa njim vjeru Ibrahima, alejhis-selam, da je priznaju i prihvate, jer je to vjera kojom je Uzvišeni Allah zadovoljan, koju je odabrao i za koju je naredio da ljudi slijede. Dakle, vjera Ibrahima, alejhis-selam, je čista muslimanska vjera. Ostavit ćemo sve ostale religije sa kojima se ne slažemo. Neki ovu vjeru priznaju, dok je neki ne priznaju. Dakle, ne postoji način da se ujedinimo na tome, kao što ne postoji način da se ujedinimo na vjeri Ibrahima, alejhis-selam."[1586]

2. Govor El-Kasimija

Rekao je El-Kasimi: "Nakon što je Allah potvrdio da je islam čista vjera Ibrahima, alejhis-selam, ostale vjere je negirao, rekavši: *'On nije u višebošce spadao.'* U ovom fragmentu kur'anskog ajeta se razotkriva ništavnost tvrdnji sljedbenika knjige, koji tvrde da slijede Ibrahima, alejhis-selam. Jevreji govore da je Uzejr Božiji sin, a kršćani da je Mesih Božiji sin. Ovaj kur'anski ajet nam ukazuje da je zabluda ono što tvrde spomenute dvije skupine (jevreji i kršćani), a jedina priznata vjera kojom je Allah zadovoljan jeste vjera islam. Vjera koja poziva stvorenja da obožavaju jedino Allaha, da samo Njemu ibadet čine, da Mu nikog

[1585] Isti izvor, 1/421.

[1586] Tefsir Et-Taberi, *Džami'ul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 3/102.

drugog ravnim ne smatraju. Nakon što su mušrici prekršili ovo pravilo i počeli da obožavaju nekog drugog mimo Allaha, Uzvišeni Allah je poslao posljednjeg i pečata svih poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da poziva ljude na ovu osnovu, a to je da robuju jedino Allahu, dželle šanuhu.[1587]

Ovaj plemeniti kur'anski ajet nam ukazuje na odricanje Ibrahima, alejhis-selam, od velikog i malog politeizma, tj. širka, i u njemu razotkriva ono na čemu su sljedbenici knjige, a to je politeizam i sve devijacije u kojima su ogrezli. Također, iz ovog ajeta možemo zaključiti da pristalice neispravnih religija i novotari uvijek tvrde da su na istini i da njihovo slijeđenje vodi na pravi put.[1588]

Uzvišeni Allah nam je objasnio u kur'anskom ajetu, rekavši: *"Ti reci: 'Ne, mi smo sljedbenici Ibrahima pravovjernika. On nije u višebošce spadao.'"* Odnosno, Allah je rekao da je to jedina ispravna vjera kojom se čovjek može okrenuti Bogu, vjera koja odvraća od bilo čega drugog, i zasnovana je na monoteizmu, napuštajući politeizam. Prema tome, ko bude slijedio ovu vjeru, bit će na Pravome putu, a ko se od nje bude okrenuo, počinit će nevjerstvo.[1589]

Reci: "Vratimo se svi, i mi i vi, ka vjeri Ibrahimovoj, vjeri našeg i vašeg oca, i korijene vjere islama, i onome koji je imao ugovor sa svojim Gospodarom, jer *'on nije u višebošce spadao'* dok ste vi ti koji Bogu druga pripisujete..."

Zatim, poziva muslimane da oglase veliko jedinstvo vjere, počevši od Ibrahima, oca vjerovjesnika, preko Isaa sina Merjemina, do islama u posljednjoj verziji. Dakle, poziv sljedbenicima Knjige da vjeruju u ovu jedinu vjeru.[1590]

1587 Muhammed Džemaluddin el-Kasimi, *Mehasinu et-te'vil*, 1/407.

1588 Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 229. str.

1589 Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 1/608.

1590 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/118.

Trinaesto: Uzvišeni Allah kaže: *"Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i potomcima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima i mi smo Njemu predani...'"*

Ovaj kur'anski ajet nam pojašnjava koja je to vjera Ibrahima, alejhis-selam, i ovaj ajet obuhvata sve ono u šta je neophodno da vjerujemo. Dakle, iman – vjerovanje je potpuna potvrda i vjerovanje srcem u postulate koji se spominju u ovom ajetu, i potvrda srčanim i tjelesnim djelima ove riječi. Ove riječi i shvatanje obuhvataju islam, i apsolutno sva dobra djela. Kada se spomene iman – vjerovanje, on obuhvata potvrdu vjerovanja srcem i dobra djela, kako srčana tako i tjelesna, a kada se spomene islam, on obuhvata i iman, odnosno vjerovanje. Ako bismo napravili paralelu između imana i islama, kazali bismo da iman obuhvata ono što se nalazi u srcu od vjerovanja, dok se islam ogleda u javnim, odnosno transparentnim djelima. Također je isto poređenje kada su u pitanju iman i dobra djela.[1591]

Allahove Riječi: "*Recite..."* znače, izgovorite svojim jezicima i prihvatite svojim srcima ovaj potpuni govor zbog kojeg ćete biti nagrađeni. Samo izgovaranje ovih riječi bez ubjeđenja, odnosno vjerovanja, u njih je nevjerstvo i licemjerstvo. Isto tako, riječi koje nisu iskrene ne mogu ostaviti trag na čovjeka i u njima je jako malo koristi. Sa druge strane, postoji razlika između pukog izgovaranja ovih riječi i izgovaranja koje je vezano sa srce.

Allahove Riječi: *"Recite..."* oglašavaju akidu – vjerovanje, pozivaju ljude u nju, i ona je osnova vjere i njen postulat.[1592]

U Allahovim riječima *"Mi vjerujemo..."* izdvojen je glagol koji se pripisuje cijelom ummetu, ukazujući na to da se sljedbenici ummeta moraju čvrsto držati Božjeg užeta svi zajedno, pozivajući na jedinstvo, a kada je onaj koji poziva jedan i kada je njihov rad ujedinjen, jasno se ističe

[1591] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1/96.

[1592] Isti izvor, 1/96.

zabrana razdvajanja, jer sve ukazuje na to da su vjernici poput jednog tijela.

Allahove Riječi: *"Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha...'"* ukazuju na postojanje Jednog i Jedinog, Onog Koji je opisan potpunim svojstvima, u kojima nema nikakvih manjkavosti i nedostataka, Koji Jedini zaslužuje da bude obožavan i da se Njemu upute i posvete svi ibadeti. Sa druge strane, isključuje svaku mogućnost širka, odnosno politeizma, u bilo kojem smislu.[1593]

Allahove Riječi: *"…i u ono što se objavljuje nama…"* obuhvataju Kur'an i Sunnet, shodno riječima: *"Allah tebi objavljuje Knjigu i mudrost..."* Ovo obuhvata vjerovanje, Allahovu knjigu i Sunnet Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, svojstva El-Barija, poslanika, Sudnji dan, ono što se desilo i ono što će se desiti. Također obuhvata šerijatske propise, propise nagrade i tako dalje.

Allahove Riječi: *"... i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i potomcima, i u ono što je dato Musau i Isau..."* obuhvataju vjerovanje u sve knjige koje je Allah objavio i sve poslanike i sve ono što potvrđuje kur'anski ajet o njima i njihovim propisima. Dakle, obaveza je vjerovati u poslanike i knjige u svakom smislu.[1594]

Allahove Riječi: *"... mi ne pravimo nikakve razlike među njima..."* odnose se na to da vjerujemo u sve poslanike. Ovo je posebno karakteristično za muslimane koji su se istakli po tome da vjeruju u sve poslanike. Za razliku od muslimana, jevreji, kršćani, sabijci i drugi tvrde da vjeruju u poslanike i knjige, ali ćemo kod njih primijetiti da ostale pripadnike vjera smatraju nevjernicima, prave razliku među poslanicima i knjigama: u neke vjeruju, a u neke ne vjeruju. Poslanik na kojeg se oni pozivaju i u kojeg su povjerovali, on je priznavao sve ostale poslanike, a posebno posljednjeg Allahovog poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a ko bude lažnim smatrao Muhammeda, sallallahu

[1593] Isti izvor, 1/96.

[1594] Isti izvor, 1/96.

alejhi ve sellem, kao da je sve ostale poslanike u laž utjerao, i takva osoba ne vjeruje u poslanike.[1595]

Allahove Riječi: *"... i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova..."* predstavljaju dokaz da je vjera ono što nam je suštinski dato. Vjera je povezana sa srećom, kako na dunjaluku, tako i na ahiretu. Uzvišeni Allah nam nije naredio da vjerujemo u ono što je Allah dao poslanicima od imetka i vlasti, već nam je naredio da vjerujemo u ono što nam je dao, odnosno objavio od knjiga i zakona, jer su poslanici Allahovi izaslanici i Njegovi posrednici između Njega i ljudi u dostavljanju vjere.

Allahove Riječi: *"... od Gospodara njihova..."* ukazuju nam na potpunost Allahovog stvaranja i činjenicu da je Allah objavljivao knjige Svojim robovima i da je narodima slao poslanike.

Dakle, ono što je dato poslanicima to je isključivo objava od Gospodara i u tome se ogleda očita razlika između poslanika i onih koji pripisuju sebi poslanstvo. Razlika je ogromna i u samoj spoznaji onoga u šta pozivaju. Poslanici pozivaju isključivo da se radi dobro i ne zabranjuju ništa osim ono što je loše. Svaki poslanik je priznavao sljedećeg poslanika, i nije bilo oprečnosti, niti kontradiktornosti među njima.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Jer, da je on od nekoga drugog, a ne od Allaha, oni bi u njemu našli mnoge protivrječnosti."* (En-Nisa, 82)

Između poslanika i onih koji su samovoljno sebi pripisali poslanstvo postoji očita oprečnost koja se ogleda u onome što oni govore, a tiče se naređivanja na dobro i odvraćanje od zla, i to je općepoznato.[1596]

Nakon što je Uzvišeni Allah objasnio da vjernici vjeruju u sve poslanike bez razlike, neminovno je to potvrditi i djelima. Uzvišeni nam prenosi njihove riječi, kazavši: *"... i mi smo Njemu predani."* Dakle, mi smo predani i pokorni Njegovoj veličanstvenosti, predani smo Mu svojim javnim i tajnim djelima i ibadet iskreno samo Njemu činimo.[1597]

[1595] Isti izvor, 1/97.

[1596] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1/97.

[1597] Isti izvor, 97. str.

Ovaj kur'anski ajet obuhvata tri vrsta tevhida: tevhidu er-rububije, tevhidul-uluhije i tevhidul-esmai ve es-sifat. Također, spomenuti kur'anski ajet tretira vjerovanje u sve poslanike i knjige, te njihovo priznavanje i vjerovanje srcem, očitovanje jezikom i potvrdu tjelesnim dobrim djelima, i kao vrhuncem da sve spomenuto bude isključivo Allaha radi. Možemo spomenuti da ovaj kur'anski ajet pravi razliku među poslanicima Gospodara i samozvanim, lažnim poslanicima, te o tome kako je Allah podučio Svoje poslanike šta će da govore i Njegovoj milosti i dobročinstvu koje im je ukazao time što im je podario vjeru, koja je elementarni razlog sreće na dunjaluku i ahiretu.

Prema tome, neka je Uzvišen Onaj Koji je učinio ovu knjigu objašnjenjem za sve stvari i milošću narodu koji vjeruje.[1598]

1. Vjera Ibrahima, alejhis-selam

Vjera Ibrahima, alejhis-selam, je islam, vjera kojoj su pozivali svi poslanici i vjerovjesnici, počevši od Adema, alejhis-selam, završivši do posljednjeg poslanika, našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Dakle, osnova vjere je jedna. Allah je sve vjerovjesnike i poslanike poslao s njom i svi su pozivali u jednu vjeru, ali su njihovi vjerozakoni bili različiti. Allah je kao posrednike između Sebe i Svojih robova slao poslanike kako bi ljudima predočili jasne dokaze i upoznali ih sa njihovim Gospodarom, kako bi im ukazali na ono što će im koristiti i na ono što će biti štetno za njih i na dunjaluku i na ahiretu. Svi su poslani sa cjelovitom vjerom, koja se temelji na obožavanju samo Allaha, Koji nema sudruga, pozivanju u potvrđivanje Allahove jednoće – tevhida i držanju za Allahovo čvrsto uže. Poslani su da ljude usmjere putem koji vodi do Njega i da pojasne šta ih čeka kad se vrate Njemu. Tri su temelja poziva svih poslanika.

Prvi temelj jeste pozivanje ljudi da vjeruju u jednoga Boga, tj. da potvrđuju principe monoteizma, i da sve vidove ibadeta upućuju samo Allahu, Koji nema Sebi sličnog, te da odbacuju činjenje ibadeta nekome

[1598] Isti izvor, 97. str.

mimo Njega. Monoteizam je vjera cijelog čovječanstva, od Adema do zadnjeg čovjeka na ovom svijetu kojem će biti udahnuta duša.

Drugi temelj jeste upoznavanje s putem koji vodi do jedinog istinskog Boga, potvrđivanje ranijih objava i vjerozakona, podučavanje propisima vjere, kao što su namaz, zekat, post, borba itd., upoznavanje sa naredbama i zabranama, kojih je pet vrsta: naredba čije je izvršavanje obavezno ili pohvalno (vadžib i mustehab), zabrana koja je obavezna ili pokuđena (haram i mekruh) i dozvola (mubah); zatim uspostavljanje pravde i podsticanje na stjecanje moralnih vrlina, podsticanje da se krene putem vjere obećanjem nagrada i zastrašivanjem kaznama (tergib i terhib).

Treći temelj jeste upoznavanje sa stanjem stvorenja na ahiretu. Svi poslanici potvrđivali su svojim narodima da će biti oživljeni, podsjećali su ih da je Sudnji dan istina i pozivali su ih da vjeruju u ovaj dan, kazivali su im o neminovnosti smrti i onoga što slijedi nakon nje: o kazni i uživanju u kaburu i berzahu, proživljenju nakon smrti, nagradama u džennetu i kaznama u džehennemu.[1599]

Ova tri principa predstavljaju osnovu poziva svih poslanika, na njima se temelji propisivanje naredbi i oni predstavljaju cilj slanja svih vjerovjesnika i poslanika. To je osnovna nit koja povezuje sve poslanike, poslanice i njihove narode, na što ukazuju riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Mi, vjerovjesnici, braća smo po ocu, majke su nam različite, a vjera nam je jedna" i riječi Uzvišenog: *"On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: 'Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!' Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati."* (Eš-Šura, 13)

Ovi opći temelji sadržani su u većini mekanskih sura. Tajna Allahovog stvaranja Njegovih stvorenja ogleda se u tome da Mu robuju, da Ga obožavaju, kao što je On na to ukazao u riječima: *"Džine i ljude sam*

[1599] Muhammed es-Salabi, *El-imanu bir-rusuli ver-risalat*, 20. str.

stvorio samo zato da Mi se klanjaju." (Ez-Zarijat, 56) Koji god čovjek razmisli o tome, shvatit će da je nužno postojanje jedne vjere i jednog pravog puta. Na to se jasno ukazuje u Majci Kur'ana (El-Fatihi), uvodu u Allahovu Knjigu, u kojoj Allah kaže: *"Uputi nas na Pravi put, na Put onih kojima si milost Svoju darovao"* (El-Fatiha, 6–7), zatim se u nastavku ukazuje na to da sljedbenici Knjige ne slijede Pravi put: *"A ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutalia!"* (El-Fatiha, 7)

Sve ovo ukazuje nam na veličanstvene mudrosti Allahovih ajeta i kazivanja o vjerovjesnicima i o njihovim narodima. Naime, sve to Allah kazuje kako bismo uzeli pouke, razmišljali, kako bi se učvrstilo srce Vjerovjesnika i potvrdila istinitost njegovog vjerovjesništva i poslanstva. Ova su kazivanja opomena vjernicima. Allah ih poziva da razmisle o tome kako su skončali narodi koji su porekli svoje poslanike i da shvate da će takav kraj dočekati svi oni koji skrenu s Njegovog puta.

U tom smislu, kada govorimo o vjeri, to podrazumijeva islam u općem značenju, a to je vjerovanje u jednoga Boga, potpuna predanost čovjeka Allahu, pokornost Njemu, upućivanje svih vidova ibadeta samo Njemu i odricanje od širka, vjerovanje u sve vjerovjesnike i poslanike, u Allahovo stvaranje i povratak Njemu.

U svim ajetima plemenitog Kur'ana govori se o jednoj vjeri, vjeri monoteizma, u koju su pozivali svi vjerovjesnici i poslanici, i ukazuje se na to da je pravi put samo jedan. Na to Allah ukazuje u ajetima Svoje Knjige kada govori o Svojim vjerovjesnicima: Nuhu, Ibrahimu i njegovim sinovima, Jusufu, Musau, Sulejmanu, kada navodi odgovor Belkise, kraljice Sabe, kada govori o havarijunima – Isaovim učenicima, o sihirbazima faraona i faraonu u trenutku utapanja.[1600]

Vjera islam, u ovom značenju, jeste vjera svih vjerovjesnika i poslanika, i to je njihov put – millet. Svaki vjerovjesnik i poslanik ispovijedao je islam i prije nego što je kao poslanik poslan svom narodu, i ispoljavanje monoteizma, vjerovanja u jednoga Boga, bilo je razlog da ga Allah odabere i pošalje njegovom narodu, kako bi ih pozivao u vjeru

[1600] El-Akidetu es-Safije, *Sejid Seid abdul-ganij*, 120. str.

i prenosio im Allahove propise. Uzvišeni kaže: *"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: 'Allahu se klanjajte, a kumira se klonite!'"* (En-Nahl, 36) *"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!'"* (El-Enbija, 25)[1601]

Slavljeni Allah posebno je odabrao Svoga vjerovjesnika Ibrahima, alejhis-selam, time što je odredio da islam u općem značenju bude put – millet Ibrahimov, o čemu Uzvišeni kaže: *"Zato slijedite vjeru (millet) Ibrahima hanife (pravog vjernika)."* (Ali Imran, 95)

Nekoliko je razloga za ovaj postupak. Prvi razlog jeste to što je na putu ispovijedanja vjere u jednoga Boga, uspostavljanja monoteizma i rušenja mnogoboštva Ibrahim doživio velika iskušenja koja je uspješno prebrodio, Allahovom pomoći, i Allah nas je obavijestio o njemu. Također, Slavljeni Allah dao je da među Ibrahimovim potomcima bude vjerovjesnika kojima je slao objave, i zato je Ibrahim i nazvan Ocem vjerovjesnika. O tome Allah Uzvišeni kaže: "*Milletu (vjeri) oca vašeg Ibrahima."* (El-Hadždž, 78)

U ajetu u kojem je Uzvišeni spomenuo osamnaest vjerovjesnika, od kojih je jedan Ibrahim, ostalih sedamnaest bili su potomci Ibrahima, a to su njegov sin Ismail, čiji je potomak Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zatim Ibrahimov sin Ishak, čiji su potomci Jakub, Jusuf, Ejjub, Zulkifl, Musa, Harun, Il'jas, El'jesea, Junus, Davud, Sulejman, Zekerijja, Jahja i Isa, neka je na sve njih mir i spas.

Razlog za ovakav postupak jeste i to što je na ovaj način ukazano na ništavnost i neutemeljenost tvrdnji jevreja i kršćana o tome da su oni na Ibrahimovom putu (milletu). Allah Uzvišeni negira njihove tvrdnje u ajetu: *"Kako govorite: 'I Ibrahim, i Ismail, i Ishak, i Jakub, i unuci su bili jevreji, odnosno kršćani?' Reci: 'Znate li bolje vi ili Allah? Zar je iko gori od onoga koji skriva istinu znajući da je od Allaha? A Allah motri na ono što radite'"* (El-Bekara, 140)[1602] pa odgovara na njihove rasprave o tome riječima: *"O sljedbenici Knjige, zašto se o Ibrahimu prepirete, pa zar Tevrat*

[1601] Bekr b. Abdullah ebu Zejd, *El-ibtalu linazarijetil-halt bejne dinil-islam ve gajrihi minel-edjan*, 52. str.

[1602] Isti izvor, 54. str.

i Indžil nisu objavljeni poslije njega? Zašto ne shvatite? Vi raspravljate o onome o čemu nešto i znate, a zašto raspravljate o onome o čemu ništa ne znate? Allah zna, a vi ne znate! Ibrahim nije bio ni jevrej ni kršćanin, već pravi vjernik, vjerovao je u Boga jednoga i nije bio idolopoklonik." (Ali Imran, 65–67)

U ajetu: *"Ibrahimu su od ljudi najbliži oni koji su ga slijedili, zatim ovaj vjerovjesnik i vjernici. – A Allah je zaštitnik vjernika"* (Ali Imran, 68) Allah pojašnjava da su Ibrahimu najbliži oni ljudi koji slijede njegov put i sunnet, a zatim ukazuje na to da je tvrdnja sljedbenika Knjige suprotna istini, da je to velika zabluda u koju pozivaju i druge, i da je to skretanje s puta istinske vjere: *"Reci: 'O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s Pravoga puta skrenuli!'"* (El-Maide, 77)

Slavljeni Allah zatim pojašnjava da su sljedbenici Knjige, iznoseći neistine o svom vjerovanju, pokušali odvratiti muslimane od njihove vjere predstavljajući im svoju zabludu kao istinu.[1603]

Onaj ko pomno razmišlja o Allahovoj Knjizi, iz mnogih ajeta može zaključiti da je Kur'an objavljen da obnovi Ibrahimovu, alejhis-selam, vjeru, pa su čak sljedbenici Knjige nazvani imenom koje mrze, a to je Ibrahimov narod (milletu Ibrahim).[1604]

2. Dva značenja islama

Dva su značenja islama. Prvo je opće značenje, koje podrazumijeva da je islam vjera svakog naroda koji je slijedio nekog od Allahovih vjerovjesnika koji im je poslan, tako da su oni pravovjerni muslimani na vjeri (milletu) Ibrahimovoj, jer robuju samo Allahu, slijedeći vjerozakon onoga ko im je poslan. Sljedbenici Tevrata, prije nego što je Tevrat derogiran i iskrivljen, bili su pravovjerni muslimani na vjeri Ibrahima, odnosno bili su sljedbenici islama. Kada je Tevrat derogiran i

[1603] Isti izvor, 54. str.

[1604] Isti izvor, 55. str.

izmijenjen, Allah je poslao Svog vjerovjesnika Isaa, alejhis-selam, i on je ispovijedao islam.

Drugo značenje islama jeste specifično, posebno, i odnosi se na slanje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Naime, Muhammed je poslan kao posljednji poslanik, pečat svih poslanika, sa posebnim vjerozakonom – šerijatom, koji je posljednji vjerozakon, i dokinuo je sve prethodne vjerozakone, a njegova je poslanica pečat ostalim poslanicama i upućena je svim ljudima na Zemlji. Ova univerzalnost Muhammedove poslanice ukazuje na to da je sljedbenicima Knjige, i svim ostalim ljudima, postala obaveza da slijede Muhammedov šerijat.

Ko god se ne odazove Muhammedovom pozivu, taj je nevjernik, ne smatra se ni muslimanom, ni pravovjernim, ni pripadnikom milleta Ibrahimovog. Od koristi mu neće biti to što se pridržava propisa kršćanstva ili judaizma, niti će to Allah od njega primiti.

Od trenutka kada je poslan Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pa sve dok Allah ne naslijedi Zemlju i sve što je na njoj, naziv islam isključivo se koristi za vjeru Muhammeda i njegove sljedbenike. Ovo je posebno, specifično značenje islama i otuda nijednu drugu vjeru nije dozvoljeno nazivati islamom, jer su sve ranije vjere iskrivljene i derogirane. Ako bi sljedbenici Knjige rekli muslimanima: *"Oni govore: 'Budite jevreji, odnosno kršćani, i bit ćete na pravome putu!"* (El-Bekare, 135), Allah je naredio muslimanima da kažu: *"Ti reci: 'Ne, mi smo vjere Ibrahimove, koji je ispravno vjerovao; on nije nikoga Allahu ravnim smatrao.'"* (El-Bekare, 135)

Danas se muslimanom, sljedbenikom vjere Ibrahimove, pravovjernim, nazivaju samo sljedbenici islama – vjere koju je Allah objavio pečatu Svojih vjerovjesnika i poslanika – Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.[1605]

3. Poništavanje svih vjera mimo islama

Dr. Bekr Abdullah Ebu Zejd, rahimehullah, napisao je jako vrijednu knjigu iz ove oblasti, u kojoj je zastupao vjeru Ibrahima, alejhis-selam, i tu knjigu je naslovio "El-ibtalu linazaijetil-halt bejne dinil-islam ve

[1605] Isti izvor, 56. str

gajrihi minel-edjan" i spomenuo je niz činjenica i rezultata do kojih je došao.

Prema njegovom mišljenju, muslimani ne smiju da vjeruju u ovu teoriju (jer svaka religija je ukinuta dolaskom islama, vjera islam je ispravna vjera, koja je sačuvana od izobličenja i izmjena i ukinula je sve ono što je bilo prije nje). Dakle, ovo je jedan od aksioma vjerovanja i postulata u islamu.

On, također, smatra da je obavezno da ljudi na Zemlji vjeruju, da ispovijedaju vjeru, u koju su pozivali svi poslanici i vjerovjesnici, a slobodno možemo kazati da je jedino vjerovanje muslimana ispravno, jer kršćani i jevreji u svojim vjerskim doktrinama imaju kontradiktornosti i oprečnosti, naročito kada je u pitanju vjerovanje u Allaha, knjige i poslanike.

Isto tako, ljudi na Zemlji moraju vjerovati u mnoštvo i raznolikost zakona, i da je zakon, odnosno šerijat islama, posljednji zakon i on kao takav poništava svaki zakon koji je bio prije njega, tako da nije dozvoljeno bilo kojem ljudskom biću da obožava Boga drugim zakonom osim zakona islama.[1606]

Pripadnici islama su ovaj princip očuvali, za razliku od jevreja koji ne vjeruju u zakon, odnosno šerijat Isaa, alejhis-selam, niti vjeruju u šerijat i ono sa čime je došao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Ni kršćani nisu ispoštavali ovaj princip jer oni ne vjeruju u posljednjeg Allahovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, niti vjeruju u njegov šerijat i ono sa čime je on došao, i kao što vidimo, jevreji i kršćani ne priznaju zakone koje je Allah propisao.

Dakle, oni ne vjeruju u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, njegov zakon, niti vjeruju da je islam derogirao prijašnje objave, knjige, odnosno suhufe – listove. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na drugom svijetu biti među gubitnicima."* (Ali Imran, 85)

[1606] Isti izvor, 91. str.

Imam Muslim spominje hadis Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u kojem je rekao: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, koji god jevrej ili kršćanin čuje za mene, a umre prije nego što povjeruje u ono s čime sam poslan, ući će u Vatru."[1607]

Slobodno možemo kazati da je islam vjera sa kojom su došli svi Allahovi poslanici, to je vjera Ibrahima, alejhis-selam, koja poništava bilo kakvo miješanje sa drugim religijama i zakonima koji se vrte između iskrivljavanja i derogacije. Dakle, jedina ispravna vjera jeste islam, jedina ispravna knjiga jeste Kur'an, Allahov poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je posljednji poslanik i poslije njega neće biti poslanika, njegov zakon je derogirao sve prijašnje zakone i nije dozvoljeno slijediti bilo koji zakon mimo njegovog.[1608]

Muslimanu nije dozvoljeno štampati, distribuirati i objavljivati Toru i Evanđelje, a teorija o njihovom štampanju zajedno sa časnim Kur'anom u jednoj korici velika je zabluda i nevjerstvo. Sastavlja se u jednoj korici istina – Kur'an, i zabluda – Tevrat i Evanđelje, u kojima je i ono što je bilo od istine derogirano.

Nije dozvoljeno odazvati se njihovom pozivu da se grade džamija, crkva i hram u jednom kompleksu, jer vid materijalističkog poziva jeste da su religije na istom stepenu i da ljudi trebaju da vjeruju u onu religiju koju oni žele, jer one imaju jednaku osnovu, a islam ne ukida ono što je bilo prije njega. Ovo su jako negativne posljedice koje u sebi sadrže nevjerovanje i zablude. Prema tome, muslimani općenito moraju biti vrlo pažljivi prema namjerama nevjernika, jevreja i kršćana, jer njihov cilj jeste da odvedu muslimane u zabludu i zavjeru. Allahove kuće na dunjaluku su džamije. Uzvišeni Allah kaže: *"Gospodar moj naređuje pravednost. I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate namaz, i molite se iskreno Mu ispovijedajući vjeru! Kao što vas je prvi put stvorio, tako će vas ponovo oživiti."* (El-A'raf, 29)[1609]

[1607] Isti izvor, 92. str.

[1608] Isti izvor, 94. str.

[1609] Isti izvor, 100. str.

Džamije su svetinje islama, pa ih je obavezno veličati i voditi računa o njihovoj svetosti, a od poštovanja i brige o njihovoj svetosti je nezadovoljstvo dolaskom nevjerničkih crkava sa Poslanikom Muhammedom, alejhis-selam, njegovom porukom, Kur'anom koji mu je objavljen, i njegovim zakonom, koji je ukinuo one koje su mu prethodile iz poznatih religija, koje su obavještavale putem svojih poslanika da su u obavezi da slijede posljednjeg poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Svaki musliman treba da se kloni pomirenja između sljedbenika islama i sljedbenika knjige, jevreja, kršćana i drugih nevjernika, osim u skladu sa principa navedenim u sljedećem kur'anskom ajetu: *"Reci: 'O vi kojima je Knjiga data, dođite da se okupimo uz riječi koje mi i vi podjednako dijelimo: da nikoga osim Allaha ne obožavamo, da Mu ništa ne pridružujemo, i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne smatramo!' Pa, ako se oni okrenu, vi recite: 'Budite svjedoci da smo mi muslimani!'"* (Ali Imran, 64)

Ti postulati su izdvajanje Allaha u ibadetima – monoteizam, pokornost, poslušnost u Njegovoj vladavini i zakonodavstvu, slijeđenje pečata svih poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji je spomenut u Tevratu i Evanđelju, i odbacivanje širka, odnosno politeizma.

Dakle, ovaj kur'anski ajet mora biti moto svake rasprave između muslimana, sljedbenika knjige i ostalih, i svaki napor i želja da se postigne neki drugi principi mimo spomenutih su nevažeći.[1610]

Četrnaesto: Riječi Uzvišenog: *"Pa, ako oni budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na Pravom su putu; a ako se okrenu, oni su onda raskol počinili. Allah će te sigurno od njih zaštititi. On je Svečujući i Sveznajući..."*

1. Riječi imama Et-Taberija, rahimehullah

Rekao je imam Et-Taberi, rahimehullah, da Allahove riječi: *"Pa, ako oni budu vjerovali u ono u što vi vjerujete..."* jesu riječi kojima se Allah obraća vjernicima i kaže im da ukoliko jevreji i kršćani budu priznali

[1610] Bekr b. Abdullah ebu Zejd, *El-ibtalu linazarijetil-halt bejne dinil-islam ve gajrihi minel-edjan*, 101. str.

Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ono što se objavljuje, i ono što je objavljeno Ibrahimu, Ismailu, Ishaku, Jakubu i unucima, i ono što je objavljeno Musau i Isau, i ono što je Allah dao poslanicima, kao što su vjernici vjerovali i potvrdili poslanike, i ako se budu držali pravoga puta i budu prihvatili vjeru vjernika, oni su sa vjernicima i vjernici su sa njima. Dakle, spomenutim kur'anskim ajetom, Uzvišeni Allah nam ukazuje da neće primiti djela osim ko ispuni stvari spomenutu u prijašnjem kur'anskom ajetu.[1611] Ovo su Allahove riječi. Ovo je svjedočanstvo Onoga Koji je hvale dostojan. Njima Allah ulijeva u srca vjernika ponos, zato što je On sa njima i što je On Jedini Koji ih upućuje. Ko ne vjeruje u Njega, taj se odvaja od istine i suprotstavlja joj se. Vjernika ne pogađa to što se neko okrenuo od Upute i što ne vjeruje, niti ga pogađa njegovo prepiranje i suprotstavljanje. Allah vjernika štiti i On mu je dovoljan.[1612]

Allahove Riječi: *"a ako se okrenu..."* znače da, ako se oni budu okrenuli i kazali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovim drugovima *"budite jevreji ili kršćani"*, i ako budu odbili i ne budu povjerovali kao što Poslanik i njegovi ashabi vjeruju, a to je vjerovanje u Allaha, vjerovanje u ono sa čime su došli poslanici, ako budu pravili razliku među poslanicima, jedne budu priznavali a druge negirali, neka se zna da su oni nepokorni svome Gospodaru, i na taj način su izazvali rat protiv Allaha, poslanika i njih lično.[1613]

Allahove Riječi: *"Allah će te sigurno od njih zaštititi..."* upućene su Poslaniku. Allah mu se obraća i kaže da će ga zaštititi od ovih koji govore njemu i njegovim drugovima: *"budite jevreji ili kršćani"*, a to govore jevreji i kršćani. Sa druge strane, Allah kaže da, ukoliko oni glavu okrenu, i ne budu vjerovali kao što Poslanik i njegovi ashabi u Allaha vjeruju, kao i ono što je Allah Poslaniku objavio, kao i Ibrahimu, Ismailu, Ishaku, i ono što je objavio ostalim poslanicima, ako budu pravili razlike među poslanicima i ne budu ispravno vjerovali u Allaha, Allah

[1611] Et-Taberi, *Džamiul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 3/113.
[1612] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/118.
[1613] Et-Taberi, *Džamiul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 3/113.

naređuje Poslaniku da se bori protiv njih, protjera ih iz susjedstva ili ih kazni drugim kaznama.

Zaista Allah čuje ono što oni svojim jezicima govore, ono što svojim riječima iznose od neznanja, i svojih zabludjelih ubjeđenja.

Jedno od Allahovih lijepih imena jeste El-Alim – Sveznajući. Allah odlično zna šta oni skrivaju u svojim prsima kada je u pitanju Poslanik i njegovi drugovi, Allahu je poznato koliko ih mrze i koliko im zavide. Uzvišeni Allah je ispunio Svoje obećanje i On je dovoljan Svome poslaniku, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, tako da je neke nevjernike ubio, druge protjerao, dok je neke ponizio na taj način da su morali da plaćaju džizju, odnosno harač.[1614]

2. Riječi Es-Sa'dija, rahimehullah

Rekao je Es-Sa'di, rahimehullah, da Riječi: *"ako budu povjerovali, sljedbenici knjige u ono u što vi vjerujete"* znače da ako sljedbenici knjige budu povjerovali kao i vjernici u sve poslanike i knjige i ako budu predani jedino Allahu, dželle šanuhu, i ne budu pravili razliku među poslanicima, onda su oni na Pravom putu. Pravi put je jedini put koji vodi do dženneta. Dakle, jedini način ako žele sljedbenici knjige da budu na Pravome putu jeste da vjeruju na ovaj način, a ne da tvrde i govore: *"Budite židovi, odnosno kršćani, bit ćete na Pravom putu!"* Oni su tvrdili da je uputa i pravi put samo kod njih, odnosno u njihovoj vjeri.[1615]

Uputa je istinsko znanje i rad po njemu, a suprotno tome jeste udaljenost od znanja, odnosno neznanje i napuštanje dobrih djela, jer okretanje i napuštanje istine predstavlja suprotstavljanje Allahu i Poslaniku, a suprotstavljanje iziskuje mržnju i neprijateljstvo. Dakle, oni koji se suprotstavljaju Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, žele da ga uznemire, a Uzvišeni Allah je obećao da je On dovoljan i da će zaštititi Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allah, dželle šanuhu, čuje glasove Svojih robova, bez obzira na različitost njihovih jezika i njihovih potreba. Allah je Znalac onoga što je pred njima i onoga što je iza

[1614] Et-Taberi, *Džamiul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 3/116.

[1615] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 98. str.

njih, nevidljivog i vidljivog, javnog i tajnog. Kad je već tako, Uzvišeni Allah će sačuvati Svoje robove od njihovog zla. Allah, dželle šanuhu, je ispunio obećanje Svome Poslaniku, alejhis-selam, dao mu je vlast nad njima, neke od nevjernika su ubili, zarobili, dok su druge protjerali.[1616]

Ovo je pristup Kur'ana i jasnih riječi Gospodara svjetova u razdvajanju istine i laži, tako da se istina smatra istinom, a zabluda zabludom. Istinu treba uzeti u cijelosti, a ne parcijalno, onoliko koliko neko bude odstupao od istine, u tolikoj mjeri će utihnuti svjetlo istine u srcu čovjeka. Zato je Allah, dželle šanuhu, naredio Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ne obraća pažnju na lažne sugestije jevreja i kršćana i da se pridržava svoga zakona i onoga što mu je Allah naredio. Tako će ovaj pravac ostati vječan sve dok budu postojali nebesa i Zemlja.[1617]

Vjernik nema drugu mogućnost osim da bude ustrajan na Pravom putu i da se ponosi istinom koja potiče od Uzvišenog Allaha i znakom koji je Allah, dželle šanuhu, podario vjernicima na dunjaluku kojim se oni prepoznaju.[1618]

Petnaesto: Riječi Uzvišenog: *"'Allahovom vjerom se prožmite!' A ko od Allaha može bolje vjerom prožeti?! Mi samo Njemu ibadet činimo..."*

1. Allahove riječi: "Allahovom vjerom se prožmite!"

Ibn Abbas, radijallahu anhu, tumači riječi صِبْغَةَ اللهِ (sibgatallah) kao Allahovu vjeru. Vjera je u ovom kontekstu (bukvalno) nazvana bojom jer ona ostavlja svoj efekat na čovjeka, baš kao što boja ostavlja efekat na obojene stvari.

U tom kontekstu, u životu vjernika koji se istinski pridržava svoje vjere ona ostavlja trag, isto kao što obojena stvar ostavlja trag i ona ostaje takva. Isto tako, čovjek koji je postojan u svojoj vjeri, ustrajan je u

[1616] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 98. str.

[1617] Muhammed b. Abdur-rahman el-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejan fi tefsiril-kur'an bisahihi es-sunen*, 98. str.

[1618] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/118.

tome kao što je boja postojana na obojenoj stvari. S druge strane, Uzvišeni Allah je obojio stvari u prirodi različitim bojama, a postoji razlika između prirodne boje koju je Bog stvorio i drugih stvari, odnosno boja koje su umetnuli ljudi.[1619]

Allahove Riječi: *"Allahovom vjerom se prožmite!"* odnose se na vjerovanje u Allaha, Ibrahimovu vjeru, ono što je Allah objavio poslanicima, to je zapravo božanska boja, odnosno uputa koja je prožeta čitavim čovjekovim tijelom. Dakle, boja nije van čovjekovog tijela, već je to boja – uputa koju je Allah prožeo kroz čovjekovo srce i ona je prisutna od časa stvaranja. U tom kontekstu kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Svako novorođenče rađa se u fitri – prirodnoj vjeri,[1620] pa ga njegovi roditelji učine jevrejom ili kršćaninom ili vatropoklonikom."[1621]

Iman je usađen u prirodi svakog pojedinca, to je zapravo prožetost Allahovom vjerom. Prema tome, ako roditelji budu muslimani, on će ostati na toj fitri, a ako su mu roditelji jevreji ili kršćani, učinit će da bude sljedbenik jedne od ove dvije religije. Kada se dijete rodi kod njih, oni ga stavljaju u vodu i govore da su ga proželi svetom vodicom, i ovo je značenje riječi *sibgatallah*.[1622]

Allah želi da nam objasni da je različitost boja naše kože dio Njegove moći, i da se razlike u boji ljudi ne mogu objasniti, već su one u samoj građi tijela. Neko može biti bijel, a neko crn, žut ili pak crven.

Dakle, riječ je o urođenoj boji koju Allah daje i ljudi ne mogu promijeniti boju koju je Allah dao djetetu. Vjera i religija ne dolaze spolja nego iz unutrašnjosti čovjeka. Zato vjera pokreće svaki dio ljudskog tijela.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Allah objavljuje najljepši govor, Knjigu sličnu po smislu, čije se pouke ponavljaju. Od nje se koža ježi u onih koji se Gospodara svoga boje, a zatim, kad se spomene ime Allahovo, kože se*

[1619] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 233. str.

[1620] "Fitra" – prirodna, urođena vjera, islam, odnosno vjerovanje u Allaha i Njegovu jednoću, priznavanje Njega kao jedinog istinskog Gospodara koje je urođeno u svakoj duši, te je svaka duša kao takva spremna da prihvati vjerovanje. (Op. prevod.)

[1621] Buhari, br. 1358.

[1622] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/118.

njihove i srca njihova smiruju. To je Allahova Uputa kojom On upućuje koga hoće; a onoga kome Allah da da je u zabludi, njemu nema uputitelja." (Ez-Zumer, 23)

U ovom kur'anskom ajetu se daje uputstvo i objašnjenje da *sibgatallah* označava Allahovu vjeru i da se treba predati u potpunosti njoj, kako svojim riječima, djelima, tako i svojom vanjštinom i nutrinom, i treba se pridržavati svih njenih učenja i vjerovanja u svim trenucima, kako bi vjera bila prožeta čovjekom i na taj način postala stalna osobina u čovjekovom životu. Stoga, ako vjera postane stil našeg života i bude se tretirala našim svojstvima, onda je dužnost da se podvrgnemo njenim naredbama dobrovoljno i iz ljubavi, i da vjera bude suštinska stvar u našim životima, koja će nas dovesti do sreće na ovom i budućem svijetu. U tom kontekstu, vjera poziva na usvajanje moralnih vrijednosti, dobrih djela i visokih ciljeva.[1623]

Riječi: *"... ko od Allaha može bolje vjerom prožeti?!"* predstavljaju pitanje koje Allah, dželle šanuhu, postavlja, a koje je retoričko. Ono znači da niko ne može bolje uputiti na Pravi put od Allaha. Isto tako, kao što niko ne može uputiti na Pravi put, tako niko ne može ponuditi bolji zakon i način života od Njega Uzvišenog. Vjera Allaha sadrži postizanje dobra i suzbijanje zla na način koji se ne može naći u bilo kojoj drugoj vjeri. Korištenjem retoričkog negiranja u obliku pitanja, Allah želi jačati uvjerenje u ovu činjenicu. Pitanje "Ko je bolji od Allaha bojom?" se postavlja kao izazov da se pokaže da li postoji neko bolji od Allaha u bojenju, kao i u vjeri, zakonu i načinu života.[1624]

Ako želite da saznate model koji će vam objasniti razliku između upute koju daje Uzvišeni Allah i upute drugih, sigurno je da će odgovor biti da je Allahova uputa najbolja uputa. Ako pogledamo slučaj vjernog roba koji ima istinsku vjeru prema svome Gospodaru, koji se pokorava Allahu svojim srcem i tijelom, on će se neprestano ukrašavati lijepim osobinama, dobrim djelima, savršenim stvaranjem, veličanstvenim odlikama, a bit će udaljen od svakog ružnog, sramotnog i manjkavog

[1623] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 98. str.

[1624] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 233. str.

opisa. U životu takve osobe, istina se odražava u njegovim riječima i djelima, strpljivosti, smirenosti, opraštanju, hrabrosti, moralnom i djelotvornom dobročinstvu, ljubavi prema Bogu i strahu od njega, nade i želje.

Sa druge strane, odnos nevjernika prema svome Gospodaru je sasvim drugačiji. On se okreće od Allaha drugim stvorenjima i opisuje se ružnom osobinom nevjerstva, idolopoklonstva, laži, prevare, zavjere, obmane, nemoralnosti i zla prema stvorenjima u njegovim riječima i djelima. Na osnovu toga, jasno se vidi velika razlika između vjernika i nevjernika i jasno je da nema bolje upute od upute koju daje Uzvišeni Allah, a sa druge strane, slobodno možemo reći da je najgora uputa ona koja nije Allahova.[1625]

3. Riječi: "Mi samo Njemu ibadet činimo"

Ovim ajetom poziva se na poslušnost i pokornost. Ibadet je izvršavanje Njegove naredbe i ostavljanje Njegove zabrane, onaj ko se pridržava vjere dužan je biti u pokoran Allahu i ukrasiti sebe pokornošću.[1626]

Ibadet je opći naziv za sve ono što Allah voli i odobrava od radnji i izjava, javnih i tajnih, i ibadetom se ne može ništa smatrati dok Allah to ne propiše preko svog poslanika. U tom ibadetu rob treba biti iskren i činiti to isključivo rad Allaha. Uzvišeni Allah kaže: *"Mi samo Njemu ibadet činimo"*, što opisuje njihovu stalnost i kontinuitet u tome; i na taj način se potvrđuje njihov identitet sa tim. Također se naglašava isključivost pokornost i posvećenost Allahu.[1627]

Šesnaesto: Riječi Uzvišenog: *"Reci: 'Zar s nama o Allahu raspravljate, a On je i naš i vaš Gospodar! Nama pripadaju naša djela, a vama vaša djela! A mi smo prema Njemu iskreni…'"*

Uzvišeni Allah je naredio Svome poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da prenese spomenute riječi jevrejima i kršćanima, jer

[1625] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 99. str.
[1626] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 223. str.
[1627] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 223. str.

oni tvrde i ističu: *"Jevreji i kršćani kažu: 'Mi smo djeca Božija i miljenici Njegovi.'"* (El-Maide, 18)

1. Riječi: "Zar s nama o Allahu raspravljate"

Dakle, zar se sa nama raspravljate o Allahu zato što govorite da imate posebno mjesto i privilegiju kod Njega? Tvrdite da ste vi bolji od nas zato što je vaš poslanik došao prije našeg poslanika, i zato što je vaša knjiga objavljena prije naše knjige!?[1628]

2. Riječi: "A On je i naš i vaš Gospodar!"

Allah, dželle šanuhu, naređuje Svome Poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da se ne raspravlja sa njima, već da im samo kaže: *"… a On je i naš i vaš Gospodar!"* Dakle, svi mi imamo zajedničku stvar kada je u pitanju Allah, dželle šanuhu, kao što je poznato, On je Gospodar svih nas. Kada je u pitanju Allahovo stvaranje, tevhid er-rububije, u tome se slažemo.[1629]

Prema tome, Allah je naš i vaš Stvoritelj, On upravlja nama i vama, zna ko je dostojan da bude poslanik i On određuje šta će biti derogirano iz vjere.[1630]

Poslanik, alejhis-selam, im je ukazao da je razlika među nama i kada su djela u pitanju, rekavši: *"Nama pripadaju naša djela, a vama vaša djela!"*

3. Riječi: "Nama pripadaju naša djela, a vama vaša djela!"

Naša djela, uključuju mnogobrojne koristi i nose svoje zaslužene posljedice, a vaša djela su vaša, bilo dobra, bilo loša. Blizina Allahu ili udaljenost od Njega se mjeri prema našim djelima, djela koja nas približavaju ili udaljavaju od Allaha i na kojima se utvrđuje kazna ili nagrada.[1631]

[1628] Et-Taberi, *Džamil-bejani fo te'vilil-kur'an*, 3/120–121.

[1629] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 1/429.

[1630] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 233. str.

[1631] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 1/429.

4. Riječi: "A mi smo prema Njemu iskreni"

Mi smo Njemu iskreni u ibadetima. Odnosno, naši ibadeti su usmjereni isključivo Allahu, čisti su od svake mane i nemaju pri sebi primjesa širka.[1632]

Jedna od definicija iskrenosti jeste očistiti djela od želje da ih vide stvorenja, jer djelo koje je urađeno radi ljudi smatra se širkom. Sa druge strane, da čovjek ostavi dobra djela radi ljudi smatra se licemjerstvom. Dakle, iskrenost je da čovjek radi dobra djela isključivo radi Allaha, i da ne napušta dobra djela zbog ljudi.[1633]

Iskrenost je tajna između roba i Rabba, ona je nepoznata čak i melekima koji je ne mogu zapisati, niti šejtan može da je pokvari. Slobodno možemo kazati da je iskrenost suština obožavanja, odnosno ibadeta.[1634]

Nema mjesta za raspravu o Allahovoj jednoći, niti o Njegovom božanstvu. On je naš Gospodar, a i vaš Gospodar. Mi ćemo polagati račune za naša djela, a vi ćete za svoja djela. Mi se iskreno samo Njemu predajemo i ne pripisujemo Mu ništa, niti ikoga mimo Njega želimo. Ovaj govor predstavlja stav muslimana i njihovo vjerovanje koje ne dopušta raspravu.[1635]

Zatim, Uzvišeni Allah nam spominje drugu raspravu u kojoj spominje jevreje koji tvrde da je Ibrahim bio jevrej, i kršćane koji tvrde da je bio kršćanin. U tom kontekstu su Allahove, dželle šanuhu, riječi koje ćemo navesti u narednom poglavlju.

[1632] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 234. str.

[1633] Isti izvor, 234. str.

[1634] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 1/430.

[1635] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 1/119.

Sedamnaesto: Riječi Uzvišenog: *"Kako možete govoriti da su Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i potomci njegovi bili židovi ili kršćani? Reci: 'Znate li bolje vi ili Allah?' Zar je iko veći zulumćar od onoga koji skriva svjedočanstvo Istine dobivene od Allaha! A Allah nije nemaran prema onome što vi radite…"*

Kontekst kur'anskog teksta prelazi sa osuđivanja onih koji se sukobljavaju kada je u pitanju Božije postajanje i raspravljaju se o Njegovoj jednoći, i prelazi na osuđivanje onih koji se pozivaju na to da su Božiji poslanici bili jevreji ili kršćani. Židovi su tvrdili da je Ibrahim, alejhis-selam, bio židov, a kršćani su tvrdili da je bio kršćanin.[1636]

1. Riječi: "Kako možete govoriti da su Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i potomci njegovi bili židovi ili kršćani?"

Allah je odbacio tvrdnje jevreja u suri Ali Imran, rekavši: "*Ibrahim nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On višebožac nije bio!"* (Ali Imran, 67)

Ako pogledamo, možemo zaključiti da je Musa, alejhis-selam, sa svojom objavom Tevratom, došao poslije Ibrahima, alejhis-selam. Također je i Isa, alejhis-selam, sa svojom objavom Indžilom, došao poslije Ibrahima, alejhis-selam. Kako onda može biti da je Ibrahim bio jevrej ili kršćanin? I rečeno je: "Ismail, alejhis-selam, je bio najstariji Ibrahimov sin, Ishak, alejhis-selam, bio Ismailov brat, drugi sin Ibrahimov, a Jakub, alejhis-selam, je bio sin Ishaka. Sinovima Israilovim, odnosno židovima, nazvani su njihovi unuci, a oni su bili djeca Jakuba, alejhis-selam, i bilo ih je jedanaest.[1637]

Ovaj kur'anski pasus govori o tome da se esbat, odnosno unuci, smatraju potomcima Benu Israila, koji su bili poslanici, izabrani od strane Allaha, dželle šanuhu.

Allahove Riječi: *"Kako možete govoriti da su Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i potomci njegovi bili židovi ili kršćani?"* kazuju da jevreji i kršćani

[1636] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 234. str.
[1637] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 235. str.

tvrde da su svi poslanici njihovog porijekla, odnosno vjere. Ističe se da se tvrdnja da su svi potomci bili židovi ili kršćani pokazala kao netačna.[1638]

2. Riječi: "Reci: 'Znate li bolje vi ili Allah?'"

Oni ne mogu reći da znaju više od Allaha, dželle šanuhu, jer je poznato da je On Sveznajući. Ovo pitanje je postavljeno radi uvjeravanja protivnika i njihovog prisiljavanja. Kada Uzvišeni Allah kaže nešto, a oni kažu nešto što se protivi tome, čije se mišljenje smatra i prihvata? Bez sumnje, riječ Uzvišenog Allaha će biti prihvaćena. U ovom kontekstu kao da im Allah, dželle šanuhu, kaže: "Da li vi znate više o ovim poslanicima od Boga Koji ih je poslao?"[1639]

Odgovor je poznat, a to je da ovi poslanici nisu bili ni židovi ni kršćani, već su bili muslimani, monoteisti, kao što je poznato. Njihova poruka i poziv je bio zapravo islam koji su ostavljali u oporuku svojim potomcima, a ta oporuka nam je čak prenijeta i u knjigama koje je Allah objavio, ali oni su tu istinu skrivali.[1640]

3. Riječi: "Zar je iko veći zulumćar od onoga koji skriva svjedočanstvo Istine dobivene od Allaha!"

Niko nije nepravedniji u svjedočenju od onoga ko skriva istinu koja se spominje u Tevratu i Indžilu. Oni je skrivaju i protiv nje se izjašnjavaju, spajajući skrivanje istine i neizricanje iste sa promovisanjem laži i pozivanjem na nju. Zar to nije najveća nepravda? Da, Allah će ih kazniti za to najstrožom kaznom.[1641]

Dakle, to je svjedočenje koje dolazi od Allaha, a ne od ljudi, pa je nužno da se brinemo o njemu, kao i njegovoj dostavi. Oni su to svjedočenje sakrili i nisu ga dostavili, pa su na taj način počinili dva prijestupa: skrivanje istine i iznošenje laži, kao i pozivanje u neistinu. Pa da li ima

[1638] *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 1/202.
[1639] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 235. str.
[1640] Isti izvor, 235. str.
[1641] *Et-tefsirul mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 1/205.

veće nepravde od toga? Zaista je to najveća nepravda, i Allah će ih zbog toga kazniti najstrožom kaznom.[1642]

4. Riječi: "A Allah nije nemaran prema onome što vi radite"

Ovo je prijetnja Uzvišenog Allaha u kojoj ističe da nije nemaran prema onome što rade nevjernici i da će ih zbog njihovih grijeha kazniti.[1643]

Dakle, iz spomenutog kur'anskog ajeta možemo zaključiti da je Allah prebrojao njihova djela koja su radili i pripremio im je nagradu za ono što su radili, a loša li je njihova nagrada. Vatra će biti njihovo prebivalište, a loše li je prebivalište za one koji su nepravedni. Ovo je način na koji Kur'an spominje znanje i moć, a zatim Allah spominje ajete u kojima se ističu djela koja su kažnjiva. To služi kao obećanje, upozorenje, poticaj i prijetnja, kao i spominjanje lijepih imena poslije propisa. To pokazuje da je vjerski i kazneni sustav posljedica djela i kao i njihovog učinka.[1644]

Er-Razi, rahimehullah, je rekao: "Što se tiče kur'anskog ajeta *'Allah nije nemaran prema onome što vi radite'*, on predstavlja općeniti govor za svako vrijeme. Uzvišeni Allah je Sveznajući, On zna sve tajne i javne stvari i ništa ne ostaje skriveno od Njega. Svakoga će obračunati prema dobru ili zlu. Možemo samo zamisliti kakav bi bio hal kod ljudi ako bi znali da ih vladar prisluškuje i nadzire. Svaki čovjek bi bio u stalnom strahu i napetosti, iako onaj koji prisluškuje može doznati samo ono što je vidljivo. Kako je onda sa Gospodarom, Koji zna i skriveno i javno."[1645]

Prema tome, povodom njihove tvrdnje da se drže onoga što je bilo kod Ibrahima, Ismaila, Ishaka, Jakuba i njihovih potomaka, Uzvišeni Allah se njima obraća drugi put.[1646]

[1642] Muhammed Salih el-Munedžid, *Tefsiru Ez-Zehravejn El-Bekare ve Ali Imran*, 235. str.

[1643] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 1/430.

[1644] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 100. str.

[1645] Er-Razi, *Et-tefsirul-kebir*, 4/100.

[1646] *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 1/205.

Osamnaesto: Riječi Uzvišenog: *"Taj je narod bio i nestao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama pripada ono što ste zaslužili; vi nećete biti pitani za ono što su oni radili…"*

Uzvišeni Allah ukazuje na to da će svaki čovjek biti pitan za svoja djela i da jevreji i kršćani nemaju opravdanje na Sudnjem danu za to što su isticali da su Ibrahim, Ismail i Ishak bili jevreji ili kršćani. Njihovo rodbinsko srodstvo s njima im neće pomoći i Allah neće prihvatiti njihovu izjavu. Allah ih upozorava da ne govore da su Ibrahim, Ismail i Ishak bili jevreji ili kršćani, što znači da su bili na drugoj vjeri od islama, jer takva izjava nije prihvatljiva. Dakle, da li bolje znaju oni ili Uzvišeni Allah, Koji tvrdi da su oni bili muslimani!?[1647] Prema tome, neće im koristi to što se njima pripisuju sve dok njihova uvjerenja i djela ne budu u skladu sa uvjerenjima i djelima Ibrahima, Ismaila i Ishaka.

Spomenuti kur'anski ajeti opovrgavaju sve argumente koje koriste jevreji i kršćani i ističu da je njihova veza sa prethodnim poslanicima prekinuta. Oni nemaju nikakvu vezu sa poslanicima, ni u vjerovanju, ni u obožavanju, ni u zakonu, i nema drugog načina da se povežu sa istinom osim preko Kur'ana, knjige u koju nema sumnje. Knjiga koja je poruka posljednjeg Božijeg poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, je poruka islama i poziv svih poslanika, neka je Allah svima njima zadovoljan.[1648]

Kur'an jasno pravi razliku između sinova i očeva, između onih koji su došli poslije i onih koji su bili prije, između poslanika i njihovih potomaka.

U svemu tome, glavno mjerilo jeste slijediti ono što su nam prenijeli poslanici i vjerovjesnici. Neće koristiti prošlost i rodoslovlje prema poslaniku, ashabu, tabi'inu, učenjaku ili pravednom čovjeku, svaki će biti nagrađen po svom radu.[1649]

[1647] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 1/205.

[1648] Muhammed b. Abdur-rahman el-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejan fi tefsiril-kur'an bisahihi es-sunen*, 2/332.

[1649] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 1/423.

Uzvišeni Allah ističe da će svaki čovjek nositi svoje breme, i da niko neće za tuđe postupke odgovarati, jer svakom pripada ono što je uradio. Ako bude dobro radio, od toga niko neće imati koristi, a ako bude zlo činio, niko neće za to biti odgovoran. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I svakom čovjeku Mi ono što uradi o vrat privezujemo, a na Kijametskom danu pokazat ćemo mu knjigu koju će otvorenu zateći."* (El-Isra, 13)

Također, kaže Uzvišeni Allah: *"Reci: 'Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega?!' Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki grešnik samo će svoje breme nositi. Na kraju, Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti."* (El-En'am, 164) Allah, dželle šanuhu, kaže: *"… i da je čovjekovo samo ono što sam uradi."* (En-Nedžm, 39)[1650]

Samo pripadanje i pripisivanje nekoj osobi neće čovjeku koristiti, pa čak i da pripada Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, porodici. Ako ne bude slijedio ono sa čime je on došao, to srodstvo mu neće donijeti ništa pred Allahom. Kao što je Poslanik rekao: "O Fatima, kćeri Muhammedova, ja ti kod Allaha ništa ne mogu pomoći! Traži od mog imetka šta želiš, ja ti kod Allaha ništa ne mogu pomoći."[1651]

Ovo se odnosi i na sve one koji se pozivaju na svoju pripadnost određenom rodu ili grupi, a koji ne slijede put koji je predvodio prorok ili religijski lider. To neće im donijeti ništa pred Bogom.

U ovom trenutku, mnogi ljudi sebe smatraju potomcima ili pripadnicima određenih grupa, iako se ne pridržavaju učenja Poslanika Muhameda, sallallahu alejhi ve sellem, kao što su jevreji tvrdili da su potomci Ibrahima, Ismaila, Ishaka, neka je Allah njima zadovoljan, a oni su se njima suprotstavljali u svim stvarima, i neće im od koristi biti to što su se njima pripisivali.[1652]

[1650] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 1/423.

[1651] Muhammed b. Abdur-rahman el-Magravi, *Et-tedeburu vel-bejan fi tefsiril-kur'an bisahihi es-sunen*, 2/332.

[1652] Isti izvor, 2/322.

II POGLAVLJE

Dova Ibrahima, alejhis-selam, i Njegovo veličanje Allaha u suri Ibrahim

"A kada Ibrahim reče: 'Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim i sačuvaj i mene i sinove moje od toga da obožavamo kumire. Oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli. Onaj ko bude mene slijedio – moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao, pa – Ti si, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv si. Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoje časne Kabe, da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili. Gospodaru naš, Ti sigurno znaš šta mi tajimo, a šta na javu iznosimo. A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu. Hvala Allahu, Koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj dove, uistinu, uslišava. Gospodaru moj, daj da ja i potomci moji u obavljanju namaza budemo ustrajni; Gospodaru naš, Ti usliši dovu moju!'" (Ibrahim, 35–40)

Sura Ibrahim je mekanska sura, u njoj se govori o autoritetu Ibrahima, alejhis-selam, kao i o nizu brojnih obaveza. U njoj se tretiraju stanovnici Meke i mnogi drugi Arapi koji su obožavali idole – kipove. Njihova obaveza je bila da samo Allaha obožavaju, Onoga Koji je sigurnost njihovoj zemlji podario. Trebaju da se sjete dove Ibrahima, alejhis-selam, onda kada je zamolio Gospodara da ovu zemlju sigurnom učini, da udalji njega i njegove sinove od robovanja kipovima i da ih od toga otkloni, jer su oni (kipovi) mnoge ljude u zabludu odveli.

Ibrahim, alejhis-selam, objašnjava da je suštinska veza između njega i njegove djece bila zapravo vjerovanje. Ajeti iz Kur'ana Časnoga nam ukazuju na požrtvovanost Ibrahima, alejhis-selam, da ovaj grad (Meku) i njene stanovnike učini sigurnim. Ibrahim, alejhis-selam, je sve spomenuto uradio kako bi ljudi Allahu zahvaljivali na blagodatima koje im je

podario, i kako ih ne bi negirali, kako Allahu nevjerstvo ne bi činili, jer ih On dariva ovim blagodatima.

Dakle, kada je zahvala u pitanju, najbolji primjer imamo u Ibrahimu, alejhis-selam. On je Allahu zahvaljivao što mu je u poznim godinama podario Ismaila i Ishaka, alejhimus-selam. Molio je Gospodara da mu usliša dovu, da njegovi potomci budu od onih koji će molitvu obavljati, da oprosti grijehe njegovim roditeljima i svim vjernicima.

Vidimo da je ono što je došlo u suri Ibrahim, ono što je zapravo novi aspekt vijesti, u skladu je sa temom s jedne strane, i sa njenim karakterom i imenom sa druge strane. Ovi plemeniti ajeti sure Ibrahim su najefikasniji odgovor na ono što govore protivnici i neprijatelji islama. Ono što smo ranije spomenuli na početku hadisa odnosi se na priču o ocu poslanika, predvodniku ispravne vjere, našem ocu Ibrahimu, alejhis-selam, da je njegova veza sa Kabom i sinom Ismailom, da nisu bili poznati Medinskim stanovnicima.[1653]

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"A kada Ibrahim reče: 'Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim i sačuvaj i mene i sinove moje od toga da obožavamo kumire...'"*

Ovo su počeci ajeta koji obuhvataju mnogobrojne paragrafe molbi, tj. dova. Neke dove se spominju u kontekstu simbola, uljudnosti i skromnosti, a većina njih je došla putem pojašnjenja. Ibrahim, alejhis-selam, je spojio zahvalu Allahu Uzvišenom na početku, sredini i na kraju. Sada ćemo se osvrnuti na komentar spomenutih ajeta.[1654]

1. Riječi: "Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim"

Dakle, spomeni na jeziku Ibrahima, alejhis-selam, kada je dovu Stvoritelju, Odgajatelju, uputio, tražeći od Njega da učini Meku sigurnim gradom.

[1653] Fadl Hasan Abas, *Kasasul-kur'anil-kerim*, 305. str.

[1654] Muhammed Mahmud Ahmed ve Musa el-Hatib, *Du'al-enbija ver-rusul*, 130. str.

U dovi Ibrahima, alejhis-selam, se nekoliko puta spominje izraz Rabbi, što nam ukazuje na poniznost i strahopoštovanje onoga koji je uči, kao i ubijeđenost da će je Uzvišeni Allah uslišati.

Ove riječi nam ukazuju na Ibrahimovu, alejhis-selam, nježnost i skrhanost pred Gospodarom prilikom učenja dove.

Možemo primijetiti da se u riječima *"ovaj grad sigurnim"* spominju dva izraza sa određenim članom el. Sa druge strane, vidjet ćemo da se u suri El-Bekare, u 126. ajetu, ne spominje riječ beled sa određenim članom.

Prvi slučaj kada je Allah uputio dovu za Časnu Meku bilo je onda kada još ona nije postala naseljeno mjesto, već je bila samo dolina u kojoj se ništa nije nalazilo. Vidimo da je prvo Ibrahim, alejhis-selam, dovio da njegova supruga Hadžera i sin Ismail, alejhis-selam, budu sigurni stanovnici tog mjesta. Onda kada je Meka postala kao i ostala mjesta, kada su je ljudi naselili, tada je bilo prirodno i mudro da Ibrahim, alejhis-selam, moli za njenu sigurnost. Nema vrijednosti život u zemlji u kojoj nema sigurnosti.[1655]

Ibrahim, alejhis-selam, za sigurnost Meke je dovio dva puta. Prvi put je bilo prije izgradnje Kabe, a o tome nas Allah obavještava u suri El-Bekare. Drugi put je bilo poslije izgradnje Kabe. Uzvišeni Allah nas obavještava u suri Ibrahim: *"Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim."* Drugim riječima – Gospodaru, učini ovo mjesto poznatim, kao što sam Te ranije molio, učini ovo mjesto sigurnim.[1656]

Ako se neko zapita zbog čega se beled spominje u neodređenom obliku u suri koja je objavljena u Medini, a u suri koja je objavljena u Meki spominje se sa određenim članom el, te ako pomisli da je logično da bude suprotno, odgovorit ćemo sljedeće: "Ajeti koji nam tretiraju

[1655] Samiretu Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi du'i sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 130. str.

[1656] Muhammed Fuad Sindi, *Min lataifil-ta'biri el-kur'ani havle sijeril-enbija vel-murselin*, 103. str.

spomenutu temu su zapravo priča o Ibrahimu, alejhis-selam, i nije bitno da li je sura objavljena u Meki ili Medini."[1657]

Ibrahim, alejhis-selam, je ovom molbom, koju mu je Allah uslišao, otvorio put onome ko želi da dođe u ovu zemlju, da se klanja Allahu, bez straha i prijetnje od neprijatelja. U njoj je zavladala sigurnost, spokoj i stabilnost, veliko dobro. Njoj su pohrlili mnogi, želeći da budu njeni stanovnici, poput zanatlija i trgovaca.

Ibrahim, alejhis-selam, je bio u pravu u ovom zahtjevum jer sigurnost je izvor dobrote i najveći Božiji blagoslov za ljudska bića. Njome se dovršavaju vjerska i svjetovna djela, i zato su neki učenjaci upitani da li je bolja sigurnost ili zdravlje. Jedan od njih je odgovorio: "Ako bi ovca slomila nogu, oporavila bi se nakon nekog vremena, i nakon toga bi ustala da pase i jede, a da je bila vezana na nekom mjestu i da je u njenoj blizini bio vuk, uzdržavala bi se od jela sve dok ne umre." Ako to na nešto ukazuje, ukazuje na to da je šteta koja nastaje od straha bolnija od štete koja nastaje od bola u tijelu.

Ibrahim, alejhis-selam, je tražio sigurnost u Meki, a Allah je uslišio njegovu molbu, pa joj je podario i više od same sigurnosti, učinio je da Meka bude grad imana – vjerovanja. U njoj je sagrađen prvi hram za ljude na zemlji gdje se ibadet može činiti, podario joj sigurnost i islam. Sigurnim će se osjećati onaj ko se prema njoj uputi. Čak može čovjek sresti i ubicu kojeg će zavoljeti i koji mu neće štetu i nažao učiniti.[1658]

Ibrahim, alejhis-selam, je shvatio čvrstim uvjerenjem da mu je Allah dao prije više hiljada godina da zemlja u kojoj je sagrađena časna Kaba neće biti zemlja koja istinski podiže ljudsku civilizaciju, osim ako bude sigurna. Zaista je Allah uslišao dovu svoga prijatelja Ibrahima, alejhis-selam. Možemo vidjeti da su u Meki čak ptice i biljke sigurne. Sigurni su bili čak i oni koji su Allahu nekog ravnim smatrali i sigurnost je do današnjeg dana u njoj.

[1657] Isti izvor, 103. str.

[1658] Muhammed Mahmud Ahmed ve Musa el-Hatib, *Du'al-enbija ver-rusul*, 97. str.

Neka čovječanstvo danas, kada postavlja pravila urbanizacije, obrati pažnju na temelje sigurnosti i neće biti istinski bezbjedno ako zakone postupanja s njim ne izvede iz onoga što je navedeno u šerijatu islama iz univerzalija u tom pogledu. Među spomenutim univerzalijama je i to da je Džibril, alejhis-selam, dolazio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i govorio mu o pravu komšije, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pomislio da će komšija biti od onih koji nasljeđuju. To je zapravo ono od čega danas pati čovječanstvo u ogromnim svjetskim metropolama, u kojima itekako nedostaje sigurnosti, gdje se osjeća velika količina straha, a to je zato jer su skrenuli s pravog puta.[1659]

Blagodat sigurnosti predstavlja veliku blagodat za čovjeka. Allah, dželle šanuhu, ovdje nam spominje blagodat sigurnosti kako bi podsjetio stanovnike Meke koji su bili preplavljeni blagodatima, ali nisu bili zahvalni Gospodaru na njima. Allah, dželle šanuhu, se odazvao molbi Ibrahima, alejhis-selam, pa je Meku sigurnom učinio, i pored toga njeno stanovništvo je skrenulo sa puta Ibrahima, alejhis-selam, i negiralo Allahove blagodati, Allahu druge ravnim smatralo, od Allahova puta odvraćalo, a Ibrahim alejhis-selam, je molio za sigurnost tog mjesta.

2. Riječi: "Sačuvaj i mene i sinove moje od toga da obožavamo kumire"

Ibrahim, alejhis-selam, po drugi put dovi svome Gospodaru uz apsolutnu predanost, obraća Mu se potpunim srcem moleći Ga da sačuva od robovanja kipovima njega i njegovu djecu i tražeći od Njega pomoć i uputu. Zatim ističe drugu posebnu blagodat, a to je blagodat toga što im je Allah srca izbavio iz tame politeizma i neznanja i uveo ih u svjetlo vjerovanja i monoteizma, izbavio ih iz lutanja, zbunjenosti, zablude, a odveo do znanja, spokoja, stabilnosti i smirenosti. Također ih je izbavio od poniženog dunjalučkog suda, a ukazao im na časnu presudu Gospodara svih ljudi. Dakle, blagodat za koju je Ibrahim, alejhis-selam, molio svoga Gospodara, jeste da sačuva njega i njegove sinove da se nikada kipovima ne klanjaju. Ibrahim, alejhis-selam, je ovo tražio od

[1659] Ferhat ibn Ali El-Džabiri, *Ve Ibrahime elezi veffa*, 93. str.

svoga Gospodara, jer je vidio i znao da su mnogi ljudi otišli u zabludu iz njegove generacije i generacija prije njega, te zato što su mnogi ljudi bili njima iskušani.[1660]

Rekao je Ebu Sau'd: "Riječi *'Sačuvaj mene i sinove moje'*, predstavljaju molbu da Allah udalji Ibrahima i njegove sinove *'od toga da obožavamo kumire'*, tj. da učini da budu daleko od kumira, učvrsti ih na tevhidu (monoteizmu), na dini islamu i udalji ih od robovanja kumirima. U ovome ajetu je dokaz da je bezgrješnost poslanika isključivo Allahova milost. Ono što je jasno jeste to da Ibrahim, alejhis-selam, kada spominje sinove u ajetu, misli na svoju biološku djecu."[1661]

Ibn Ašur je kazao: "Ibrahim, alejhis-selam, je ukazivao na svoju bilošku djecu, a to su bili Ismail i Ishak, alejhimus-selam. Ovdje je korištena množina u dualizmu, ili je time ciljao na sve svoje potomke. Allah je dovu uslišao Ibrahimu, alejhis-selam, za neke njegove potomke."[1662]

Šankiti je rekao: "Allahove riječi *'Sačuvaj mene i moje sinove od toga da obožavamo kumire'* ne sadrže objašnjenje da li je Allah uslišao dovu Svoga poslanika Ibrahima, alejhis-selam, ali je pojašnjeno na drugome mjestu, u drugoj kur'anskoj suri, u kojoj se kaže da će Allah neke njegove (Ibrahimove) potomke sačuvati od obožavanja kumira, a neke neće. Allah, dželle šanuhu, kaže: *'… a među potomcima njihovim ima vjernika i onih koji sebi očito nasilje čine.'* (Es-Safat, 113) Također, Uzvišeni kaže: *'I On to učini riječju trajnom za potomstvo svoje...'* (Ez-Zuhruf, 28)"[1663]

[1660] Sejjid Kutb, *Fi zilalil Kur'an*, 4/2019.

[1661] Ebu es-Su'ud, *Iršadul-akli es-selim ila mezajel-kitabil-kerim*, 5/50.

[1662] Muhammed et-Tahir ibn Ašur, *Et-tahriru ve et-tenvir*, 13/238.

[1663] Muhammed Emin eš-Šenkiti, *Advaul-bejan fi idahil-kur'anil-kerim*, 3/112.

Drugo: Riječi Uzvišenog: ***"Oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli. Onaj ko bude mene slijedio – moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao, pa – Ti si, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv si…"***

1. Allahove riječi: "Oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli"

U Allahovim riječima je dokaz da ljudi najviše mrze idole i da su svjesni zabluda onih koji ih obožavaju, pa je zbog tog razloga zabludu pripisao kamenju.

Također, možemo kazati da je zabluda od samoga šejtana koji je izmislio različite iluzije kada su zablude u pitanju, a to je zato što, kada su počeli da obožavaju kipove, pojavile su im se mnoge zablude, tako da su iz tih zabluda nastajale nove i na taj način su se umnogostručile. Ibrahim, alejhis-selam, je naglasio da su mnogobrojni oni koji su u zabludi, ali to ne znači da su oni na Pravome putu zbog svoje brojnosti, štaviše, oni su u očitoj zabludi.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji, oni bi te od Allahova puta odvratili; oni se samo za pretpostavkama povode, i oni samo laži izmišljaju."* (El-En'am, 116) Mekelije su se ponosili time što su istog porijekla kao i Ibrahim, alejhis-selam, a on je sagradio Hram časni – Kabu. Također, Ibrahim, alejhis-selam, se odrekao kumira kojima se klanjao njegov narod, i to je bila zapravo i njegova dova.[1664]

2. Riječi: "Onaj ko bude mene slijedio – moje je vjere"

Ibrahimova, alejhis-selam, vjera je bila čisti monoteizam – tevhid. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Poslije smo tebi objavili: 'Slijedi vjeru Ibrahimovu, on je bio vjere čiste, on nije bio od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju!'"* (En-Nahl, 123)

Dakle, onaj ko bude slijedio Ibrahimovu vjeru, on je od njega, tj. njegove je vjere. Sa druge strane, onaj ko ne bude slijedio Ibrahima u

[1664] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 8/4036.

njegovoj vjeri – monoteizmu, bude se klanjao kumirima, takav nije od Ibrahima, niti je od njegove vjere. Uslov da bi čovjek bio od vjere Ibrahima, alejhis-selam, jeste da bude istinski monoteista – muvehid, a onaj ko ga ne bude slijedio ne pripada njemu. Štaviše, Ibrahim, alejhis-selam, se takvih odriče, kao što se i odrekao svoga oca i naroda.[1665]

Ibrahim, alejhis-selam, se predao slijeđenju svoje vjere, želeći da bude pravi vjernik i musliman.[1666]

Riječi: *"Onaj ko bude mene slijedio – moje je vjere"* znače da onaj ko Ibrahima bude slijedio u pozivanju u tevhid – monoteizam, predanost Allahu, subhanehu ve te'ala, Njegovom šerijatu, takav je njegove vjere i drži se njegova užeta.[1667]

3. Riječi: "A onaj ko bude protiv mene ustajao, pa – Ti si, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv si."

Iz ovog dijela kur'anskog ajeta vidimo očigledan karakter Ibrahima, alejhis-selam, jer je on blag i milostiv. On ne moli Gospodara da uništi njegove potomke koji budu ustali protiv njega i njegove misije, ne moli Gospodara da im ubrza kaznu, čak uopšte kaznu i ne spominje. Ibrahim, alejhis-selam, se obraća svome narodu, ukazujući im na Allahovu milost i oprost. Ibrahim, alejhis-selam, u prvi plan ističe praštanje i milost, a pod sjenkom milosti krije se sjenka neposlušnosti, koju Ibrahim, alejhis-selam, ne otkriva.[1668]

Dakle, iz spomenutog se može primijetiti odgoj Ibrahima, alejhis-selam. Vidimo da Ibrahim nije rekao da ljudi griješe prema Allahu, znajući da je neposlušnost poslanicima ustvari neposlušnost Onome Koji ih je poslao, a to je svemogući Allah. Kao da nije želio da spomene da su ljudi nepokorni svome Gospodaru, već je kazao da ne slijede njega i da se

[1665] Isti izvor, 8/4036.

[1666] Samiretu Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi du'i sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 234. str.

[1667] *Et-tefsirul-mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/3289.

[1668] Sejjid Kutb, *Fi zilalil Kur'an*, 4/2109.

ne povode njegovoj poslanici. Vidimo kako se Ibrahim, alejhis-selam, na blag i lijep način izrazio.[1669]

Treće: Riječi Uzvišenog: *"Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoje časne Kabe, da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili…"*

Kontekst Kur'ana Časnoga nam ukazuje izraz kojim Ibrahim, alejhis-selam, otpočinje svaku svoju dovu.[1670]

1. Riječi: "Gospodaru naš, ja sam neke svoje potomke naselio..."

Izraz *"Rabbena" – "Gospodaru naš"*, jeste izraz koji nam opisuje obred plemenitog poslanika u času dove. Kao što primjećujemo, ovdje je imenica Gospodar prisvojena zamjenici za prvo lice množine. Također, primjećujemo da je u nastavku prvo lice jednine, čime se cilja na to da dovu upućuje jedino Ibrahim, alejhis-selam.

U prvom izrazu vidimo potvrdu od njega, alejhis-selam, da je Allah apsolutni gospodar svih stvorenja, Koji je Sebi stavio u obavezu da im pruži sve što im je potrebno za život. Dokle god je tako, jedna dova od njega, alejhis-selam, je preča da bude uslišana. Na to nam ukazuje prisvojna zamjenica u prvom licu jednine.

Zamjenicom *"inni" – "ja"* Ibrahim, alejhis-selam, prenosi nam svoj osjećaj slabosti pred moći Gospodara svih svjetova, slavljen neka je On.

Glagol *"eskentu" – "naselio"* dolazi ovdje kako bi nam prenio precizno značenje da je časni poslanik – Ibrahim, alejhis-selam, tu želio ostaviti svoju ženu i sina, jer ih nije ostavio kao teret ili samo privremeno, već ih je smjestio s namjerom da žive u ovoj dolini.[1671]

U izrazu *"min zurrijjeti"* krije se jedna od poslaničkih i historijskih nadnaravnosti kroz prizmu Allahove knjige. Ta nadnaravnost ogleda

[1669] Muhammed Mahmud Ahmed ve Musa el-Hatib, *Du'al-enbija ver-rusul*, 100. str.
[1670] Samiretu Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi du'i sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 234. str.
[1671] Isti izvor, 234. str.

se u riječima *"od mog potomstva"*, dakle jedna grana Ibrahimovog, alejhis-selam, potomstva je ona koja je stanovala u Allahovom Časnom hramu – Meki, i to je zapravo grana, tj. loza Ismaila, alejhis-selam, kojem je rodbinski pripadao pečat svih poslanika, Muhammed, neka je blagoslov i mir na njega i na sve ostale Allahove poslanike. Prema tome, to je poznata historijska činjenica.[1672]

2. Riječi: "… u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoje časne Kabe"

Ovo je još jedna slika poslaničkog i historijskog čuda u ovom plemenitom kur'anskom tekstu. Dakle, to je zato što je tada dolina Meke bila divljina u kojoj nije bilo usjeva, voća, pa čak ni tragova ljudskih bića, jer se uzgoj ostvaruje samo u naseljenim mjestima. Dakle, u to vrijeme nije bilo nijednog stanovnika u haremu Meke. Allah tada naređuje Svome robu Ibrahimu, alejhis-selam, da u nju nastani svoju suprugu Hadžeru i sina Ismaila, i to kod temelja samoga Hrama – Kabe. Nemoguće je bilo šta da se posadi i uzgaja, a nije bila isključena ni mogućnost postojanja nekih gljivičnih biljaka. Budući da je riječ "nebat" – "biljka" opća riječ, ona uključuje sve što zemlja uzgaja instinktom, sama po sebi ili zemljoradnjom.[1673]

Neki Ibrahimovi, alejhis-selam, potomci živjeli su u ovoj neobrađenoj dolini u kojoj ništa ne rađa. Cilj njihovog života u njoj je bio da rekonstruišu Allahovu kuću – Časni hram, koji je sagradio Allahov prijatelj Ibrahim, alejhis-selam. U tom kontekstu je i rekao: *"kod Tvoje časne Kabe."* Dakle, kada se bilo šta doda Allahu, dželle šanuhu, dodata stvar postaje plemenita zbog Allahove plemenitosti i uzvišenosti. Oslovio je Kabu epitetom Časna, jer je u njoj prolijevanje krvi zabranjeno, a to je samo po sebi iz tog razloga utočište, gdje je siguran svako ko se skloni, a sagrađena (Kaba) je u pustinji neplodnoj. Allah je dao da Kaba bude sagrađena u neplodnoj pustinji da bi u njoj sigurni bili od pohlepe ljudi, od želja mnogih agresora koji žude za plodonosnim zemljištem kako bi udovoljili svojim požudama. Allah je sigurnom učinio i od brutalne eksploatacije i nepravednog kolonijalizma. Prema tome, Allah je dao

[1672] Zaglul en-Nedžar, *Min ajatil-i'džaz el-inbai ve et-tarihi*, 1/351.

[1673] Isti izvor, 1/351.

da ovo mjesto iz spomenutih razloga pohlepnici ne žele i da ono nije interesantno osvajačima. Ibrahim, alejhis-selam, ponizno je ponovo molio Gospodara,[1674] rekavši: *"... da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali."*

3. Riječi: "... da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali"

Riječi: *"... da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali"* znače da je Ibrahim, alejhis-selam, njih ostavio na ovome mjestu da u njemu namaz uspostave, i da ga svojim namazima, molitvama, izgrađuju, što je bila svrha zbog koje ih je doveo ovdje, a ne da se nastavi sa degradacijom ibadeta, i da bude bez ljudi, odnosno stanovništva. Mnogobošci Ibrahimovih potomaka skrenuli su i zalutali sa ovog cilja, jer su robovali kipovima, koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, porušio na dan osvajanja Meke, osme godine po Hidžri.[1675]

U riječima *"... da namaz uspostave"* vidimo da Ibrahim, alejhis-selam, moli prvenstveno Gospodara da njegove potomke učini pokornim i ustrajnim Njemu, da ih opsrbi namazom, zikrom i drugim ibadetima.[1676]

Namjera Ibrahima, alejhis-selam, u ovoj dovi je je da Allah uputi njegove potomke da uspostave namaz, želeći da Allah nadahne njegovu djecu, unuke i one koji su došli poslije njegovih potomaka da uspostave namaz od ranog svog životnog perioda i da ne bi trebali biti lijeni prilikom obavljanja namaza,[1677] jer je namaz jedan od najboljih ibabdeta, i onaj ko ga obavlja sačuvat će svoju vjeru.[1678]

Rekao je Kurtrubi, rahimehullah: "Ovaj kur'anski ajet nam jasno ukazuje da je obavljeni namaz u Meki vredniji od obavljenog namaza na nekom drugom mjestu."[1679]

Na spomenuto nam ukazuje hadis, koji prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Namaz u mojoj džamiji (u Medini) bolji je od hiljadu namaza

[1674] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 8/4038.
[1675] Isti izvor, 8/40399.
[1676] Halid Abdulalim, *Vakafatu fi hajatil-enbija alejhimus-selam*, 77. str.
[1677] Muhammed Mahmud Ahmed ve Musa el-Hatib, *Du'al-enbija ver-rusul*, 100. str.
[1678] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman gi tefsiri kelamil-menan*, 852. str.
[1679] El-Kurtubi, *El-Džami'ul-ahkamil-kur'an*, 9/371.

obavljenih u drugim džamijama, a namaz u Mesdžidul-haramu (u Meki) bolji je od sto hiljada namaza obavljenih na drugom mjestu."[1680]

Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je rekao: "Namaz u Mesdžidul-haramu je bolji od sto hiljada namaza obavljenih na drugom mjestu."[1681]

Prenosi se od Ebu Derda, radijallahu anhu, da je rekao: "Namaz u Mesdžidul-haramu je vrijedan kao sto hiljada namaza, namaz u mojoj džamiji je vrijedan kao hiljadu namaza, namaz u Bejtul-makdisu je vrjedan kao petsto namaza."[1682]

Ibrahim, alejhis-selam, je ponavljao izraz *"Rabbena"* – "*Gospodaru naš"* kako bi pokazao svoju veliku brigu kada je uspostava namaza u pitanju, jer je namaz stub vjere, i iz tog razloga ga je izdvojio među svim drugim ibadetima.[1683]

4. Riječi: "... zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima..."

U ajetu se spominje *"el-ef'ide"*, što predstavlja množinu, jednina je *"fuad"*, što znači srce. Kao da je Ibrahim, alejhis-selam, želio kazati, da želi da ih ljudi obilaze sa čežnjom i ljubavlju. Ono što se misli i cilja ovom dovom jeste želja da ih ljudi posjećuju i da izvrše njihove potrebe. Ljubav naroda prema njima dovodi do ljubavi prema zemlji i njenog čestog posjećivanja, želje za implementacijom obreda u njoj, i to zapravo vodi ka pozivu u vjeru.[1684]

Sa'di, rahimehullah, je, komentarišući ajet *"... zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima..."*, rekao da ove riječi znače buđenje ljubavi prema njima i prema mjestu u kojem žive, pa je Allah uslišao dovu Ibrahima, alejhis-selam, izveo je iz potomstva Ismaila, alejhis-selam, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji je svoje potomke i narod pozivao u vjeru islam, i vjeru njihovog oca Ibrahima, alejhis-selam, pa su mu se na

[1680] Albani, *Sahihul-džami' es-sagir ve zijadetuhu el-fethul kebir*, 3838.

[1681] Sunen Ibn Madže, br. 1406.

[1682] Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 3/302.

[1683] *Et-tefsirul mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/329.

[1684] Mina Abdullah ibn Davud, *Menhedžu ed-d'avah ilel-akideti fi devil-kasasil-kur'ani*, 95. str.

taj poziv odazvali i namaz su uspostavili. Allah, dželle šanuhu, je naredio hodočašće – hadž u ovoj kući, Kabi, na mjestu u kojem je Ibrahim, alejhis-selam, nastanio svoje potomstvo i Allah je dao nevjerovatnu tajnu koja privlači ljudska srca. Što je čovjek više posjećuje, njegova čežnja za njom je veća i to je tajna Allaha Uzvišenog.[1685]

Allahove Riječi: *"nekih ljudi"*, označavaju samo određen broj ljudi, a ne označavaju sve ljude. Da je rečeno: "učini da srca ljudi čeznu za njima", muslimani sa svih strana bi nagrnuli na ovo mjesto, i ono ne bi bilo u stanju da ih primi. Također, u ajetu je radosna vijest o izgradnji Harema – Kabe u Meki, da će je Allah sigurnom učiniti, i da će se islam proširiti i doći među sve ljude, nacije i rase na zemlji, što je već i postignuto.[1686]

Allahove Riječi: *"...zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima..."* pune su nježnosti, kao da se želi kazati da su srca poput krilatog zaklopca, koji se spušta na Hram i njegovu porodicu koja je bila nastanjena u toj dolini. Ovo je obraćanje puno nade kako bi srca raznježilo.[1687]

Neko je kazao da je *"el-ef'ide"* množina od *"vefd"*, što znači *"delegacija"*. Dakle, učini da uglednici i delegacije žude da ih obiđu, pa je Uzvišeni Allah uslišao Ibrahimovu, alejhis-selam, dovu. Zatim je posadio stabla u Taifu, kako bi ljudi došli do njih.[1688]

5. Riječi: "... i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili"

Dakle, opskrbi ih raznim vrstama voća, kako bi bili od onih koji su zahvalni i koji su spoznali Tvoju milost i dobročinstvo. U ovome fragmentu kur'anskog ajeta je dokaz da stečene blagodati ovog svijeta treba da se iskoriste u ibadetima i pokornosti Allahu.[1689]

1685 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman gi tefsiri kelamil-menan*, 853. str.

1686 Zaglul En-Nedžar, *Min ajatil-i'džaz el-inbai ve et-tarihi*, 1/352.

1687 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 4/2110.

1688 El-Kurtubi, *El-Džami'ul-ahkamil-kur'an*, 9/373.

1689 *Et-tefsirul mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/330.

Allah je uslišio njegovu (Ibrahimovu) molbu, i podario mu je mnogobrojne plodove, kao što možemo i vidjeti da u Časnoj Meki je plodova u izobilju i opskrba dolazi sa svih strana.[1690]

Allahove Riječi: *"da bi zahvalni bili",* predstavljaju kontekst koji nam iskazuje cilj življenja pored Kabe, a to je uspostava potpunog namaza. Cilj dove je također da raznježi srca ljudi prema njenim stanovnicima, da ih opskrbi raznovrsnim plodovima zemlje, i to je samo vid zahvalnosti Allahu, Dobročinitelju i Darodavcu. U svjetlu ove dove, sa druge strane, paradoks se čini jasnim u stavu Kurejšija, jer oni namaz nisu uspostavili, niti su Allahu na uslišanoj dovi zahvalni.[1691]

Iz spomenute dove Ibrahima, alejhis-selam, uočit ćemo njegovo lijepo ponašanje, zakone poslušnosti, iskazivanje potrebe, traženje milosti i pomilovanja. Prema tome, Allah mu je podario lijep govor i ono što je tražio, i nema ništa u tome sporno sa strane prijatelja Milostivog – Ibrahima, alejhis-selam.[1692]

Ibrahim, alejhis-selam, upućuje dovu za svoje potomke koji žive u blizini Kabe – Harema, da budu od onih koji će namaz obavljati i Allahu zahvaljivati. Ibrahim, alejhis-selam, u svojoj dovi ukazuje da Allah zna šta je u srcima Njegovih robova. Cilj ibadeta nije puka demonstracija, vika i pljeskanje dlanovima, već je cilj svoje srce okrenuti Bogu, Koji zna ono što je tajno i javno, i ništa Mu nije skriveno, ni na nebesima ni na zemlji.[1693]

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"Gospodaru naš, Ti sigurno znaš šta mi tajimo, a šta na javu iznosimo. A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu..."*

Ibrahim, alejhis-selam, svaku svoju dovu počinje riječima: *"Rebbena"* – *"Gospodaru naš"*, doziva svoga Gospodara i kaže *"Gospodaru naš"*, što znači da je On njegov Gospodar, Gospodar njegovog potomstva,

1690 Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimi er-rahman gi tefsiri kelamil-menan*, 853. str.
1691 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 4/2110.
1692 *Et-tefsirul mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/330.
1693 Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 4/2110.

Gospodar svega što postoji, On zna njihovo stanje, ono što taje i što javno iznose. Njegovo znanje obuhvata ono što je skriveno i ono što je javno, ono što je je bilo i ono što će biti.[1694]

Ti znaš naše javne i tajne potrebe, a mi te nismo pitali za te potrebe jer su Tebi nepoznate, nego da pokažemo našu potrebu za Tobom, da pokažemo svoju poniznost prema Tvojoj Uzvišenosti.[1695]

Gospodaru naš, Ti znaš šta je u srcima našim, znaš ono što skrivamo i ono što javno iznosimo. *"Ti sigurno znaš šta mi tajimo, a šta na javu iznosimo. A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu."* Odnosno, nijedno stvorenje, bilo na zemlji ili na nebesima, nije skriveno od Njega, pa kako da budu skriveni od Njega, kada je On njihov Stvoritelj? Ibrahim, alejhis-selam, hvali Allaha onako kako to Njemu i priliči, i priznaje da je Uzvišeni Allah poznavalac početka i kraja budućnosti, kao da je Ibrahim, alejhis-selam, ovom hvalom kazao: "Ti najbolje znaš kako ćeš sačuvati moje sinove Ismaila i Ishaka, jer Tebi nije ništa skriveno na zemlji ni na nebesima."[1696]

Uzvišeni Allah Svojim znanjem obuhvata ono što je nevidljivo i vidljivo, ono što je tajno i javno, dužnosti, nemoguće stvari i mogućnosti, Svojim znanjem obuhvata niži i viši svijet, ono što je bilo, što se trenutno dešava i ono što će se desiti, Njemu Uzvišenom nema ništa skriveno.[1697]

1. Mišljenje Ebu Hajana

Ebu Hajan je, osvrnuvši se na ovaj kur'anski ajet, rekao da je neko kazao: "Ono što krijemo od osjećanja zbog našeg rastanka, i ono što javno iznosimo od dova koje Tebi upućujemo i od plača." Neko je kazao: "Ono što se krije od tmine razdvojenosti, i onoga što se desilo između njega i Hadžere kada mu je na rastanku rekla: 'Ibrahime, kome nas ostavljaš?' Ibrahim, alejhis-selam, joj je rekao: 'Ostavljam vas Allahu.' Na to ga Hadžera upita: 'Da li ti je Allah naredio da tako postupiš?' 'Jeste', odgovori on. 'On nas onda neće napustiti.' Ono što možemo

[1694] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 8/4040.
[1695] *Et-tefsirul mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/330.
[1696] Muhammed Mahmud Ahmed ve Musa el-Hatib, *Du'al-enbija ver-rusul*, 101. str.
[1697] Abdul-aziz Nasir el-Dželil, *Ve lillahil-esmaul-husna*, 333. str.

jasno zaključiti iz kur'anskog ajeta: *'A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu'*, jeste da su ovo riječi Ibrahima, alejhis-selam. Dakle, ove riječi nisu ostale Allahu Uzvišenom nepoznate."[1698]

Neko je kazao: "Riječi *'A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu'* su riječi Allaha, dželle šanuhu, u vidu potvrde Ibrahima, alejhis-selam, kao što su Allahove riječi *'Eto, tako oni rade.'* (En-Neml, 34) Ove riječi slijede poslije kraljičinih riječi: *''Kad carevi osvoje neki grad', reče ona, 'oni ga razore, a ugledne stanovnike njegove učine poniženim.''* (En-Neml, 34)"

Ono što smatram ispravnim kada su Allahove riječi u pitanju: *"A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu"*, jeste da su ovo riječi Ibrahima, alejhis-selam, on se u ovom slučaju obraća u svojstvu iznosioca vijesti, a ne u svojstvu onoga koji se nekom obraća.[1699]

2. Mišljenje Eš-Ševkanija

Ševkani, osvrćući se na ovaj kur'anski ajet, kaže da većina mufesira, komentatora Kur'ana, smatra da su ove riječi Allahov govor kojim želi potvrditi ono što je kazao Ibrahim, alejhis-selam, a to je da Allah zna ono što Njegovi robovi kriju i što javno iznose. Allah, dželle šanahu, kaže: *"A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu."* Dakle, Allahu nije ništa skriveno od stvari koje postoje, kakve god da su, niti mu je bilo šta nepostaznato na nebesima niti na Zemlji. Allahovo znanje obuhvata sve ono što se nalazi na ovome svijetu i ono što je izvan njega. Njemu Uzvišenom nije ništa skriveno. Neko je kazao: "Postoji mogućnost da je ovo od govora Ibrahima, alejhis-selam."[1700]

Peto: Riječi Uzvišenog: *"Hvala Allahu, Koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj dove, uistinu, uslišava..."*

Ibrahim, alejhis-selam, svoj govor je započeo pohvalom u vidu zahvale i njenom poštovanju. Ovi ajeti iz sure Ibrahim nam govore o kraju života Ibrahima, alejhis-selam, nakon što je sagradio Kabu, vidio

[1698] Ebu Hajjan, *El-Bahrul-muhit*, 5/422.
[1699] *Et-tefsirul mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/330.
[1700] Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*, 3/160.

svoju djecu i molio Gospodara da budu od onih koji će namaz obavljati i koji će biti čisti od širka.[1701]

1. Riječi: "Hvala Allahu"

Riječi: *"Hvala Allahu"* kojim započinje ovaj časni kur'anski ajet znače da Allahu jedino pripada hvala, jer On Jedini daje blagodati.[1702]

Ibn Kajjim, rahimehullah, definisao je el-hamd – hvalu, kao izvještaj o zaslugama El-Mahmuda, uz ljubav, poštovanje i slavu Njega.[1703]

Ibrahim, alejhis-selam, zahvaljuje Gospodaru na blagodatima koje mu je podario, i hvali Njegove savršene i veličanstvene atribute kojima je Sebe opisao.[1704]

2. Riječi: "Koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka"

El-vehb je dar koji Allah daje, ne traživši ništa zauzvrat. Potomstvo koje Allah daje je poklon od Njega.[1705] Prema tome, Uzvišeni Allah kaže: *"On stvara šta hoće! Dariva ženskinje kome hoće, a kome hoće – muškinje, ili im daje i muškinje i ženskinje, a kome hoće, da da je bez poroda; On je, uistinu, Onaj Koji sve zna i svemoćan je."* (Eš-Šura, 49–50) Ibrahim, alejhis-selam, veliča i zahvaljuje se Allahu što mu je podario Ismaila i Ishaka u strarosti.

U Kur'anu se spominje da je *"alel kiberi"* – *"u starosti"* Allah podario potomke Ibrahimu, a to je zapravo još veći dar, jer dobiti dijete u poznim godinama ukazuje nam na posebnost Ibrahima, alejhis-selam.[1706]

Također, Allahove riječi: *"alel kiberi"* – *"u starosti"*, ukazuju nam na slabost, jer starost nas na to asocira, ali ono što Allah želi je daleko jače od staračke slabosti. Iz Allahovih Riječi: *"Koji mi je podario u starosti"* vidimo da Ibrahim spominje Allahovo davanje prije starosti.[1707]

[1701] Sulejman Ibrahim El-Husejn, *Hadisul-kur'an an Isma'il ve Ishak, alejhima es-selam*, 475. str.

[1702] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 8/4042.

[1703] Ibn Kajjim el-Dževzi, *Beda'il-fevaid*, 2/93.

[1704] Hutun Sami Abdurrahman Felimeban, *Es-senau fil-kur'anil-kerim*, 37. str.

[1705] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 12/7582.

[1706] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 8/4042.

[1707] Muhammed eš-Ša'ravi, *Tefsiru eš-Ša'ravi*, 12/7584.

U Allahovim riječima *"Ismaila i Ishaka"* vidimo da Uzvišeni Allah prvo spominje Ismaila, a zatim Ishaka, što nam ukazuje da je Ismail, alejhis-selam, stariji od Ishaka.[1708]

Ibrahim, alejhis-selam, nas podučava da priznamo Allahove blagodati koje nismo u stanju prebrojati, i da smo u obavezi da Allahu zahvaljujemo na tome, da Ga hvalimo i da blagodati koje nam je podario u pokornosti Njemu iskoristimo. Također, Ibrahim, alejhis-selam, nas podučava da ne odustajemo od dove, da ne gubimo nadu u Allahovu milost i da budemo ubjeđeni da Allah čuje dovu koja mu je upućena.[1709]

3. Riječi: "Gospodar moj dove, uistinu, uslišava..."

Ono što se ovdje podrazumijeva pod saslušanjem je posebno saslušanje, a to je saslušanje koje će biti uslišano, i nije saslušanje općeg tipa, jer Uzvišeni Allah čuje svakog. Dakle, dova koja se ovdje spominje je dova u kojoj se Allah veliča i u kojoj se nešto traži. Slušanje Uzvišenog Allaha manifestuje se prihvatanjem pohvale i odgovaranjem na molbu – dovu. Tako da Allah čuje kada se hvali i onda kada se od Njega traži.[1710]

Izraz *"Zaista Gospodar moj"*, iskazuje također osjećaj zahvalnosti Svemogućem Allahu, jer je On Taj Koji ga je stvorio i Koji se pobrinuo za njegove poslove i njegovu molbu je uslišio.

Ibrahim, alejhis-selam, je odličan primjer urođene ljudske prirode, i ta priroda se ogleda u njegovoj ljubavi prema potomstvu, u poštovanju prema njemu, kao i u upućivanju na istinu i robovanje samo Gospodaru.[1711]

[1708] Sulejman Ibrahim El-hasin, *Hadisul-kur'an an Isma'il ve Ishak, alejhima, es-selam*, 476. str.

[1709] Ferhat ibn Ali El-Džabiri, *Ibrahim elezi vefa*, 100. str.

[1710] Ibn Kajjim el-Dževzi, *Beda'il feva'id*, 3/4.

[1711] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 8/4043.

Šesto: Riječi Uzvišenog: *"Gospodaru moj, daj da ja i potomci moji u obavljanju namaza budemo ustrajni; Gospodaru naš, Ti usliši dovu moju!"*

Kur'anski kontekst nam ukazuje na važnost uspostavljanja namaza i Ibrahimov respekt prema njemu.

1. Riječi: "Gospodaru moj, daj da ja i potomci moji u obavljanju namaza"

Izraz *Rabbi* koji se ponavlja ukazuje nam na poniznost prema Gospodaru. Ovo je izraz koji krasi početak svakog ajeta, koji je poput lampe koja osvjetljava put ili pruža priliku za svjetlost u molitvi – dovi koja će doći nakon toga.[1712]

To je poziv i dova Uzvišenom Allahu u kojoj se opisuje da je On njegov Gospodar Koji ga je stvorio, opskrbio i On upravlja njegovim životom, imetkom i svim životnim stvarima. Ibrahim, alejhis-selam, traži pomoć od Allaha da ga pomogne u pokornosti Njemu.

Riječima *"Učini me onim koji obavlja namaz"* Ibrahim, alejhis-selam, traži pomoć od Allaha u obavljanju namaza, jer je njegov Gospodar taj Koji ga je hranio u svakom smislu. Allah ga je pomogao u njegovoj duhovnoj ishrani nakon fizičke ishrane. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je molio Gospodara da ga usmjeri i pomogne da bude od onih koji će namaz u potpunosti obavljati na skrušen i predan način, jer je namaz simbol ispunjavanja potpunosti vjere bez bilo kakvog izobličenja.[1713]

Vidimo da Ibrahim, alejhis-selam, traži od Uzvišenog Gospodara da bude od onih koji će namaz redovno obavljati.

Prema tome, vjernik ne smije sebe zavaravati i smatrati bezgriješnim, već se mora truditi i voditi računa o svojim postupcima, kako verbalnim, tako i fizičkim.[1714]

[1712] Samiretu Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi du'i sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 241. str.

[1713] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 8/4044.

[1714] Samiretu Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi du'i sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 241. str.

U riječima *"i od potmaka mojih"* vidimo da se Ibrahim, alejhis-selam, nije zadovoljio da samo za sebe moli Gospodara da ga učini da bude od onih koji će namaz obavljati, već upućuje dove i za svoje potomke. Allah, dželle šanuhu, mu je ukazao da će biti od njegovih potomaka, onih koji nisu Allahu zahvalni i koji griješe prema Njemu, zbog toga Uzvišeni Allah kaže: *"… i od potomaka mojih."* Dakle, Gospodaru, učini da neki moji potomci budu od onih koji će namaz obavljati sve do Sudnjega dana. Neki njegovi potomci će biti na pravome Putu i bit će upućeni njegovom uputom, slijedit će njegov put, a to je jedini pravi Put.[1715]

2. Riječi: "Gospodaru naš, Ti usliši dovu moju!"

Ibrahim, alejhis-selam, moli Gospodara da primi njegovu dovu, ibadete i pokornost. Vidimo prefinjeni i visoki bonton Ibrahima, alejhis-selam, sa Svemogućim Bogom, kojem on dovu upućuje na jedan ponizan način, a zatim ga moli da iz Njegove dobrote i plemenitosti ukabuli njegovu dovu. Također, Ibrahimov edeb prema Gospodaru možemo primijetiti i u dovi koju je uputio onda kada je sa svojim sinom Ismailom, alejhis-selam, podizao temelje Allahovog Hrama – Kabe, rekavši: *"Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući."* (El-Bekare, 127)[1716]

Rekao je Et-Taberi u komentaru ajeta *"Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući"* da su ove riječi molba Gospodaru da ukabuli ovo djelo koje je Ibrahim uradio isključivo radi Njega Uzvišenog i da ukabuli ibadet koji je samo Njemu usmjerio. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas obavještava, rekavši: "Zaista je dova ibadet."[1717] Zatim je proučio Allahove riječi: *"Gospodar vaš je rekao: 'Dove Mi upućujte, Ja ću vam se odazvati! Zbilja, oni koji se ohole da Mi ibadet čine – ući će, sigurno, u džehennem poniženi.'"* (Gafir, 60)[1718]

[1715] Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*, 3/161.

[1716] *Et-tefsirul mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/332.

[1717] Ahmed, *Musned*, 4/267,271; Tirmizi, br. 2969. Imam Tirmizi je rekao da je ovaj hadis hasenun sahih.

[1718] Et-Taberi, *Džami'ul-bejan fi te'vilil-kur'an*, 13/235.

Rekao je Eš-Ševkani u komentaru ajeta "Gospodaru naš, primi to od nas", da Ibrahim, alejhis-selam, moli Allaha općenito da ukabuli njegovu dovu. Neko je kazao: "Pod dovom, ovdje se misli na ibadet, i ona bi značila: 'Ukabuli mi ibadet koji sam radi Tebe učinio.'"[1719]

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljima mojim i svim vjernicima – na Dan kad se bude polagao račun!"*

Ibrahim, alejhis-selam, predstavlja u svojoj poslaničkoj ličnosti instinktivnog čovjeka, briljantnog uma u svim svojim životnim pravcima. Također, smo vidjeli da je mislio i o svom potomstvu kao što o sebi misli. Urođena vjera čini da čovjek spominje svoje roditelje po dobru kao što spominje i svoje potomke. Vidimo da Ibrahim, alejhis-selam, često spominje Allahovo gospodstvo u stvaralaštvu, i doziva Ga na taj način, zatim prvo moli Gospodara da se njemu smiluje, njegovim roditeljima, a zatim svim vjernicima koji u Allaha i Sudnji dan vjeruju, bez obzira bili oni od njegovog potomstva ili ne, i to je dova koja obuhvata sve vjernike.[1720]

Dove Ibrahima, alejhis-selam, su bile opšte – kolektivne, on je Allaha molio za svu braću koja su uspostavila monoteizam u svome životu, koja Allaha izdvajaju u ibadetu i pokornosti. Ibrahim, alejhis-selam, je molio Allaha za oprost i da im grijehe oprosti i prekrije na Sudnjem danu, na Danu gdje će svaki čovjek račun polagati za ono što je od dobra i od zla uradio. Vidimo da je Ibrahim, alejhis-selam, tražio od Gospodara da na ovome danu bude milostiv, da Njegov oprost preduhitri Njegovu kaznu. Ovo je posebno dovio za svoje roditelje, a generalno i za sve muslimane.[1721]

Ebu Hajan, rahimehullah, je rekao: "Ono što je vidljivo iz ovog ajeta jeste da je Ibrahim tražio oprost za svoje roditelje. Međutim, ako uzmemo u obzir da je njegova majka bila vjernica, a kada je u pitanju

[1719] Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*, 3/161.
[1720] Muhammed Ebu Zehre, *Zehretul-tefasir*, 8/4045.
[1721] Isti izvor, 8/4045.

njegov otac, možemo primijetiti da on nije bio neprijateljski nastrojen prema Allahu, ovo može biti prihvaćeno ako bismo kazali da su dove koje je učio Ibrahim, alejhis-selam, bile u različitim vremenskim periodima. Rečeno je da je ovom dovom mislio na svoju majku i Nuha, alejhis-selam. Također je rečeno da je mislio na Adema, alejhis-selam, i njegovu suprugu Havu. Ono što je ispravno jeste prvo mišljenje, o čemu nam je došao kur'asnki tekst u kojem se vidi da Ibrahim, alejhis-selam, moli Allaha, dželle šanuhu, da oprosti njegovom ocu: *"… i ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih."* (Eš-Šu'ara, 86)[1722]

1. Riječi: "Gospodaru naš, oprosti meni"

Ove riječi su molba Ibrahima, alejhis-selam, Uzvišenom da mu oprosti ono što je previdio i ono što vidi kao grijeh, a to nam ukazuje na veliku poniznost Ibrahima, alejhis-selam, prema Gospodaru, i na to da nije dovoljno zahvalio Gospodaru na blagodatima koje mu je podario. Ovaj osjećaj je nagnao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da udvostruči ibadet i da ustane noću. El-Migire, radijallahu anhu, je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bi toliko stajao na noćnom namazu da bi mu noge otekle. Neko mu je to spomenuo, a on je odgovorio: 'Pa zar da ne budem zahvalni rob!?'"[1723]

2. Riječi: "I roditeljima mojim"

Ibrahim, alejhis-selam, je molio Gospodara da oprosti majci njegovoj i ocu njegovome. Majka Ibrahima, alejhis-selam, je bila vjernica, a što se tiče istigfara koji tražio za svoga oca, to je bilo prije nego što mu je Allah objasnio da je on Njegov neprijatelj, koji je bio ustrajan na svome nevjerovanju sve do svoje smrti. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A što je Ibrahim tražio oprost za svoga oca, bilo je to samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je, doista, mnogo Allaha molio i obazriv bio."* (Et-Tevba, 114)

[1722] Ebu Hajjan, *El-Bahrul-muhit*, 5/423.

[1723] Buhari, br. 1130.

3. Riječi: "I svim vjernicima – na Dan kad se bude polagao račun"

Riječi: *"I svim vjernicima – na Dan kad se bude polagao račun"* znače – oprosti svim vjernicima na Sudnjem danu, kada nastupi obračun. Također, Nuh, alejhis-selam, je zamolio Allaha za oprost svim vjernicima. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Gospodaru moj, oprosti meni, i roditeljima mojim, i onome koji kao vjernik u dom moj uđe, i vjernicima i vjernicama, a zulumćarima samo propast povećaj!"* (Nuh, 28)

Tako se završava ova velika scena, scena plemenitog poslanika Ibrahima, alejhis-selam, da ispuni naša srca i duše jedinstvom koje samo metodom Časnog Kur'ana i govorom Gospodara mogu nam pružiti.[1724]

Osmo: Poziv Ibrahima, alejhis-selam, ljudima da obave obrede hadždža u suri El-hadž

"I kada smo Ibrahimu pokazali mjesto Kuće, rekavši: 'Meni ništa ne pridružuj, i očisti Kuću Moju za one koji će je obilaziti, koji će stajati i koji će na ruku'u i sedždi biti. I oglasi ljudima hadž – i dolazit će ti pješke i na kamilama iznurenim koje dolaze sa dalekog puta, i da bi prisustvovali onome od čega će koristi imati i da bi ime Allahovo spominjali u danima poznatim zato što ih je opskrbio životinjama domaćim. Jedite meso njihovo i nahranite siromaha ubogog! Neka potom sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Kuće drevne obilaze.'" (El-Hadž, 26–29)

Uzvišeni Allah spominje veličinu i veličanstvenost svete kuće, i veličinu njenog graditelja, Ibrahima, alejhis-selam, jer ga je Uzvišeni Allah pripremio za Časni hram, i doveo ga kod njega, učinio je da jedan dio njegovog potomstva bude nastanjen na tom mjestu. Allah, dželle šanuhu, naređuje da sagradi sa svojim sinom Ismailom Časni hram, na principu bogobojaznosti. Također mu naređuje da nikog Allahu ravnim ne smatra, da svoja djela čini isključivo Allaha radi i da svaku lijepu stvar otpočne bismilom, tj. Allahovim imenom. Naređuje mu da očisti Časni hram od širka, grijeha i svih drugih nečistoća.

Allah, dželle šanuhu, Sebi pripisuje tu kuću (Časni hram) iz počasti prema njoj i ljubavi koju će vjernici imati prema njoj u svojim srcima,

[1724] *Et-tefsirul mevdu'i li suveril-kur'anil-kerim*, 4/333.

jer će joj ljudi dolaziti sa svih strana i upravo zbog toga trebaju je očistiti i veličati, jer je ona kuća Gospodara svih svjetova, i nju će ljudi obilaziti i u njoj će boraviti, gdje će mnogobrojne ibadete implementirati, poput: zikra, učenja, čitanja, podučavanja i mnogih drugih ibadeta.[1725]

Uzvišeni Allah je naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da pozove ljude, da ih poduči i da im dostavi vjeru, jer kada ih budeš pozvao, doći će ti mnogobrojni hadžije i mu'temiri – umraši. Neki će doći pješke iz udaljenih mjesta, a neki će ti doći kamilama kojima će preći daleki put, sve dok ne budu došli do najčasnijeg mjesta iz različitih dalekih mjesta. Ibrahim, alejhis-selam, je pozvao svoj narod, a poslije njega to je uradio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kada je pozvao ljude da obave hadž. Desilo se ono što mu je Allah obećao, pohrlili su ljudi da obave hadž sa svih strana, sa istoka i zapada. Zatim je spomenuo koristi Allahovog Časnog Hrama i da je u njemu mnogo koristi, poput mnogobrojnih ibadeta koji se mogu samo na tom mjestu implementirati. Neke od koristi su također i dunjalučki profiti i zarade. Dakle, sve spomenuto su dunjalučke i vjerske koristi, poput spominjanja Allahovog imena prilikom prinošenja Allahu žrtve, u vidu zahvalnosti što ih je Allah opskrbio itd.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Jedite meso njihovo i nahranite siromaha ubogog"* tj. velikog siromaha. *"Neka potom sa sebe prljavštinu uklone"*, tj. neka obave obrede hadža, a zatim neka otklone sa sebe prljavštinu. *"Neka svoje zavjete ispune"* tj. neka ispune zavjete koje su sebi obavezali – hadž, umru i klanje kurbana. *"I neka oko Kuće drevne obilaze",* tj. oko Kabe, a Kaba je stara i najbolja džamija. Allah, dželle šanuhu, ovdje naređuje da se obavi tavaf, konkretno poslije obreda koji se spominju općenito, a to je zbog počasti i važnosti Kabe. Ovdje možemo izvući još jednu korist, a to je da tavaf oko Kabe može se obaviti u bilo kojem vremenu, bilo to uz obrede ili samostalno, bez povoda.

Ibrahim, alejhis-selam, je izvršio dužnost kojom ga je Allah zadužio, a to je da poduči vjernike obredima hadž, kojima ga je Allah podučio.

[1725] Samiretu Adli Muhammed Rizk, *Vudžuhul-bejan fi du'i sejidina Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam*, 241. str.

Obavljanje hadža obnovio je ponovo naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je ova praksa odstupila i nestala zbog dugoga vremenskog perioda i šejtanovih zamki.[1726]

Koristi koje hodočasnici imaju od hadža su mnogobrojne...

Hadž je sajam i kongres. Hadž je sajam trgovine i sezona ibadeta. Hadž je kongres za povezivanje i upoznavanje, kongres za koordinaciju i suradnju. On je obaveza u kojoj se susreću dunjaluk i ahiret, kao što se susreću daleke i bliske uspomene vjerovanja ... Trgovci u sezoni hadža nalaze široko tržište, jer u Časnu zemlju dođu svakojaka dobra iz svih dijelova zemlje. Hodočasnici dolaze iz svih krajeva i svih zemalja, donoseći svakovrsna dobra svojih zemalja iz svih krajeva Zemlje u raznim sezonama. Sve se to stekne u Časnoj zemlji u jednoj sezoni. To je trgovački sajam, izložbeni paviljon proizvoda i svjetska pijaca, koja se održava svake godine. To je vrijeme ibadeta u kome se duše čiste osjećajući da su blizu Allahu u Njegovom Časnom hramu. One kruže oko Hrama oživljujući uspomene koje lebde nad njim i koje kruže poput slika izbliza i izdaleka.[1727]

Upečatljiva je slika Ibrahima, alejhis-selam, Allahovog prijatelja, kako ostavlja kod Hrama ono što mu je za srce priraslo, Ismaila i njegovu majku, obraćajući se svojim ustreptalim srcem svome Gospodaru: *"Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili."*

Upečatljiva je slika Hadžere kako traži vodu za sebe i svoje dijete dojenče po vrelini okolo Hrama, trčeći između Safe i Merve, skrhana od žeđi, umora i boli za djetetom... Vraća se iz sedmog kruga slomljena od očaja da bi našla vrelo kako izbija pored nemoćnog dojenčeta... Kad, eto, to je Zemzem – vrelo milosti u pustinji, beznađu i suši.

[1726] Es-Sa'di, *Tejsirul-Kerimir-Rahman*, 1097. str.

[1727] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 4/2419.

Upečatljiva je slika Ibrahima, alejhis-selam, kako sanja, pa se ne koleba da žrtvuje ono što mu je od srca otpalo, idući u vjerničkoj pokornosti do tog visokog nivoa: *"O sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?"* Na to mu odgovara Ismail: *"O oče moj, onako kako ti se naređuje postupi, vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati."* Najednom se Allahova milost ispoljava u kurbanu: *"Mi ga zovnusmo: 'O Ibrahime, ti si se Objavi u snu odazvao; a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine, to je, zaista, bilo pravo iskušenje!' I kurbanom velikim ga iskupismo."*

Upečatljiva je slika Ibrahima i Ismaila, alejhimus-selam, kako podižu temelje Hrama pokorno i skrušeno: *"Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si!"* (El-Bekare, 127–128)[1728]

Ove slike i ta sjećanja ostaju da kruže i da se smjenjuju dok se ne pojavi slika Abdulmutaliba, koji zavjetuje krv svog desetog sina ako mu Allah podari deset sinova. I, evo, to je Abdullah. A evo i Abdulmutaliba, koji vodi računa da ostane vjeran zavjetu. Evo i njegovog naroda oko njega i izlažu mu ideju otkupa. Evo i on baca strelicu oko Kabe i udvostručava nagradu, a strelica svaki put izađe na Abdullaha. Otkup je dostigao stotinu deva, mada je uobičajeni otkup bio deset. Kolje se stotinu deva, a Abdullah se spašava. Spašava se da u Amininoj utrobi pohrani najčistiji zametak i najčasnije Allahovo stvorenje – Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a zatim umire! Kao da ga je Allah otkupio od klanja samo radi ovog velikog, časnog i jedinog cilja![1729]

Potom se nižu slike i sjećanja. Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ide Pravim putem u svom djetinjstvu i dječaštvu po ovoj zemlji, okolo ovog Hrama...

Kako podiže crni kamen svojim časnim rukama i stavlja ga na svoje mjesto kako bi ugasio neslogu koja samo što nije izbila među plemenima... Kako klanja... Kako obilazi oko Kabe... Kako govori... Kako se

[1728] Seid Kutb, *Fi zilalil-Kur'an*, 4/2419.

[1729] Isti izvor, 4/2420.

povlači u itikaf... Njegovi koraci živo biju u mislima i predočavaju se u svijesti. Hadžija tamo samo što ih ne vidi dok je utonuo u ta sjećanja. Koraci njegovih časnih drugova i njihove slike kruže i koračaju po ovoj zemlji okolo ovog Hrama, uši samo što ih ne čuju i oči samo što ih ne vide.

Hadž je, poslije svega toga, kongres koji okuplja sve muslimane. Kongres na kome oni nalaze svoj stari korijen koji seže daleko u vrijeme do njihovog oca Ibrahima, Allahova prijatelja: *"U vjeri pretka vašeg Ibrahima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu..."* U ovome nalaze svoj stožer koji ih sve privlači sebi, ovu kiblu kojoj se svi okreću i na kojoj se svi sreću...

Nalaze bajrak kome se vraćaju. Bajrak jedne vjere u čijem se okrilju gube razlike rasa, boja i zemalja... Nalaze svoju snagu na koju katkad zaborave. Snagu okupljanja, ujedinjenja i povezivanja koje obuhvata milione. Milione kojima se ne može niko suprotstaviti kad bi stali pod jedan bajrak, kojih ne smije biti više, bajrak vjerovanja i monoteizma.[1730]

To je kongres za upoznavanje, dogovaranje, koordiniranje planova, objedinjavanje snaga i razmjenu dobara, roba, znanja i iskustava. Za organiziranje islamskog svijeta kao jedne savršene i potpune cjeline jedanput godišnje. U Allahovom okrilju i u blizini Allahove kuće. U okrilju daljih i bližih pokornosti, daljih i bližih uspomena. Na najpogodnijem mjestu, u najpogodnijoj atmosferi i u najbolje vrijeme...

Uzvišeni Allah kaže: *"... da bi koristi imali..."*, tj. da bi koristi imala svaka generacija, shodno svojim uvjetima, potrebama, iskustvima i zahtjevima. To je nešto od onoga što je Allah želio od hadža onog dana kad ga je propisao muslimanima i kada je naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da ga oglasi ljudima.[1731]

[1730] Isti izvor, 4/2420.

[1731] Isti izvor, 4/2420.

Deveto: Sukob grupacija kada je u pitanju Ibrahim, alejhis-selam

Mnoge vjerske grupacije svojatale su Ibrahima, alejhis-selam. Svaka grupacija se njemu pripisivala, i tvrdili su da slijede njegov put i pravac. Slobodno možemo kazati da je Ibrahim, alejhis-selam, na osnovu svog života i djelovanja, bio poput jednog naroda – ummeta. Uzvišeni Allah ga je učinio imamom, predvodnikom ljudi, pa je tako i dao da neki njegovi potomci budi poslanici kojima je Allah dao knjigu, objavu. Kada je u pitanju svojatanje Ibrahima, alejhis-selam, možemo izdvojiti sljedeće tri skupine: jevreje, kršćane i arapske mnogobošce, a spomenute grupacije su daleko od onoga na čemu je bio Ibrahim, alejhis-selam.

Židovi tvrde pripadnost Ibrahimu, jer su oni potomci Ishaka, alejhimus-selam. Kršćani potvrđuju pripadnost Ibrahimu, jer tvrde da su na njegovoj vjeri. Arapi također se pripisuju Ibrahimu, jer su oni potomci Ismaila, alejhis-selam, obavljaju hadž oko Kabe koju je Ibrahim, alejhis-selam, sagradio. Kur'an Časni nam govori o ovoj tematici i ističe nam neke tvrdnje jevreja, kršćana i arapskih mušrika, zatim im odgovara na te njihove tvrdnje i objašnjava suštinsku vjeru Ibrahima, alejhis-selam, i one koji mu se istinski pripisuju i koji na pravi način slijede njegov put i pravac. Prokomentarisao sam kur'anske ajete iz sure El-Bekare: *"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!? Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima. Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!', on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova.' I Ibrahim je, kao i Jakub, to zapovjedio sinovima svojim: 'Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, i nipošto nemojte umrijeti drukčije nego kao muslimani.' Da niste možda prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao?! Kad je on sinove svoje upitao: 'Kome ćete poslije mene ibadet činiti?' Odgovorili su: 'Ibadet ćemo činiti Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima, Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome! I mi se samo Njemu predajemo!' Taj je narod prošao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama što ste zaslužili, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili."* (El-Bekare, 130–134) Kroz prizmu ovih kur'anskih ajeta sam objasnio da je Ibrahim, alejhis-selam, bio na prirodnoj vjeri

– islamu, svojim sinovima je savjetovao da i oni budu na tom putu, to je bio i savjet njegovog unuka Jakuba, alejhis-selam i njegovih sinova i oni su svi bili muslimani.

Nisu bili kako to tvrde jevreji i kršćani. Jevreji su govorili: "Ako želite da budete na pravome putu, budite jevreji", a dok su kršćani govorili: "Budite kršćani ako želite da budete na pravome putu", a to su samo bile riječi neistine koje su oni izgovarali.

Dakle, kur'anski ajeti iz sure El-Bekare tretiraju spomenute vjerske grupacije koje su svojatale Ibrahima, alejhis-selam, i svaka od njih je tvrdila da je on od njih i da njima pripada, možemo slobodno kazati da su neistinu iznosili. Ibrahim, alejhis-selam, i njegova djeca nisu bila jevreji, kršćani, a ni mnogobošci, već su bili istinski muslimani, i svaki od njih, kada bi bio na smrtnoj postelji, ostavljao je u amanet svojoj djeci da budu istinski muslimani.[1732]

Također, Allah nas u Kur'anu obavještava u suri Ali Imran o raspravi jevreja i kršćana koji su tvrdili da slijede pravac i vjeru Ibrahima, alejhis-selam. Spomenuti kur'anski ajeti su anulirali te njihove tvrdnje i objasnili nam ko su zapravo istinski sljedbenici Ibrahima, alejhis-selam, i koji su mu ljudi najpreči. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"O vi kojima je Knjiga data, zašto se o Ibrahimu prepirete kada su Tevrat i Indžil poslije njega objavljeni!? Zar vi ne razumijete?! Eto, vi raspravljate o onome o čemu imate neko znanje, ali zašto raspravljate o onome o čemu nemate nikakvoga znanja? A Allah zna, a vi ne znate. Ibrahim nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On višebožac nije bio! Doista su najbliži ljudi Ibrahimu oni koji su ga slijedili, i ovaj Vjerovjesnik i oni koji vjeruju. A Allah je zaštitnik vjernika."* (Ali Imran, 65–68)

Ovi kur'anski ajeti negiraju raspravu jevreja i kršćana u svojatanju Ibrahima, alejhis-selam, i ugoni ih u laž kada je njihova tvrdnja u pitanju da je on od njih. Kur'an nas obavještava da je Allah objavio Tevrat Musau, alejhis-selam, a Musa, alejhis-selam, je došao poslije Ibrahima,

[1732] Es-S'adi, *Tejsirul-kerimir-rahman*, 1098. str.

alejhis-selam, na desetine godina, čak i stotine, pa kako mogu da tvrde da je Ibrahim bio jevrej, a on je došao prije njih na stotine godina?[1733]

Zar se jevreji i kršćani neće dozvati pameti i napustiti svoju tvrdnju zbog koje ih historija u laž ugoni? Allah, dželle šanuhu, kaže: *"O vi kojima je Knjiga data, zašto se o Ibrahimu prepirete kada su Tevrat i Indžil poslije njega objavljeni!? Zar vi ne razumijete?!"* (Ali Imran, 65)

Dakle, kur'anski ajeti nam eksplicitno kazuju da su tvrdnje ove tri nevjerničke grupacije, jevreja, kršćana i predislamskih Arapa, ništavne i lažne. Sa druge strane, potvrđuju nam da je Ibrahim, alejhis-selam, bio pravi musliman i da je njegova vjera bila islam. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ibrahim nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On višebožac nije bio!"* (Ali Imran, 67)

Ovi kur'anski ajeti su nam objasnili da Jevreji, kršćani i predislamski Arapi nisu na putu, niti vjeri Ibrahima, alejhis-selam, već su oni nevjernici koji su u očitoj zabludi, nakon čega nam Allah, dželle šanuhu, objašnjava ko su istinski Ibrahimovi, alejhis-selam, sljedbenici, koji se pridržavaju njegovog Puta i prakse. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Doista su najbliži ljudi Ibrahimu oni koji su ga slijedili, i ovaj Vjerovjesnik i oni koji vjeruju. A Allah je zaštitnik vjernika."* (Ali Imran, 68)

Zaista su istinski sljedbenici Ibrahima, alejhis-selam, su oni koji ga slijede, a to su zapravo pravi vjernici, njegovi savremenici koji su sa njim živjeli i koji su se odazvali njegovom pozivu, bez obzira da li se radilo o onima koji su prihvatili islam u prvoj etapi njegovog misionarstva u Iraku, ili oni koji su to učinili u drugoj etapi u Palestini.[1734]

Najpreči Ibrahimu, alejhis-selam, jeste onaj ko se spominje u riječima *"i ovaj Vjerovjesnik"*, a ovo se odnosi na poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Treća kategorija koja je najpreča Ibrahimu, alejhis-selam, jesu *i oni koji vjeruju,* ovo se odnosi na prave i istinske vjernike, sljedbenike Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, jer oni pripadaju ovom

[1733] Salih el-Halidi, *El-Kasasul-kur'ani urede vekai ve tahlili ehdasi*, 1/456.

[1734] Isti izvor, 1/458.

istinskom ummetu, ummetu koji će svjedočiti, ummetu koji ima svoju poslanicu sve do Sudnjega dana, i oni su, dakle, najpreči Ibrahimu, alejhis-selam, jer su oni na njegovoj (Ibrahimovoj) vjeri, i oni su istinski muslimani. Ibrahim, alejhis-selam, je bio istinski musliman.

Dakle, pravi sljedbenici Ibrahima, alejhis-selam, su oni koji slijede poslijednjeg poslanika, o kojem nas je obavijestio Ibrahim, alejhis-selam, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.[1735]

Deseto: Suhufi (listovi) Ibrahima, alejhis-selam

Komentatori Kur'ana – mufesiri spominju da je Uzvišeni Allah objavio Ibrahimu, alejhis-selam, suhufe, listove.

Ibn Ašur, rahimehullah, kaže: "Allah, dželle šanuhu, je objavio Ibrahimu, alejhis-selam, riječi kojima ga je iskušao, u vezi sa čime je On Uzvišeni i rekao: *'I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi u iskušenje stavio.'* Riječi kojima je Allah iskušao Ibrahima, alejhis-selam, zapisane na listovima."

Islamski učenjaci se razilaze kada je u pitanju koliko su imali listova ti suhufi – stranice. Neko je kazao da su suhufi imali deset listova, dvadeset stranica... Dok Ibn Ašur spominje da je bilo ukupno deset listova.[1736]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"To doista ima u listovima prvim, listovima Ibrahimovim i Musaovim."* (El-A'la, 18–19)

Dakle, ovo znači da je Ibrahim, alejhis-selam, imao poslanicu – knjigu. Allah, dželle šanuhu, je objavljivao knjige poslanicima i pet je knjiga koje se spominju u Kur'anu po hronološkom redosljedu: Suhufi – listovi Ibrahimovi, Tevrat, Zebur, Indžil i Kur'an. Prvo što je Allah, dželle šanuhu, objavio bili su Ibrahimovi suhufi.

Et-Taberi, rahimehullah, je rekao: "Listovi su množina od lista. Oni predstavljaju knjige koje su objavljene Ibrahimu i Musau, alejhimus-selam."[1737]

[1735] Isti izvor, 1/458.

[1736] Omer Abdul-Vehab Mahmud, *Suhufu Ibrahim ve Musa alejhima es-selam min hilalil-kur'an ve es-sunneh*, 42. str.

[1737] Abdus-Setar Kerim el-Mersumi, *Miletu ebikum Ibrahim*,188. str.

Kur'an nas je obavijestio šta se u jednom dijelu nalazi u suhufima – listovima, rekavši: *"Uspio je onaj koji se očisti i spomene ime Gospodara svoga pa klanja! Ali, vi više život dunjalučki volite, a ahiret je bolji i vječan je. To, doista, ima u listovima prvim, listovima Ibrahimovim i Musaovim."* (El-A'la, 14–19)

Uzvišeni Allah je odabrao od suhufa Ibrahimovih ove riječi i spomenuo ih u Kur'anu kao primjer onima koji slijede Ibrahimovu vjeru.

1. Riječi: "Uspio je onaj koji se očisti"

Nemoguće je postići visoke stepene kod Allaha, dželle šanuhu, bez čiste duše. *"Uspio je onaj koji se očisti"*, dakle, onaj koji se očisti vjerovanjem, dobrim djelima i koji napusti širk i grijehe.[1738]

Jedna od dova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bila je: "Gospodaru moj, podari duši mojoj bogobojaznost, očisti je jer Ti si Onaj Koji je najbolje može očistiti, Ti si njen Zaštitnik i Gospodar."[1739]

Ono može imati i značenje sadake, bez obzira da li se radilo o obaveznoj ili dobrovoljnoj. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I spomene ime Gospodara svoga pa klanja!"* Dakle, jedno od najboljih djela koje čovjek može uraditi jeste zikr – spominjanje Allaha, dželle šanuhu. Zikr je ibadet koji može da se implementira u svakom stanju, kada hodimo, sedimo, prilikom konzumiranja hrane, pića, oblačenja odjeće, prije spavanja, prilikom jakog vjetra, prilikom vožnje, prilikom viđenja mjeseca i u svakoj životnoj prilici.[1740]

Rekao je Fahrudin Er-Razi u svome tefsiru *El-kebiru mefatihil gajb* da postoje tri vrste djela. Prvo jeste uklanjanje neispravnog vjerovanja iz srca, zatim spoznaja Allaha, dželle šanuhu, Njegovog bića, svojstava i imena, te rad u Njegovoj službi.

Kod prvog djela misli se na čistotu duše. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Uspio je onaj koji se očisti."* (El-A'la, 14)

[1738] Ebu Bekr El-Džezairi, *Ejserul-tefasir likemil-alijil-kebir*, 5/558.

[1739] En-Nesai, *Sunnen*, br. 5458.

[1740] Ebu Bekr El-Džezairi, *Ejserul-tefasir likemil-alijil-kebir*, 5/559.

Drugo se odnosi na Riječi: *"i spomene ime Gospodara svoga pa klanja"* pod čime se misli na spominjanje Allaha srcem, a ono biva isključivo spoznajom.

Kod trećeg se pod riječima *"pa klanja"* misli na pokornost i službu Bogu, jer namaz predstavlja skromnost i skrušenost. Dakle, ko prosvijetli svoje srce kroz spoznaju Gospodara i Njegovu veličanstvenost, neminovno je da će to ostaviti traga na njegovu pokornost, skrušenost, i na ostale dijelove tijela.[1741]

Ibrahim, alejhis-selam, se susreo sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na dunjalučkom nebu, prilikom svog putovanja na Isra i Miradž. Ibrahim, alejhis-selam, prilikom tog putovanja je nazvao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, svojim djetetom.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Pošto je stigao do ovosvjetskog neba, Džibril zatraži da se otvori. 'Ko je to?' – upita ga neko. 'Džibril' – reče on. 'A ko je s tobom?' – upitan je. 'Muhammed' – odgovorio je Džibril. 'Zar mu je počela silaziti Objava?' – upita taj. 'Jeste' – odgovori Džibril. Bi rečeno: 'Dobro došao, dobar li je gost došao!' Onda se nebo otvorilo. Kad sam ušao, ugledah Adema. 'Ovo ti je praotac Adem, nazovi mu selam' – reče mi Džibril. Nazvao sam mu selam i on mi je na njega uzvratio i rekao: 'Dobro mi došao, sine dobrog i dobri vjerovjesniče!'"[1742]

2. Riječi: "... spomene ime Gospodara svoga pa klanja"

Ove riječi su se nalazili u suhufima – listovima, Ibrahima, alejhis-selam. Namaz predstavlja stub vjere, svjetlost koja dariva sigurnost, veza između čovjeka i njegova Gospodara Uzvišenog. Nema bogatstva, niti istinskog života bez namaza. Niko nije oslobođen obavljanja namaza, čak ni poslanici, niti siromasi, ni bolesnici, niti starci.

Nekada se izrazom namaz cilja na dovu, nekada na ibadet koji je popraćen stajanjem, ruku'om, sedždom i učenjem Kur'ana.

[1741] Er-Razi, *Et-tefsirul-kebir mefatihul-gajb*, 31/134.

[1742] Buhari, br. 3887.

Namaz koji se spominje u Allahovim riječima, koje su spomenute u suhufima – listovima Ibrahimovim, misli se na dovu, pa bi značenje ajeta bilo da je uspio onaj ko bude dovu upućivao svome Gospodaru. Dova je je bila osnova ibadeta u Ibrahimovoj, alejhis-selam, vjeri. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Dova je ibadet."[1743]

Upravo zbog toga, Ibrahim, alejhis-selam, je upućivao dovu svome Gospodaru u svakoj prilici, i oni koji su slijedili njegovu vjeru učili su spomenute dove, koje i mi danas učimo. Kur'an Časni je sačuvao ove veličanstvene dove koje su pune skrušenosti.[1744]

Što se tiče namaza – molitve, kao ibadeta, Ibrahim, alejhis-selam, je dovio Gospodaru, rekavši: *"Gospodaru moj, daj da ja i potomci moji u obavljanju namaza budemo ustrajni…"* (Ibrahim, 40)

Ovo je veličanstvena dova koja nam ukazuje na važnost namaza. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je prvenstveno molio Gospodara da ga učini da bude od onih koji će namaz obavljati.

Uspostavljanje namaza prema Božijoj volji je ono što je potrebno, a ne samo da se formalno obavi.[1745]

3. Riječi: "... vi više život dunjalučki volite, a ahiret je bolji i vječan je"

Ibrahimovi, alejhis-selam, suhufi nas obavještavaju o radosnim vijestima onim kategorijama ljudi koji popravljaju stanje među ljudima na zemlji i koji rade dobra djela. Sa druge strane, šalju prijetnju nevjernicima, zulumćarima i grešnicima. Ispravna vjera je ona vjera koja je istina, a nije zabluda, istina na kojoj treba ustrajati. Nažalost, mnogi ljudi daju prednost dunjaluku nad ahiretom, osim oni kojima se Uzvišeni Allah smiluje. Život na ovom prolaznom svijetu ne smije ostaviti traga na čovjeka, ne smije sebi dozvoliti da mu dunjaluk bude cilj i svrha, jer dunjaluk je kuća prolaznosti i nije kuća vječnosti i život na dunjaluku je samo igra i zabava. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ovaj život*

[1743] Sunenu Et-Tirmizi, br. 2969. Tirmizi je kazao da je ovaj hadis hasenun sahih.

[1744] Abdus-setar Kerim el-Mersumi, *Miletu ebikum Ibrahim*, 192. str.

[1745] Isti izvor, 193. str.

dunjalučki nije ništa drugo do zabava i igra." (El-Ankebut, 64) Život na dunjaluku predstavlja životni vijek koji obuhvata moralnost, materijalnost i prolaznost, koji obuhvata čovjekov život, njegovo bogatstvo i siromaštvo. Sve što je Uzvišeni Allah stvorio u ovom univerzumu od ljudi, biljaka, životinja, neživih bića, planeta, zvijezda i stvari poput želja, zadovoljstva, vlasti, i drugih stvari, one su samo iskušenje i nisu nagrada. Prema tome, nije racionalno, niti logično zbog ovih stvari se takmičiti i natjecati. Prema tome, ovo je gledište Ibrahimove, alejhis-selam, vjere prema dunjaluku, i čovjek ne smije dozvoliti da život na ovome svijetu ostavi traga na njemu, već ovim svijetom – dunjalukom treba ciljati ono što je vječno, a to su dobra djela koja će čekati na ahiretu one koji su ih uradili. Ovo nam objašnjava Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu, rekavši: *"I nastoj da time što ti je Allah dao stekneš dom ahiretski, a ne zaboravi ni svoj udio na dunjaluku."* (El-Kasas, 77)[1746]

Ovo je skraćena priča percepcije našeg života i obitovanja na dunjaluku, osnova u našem životu jeste da stremimo Onom svijetu. Allah, dželle šanuhu, riječima *"… vi više život dunjalučki volite"* upozorava i prijeti onima koji više vole dunjalučki život od ahiretskog, i to je u kontradiktornosti sa vjerom Ibrahima, alejhis-selam.

Zatim, Kur'an Časni nas podsjeća na važne stvari, a to je govor o životu na Onome svijetu, rekavši: *"… a ahiret je bolji i vječan je."* Govor o ahiretu predstavlja akaidsko pitanje – pitanje koje se tiče vjerovanja, bez kojeg neće biti ispravan čovjekov islam, niti njegovo vjerovanje. Allah, dželle šanuhu, nas obavještava u Ibrahimovim suhufima da se život na ahiretu razlikuje od života na dunjaluku sa dva aspekta.[1747]

Prvi aspekt jeste da je život na ahiretu bolji od života na dunjaluku. Ovo je veoma jasno, i upravo zbog toga vjernici se trude da rade za ahiret, ostavljaju sve ono čime bi mogli da izazovu Allahovu srdžbu. Dakle, vrijednost života na dunjaluku i ahiretu ne može da se uporedi, blagodat života na Onome svijetu je zasigurno velika i ogromna, za razliku od života na ovome svijetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

[1746] Isti izvor, 194. str.

[1747] Isti izvor, 194. str.

je rekao: "Položaj biča jednog od vas u džennetu, bolji je od dunjaluka i svega što je na njemu."[1748]

Drugi aspekt jeste da je život na ahiretu vječan, za razliku od života na dunjaluku. Život na ahiretu je vječan i nije prolazan. Stanovnici dženneta i džehennema će u njima vječno ostati. Uzvišeni Allah nas obavještava u Kur'anu da će stanovnici dženneta u njemu vječno ostati: *"Oni koji se budu uščuvali, kod Gospodara svoga imat će džennetske bašče kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno boraviti..."* (Ali Imran, 15)

Stanovnici džehennema će, također, vječno u Vatri ostati. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Onima koji ne vjeruju i koji zulum čine, Allah, doista, neće oprostiti i neće ih na put uputiti, osim puta u džehennem, u kojem će vječno i zauvijek ostati; to je Allahu lahko."* (En-Nisa, 168–169) Allah, dželle šanuhu, kaže o Vatri: *"Zato, ulazite na kapije džehennema, u njemu ćete vječno ostati! O kako će prebivalište onih koji su se oholili grozno biti!"* (En-Nahl, 29)

Kada su u pitanju Ibrahimovi suhufi, oni se tretiraju isto kao i ostale knjige koje je Allah objavio. Suhufi – listovi Ibrahima, alejhis-selam, objavljeni su prve noći mjeseca ramazana, o tome nas je obavijestio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: "Suhufi Ibrahimovi su objavljeni prve noći mjeseca ramazana, Tevrat je objavljen šeste noći ramazana, Indžil je objavljen trinaeste noći ramazana, a Kur'an dvadeset i četvrte noći ramazana."[1749]

Allah, dželle šanuhu, nas obavještava o Ibrahimovim i Musaovim suhufima u suri En-Nedžm, rekavši: *"Zar on nije obaviješten o onom što se nalazi u listovima Musaovim i Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao da nijedan grešnik tuđe grijehe neće nositi, i da je čovjekovo samo ono što sam uradi, i da će trud njegov sigurno primijećen biti, i da će prema njemu u potpunosti nagrađen ili kažnjen biti. Da će se Gospodaru tvome ponovno vratiti, i da On na smijeh i na plač navodi, i da On usmrćuje i oživljava, i da On par, muško i žensko, stvara, od kapi sjemena kad se izbaci, i da će ih On ponovno oživiti, i da On daje bogatstvo i moć da*

[1748] Buhari, br. 2892.

[1749] Ahmed, *Musned*, 28/191; Albani, *Silsiletul-ehadisi es-sahiha*, br. 1575.

stječu, i da je On Sirijusa Gospodar, i da je On drevni narod Ad uništio, i Semud, i da nikog nije poštedio, i još prije Nuhov narod, koji je najokrutniji i najobjesniji bio, i prevrnuta naselja On je na zemlju sručio, i snašlo ih je ono što ih je snašlo. Pa, u koju blagodat Gospodara svoga ti još sumnjaš? Ovo je upozoritelj iz reda prijašnjih upozoritelja." (En-Nedžm, 36–56)

Rekao je Šejh Atije Salim: "Ovo je spomenuto još u Ibrahimovim, alejhis-selam, suhufima – listovima, na šta nam ukazuju mnogobrojni primjeri, što nam također ukazuje na međusobnu povezanost nebeskih knjiga."[1750]

Rekao je Es-Sa'di, rahimehullah: *"Zar on nije obaviješten"*, dakle, onaj koji poziva, *"o onom što se nalazi u listovima Musaovim i Ibrahimovim."* Tj. da je sve čime ga je Allah iskušao podnio, da je propise i osnove vjere koje mu je naredio u praksi sproveo. U ovim suhufima spomenuti su mnogobrojni propisi, a jedan od najvažnijih jeste *"da ni jedan grešnik tuđe grijehe neće nositi, i da je čovjekovo samo ono što sam uradi."* Dakle, ono što čovjek od dobra ili od grijeha bude uradio, za to neće niko drugi biti odgovoran, niti će bilo ko snositi grijeh druge osobe.

Allahove Riječi: *"… i da će trud njegov sigurno primijećen biti"* znače da će na ahiretu biti očita razlika između dobrog i lošeg djela. Riječi: *"… i da će prema njemu u potpunosti nagrađen ili kažnjen biti."* Dakle, dobra djela će biti nagrađena dobrim, loša djela će evidentirana lošim, a ona koja su nečista bit će evidentirana shodno svome stanju, i u tome se ogledaju Allahova pravda i dobročinstvo. Allahu će zahvaljivati čak i stanovnici džehennema kada uđu u džehennem, jer su oni sami zaslužili da budu od stanovnika Vatre.[1751]

Allahove Riječi*: "da će se Gospodaru tvome ponovno vratiti"* znače da se Njemu sve vraća, od stvari i stvorenja, On će ih oživjeti i Njemu će se vratiti. Njemu pripadaju znanje, sud, milost i sve druge potpune osobine i svojstva.

[1750] Omer Abdul-vehab Mahmud, *Suhufi Ibrahim ve Musa, alejhima es-selam, min hilalil-kur'an*, 22. str.

[1751] Es-S'adi, *Tefsirul-kerimir-rahman*, 1738. str.

Allah Uzvišeni kaže: *"I da On na smijeh i na plač navodi."* Dakle, Allah omogućuje Svojim robovima da se mogu smijati i plakati. Razlog smijanja i plača bivaju dobro i zlo, sreća i tuga. Upravo u tome se ogleda Allahova potpuna mudrost.[1752]

Allahove Riječi*: "… i da On usmrćuje i oživljava"* znače da je On Jedini u stvaranju i izvršenju, a Onaj Koji je stvorio stvorenja, usmrtit će ih, zatim će ih oživjeti i nagradit će ih shodno djelima koja su radili na dunjaluku.

Allahove Riječi: *"… i da On par, tumače: muško i žensko, stvara"* znače da ovo obuhvata sve, čak i životinje, i Allah je Jedini Koji ih stvara. Riječi: *"Od kapi sjemena kad se izbaci"* znače da su Allahove riječi jedan od veličanstvenih dokaza koji nam ukazuju na potpunost Allahove snage, moći, uzvišenosti i da je On Jedini u tome.

Dovoljno je da čovjek samo pogleda u životinje, da vidi kako su samo raznoliko stvorene, ima ih velikih i malih, a sve su nastale iz kapi sjemena, male tekućine, iz koje su savršeno i u potpunosti stvorene. Ako razmislimo da je čak i sam čovjek stvoren od kapi tekućine, ali može dostići najveće stepene, a sa druge strane može se spustiti na najniži nivo. Allahove Riječi: *"… i da će ih On ponovno oživiti"* znače da će Allah, dželle šanuhu, oživiti Svoje robove iz kaburova, sakupit će ih na Sudnjem danu i nagradit će ih ili kazniti, shodno njihovim djelima.[1753]

Allahove Riječi*: "… i On daje da bogatstvo i moć stječu"* znače da On daje da Njegovi robovi mogu steći bogatstvo na lahak način, putem trgovine, zanata i drugih stvari. U ajetu je upotrebljen izraz *"akna"* – *"da stječu imetak"*. Dakle, Allah, subhanehu ve te'ala, je dao Svojim robovima raznovrsne vrste kapitala, čime oni postaju njegovi vlasnici, i to je Allahova blagodat prema Njegovim robovima. Štaviše, sve blagodati koje je podario potiču od Njega, i zbog toga obaveza Allahovih robova jeste da mu na tome zahvaljuju i da mu nikog ravnim ne smatraju.

[1752] Isti izvor, 1738. str.

[1753] Es-S'adi, *Tejsirul-kerimir-rahman*, 1739. str.

Allahove Riječi: *"i da je On Sirijusa Gospodar"*, ovo je bila poznata svijetla zvijezda, tzv. Mermez. Tu tzv. zvijezdu Mermez Uzvišeni Allah posebno spominje jer su predislamski Arapi smatrali da je ona apsolutni gospodar, i njoj su se klanjali u vremenu džahilijeta. Allah, dželle šanuhu, nas obavještava da zvijezda kojoj se klanjaju mušrici i sama stvorenje, pa kako da je uzmu za božanstvo pored Allaha?[1754]

Allahove Riječi: *"… i da je On drevni narod Ad uništio"* znače da je Uzvišeni Allah kaznio narod Huda, alejhis-selam, ledenim vjetrom, nakon što su ga u laž utjerivali.

Allahove Riječi: *"I Semud"* odnose se na narod Semud, narod kojem je poslan Salih, alejhis-selam. Allah je Saliha poslao Semudu i kao dokaz poslao im je kamilu, koju su oni zaklali. Zbog tog njihovog grijeha Allah, dželle šanuhu, ih je kaznio *"i nikog nije poštedio"*. Prema tome, Uzvišeni Allah ih je sve kaznio i uništio.

Iz Allahovih Riječi: *"… i još prije Nuhov narod, koji je najokrutniji i najobjesniji bio"* vidimo da je Allah uništio narod Nuha, alejhis-selam, tako što ih je u moru potopio.

Allahove Riječi: *"… i prevrnuta naselja on je na zemlju sručio"* znače da je ovo bila kazna Lutovom narodu. Uzvišeni Allah ih je kaznio kao što nikada nikoga do tada nije kaznio. Njihove kuće je prevrnuo, učinio je da ono što je bilo dole bude gore, i na njih je sručio grumenje od skamenjene gline.

Allahove Riječi: "*Snašlo ih je ono što ih je snašlo"* znače da ih je snašla Allahova žestoka kazna koju je nemoguće opisati.

Riječima *"… pa u koju blagodat Gospodara svoga ti još sumnjaš"* Allah se obraća čovjeku i pita ga u koju Allahovu dobrotu sumnja. Nemoguće je sumnjati u bilo koju vidljivu Allahovu blagodat. Slobodno možemo kazati da sve blagodati potiču od Uzvišenog Allaha, i niko ne može otkloniti prokletstvo osim Njega.[1755]

[1754] Isti izvor, 1739. str.

[1755] Es-S'adi, *Tejsirul-kerimir-rahman*, 1740. str.

Rekao je Eš-Šankiti u svome tefsiru kada su u pitanju Allahove Riječi: *"… i u ono što je objavljeno Ibrahimu"* da nam nije precizirano niti objašnjeno u ovom kur'anskom ajetu šta je to Allah objavio svome poslaniku Ibrahimu, alejhis-selam, ali nam je to pojasnio u drugoj kur'anskoj suri El-A'la, da je riječ o suhufima – listovima. Dio kur'anskog teksta koji se nalazi u suri El-A'la je zapravo dio teksta koji se nalazi u suhufima. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ali, vi više život dunjalučki volite, a ahiret je bolji i vječan je."*[1756]

Ibn Ašur, rahimehullah, je rekao u svome tefsiru kada su pitanju Allahove Riječi: *"A mi smo potomcima Ibrahimovim Knjigu i mudrost dali, i dali smo im veliku vlast"* da El-Kitab – Knjiga koja se spominje u ovom ajetu može obuhvatiti nekoliko knjiga, poput Suhufa Ibrahimovih i Musaovih, i svega onoga što je objavljeno poslije toga. El-Hikme – Mudrost koja se spominje u ajetu podrazumijeva i cilja na poslanstvo. El-Mulku – Vlast koja se spominje u ajetu predstavlja obećanje koje je Allah dao Ibrahimu, alejhis-selam, da će njegovim potomcima podariti vlast, kao što je to i učinio. Podario je vlast Davudu, Sulejmanu i kraljevima iz redova Jehudija – Jevreja.[1757]

Kroz prizmu ova dva ajeta u kojima se spominju suhufi Ibrahima, alejhis-selam, možemo zaključiti i shvatiti neka opća pravila koja su neophodna čovječanstvu u svakom vremenu, poput pravila nagrade i kazne. Dakle, čovjek će polagati račun na Sudnjem danu shodno svojim djelima, bit će kažnjen zbog grijeha, ali to ne znači da će nositi teret grijeha drugih ljudi. Sa druge strane, čovjek će biti nagrađen zbog dobrih djela koja je on lično uradio i neće njemu lično koristiti dobra djela koja je neko drugi uradio.

Što se tiče spomenutih kur'anskih ajeta sure El-A'la, možemo shvatiti da nam oni govore o važnosti čistote duše, i da se ne može ostvariti istinski uspjeh osim uz čistotu duše i pokornosti Stvoritelju. Allah, dželle

[1756] Muhammed Emin eš-Šenkiti, *Advaul-bejan fi idahil-kur'anil-kerim*, 1/45.

[1757] Muhammed Tahir ibn Ašur, *Et-tahriru ve et-tenvir*, 5/88-89.

šanuhu, nas obavještava o tome šta se nalazilo u suhufima Ibrahima i Musaa, alejhimus-selam, a istinsko znanje pripada Allahu.[1758]

Jedanaesto: Odlike, vrijednosti i osobine Ibrahima, alejhis-selam

Ibrahim, alejhis-selam, je Božiji prijatelj, svjetski uglednik, izuzetna ličnost. Veličanstvene osobine i plemenite vrline oličene su u njegovoj časnoj ličnosti, kojom ga je Uzvišeni Allah učinio njegovanim, osposobljenim i aktivnim. Ibrahim, alejhis-selam, je postavio temelje veličanstvene vjere, koja je bila veoma jasna, prava, prihvatljiva, tolerantna, i pogodna za sve ljude i sve uslove kroz vjekove, jer je Ibrahim, alejhis-selam, bio Allahov prijatelj, vjerovjesnik, poslanik, istinoljubivi, odabrani, onaj koji ukazuje na Pravi put, otac poslanika, zahvalni, onaj koji puno Gospodara svoga moli, onaj koji se kaje, blagi, Gospodaru pokorni, pravovjerni, njegovo srce je bilo čisto i zdravo, bio je poput ummeta, predvodnik, uzoriti primjer, čestiti, Allah mu je objavio suhufe – listove, prvi koji je sagradio radi Allaha kuću – džamiju (Kabu), kako bi Gospodaru ibadet činio. Ibrahim, alejhis-selam, će biti prvi čovjek na Sudnjem danu koji će odjenuti odjeću, pokazao mu je Allah, dželle šanuhu, prostranstva nebesa i Zemlje. Sva spomenuta svojstva su kategorički dokazi koje možemo naći u Allahovoj knjizi i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.[1759]

Sada ćemo spomenuti neke od posebnosti, svojstava i odlika Ibrahima, alejhis-selam.

1. Vjera Ibrahima, alejhis-selam, je islam

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!? Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima. Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!' on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova.'"* (El-Bekare, 130–131)

[1758] Omer Abdul-vehab Mahmud, *Suhufi Ibrahim ve Musa, alejhimus-selam, min hilalil-kur'an*, 24. str.

[1759] Abdus-setar Kerim, *Milletu ebikum Ibrahim*, 243. str.

Ovaj kur'anski ajet nam ukazuje da je vjera Ibrahima, alejhis-selam, islam, i to se smatra jednim od najvećih njegovih vrlina i osobina. Njegov islam je predstavljao savršenstvo, jer se u potpunosti predao Allahu, Njegovoj naredbi kroz verbalnu i praktičnu primjenu, to je dokazao i svojim vjerovanjem tako što je apsolutno sve prepustio svome Gospodaru, i u potpunosti se predao svakoj naredbi njegovog Gospodara. Sve spomenuto možemo naći u njegovom životopisu.

Kao što nam je poznato, svoga sina je htio žrtvovati kao kurban, svoje tijelo je žrtvovao vatri kada su ga nevjernici u nju bacili, svoj imetak je podredio gostima. Jednom riječju kazano, svoju dušu i srce je predao Milostivom, svoje namaze, obrede, život i smrt bio je isključivo posvetio Gospodaru svih svjetova.[1760]

2. El-hanefije – čista vjera

Uzvišeni Allah opisuje Ibrahima, alejhis-selam, na nekoliko mjesta u Kur'anu kao pravog vjernika. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ibrahim nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On višebožac nije bio!"* (Ali Imran, 67)

Također, Uzvišeni veli: *"Ibrahim je doista bio predvodnik, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije bio od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju."* (En-Nahl, 120) U kur'anskom ajetu spominje se izraz *"el-hanif"*, što znači onaj koji je ustrajan u islamu – Allahovoj vjeri i koji je čist od širka.[1761]

Spominje se u hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji prenosi Ibn Abas, radijallahu anhuma, da je rekao: "Upitan je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Koja je vjera tebi najdraža?' Pa je odgovorio: 'Čista i lahka vjera – islam.'"[1762]

Islam je lahka vjera kada je u pitanju vjerovanje, propisi, lahka je kada je u pitanju njeno učenje i proučavanje, lahka je jer njoj pozivaju Allah i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Štaviše, Allah je vjeru – šerijat

[1760] Ahmed el-Bera el-Emiri, *Fikhu da'vetil-enbija fil-kur'anil-kerim*, 245. str.

[1761] Muhammed Džemaluddin El-Kasimi, *Mehasinu et-te'vil*, 2/270.

[1762] Ahmed, *Musned*, br. 2108.

Ibrahima, alejhis-selam, nazvao islamom, jer Ibrahim, alejhis-selam, je čist od širka, i istina mu je bila svojstvena i njoj je pohrlilo.

Slobodno možemo kazati da je Ibrahim, alejhis-selam, napustio sve vjere osim vjere islama, kojeg se pridržavao i na čemu je bio ustrajan. Upravo zbog toga Allah, dželle šanuhu, ga je opisao i okarakterisao pravim vjernikom.[1763]

3. Blagost

Allah, dželle šanuhu, opisujući odgoj Ibrahima, alejhis-selam, kaže: *"Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao."* (Hud, 75) Dakle, osobina blagost je svojstvo koje Allah izuzetno voli. Štaviše, blagost je jedno od Allahovih, subhanehu ve te'ala svojstava. Prenosi se od Ibn Abasa, radijallahu anhuma, da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: 'Zaista ti imaš dvije osobine koje Allah voli: blagost i smirenost.'"[1764]

Predvodnik blagih, poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nas obavještava da je zaista snažan onaj koji se strpi u srdžbi, a da nije hrabar i snažan onaj ko savladava druge ljude u hrvanju.

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nije jak – hrabar onaj koji je jak u hrvanju, već je jak onaj koji se suzdrži u srdžbi."[1765]

Kur'an Časni nas obavještava da je blagost od poslaničkog i vjerovjesničkog morala – odgoja, o tome Uzvišeni govori kazavši o ocu vjerovjesnika Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Et-Tevba: *"Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv."*

Također, Allah, dželle šanuhu, govori u Ibrahimu, alejhis-selam u suri Hud: *"Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao."* (Hud, 75)[1766]

[1763] Muhammed Džemaluddin El-Kasimi, *Mehasinu et-te'vil*, 2/270.

[1764] Ebu Davud, br. 5225.

[1765] Buhari, br. 6114.

[1766] Ahmed Eš-Šerbasi, *Mevsu'atu ahlakil-kur'an*, 1/185.

4. Et-Te'evuh

Ibnul Dževzi, rahimehullah, je rekao: "Kada je u pitanju značenje izraza *el-evvah*, imamo osam značenja. To su ponizni i molitelj, dova, milostivi, onaj koji je siguran, vjernik, onaj koji slavi Allaha, onaj koji se boji Allahove kazne, i koji Mu je pokoran.

Smatram da je najispravnije značenje prvo i sedmo, jer Ibrahim, alejhis-selam, kada je dovio svome Gospodaru, to je činio skrušeno i predano, čak i kada je veličao svoga Gospodara, to je radio predano, nadajući se Njegovoj nagradi i strahujući od kazne.[1767]

5. El-inabe

El-inabe je povratak Gospodaru uz pokajanje, iskrenost i činjenje dobrih djela. Onoga ko se iskreno obrati Allahu Uzvišenom zasigurno će Allah uputiti na Pravi put. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati."* (Eš-Šura, 13)

Uzvišeni Allah kaže: *Reci: "Allah odvodi na stranputicu onoga koga On hoće, a k Sebi upućuje onoga ko Mu se pokajnički obraća."* (Er-Ra'd, 27)

Ibrahim, alejhis-selam, se uvijek iskreno kajao i vraćao svome Gospodaru, i zbog toga je zaslužio da ga Allah, dželle šanuhu, spomene u pozitivnom kontekstu, hvaleći ga. Uzvišeni kaže: *"Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao."* (Hud, 75)

6. Iskrenost

Es-sidik je onaj kod koga je izrazito prisutna istinoljubivost. Neki su kazali: "Iskren je onaj koji nikada ne laže, ikren je onaj kod koga laž ne dolazi." Dok su neki također rekli: "Iskren je onaj koji govori istinu, koji je iskren u svom ubjeđenju i ko svojim djelima ostvaruje iskrenost u svome životu."[1768]

Časni Kur'an nam opisuje i govori nam o trojici poslanika za koje Gospodar ističe da su iskreni. Dakle, riječ je o Jusufu, Idrisu i Ibrahimu,

[1767] Ahmed el-Bera el-Emiri, *Fikhu da'vetil-enbija fil-kur'anil-kerim*, 248. str.

[1768] Ragib el-Asfahani, *El-Mufredatu fi garibil-kur'an*, 507-508. str.

alejhimus-selam. Allah, dželle šanuhu, kaže o Ibrahimu: *"Spomeni u Knjizi Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik."* (Merjem, 41)

Također, ovim svojstvom Allah, subhanehu ve te'ala, opisuje i druge vjerovjesnike. Ovom osobinom je opisao i Merjemu, kćerku Imrana. Ovim svojstvom je opisao i kategoriju ljudi kojima je Allah podario visoke stepene zbog njihove pokornosti Allahu i Poslaniku. Štaviše, oni su pretekli dobre vjernike i šehide, a riječ je o iskrenim Allahovim robovima. Uzvišeni Allah kaže: *"Oni koji su pokorni Allahu i Poslaniku bit će u društvu onih koje je Allah blagodario: vjerovjesnika, onih koji srcem iskreno i u potpunosti vjeruju i šehida i čestitih ljudi, a divno li je to društvo!"* (En-Nisa, 69)

Ibrahim, alejhis-selam, je stekao epitet iskrenog i u potpunosti predanog vjernika, jer je bio izuzetno istinoljubiv. Nikada u svome životu nije lagao, već je bio iskren u svom govoru, djelovanju i vjerovanju. Upravo zbog toga je zaslužio da bude prijatelj Milostivog.[1769]

7. Zahvalnost

Postoje tri vrste zahvale na blagodatima:

– zahvalnost srca – to je svjesnost blagodati koju je Allah podario;

– zahvalnost jezika – zahvalnost onome koji je tu blagodat podario – Allahu;

– zahvalnost udovima tijela.[1770]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A malo zahvalnih među robovima Mojim."* (Sebe, 13)

Ibrahim, alejhis-selam, bio je zahvalan Bogu svojim srcem, jezikom i udovima. Pokoran je bio onome Koji mu je darovao te blagodati, volio Ga je i priznavao je Njegovu blagodat koju mu je podario, zahvalan Mu je bio na toj blagodati. Prema tome, Ibrahim, alejhis-selam, je koristio blagodati koje mu je Allah podario samo onako kako je On bio zadovoljan, jer je Allah darovatelj blagodati. Ibrahim, alejhis-selam, je bio poslije Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, predvodnik zahvalnih.

[1769] Muhammed Murteda Ez-Zubejdi, *Tadžul-arus fi dževahiril-kamus*, 405. str.

[1770] Ahmed el-Bera el-Emiri, *Fikhu da'vetil-enbija fil-kur'anil-kerim*, 250. str.

Uzvišeni Allah kaže: *"I bio je zahvalan na blagodatima Njegovim; njega je Allah izabrao i na Pravi put uputio."* (En-Nahl, 121) Zaista je potpuna blagodat čovjeku kada Uzvišeni Allah potvrdi da je on od onih robova koji su Mu zahvalni, a Ibrahim, alejhis-selam, je bio od njih. Možemo zaključiti iz ovog kur'anskog ajeta da je malo robova koji su Gospodaru zahvalni.[1771]

8. Dova

Ibrahim, alejhis-selam, bio je od onih koji su dovu upućivali svome Gospodaru. Sam čin da je Ibrahim često upućivao dovu Allahu, dželle šanuhu, ukazuje nam na njegovu želju za Stvoriteljem, Njegovim blagodatima i zadovoljstvom. Ibrahim, alejhis-selam, je tražio od svoga Gospodara da mu podari mudrost, uspjeh, džennet i ponos na Sudnjem danu.[1772]

Jedna od dova koju je učio Ibrahim, alejhis-selam, a koju nam Uzvišeni Allah u Kur'anu spominje, glasi: *"Gospodaru moj, podari mi mudrost i pridruži me onima koji su dobri i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći, i učini me jednim od onih koji će džennetske blagodati naslijediti, i ocu mome oprosti, zaista je među zalutale spadao, i ne ponizi me na Dan kad će ljudi oživljeni biti, na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi, od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti."* (Eš-Šu'ara, 83–89)

9. Pokornost Gospodaru

Uzvišeni Allah je opisao Ibrahima, alejhis-selam, kao predvodnika pokornih Allahu. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ibrahim je doista bio predvodnik, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije bio od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju."* (En-Nahl, 120) Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je u potpunosti bio pokoran svome Gospodaru, čist je bio od svakog zla, skrušen i predan svome Gospodaru u ibadetima koje je na najpotpuniji način obavljao.[1773]

[1771] Abdus-setar Kerim, *Miletu ebikum Ibrahim*, 202. str.

[1772] Ahmed el-Bera el-Emiri, *Fikhu da'vetil-enbija fil-kur'anil-kerim*, 252. str.

[1773] Ahmed el-Bera el-Emiri, *Fikhu da'vetil-enbija fil-kur'anil-kerim*, 254. str.

10. Čistota srca

Jedno od svojstava Ibrahima, alejhis-selam, jeste i čistota srca. Uzvišeni Allah kaže: *"Kad je Gospodaru svome čista srca došao."* (Es-Safat, 84) Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je bio čistog monoteizma i srca od svih vrsta nečistoća, srce koje je bilo postojano u svojoj fitri – prirodnosti i bilo je sačuvano od svih nedostataka i manjkavosti.[1774]

Rekao je Er-Ragib: "Prava i potpuna sigurnost je samo u dženetu, jer je vječan i nije prolazan, u njemu je bogatstvo bez siromaštva, čast bez poniženja i zdravlje bez bolesti."[1775]

11. Izgradnja Bejtul-harama

Ibrahim, alejhis-selam, je sagradio Kabu. Svojim hadžom, hodočašćem, je oglasio ostalim ljudima hadž. Prema tome, Ibrahim, alejhis-selam, će imati nagradu svih onih ljudi koji budu dolazili da obave hadž i umru, i njegova nagrada će trajati sve dok Kaba bude postojala. Uzvišeni Allah je naredio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom ummetu da prostor na kojem je stajao Ibrahim, alejhis-selam, bude mjesto iza koga će namaz obavljati, i to je zbog toga kako bi ga slijedili i spomenom oživjeli.[1776]

12. Odavanje počasti gostu

Jedna od najistaknutijih osobina i karaktereristika plemstva i viteštva jeste odavanje počasti gostu, a islam izrazito podstiče na ovu vrlinu. Allahov prijatelj – Ibrahim, alejhis-selam, je postao poznat po gostoprimstvu, tako da je poznat po nadimku vlasnik dva gosta. Dakle, već smo komentarisali kur'anske ajete koji nam govore o njegovoj plemenitosti. Spomenuti ajeti se nalaze u sljedećim kur'anskim surama: Hud, El-Hidžr i Ez-Zarijat.[1777]

[1774] Muhammed Džemaludin El-Kasimi, *Mehasinu et-te'vil*, 14/5045.

[1775] Ragib El-Asfahani, *El-Mufredatu fi garibil-kur'an*, 1/421.

[1776] Ibn Kajjim el-Dževzi, *Dželaul-efham fi fadli salati ala muhammedin hajril-enam*, 186. str.

[1777] Ahmed El-Bera El-Emiri, *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 257. str.

13. Prijateljstvo i ljubav koja prožima srce

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A Allah je uzeo Ibrahima za prijatelja."* (En-Nisa, 125) El-Hula znači prijateljstvo i ljubav koja prožima srce, i to je ispravan opis, jer u njegovom srcu je bila izrazita ljubav prema Uzvišenom Allahu. Također, Ibrahimovo prijateljstvo se ogleda i u njegovom neprijateljstvu i preziru u ime Allaha, njegovoj predanosti Gospodaru i ljubavi. Prema tome, Allah je pomogao Ibrahima, alejhis-selam, protiv svih onih koji su željeli da mu naude, učinio ga je imamom – predvodnikom i izuzetnim uzorom svim onima koji budu došli poslije njega.[1778]

Jedno od značenja izraza el-huleh – prijateljstvo, jeste rezultat koji je došao nakon što je Ibrahim, alejhis-selam, ispunio svoje srce ljubavlju prema Allahu, dželle šanuhu, i nakon što ga je Allah zavolio i odabrao, pomogao ga protiv nevjernika i učinio ga predvodnikom svih ljudi.

Dakle, nema sumnje da je Ibrahim, alejhis-selam, imao izrazito veliku ljubav prema Svemogućem Allahu, koja je prožela njegovo srce a njegova ljubav prema Gospodaru je bila iskrena.[1779]

Uzvišeni Allah je uzeo Ibrahima, alejhis-selam, za Svoga prijatelja zbog pozitivnih osobina i zasluga kojima je bio obdaren, i jer je njegovo srce bilo ispunjeno Božijom ljubavlju i poslušnošću, i kao takav, zaslužio je da posjeduje taj status i počast kod Gospodara.

Dakle, ako je Ibrahim, alejhis-selam, bio Allahov prijatelj, možemo slobodno kazati da je takav status imao i naš Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jer je i njega Allah za prijatelja uzeo.[1780]

Džundub b. Abdullah, radijallahu anhu, kaže: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pet dana prije njegove smrti kako kaže: 'Ja, uistinu, priznajem Allahu da među vama nisam uzeo sebi nikog za prisnog prijatelja, jer, uistinu, mene je Allah uzeo Sebi za prisnog prijatelja, kao što je i Ibrahima uzeo Sebi za prisnog prijatelja. Kada bih sebi uzimao nekog za prisnog prijatelja od svoga ummeta, uzeo bih Ebu

[1778] Isti izvor, 233. str.

[1779] Isti izvor, 233. str.

[1780] Isti izvor, 234. str.

Bekra. Znajte da su oni koji su bili prije vas na kaburima svojih vjerovjesnika i dobrih ljudi pravili hramove. Vi nemojte praviti na mezarlucima džamije. Ja vam, uistinu, to zabranjujem.'"[1781]

14. Najbolji čovjek

Prenosi se od Enesa b. Malika, da je neki čovjek Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "O najbolji čovječe!", pa mu je odgovorio: "To je Ibrahim."[1782]

Islamski učenjaci su kazali da je ove riječi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio iz skromnosti i poštovanja prema Ibrahimu, alejhis-selam i zbog njegove posebnosti. Dakle, naš poslanik, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je najbolji i najodabraniji poslanik. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao: "Ja sam predvodnik Ademovih sinova – potomaka."

Ove riječi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izgovorio sa predrasudom prema onima koji su bili prije njega, već je ovo rekao zbog toga što mu je Allah, dželle šanuhu, naredio da ovo dostavi i pojasni. Neki su kazali: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je kazao da je Ibrahim, alejhis-selam, najbolji čovjek prije nego što je saznao da je on predvodnik Ademovih sinova..." Također, ne isključuje se mogućnost da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio kazati da je Ibrahim, alejhis-selam, bio najbolji čovjek u svome vremenu. Prema tome, Poslanik, alejhis-selam je kazao općenito da je Ibrahim, alejhis-selam, najbolji čovjek isključivo iz svoje skromnosti.

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je najbolji čovjek u svome vremenu, i on je najbolje stvorenje poslije pečata svih poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kao što nam na ovo ukazuje i sam hadis.[1783]

15. Liderstvo- vođstvo

Allah, dželle šanuhu, je učinio Ibrahima, alejhis-selam, predvodnikom, ljudi, dao je da se ljudi za njim povode i da ga slijede, a to je zbog

[1781] Buhari, br. 1904; Muslim, br. 532; Ibn Hiban, br. 6425.

[1782] Muslim, br. 2369.

[1783] Ahmed El-Bera El-Emiri, *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 235. str.

počasti, dobrote, lijepog ponašanja i manira koje posjedovao. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Učinit ću da ti budeš ljudima vođa."* (El-Bekare, 124)

Ibn Džerir et-Taberi, je rekao u svome tefsiru: "Allah Uzvišeni je riječima: *'Učinit ću da ti budeš ljudima vođa'* želio kazati da će učiniti da ga slijede muslimani i da će ih on predvoditi, te da će oni koji budu došli poslije njega slijediti njegovu uputu i praksu sa kojom je došao."[1784]

16. Izabranost – posebnost

Allah, dželle šanuhu, govoreći o Ibrahimu, alejhis-selam, kaže: *"Njega je Allah izabrao i na Pravi put uputio."* (En-Nahl, 121) Uzvišeni Allah odabira određene Svoje robove i dariva ih božanskim izobiljem iz kojeg dobijaju razne vrste blagoslova, a to pripada poslanicima i onima koji su im bliski, poput iskrenih i šehida. Prema tome, Allah je odabrao Ibrahima, alejhis-selam, i to je velika blagodat prema njemu, počastio ga je brojnim blagodatima, uputio ga je na Pravi put, put istinske vjere – tevhida.[1785]

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima."* (El-Bekare, 130)

Allah, dželle šanuhu, je odabrao Ibrahima, alejhis-selam, i na ahiretu će biti od onih koji su dobri, i to je isključivo Allahova plemenitost i dobrota prema njemu.[1786]

17. Razboritost

Uzvišeni Allah kaže o Svome prijatelju – Ibrahimu, alejhis-selam: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."* (El-Enbija, 51)

U ovom ajetu je velika pohvala Božijem poslaniku Ibrahimu, alejhis-selam. Allah, dželle šanuhu, mu je podario razboritost, uputio ga je na Pravi put, put monoteizma, još dok je dječak bio, a zaslužio je to što mu je Allah podario.

[1784] Taberi, *Džami'ul-bejani fi te'vilil-kur'an*, 3/18.

[1785] Ahmed el-Bera el-Emiri, *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 236. str.

[1786] Isti izvor, 237. str.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Svako novorođenče se rodi u islamu, pa ga njegovi roditelji učine jevrejem, hrišćaninom ili vatropoklonikom. Rodi se poput mladunčeta kod životinja. Da li na njemu primjećujete manjkavost?"[1787]

18. Allah je podario vjerovjesništvo Ibrahimovim potomcima

Uzvišeni Allah spominje da je Ibrahimovim potomcima podario vjerovjesništvo i knjigu. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Mi smo mu Ishaka i Jakuba podarili i među potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali; njemu smo na dunjaluku njegovu nagradu dali, a na ahiretu će, doista, jedan od dobrih biti."* (El-Ankebut, 27)

Dakle, zasigurno je ovo velika počast koju je Allah podario Svome robu i poslaniku Ibrahimu, alejhis-selam, a podario je njegovim potomcima vjerovjesništvo i knjigu – objavu. Nijedan poslanik nije došao poslije njega a da nije pripadao Ibrahimovoj, alejhis-selam, lozi, i zbog toga se kaže da je on otac vjerovjesnika i poslanika. Kao što je i poznato, Ibrahim, alejhis-selam, je bio jedan od odabranih poslanika.[1788]

19. Mjesto na kojem je Ibrahim stajao je prostor gdje se namaz obavlja

Jedna od Allahovih počasti prema Ibrahimu, alejhis-selam, jeste Njegovo naređenje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i vjernicima, da mjesto na kojem je stajao Ibrahim, alejhis-selam, bude prostor gdje se namaz obavlja. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Neka vam mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje ćete namaz obavljati!"* (El-Bekare, 125)[1789]

20. Ibrahim, alejhis-selam, je bio najbliži Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem

Ibrahim, alejhis-selam, je najbliži našem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i nije nepoznanica vrijednost Ibrahima, alejhis-selam, koju posjeduje. Bez obzira na veliko vremensko rastojanje koje je postojalo među njima, oni su bliski u ljubavi, i bliski su po položaju kod

[1787] Buhari, br. 135 8.

[1788] Ahmed El-Bera El-Emiri, *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 238. str.

[1789] Isti izvor, 239. str.

Uzvišenog Allaha. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Doista su najbliži ljudi Ibrahimu oni koji su ga slijedili, i ovaj Vjerovjesnik i oni koji vjeruju. A Allah je zaštitnik vjernika."* (Ali Imran, 68)[1790]

21. Blagost i samilost

Uzvišeni Allah nam opisuje Ibrahima, alejhis-selam, kao izrazitu blagu osobu koja je izuzetno bila milostiva prema Allahovim stvorenjima. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nam spominje primjer Ibrahima, alejhis-selam, kao primjer blagosti i milosti. Bilježi Imam Ahmed u svome *Musnedu* predaju koju prenosi Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, u kojoj kaže: "Šta mislite, kako trebamo postupiti prema zarobljenicima?" Ebu Bekr reče: "Allahov Poslaniče, oni su tvoj narod i tvoja porodica, oprosti im, možda će se Allahu pokajati." Omer kaza: "Allahov Poslaniče, oni su te iz Meke protjerali i u laž su te utjerivali, ubij ih." Abdullah b. Revah reče: "Allahov Poslaniče, sakupi ih u jednoj dolini u kojoj ima puno drva i spali ih." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je došao i ništa im nije odgovorio, pa su ljudi počeli govoriti: "Treba postupiti po Ebu Bekrovom mišljenju." Neki su smatrali da treba postupiti po Omerom mišljenju, dok su neki smatrali da treba postupiti po mišljenju Abdullaha b. Revaha. Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao i rekao: "Zaista Allah raznježi neka srca da postanu nježna poput mlijeka, a sa druge strane, neka srca učini krutim da budu kruća od kamena. Tvoj primjer, Ebu Bekre, jeste kao primjer Ibrahima, alejhis-selam, kada je rekao: *'Onaj ko bude mene slijedio – moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao, pa – Ti si, uistinu, Onaj Koji oprašta grijehe i milostiv si.'* (Ibrahim, 36) Također, tvoj primjer je kao i primjer Isa, alejhis-selam, kada je rekao: *'Ako ih patnji podvrgneš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, pa, uistinu si Ti Silni i Mudri.'* (El-Maide, 118) Tvoj primjer, Omere, jeste kao i primjer Nuha, alejhis-selam, kada je kazao: *'Gospodaru moj, ne ostavi na Zemlji nijednog nevjernika.'* (Nuh, 26) Tvoj primjer, Omere, je kao i primjer Musaa, alejhis-selam, kada je kazao: *'Gospodaru moj, zavode s*

[1790] Isti izvor, 241. str.

puta Tvoga! Gospodaru naš, uništi imetke njihove i zapečati srca njihova, pa neka ne vjeruju dok ne dožive patnju bolnu!' (Junus, 88)"[1791]

Iz ovog hadisa možemo zaključiti da nježnost nije što i slabost, ka što ni blagost nije što i slabost. Dakle, to su bile osobine Ibrahima, alejhis-selam, koje je čak i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo kao primjer. Ko bude izučavao životopis Ibrahima, alejhis-selam, uočit će spomenute osobine, a mi smo o njima govorili na mnogo mjesta.[1792]

22. Čovjek koji je poput ummeta

Ummetom se smatra zajednica koja je sakupljena zbog jedne vjere, istog mjesta i vremena. Također, osobu koja je poznata po pozitivnim i hairli osobinama nazivaju ummetom.[1793]

Štaviše, Allah je kazao za Svog prijatelja Ibrahima, alejhis-selam, da je ummet. Uzvišeni kaže: *"Ibrahim je doista bio ummet (predvodnik)."* (En-Nahl, 120) Ibrahim, alejhis-selam, je bio poput jedne zajednice kada je ibadet Allahu u pitanju. Prenosi se od Ibn Mes'uda i Ibn Omera, radijallahu anhum, da su kazali: "Ummet je onaj ko podučava ljude dobru i vjeri." Prenosi se sa je Ibrahim, alejhis-selam, u početku svoje misije bio jedini vjernik, dok su svi ostali bili nevjernici.[1794]

Dakle, sva spomenuta značenja ove riječi zasigurno ukazuju na veliki položaj koji je Ibrahim, alejhis-selam, imao kod svoga Gospodara i kod ljudi.[1795]

23. Odanost

Allah, dželle šanuhu, je pohvalio Svog prijatelja Ibrahima, alejhis-selam, zbog njegove odanosti, rekavši: *"… i Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao."* (En-Nedžm, 37) Ibrahim, alejhis-selam, se izuzetno trudio i uložio veliku energiju u prenošenje poruke svog

[1791] Ahmed, Musned, br. 3632. Sened (lanac) ovog hadisa je slab, zbog njegove prekinutosti.

[1792] *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 243. str.

[1793] Er-Razi, *Muhtaru sihah*, 25. str.

[1794] Ragib El-Asfahani, *El-Mufredatu fi garibil-kur'an*, 23. str.

[1795] *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 243. str.

Gospodara, u poslušnosti svome Stvoritelju i izvršavanju onoga što mu je naredio i čime ga je iskušao.[1796]

24. Iskrenost

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I sjeti se robova naših: Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidih. Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet; i oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi."* (Sad, 45–47)

I kaže: *"I sjeti se robova Naših"*, tj. sljedbenika lijepih djela, koja su radili iskreno radi Allaha, *"Ishaka i Ibrahima"*, Ibrahimovih sinova, *"sve u vjeri čvrstih i dalekovidih"*, tj. ustrajnih u ibadetu, koji su bili dalekovidni u vjeri, obdareni korisnim znanjem i dobrim djelima, *"Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom da im je uvijek bio na umu onaj svijet"*, dakle, Allah je učinio da im u srcima uvijek bude onaj svijet, da rade dobra djela, iskreno, da budu uvijek Allaha svjesni i da uvijek dobre riječi, odnosno zikr, izgovaraju.[1797]

25. Pronicljivost

Pronicljivost je oštrina i inteligencija uma. Ono što se podrazumijeva pod svjesnošću i budnošću je prisiliti protivnike, raspravljati s njima, poništiti njihove lažne tvrdnje i imati jasno razumijevanje određenih i preciznih stvari, što je važnije i preciznije od samog razumijevanja.[1798]

To je zapravo jedna od najistaknutijih Ibrahimovih, alejhis-selam, moralnih osobina, koju mu je Uzvišeni Allah podario, jer je bio u stanju, svojom sjajnom oštroumnošću i pretjeranom inteligencijom, da pobije svoje neprijatelje i da nad njima uspostavi nepobitni dokaz neispravnosti njihove pobožnosti i pogrešnosti njihovih uvjerenja, tako da nisu bili u stanju s njim da se raspravljaju i prepiru, već su se samo snagom borili protiv njega.

[1796] Isti izvor, 260. str.

[1797] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimu er-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 1499. str.

[1798] Ebu Saud Es-Sibai, *Hašijetu es-sebai ala šerhi el-harideti el-behijeti fil akaidi es-sinije*, 214. str.

Snaga je oružje onih koji nisu u stanju da se raspravljaju argumentovano. Dakle, i pored njihove snage, Allah, dželle šanuhu, ih je ponizio. Allah, dželle šanuhu, je u Svojoj Plemenitoj Knjizi, spomenuo raspravu između Ibrahima, alejhis-selam, i njegovog naroda, koja svjedoči o njegovoj natprosječnoj inteligenciji, kada je raspravljao o njihovim lažnim božanstvima kojima su se klanjali.

Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je uspostavio nepobitni argument protiv njih u nevaljalosti njihovog božanstva, kao što je već spomenuto.[1799] Također su poznate rasprave između njega i obožavatelja idola, i rasprave između njega i kralja...

26. Znanje

Jedna od posebnih odlika i osobina Ibrahima, alejhis-selam, jeste znanje. Ibrahim, alejhis-selam, je putem znanja mogao da spozna stvari onakvima kakve one jesu, prije nego li bude kasno. Također, putem znanja od starta je eliminirao zlo, i primijetio bi ga prije nego ostali ljudi i to je bilo ispravno rezonovanje stvari od strane Ibrahima, alejhis-selam.

Ovo je sa aspekta intuicije vjernika i njegovog razumijevanja stvarnosti u skladu sa zakonima kojima ga je Allah podučio. Ibrahim, alejhis-selam, je dostigao krajnji nivo ljudskog znanja u naukama o vjerovanju, monoteizmu, Allahovim lijepim imenima i savršenim svojstvima, Njegovim postupcima, odredbama, o životopisu poslanika i vjerovjesnika, o etici – moralu, psihologiji, bolestima srca i njihovom liječenju, te nauci koja tretira ibadete poput hadža, namaza, zekata itd...

Ibrahim, alejhis-selam, jako puno je molio svoga Gospodara da ga uputi na Pravi put, da ga poduči korisnom znanju i opskrbi dobrim djelima.

Uzvišeni Allah nam spominje dovu Ibrahima, alejhis-selam, u Kur'anu: *"Gospodaru moj, podari mi mudrost i pridruži me onima koji su dobri i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći, i učini me jednim od onih koji će džennetske blagodati naslijediti."* (Eš-Šu'ara, 83–85)

[1799] *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 244. str.

Ibrahim, alejhis-selam, u ovoj dovi moli Gospodara da mu podari mudrost, tj. znanje. Koristi znanja su mnogobrojne, a jedna od koristi znanja je je da onaj ko ga bude posjedovao, kvalifikovan pridružiti se sličnima.

Čovjek bez znanja nije u stanju da čini dobra djela, jer da bi dobro djelo bilo ispravno, moraju se ispuniti dva uslova.

Prvi uslov jeste da djelo bude iskreno urađeno, a drugi uslov je da bude urađeno shodno šerijatu, tj. sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dakle, to se može jedino ostvariti putem znanja.[1800]

Redoslijed ove dove je pokazatelj da sa znanjem, čovjek dobija lijep spomen među ljudima, pa spominju znanje iz zahvalnosti prema učenjacima zato što su im koristili, i zato je znanje razlog za ovjekovječenje sjećanja na one koji ga posjeduju.

Također, znanje čini časnim onog ko ga posjeduje, i jedan je od razloga ulaska u džennet, a to nam potvrđuje hadis Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u kojem stoji: "Ko krene putem tražeći na njemu znanje, Allah će mu olakšati put u džennet."[1801]

Upravo zbog toga, Uzvišeni Allah je podsticao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da traži od Njega da mu znanje poveća. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"… i reci: 'Gospodaru moj, Ti znanje moje povećaj!'"* (Ta-Ha, 114)

Allah, dželle šanuhu, je podario Ibrahimu, alejhis-selam, znanje kako bi mogao izvršiti dužnost dostavljanja poslanice i pozivanja ljudi Allahu. Slobodno možemo kazati da je Ibrahim, alejhis-selam, u potpunosti zaslužio svojim znanjem i radom da bude predvodnik ljudi.

Poznato je da je pozvao svoga oca da prihvati islam, rekavši: *"O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti."* (Merjem, 43)

[1800] Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarin, *Kisatu Ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 167. str.
[1801] Tirmizi, br. 2682; Ahmed, br. 21715.

Također mu je Allah podario zrelost u ranoj mladosti i pokazao mu je kraljevstvo nebesa i zemlje, kako bi povećao njegovo ubjeđenje i znanje. Znanje je dovelo Ibrahima, alejhis-selam, do mnogih ibadeta, kao što Svevišnji Allah kaže: *"A Allaha se boje od robova Njegovih učeni."*

Zato su poslanici najbolje poznavali Allaha, dželle šanuhu, najviše su Ga se bojali, najbolji su primjer ljudima, bili su za čovječanstvo poput sunca.[1802]

27. Pozivanje Allahu

Pozivanje Allahu je jedna od osobnih svojstava Ibrahima, alejhis-selam. Štaviše, ova osobina je bila prevladavajuća u njegovom životu, jer njegov glavni zadatak je bio prenijeti Božiji poziv ljudima, uspostaviti argument protiv njih i svim legitimnim metodama prenijeti im Božiju poruku, dostavivši poruku svojoj porodici, svojoj djeci, putem dobrog međuljudskog odnosa sa onim koji se poziva, korištenjem racionalnog, logičkog i emocionalnog dijaloga.

Većina Ibrahimovih, alejhis-selam, putovanja i molbi bile su usmjerene radi upute ljudi, realizacije monoteizma, i robovanja u ibadetima isključivo Allahu, kao što je i bilo riječi o tome u ovoj knjizi.[1803]

28. Uspostava dokaza

Fascinantno uspostavljanje dokaza je jedna od odlika Ibrahimove, alejhis-selam, ličnosti. Allah, dželle šanuhu, mu je podario izrazite sposobnosti dokazivanja. Uzvišeni Allah kaže: *"To je čvrst dokaz Naš koji dadosmo Ibrahimu protiv naroda njegova."* (El-En'am, 83)

Ibrahim, alejhis-selam, je spomenuo dokaze u sljedećim slučajevima, kako smo to već i ranije spomenuli. Spomenuo je dokaz u dijalogu sa svojim ocem, u kojem je dokazao neispravnost idolopoklonstva, kao i u dijalogu sa svojim narodom, u kojem je dokazao neispravnost obožavanja idola i ništavnost obožavanja planeta. Spomenuo je dokaz u svom dijalogu s kraljem, u kojem je dokazao neispravnost obožavanja

[1802] Ishak Muhammed Hamdan el-Bedarin, *Kisatu Ibrahim fil-kur'anil-kerim*, 168. str.
[1803] Isti izvor, 169. str

ljudskih idola. Spomenuo je dokaz u dijalogu sa svojim narodom nakon što je uništio i razbio idole, i u razgovoru nakon što je izbavljen iz vatre.

Sve ovo dokazuje da je Ibrahim, alejhis-selam, imao izvanrednu osobinu, koja mu omogućava da argumentovano i logično uvjerava druge u svoju ideju.[1804]

Ibrahim, alejhis-selam, koristio se najuspješnijim sredstvima i najboljim metodama u predstavljanju islama i pozivanju u njega. Raspravljao je protiv svoga naroda argumentovano i demonstrativnom logikom, i ostvario bi ono što želi u raspravi nakon što bi iznio svoje dokaze, i postavljanjem logičnih naučnih pitanja koja zahtijevaju samo jedan odgovor. To je jedan od aksioma u kojima se dvoje ne slažu.[1805]

29. Strpljivost

Strpljivost je bila jedna od karakteristika Ibrahimove, alejhis-selam, ličnosti, on je izvršio apsolutno sva naređenja kojima ga je Allah, dželle šanuhu, zadužio, i s pravom je zaslužio da mu to Gospodar posvjedoči, rekavši: *"I Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao."*

Ibrahim, alejhis-selam, je prebrodio sva iskušenja koja su ga zadesila, i upravo zbog toga je zaslužio veliki položaj kod Gospodara, a i kod ljudi. Postigao je toliki stepen kod Allaha da ga je uzeo za Svoga prijatelja, a ljudima je bio vođa, pa je na taj način spojio između dunjalučkog i ahiretskog dobra. Odnosno, stekao je Allahovu ljubav i ljubav ljudi. Dakle, od odlika Ibrahima, alejhis-selam, bila je strpljivost.[1806]

30. Hrabrost

Hrabrost je bila jedna od karakteristika Ibrahimove, alejhis-selam, ličnosti, što je bio plod njegovog vjerovanja u Allaha, monoteizma, činjenja ibadeta samo Njemu. Ibrahim, alejhis-selam, je bio ubijeđen da je Allah Jedini Koji daje ono što volimo i što preziremo, i On je Jedan Jedini. Dakle, hrabrost i strpljivost su dvije osobine koje se ne mogu odvojiti.

[1804] Isti izvor, 171. str.

[1805] Isti izvor, 171. str.

[1806] Isti izvor, 176. str.

Hrabrost Ibrahima, alejhis-selam, ogledala se u njegovoj namjeri da uništi idole, jer ga je ova operacija umalo koštala života, a samopožrtvovanost je najviši stepen hrabrosti, i njegov stav tokom suđenja nakon uništenja idola bio je postojan kao visoka kula. Razgovarao je sa svojim narodom s ponosom i hrabrošću, a kada su presudili da ga bace u ogromnu vatru, ostao je nepokolebljiv, pa čak i nakon što je spašen iz vatre, njegova hrabrost i prkos laži su postali još veći. Kao što je poznato, odrekao se svih idola i nevjernika, najavio im je da će učiniti hidžru – emigraciju, u ime Allaha, a zaista je to hrabrost iznad svake hrabrosti.

Zaista je Ibrahim, alejhis-selam, od onih misionara čije će ime vječno ostati zapisano u historiji čovječanstva. Nije se plašio radi Gospodara ničijeg prijekora. Sakupio je hrabrost u svome životu sa svakog aspekta, jak je bio u vjeri, jak i postojan u pozivanju u monoteizam i robovanju isključivo samo Stvoritelju.[1807]

31. Ibrahim, alejhis-selam, je jedan od najpožrtvovanijih poslanika

Ibrahim, alejhis-selam, bio je jedan od najpožrtvovanijih poslanika na Božijem putu, o čemu svjedoči činjenica da ga je Allah učinio predvodnikom ljudima nakon što je prinio žrtve koje je prinio, tako da nije postigao čin imama – predvodnika osim trudom, znojenjem, umorom i patnjom.

Ljudi ne daju vođstvo nijednom ljudskom biću osim ako je zadobio njihovo povjerenje, bio je velik u njihovim očima, i oni su u njemu pronašli sposobnosti koje mu daju kvalifikaciju da bude njihov predvodnik. Ibrahim, alejhis-selam, je stekao ovaj visoki čin zaslugama, što nam i sam Uzvišeni Allah svjedoči, rekavši: *"I Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao."*

Ibrahim, alejhis-selam, je sve žrtvovao na Božijem putu pozivajući ljude u monoteizam. Ovo nije čudo onima koji prinose žrtvu na dan

[1807] Isti izvor, 178. str.

Kurban-bajrama. Na taj način požrtvovanost je bila jedna od karakteristika Ibrahimove, alejhis-selam, ličnosti.[1808]

32. Allah, dželle šanuhu, je podario veliku vlast Ibrahimovom potomstvu

Uzvišeni Allah kaže: *"A Mi smo potomcima Ibrahimovim Knjigu i mudrost dali, i dali smo im veliku vlast."* (En-Nisa, 54)

Dakle, pored blagodati poslanstva i objave – knjige, koje je Allah podario potomcima Ibrahimovim, počastio ih je još jednom velikom blagodati, a to je vlast. Allah, dželle šanuhu, je podario ogromnu vlast Davudu i Sulejmanu, alejhimus-selam, koji su potomci Ibrahima.[1809]

U ovom plemenitom ajetu, Uzvišeni Allah se konkretno obraća sljedbenicima knjige, jer je Allah podario Ibrahimovim potomcima vjerovjesništvo i knjigu – objavu, mudrost i veliku vlast, i to je zapravo nasljedstvo Ibrahima, alejhis-selam.[1810]

33. Obrezivanje

Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Ibrahim, alejhis-selam, osunetio se sjekiricom kada je imao osamdeset godina."[1811]

Prvi koji je izvršio obrezanje bio je Ibrahim, alejhis-selam, i nije tajna kakva je potrebna hrabrost i muškost za takav čin, jer je Ibrahim, alejhis-selam, u tom periodu imao osamdeset godina, i to je uradio svojom rukom, gledavši kako krv curi iz njegovog tijela, ali se bez ikakve dileme povinovao Allahovoj naredbi. Ibrahim, alejhis-selam, je nesumnjivo bio svjestan toga, ali je bio strpljiv, tražeći time zadovoljstvo Uzvišenog Allaha.[1812]

Ovo su neke od karakteristika, vrlina i svojstava Ibrahima, alejhis-selam, o kojima nam učenjaci govore kroz prizmu njegovog životopisa,

---

[1808] Isti izvor, 179. str.

[1809] Es-Sa'di, *Tejsirul-kerimur-rahman fi tefsiri kelamil-menan*, 315. str.

[1810] Se'id eš-Šibli, *Derbu Ibrahim, alejhis-selam*, 323. str.

[1811] Buhari, br. 3356; Muslim, br. 2370.

[1812] *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 253. str.

koji je Uzvišeni Allah sačuvao u Svojoj knjizi – Kur'anu, i čistom vjerovjesničkom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu, što nam ukazuje na njegovu jedinstvenu ličnost i moral.

Ove karakteristike su samo vrh ledenog brijega, a ove vrline su dio jedne cjeline, koje ukazuju na njegovu pravednost i vječne su svjetiljke u dubinama tame sa njegovog blistavog života i božanskog putovanja.

Dvanaesto: Velika je povezanost između Ibrahima, alejhis-selam i Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem

Dakle, velika je povezanost između Ibrahima, alejhis-selam, i Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. To je neposredna blizina uorkos dužini vremena i udaljenosti mjesta. Ta bliskost je poput bliskosti roditeljstva, pa zbog toga Ibrahim, alejhis-selam, prima svog sina Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u noći Isra i Mi'radža, uz dobrodošlicu, govoreći: "Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i sine dobrog čovjeka"

Ako razmislimo o životopisu Ibrahima, alejhis-selam, i Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, vidjet ćemo velike sličnosti, a mi ćemo spomenuti neke od njih:[1813]

1. Sličnosti u odrastanju

Ibrahim, alejhis-selam, je bio obdaren razboritošću još od ranog svog odrastanja. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali*. Također, Uzvišeni Allah kaže: *I nije bio idolopoklonik."*

Ibrahim, alejhis-selam, nije nevjernik ni zbunjena osoba u bilo kojoj fazi svog života. Ako analaziramo život našeg Poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, vidjet ćemo apsolutnu autentičnost, on nije ni prije poslanstva obožavao idole niti je učestvovao u idolopoklonstvu.

[1813] Ovo je govor doktora Abdul-vehaba ibn Nasira Et-Taririja, održan u Istanbulu, 22. 12. 2020. god., a tretira temu o povezanosti između Ibrahima i Muhammeda, alejhimus-selam.

2. Razmišljanje o Božijem carstvu

Uzvišeni Allah je otvorio Ibrahimu, alejhis-selam, horizonte sagledavanja Njegovih kosmičkih znakova. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi postao od onih što čvrsto vjeruju."*

Također, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, čak dok je još bio u pećini Hira, razmišljao je o Allahovim kosmičkim dokazima.

3. Neprijateljstvo rodbine

Ibrahim, alejhis-selam, se suočio sa teškim neprijateljstvom unutar svoje porodice, naročito od strane Azera, bez obzira da li je on bio njegov otac ili pak amidža. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"A kad Ibrahim reče svome ocu Azeru: 'Zar kumire smatraš bogovima?! Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi.'"*

Isto tako, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, suočio se s vjerskim neprijateljstvom svog amidže Ebu Leheba. Objavljena je cijela kur'anska sura koja govori o ovoj svađi, a niko od mušrika nije imenovan u Kur'anu osim Ebu Leheba.

4. Ibrahim, alejhis-selam, je tražio oprost za svoga oca

Ibrahim, alejhis-selam, je molio Allaha, dželle šanuhu, da oprosti njegovom ocu, pa mu je to zabranjeno. Uzvišeni Allah kaže: *"A što je Ibrahim tražio oprost za svoga oca, bilo je to samo zbog obećanja koje mu je dao."* A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao.

Također, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je tražio oprost za svoga amidžu Ebu Taliba, kada je na samrti njegovog amidže kazao: "Tako mi Allaha, molit ću Ga da ti oprosti sve dok mi to ne zabrani!" Potom je objavljen ajet: *"Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprost za mnogobošce, pa makar im bili rodbina."*

5. Ibrahim i vjernici iz njegove rodbine

Sa Ibrahimom je povjerovao i sin njegovog brata, Lut, alejhis-selam, koji je sa njim učinio hidžru. Allah, dželle šanuhu, kaže:

Također, sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, povjerovao je i amidžin sin, Alija, radijallahu anhu, koji je sa njim učinio hidžru i borio se na Allahovom putu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obraćajući se Aliji, je kazao: "Zar ne želiš da imaš kod mene položaj koji je imao Harun kod svoga brata Musaa, alejhis-selam."[1814]

6. Ibrahim i izgradnja Kabe

Ibrahim, alejhis-selam, je sagradio Kabu i podigao je njene temelje. Uzvišeni Allah kaže: *"I dok su Ibrahim i Ismail temelje Kabe podizali…"* (El-Bekare, 127)

Također, Ibrahim, alejhis-selam, je oglasio ljudima hadž, a o tome nas Allah obavještava u Kur'anu, rekavši: *"I oglasi ljudima hadž – i dolazit će ti pješke i na kamilama iznurenim koje dolaze sa dalekog puta."* (El-Hadž, 27)

Isto tako, poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je učestvovao u izgradnji Kabe kada su je Kurejšije sagradili, a zatim je očistio od gadosti neznanja i njenih paganskih obreda, i vratio je onome čemu je služila kada je njegov otac Ibrahim, alejhis-selam, sagradio. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao apel ljudima devete godine po Hidžri, rekavši: "Neka od sljedeće godine Kabu ne hodočasti nevjernik, i nemoj da oko nje tavafe nagi."

Također, na oproštajnom hadžu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Obavite svoje obrede, jer danas se nalazite na Ibrahimovom naslijeđu."[1815]

Dakle, Kaba dosеže lozom od Ibrahima, alejhi do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

7. Vođstvo čovječanstva

Ibrahim, alejhis-selam, je bio predvodnik ljudi i svih generacija koje su došle poslije njega. Uzvišeni Allah kaže: *"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio, pa ih je on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit ću da ti budeš ljudima vođa.'"* (El-Bekare, 124) A

[1814] Buhari, br. 3706.

[1815] Ahmed, *Musned*, br. 17233.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je bio vođa i predvodnik svih ljudi. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Reci: 'O ljudi, ja sam zaista svima vama Allahov poslanik...'"* (El-Ahzab, 158)

8. Hidžra

Ibrahim, alejhis-selam, je učinio hidžru iz Iraka i napustio je svoju zemlju i narod i rekao: *"Ja se selim onamo kuda mi je Gospodar moj naredio, jer je On, uistinu, silan i mudar."* (El-Ankebut, 26) Preselio se u Šam i tamo je umro.

Isto tako, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je učinio hidžru iz Meke u Medinu i tamo je umro.

9. Milost

Iako je Ibrahimov, alejhis-selam, narod htio da mu naudi, željeli su da ga spale, on ih je napustio i učinio hidžru, i pored toga on nije molio Gospodara protiv njih. Kada su mu došli meleki da mu donesu radosnu vijest da će ga Allah počastiti dječakom Ishakom, a prije Ishaka Jakubom, alejhimus-selam, njegova radost zbog potomstva koje će dobiti u poznoj starosti nije ga zaokupila da se s njima raspravlja o Lutovom narodu. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I pošto Ibrahima minu strah i dođe mu radosna vijest, on poče raspravljati s Nama o narodu Lutovu."* (Hud, 74)

Isto tako, poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kada mu je došao melek brda i ponudio mu da na narod Meke El-Mukerreme sruči dva brda i da ih pod njenim kamenjem, odbio je kaznu od njih rekavši: "Zaista se nadam da će iz njihovih kičmi doći generacije koje će obožavati samo Allaha, ne pridružujući mu ništa."[1816]

10. Salavat Ibrahimije

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio svome ummetu da donose salavate i blagoslove na njega i njegovu porodicu, kao što ih donose na Ibrahima, alejhis-selam, i na njegovu porodicu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Kažite: 'Allahumme salli 'ala

[1816] Buhari, br. 3231.

Muhammedin ve'ala ali Muhammedin, kema sallejte ala Ibrahime ve'ala ali Ibrahime, inneke hamidun medžid. Allahumme barik'ala Muhammedin ve'ala ali Muhammedin kema barekte'ala Ibrahime ve'ala ali Ibrahime inneke hamidun medžid!' / 'Allahu moj, smiluj se Muhammedu i njegovom potomstvu, kao što si se smilovao Ibrahimu, i njegovom potomstvu. Zaista si Ti Hvaljeni i Vječni. Allahu moj, blagoslovi Muhammeda i njegovo potomstvo, kao što si blagoslovio Ibrahima i njegovo potomstvo. Doista si Ti Hvaljen i Vječan.'"[1817]

11. Ibrahimov i Muhammedov harem

Ibrahim, alejhis-selam, je Meku učinio haremom, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, haremom je učinio Medinu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Allahu, doista ja proglašavam haremom ono što je između dvije lave (crno vulkansko kamenje), kao što je Ibrahim učinio Meku haremom."[1818]

12. Dova za bereket

Ibrahim, alejhis-selam, je molio Gospodara da podari bereket stanovnicima Meke, kazavši: *"... zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili."* (Ibrahim, 37)

Isto tako, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je molio Allaha da uveća bereket u Medini, rekavši: "Allahu moj, Tvoj rob i prijatelj Ibrahim je molio da podariš bereketa u Meki, a ja, Muhammed, Tvoj rob i poslanik, molim Te da podariš bereketa u Medini, da podariš bereketa u njenom mudu i sau,[1819] kao što si podario bereketa stanovnicima Meke, podari Medini dvostruko više bereketa."[1820]

[1817] Buhari, br. 3370.

[1818] Buhari, br. 1374.

[1819] Mudd je mjera za masu, a iznosi količinu koja staje u dvije osrednje ljudske šake kada se spoje, koje nisu ni previše otvorene ni previše skupljene, već srednje otvorene. Drugim riječima, to je jedna osrednja pregršt. Jedan sā iznosi četiri pregršti. (Op. prevod.)

[1820] Ahmed, *Musned*, br. 937.

13. Allah je štitio obojicu – Ibrahima i Muhammeda, alejhimus-selam

Narod Ibrahima, alejhis-selam, pokušao je da ga ubije spaljivanjem. Uzvišeni Allah kaže: *"'Pripremite za njega lomaču', povikaše, 'pa ga u vatru bacite!' I htjedoše mu zamku načiniti, ali Mi njih učinismo najponiženijim."* (Es-Safat, 97–98)

Isto tako, mušrici su pokušali da ubiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali Allah ga je spasio od njihovih spletki.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili, ili da bi te prognali; oni su zamke pleli pa je i Allah njima zamke pleo, a Allah najbolje zamke plete."* (El-Enfal, 30)

14. Egipatska loza

Ibrahim, alejhis-selam, odabrao je Hadžeru, sa kojoj je imao sina, Ismaila, alejhis-selam.

Isto tako, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je odabrao Mariju, koja je bila Egipćanka, koja mu je rodila sina kojem su dali ime Ibrahim.

15. Otvaranje horizonta ispitivanja

Ibrahim, alejhis-selam, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, su otvorili horizonte ispitivanja i razmišljanja, pa je Ibrahim, alejhis-selam, pitao, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgovarao.

Ibrahim, alejhis-selam, je postavio pitanje: *"A kada Ibrahim reče: 'Gospodaru moj, pokaži mi kako oživljuješ umrle?' On reče: 'Zar ne vjeruješ?!' 'Dakako, vjerujem', odgovori on, 'ali da mi se srce smiri!'"* (El-Bekare, 260)

Poslaniku, alejhis-selam je rekao jedan čovjek: "Bit ću uporan sa pitanjima, pa se ne ljuti na mene." "Pitaj šta hoćeš" – reče Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.[1821]

[1821] Buhari, br. 63.

16. Dovoljan nam je Allah, divan li je On zaštitnik

Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao: "*'Dovoljan nam je Allah, divan li je On zaštitnik'*, su riječi koje je Ibrahim, alejhis-selam, izgovorio kada su ga bacili u vatru. Isto tako, ove riječi je izgovorio i Allahov poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kada su mu rekli: *'Onima kojima se – kada su im ljudi rekli: 'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, pa pazite ih se!' – vjerovanje povećalo, pa su kazali: 'Nama je Allah dovoljan, a divan je On Zaštitnik.''* (Ali Imran, 173)"[1822]

17. Izgled i sličnost

Naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najviše je ličio na Ibrahima, alejhis-selam. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je opisao poslanike koje je sreo u noći u kojoj je išao na Miradž, i rekao je: "Vidio sam Musaa. Bio je suhonjav čovjek, opuštene kose kao da je od ljudi (iz plemena) Šenue. Vidio sam i Isaa. On je bio srednjeg rasta, bijele puti, kao da je izišao iz kupatila. Ja sam od Ibrahimovih potomaka najsličniji Ibrahimu.[1823] Što se tiče Ibrahima, pogledajte u vašeg druga (Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem) on je na njega ličio." [1824]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je jednom prilikom rekao Aiši, radijallahu anha: "Ja znam kada si ljuta, a kada si zadovoljna." "Kako to znaš, Allahov Poslaniče?" – upitala sam, a on reče: "Kad si zadovoljna, kažeš: 'Da, tako mi Muhammedovog Gospodara!', a kada si ljuta, kažeš: 'Da, tako mi Ibrahimovog Gospodara!'" "U pravu si. Kad sam ljuta, izbjegavam da spomenem tvoje ime."[1825]

Aiša, radijallahu anha, kada ne bi izgovorila ime Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorila bi ime njegovog oca, Ibrahima, alejhis-selam, pa bi kazala: "Tako mi Ibrahimovog Gospodara." Prema tome, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio najpreči Ibrahimu, alejhis-selam.

[1822] Buhari, br. 4563.
[1823] Buhari, br. 3394.
[1824] Buhari, br. 3355.
[1825] Buhari, br. 6078.

18. Ibrahimova vjera

Najbliži ljudi Ibrahimu su poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i oni koji su ga slijedili. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Doista su najbliži ljudi Ibrahimu oni koji su ga slijedili, i ovaj Vjerovjesnik i oni koji vjeruju. A Allah je zaštitnik vjernika."* (Ali Imran, 68)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je vratio čistotu vjeri Ibrahimovoj, očistio je od izopačenosti judaizma, kršćanstva i paganizma predislamskog perioda.

Ni u jednoj od iskrivljenih religija nema sljedbenika Ibrahima, alejhis-selam, i svaki pokušaj miješanja religija sa vjerom Ibrahima, alejhis-selam, je bezuspješan, jer Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, su čisti od toga.

Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Ibrahim nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On višebožac nije bio!"* (Ali Imran, 67)

Uzvišeni Allah kaže: *"O vi kojima je Knjiga data, zašto se o Ibrahimu prepirete kada su Tevrat i Indžil poslije njega objavljeni!? Zar vi ne razumijete?!"* (Ali Imran, 65)

Odnosno, vjera Ibrahima, alejhis-selam, je i vjera Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koju je Allah naredio da se slijedi. Allah, dželle šanuhu, kaže: *Poslije smo tebi objavili: "Slijedi vjeru Ibrahimovu, on je bio vjere čiste, on nije bio od onih koji Allahu druge u obožavanju pridružuju!"* (En-Nahl, 123)

Uzvišeni Allah kaže: *"Reci: 'Mene je Gospodar moj na Pravi put zaista uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrahima pravovjemika, a on višebožac nije bio."* (El-En'am, 161)

Također, jedan od zikrova koji je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio svako jutro glasio je: "Asbahna ala fitretil-islam ve kelimetil-ihlas ve dini nebijjina Muhammedin, sallallahu alejhi ve sellem, ve milleti ebina Ibrahime hanifen – ve ma kane minel-mušrikin." / "Osvanuli smo u vjeri islamu, s riječju istine, u vjeri našeg vjerovjesnika Muhammeda,

sallallahu alejhi ve sellem, i milletu našeg pretka Ibrahima Pravovjernog, koji nije bio mušrik."[1826]

Poziv na miješanje i ujedinjenje religija ne može proizići od pravih vjernika bilo koje religije; Kršćani ne mogu ujediniti svoje različite crkve, a kamoli da se ujedine sa religijom koja nije njihova, niti su jevreji međusobno vjerski ujedinjeni, a kamoli da budu ujedine sa drugim narodima. Muslimani ne mogu miješati monoteizam i politeizam, islam i nevjeru.

Ono što se traži od svih ljudi je suživot i saradnja u stvarima u kojima se slažu. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Potpomažite se u dobročinstvu i bogobojaznosti, a ne potpomažite se u grijehu i skrnavljenju pravde."* (El-Maida, 2)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao o nevjernicima Kurejšija: "Neće mi tražiti danas išta u čemu je veličanje Allahovih svetinja, i neće mi tražiti išta u čemu je spajanje rodbinskih veza, a da im to neću dati."[1827]

Također, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je o sporazumu "Hilfu'l-fudul", a to je sporazum prije islama, da će se pomoći potlačeni nad potlačiteljem: "Prisustvovao sam u kući Abdullah ibn Džud'ana sporazumu, draži mi je od crvenih kamila. Kada bih bio pozvan da prisustvujem ovom sporazumu u islamu, prihvatio bih."[1828]

Prostor za suživot je veoma širok među čitavom ljudskom populacijom, bez ulaženja u vjerske stvari, niti odstupanja od bilo kojeg od temelja i pravila religije.

Uzvišeni Allah kaže: *"Reci: 'O vi kojima je Knjiga data, dođite da se okupimo uz riječi koje mi i vi podjednako dijelimo: da nikoga osim Allaha ne obožavamo, da Mu ništa ne pridružujemo, i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne smatramo!' Pa, ako se oni okrenu, vi recite: 'Budite svjedoci da smo mi muslimani!'"* (Ali Imran, 64)

[1826] Ahmed, *Musned*, br. 15364.

[1827] Ibn Ebi Šejbe, *Musanef ibn Ebi Šejbe*, 36855-

[1828] Bejheki, *Sunenul-kubra*, 13080; Ibn Hišam, *Fi es-sireti en-nebevije*, 1/71.

Trinaesto: Ibrahim, alejhis-selam, i Sudnji dan

1. Ko će biti prvi odjeven na Sudnjem danu

Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je jednom prilikom ustao i održao nam vaz. Između ostalog je kazao da je Uzvišeni rekao: 'Ludi, vi ćete biti sakupljeni pred vašim Gospodarom bosi, goli i neobrezani, onako kako smo prvi put ni iz čega stvorili, tako ćemo ponovo ni iz čega stvoriti, to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri to učiniti."

Prvi koji će se obući na Sudnjem danu je Ibrahim, alejhis-selam.[1829]

Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Prvi koji će se obući džennetskom odjećom će biti Ibrahim i donijet će stolicu i staviti je sa desne strane Arša, a ja ću obući takvu odjeću koja će samo mene sljedovati i nikoga drugog od ljudi."[1830]

Spominju neki islamski učenjaci da je razlog zbog kojeg će Ibrahim, alejhis-selam, prvi obući odjeću na Sudnjem danu događaj kada su ga bacili u vatru i kada je bio neodjeven, pa je Allah htio da ga nagradi na ahiretu da on bude prva odjevena osoba. Neki su kazali da je razlog taj što je Ibrahim, alejhis-selam, prva osoba koja je obukla pantalone.[1831]

2. Položaj i šefat Ibrahima, alejhis-selam na Sudnjem danu

Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Neko je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donio mesa i dao mu prednju (bravlju) natkoljenicu, što je on volio, pa je s nje meso kidao zubima, a onda je rekao: 'Ja ću biti predvodnik ljudi na Sudnjem danu, a znate li zašto? Allah će skupiti sve ljude na jednom mjestu, tako da će ih moći vidjeti svako ko ima vid i dozvati onaj ko zove. Sunce će im se toliko približiti da će ljudi zapasti u takvo stanje da neće moći podnijeti bol, tugu i patnju. Neki ljudi će reći: 'Zar ne vidite u kakvom ste stanju i šta vas je snašlo? Zar nećete

[1829] Muslim, br. 2860; Buhari, 3447.

[1830] Ibn Hadžer El-Askalani, *Fethul-Bari šerhu sahihil-buhari*, 13/158.

[1831] *Fikhu da'vetil enbija fil-kur'anil-kerim*, 240. str.

potražiti nekoga kako bi se zauzeo za vas kod svog Gospodara?' Neko od njih će reći ovim drugima: 'Otiđite Ademu.' Otići će Ademu i reći mu: 'Ti si otac cijelog čovječanstva. Allah te je stvorio Svojom rukom, udahnuo ti dušu i naredio melekima, te su ti se oni poklonili. Zauzmi se za nas kod svoga Gospodara! Zar ne vidiš u kakvom smo stanju i šta nas je snašlo?' Adem će odgovoriti: 'Moj se Gospodar danas tako rasrdio kako se nije nikada prije i kako se više nikada neće rasrditi. A On mi je zabranio onu voćku i ja sam prekršio tu zabranu. Otiđite nekom drugom! Otiđite Nuhu!' Oni će, zatim, otići kod Nuha i reći: 'O Nuhu, ti si prvi poslanik upućen stanovnicima Zemlje i Allah te je nazvao zahvalnim robom, pa se zauzmi za nas kod svoga Gospodara! Zar ne vidiš u kakvom smo stanju i šta nas je snašlo!?' On će reći: 'Moj se Gospodar danas rasrdio kao što se nikada prije nije rasrdio, niti će se više ikada tako rasrditi. Ja sam uputio dovu protiv svoga naroda. Dosta mi je mojih briga, idite nekom drugom. Idite Ibrahimu!' Oni će, zatim, otići Ibrahimu i reći: 'Ibrahime, ti si Allahov vjerovjesnik i njegov prijatelj među stanovnicima Zemlje. Zauzmi se za nas kod svoga Gospodara! Zar ne vidiš u kakvom smo stanju!?' On će reći: 'Moj se Gospodar danas rasrdio kao što se nikada prije nije rasrdio, niti će se više ikada tako rasrditi. Ja sam izrekao tri neistine (Ebu Hajjan ih je spomenuo u hadisu), dosta mi je mojih briga.'"[1832]

Spomenut ćemo samo dio hadisa koji prenosi Ubej b. Ka'b, radijallahu anhu. Poslanik mu je rekao (Ubejju): "O Ubejje, poslano mi je da se Kur'an uči na jednom harfu, pa sam odgovorio da je to teško mome ummetu. Onda mi je poslan drugi put izaslanik da ga mogu učiti na dva harfa. I tada sam rekao da je to teško mome ummetu. Po treći put mi je poslan izaslanik da ga učim na sedam harfova i da za svako vraćanje imam po jednu dovu kojom mogu zamoliti, pa sam rekao: 'Allahu, oprosti mome ummetu, Allahu, oprosti mome ummetu.' Treću sam ostavio za Dan kada će za mnom žudjeti svi, pa čak i Ibrahim, alejhis-selam."[1833]

[1832] Buhari, br. 4712; Muslim, br. 194.

[1833] Albani, *Sahihul-džami'u es-sagir ve zijadetuhul-fethil-kebir*, br. 7841.

3. Stanje Ibrahimovog oca na Sudnjem danu

"Ibrahim, alejhis-selam, će na Sudnjem danu sresti svoga oca Azera, na čijem će licu biti tmina i prašina. Ibrahim će mu reći: 'Zar ti nisam govorio da mi se ne opireš?' Njegov otac će reći: 'Danas ti se neću opirati.' 'Gospodaru moj,' – reći će Ibrahim – 'obećao si da me nećeš poniziti na dan proživljenja, a ima li težeg poniženja od mog odbačenog oca!' Uzvišeni Allah će reći: 'Ja sam nevjernicima zabranio džennet. O Ibrahime, šta je to pod tvojim nogama?' On će pogledati i ugledati uprljanog mužjaka hijene, koji će kasnije biti zgrabljen za noge i bačen u Vatru."[1834]

4. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je vidio djecu idolopoklonika okupljenu oko Ibrahima, alejhis-selam, a koja su pomrla u fitri (čisto stanje duše)

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je imao običaj često pitati svoje ashabe: 'Je li ko od vas nešto sanjao?' Ako je neko nešto sanjao, on bi mu ispričao. Jednog jutra Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Noćas su mi u snu došla dva čovjeka. Poslali su po mene i rekli: 'Pođi s nama!', i ja sam pošao. Naišli smo na dvojicu ljudi od kojih je jedan ležao, a drugi iznad njega držao kamen. On bi mu kamenom smrskao glavu nakon čega bi se kamen kotrljao tamo ili amo, a on bi ga pratio pogledom. On bi uzeo kamen i ne bi se vraćao sve dok onome što je ležao rana ne bi zarasla i glava postala zdrava. Onda bi se ovaj povratio i ponovo bi mu se dogodilo isto što i prvi put. Rekoh: 'Subhanallah, ko su ova dvojica?' 'Pođi dalje', bi mi rečeno i ja pođoh. Tada smo naišli na čovjeka koji je ležao na leđima, a drugi je pored njega stajao sa željeznom šipkom u ruci. On bi ovog što je ležao dograbio za obraz i, vukući ga prema njegovom potiljku, raskomadao. Isto bi to uradio i sa nosem i okom, i raspolovio ih, (veli Ebu Redža). Zatim bi i sa drugom stranom učinio isto što i sa prvom. Nakon toga ne bi ništa dirao dok strana ne bi potpuno ozdravila kao što je i bila, a onda bi to isto ponovo uradio. Rekoh: 'Subhanallah, ko su ova dvojica?' Njih dvojica

[1834] Buhari, br. 3350.

mi rekoše: 'Pođi dalje', i ja sam pošao. Tada smo naišli na nešto poput furune (mislim da je rekao da su se iz nje čuli žamor i glasovi). Provirili smo i u njoj vidjeli ljude i žene gole. Razbuktala vatra se kovitlala oko njih. Kad god bi ih vatra dotakla, oni bi zavrištali. 'Ko su ovi?' – upitah, a njih dvojica mi rekoše: 'Pođi dalje', i ja sam pošao. Tada naiđosmo pored neke rijeke (mislim da je rekao da je bila crvena kao krv). U rijeci je bio neki čovjek, a na obali drugi skupio gomilu kamenja. Kad god bi se ovaj pojavio iz rijeke i došao do onoga što je skupio kamenje, ovaj bi mu u usta ubacio kamen i on bi potonuo. Zatim bi opet onaj došao do njega, a on bi mu otvorio usta i ubacio kamen i on bi potonuo. 'Ko su ova dvojica?' – upitah, a njih dvojica mi rekoše: 'Pođi dalje', i ja sam pošao. Tad smo stigli do čovjeka ružnog izgleda da ružniji ne može biti. Pored njega bijaše vatra koju je raspirivao i trčao oko nje. 'Ko je ovaj čovjek?' – upitah, a njih dvojica mi rekoše: 'Pođi dalje', i ja sam pošao. Tada smo došli do jednog vrta punog gustog drveća u kome je bilo raznih cvjetova. U sredini vrta stajaše nekakav visok čovjek. Toliko je bio visok da mu nisam mogao vidjeti glavu, a oko njega mnoštvo djece. Nikada ih ranije nisam toliko vidio. 'Ko je ovaj čovjek i ko su ova djeca?' – upitah, a njih dvojica rekoše: 'Pođi dalje', i ja sam pošao dalje. Tada smo naišli na jednu ogromnu bašču, ja do tada od nje veće i ljepše nisam vidio. 'Penji se uz nju' – rekoše mi njih dvojica. Mi se uz nju počesmo penjati dok ne stigosmo do grada koji bijaše sazdan od zlatne i srebrene cigle. Stigli smo do kapije grada i tražili da nam otvore vrata. Otvoreno nam je i mi smo ušli. Sreli su nas ljudi čija je polovina bila lijepa da ljepša ne može biti, a druga ružna da ne može biti ružnija. Njih dvojica im rekoše: 'Otiđite i bacite se u onu rijeku!' Tamo je bila rijeka čija je voda bila bijela i čista poput mlijeka. Otišli su i bacili se u nju, a onda se povratili. Time je nestalo njihove ružnoće te su dobili najljepši lik. Njih dvojica mi tada rekoše: 'Ovo je džennet adn, ovdje će biti tvoje prebivalište.' Tad sam podigao visoko pogled i ugledao dvorac poput bijelog oblaka. Njih dvojica mi rekoše: 'Ovo će biti mjesto tvoga boravka.' Rekoh: 'Allah vas blagoslovio, dopustite mi da uđem u njega.' 'Sada ti nije dopušteno da uđeš u njega' – rekoše mi njih dvojica. Rekoh:

'Ja sam noćas vidio mnoge čudne stvari, šta je to što sam vidio?', pa mi oni rekoše: 'Sada ćemo te obavijestiti o tome. Prvi čovjek koga si sreo, a koga (onaj drugi) kamenjem udara u glavu, je onaj koji je zapostavljao Kur'an i propisane namaze. Drugi čovjek koga si sreo, a kome trgaju vilice i vuku ih zajedno sa nosem i okom prema potiljku, je čovjek koji je, izlazeći iz svoje kuće, toliko lagao, da se njegova laž daleko širila. Što se tiče golih ljudi i žena koji su se nalazili u prostoru sličnom furuni, to su bludnici i bludnice. Čovjek koji guta kamenje, onaj kojeg si vidio u rijeci, je čovjek koji je jeo kamatu. Čovjek ružnog izgleda koga si vidio pored vatre koju je raspirivao i hodao oko nje, to je Malik, čuvar džehennema. Onaj visoki čovjek kojeg si vidio u bašči je bio Ibrahim, alejhis-selam, a djeca oko njega su djeca koja su pomrla u fitri (čisto stanje duše).'' Neko upita: 'Jesu li tu i djeca idolopoklonika, Allahov Poslaniče?', a on reče: 'Da, i djeca idolopoklonika.'"[1835]

5. Smrt i kabur, Ibrahima, alejhis-selam

Ibrahim, alejhis-selam, umro je u Palestini u dobi od 175 godina oko 1821. prije Krista. Postoji razilaženje među historičarima, pa su neki kazali: "Sahranila su ga djeca Ismail i Ishak, alejhimus-selam, gdje je sahranjena njegova supruga Sara u selu Arba u Hebronu ili Džibrunu, a to je grad koji se danas zove Halilur-rahman.[1836]

Čini se da su na historijske narative utjecali isralijati koji su dospjeli čak među muslimane, a koje su prenosili s generacije na generaciju, i ponavljali su ih bez bilo kakvog osjećaja. Spominje se da je Herod, Edomac koji je bio kralj u Palestini a kojeg su podržavali Rimljani, pokušao da sruši kabur Ibrahima, alejhis-selam.[1837]

Izvori spominju da su prvi ljudi koji su Ibrahimov mezar uzeli kao bogomolju bili Rimljani, nakon što su prešli na kršćanstvo, jer su prekrili

---

[1835] Buhari, br. 7047.

[1836] Muhammed Mustafa Ez-Zuhejli, *Šer'atullah lienbijai*, 42. str.

[1837] Hafiz Muhammed Džejdar El-Dža'bari, *Kabrul-halili alejhis-selam ve bejan ma fihi minel-bid'i*, 240. str.

veliki dio zida, a na zidu otvorili mala, uska vrata i ona postala bogomolja i neosvojiva tvrđava u ratu.[1838]

Zatim su se nad njim smjenjivale vlasti Grka, Perzijanaca i drugih, sve dok muslimani nisu oslobodili Palestinu 15. god. po H. i tretirali ga sa poštovanjem. Niko ga nije uzimao za bogomolju do početka četvrtog stoljeća.

Kaže Ibn Tejmijje, govoreći o onima koji su prvi uzeli Ibrahimov kabur za bogomolju: "Građevina, koja je bila nad Ibrahimovim kaburom, bila je ograđena, niko nije ulazio u nju do početka četvrtog stoljeća. Neki smatraju da su žene koje su bile povezane sa halifama usnile to u snu, pa je građevina zbog toga probijena. Drugi smatraju da su je hrišćani probili nakon što su uzeli vlast nad ovim područjima, potom je ostala kao mesdžid u kasnijim osvajanjima."[1839]

Muslimani su pratili ovu grobnicu u svim epohama. U periodu Emevija, grobnica je ostala kao što je i bila, a tokom perioda Abasija, pokazan je i grob Jusufa, alejhis-selam. U periodu Ejubida donijeli su minber iz grada Aškelona, koji postoji i danas, a u eri Memluka su mu dodati mnogi ukrasi.

Tokom osmanskog doba bila je ukrašena kamenim figurama, natpisima i raznim transparentima. Grobnica je bila podvrgnuta vlasti krstaša prije Ejubida, britanskoj vlasti prije Jordana, a sada je pod vlašću Izraelaca, gdje su od njega napravili sinangogu, a sada je džamija i sinangoga, gdje pod jednim krovom molitve obavljaju jevreji i muslimani, a iznad je pećina u kojoj je sahranjen Božiji poslanik Ibrahim, alejhis-selam. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Svako ima svoj pravac prema kojem se okreće..."* (El-Bekare, 148)[1840]

Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, je rekao: "Što se tiče mezara poslanika, ono oko čega su se učenjaci složili je Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar, i o tome nam govore mutevatir predanja. Što se tiče mezara Ibrahima, alejhis-selam, većina učenjaka smatra da je

[1838] Isti izvor, 240. str.

[1839] Isti izvor, 240. str.

[1840] Isti izvor, 241 str.

poznato mjesto njegovog mezara. Sa druge strane, imamo drugo mišljenje učenjaka koji to negiraju, a tog stava je bio i imam Malik, rahimehullah, koji kaže: 'Na ovom svijetu nije poznat nijedan mezar bilo kojeg poslanika, osim poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.'"[1841]

Kada su upitali Ibn Tejmijju, rahimehullah, o kaburovima poslanika, rekao je: "Jesu li ovo grobovi koji ljudi posjećuju grobovi poslanika? Kabur na kojem su svi učenjaci složni jeste kabur Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji se zna gdje se nalazi, a što se tiče kabura Ibrahima, alejhis-selam, postoji spor, ali ono što je tačno jeste stav većine učenjaka koji preciziraju mjesto kabura Ibrahima, alejhis-selam."[1842]

[1841] *Medžmu'l-fetava*, 27/444–445.

[1842] Isti izvor, 27/444–445.

REZIME

Na kraju našeg govora o životopisu Ibrahimu, alejhis-selam, oca poslanika i vjerovjesnika, treba spomenuti da je on predvodnik pravih i predanih vjernika. Uzvišeni Allah je uzeo Ibrahima, alejhis-selam, za Svoga prijatelja, odlikovao ga je vjerovjesništvom, knjigom i potomstvom. Jedan je od poslanika koji su se suočili sa patnjom, velikim mukama i odbacivanjem od svoga naroda, i bio je jedan od prvih odabranih poslanika. Ibrahim, alejhis-selam, je bio Božiji prijatelj, iskreni, predani, pokorni, onaj koji se kaje, blagi, bio je pravi musliman kojeg je Allah odlikovao suhufima – objavom. Slobodno možemo kazati da je Ibrahim, alejhis-selam, prvi poslanik koji je sagradio Allahovu kuću, kako bi ljudi robovali svome Gospodaru na ovome svijetu, on će biti prva osoba koja će odjenuti odjeću na Sudnjem danu, i Allah ga je počastio time što mu je pokazao carstva nebesa i Zemlje.

Dakle, Božiji prijatelj Ibrahim, alejhis-selam, bio je jedan od posebno istaknutih ovozemaljskih ličnosti, ličnost koja je obdarena brojnim manirima, predstavlja oličenje potpune ličnosti darovane brojnim osobinama i vrlinama. Allah, dželle šanuhu, ga je počastio time što mu je podario da dostavi poruku i misiju monoteizma i vjere, i na taj način postavi temelje jedne velike i jasne religije koja je pogodna za sve ljude i za sva vremena kroz historiju i vjekove. Sve spomenute osobine i maniri Ibrahima, alejhis-selam, spomenuti su kao kategorički dokazi u Allahovoj knjizi – Kur'anu i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Također ćemo spomenuti da sve vjerske grupacije, poput nebeskih religija, prisvajaju i svojataju Ibrahima, alejhis-selam. Prema tome, ovo nam nedvosmisleno ukazuje na mjesto Ibrahima, alejhis-selam, u historiji, vjeri i životu svakoga pojedinca. Slobodno možemo kazati da je Ibrahim, alejhis-selam, bio poput jednog ummeta. Allah, dželle šanuhu,

ga je učinio predvodnikom – imamom, njegovo potomstvo je odlikovao poslanstvom i poslanicom.

Ako pogledamo, vidjet ćemo da jevreji, kršćani i Arapi (mnogobošci) svojataju Ibrahima, alejhis-selam, i tvrde da mu pripadaju kada je u pitanju ibadet, vjerovanje i krvno srodstvo. Spomenute grupacije su zasigurno daleko od vjere Ibrahima, alejhis-selam, i njegove poslanice.

Dakle, Ibrahima, alejhis-selam, djeca, koji su također bili poslanici, nisu bili jevreji, kršćani, niti mnogobošci, već su bili istinski muslimani. Štaviše, svaki od njih na smrtnoj postelji je savjetovao svojoj djeci da se pridržavaju islama i da budu muslimani.

Na kraju, možemo sumirati najvažnije stvari koje su spomenute u ovoj knjizi, kao što su razni događaji, te naučne činjenice o životopisu Ibrahima, alejhis-selam, i njegovom ispravnom pristupu u prenošenju poruke islama, koja je od početka do kraja bila zasnovana na knjizi Svemogućeg, Mudrog, koji kaže: *"… laž joj ne može prići ni sprijeda ni ozada; to je Objava od Mudroga i Hvaljenoga."* (Fussilet, 42)

Prilikom pisanja ove knjige oslanjao sam se na različita i višestruka tumačenja, kao i na ono što su učenjaci govorili u drevnim i modernim vremenima, oslanjao sam se na njihove izvore i njihove spise o našem plemenitom poslaniku Ibrahimu, alejhis-selam, i najistaknutije rezultate do kojih sam došao, a neki od njih su:

1. Ibahim, alejhis-selam, je treći otac, i smatra se ocem poslanika. Adem, alejhis-selam, je prvi otac, Nuh, alejhis-selam, drugi otac, i sve stanovništvo zemlje su njegovi potomci. Treći otac je Ibrahim, alejhis-selam, predvodnik iskrenih vjernika, Allah, dželle šanuhu, ga je uzeo za Svoga prijatelja, njegovo potomstvo je počastio poslanicom i vjerovjesništvom.
2. Ibrahim, alejhis-selam, je nazvan šejhom i ocem poslanika, jer je on predvodnik vjerovjesničkog poziva u čitavom ljudskom svijetu, i od njega su nastali i razmnožili se mnogi poslanici.
3. Svi poslanici iz Benu Israila su potomci Ibrahima, alejhis-selam, jer su oni djeca Jakuba, sina Ishakovog, a Ishak je sin Ibrahima, alejhis-selam.

4. Stablo poslaničkog drveta datira od Ibrahima, alejhis-selam, pa sve do posljednjeg Božijeg poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhis-selam, jer je on potomak Ismaila, alejhis-selam. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I Mi smo mu Ishaka i Jakuba podarili i među potomcima njegovim vjerovjesništvo i Knjigu dali."* (El-Ankebut, 27)
5. Razišli su se historičari kada je u pitanju mjesto rođenja Ibrahima, alejhis-selam. Neki su kazali da je rođen u Susu – Ahvezu, rečeno i je da je rođen u Babilonu u Iraku, neki su kazali da je rođen u Kušu ili Kuši, dok su neki kazali da je rođen u Harranu. Većina učenjaka smatra da je Ibrahim, alejhis-selam, rođen u vrijeme kralja Nimruda. Neki su kazali da je Ibrahim, alejhis-selam, rođen u Guti, u Damasku, u selu Barzeh, na planini Kasion. Ibn Asakir, rahimehullah, je rekao: "Ispravno mišljenje je da je rođen u Babilonu, u gradu Uru, i to je jako poznato mišljenje historičara."
6. Kur'an nam ne spominje mjesto niti vrijeme rođenja Ibrahima, alejhis-selam, niti postoji valjani šerijatski tekst koji bi nam to mogao potvrditi. Zbog toga su se historičari razišli oko njegovog mjesta i vremena njegovog rođenja.
7. Ibrahim, alejhis-selam, je bio srednji sin, imao je dva brata: Haruna i Nahora. Nahor je bio otac Luta, alejhis-selam. Harun je umro za života svog oca u zemlji Babilonu, i ispravno je da je on bio najstariji sin svoga oca.
8. Narod Ibrahima, alejhis-selam, je napustio srce Arapskog poluostrva, u kojem je izrasla grupa različitih semitskih grupa. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, je bio čistokrvni Arap, čija loza doseže do Sama, sina Nuha, alejhimus-selam. On je bio otac adnanitskih Arapa, koji su potomci njegovog sina Ismaila, i prema tome, može se kazati da je on djed Arapa, prije nego li je bio djed Izraelaca.
9. Područja istočnog Mediterana, koje se proteže do Arapskog poluostrva, poznato je kao kolijevka monoteističkih religija, izvor je civilizacijskog ciklusa na zemlji, a narod koji su uspostavili civilizacije pripadaju potomstvu Nuha, alejhis-selam.

10. Ibrahim, alejhis-selam, rođen je Mesopotamiji (današnjem Iraku), i rastao je u društvu i ambijentu u kojem prevladava obožavanje planeta i idola, u društvu u kojem ljudi na sedždu padaju kraljevima i vladarima, a ne Uzvišenom Allahu. Odrastao je u nevjerničkoj porodici koja pravi kipove i prodaje ih ljudima, kako se spominje u različitim predanjima.
11. Uzvišeni Allah je počastio Ibrahima, alejhis-selam, time što ga je sačuvao od nevjerstva još u djetinjstvu. Allah, dželle šanuhu, mu je podario razboritost i uputio ga je na Pravi put. Uzvišeni Allah kaže: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."* (El-Enbija, 51)
12. Uzvišeni Allah je pokazao Ibrahimu, alejhis-selam, prostranstva nebesa i Zemlje, od onoga što je stvorio u njima od sunca, mjeseca, zvijezda, drveća, životinja i drugih veličanstvenih stvorenja i raznih stvaranja. Allah, dželle šanuhu, mu je objasnio mnoge stvari, tako da je Ibrahim, alejhis-selam, u potpunosti Allaha izdvajao u monoteizmu, znao je da ga je Allah na Pravi put uputio, da mu je podario mogućnost da spozna Njegovu jednoću. Sa druge strane, shvatio je da je njegov narod u zabludi, jer su se klanjali različitim idolima, i da su ih uzimali za svoja božanstva mimo Allaha, dželle šanuhu.
13. Ibrahim, alejhis-selam, svoj život je posvetio u pozivanju u monoteizam, govoreći ljudima da Allaha samo obožavaju i da Njemu ibadet čine. Svoj poziv je otpočeo u Mesopotamiji, zatim u Levantu, Egiptu i Hidžazu.
14. Narod Ibrahima, alejhis-selam, je obožavao zvijezde, planete, i druga nebeska tijela. Sabejska sekta je vjerovala u svetost planeta i zvijezda i činili su im ibadet. Zatim bi napravili hramove tim idolima u obliku nebeskih tijela, a zatim pred njima bi obavljali vjerske rituale, poput upućivanja dove, molitve, prinošenja žrtve, zavjeta i drugih rituala.
15. Među ibadetima koji su preovladavali u Ibrahimovom, alejhis-selam, narodu bilo je obožavanje kraljeva i njihovo svetkovanje. Vjerovali su da kraljevi imaju sposobnost i moć stvaranja, usmrćivanja, da su u njihovim rukama korist i šteta, sreća i tuga – nesreća. Što se tiče razloga za pojavu ovog obožavanja kod njih, to je rezultat njihovog vjerovanja

da su prvi kraljevi koji su vladali nakon potopa sišli s nema na zemlju, a među kraljevima koji su tvrdili da je božanstvo bio je nepravedni i tiranski kralj koji se raspravljao sa Ibrahimom, alejhis-selam.

16. Među uobičajenim vjerskim obredima u Ibrahimovo, alejhis-selam, vrijeme bilo je zavjetovanje idolima. Ovo su radili u različite svrhe, poput oprosta grijeha i pogrešaka. Također, ibadeti kojima su se ljudi željeli približiti svojim božanstvima bili su prinošenje poljoprivrednih proizvoda, poput pšenice, kukuruza, ječma, susama itd. Također su prinosili žrtvene životinje poput ovaca, koza i to bi postavljali ispred kipova – bogova.

17. Hramovi su imali važno mjesto među stanovnicima Mesopotamije, kao i među drugim hananskim i egipatskim narodima, jer je hram predstavljao centar vjerskog i građanskog života, zato što je hram u očima stanovnika Mesopotamije i drugih drevnih naroda najsvetije mjesto. To je zato što vjeruju da je hram sjedište Boga, koji u njemu živi i boravi sa svojom ženom, djecom, pratnjom i slugama.

18. Religiozni aspekt u eri Ibrahima, alejhis-selam, karakteriše veličina devijacije u različitim aspektima, a ovo odstupanje je stvorilo mješavinu lažnih i neispravnih vjerovanja i ibadeta u jednoj eri, što ukazuje na težinu poziva da Ibrahim, alejhis-selam, bude izveden pred lice paganskih i sabijskih vjerovanja, ili kraljeva koji su se predstavljali kao božanstva.

19. Postoji veliko razilaženje među učenjacima kada su u pitanju Sabejci. Učenjaci se razilaze kada je u pitanju njihova historija, rituali, vjera... Slobodno se može kazati da su Sabejci mnogobrojne sekte i da se suprotstavljaju jedna drugoj po porijeklu i granama, i da nisu imuni na promjene, jer su se dešavale promjene u njihovom korpusu tokom vremena. Časni Kur'an tretira i spominje Sabejce na tri mjesta.

20. Ehlul-ahbar su povezali Sabejce koji se spominju u Kur'anu sa Sabejcima iz Harana i Sabejcima iz Iraka, i od njih su napravili dvije grupacije: Sabejci koji su bili ispravne i čiste vjere, oni su po njihovom mišljenju drugovi Ibrahima, alejhis-selam, i koji su se odazvali njegovom

pozivu. Druga grupacija Sabejaca koji su bili politeisti – nevjernici, oni su vjerovali u planete.

21. Među društvenim manifestacijama koje su bile prisutne u vremenu Ibrahima, alejhis-selam, bilo je uspostavljanje i svetkovina društvenih i vjerskih proslava, a među najvažnijim od ovih praznika bili su blagdani bogova, gdje je svako božanstvo imalo svoje religiozne praznike. Svake godine slavili su i praznik koji se smatra jednim od njihovih najvećih praznika, a to je, kako tvrde, praznik na poziv svih bogova. Svi građani, muškarci, žene i djeca, izlaze na ovaj praznik i učestvuju u proslavama. Ispred njih se nalazio kralj, gdje bi obavljali vjerske obrede, molitve, i druge rituale pred tim najvećim njihovim božanstvom.

22. Obrazovanje u danima Ibrahima, alejhis-selam, bilo je široko rasprostranjeno u školama i hramova u kojim su ljudi podučavani različitim naukama, kao što je čitanje i pisanje, gdje su pisali olovkama od trske na pločicama od mokre gline. U vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, ljudi su bili zainteresovani za astronomiju, gradeći visoke građevine sa kojih su posmatrali nebeska tijela, koja im pomažu da predvide budućnost ljudi i da predvide njihove sudbine.

23. Jedna od nauka koja je bila proširena za vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, je nauka o aritmetici, kojoj su ljudi pridavali veliku pažnju. Da bi znali račune o prihodima hramova i prinosa, te da bi im olakšali komercijalne aktivnosti i druga aritmetička pitanja, čuvali su knjige u hramovima i kraljevskim palačama zajedno sa svojim službenim dokumentima.

24. U vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, vjera je bila odvojena od morala, a vrijednosti su bile daleko od primjene, otvoreno su činili nemoral u toku dana i noći, bez imalo stida. Neki od tih ljudi povezivali su blud sa vjerom i smatrali su da je nemoral sredstvo pomoću kojeg se neko može približiti Gospodaru svih svjetova.

25. Egipat i Babilon su bile dvije prosperitetne države u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam, u kojima su uspostavljene najbolje civilizacije antike. Kananska zemlja je bila pogođena ratovima i nadmetenju između dvije države, a kontrolu nad zemljom Kananon i njenim stanovnicima bilo

je uglavnom na hiljade njih. Babilionski spisi ukazuju na to da su one kontrolisale zemlju Kanan u trećem stoljeću prije nove ere. Stoga je civilizacija Kananaca bila pod uticajem civilizacije Babilona.

26. Ibrahim, alejhis-selam, je svoj život posvetio isključivo pozivanju u monoteizam, da ljudi robuju isključivo Njemu, iskreno, sa nepristrasnošću, uz predanost, smirenost i sigurnost da će ga Allah nagraditi, pomoći i da će ga udostojiti.

27. Ibrahim, alejhis-selam, je započeo svoj poziv u Iraku prvo sa svojim ocem, zatim sa nepravednim kraljem, koji je naredio da ga spale u vatru, a Allah, dželle šanuhu, izbavio ga je iz nje. Nakon toga, Allah mu je naredio da učini hidžru iz Iraka u blagoslovljenu i svetu zemlju – Palestinu, a sa njim je bio i Lut, alejhis-selam.

28. Ibrahim, alejhis-selam, boravio je u blagoslovljenoj zemlji Palestini, a sa njim je bila i njegova žena Sara, radijallahu anha, koja je otišla sa Ibrahimom, alejhis-selam, u Egipat. U Egiptu su dobili na poklon Hadžeru, kao što je poznato u priči o kralju Egipta. Dakle, Sara je predstavila Hadžeru Ibrahimu, alejhis-selam, i ona mu je rodila prvo dijete, sina Ismaila, alejhis-selam, zatim, Allah mu je naredio da odvede Hadžeru i sina Ismaila u Hidžaz, i on je uradio ono što mu je Allah naredio, a zatim ga je Allah obradovao i drugim sinom Ishakom, alejhis-selam, kojeg je rodila njegova žena nerotkinja Sara, kada je već Ibrahim bio u poznim godinama. Dakle, Ishak je odrastao za vrijeme života svoga oca Ibrahima, kao što je Ismail odrastao prije njega.

29. Postoji razlika između vjerovjesnika i poslanika, kao što je to pojašnjeno u njihovoj terminološkoj definiciji. Dakle, vjerovjesnik je došao da potvrdi šerijatski zakon koji je postojao prije njega, dok je poslanik taj koji dolazi sa novim šerijatom. Prema tome, svaki poslanik je vjerovjesnik, a svaki vjerovjesnik nije poslanik.

30. Broj poslanika i vjerovjesnika zna samo Uzvišeni Allah. Uzvišeni Allah kaže: *"I prije tebe poslanike smo slali, o nekima od njih kazivali smo ti, a o nekima nismo."* (Gafir, 78)

31. Poruka Ibrahima, alejhis-selam, uključuje ono što je primio od svog Gospodara, Silnog i Uzvišenog, kroz objavu. Allah, dželle šanuhu, je

spomenuo Ibrahima, alejhis-selam, u Kur'anu među poslanicima koji su imali poslanicu.

32. Svi poslanici su dobili objavu od Allaha, dželle šanuhu, a nisu došli ni sa čim od njih samih. O nekim poslanicima nas je Allah obavijestio, a o nekima nismo obaviješteni. Božija pravda i milost zahtijevali su da ih Allah pošalje Svojim robovima, da im donesu radosnu vijest o tome šta je Allah pripremio za poslušne i dobre robove. Sa druge strane, da upozori na ono što je Allah pripremio za nevjernike od patnje i kazne.

33. Sakupila je "otvorena knjiga" univerzuma i "skrivena knjiga" duše[1843] dokaze koji upućuju na Stvoritelja, Njegovu jednoću, Njegovo uređivanje, određivanje, moć i znanje. Uz to, čovjekova urođena priroda puna je želje i tendencije da se poveže sa njenim Stvoriteljem, da Mu se pokori. Između nje i dokaza postojanja Stvoritelja koji se nalaze u univerzumu i samom čovjeku, je simetrija i privlačenje. Uz to je i dar razuma, koji posjeduje sposobnost sakupljanja dokaza i crpljenja rezultata. Uz sve to, božanska pravda nije htjela prepustiti čovjeka svom razumu i rezonovanju, već je poslala poslanike da ga povedu do čvrstih činjenica i uputa imana kojim je Allah zadovoljan za Svoje robove.

34. Historija čovječanstva nije zabilježila da je jedan od rijetkih velikih umova bio vođen ka onome čime su normalni i prosječni umovi bili vođeni porukama – poslanicama, ni u konceptu vjerovanja, ni u stvaranju duše, ni u sistemu života, niti u jednom zakonu u ovom sistemu.

35. Ibrahim, alejhis-selam, bio je jedan od odabranih poslanika, koji su uspostavili vjeru koju je Allah naredio poslanicima i vjerovjesnicima, a koju je u potpunosti naslijedio ummet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

36. Allah, dželle šanuhu, je podario Svojim odabranim poslanicima obimno znanje i mudrost, i vjera svih poslanika je bila ista.

37. Uzvišeni Allah nas je obavijestio da je uzeo od svih poslanika ugovor i obećanje, a posebno od odabranih poslanika poput Nuha, Ibrahima,

[1843] Autor cilja na dokaze u univerzumu koji su jasni poput otvorene knjige i dokaze u samom čovjeku koji ukazuju na Allaha (op. prev.).

Musaa, Isaa, neka je na sve njih Allahov blagoslov, da ponesu emanet vjere, ustrajnost na njenom putu, prenoseći je ljudima i narodima kojima su poslani, jer će ljudi biti pitani za uputu i zabludu, za vjerovanje i nevjerovanje, nakon što im poslanici, alejhimus-selam, budu dokaze dostavili.

38. Poslanstvo je veza između Stvoritelja i stvorenja u prenošenju Njegovog zakona, predstavništvo između Jednog i Jedinog vladara i Njegovih robova, poziv Milostivog, Blagoslovljenog i Uzvišenog Njegovim robovima, kako bi ih izbavio iz tmina na svjetlo, kako bi ih prenio iz skučenosti ovog svijeta u prostranstva ovoga i budućeg svijeta. To je zasigurno velika blagodat i milost Uzvišenog Allaha prema Njegovim robovima i to je pravo onima koji su im poslani.

39. Poslanstvo ne dolazi odabirom vjerovjesnika, niti se postiže njegovim zahtjevom, zato kada su mušrici kazali: *"Zašto ovaj Kur'an nije objavljen nekom velikom čovjeku iz ova dva grada?!"* (Ez-Zuhruf, 31), odgovorio im je Uzvišeni Gospodar: *"A da oni ne raspodjeljuju milost Gospodara tvoga?! Mi raspodjeljujemo među njima ono što im je potrebno za život na dunjaluku i Mi jedne nad drugima uzdižemo po stepenima..."* (Ez-Zuhruf, 32)

40. Vjerovanje u poslanstvo je put koji vodi spoznavanju i ljubavi prema Svemogućem Bogu, put koji vodi ka Božijem zadovoljstvu i Njegovom džennetu, i put koji je razlog izbavljenja od Allahove kazne i razlog Njegovog oprosta.

41. Potreba ljudi za priznanjem poslanstva veća je od njihove potrebe za vazduhom koji udišu, hranom koju jedu i pićem koje piju, jer ko izgubi nešto od ovih stvari, gubi ovaj svijet, ali nepriznavanjem poslanstva, to je daleko veći i teži gubitak, jer takva osoba gubi ovaj i budući svijet, a Allaha molimo da nas sačuva i kod Njega utočište tražimo.

42. Vjerovjesnici i poslanici su elita stvorenja i ljudi su u velikoj potrebi za njima. Vjerovjesnici i poslanici obavještavaju ljude šta Allah voli i čime je zadovoljan, šta ne voli i šta izaziva Njegovu srdžbu. Mnogi nepokorni i devijantni ljudi su zalutali u lavirinte jada i zablude, i pored prisustva vjerovjesnika, alejhimus-selam. Kakva bi tek situacija bila da

Uzvišeni Allah nije slao poslanike, koji radosne vijesti donose i koji opominju.

43. Zaista je neizmjerna Allahova milost prema Svojim robovima. Poslao je među njima poslanike koji su radosne vijesti donosili i koji su opominjali, Allahove riječi su im čitali, koji su ih podučavali i njihovo stanje popravljali, ukazivali su im gdje se nalazi izvor sreće na dunjaluku i ahiretu, iako su prili bili u jasnoj i očitoj zabludi.

44. Najveća svrha zbog koje je Allah stvorio stvorenja je da samo Njemu ibadet čine, da rade dobra djela, a da loša i hrđava djela napuste. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi ibadet čine."* Dakle, čovjek ne može znati kako na ispravan način da obavi ibadet, onako kako to Allah voli i kako je zadovoljan, niti može znati šta Allah prezire, osim putem poslanika, koje je Allah odlikovao nad ostalim svjetovima.

45. Uzvišeni Allah je poslao poslanike da nevjernici ne bi imali opravdanje za svoje nevjerstvo nakon što su im došli oni koji opominju. Allah je apsolutni znalac, On zna ko će mu se pokoravati, a ko će biti nepokoran, i On može iznijeti nepobitan dokaz svojim robovima. Dakle, vjernik ostaje vjernik poslije očigledna dokaza, i nevjernik ostaje nevjernik poslije očigledna dokaza.

46. Allah, dželle šanuhu, je učinio da poslanici budu čestiti i moralni, zaštitio ih je od sumnji i zlokobnih želja, jer su oni svetionik upute, svjetiljke tame. Ljudi idu njihovim stopama, i trude se da njihovi životi budu poput života poslanika, sve dok ne stignu do dženneta. Oni su uzori svojim sljedbenicima, i dobar su primjer u pokornosti, moralu, međuljudskom odnosu i ustrajnosti u Allahovoj vjeri.

47. Poslanici, alejhimus-selam, su došli da reformišu i očiste duše, i da ih upozore na neposlušnost. Oni su poslani da ukažu stvorenjima na Pravi put, da im ukažu na ispravni pristup i stil, da ih upute ka dobrom moralu i da od njih otklone svako zlo. Uzvišeni Allah kaže: *"On je nepismenima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, iako su prije bili u očitaj zabludi."* (El-Džuma, 2)

48. Nijedna potreba ljudi nije kao potreba za poslanicima, tako da je slanje poslanika najveća potreba i nužnost ljudima.

49. Reforme se mogu ostvariti jedino uz ličnost koja je divan primjer, uz lijepe riječi i produktivna djela. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Njih je Allah uputio, i zato slijedi njihov put. Reci: 'Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima.'"* (El-En'an, 90) Uzvišeni Allah kaže: *"Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji nadu polaže u Allaha i Posljednji dan, i koji često Allaha spominje."* (El-Ahzab, 21)

50. Proučavanje života poslanika, alejhimus-selam, upoznaje ljude sa zakonima Svemogućeg Allaha, koji se tiču promjena, i Njegovom praksom u odbrani Svojih robova. Također, proučavanjem životopisa poslanika, oni koji pozivaju Allahu vidjet će da je to dug put i teška borba između istine i laži, i da na kraju ishod pripada istini i njenim sljedbenicima.

51. Poslanici, alejhimus-selam, su elita ljudi i njihovi su predstavnici i oni su svi potomci Adema, alejhis-selam, imaju ljudske karakteristike i svojstva koja ne odstupaju od njihove ljudske prirode. Poslanike je Allah odabrao time što ih je poslao kao poslanike čovječanstvu, a također ih je izdvojio nekim karakteristikama i svojstvima koje nije podario ostalom čovječanstvu.

52. Allah, dželle šanuhu, je poslanike učinio nepogrešivima. Jedan od razloga njihove nepogrešivosti jeste što oni dostavljaju objavu od Gospodara. Nekada se može desiti da poslanik možda kaže i uradi nešto što nije u redu, ali s obzirom da ga je Allah sačuvao od grijeha, on se brzo pokaje, i njegovo stanje poslije pokajanja je bolje i potpunije nego prije pogreške ili grijeha.

53. Neophodno je da se ophodimo učtivo prema Allahovim vjerovjesnicima, i da spoznamo pravo koje imaju, a naročito prema poslanicima koji su napravili pogreške koje im Allah, dželle šanuhu, nije odobrio, nego ih je pomogao da ih napuste i da se pokaju zbog njih.

54. Treba biti jako obazriv kada su u pitanju isralijati koje spominju mnogi mufesiri u svojim tefsirima kada su u pitanju kazivanja o vjerovjesnicima, jer u određenim isralijatima ima pogrešnog shvatanja, oni

nam govore da neki poslanici nisu bili bezgrešni i na jedan nepristojan način se ophode prema njima, iako za to nema osnova, pa se odbacuju te predaje, isralijati, zbog lanca prenosioca i samoga teksta hadisa.

55. Jedna od počasti koju je Allah podario poslanicima, jeste da je zabranio zemlji da jede njihova tijela. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Allah je zabranio zemlji da jede tijela poslanika."

56. Mudrost zbog čega poslanici, alejhimus-selam, ne ostavljaju ništa u nasljedstvo jeste kako ljudi ne bi pomislili da poslanici žude za ovim svijetom, kako bi ostavili nasljedstvo svojim potomcima, ili tako da ne bi njihovi nasljednici poželjeli njihovu smrt i propast zbog nasljedstva. Također, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je poput oca svojim sljedbenicima, pa njegovo nasljedstvo obuhvata sve, što je i smisao javnog dobročinstva.

57. Uzvišeni Allah je počastio vjerovjesnike i poslanike i posvetio im posebnu pažnju, podario im je najljepši i najpotpuniji moral koji nije podario drugim ljudima, da bi ih na taj način pripremio za vođstvo naroda i politike.

58. Neće biti ispravnog i potpunog vjerovanja onaj ko ne bude vjerovao u sve vjerovjesnike i poslanike. O nekim poslanicima nas je Allah obavijestio, dok o nekima nije. Dakle, Uzvišeni Allah nas obavještava da postoje poslanici o kojima mi nismo obaviješteni: *"I prije tebe poslanike smo slali, o nekima od njih kazivali smo ti, a o nekima nismo."* (Gafir, 78)

59. Vjera islam je vjera svih poslanika i vjerovjesnika i to datira još od Adema, alejhis-selam. Vjera Adema, alejhis-selam, je bila islam, pozivao je u islam, a islam je predanost Allahu, dželle šanuhu, Njegovoj Jednoći, i usmjeravanju ibadeta samo Njemu Jedinom, Koji nema saučesnika.

60. Islam obuhvata predanost Allahu Jedinom. Ko se bude predao Allahu i nekome drugom, takva osoba je nevjernik, a ko se ne pokorava Njemu, ohol je. Dakle, mušrik i onaj koji se oholi i nije pokoran Allahu su nevjernici. Predanost samo Allahu obuhvata da čovjek samo Allahu čini ibadet i to je zapravo vjera islam, koju će Allah samo prihvatiti.

61. Prva vjera poznata na zemlji bila je islam, koja se zasniva na monoteizmu, vjerovanju da je Allah stvoritelj svega i priznavanja da je Allah jedino božanstvo.

62. Uistinu, tevhid uluhijjeh, tevhid rububijjeh, tevhid hakimijjeh, tevhid izvora šerijata, tevhid metode života, tevhid načina izvršavanja obreda, i potpune vjere jeste tevhid koji zaslužuje da se zbog njega pošalju svi ovi poslanici, i da se na njegovom putu ulože svi ovi napori, i da se na njegovom ostvarenju pretrpe sve ove kazne i bolovi kroz historiju.

63. Allah, dželle šanuhu, je svakom poslaniku i njegovom narodu podario zasebni zakon koji je bio sveobuhvatan i potpun za svoje vrijeme i svoj narod. Zakoni su se relativno razlikovali od poslanika do poslanika, dok su se neki zakoni slagali i nije bilo razlike među njima. Slanjem posljednjeg Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Allah Uzvišeni je zapečatio sve zakone onim što je objavio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, od potpunih propisa i onoga što koristi čovječanstvu na svakome mjestu i vremenu.

64. Najduže kur'ansko kazivanje poslije kazivanja o Musau, alejhis-selam, jeste kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam. Kazivanja u Kur'anu o Ibrahimu, alejhis-selam, dosežu čak i jedan džuz – dvadeset stranica. Ako pogledamo, možemo vidjeti da kazivanja koja tretiraju Ibrahima, alejhis-selam, rano su objavljena, još u mekanskom periodu, a kazivanje o njemu se i dalje nastavlja u Kur'anu, čak i u kasnom periodu u Medini.

65. Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, nam otkriva osobine uzora koji je odličan primjer privrženosti islamu. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Učinit ću da ti budeš ljudima vođa."* (El-Bekare, 124) Uzvišeni kaže: *"Ibrahim je doista bio predvodnik."* (En-Nahl, 120) Allah, dželle šanuhu, kaže: *"… i Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao."* (En-Nedžm, 37)

66. Priča je produbila vezu između Ibrahima, alejhis-selam, i muslimana, sljedbenika Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ibrahim, alejhis-selam, se spominje u Časnom Kur'anu na šezdeset i devet mjesta, u dvadeset i pet kur'anskih sura, koje su mekanskog i medinskog karatkera. Scene

njegove priče raspoređene su u Kur'anu i spominje se u sedamnaest džuzova.

67. Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, otkrila nam je neke od svojstava i funkcija meleka, a to je dio našeg islamskog vjerovanja – "vjerovanje u meleke".

68. Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, mogla nam je pružiti vrijedna i velika iskustva o Ibrahimu, alejhis-selam, na polju dijaloga, pozivanja Bogu i pridržavanja Njegovih naredbi, jer je on uzor od svog djetinjstva do starosti, a također nam je pružio dragocjena iskustva o tome na koji način odgajati svoju ženu i djecu.

69. Mnogobrojna kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, ukazuju na to da je Ibrahim bio simbol pozivanja u tevhid – monoteizam, da se samo svome Gospodaru klanjao, bio je orijentir Pravoga puta. Ovaj simbol – Ibrahim, alejhis-selam, koji poziva u monoteizam, obožavanje samo Boga, i borbu protiv politeizma i bogohuljenja treba da ostane prisutan u umu svih muslimana, da ga nikada ne zaborave.

70. Ibrahim, alejhis-selam, isticao se velikim ugledom među sljedbenicima knjige, bilo da su kršćani ili jevreji, i koji su imali izuzetan utjecaj na Arapskom poluostrvu, bilo svojim prisustvom ili svojim finansijskim i komercijalnim mogućnostima, ili kroz prisustvo velikih entiteta i država koje ispovijedaju kršćanstvo, a nalazili su se u Rumu i Abesiniji.

71. Arapi se pripisuju Ibrahimu, alejhis-selam, preko njegovog sina Ismaila, alejhis-selam, koji je učestvovao u izgradnji Kabe, te hodočašću Arapa kroz historiju. Loza među Arapima je veoma važna, smatrali su da oni koji nemaju porijeklo nisu Arapi.

72. Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, u Plemenitom Kur'anu je vjerodostojna i ne postoji u Tevratu niti u Indžilu tako precizno, potpuno i ispravno kazivanje koje je čisto od svakog iskrivljenja i nedostatka. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Laž joj ne može prići ni sprijeda ni ozada; to je Objava od Mudroga i Hvaljenoga."* (Fussilet, 42)

73. Kur'anska sura Ali Imran spominje Ibrahima, alejhis-selam, samo u kontekstu njegove vjere i onih koji se njemu pripisuju.

74. Ajeti u suri El-En'am predstavljaju dio dijaloga između Ibrahima, alejhis-selam, njegovog oca, kada je kazao svome ocu da ibadet ne treba činiti nikome drugom mimo Allahu. Zatim se govori o hodočasnicima, i raspravi njega i njegovog naroda, kada je izjavio demonstrativnom logikom da je nemoguće da planete budu božanstvo. Zatim im je zaopćio svoje vjerovanje i odricanje od njih i zatim sljedeći ajeti nam govore o njegovim potomcima, poslanicima.

75. Sura Hud govori o priči o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 69–76. U spomenutim ajetima se govori o dolasku meleka Ibrahimu, alejhis-selam, u liku čovjeka, ljudskog bića, koje Ibrahim, alejhis-selam, nije poznavao. Također, ajeti govore o tome da meleki nisu htjeli da jedu pečeno tele koje im je Ibrahim prinio, jer su oni meleki. Zatim nam govore o radosnoj vijesti kojom su obradovali Ibrahima i njegovu suprugu Saru da će dobiti sina Ishaka. Na tu vijest Sara se izuzetno začudila i zaprepastila, jer je bila nerotkinja, zatim ih je Ibrahim, alejhis-selam, obavijestio o narodu Luta, alejhis-selam, koji treba da unište.

76. Sura Ibrahim – koja nosi njegovo ime, govori o Ibrahimu u ajetima 35–41. Spomenuti kur'anski ajeti nam govore o tome kako je Ibrahim, alejhis-selam, ostavio svog sina i svoju suprugu u dolini u kojoj ništa ne rađa, zatim je zamolio svoga Gospodara da nastani ljude oko njegove porodice – u njihovoj blizini, da ih opskrbi lijepom hranom.

77. Sura El-Hidžr govori o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 51–60. Kazivanje u spomenutim ajetima nam govori o dolasku meleka u ljudskom liku Ibrahimu, alejhis-selam, zatim ga obavještavaju da će ga Allah obradovati dječakom, i zatim se govori o tome da su meleki obavijestili Ibrahima, alejhis-selam, o svojoj namjeri da unište narod Luta, alejhis-selam.

78. Također, sura Merjem govori o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 41–50. Spomenuti ajeti nam govore o pozivu Ibrahima, alejhis-selam, koji je uputio svome ocu da napusti nevjerstvo u Boga i da prihvatiAllahovu jedinu ispravnu vjeru, zatim ajeti govore o odbacivanju i odbijanju tog poziva od strane oca Ibrahima, alejhis-selam. Također

nam ajeti govore o daru Allaha kojim je počastio Ibrahima, alejhis-selam, a to su djeca, Ishak, a zatim Jakub, alejhimus-selam.

79. Prva kur'anska sura koja nas detaljno obavještava o Ibrahimu, alejhis-selam, jeste sura Merjem, koja je veoma rano objavljena, a na to nam ukazuje činjenica kada je Džafer b. Ebi Talib, radijallahu anhu, citirao određene odlomke ove sure – kazivanja, Nedžašiju, a u njihovoj blizi su se nalazilo kršćansko svećenstvo.

80. Sura El-Enbija nam kazuje o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 51–73. Spomenuti ajeti nam govore o tome kada je negirao u prisustvu svoga oca i naroda lažna božanstva i robovanje nekom drugom mimo Bogu, i pozvao ih je da vjeruju samo u Allaha, zatim je porušio njihove idole, zbog čega su mu sudili pred očima naroda. Ibrahim, alejhis-selam, je nadvladao snagom argumenata na suđenju, ali i pored toga oni su ga bacili u vatru iz koje ga je Allah Uzvišeni izbavio.

81. Sura El-Hadž nam govori o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 26–29. Spomenuti ajeti nam kazuju o priči koja odgovara samom nazivu ove sure, tj. hadžu, obredima, Kabi i žrtvi.

82. Sura Eš-Šuara nas obavještava o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 69–89. Spomenuti kur'anski ajeti nam ukazuju na Ibrahimovo odbacivanje nevjerstva u kojem su bili njegov otac i njegov narod, zatim ih Ibrahim, alejhis-selam, poziva da napuste nevjerovanje i prihvate jedinu ispravnu vjeru. Zatim, Ibrahim, alejhis-selam, se odriče božanstava kojima se oni klanjaju mimo Allahu, zatim se govori o njegovoj posvećenosti Gospodaru. Također nas Allah obavještava u ovim kur'anskim ajetima o stavu Ibrahima, alejhis-selam, kada je u pitanju Sudnji dan, i njegove molbe Gospodaru da ga pomogne da u tom Danu bude od onih koji su uspjeli i koji su spašeni.

83. Kur'anska sura El-Ankebut govori o priči o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 16–57. Spomenuti kur'anski ajeti nam govore o Ibrahimovom pozivu koji je uputio svome narodu, a to je da robuju samo Allahu Jedinom. Negirao je njihove ibadete koje upućuju drugim lažnim božanstvima, a ne Allahu, upoznao ih je sa određenim Allahovim svojstvima i radnjama, ali su oni odbili poziv koji im je uputio. Također

nam ajeti govore i o njihovoj namjeri da ga ubiju ili spale, a Allah, dželle šanuhu, ga je izbavio od njihovih spletki. Zatim je učinio hidžru u Palestinu sa Lutom, alejhis-selam, i Allah ga je počastio sinovima Ishakom i Jakubom.

84. Sura Es-Saffat govori o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 83–113. Spomenuti ajeti govore da je Ibrahim alejhis-selam, imao zdravo srce, da je negirao obožavanje idola od strane svoga naroda, da je uništio njihove idole, govore o njihovom pokušaju da ga bace u vatru iz koje ga je Allah izbavio, o rođenju njegovog djeteta Ismaila, i njegovom viđenju u snu kako treba da ga zakolje, o njihovoj predanosti Bogu, zatim o tome kako dobija radosnu vijest da će ga Allah obradovati sinom Ishakom, kojeg će vjerovjesnikom učiniti, a Allah je blagoslovio Ishaka i sve njegove dobre potomke.

85. Sura Ez-Zarijat u ajetima 24–34. govori o Ibrahimu, alejhis-selam, o dolasku meleka kao njegovih gostiju i radosnim vijestima njemu i njegovoj supruzi da će ih Allah počastiti rođenjem djeteta – Ishaka. Također, govori i o odgovoru meleka nakon zaprepaštenja i čuđenja njegove žene, jer su bili u poznim godinama, kao i o obavještenju meleka za Ibrahima, alejhis-selam, o svojoj namjeri da unište narod Luta.

86. Sura El-Mumtehine govori o priči o Ibrahimu, alejhis-selam, u ajetima 4–6, a ajeti govore o velikom položaju vjere Ibrahima, alejhis-selam, o vjernicima – njegovim sljedbenicima, o njegovom odricanju od neprijatelja i njegovoj deklaraciji neprijateljstva i mržnje prema njima, govori da ljudi trebaju da vjeruju samo u Allaha i poziva vjernike da slijede Ibrahima, alejhis-selam, zatim nas suštinski obavještava i govori o odnosu Ibrahima, alejhis-selam, i njegovog oca.

87. Kur'an Časni govori nam o Ibrahimu, alejhis-selam, njegovom djetinjstvu, mladosti, njegovom životu, starosti, njegovom novom domu, te bogatstvu, blagodatima i visokom statusu koji mu je Bog podario, tako da su mu meleki došli sa radosnom viješću.

88. Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, spominjana je u Časnom Kur'anu na nekoliko mjesta da bi njeni događaji i prizori bili primjer i opomena

svakom vjerniku. Allah, dželle šanuhu, govori o Ibrahimu, alejhis-selam, počevši od sure El-Bekare, pa potom Ali Imran, El-Enam, Hud, Ibrahim, El-Hidžr, Merjem, El-Enbija, El-Hadž, Eš-Šuara, El-Ankebut, Es-Safat, Ez-Zarijat, El-Mumtehine itd.

89. Ličnost Ibrahima, alejhis-selam, zauzima istaknuto mjesto u Kur'anu. Slobodno možemo kazati da je on centralna ličnost među poslanicima koji se spominju u Plemenitom Kur'anu. Možda je ovo interesovanje za njegovu ličnost posljedica njegovog položaja među raznim sektama. Dakle, mnogobošci, jevreji i kršćani svjesni su njegove važnosti koju posjeduje i zbog toga se njemu pripisuju.

90. Pridruživanje Allahu sudruga je od stvari koje uništavaju čovjekov iman, i to je jedan od nedostataka u razumijevanju značenja samoga božanstva, jer samim razmišljanjem o svemiru može se zaključiti i vidjeti da postoji Stvoritelj koji ga je stvorio, i to ukazuje na Njegovu apsolutnu Jednoću.

91. Čovjek posmatranjem svemira može doći do spoznaje da je Uzvišeni Allah njegov tvorac, i to će neminovno povećati vjerovanje u Veličanstvenog Stvoritelja, a to se može ostvariti putem čulnog opažanja i vidljivih stvari, što ukazuje na prirodnu vjeru koju je Allah usadio u svako stvorenje.

92. Teorijsko znanje je vid savršenstva, naučna i praktična mudrost su stepeni savršenstva, sam model hadža, suverenost i presuđivanje istinom su stepeni savršenstva, vjerovjesništvo i poslanice su još veći vid savršenstva.

93. Ibrahim, alejhis-selam, je bio prva osoba koja je učinila hidžru, a sa njim je bio njegov bratić Lut, alejhis-selam i njegova supruga Sara. Časni Kur'an nam govori da je hidžra zbog vjere iz nevjerničkog mjesta u muslimansku sredinu u kojoj se može slobodno uspostaviti vjera obaveza svakog pojedinca. Spomenuta vrsta hidžre će trajati sve do Sudnjeg dana, i u tome su složni svi islamski učenjaci.

94. Suština hidžre je preseljenje iz jednog mjesta zbog tiranije raznih zulumćara. Hidžra Ibrahima, alejhis-selam, predstavlja prvu hidžru. Njegov narod je htio da mu ugrozi i uništi život, ali nasuprot tome,

njegov život od početka same hidžre je bio bolji. Hidžrom se čovjek oslobađa od nepravednih ljudi, i pošasti suživota sa nevjernicima. Dakle, hidžra Ibrahima, alejhis-selam, je predstavljala jedan svojevrstan početak i temelj velikih Ibrahimovih dostignuća koja su uslijedila poslije toga.

95. Jedna od koristi hidžre jeste što se Ibrahim, alejhis-selam, usmjerio prema blagoslovljenoj zemlji – Palestini, koja je bila prva kibla kojom je Allah bio zadovoljan, a to je kibla Ibrahimova, te kibla potomaka Benu Israila, Jakuba b. Ishaka b. Ibrahima, alejhimus-selam.

96. Pojava prve kible je veliki događaj na Zemlji u historiji čovječanstva, nije to nebitan i nevažan događaj. Možda jeste nevažan za one koji nisu svjesni tih vrijednosti. Što se tiče vjernika, oni znaju da je to veličanstven događaj, jedan od prepoznatljivih znakova historije, i važna tačka razumijevanja stvarnosti ljudskog putovanja i tajni kretanja čovječanstva po zemlji.

97. Želje i molbe Ibrahima, alejhis-selam, nisu bile dunjalučkog tipa, nije tražio ljepote ovoga svijeta. Njegove želje su bile usmjerene prema većim horizontima, protkanim čistim osjećajima i želja srca koje je spoznalo Gospodara. Srce koje je osjetilo spomenutu čar žudi i traži još veću spoznaju, a ko se nada i boji u granicama onoga što jeste, okusio je ono što je htio.

98. Moramo shvatiti suštinu pobožnosti, veličinu njenog statusa, njenu uzvišenost, i moramo shvatiti da je ona jedino oružje kojim se vjernik može suočiti sa preprekama i trijumfovati nad krizama. Bogobojaznost je važan plod koji se mora postići uz pomoć pet stvari: vjerovanje, pokornost, napuštanje grijeha, pokajanje i iskrenost.

99. Nakon što se Ibrahim, alejhis-selam, nastanio u svetu zemlju – Palestinu, i nakon određenog vremenskog perioda, otišao je u Egipat radi misionarstva i pozivanja ljudi. Dakle, svaki njegov korak i pokret bili su radi pozivanja Allahu i dostavljanja poslanice ljudima.

100. Kao rezultat putovanja u Egipat, Hadžera je poklonjena Sari, Ibrahimovoj ženi, koja je kasnije postala druga supruga Ibrahima, alejhis-selam, i rodila mu je najstarijeg sina Ismaila.

101. Ime Ibrahimove, alejhis-selam, supruge jeste Sara, kao što se to decidno spominje u hadisu.

102. Sara, radijallahu anha, bila je jedna od najboljih i najljepših žena – osoba.

103. Kralj s kojim je Ibrahim, alejhis-selam, razgovarao u Egiptu bio je veliki zulumćar. Poznat je kao nemoralna osoba koja je progonila žene, a imao je pratnju čiji je zadatak bio da traže lijepe žene i da ih njemu privode, željele to one ili ne. Karakteristika predislamskih režima u svakom vremenu i mjestu jeste da su bili "lovci na žene".

104. Ibrahim, alejhis-selam, je naredio Sari da kaže kralju da mu je ona sestra, kako je kralj ne bi uzeo za sebe. U razgovoru između nje i kralja desile su se nadnaravnosti koje je Allah podario Sari. U tom trenutku kralj je vidio Allahovu moću i na taj način Allah je Saru sačuvao od nemorala. Na kraju, kralj je poklonio Hadžeri Saru, koju je ona povela sa sobom.

105. Ibrahim, alejhis-selam, je kazao za Saru da mu je sestra. Slobodno možemo kazati da je on istinu rekao, jer je ciljao na bratstvo u vjeri, jer je on musliman, a ona muslimanka. Islam spaja bratstvo u vjeri, makar i bili bračni drugovi. Kada je rekao da mu je ona sestra, to su shvatili kao bratstvo po rodu, i to što je on kazao ne smatra se neistinom, već istinom.

106. Ibrahim, alejhis-selam, je bio Allahov poslanik, kojeg je Allah poslao sa objavom da je dostavi i preda čovječanstvu, i on treba biti smiren, a ne zabrinut. On je bio pod Allahovom zaštitom i On je o tome vodio računa. Ibrahim, alejhis-selam, je bio siguran u Božije obećanje, i predao se u potpunosti Allahovom naređenju i Njegovoj odluci.

107. Uzvišeni Allah je zaštitio Saru od nemoralnog kralja i dao joj je očiglednu nadnaravnost, mudžizu, a tom zulumćaru je Allah pokazao Svoju snagu i moć i njegovu nemoć i slabost. Kada pruži ruke prema njoj, ruke mu se ukočiše tako da nije mogao učiniti ama baš ništa. Tako sputan i bespomoćan reče: "Zamoli svoga Gospodara da me oslobodi, a ja ti, uistinu, neću nauditi." Sara to i učini, te kralj ponovo postade slobodan.

Međutim, čim osjeti ponovnu kontrolu nad svojim tijelom, on se ponovo osili i pruži ruke ka njoj, a ruke mu se ponovo ukočiše i nađe se sputan i bespomoćan. On ponovo reče: "Zamoli Allaha, dželle šanuhu, da me oslobodi, a ja ti uistinu neću nauditi." Sara ponovo to učini, a on i treći put pruži ruke prema njoj i ponovo se nađe ukočen, sputan i bespomoćan. Tada on reče: "Zamoli Allaha, dželle šanuhu, da me oslobodi ove situacije, a Allah je svjedok da ti ja neću više pokušavati nauditi." Tada je kralj shvatio da je nemoguće da joj priđe i da je neka veća sila štiti i to je zasigurno bila velika mudrost.

108. Kralj je htio odati počast ovoj čednoj i sačuvanoj ženi – Sari, na taj način što joj je poklonio Hadžeru da joj služi. Kralj je vratio Saru Ibrahimu, alejhis-selam, čestitom i sačuvanom od skrnavljenja njene časti.

109. U trenucima odsustva Sare, Ibrahim, alejhis-selam, je klanjao i molio svoga Gospodara da sačuva njegovu suprugu Saru, i kada se ona vratila, zatekla ga je kako klanja. Dakle, čak i poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi ga neka stvar rastužila ili kada bi imao nekih problema, pristupio bi namazu.

110. Jedna od dova koju je Sara učila na putu prema kralju bila je: "Allahu moj, Ti znaš da sam ja vjerovala u Tebe i Tvoga poslanika, čuvala sam svoju čast osim od svoga muža, pa sačuvaj moju čast od nevjernika" i Allah je uslišao njenu molbu.

111. Ibrahim, alejhis-selam, je bio zadovoljan Sarinim povratkom, i jedva je čekao da sazna šta joj se dogodilo, nije mogao da sačeka da završi namaz, nego je pokretom svoje ruke želio pitati: "Šta se desilo?" Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, nije govorio svojim jezikom, jer je bio u namazu, ali išaretom njegove ruke se moglo shvatiti šta je htio pitati.

112. Odgovor Sare ukazuje na jačinu i snagu njenog vjerovanja. Dakle, ona je kazala da je isključivo Allah sačuvao i zaštitu koju je imala i razlog njenog izbavljenja pripisala je Bogu. Ona je kazala: "Allah je odvratio spletke ovog pokvarenjaka i na kraju mi je poklonio Hadžeru koja će me služiti."

113. Potrebno je biti oprezan i razjasniti neistinitost onoga što Židovi tvrde, a to je da je razlog Ibrahimove, alejhis-selam, seobe – hidžre, životnog tipa, budući da je zemlja Levant u tom periodu bila isušena. Dakle, njihove teorije nisu tačne, ono što je tačno jeste da je njegova hidžra u Egipat bila iz vjerskih razloga. Prema tome, razlog zbog čega je Ibrahim, alejhis-selam, učinio hidžru bio je poziv ljudi u monoteizam, da Allaha samo obožavaju. Također, situacija u Egiptu je tada bila fantastična za pozivanje ljudi u vjeru.

114. Ono što spominju jevreji kada je u pitanju priča o Ibrahimu i Sari sa kraljem Egipta je u očitoj kontradiktornosti sa onim što se spominje u islamskim predajama o toj priči, i treba paziti šta su jevreji dodavali kada je u pitanju Ibrahim, od ružnih, ogavnih osobina, i laži, zbog kojih se tijelo ježi.

115. Sara i Hadžera, alejhimas-selam, su voljele jedna drugu, bile su marljive u pokornosti svome Gospodaru. Također, Hadžera je mnogo hvalila svoga Gospodara, pa je On izveo iz tame na svjetlo, učinio je da bude pokorna Gospodaru u blizini Kabe, koja je zasnovana na vjerovanju i monoteizmu.

116. Kur'an Časni na mnogo mjesta spominje priču o njegovom djetetu – Ismailu kako bi bio dovoljan argument mišljenja da je Ismail, alejhis-selam, treba biti žrtva. O tome nam govore mnogobrojni hadisi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao i neka predanja koja prenose sljedbenici knjige. Dakle, ova količina dokaza je dovoljna da se definitivno kaže da je Ismail, alejhis-selam, trebao biti žrtva, kao što to spominje i Ibn Kesir, koji smatra da je to ispravno mišljenje.

117. Riječ Ismail spominje se u Kur'anu dvanaest puta, i to u osam kur'anskih sura. Spominje se u suri Hud, Ali Imran, En-Nisa, El-En'am, Ibrahim, El-Enbija, Sad i Merjem. Na većini mjesta se spominje samo njegovo ime, a spominje se njegovo ime također i sa imenima drugih poslanika, alejhimus-selam.

118. Ismail, sin Ibrahima, alejhis-selam, rođen je u Palestini, 1794. godine, prije nove ere. Rođen je kada mu je otac imao osamdeset i šest godina.

Nakon deset godina boravka u Palestini nije imao djece, pa je zamolio Allaha da mu podari potomstvo.

119. Allah je učinio da Ismail, alejhis-selam, progovori arapskim jezikom. Također, on je prvi koji je njime govorio. Oni su govorili jezikom Ja'rub ibn Kahtana "El-Arabu'l-'Aribeh", a to je drevni jezik. "El-Arabu'l-Musta'ribeh" su Arapi koji su govorili jezikom Ismaila, alejhis-selam, i to je jezik stanovnika Hidžaza i njegove okoline.

120. Ibrahim, alejhis-selam, je imao izuzetno kvalitetnu raspravu sa svojim narodom tokom svog poziva, tako da je metodologija i način njegovog poziva postao interesantan mnogim misionarima, istraživačima. Posebno interesovanje smo mi izrazili, jer nas je Allah uputio da slijedimo njegovu vjeru, njegov put i uputu. Uzvišeni Allah kaže: *"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe! Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima."* (El-Bekare, 130)

121. Ibrahim, alejhis-selam, je bio izuzetno predan svome Gospodaru, osjećao je veličanstvenu zaštitu svoga Gospodara u svemu, bilo to javno ili tajno, kada je snažan ili slab, u toku života ili smrti... Posebnu Božiju naklonost je osjećao kada bi pozivao narod, a taj poziv zasigurno iziskuje mnogo truda i žrtve.

122. Uzvišeni Allah je podario Ibrahimu, alejhis-selam, znanje i ubjeđenje koje nije podario nijednom od poslanika, osim Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i spomenuta osobina se pojavljuje u skoro svim njegovim dijalozima, ali ovdje se isticala u tačnosti izbora njegovih argumenata i njegovog odabira konačnih dokaza.

123. Allah, dželle šanuhu, je naredio Ibrahimu, alejhis-selam, da se odupre nepravednom kralju (Nimrodu) koji se uzoholio i sebi pripisivao gospodstvo. U toj raspravi Ibrahim, alejhis-selam, svojim izuzetnim dokazima ga je nadvladao i zapanjio.

124. Kada je u pitanju ličnost kralja, koji se u historijskim knjigama naziva Nimrud b. Kenan, on je istaknuti model u historiji tiranina i arogantnih kraljeva. Njegovo kraljevstvo se proširilo na istok i zapad. Spominju historičari da je njegova vladavina trajala čak četiri stotine godina.

125. Ne spominje se dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i kralja u drevnim knjigama, dok se o spomenutom dijalogu govori u Kur'anu, što predstavlja jedno povijesno čudo. Sa druge strane, to pobija tvrdnje tužitelja da su kur'anske priče izvedene iz nekih drevnih izvora kao što je Stari zavjet.

126. Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, i kralju dostigla je vrhunac nadnaravnosti, uprkos svojoj kratkoći i intenzitetu, jer je kroz kratak govor pogođena suština, što je svojevrsni indikator elokvencije, kakvu svi ljudi kada bi se sakupili, ne bi mogli smisliti. Dakle, priča je spojila između fantastičnih riječi i odličnog rasporeda plemenitih ajeta, u čemu se ogleda i nadnaravnost Plemenitog Kur'ana u izlaganju veličanstvenih stvari i postavljanju pitanja.

127. Iz priče o Ibrahimu, alejhis-selam, dolazimo do zaključka da Ibrahima krase dvije pozitivne izuzetne osobine, a to su smirenost i blagost. Spomenute osobine Ibrahima, alejhis-selam, zasjenjuju sve scene njegovih priča koje se spominju u Kur'anu. Njegove osobine su također, blagost, mir, tolerantnost i strpljenje. On nikada nije psovao, niti bilo koga zlostavljao. Blag je bio prema svome narodu, kada im je kazao da su planete koje oni obožavaju ništavne, a o tome nas je obavijestio Allah, dželle šanuhu, u suri El-En'am. Bio je blag u raspravi sa nepravednim nevjerničkim kraljem, kao što se to spominje u suri El-Bekare. Blag je bio kada je razbio idole njegovog naroda, nije ih razbio nasilno i ekstremno, a to je uradio iz sažaljenja za svoj narod, želeći time da otkloni od njih barijere nevjerstva i da im otvori put da povjeruju. Blag je bio i onda kada su ga bacili u vatru, pribjegao je svome Gospodaru. Također je bio blag kada je po Allahovom naređenju odveo svoje dijete i suprugu u Meku, moleći se svome Gospodaru ponizno i kajući se.

128. Ibrahim, alejhis-selam, je bio primjer znanja, smirenosti, pokajanja, strpljivosti i tolerancije, i kao takav postao je primjer svim dobrim ljudima koji će doći poslije njega.

129. Veličina Ibrahima, alejhis-selam, ogledala se u njegovom srcu, koje je živjelo isključivo radi svoga Gospodara, čineći samo Njemu ibadet. Njegovo srce je bilo prostrano i otvoreno za sve ljude. Allah, dželle

šanuhu, kaže: *"Ibrahim je, zaista, obazriv bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao."* (Hud, 75) Dakle, to nam ukazuje da je Ibrahim bio saosjećajan i da nije žurio za osvetom. Također, mnogo je Gospodaru dovu činio i Njemu se vraćao. Ovo su osobine koje ukazuju na sažaljenje i nježnost srca.

130. Loza Sare, alejhas-selam, je velika i važna, jer je ona bila supruga Allahovog prijatelja – Ibrahima, alejhis-selam, Allahovog poslanika i vjerovjesnika, jednog od najodabranijih poslanika. Ibrahim, alejhis-selam, je bio otac poslanika, najbolji od svih stvorenja poslije našeg poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Sara, kao što je već spomenuto, je supruga vjerovjesnika i poslanika Ibrahima, alejhis-selam. Ona je majka poslanika Ishaka, nana Jakuba, alejhis-selam, i majka djeda poslanika Jusufa, alejhis-selam, komšinica majke vjerovjesnika Hadžere, majke Ismaila, alejhis-selam. Na njenom kraju se završava loza poslanika Benu Israila od strane majke Musaove i Harunove, Davudove, Sulejmanove, Zekerijine, Jahjine, Isaove, alejhimus-selam. Spominje se u historijskim knjigama da je bila izrazito lijepa, spominje se da je posjedovala pola Havine ljepote, ali suštinske ljepote, a ne obmanjujuće ljepote, uz mijenjanje lika koji je Allah stvorio.

131. Ono što uluhijjet sadrži u značenju tevhida jeste potčinjavanje, snaga, nadmoć, a od robova sa druge strane dolazi pokornost, ibadet i poniznost. Mudrost biva prvo spomenuta u ovoj situaciji, Allah najbolje zna, jer je staza Njegovog uluhijjeta nad svima koji su na nebesima i zemlji – mudrost. Vjerovatno, jer potpuno znanje prati mudrost, i na njegovim temeljima stvari dolaze na svoje mjesto, nakon imena El-Hakim, Allah spominje ime El-Alim.

132. Jedna od posebnosti Časnoga Hrama – Kabe, jeste što je prva Allahova kuća koja je sagrađena na zemlji, radi ibadeta Allahu i zikra. U njoj se nalaze mnogobrojne i raznovrsne blagodati koje koriste svjetovima. U njoj su jasni dokazi koji podsjećaju na mjesta na kojima je Ibrahim, alejhis-selam, stajao, o njegovom kretanju tokom hadža, o sigurnosti svakog onog ko bude u nju došao.

133. Časna Kaba je poštovana u srcima vjernika, i to je usađeno u prirodnoj vjeri od trenutka od kada je Ibrahim, alejhis-selam, sagradio Kabu. To je instinkt koji je usadio Uzvišeni Allah u srcima ljudi, pa je zbog toga vjernici vole, poštuju i žude za njom. Allah je naredio Svojim robovima da se okrenu radi namaza prema Časnoj Kabi svojim srcima i tijelima.

134. El-Aksa je sagrađena u Jerusalimu, prije Benu Israila, čak i prije Davuda i Sulejmana, prije nego što je Sulejman sagradio hram, kako to jevreji tvrde. Jerusalim je islamska zemlja i to je od davnina poznata činjenica, datira najmanje od Ibrahima, alejhis-selam. Također, džamija El-Aksa je izgrađena stotinama godina prije nego što su jevreji postojali i tvrdili da imaju pravo na Palestinu.

135. Prvo što je Allah stvorio na Zemlji bilo je mjesto Kabe, zatim je ispod nje raširio zemlju, pa je učinio da centar svijeta bude Umul-kura, Kaba, Meka je oko Kabe, a oko Meke je harem, a oko harema ostali svijet.

136. Savremene naučne studije su dokazale da se Kaba i Sveta zemlja nalaze u središtu stare zemlje – Azije, Afrike, i Evrope, i nove – Amerike, Australije i zaleđenog južnog kontinenta, što znači da je Zemlja na površini globusa raspoređena oko Meke na jedan uređen način.

137. Vjera Ibrahima, alejhis-selam, je čisti monoteizam, koji je čist od idolopoklonstva. To je zapravo suština vjere koju je Allah odabrao za nas, to je istina u koju nema sumnje i ona je glavno mjerilo koje razlikuje istinu od laži. Ko bude vjerovao, bit će od upućenih, a ko joj se bude suprotstavio, zalutat će.

138. Uzvišeni Allah je spomenuo veličinu i veličanstvenost Kabe, i veličinu njenog graditelja Ibrahima, alejhis-selam, i učinio da njegovi potomci nastane to sveto mjesto, u kojem Allah naređuje da sagrade Kabu, na bogobojaznosti i pokornosti Njemu, pa su je sagradili Ibrahim i njegov sin Ismail, alejhimus-selam.

139. Ibrahim, alejhis-selam, je ispunio svoju dužnost, poučio je vjernike obredima hadža, onako kako mu je to Uzvišeni Allah naredio i objavio. Allah, dželle šanuhu, je obnovio ovaj obavezni ibadet posredstvom

našeg poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je već iščezao.

140. Hadž je konferencija koja okuplja sve muslimane, konferencija koja datira još iz drevnih vremena, od vremena Ibrahima, alejhis-selam. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"… u vjeri pretka vašeg Ibrahima. Allah vas je otprije muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu."* (El-Hadž, 78) Glavna spona ljudi koja ih sve vuče k sebi je kibla, prema kojoj se svi muslimani okreću, i na kojoj se mnogi susreću. Zastava koja oko Kabe okuplja sve ljude jeste zastava vjerovanja u Jednog i Jedinog, zastava koja okuplja ljude različitih država, boja i nacija.

141. Mnoge vjerske frakcije spore se oko Ibrahima, alejhis-selam, i svaka od njih se njemu pripisuje, tvrdeći da slijede njegov put, a sve zapravo zbog statusa Ibrahima, alejhis-selam, koji ima u historiji, religiji i životu. Ibrahim, alejhis-selam, je bio poput jednog ummeta, Uzvišeni Allaha ga je učinio predvodnikom ljudi, njegove potomke je počastio vjerovjesništvom i knjigom. Spomenut ćemo tri najpoznatije grupacije koje ga svojataju – jevreji, kršćani i Arapi – mnogobošci.

142. Spominju komentatori Kur'ana da su suhufi Ibrahima, alejhis-selam, zapravo objava od Gospodara. Ibn Ašur, rahimehullah, je rekao: "Suhufi su zapravo riječi kojima je Allah iskušao Ibrahima, alejhis-selam." Allah, dželle šanuhu, kaže: *"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio..."* (El-Bekare, 124) Zatim dalje nastavlja Ibn Ašur i kaže: "Listovi – suhufi Ibrahima, alejhis-selam, su objava i na njima je napisano ono što je Allah objavio Ibrahimu. Učenjaci se razilaze kada je u pitanju broj tih listova. Neki su kazali da je tih listova deset, dvadeset... Ibn Ašur smatra da je tih listova bilo deset i da je to prva objava koju je Uzvišeni Allah objavio."

143. Ibrahim, alejhis-selam, bio je jedan od svjetionika, izuzetne ličnosti, istaknutih i plemenitih osobina. Uzvišeni Allah ga je učinio njegovanim i kreativnim, postavio je temelje velike religije, pravog, tolerantnog, pogodnog za sve ljude i sva vremena.

144. Vjera Ibrahima, alejhis-selam, je islam, i to jedna od njegovih posebnih odlika. On je dostigao najveći stepen islama u svome životu, predavši

se u potpunosti svome Gospodaru, kako u riječima, tako u djelima i ubjeđenju. Ibrahim, alejhis-selam, je svoj slučaj u potpunosti prepustio svome Gospodaru, što se veoma jasno spominje u njegovom životopisu.

145. Allah, dželle šanuhu, je opisao moral Ibrahima, alejhis-selam, rekavši: *"Ibrahim je, zaista, blag bio, Allahu je mnogo dovu činio i Njemu se vraćao."* (Hud, 75) El-hilm je svojstvo koje Allah voli i to je jedno od svojstava Njega Uzvišenog. Prenosi Ibn Abbas, radijallahu anhuma, od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Zaista ti imaš dvije osobine koje Allah voli – blagost i smirenost."

146. Ibrahim, alejhis-selam, je stekao epitet istinoljubivi u najširem smislu te riječi. Epitet istinoljubivi je stekao zbog svoje iskrenosti, nikada u svome životu nije izgovorio riječi neistine. Iskren je bio u govoru, vjerovanju, djelovanju, i opravdano je zaslužio da bude prijatelj Milostivog.

147. Ibrahim, alejhis-selam, je jako puno upućivao dovu svome Gospodaru, njegova dova ukazuje na želju za zadovoljstvom i uspjehom kod svoga Stvoritelja. Tražio je od svoga Gospodara da mu podari mudrost, uspjeh, čast na Sudnjem danu, i da ga džennetom obraduje.

148. Jedno od svojstava Ibrahima, alejhis-selam, koje Allah spominje u pozitivnom kontekstu, jeste čistota srca. Uzvišeni Allah, kaže: *"Kad je Gospodaru svome čista srca došao."* (Es-Saffat, 84) Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, se posvetio monoteizmu svim svojim srcem, koje je bilo čisto od bilo koje nečistote i nedostataka, srce koje je bilo u čistoj prirodnoj vjeri.

149. Ibrahim, alejhis-selam, je sagradio Kabu – Allahovu kuću, i oglasio je ljudima hadž. U tom kontekstu, Ibrahim, alejhis-selam, će imati nagradu svih onih koji budu obavljali hadž, a ljudi će obavljati hadž i umru sve dok Kaba bude postojala. Uzvišeni Allah je naredio Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom ummetu, da mjesto na kojem je Ibrahim stajao bude prostor gdje će se namaz obavljati, kako bi na taj način slijedili Ibrahima, alejhis-selam i oživjeli njegov spomen.

150. Jedna od posebnih odlika Ibrahima, alejhis-selam, jeste odavanje počasti gostu. Islam kao vjera pridaje veliku pažnju gostoprimstvu. Štaviše, Ibrahim, alejhis-selam, je toliko bio prepoznatljiv po gostoprimstvu da je nazvan epitetom "domaćin dva gosta."

151. Allah, dželle šanuhu, je bio zahvalan Svom poslaniku Ibrahimu, i učinio ga predvodnikom ljudi kojeg će ljudi slijediti jer je dostigao vrhunac vrline i časti, zbog svog plemenitog morala i lijepih osobina koje ga čine dostojnim toga. Uzvišeni Allah kaže: *"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio..."* (El-Bekare, 124)

152. Ibrahim, alejhis-selam, je najbliži našem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i njihova vrijednost nije nikome strana i nepoznata. Uprkos velikoj vremenskoj udaljenosti između njih, oni su bliski u ljubavi i statusu kod Uzvišenog Allaha. Allah, dželle šanuhu, je rekao: *"Doista su najbliži ljudi Ibrahimu oni koji su ga slijedili, i ovaj Vjerovjesnik i oni koji vjeruju."* (Ali Imran, 168)

153. Jedna od najistaknutijih Ibrahimovih, alejhis-selam, karakteristika, koje mu je Allah podario bila je oštrina uma i pamet. Svojom sjajnom oštroumnošću i nadnaravnom inteligentnošću, mogao je diskreditirati svoje neprijatelje i uspostaviti nepobitni argument ništavnosti njihovih lažnih božanstava i ubjeđenja, do te mjere da nisu bili u mogućnosti da nastave raspravu s njim.

154. Među karakteristikama Ibrahima, alejhis-selam, jeste da je vidio stvari od samoga početka onakvima kakve one jesu, i zlo je vidio zlim, prije nego što bi ga drugi ljudi vidjeli.

155. Pozivanje Allahu je bila krajnja ambicija Ibrahima, alejhis-selam, i on je tome posvetio cijeli svoj život. To je zapravo bio i njegov zadatak koji je izvršio iskreno i odlučno, koristeći apsolutno sve moguće legitimne metode da prenese Božiju poruku ljudima, a pridržavao se i metode pozivanja ljudi pojedinačno, zatim je pozivao svoju porodicu i svoju djecu.

156. Strpljenje je bila jedna od posebnih karakteristika Ibrahimove, alejhis-selam, ličnosti, zato što je izvršio sve naredbe koje mu je Allah, dželle šanuhu, naredio, i zaslužio je da mu to Allah posvjedoči u Svojoj

knjizi, kazavši: *"… i Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao."* (En-Nedžm, 37)

157. Ibrahim, alejhis-selam, je uspio u svim iskušenjima koja su ga zadesila; Upravo zbog toga, Allah, dželle šanuhu, mu je podario velike stepene kod Njega i kod svih ostalih ljudi.

158. Jedna od odlika Ibrahimove, alejhis-selam, ličnosti je hrabrost, koja je bila jedan od plodova njegovog vjerovanja u Boga, njegovog monoteizma i toga da svaki ibadet usmjeri isključivo samo Allahu, zatim njegove potpune sigurnosti da je Allah Uzvišeni Taj Koji daje korist i štetu. Sa druge strane, hrabrost i strpljenje moraju biti zajedno, ne mogu se odvojiti.

159. Ibrahim, alejhis-selam, je bio jedan od poslanika koji su dali najveću žrtvu na Allahovom putu. Poznato je da je Allah Ibrahima učinio predvodnikom ljudi nakon što je prinio Gospodaru žrtvu koju je prinio. Dakle, Ibrahim, alejhis-selam, nije postigao čin imama – vođe osim kroz napor, znoj i umor.

160. Prvi koji je izvršio obrezanje bio je Ibrahim, alejhis-selam, i nije tajna kakva je potrebna hrabrost i muškost za takav čin, jer je Ibrahim, alejhis-selam, u tom periodu imao osamdeset godina, i to je uradio svojom rukom, gledavši kako krv curi iz njegovog tijela, ali se bez ikakve dileme povinovao Allahovoj naredbi. Ibrahim, alejhis-selam, je nesumnjivo bio svjestan toga, ali je bio strpljiv tražeći time zadovoljstvo Uzvišenog Allaha.

161. Prva osoba koja će biti obučena na Kijametskom danu bit će Ibrahim, alejhis-selam. Spominje se u hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da će biti obučen džennetskom odjećom. Doći će sa stolicom i sjest će sa desne strane Allahovog Arša – prijestolja. Također će na Sudnjem danu doći Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i bit će odjeven odjećom koju nijedno ljudsko biće ne može odjenuti.

162. Najpreči ljudi Ibrahimu, alejhis-selam, jesu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i oni koji ga slijede. Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Doista su najbliži ljudi Ibrahimu oni koji su ga slijedili, i ovaj Vjerovjesnik i oni koji vjeruju. A Allah je zaštitnik vjernika."* (Ali Imran, 68) Dakle,

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je oživio i očistio vjeru Ibrahima, alejhis-selam, od iskrivljenja jevreja i paganizama predislamske ere.

163. Ibrahim, alejhis-selam, umro je u Palestini u dobi od 175 godina oko 1821. prije Isaa. Postoji razilaženje među historičarima, pa su neki kazali: "Sahranila su ga djeca Ismail i Ishak, alejhimus-selam, gdje je sahranjena njegova supruga Sara u selu Arba u Hebronu ili Džibrunu, koji je danas grad Halilur-rahman."

164. Na historijske narative utjecali su isralijati koji su se uvukli među muslimane, koje su ljudi prenosili s generacije na generaciju bez svijesti i osjećaja da je pravi graditelj slika na kaburu Ibrahima, alejhis-selam, osoba po imenu Herod Edomac, a bio je kralj u Palestini kojeg su podržavali Rimljani.

SADRŽAJ

DOZVOLA ZA PRIJEVOD, ŠTAMPANJE I IZDAVANJE KNJIGA DOKTORA ALIJA MUHAMMEDA ES-SALLABIJA 5
POSVETA 6
UVOD 7

I DIO

IBRAHIM, ALEJHIS-SELAM (IME, PORIJEKLO, ROĐENJE, PERIOD, HIDŽRA I STEPEN MEĐU VJEROVJESNICIMA I POSLANICIMA) 23

I POGLAVLJE
Ime, porijeklo, nadimak i rođenje 25
Prvo: Ime i porijeklo 25
Drugo: Rođenje, nadimak i jezik 31

II POGLAVLJE
Ibrahim El-Halil... Njegovo vrijeme i hidžra 36
Prvo: Historijska epoha koja je prethodila Ibrahimovoj, alejhis-selam, poslanici 36
Drugo: Vjerski život u vrijeme Ibrahima, alejhis-selam 38
Treće: Društveni i politički život 50
Četvrto: Preseljenje Ibrahima El-Halila, alejhis-selam 55

III POGLAVLJE
Ibrahim, alejhis-selam, i njegov stepen među vjerovjesnicima i poslanicima 57
Prvo: Vjerovjesnik i poslanik, vjerovjesništvo i poslanstvo 59
Drugo: Mudrost u slanju poslanika 70
Treće: Odlike vjerovjesnika i poslanika 80

Četvrto: Vjera vjerovjesnika i poslanika, alejhimus-selam, je jedna i njihova misija je jedna: 88
Peto: Značaj kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, u Kur'ani-kerimu 97
Šesto: Mudrost u poretku prizora kazivanja o Ibrahimu, alejhis-selam, kroz više sura 102
Sedmo: Mjesta na kojima se Ibrahim, alejhis-selam, spominje u Kur'anu 105

II DIO

KAZIVANJE O IBRAHIMU, ALEJHIS-SELAM, U SURAMA EL-ENA'M, MERJEM, EL-ENBIJA', EŠ-ŠUA'RA', EL-A'NKEBUT, ES-SAFFAT 113

I POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Ena'm i njegov razgovor sa ocem i narodom svojim o klanjanju zvijezdama i planetama 114

Prvo: Riječi Uzvišenog: ***"A kad Ibrahim reče svome ocu"*** 118
Drugo: Riječi Uzvišenog: ***"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao..."*** 120
Treće: Riječi Uzvišenog: ***"I kad nastupi noć, On ugleda zvijezdu"*** 128
Četvrto: Riječi Uzvišenog: ***"I narod njegov se s njim raspravljao. 'Zar da se sa mnom raspravljate o Allah...'"*** 139
Peto: Riječi Uzvišenog: ***Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom ne miješaju"*** 144
Šesto: Riječi Uzvišenog: ***"To su dokazi naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov."*** 147
Sedmo: Riječi Uzvišenog: ***"I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jakuba"*** 151
Osmo: Riječi Uzvišenog: ***"I neke pretke njihove i potomke njihove i braću njihovu"*** 160

II POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Merjem i njegov razgovor sa svojim ocem 170

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik..."* 172

Drugo: Riječi Uzvišenog: *"Kada je rekao ocu svome: 'O oče moj, zašto se klanjaš onome koji nit čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?'"* 178

Treće: Riječi Uzvišenog: *"O, oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti..."* 181

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"O oče moj, na klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan. O oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug..."*..... 185

Peto: Riječi Uzvišenog: *"Otac njegov je rekao: 'Zar ti mrziš božanstva moja, o Ibrahime? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena napusti!'"* 189

Šesto: Riječi Uzvišenog: *"'Mir tebi!' – reče Ibrahim."*..... 195

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"I pošto napusti njih i one kojima su se, mimo Allaha klanjali"*..... 203

III POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Enbija' i njegov razgovor sa svojim ocem i narodom o idolopoklonstvu..... 210

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali…"*..... 212

Drugo: Riječi Uzvišenog: "*Kad on ocu svome i narodu svome reče: 'Kakvi su ovo kumiri?'"*..... 218

Treće: Riječi Uzvišenog: *"'Tako mi Allaha, ja ću, čim se udaljite, vaše kumire udesiti!'"*..... 225

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!'"*..... 241

IV POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Eš-Šu'ara' 259

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"I kaži im vijest o Ibrahimu kada je oca svoga i narod svoj upitao: 'Čemu se vi klanjate?', a oni odgovorili: 'Klanjamo se kumirima i povazdan im se molimo...'"* 260

Drugo: Riječi Uzvišenog: ***"On je rekao: 'Da li vas oni čuju kad se molite, ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?' 'Ne' – odgovoriše 'ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju...'"*** 264

Treće: Riječi Uzvišenog: ***"'A da li ste razmišljali' – upita on – 'da su oni kojima se klanjate vi i kojima su se klanjali davni preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova...'"*** .. 270

Četvrto: Riječi Uzvišenog: ***"Koji me je stvorio i na Pravi put uputio..."*** 274

Peto: Riječi Uzvišenog: ***"Gospodaru moj, podari mi znanje"*** 296

Šesto: Riječi Uzvišenog: ***"I džennet će se čestitima približiti"*** 308

Sedmo: Riječi Uzvišenog: ***"I oni će, svađajući se u njemu, govoriti: 'Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali…"*** 310

Osmo: Riječi Uzvišenog: "***A na stranputicu su nas naveli zlikovci, pa nemamo ni zagovornika, ni prisna prijatelja..."*** 311

Deveto: Riječi Uzvišenog: ***"'Da nam je samo da se povratimo, pa da postanemo vjernici!' – u tome je pouka, ali većina ovih nisu vjernici, a Gospodar tvoj je, zaista, silan i milostiv..."*** 313

V POGLAVLJE

Kazivanje o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Ankebut 320

Prvo: Riječi Uzvišenog: ***"A i Ibrahima. 'Allahu se jedino klanjate' – govorio je on narodu svome – 'i Njega se bojte, to vam je bolje, da znate...'"*** 321

Drugo: Riječi Uzvišenog: ***"Vi se, mimo Allaha, kumirima klanjate i laži smišljate.***..... 330

Treće: Riječi Uzvišenog: ***"Ako vi smatrate lažnim mene, pa smatrali su lažnim svoje poslanike i narodi prije vas; a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani..."*** 337

Četvrto: Riječi Uzvišenog: ***"Zar ovi ne vide kako Allah sve ni iz čega stvara?*** 338

Peto: Riječi Uzvišenog: ***"On kažnjava onoga koga On hoće i milost ukazuje onome kome On hoće"*** 345

Šesto: Riječi Uzvišenog***: "Odgovor naroda njegova bijaše samo to što rekoše: 'Ubijte ga...'"*** 349

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"'Vi ste', reče on, 'mimo Allaha kumire prihvatili...'"* 351

Osmo: Riječi Uzvišenog: *"I Lut mu jedini povjerova! A Ibrahim reče: 'Ja se, uistinu, selim Gospodaru svome. On je, baš, Silni i Mudri...'"* 354

Deveto: Riječi Uzvišenog: *"I Mi smo mu Ishaka i Jakuba podarili"* 359

VI POGLAVLJE

Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri Es-Saffat 364

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim"* 365

Drugo: Riječi Uzvišenog: *"I on baci pogled na zvijezde"* 369

Treće: Riječi Uzvišenog: *"Pa mu narod trkom dođe. 'Kako možete obožavati one koje sami klešete', upita, 'kad Allah stvara i vas i ono što napravite?'"* 375

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"'Pripremite za njega lomaču', povikaše, 'pa ga u vatru bacite!' I htjedoše mu zamku načiniti, ali Mi njih učinismo najponiženijim..."* 376

Peto: Riječi Uzvišenog: *"'Idem onamo gdje mi je Gospodar moj naredio'"* 378

Šesto: Riječi Uzvišenog: *"I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati..."* 396

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"I kad njih dvojica poslušaše, i on ga čelom prema zemlji položi..."* 403

Osmo: Riječi Uzvišenog: *"Kurbanom velikim ga iskupismo…"* . 409

Deveto: Riječi Uzvišenog: *"I u naraštajima kasnijim mu spomen sačuvasmo"* 427

III DIO

RAZGOVOR IZMEĐU IBRAHIMA I ZLOĆUDNOG KRALJA, IBRAHIMOVO PITANJE UPUĆENO GOSPODARU O TOME KAKO OŽIVLJAVA MRTVE, AJETI KOJI GOVORE O ODANOSTI I ČISTOĆI, KAO I O GOSTIMA IBRAHIMA, ALEJHIS-SELAM 431

I POGLAVLJE

Dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i nepravednog vladara 432

Prvo: Dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i nepravednog vladara 432
Drugo: Pitanje Ibrahima, alejhis-selam, svome Gospodaru kako oživljava mrtve 454

II POGLAVLJE

Priča Ibrahima, alejhis-selam, u suri Et-Tevbe, Ez-Zuhruf, i El-Mumtehine 464

Prvo: Priča o Ibrahimu alejhis-selam, u suri Et-Tevbe 464
Drugo: Priča Ibrahima, alejhis-selam, kroz prizmu sure Ez-Zuhruf 468
Treće: Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, u suri El-Mumtehine 476

III POGLAVLJE

Ibrahimov dijalog sa melekima u fazi njegove starosti, lijepom životu, radosnim vijestima koje su mu donijeli meleki, a to je da će ga obradovati sinovima Ishakom i Jakubom, i obavijest da su došli da unište Lutov narod, kroz prizmu kur'anskih sura: Hud, El-Hidžr, El-Ankebut, Ez-Zarijat 496

Prvo: Dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i meleka kroz prizmu sure Hud 496
Drugo: Priča o Ibrahimu, alejhis-selam, i njegovim gostima – melekima, u suri El-Hidžr 522
Treće: Dijalog Ibrahima, alejhis-selam, i meleka o Lutovom, alejhis-selam, narodu u suri El-Ankebut 535
Četvrto: Priča o Ibrahimovim gostima i propasti Lutovog naroda u suri Ez-Zarijat 539
Peto: Opis Ishaka, alejhis-selam, u Kur'anu 556
Šesto: Poslanstvo Ishaka, alejhis-selam 557
Sedmo: Sara, majka Ishaka, alejhis-selam 558
Osmo: Zemlje Levanta su svjetionik monoteizma 558

IV DIO

I POGLAVLJE

Uspjeh Ibrahima, alejhis-selam u iskušenju, njegovo vođstvo ljudi, izgradnja Kabe i njegova oporuka svojim sinovima kroz prizmu sure El-Bekare 561

Prvo: Riječi Uzvišenog: *"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio"* 565

Drugo: Allah Uzvišeni je rekao: *"I kada Mi Kabu učinismo utočištem"* 572

Treće: Allah Uzvišeni je rekao: *"A kada je Ibrahim zamolio: 'Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim boravištem...'"* 585

Četvrto: Riječi Uzvišenog: *"I dok su Ibrahim i Ismail temelje Kabe podizali, molili su: 'Gospodaru naš, primi to od nas, Ti si, uistinu, Svečujući i Sveznajući…'"* 588

Peto: Rekao je Uzvišeni: *"Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi predanim"* 594

Šesto: Riječi Uzvišenog: *"Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!"* 601

Sedmo: Riječi Uzvišenog: *"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe!? Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima…"* 614

Osmo: Riječi Uzvišenog: *"Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!', on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova…'"* 616

Deveto: Riječi Uzvišenog: *"I Ibrahim je, kao i Jakub, to zapovjedio sinovima svojim"* 618

Deseto: Riječi Uzvišenog: *"Da niste možda prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao?!"* 622

Jedanaesto: Riječi Uzvišenog: *"Taj je narod prošao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama što ste zaslužili, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili…"* 623

Dvanaesto: Riječi Uzvišenog: *"Oni govore: 'Budite židovi, odnosno kršćani, bit ćete na Pravom putu!'"* 625

Trinaesto: Uzvišeni Allah kaže: *"Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nam'"* 627

Četrnaesto: Riječi Uzvišenog: *"Pa, ako oni budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na Pravom su putu*..... 638

Petnaesto: Riječi Uzvišenog: ***"'Allahovom vjerom se prožmite!' A ko od Allaha može bolje vjerom prožeti?! Mi samo Njemu ibadet činimo..."*** 641

Šesnaesto: Riječi Uzvišenog: ***"Reci: 'Zar s nama o Allahu raspravljate, a On je i naš i vaš Gospodar! Nama pripadaju naša djela, a vama vaša djela! A mi smo prema Njemu iskreni…'"*** 644

Sedamnaesto: Riječi Uzvišenog: ***"Kako možete govoriti da su Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i potomci njegovi bili židovi ili kršćani?*** 647

Osamnaesto: Riječi Uzvišenog: ***"Taj je narod bio i nestao; njemu pripada ono što je zaslužio, a vama pripada ono što ste zaslužili; vi nećete biti pitani za ono što su oni radili…"*** 650

II POGLAVLJE

Dova Ibrahima, alejhis-selam, i Njegovo veličanje Allaha u suri Ibrahim 652

Prvo: Riječi Uzvišenog: ***"A kada Ibrahim reče: 'Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim i sačuvaj i mene i sinove moje od toga da obožavamo kumire...'"*** 653

Drugo: Riječi Uzvišenog: ***"Oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli."*** 658

Treće: Riječi Uzvišenog: ***"Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije"*** 660

Četvrto: Riječi Uzvišenog: ***"Gospodaru naš, Ti sigurno znaš šta mi tajimo, a šta na javu iznosimo. A Allahu ništa nije skriveno; ni na Zemlji, ni na nebu..."*** 665

Peto: Riječi Uzvišenog: ***"Hvala Allahu, Koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj dove, uistinu, uslišava..."*** 667

Šesto: Riječi Uzvišenog: ***"Gospodaru moj, daj da ja i potomci moji u obavljanju namaza budemo ustrajni; Gospodaru naš, Ti usliši dovu moju!"*** 670

Sedmo: Riječi Uzvišenog: ***"Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljima mojim i svim vjernicima – na Dan kad se bude polagao račun!"*** 672

Osmo: Poziv Ibrahima, alejhis-selam, ljudima da obave obrede hadždža u suri El-hadž 674
Deveto: Sukob grupacija kada je u pitanju Ibrahim, alejhis-selam 679
Deseto: Suhufi (listovi) Ibrahima, alejhis-selam 682
Jedanaesto: Odlike, vrijednosti i osobine Ibrahima, alejhis-selam 692
Dvanaesto: Velika je povezanost između Ibrahima, alejhis-selam i Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem 712
Trinaesto: Ibrahim, alejhis-selam, i Sudnji dan 721

REZIME 728